AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ

F.KÖÇƏRLİ ADINA
RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASI

2018-Cİ İL ÜÇÜN ƏLAMƏTDAR VƏ TARİXİ GÜNLƏR TƏQVİMİ

Bakı – 2018

Tərtibçidən

Ötən əsrin yetmişinci illərində F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında elmi-metodik fəaliyyəti kitabxanaşünaslıq fikrinin son nailiyyətləri zəminində təşkil etmək məqsədilə zəngin metodik nəşrlər fondu yaradılıb. Fondda uşaqlara kitabxana xidmətinin bütün nəzəri, metodik-təcrübi nailiyyətlərini və qabaqcıl təcrübəni əks etdirən ədəbiyyat toplanılıb. Hazırda buradan yalnız kitabxananın öz işçiləri deyil, həmçinin respublikada fəaliyyət göstərən uşaq kitabxanalarının əməkdaşları da geniş istifadə edirlər. Elmi metodika şöbəsinin tərtib etdiyi metodik məktub və tövsiyələrdən respublikamızın uşaq kitabxanaları və uşaq mütaliəsinə rəhbərlik edənlər bəhrələnirlər.

F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası bir çox dünya kitabxanaları ilə əlaqə yaradıb və onların iş təcrübələrindən istifadə etməklə, bu sahədə ən müasir metod və formaları tətbiq edib.

Elmi metodika şöbəsi son illər metodiki vəsaitlərlə yanaşı, əlamətdar və tarixi günlər təqvimi də hazırlayır. İllər ötdükcə təqvim daha da təkmilləşir, həcmi genişlənir, mövzu üzrə bölmələrinin sayı artır və geniş məlumat mənbəyi kimi formalaşır. Təqvim mədəniyyət işçiləri, müəllimlər, kütləvi informasiya vasitələri və daha çox kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulub. Təqvimi hazırlamaqda əsas məqsəd geniş oxucu kütləsinə və mütəxəssislərə respublikamızın ictimai-siyasi, iqtisadi, mədəni, elmi həyatında baş verən ən mühüm hadisələri, kitabxana işi haqqında və başqa dəqiqləşdirilmiş məlumatları çatdırmaqdır. Təqvimə milli və dünya ədəbiyyatı, incəsənət, elm, texnika və müxtəlif elm sahələrinin ən görkəmli nümayəndələri, eləcə də tarixi hadisələr haqqında məlumatlar daxil edilir. Ümid edirik ki, yubilyarlar, əlamətdar və tarixi günlər haqqında təqvimdə verilən materiallar kütləvi tədbirlərin keçirilməsində kitabxanaçılar üçün gərəkli olacaq.
İstifadəçilərdən xahiş edirik ki, təqvimlə bağlı rəy və təkliflərini kitabxanamızın elmi-metodika şöbəsinə çatdırsınlar.

Yanvar

Əlamətdar və tarixi günlər

1 Yanvar – Yeni il
15 Yanvar – Vikipediya gününün yaranması, (1999)
16 Yanvar – Ümumdünya Bitlz Günü, (2001)
17 Yanvar – Ümumdünya Uşaq İxtirası Günü
20 Yanvar – Ümumxalq Hüzn Günü, (1990)
21 Yanvar – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü, (1986)
23 Yanvar – Əl Yazısı (xətt) Günü
29 Yanvar – Gömrük İşçiləri Günü, (1992)
Yanvar ayının bazar günlərindən birində – Ümumdünya Qar Günü. Beynəlxalq Qış İdman Növləri Günü, (2012)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı, pedaqoq Abdulla bəy Divanbəyoğlunun 135 illiyi, (01.01.1883-06.01.1936)
Yazıçı, Nüşabə Məmmədlinin, 65 illiyi, (06.01.1953)
Şair Soltan Abbasın 85 illiyi, (07.01.1933)
Ədəbiyyatşünas Gülrux Əlibəylinin 90 illiyi, (12.01.1928-15.02.2016)
Şair, tərcüməçi Ələsgər Əlioğlunun 65 illiyi, (19.01.1953)
Azərbaycanın ilk maarifçi qadınlarından biri Həmidə Məmmədquluzadənin 145 illiyi, (19.01.1873-06.02.1955)
Yazıçı, şair, etnoqraf Teymur Bünyadovun 90 illiyi, (20.01.1928)
Şair Eldar İbrahimin 65 illiyi, (23.01.1953)
Ədəbiyyatşünas, publisist Firidun bəy Köçərlinin 155 illiyi, (26.01.1863-21.06.1920)

Xarici yazıçılar

Rus yazıçısı Aleksey Tolstoyun 135 illiyi, (10.01.1883-23.02.1945)
İngilis şairi C. N. Bayronun (Qordon) 230 illiyi, (22.01.1788-24.04.1824)
Fransız yazıçısı Anri Stendalın 235 illiyi, (23.01.1783-23.03.1842)

İncəsənət

Xalq artisti Tofiq Kazımovun 95 illiyi, (14.01.1923-02.08.1980)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Əhmədov Mübariz Əlizadə oğlunun 55 illiyi, (01.01.1963-24.09.1992)
Qasımov Muxtar Cahid oğlunun 60 illiyi, (10.01.1958-16.06.1992)
Məmmədov Eldar Harun oğlunun 50 illiyi, (10.01.1968-24.02.1993)

Əlamətdar tarixi günlər, bayramlar

1 Yanvar – Yeni il

"Yeni ildə sizə uğurlar, xoşbəxtlik, cansağlığı arzulayıram. Mən arzulayıram ki, yeni ildə bizim bütün balalarımız yaxşı oxusunlar, təhsillərini davam etdirsinlər, savadlı olsunlar, müxtəlif biliklərə yiyələnsinlər. Çünki hər bir insanın gələcəyini, gələcək taleyini onun biliyi, savadı, təhsili təmin edir. Ona görə, əziz uşaqlar, sizin bugünkü vəzifəniz məhz yaxşı oxumaq, bilikli olmaqdır. Mən arzu edirəm ki, bizim bütün balalarımız Azərbaycana, Vətənə bağlı olsunlar, Vətəni sevsinlər, vətənpərvər böyüsünlər. Azərbaycan kimi ölkədə yaşamaq böyük xoşbəxtlikdir. Azərbaycanın təkrarolunmaz təbiəti, qədim və zəngin mədəniyyəti, istedadlı xalqı vardır".

Mehriban Əliyeva,
Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Yeni il Yer kürəsinin bütün guşələrində, dini etiqadlarından asılı olmayaraq, müxtəlif xalqlar tərəfindən geniş qeyd olunan bayramlardandır. Yeni ilin yanvarın 1-dən hesab olunması xristianlığın tarixi ilə bağlıdır. Rəvayətə görə, xristian dininin yaradıcısı İsa peyğəmbər dekabrın 24-də anadan olmuşdur. Ona görə də xristianlar bu günü İsa peyğəmbərin doğulması şərəfinə Milad bayramı kimi qeyd edirlər. Verilən mənbələrə görə bu bayram 431-ci ildə qanuniləşdirilmişdir. Bizim istifadə etdiyimiz təqvim də məhz miladi təqvim adlanır. Bu təqvimə əsasən yeni il yanvarın 1-dən başlanır. Yeni il bayramı dünyanın müxtəlif xalqları üçün ənənəvi bayrama çevrildiyi kimi, Azərbaycanda da insanların məişətinə daxil olub. Bəzi fərziyyələrə görə, Yeni ili ilk dəfə qədim çinlilər qeyd ediblər. Bu bayramın yaranmasının azı 25 əsrlik tarixi var. İlin dəyişməsini bayram etmək adəti ilk dəfə qədim Mesopotamiyada yaranıb. Eramızdan əvvəl IV minilliyin sonunda Şumer, Babilistan, Assuriya kimi bu günümüzə qədər gəlib çatan mədəni irsiylə hələ də bizi heyrətləndirən mədəniyyət mərkəzləri burada təşəkkül tapıb. Tarixçilərin fikrincə, məhz həmin dövrdə ərazilərdə bu bayram edilib. Martın axırında Dəclə və Fərat çaylarında suyun səviyyəsi yüksələndə əkin-biçin işləri başlayarmış. İnsanlar yeni ilin gəlişini də elə o zaman qeyd etmişlər. 12 gün ərzində təntənəli mərasimlər davam edərmiş. Beləcə, bu bayram həm yeni ilin gəlişini, həm həyatın ölüm üzərində qələbəsini, həm də Milad gününü özündə birləşdirmişdir. Yeni il bayramını al-əlvan, bərli-bəzəkli küknar ağacsız təsəvvür etmək çətindir. Əlbəttə, bu, təbii küknar ağacından olsa və yarpaqları ətir saçsa daha gözəl olardı. Amma təbiəti qorumaq naminə süni küknarla da keçinmək olar.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Yanvar – Vikipediya gününün yaranması, (1999)

Vikipediya – İnternetdə azad şəkildə yayımlanan, dünyanın bir çox dillərində viki texnologiyasının tətbiqi ilə könüllü istifadəçilər tərəfindən yaradılan ensiklopediyadır. Yarandığı dövrdən, yəni 2001-ci ilin əvvəllərindən İnternetdə Viki texnologiyası ilə işləyən ən nəhəng layihə Vikipediya (Wikipedia) – azad onlayn ensiklopediyasıdır.

Layihənin tarixi 1999-cu ildən başlayır. Layihənin baş redaktoru, təşkilatçısı Larri Senqer və Bomis kompaniyasının icraçı direktoru, layihəni maliyyələşdirən Cimmi Uels Viki texnologiyası əsasında onlayn ensiklopediya yaratmaq qərarına gələrək onu Nupediya (NuPedia.com) adlandırdılar. Nupediya virtual ensiklopediyası, 2000-ci ilin mart ayından fəaliyyətə başladı. İngilis dilində yaradılmış bu ensiklopediyanı viki-sayt hesab etmək olmazdı. Onun əsasını alim və mütəxəssislər tərəfindən məqalələrin dəqiq yoxlanması təşkil edirdi. Nupediyada məqalələrin daxil olunması prosesi çox ləng getdiyindən onun bağlanması haqqında qərar qəbul edildi və 2003-cü ilin sentyabr ayında bağlandı. Nupediya ensiklopediyası bağlanarkən orada 24 tamamlanmış, 74 yoxlama prosesində olan məqalə var idi. Nupediya ensiklopediyası əsasında yaradılmış Vikipediya açıq ensiklopediyası 2001-ci ilin 15 yanvar tarixində İnternetdə fəaliyyət göstərməyə başlayır. Nupediyadan fərqli olaraq Vikipediyada məqalələr könüllü İnternet istifadəçiləri tərəfindən yoxlanılır ki, bu da ensiklopediyanın çox sürətlə zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Ensiklopediyanın adı ingilis texniki termini olan "wiki" (saytın fəaliyyətinin əsasını təşkil edən texnologiya; söz özü havay dilində "tez" deməkdir) və "encyclopedia" (ensiklopediya) sözlərindən yaranıb. Vikipediyanın yaradıcıları – Cimmi Ueyls və Larri Senger tamamilə ayrı fəlsəfəyə əsaslanan, biliklərini paylaşmaq istəyən insanların birgə təşəbbüsü ilə dünyanın ən dolğun İnternet ensiklopediyasını yaratmaq qərarına gəlmişlər. Bu təşəbbüs özünü doğrultmuş və Vikipediya qısa zamanda dünyanın ən məşhur 25 internet saytı sırasına daxil olmuşdur. 2009-cu ildə aparılan araşdırmalara görə, ingilis dilində olan Vikipediya dünyanın ən çox oxunan və internet istifadəçilərinin tez-tez müraciət etdikləri saytlar arasında 1-ci yeri tutmuşdur. Vikipediyanı Britannika kimi digər internet ensiklopediyalardan fərqləndirən əsas cəhət onun açıq olması, yəni istənilən internet istifadəçisinin onu redaktə edə bilməsidir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Yanvar – Ümumdünya Bitlz Günü (The Beatles), (2001)

2001-ci ildən YUNESKO-nun qərarı ilə hər il yanvarın 16-sı Ümumdünya Bitlz Günü kimi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfi olaraq seçilməyib. 1957-ci il yanvarın 16-da Böyük Britaniyanın Liverpul şəhərində "The Cavern" klubu açılıb. Məhz bu klubda hələ o zaman heç kəsin tanımadığı gənc musiqiçilər – Con Lennon, Pol Makkartni və Corc Harrison şöhrətə doğru ilk addımlarını atıblar. Bir neçə il sonra Rinqo Star da onlara qoşulub.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Yanvar – Ümumdünya Uşaq İxtirası Günü

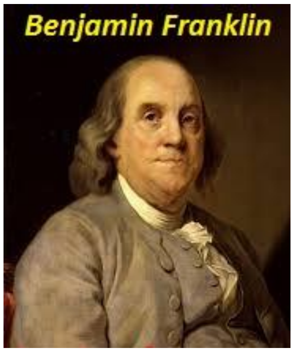

Hər il 17 yanvar dünyada Uşaq İxtirası Günü kimi qeyd edilir. Maraqlıdır ki, bu tarix məşhur amerikalı siyasətçi Benjamin Franklinin doğum günü tarixi ilə eyni gündə təyin edilmişdir. 1718-ci ildə 12 yaşlı Benjamin balıq üzgəclərini xatırladan iki qəribə əşya ilə çimərlikdə peyda olur. Ətrafdakıların istehzalı gülüşlərinə baxmayaraq, Benjamin o gün hamıdan daha sürətlə üzür. Beləliklə, üzgüçülük üçün ilk lazımı əşya yaranmış olur. Franklin 15 yaşında olarkən dünyaya növbəti bir yenilik – yellənən kürsünü bəxş edib.

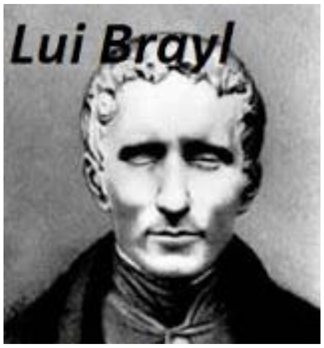

1824-cü ildə isə fransız çəkməçinin 15 yaşlı oğlu Lui Brayl görmə qabiliyyəti olmayan insanlar üçün xüsusi şrift yaradıb və bu hərflər onun şərəfinə Brayl şrifti adlandırılıb. Qeyd edək ki, Lui atasının emalatxanasında çəkməçi bıçağına ilişərək yıxılmış və 5 yaşında görmə qabiliyyətini itirmişdir. Lakin Lui öz ixtirasının köməkliyi ilə oxumağı öyrənmişdi. Dünya hələ də bu ixtiradan istifadə edir.

Amerikalı Frenk Epperson isə qışda küçədə qalmış 1 stəkan limonadın onu milyonçuya çevirəcəyini ağlına belə gətirməmişdi. Səhər limonad soyuqdan buza çevrilmiş, bununla da 11 yaşlı Epperson "meyvəli buzu" ixtira etmişdir. O, ilk vaxtlarda öz ixtirasını kütləvi istehsalata çevirməyi düşünmürdü və onu yalnız 18 ildən sonra, yəni 1923-cü ildə donmuş limonad istehsalı ilə məşğul olan zavodu yaratdıqda xatırlayırdı. 1928-ci ildə isə patenti satmış və mütəmadi olaraq yaxşı gəlir əldə etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Yanvar – Ümumxalq Hüzn Günü, (1990)

"Azərbaycan xalqı bu günü heç vaxt yaddan çıxarmayacaq və gələcəkdə də hər il bu gün qeyd olunmalıdır. Azadlıq, müstəqillik uğrunda özlərini qurban verən şəhidlərimizin hamısının xatirəsini həmişə qəlbimizdə yaşatmalıyıq. Hesab edirəm ki, bugünkü müstəqil, qüdrətli Azərbaycan xalqımızın ən böyük sərvətidir. Şəhidlərimizin, canlarını qurban vermiş insanların bu işdə böyük xidməti olubdur. Bu da heç vaxt yaddan çıxarılmamalıdır".

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

20 Yanvar faciəsi 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordusunun erməni quldur dəstələri ilə birgə Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdiyi terror aktıdır. Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, əvvəlcədən fövqəladə vəziyyət elan edilmədən, sovet ordusu Azərbaycana qarşı hərbi əməliyyatlara başlayıb. Faciə zamanı 137 insan öldürülüb, 744 nəfər ağır xəsarət alıb, 841 nəfər isə qanunsuz həbs edilib. 17 yanvar 1992-ci ildə Ali Sovetin Milli Şurası (1991-1992-ci illərdə qanunverici orqan funksiyasını yerinə yetirən orqan) "20 Yanvarın Şəhidlər Günü elan olunması haqqında" qanun qəbul edib. Qanuna əsasən yanvarın 20-si ölkə ərazisində qeyri-iş günü elan olunub. 1994-cü ildə Qanlı Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verilib, faciənin günahkarlarının adları açıqlanıb. Ölkəmizə qarşı ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın təcavüzkar hərəkətlərindən və keçmiş SSRİ rəhbərliyinin onlara havadarlığından hiddətlənən, küçələrə və meydanlara çıxaraq qəti etirazını bildirən xalq kütlələrinə qarşı Azərbaycan ərazisinə ordu hissələrinin yeridilməsi 1990-cı ilin 20 yanvarında misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxardı. Həmin faciəli günlərdə öz ölkəsinin, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan mərd vətən övladları canlarından keçərək, şəhidlik zirvəsinə ucaldılar.

Kitablar: R.Səməndər "Şəhidlər" (1990), V.Babanlı "Hoydu, dəlilərim, hoydu!" (1993), M.Ələkbərli "Ağlama şəhidlərə" (2002), Hidayət "Azərbaycan harayı" (2002), N.Kəsəmənli "20 Yanvar ; Qar yağır Şəhidlər xiyabanına" (2002), Qabil "Çalsın Azərbaycan haray zəngini" (2002), B.Vahabzadə "Şəhidlər" (2002), B.Eyyubova "20 Yanvar" (2003), A.Kamal "Şəhidlər xiyabanı" (2003), N.Əyyub "Qanlı Yanvar" (2004), M.Gülgün "Şəhid balaları", O.Hacıyeva "Şəhidliyə qovuşaq" (2004), Y.Hüseyn "Şəhidlər" (2004), İ.Allahverdiyev "Şəhidlər xiyabanı" (2005), M.Aslan "Ağla, qərənfil, ağla" (2006), Aslan M. "Məzarsız şəhidə ağı" (2006), R.Buzovnalı "Şəhidlər" (2007), Z.Dəmirçi "20 Yanvar" (2008) və s.
Filmoqrafiya: "Azadlığa gedən yollar" (1990), "20 yanvar" (1990), "Matəm" (1990) və s. **İnternetdə: www.az.wikipedia.orq; www.books.google.com**

21 Yanvar – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü, (1986)

Yanvarın 21-də bütün dünyada ən qeyri-adi bayramlardan biri – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü qeyd olunur (İnternational Hug Day). Bu bayramın əsası 1986-cı ildə ABŞ-da qoyulmuş, sonradan bütün dünyada yayılmışdır. Bayramın ənənəsinə görə həmin gün hətta tanımadığın insanlarla belə dostcasına qucaqlaşa bilərsən.

Bu bayramın çox gənc olmasına baxmayaraq, onun müəllifinin kimliyi və nə üçün məhz bu günü seçməsi müəyyənləşdirilməyib. Belə hesab olunur ki, bayramın təşəbbüskarı tələbələr olmuşlar.

Son illərdə gənclər bu bayramı geniş qeyd edirlər. Bayramın tərəfdarları hesab edirlər ki, insanlar qucaqlaşan zaman bir-birlərinə müsbət enerjilərini, qəlblərindən gələn istiliyi ötürürlər.

Psixoloqlar belə hesab edirlər ki, sizi qucaqlamaq istəyən insanlar təhlükəsizlik, komfort və sevgi hisslərini yaşamaq istəyirlər. Qucaqlaşma bizi bütün ömrümüz boyu müşayiət edir. Biz görüşdüyümüz zaman və ya uzun ayrılıqdan sonra doğmalarımızı və dostlarımızı qucaqlayırıq, öz sevincimizi və minnətdarlığımızı bildirmək istəyərkən də qucaqlaşırıq. Bu bayram heç bir maddi xərcə səbəb olmur. Siz sevdiklərinizi yalnız qəlbinizin hərarəti ilə, ürəkdən qucaqlaşaraq, sevginizi ifadə edərək təbrik edirsiniz, mükafatlandırırsınız.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Yanvar – Əl Yazısı (xətt) Günü

Dövrümüzdə kompüterlərin, elektron poçtların, elektron bloknotların, SMS-lərin və digər sürətli ünsiyyət vasitələrinin ildən-ilə populyarlıq qazanması müasir insanı öz fikirlərini əli ilə yazaraq ifadə etməkdən uzaqlaşdırır. Bəlkə də, yaxın gələcəkdə əl ilə yazılmış məktub və ya açıqca arzu olunan hədiyyə olacaq.

Hər il yanvarın 23-ü Xətt Günü və ya daha gözəl deyimlə, Əl Yazısı Günü (National Handwriting Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasında əsas məqsəd insanlara əl yazısının unikallığını, hər bir insanın əl yazısının özünəməxsusluğunu, əl ilə yazı yazmağın vacibliyini xatırlatmaqdır.

Bu bayramın qeyd olunması ABŞ-ın WIMA təşkilatı tərəfindən təklif olunub. WIMA ABŞ-ın yazı ləvazimatları istehsalçılarının assosiasiyasıdır. Təşkilatın məqsədi əl yazısının dəyərini xatırlatmaq və onun populyarlığını artırmaq olmuşdur. Bu məqsədlə qeyd olunacaq bayramın tarixi ABŞ-ın məşhur dövlət xadimi Con Xenkokun anadan olduğu gün seçilmişdir. C.Xenkok ABŞ-ın Müstəqillik Bəyannaməsinə ilk imza atan şəxs olmuşdur.

Çində, Yaponiyada və bir çox digər Asiya ölkələrində gözəl yazmaq bacarığı incəsənət hesab olunur və bu gün hətta kalliqrafiya ustaları çox yüksək qiymətləndirilir. Başqa ölkələrdə gözəl əl yazısı çox yüksək qiymətləndirilməsə də, yaxşı xətt, gözəl əl yazısı hər yerdə hörmətə layiq görülür. Odur ki, belə bir bayramın qeyd olunması çox mənalıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Yanvar – Gömrük İşçiləri Günü, (1992)

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən az sonra – 1992-ci il yanvarın 29-da müstəqil gömrük sisteminin əsası qoyuldu. Gömrük dövlət xəzinəsini gəlirlə təmin edən ən mühüm dövlət atributlarından biridir. Bu sistemi həm də ölkəyə qeyri-qanuni yolla müxtəlif malların gətirilməsinin, habelə ölkənin ən mühüm strateji sərvətlərinin aparılmasının qarşısını alır. Azərbaycanda gömrük sisteminin təşkili tarixi çox qədimdir. Tarix boyu mövcud olmuş bütün Azərbaycan dövlətlərində gömrük xidməti ilə məşğul olan xüsusi təsisatlar fəaliyyət göstərmişlər. Lakin gömrük sisteminin elmi-hüquqi əsaslarla təşkili ilk dəfə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə olmuşdur.

Azərbaycan ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən və qaçaqmalçılıqdan qorumaq məqsədilə hökumətin 1918-ci il 12 iyul tarixli qərarı ilə Qazax qəzasının Salahlı və Şıxlı kəndlərində, Poylu dəmir yolu stansiyasında ilk gömrük postları yaradılmışdı. Azərbaycan hökuməti gömrük sisteminin fəaliyyətə başlamasını təmin edən sənədi 1918-ci il avqustun 10-da qəbul etmişdi.

Azərbaycan parlamentinin 1918-ci il 18 avqust tarixli qanununa əsasən qaçaqmalçılıqla mübarizə, ölkənin ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən qorumaq məqsədilə Azərbaycanın sərhədlərində 99 gömrük postu yaradılmışdı və burada 992 gömrük işçisi keşik çəkirdi. Aprel işğalı, digər sahələrdə olduğu kimi, gömrük sistemində də işlərin başa çatdırılmasına imkan vermədi.

SSRİ dövründə Azərbaycanda gömrük sistemi mövcud olmamışdır. Bu iş yalnız ittifaq orqanları tərəfindən həyata keçirilirdi. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 29 yanvar gömrük işçilərinin peşə bayramı günü elan olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Ümumdünya Qar Günü, yaxud Beynəlxalq Qış İdman Növləri Günü, (2012)

2012-ci ildə dünyada daha bir müsbət ənənə yaranmışdır. Həmin ilin qışından başlayaraq Beynəlxalq Xizək İdmanı Federasiyasının (FIS) təşəbbüsü ilə bu bayram – Ümumdünya Qar Günü (World Snow Day) adlanmışdır. Onun başqa adı isə – Beynəlxalq Qış İdman Oyunları Günüdür. Bayram hər il yanvar ayının bazar günlərindən birində qeyd olunur.

Bayramın məqsədi qış idman oyunlarına marağı artırmaq və gəncləri fəal həyat tərzinə cəlb etməkdir. FIS-in fikrinə görə, həmin gün "qar festivalları" keçirilməlidir və burada həm uşaqlar, həm də böyüklər xizək və konki yarışlarında iştirak etməlidirlər.

İnternetdə : www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Yanvar – Yazıçı Abdulla bəy Divanbəyoğlunun 135 illiyi, (1883-1936)

Abdulla bəy Divanbəyoğlu 1883-cü il yanvarın 1-də Qazax mahalının Hüseynbəyli kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Qazaxda aldıqdan sonra Zaqafqaziya (Qori) müəllimlər seminariyasında təhsil almışdır (1898-1903). O, bir müddət Batum və Bakı ibtidai məktəblərində müəllimlik etmişdir. 1905-ci ildə Bakıda rus-tatar məktəblərində, eləcə də "Nəşri-maarif" və "Nicat" cəmiyyətlərinin nəzdində açılmış 6 sinifli şəhər məktəblərində yoxsul balalarına dərs demişdir. Azərbaycan Xalq Maarifi Komissarlığında müxtəlif vəzifələrdə işləmiş, eyni zamanda Dövlət arxivinin müdiri olmuşdur (1920-1922). A. Şaiq adına Pedaqoji Texnikumunda müdir müavini (1927-1930), Azərbaycan Dövlət Sənaye İnstitutunda assistent vəzifəsində çalışmışdır (1930-1935). O, bədii yaradıcılığa gənc yaşlarından başlamışdır. "Şahzadə və Əbdül" (1902), "Can yanğısı" (1903), "Fəhlə" (1906) və s. əsərlərini qələmə almışdır. Rus dilində yazdığı "Şahzadə və Əbdül" əsərini yazıçı Əzizə xanım Cəfərzadə ana dilimizə tərcümə etmişdir (1959). "Duman" (1904), "İlan", "Fəhlə" (1906), "Ərdoy dərəsi" (1910), "Məcnunun Leyliyə məhəbbəti" (1910), "Cəng" (1910), "Dan ulduzu" (1911) və s. hekayələri, "Parlaq ulduz" (1912) felyetonu və s. kimi əsərləri də vardır. Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinin şərq şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1923-1928). Xalq maarifi sahəsində çalışmış, Azərbaycan Dövlət Arxivinin müdiri olmuşdur (1923-1927). Ömrünün sonunadək Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutunun tarix və etnoqrafiya şöbəsinin müdiri işləmişdir (1930-cu ildən). Nasir, pedaqoq Abdulla bəy Divanbəyoğlu 1934-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan tarixinin öyrənilməsində, folklor və etnoqrafiya materiallarının toplanması və öyrənilməsində xidmətləri vardır. Dövri mətbuatda məqalələri və elmi-kütləvi əsərləri dərc olunmuşdur. "Can yanğısı" (1958), "Şahzadə və Əbdül" (1966) və "Seçilmiş əsərləri" (1981) kütləvi tirajla nəşr edilmişdir. 1936-cı il yanvarın 6-da vəfat etmişdir.

Kitabları: "Can yanğısı", "Şahzadə və Əbdül", "Seçilmiş əsərləri" və s.

İnternetdə: Abdulla bəy Divanbəyoğlunun bioqrafiyası www.adam.az

6 Yanvar – Yazıçı Nüşabə Məmmədlinin 65 illiyi, (1953)

Nüşabə Məhəmmədəli qızı Məmmədli 1953-cü ilin yanvarın 6-da Azərbaycan Respulikası Ağdam şəhərində anadan olmuşdur. 1975-ci ildə Azərbaycan Xarici Dillər Universitetini bitirib təyinat yerində işləmişdir. 1967-ci ildə yaradıcılıqla məşğul olan Nüşabə Məmmədli 1970-ci ildən mütəmadi olaraq "Azərbaycan", "Ulduz" jurnallarında, "Azərbaycan Gəncləri" qəzetində və müxtəlif adda yerli mətbuatda lirik şeirləri, hekayələri və povestləri çap edilib. "Arqumentı i faktı", "Komsomolskaya pravda" qəzetlərində Qarabağ həqiqətlərini əks etdirən məqalələrlə çıxış etmişdir. Nüşabə Məmmədli ilk böyük həcmli "80 budağın hərəsindən bir yarpaq" sənədli povesti xalq yazıçısı Əzizə Cəfərzadənin həyat və yaradıcılığına həsr edib. Nüşabə xanımın ikinci kitabı Qarabağ əsir qadınlarından bəhs edən romanıdır ki, təkcə bu əsərə görə Azərbaycanın və xarici ölkələrin müxtəlif adda mükafatlarına layiq görülmüşdür. Qəzet və jurnallarda dərc edilmiş onlarla bədii əsərlərin və 150-yə yaxın publisistik məqalələrin müəllifidir. Nüşabə Məmmədlinin "Bu bir oyundur" hekayələr kitabı, "Göylərdən keçən ömür" sənədli povesti və "Vicdan dustağı" romanı oxucular arasında böyük marağa səbəb olmuşdur. Nüşabə Məmmədlinin əsərləri rus, ukrayna, özbək, alman və ingilis dillərinə tərcümə edilmişdir. İstər vətəndən kənarda, istərsə də vətəndə işlədiyi bütün vəzifələrdə müxtəlif mükafatlara layiq görülmüşdür. Bunlar Rəsul Rza adına Beynəlxalq ədəbi mükafatın laureatı, Yaddaş milli mükafatı, Təzəpir məscidinin qədir bilən mömin xalqımıza bəxş edən unudulmaz ulu ana Nabat xanımın şərəfinə təsis edilmiş sərvət və səxavət mükafatı, xan qızı Natəvan media mükafatı laureatıdır. Rusiya Federasiyası Yazıçılar Birliyi tərəfindən Nüşabə Məmmədli rus dilində nəşr olunmuş "Ruladı ili Qlas Vopiöheqo v Pustıne" əsərinə, milli ədəbiyyata verdiyi töhvəyə görə Q. R. Derjavin adına ordenlə mükafatlandırılmışdır. 1997-ci ildə "Ədalət" qəzetində müxbir, 1999-cu ildə "Repartyor", 2000-ci ildə isə "Karvan" qəzetinin baş redaktoru vəzifəsində işləmişdir. 2005-ci ildən isə Azərbaycan Yazıçı Qadınlar Cəmiyyətinin Sədridir. 2007-ci ildən Azərbaycan Yazıçı Qadınlar Cəmiyyətinin Mətbuat Orqanı "Yazıçı Qadınlar Jurnalı"nın baş redaktorudur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının üzvüdür.

Kitabları: "Vicdan dustağı", "Sevgi xiyabanı", "Zəngulə", "Bu bir oyundur", "Göylərdən keçən ömür", "80 budağın hərəsindən bir yarpaq" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

7 Yanvar – Şair Soltan Abbasın 85 illiyi, (1933)

Soltan Abbas 1933-cü il yanvarın 7-də Neftçalanın Ballıcalı kəndində doğulub. Əmək fəaliyyətinə kənd kitabxanasının müdiri kimi başlamışdır. Şair ədəbi yaradıcılığa ötən əsrin 60-cı illərində başlamışdır. “Damcı”, “Mənə çox öyrəşmə”, “Tut ağacı”, “Yollar-ömür yolum”, “Səyyah etdi söz məni” və digər kitabların müəllifidir. 1974-cü ildən Neftçalada fəaliyyət göstərən “Xəzər nəğmələri” ədəbi birliyinə rəhbərlik edir. H.Zərdabi adına Gəncə Dövlət Pedoqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsini qiyabi bitirdikdən sonra Boyat kənd orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyat fənnini tədris etmişdir. Bədii yaradıcılığa 1960-cı illərdən başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış edir. “Sabir poeziya günləri”(1979), “Qızıl əllər” (1980), “Vətən nəğməsi” (1989), “Azərbaycan” (1991) almanaxlarında şeirləri çap olunmuşdur. 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. “Məmməd Araz” ali ədəbi mükafatına (1994) layiq görülmüşdür.

Kitabları: “Damcı” (1979), “Mənə çox öyrəşmə” (1980), “Tut ağacı” (1984), “Yollar-ömür yolum” (1989), “Rübailər” (2000), “Qəzəllər” (2001), “Ömrün şəhidlik zirvəsi” (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Yanvar – Ədəbiyyatşünas Gülrux Əlibəylinin 90 illiyi, (1928-2016)

Gülrux Əlibəyli 12 yanvar 1928-ci ildə müəllim ailəsində dünyaya gəlib. Leninqrad Universitetini və Moskvada Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun aspiranturasını bitirib. 1971-ci ildən 1984-cü ilədək Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunda baş müəllim, daha sonra isə fəlsəfə kafedrasının professoru olub. Azərbaycan SSR EA (indiki Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası) Nizami adına Ədəbiyyat və Dil İnstitutunun baş elmi işçisi (1959-1971, fasilə ilə), Azərbaycan SSR Mədəniyyət nazirinin müavini (1962-1965) olmuşdur.1974-cü ildən Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İntstitutunda (indiki Azərbaycan İqtisadiyyat Unversiteti) dərs demişdir. Azərbaycan və keçmiş Sovet ədəbiyyatının nəzəri problemlərinə, estetika və bədiilik məsələlərinə dair əsərlərin, ədəbi-tənqidi məqalələrin müəllifidir. Gülrux Əlibəyli Azərbaycanın ən tanınmış ədəbiyyatşünası, filologiya elmləri doktoru olmuşdur.

Gülrux Əlibəylinin ilk ədəbi məqaləsi 1958-ci ildə Moskvda "Ədəbiyyat Məsələləri" jurnalında dərc edilib. O, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, eləcə də kino incəsənəti, teatr, təsviri incəsənət sahəsində çoxsaylı məqalələrin müəllifidir. Gülrux xanım xeyli sayda beynəlxalq konfransların, o cümlədən Beynəlxalq Pen Klubun toplantısının iştirakçısı olub.

Gülrux Əlibəyli "Axtarışlar, tapıntılar", "Daim yolda", "Düşünən dünyamız", "Çırpınan Dünyamız", "Dəyiş Dünyamız", "Dağılan Dünyamız" kimi 20 kitabın müəllifidir. Gülrux Əlibəyli 15 fevral 2016-cı ildə Bakı şəhərində vəfat edib.

Kitabları: "Yenilik uğrunda" , "Düşüncələr", "Çırpınan dünyamız" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

19 Yanvar – Şair, tərcüməçi Ələsgər Əlioğlunun 65 illiyi, (1953)

Ələsgər Əlioğlu 1953-cü il yanvarın 19-da Azərbaycanın Goranboy rayonunun Xanqərvənd kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbində təhsil almışdır (1959-1969). H.Zərdabi adına Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil-ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1970-1974). Kəlbəcər qəsəbə orta məktəbində müəllim (1974-1976), Goranboy rayonundakı Yeniyol səkkizillik məktəbində qrup tərbiyəçisi, kənd orta məktəbində isə dil-ədəbiyyat müəllimi vəzifəsində çalışmışdır (1997-2001). "Əli Nəzmi" ədəbi birliyinə rəhbərlik edir. Ədəbi aləmə 70-ci illərdə dövri mətbuatda çap etdirdiyi uşaq şeirləri ilə daxil olmuşdur. Bundan sonra əsərləri "Azərbaycan", "Pioner", "Göyərçin" jurnallarında vaxtaşırı çap olunur. "Goranboyun söz dünyası" kitabını tərtib edib nəşr etdirmişdir. **Kitabları:** "Xortumsuz fil" (1982), "Şəhərin yoluna çıxdım" (1983), "Yeraltı keçid" (1987), "Dəryada qəmim qaldı" (1989), "Haraylar...Cənglər..." (1996), "Vətən ağrıları" (1996), "Kapitan kəpənək" (2002), "Sinəsində şir gəzdirən oğlan" (2002) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

19 Yanvar – Azərbaycanın ilk maarifçi qadınlarından biri Həmidə xanım Məmmədquluzadənin 145 illiyi, (1873-1955)

Həmidə xanım Məmmədquluzadə 1873-cü ildə Şuşa qəzasının Kəhrizli kəndində dövrünün görkəmli maarifçi ziyalısı, tarixçi Əhməd bəyin ocağında dünyaya gəlmiş, Cəlil Məmmədquluzadənin həyat yoldaşı olmuşdur. Ailə məktəbində təhsil alan Həmidə xanım hələ yeniyetmə illərində rus dilini səlis qavrayaraq, o dövrün kənd qızları üçün səciyyəvi olmayan yüksək intellektə, geniş dünyagörüşə malik olmuşdu. İlk həyat yoldaşı zadəgan nəslindən olan podpolkovnik İbrahim bəy Davatdarov cəbhədə həlak olandan və atasını itirəndən sonra Həmidə xanım Cavanşir Kəhrizlidə ata mülkünü idarə etmişdi. 1905-ci ildə Tiflisdə tanış olduğu Mirzə Cəlil Məmmədquluzadə ilə iki il sonra ailə həyatı qurmuşdur. Həmidə xanım bütün maneələrə cəsarətlə sinə gərərək, Mirzə Cəlilə vəfalı və fədakar ömür-gün yoldaşı olmaqla yanaşı, həm də ustad sənətkarın ən yaxın maarifçi silahdaşı, ziyalı həmdəmi, “Molla Nəsrəddin”in isə xeyirxah himayədarı olmuşdu. Tarix Həmidə xanım Məmmədquluzadəni böyük xeyriyyəçi və cəfakeş insan kimi yaddaşlara həkk edib. Tək Kəhrizli kəndinin deyil, cümlə Qarabağın ona kömək üçün pənah gətirən insanlarının əlindən tutan, qayğılarını həll edən bu xanım həm də o dövrün yardıma ehtiyacı olan ziyalılarının da problemlərini həll etmişdir. Ciddi xəstəliyi olan Mirzə Ələkbər Sabir məhz Həmidə xanımın məsləhəti ilə Mirzə Cəlil tərəfindən Tiflisə müalicə üçün dəvət almışdır. Həmidə xanım 1912-ci ildən Kəhrizlidə öz vəsaiti hesabına məktəb açmış və orada dərs demişdir. Mirzə Cəlilin vəfatından sonra da ölkənin ictimai-ədəbi həyatında fəal mövqe tutan Həmidə xanım Yazıçılar İttifaqına üzv seçilmiş, ömür-gün yoldaşının əsərlərini tərcümə etməklə yanaşı, bu böyük sənətkarla bağlı kövrək xatirələrini böyük ustalıqla qələmə almışdır. 1955-ci ildə vəfat edən Həmidə xanım Məmmədquluzadə Fəxri Xiyabanda Mirzə Cəlilin məzarı yanında dəfn olunmuşdur. 2005-ci ildən etibarən Ağcabədinin Kəhrizli kəndində Həmidə xanım Məmmədquluzadənin ev muzeyi fəaliyyət göstərir. Muzeydə 210 eksponat sərgilənir.

Kitabları: “Mirzə Cəlil haqqında xatirələrim” (1967) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 Yanvar – Yazıçı, şair, etnoqraf Teymur Bünyadovun 90 illiyi, (1928)

Teymur Bünyadov 1928-ci il yanvarın 20-də Qazax bölgəsinin II Şıxlı kəndində dünyaya göz açıb. T.Bünyadov orta məktəbi qızıl medalla bitirmiş, 1946-1951-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsində təhsil almışdır. 1968-ci ildə o, "Azərbaycanın qədim və Orta əsrlərdə təsərrüfat həyatı" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək, arxeologiya və etnoqrafiya elmləri sahəsində respublikada ilk tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almış, 1970-ci ildə isə professor adına layiq görülmüşdür. Taleyini elmə bağlayan bu zəhmətkeş alim 1989-cu ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 2001-ci ildə isə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir. Azərbaycan arxeologiya və etnoqrafiya elminə aid 29 monoqrafiyanın, 1000-ə yaxın məqalənin müəllifi olan akademik T.Bünyadovun əsərləri təkcə respublikamızda deyil, onun hüdudlarından uzaqlarda – Türkiyə, İran, Rusiya, Ukrayna, Norveç kimi ölkələrdə də çap edilmişdir. İctimai elmlər sahəsində mühüm hadisə sayılan və 2007-ci ildə böyük tirajla ilk dəfə çap edilən üçcildlik "Azərbaycan etnoqrafiyası" fundamental əsərinin təşkilatçısı, baş redaktoru və böyük hissəsinin müəllifi T.Bünyadovdur. Görkəmli alimin son dövr fəaliyyəti də çox maraqlıdır; onun bilavasitə rəhbərliyi ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illiyinə həsr olunmuş üçcildlik "Qəbələnin tarixi", "Qəbələnin etnoqrafiyası" və "Qəbələ folkloru" kitabları yazılaraq çapa hazırlanmış, rus və ingilis dillərinə tərcümə edilmişdir. Akademik T.Ə.Bünyadov təkcə tarixçi-etnoqraf alim deyil, həm də folklorşünas, nasir və şairdir. Onun 1991-ci ildə yüksək tirajla nəşr edilən "Göz yaşları" romanı, "Xan çinar kölgəsində", "Anam birdi, vətən tək", "Başı çalmalı dağlar" adlı üçcildlik bayatı kitabları oxucuların böyük sevgisi ilə qarşılanmışdır. T.Bünyadov həm də ictimai-siyasi xadimdir. Elmi, pedaqoji və ictimai-siyasi fəaliyyətinin nəticəsi olaraq akademik T.Bünyadov 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmiş, 2008-ci ildə isə "Azərbaycan Respublikasının Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.
Kitabları: "Ana Kürüm" (1979), "Qızıl Qaya" (1984), "Göz yaşları" (1991), "Əsrlərdən gələn səslər" (1993), "Cavanşir" ((1993) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 Yanvar – Şair Eldar İbrahimin 65 illiyi, (1953)

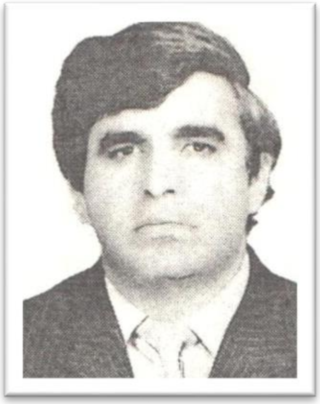

Məmmədov Eldar İbrahim oğlu 1953-cü il yanvarın 23-də Azərbaycanın Cəbrayıl rayonunun Daşkəsən kəndindən anadan olmuşdur. 182 saylı Binəqədi qəsəbə orta məktəbində təhsil almışdır. APİ-nin dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1970-1974).

Əmək fəaliyyətinə təyinatla göndərildiyi Tərtər şəhərindəki 39 saylı texniki-peşə məktəbində müəllim kimi başlamışdır. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında korrektor, müxbir (1975-1979), "Elm, publisistika, məktublar" şöbəsində ədəbi işçi (1979-1992) vəzifələrində çalışmışdır. "Qızılbaş" qəzetində baş redaktor olmuşdur (1993).

"Bakımızdasan" adlı ilk şeiri 1966-cı ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində dərc edilmişdir. "Çinar pöhrələri", "Yaşıl budaqlar", "Azərbaycan" almanaxlarında şeirləri çap olunmuşdur. Keçmiş SSRİ xalqları poeziyasından bədii tərcümələrini müntəzəm dərc etdirmişdir.

Kitabları: "Borc" (1979), "Dünya mənim sirdaşım" (1986) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

26 Yanvar – Ədəbiyyatşünas, publisist Firidun bəy Köçərlinin 155 illiyi, (1863-1920)

Firidun bəy Əhmədağa oğlu Köçərli 1863-cü il yanvarın 26-da Şuşada dünyaya gəlmişdir. 1876-cı ildə Şuşadakı rus məktəbinə daxil olmuşdur. 1878-ci ildə Aleksey Çernyayevski Zaqafqaziya müəllimlər seminariyasına tələbə toplamaq məqsədi ilə bu məktəbə gəlir və bu yolla Firidun bəy Köçərli öz taleyini seminariya ilə bağlamış olur. 1879-1885-ci illər ərzində o, burada təhsil alır, 1895-1918-ci illər ərzində dərs deyir. 1910-cu ildə Qori seminariyasının Azərbaycan şöbəsinin müvəqqəti təlimatçısı təyin olunur, 1918-1920-ci illərdə onun təşəbbüsü ilə həmin seminariyanın əsasında açılmış Qazax müəllimlər seminariyasının müdiri vəzifəsində işləmişdir. "Vətən dilinin" I hissəsinin (VII nəşr) yenidən işlənilməsində Firidun bəy Köçərlinin xidmətləri böyükdür. O, 300-dən artıq dərsliyə düzəliş etmiş, nəzəri materialı, hekayələri artırmış, metodika və stilistikasını dəyişdirərək zənginləşdirmişdir. Mütəxəssilərin də təsdiqlədikləri kimi, folklorşünaslığın yaranması şifahi xalq ədəbiyyatının toplanması, sistemləşdirilib nəşr olunmasında Firidun bəy Köçərlinin böyük xidmətləri olmuşdur. F. Köçərli Azərbaycanın tanınmış ədəbiyyatşunası, pedaqoq və publisistidir. O, Azərbaycan ədəbi dilinin saflığı uğrunda daim mübarizə aparmışdır. Onun uşaqlar üçün yazdığı "Balalara hədiyyə" kitabı Azərbaycanın ən dəyərli sərvətlərindəndir. Firidun bəy Köçərli "Azərbaycan tatarlarının ədəbiyyatı" adlı ilk iri həcmli əsərini qələmə almışdır. Zaqafqaziya müəllimlər seminariyasında işlədiyi illərdə "Azərbaycan türk ədəbiyyatı" əsərini bitirmişdir (1908). Lakin bu əsər sovet hakimiyyəti illərində Bakıda "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi materialları"(iki cilddə) adı ilə nəşr edilmişdir (1925-1926). Burada XVIII-XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının ilk geniş elmi şərhi verilmişdir. Əfsuslar olsun ki, əsərin XX əsr ədəbiyyatından bəhs edən hissəsi itmişdir. Zaqafqaziyanın dövri mətbuatında onun rus, gürcü və Azərbaycan klassik yazıçıları haqqında saysız-hesabsız ədəbi oçerkləri, məqalələri çıxmışdır. Firidun bəy Köçərli Sovet hakimiyyətinin ilk aylarında repressiyaya məruz qalmışdır. 1920-ci il iyunun 2-də Gəncədə həbs olunmuş, həmin ayın 21-də güllələnmişdir.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri" (1963), "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi materialları" (1978), "Təlimi Sokrat" (1881), "Balalara hədiyyə" (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici yazıçılar

10 Yanvar – Rus yazıçısı Aleksey Tolstoyun 135 illiyi, (1883-1945)

Aleksey Nikolayeviç Tolstoy 10 yanvar 1883-cü ildə Nikolayevsk şəhərində (indiki Saratov vilayətinin Puqaçov şəhərində) qraf ailəsində anadan olmuşdur. Samara real məktəbini bitirdikdən sonra 1901-ci ildə Peterburq Texnoloji İnstitutuna daxil olmuş, lakin ədəbiyyata olan güclü həvəsinin təsiri ilə 1907-ci ildə diplom müdafiəsi ərəfəsində təhsilini yarımçıq qoymuşdur. 1908-ci ildə "Niva" jurnalında Aleksey Tolstoyun "Köhnə qala" adlı ilk hekayəsi, 1910-cu ildə "Sağsağan nağılları" hekayələr kitabı çap olunmuşdur. Onun bir-birinin ardınca "Mavi çaylar arxasında", "Baməzə adamlar" (1911), "Topal mülkədar" (1912) kitabları nəşr olunmuşdur. A.N.Tolstoy uşaqlar üçün də bir çox nağıllar və hekayələr yazmışdır. "Balta" (1909), "Sərçə" (1911), "Simurq" (1911), "Acgöz başmaq" (1911), "Qarlı ev" (1911) və başqaları.

Aleksey Tolstoy mühacirətdə bir çox əsərlərini, məşhur "Əzablı yollarla" trilogiyasının birinci kitabını, "Bacılar" romanını (1922-1925), "On səkkizinci il" (1927-1928) və "Tutqun səhər"i (1940-1941) isə o, vətənə qayıtdıqdan sonra yazmışdır. Ümumiyyətlə, əsər üzərində 20 il (1921-1941) inam və səylə işləmişdir. Bundan başqa rus ədəbiyyatının gözəl bədii-fəlsəfi nümunələri sayılan "Aelita" (1922-1923), "Mühəndis Qarinin hiperboloidi" (1925-1927) fantastik romanlarını, üç hissəli "Birinci Pyotr" tarixi romanını (1929-1945), "İvan Qroznı" (1942-1943) dramatik povestini yazır.

Müharibə illərində üç dəfə Stalin mükafatına (1941;1943;1946 vəfat etdikdən sonra) layiq görülmüşdür.

Aleksey Tolstoy "Gürzə", "İvan Sudaryovun dediklərindən", "Tufanlarda" və "Qoçaqlar" hekayələrində kənd həyatının təbii və sosial ziddiyyətlərlə dolu sərt mənzərələrini, müharibə illərini, rus həyatını ustalıqla, həqiqi vətəndaş yanğısı ilə yaratmışdır.

A.N.Tolstoy 23 fevral 1945-ci ildə 63 yaşında xərçəng xəstəliyindən Moskva şəhərində vəfat etmişdir.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri", "Balta" (1909), "Sərçə" (1911), "Simurq" (1911), "Acgöz başmaq" (1911), "Qarlı ev" (1911) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Yanvar – İngilis şairi C. N. Bayronun (Qordon) 230 illiyi, (1788-1824)

Corc Qordon Noel Bayron 1788-ci il yanvar aynın 22-də Londonda yoxsullaşmış bir lord ailəsində anadan olmuşdur. Bayron ilk təhsilini zadəgan uşaqlarına məxsus qapalı Harrou məktəbində ala bilmişdir. O, Harrou məktəbini bitirdikdən sonra 1805-ci ildə Kembric universitetinə daxil olur və 1808-ci ildə universiteti bitirir. 1807-ci ildə "Asudə saatlar" adlı ilk şeir məcmuəsini, 1809-cu ildə isə mürtəce romantiklər və burjua tənqidi əleyhinə "İngilis bardları və şotland icmalçıları" satirik poemasını nəşr etdirir. Elə həmin il Lordlar palatasının üzvü seçilir. 1809-cu ildə Bayron səyahətə çıxır. O, İspaniyada, Malta adasında, Yunanıstanda və Türkiyədə olur. Səyahətdən qayıtdıqdan sonra "Cayld Harold" poemasının birinci iki mahnısını çap etdirir. İkinci səyahəti zamanı isə Bayron İsveçrədə, Venesiyada, bir daha Yunanıstanda və Türkiyədə olmuşdur. Bayron ömrünün son günlərini vətənə və yunan xalqının səadəti uğrunda mübarizəyə həsr edir. Böyük şair 1824-cü il aprelin 24-də Yunanıstanda vəfat etmişdir. Bayron "Çayld Haroldun səyahətləri", "Şərq poemaları", "Qabil", "Don Juan", "Manfred" və sair kimi dünya ədəbiyyatı xəzinəsinə daxil olmuş əsərlərin müəllifidir. Yaxın Şərq ölkələrinə səyahətdən qayıtdıqdan sonra 1813-1815-ci illər ərzində Bayron bir neçə poema yazır. Sonradan bu poemaları ədəbiyyat tarixində "Şərq poemaları" adı ilə məşhur olur. "Şərq poemaları"na aşağıdakı altı poema daxildir: "Gavur" (may, 1813) "Abidos gəlini" (dekabr, 1813), "Korsar" (1814-cü ilin əvvəlləri), "Lara" (avqust, 1814), "Korinfin mühasirəsi", "Parizina" (1815-ci ilin sonu, 1816-cı ilin əvvəlləri). Bu poemaların süjeti gərgin dramatik hadisələrlə başlayıb, kəskin faciəvi sonluqla bitir. Bayronun qəhrəmanları cəmiyyətə qarşı üsyan edən mübariz, lakin təkbaşına mübarizə aparan qəhrəmanlardır. Bayron Avropa ədəbiyyatında yeni lirik-romantik tipli poema janrını yaratmışdır. Professor Əli Sultanlı Nizaminin "Leyli və Məcnun" poemasının Avropada ən çox təsirini "Abidos gəlini"ndə görür. Şərq haqqında yazan başqa ingilis şairlərindən Bayronun üstünlüyü ondadır ki, o, Şərq adətlərini özünəməxsus bir şəkildə vermişdir. Bayronun digər "Şərq poemaları", – "Korsar", "Dara" və "Parizana" da öz spesifik xüsusiyyətləri ilə seçilən yüksək bədii ilhamla yazılmış əsərlərdir.

Kitabları: "Gavur", "Abidos gəlini", "Lara", "Parizina" və s.

İnternetdə: **www.az.wikipedia.org**

23 Yanvar – Fransız yazıçısı Anri Stendalın 235 illiyi, (1783-1842)

Fransız yazıçısı Anri Stendal Qrenoblda vəkil ailəsində dünyaya gəlmişdir. Əsl adı Mari-Henri Beyledir. 1814-cü ildə Milana köçmüşdür. Stendalın 200-dən çox ədəbi təxəllüsü olmuş, lakin Stendal (alman sənətşünasir Vinkelmanın doğulduğu kiçik şəhər) təxəllüsü ilə məşhurlaşmışdır. Bir sıra əsərləri ölümündən sonra nəşr olunmuşdur. İlk əsərləri musiqiyə aid olmuşdur. Stendalın ədəbi yaradıcılığı fransız tənqidi realizminin ilkin mərhələsidir: "Roma, Neapol, Florensiya" (1817), "Məhəbbət haqqında" (1822), "Rasin və Şekspir" (1823-1825) və s. kitablarında idealist estetikaya, ədəbi ehkamlara, incəsənətin ictimai vəzifəsini, realizmi, təbiiliyi və həyatiliyi müdafiə etmişdir. Stendalın romanlarında, xüsusilə məşhur "Qırmızı və Qara" romanında burja cəmiyyətinin ictimai və əxlaqi çürüklüyü, Fransa burja inqilabından sonrakı ictimai həyat, mütərəqqi, inqilabi qüvvələrlə irtiça arasındakı mübarizə əksini tapmışdır. Həm köhnə mürtəce qüvvələrin nifrəti, həm də yeni burja qaydalarının amansızlığı ilə qarşılaşan yeksək təbiətli, bacarıqlı, ehtiraslı gənc nəsil bu mübarizədə çox vaxt məğlub olmuşdur. Romantizm dövründə yaşamış Stendalın realist əsərləri kifayət qədər qiymətləndirilməmişdi. Stendalın əsərləri özündə ironiyanı, psixoloji və tarixi təsvirləri birləşdirir. Xarakterlərin daxili psixoloji vəziyyətini yaxşı açа bildiyi üçün realizm nümayəndələrindən biri sayılır. 1830-cu ildə yazılmış "Qırmızı və qara" və 1839-cu ildə yazılmış "Parmanın kartezian kilsəsi" romanları ilə tanınır. Stendal romanlar novellalar müəllifidir. Bununla yanaşı onun "Napoleonun həyatı" adlı bioqrafik və avtobioqrafik əsərləri də var.
Kitabları: "Məhəbbət haqqında", "Romada gəzinti", "Roma, Neapol, Florensiya" (1817), "Məhəbbət haqqında" (1822), " Rasin və Şekspir" (1823-1825), "Armans" (1827), "Qırmızı və Qara" (1831), "Parma monastrı" (1839), "Lucyen Leven" (1834-1836), "Anri Bryuların həyatı" (1835), "Xudbinin xatirələri" (1832), "Lamyel" (1839-1842. bitməmişdir).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

İncəsənət

14 Yanvar – Xalq artisti Tofiq Kazımovun 95 illiyi, (1923-1980)

Tofiq Kazımov 14 yanvar 1923-cü il Bakıda doğulub və yeddiillik təhsilini burada alaraq teatr məktəbini bitirib (1939-1942). O, görkəmli teatr xadimi, şair Səməd Mənsurun oğludur. Tofiq Kazımov 1951-1952-ci illərdə Moskvada ali rejissorluq təhsili almışdır. Sağlam yenilik və müasirlik ruhuna malik olan Tofiq Kazımovun Akademik Milli Dram Teatrında baş rejissor kimi Şekspirin "Hamlet", İlyas Əfəndiyevin "Sən həmişə mənimləsən", "Unuda bilmirəm", "Məhv olmuş gündəliklər", Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölülər", Cəfər Cabbarlının "Aydın", Məmməd Səid Ordubadinin "Qılınc və qələm", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Pəri cadu" və s. əsərləri tamaşaya hazırlayıb. Tofiq Kazımovun yaradıcılıq üslubunda dönüş kimi qiymətləndirilən "Sən həmişə mənimləsən" ilə Milli Dram Teatrında lirik-psixoloji janrın bünövrəsi qoyulub. Sonralar "Yalan" (1965), "Ölülər" (1966), "Sənsiz" (1967), "Hamlet" (1968) kimi dolğun tamaşalar Azərbaycan səhnəsini rövnəqləndirib. Müəyyən fasilələrlə bu sənət ocağında Cəfər Cabbarlının "Yaşar" (1947), Lope de Veqanın "Rəqs müəllimi" (1949), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Dağılan tifaq" (1950), Nikolay Qoqolun "Müfəttiş", Karlo Haldoninin "Mehmanxana sahibəsi" (1952), Nəcəf bəy Vəzirovun "Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük" (1955), Mehdi Hüseynin "Alov" (1961), Lev Tolstoyun "Canlı meyit" (1968), Hüseyn Cavidin "Xəyyam" (1970) və "İblis" (1983), Səməd Vurğunun "İnsan" (1974), Maksim Qorkinin "Meşşanlar" (1975), Cəlil Məmmədquluzadənin "Dəli yığıncağı" (1978) əsərlərinə müxtəlif janrlarda səhnə həyatı verib. Azərbaycanda lirik-psixoloji teatr məktəbinin yaranması, inkişafı və formalaşması Tofiq Kazımovun adı ilə bağlıdır. Tofiq Kazımov 1965-ci ildə "Antoni və Kleopatra" (Uilyam Şekspir) və 1979-cu ildə "Şəhərin yay günləri" (Anar) tamaşalarına görə Dövlət mükafatları ilə təltif olunub. Tofiq Kazımov 1980-ci il avqust ayının 2-də avtomobil qəzasında həlak olmuş, Bakıda ikinci Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Filmoqrafiya: Səhər (film, 1960), Üçüncü zəng (film, 2006) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

1 Yanvar – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əhmədov Mübariz Əlizadə oğlunun 55 illiyi, (1963-1992)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əhmədov Mübariz Əlizadə oğlu 1 yanvar 1963-cü ildə Sabirabad rayonunun Qaratəpə kəndində dünyaya göz açıb. 1969-cu ildə burada beynəlmiləl orta məktəbə getmişdir. 1977-ci ildə səkkizinci sinfi bitirərək, Sankt-Peterburq Kino Texnikumuna daxil olur. Lakin buradakı iqlim şəraitinə uyğunlaşa bilmədiyindən doğma kəndinə qayıdır və təhsilini davam etdirir. 1980-ci ildə M. F. Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutuna (Slavyan Universiteti) imtahan verir. O, üçüncü kursda oxuyarkən ordu sıralarına çağırılır. 1985-ci ildə ordudan tərxis olunduqdan sonra yenidən təhsilini davam etdirir.

O, 1988-ci ildən başlayaraq respublikamızda gedən ictimai-siyasi hadisələrə biganə qalmır, meydan hərəkatının fəal iştrakçılarından biri olur. 1989-cu il... Erməni silahlı birləşmələri Azərbaycana qarşı elan olunmamış müharibəyə başlayır. Mübariz özünümüdafiə batalyonunda könüllü yazılır və Qarabağın müdafiəsinə qoşulur. O, Ağdam rayonundakı hərbi hissənin bölük komandiri kimi ilk döyüşə atılır. Sonra Dovşanlı, Xramort, Naxçıvanik, Kətik, Dəhraz, Abdal-Gülablı, Xanabad və Şuşa uğrunda gedən döyüşlər... O, mərdliklə vuruşurdu, öz rəşadətilə ad-san qazanmışdı. 1991-ci ildə Müdafiə Nazirliyi ona Türkiyə Respublikasında hərbi təhsil almağı tövsiyə edir. Lakin Mübariz döyüşlərdə iştirak etməyi daha üstün tutur.

Ağdam rayonunun Abdal-Gülablı kəndi... 1992-ci ilin 24 sentyabr... Son döyüş... Həmin gün kənd erməni işqalçılarından azad edilməli idi. Düşmən gecə yarıdan başlayaraq kəndi ağır silahlarla atəşə tutur. Döyüşçülərimiz qələbə əzmi ilə əks-hücuma keçirlər. Qəflətən yaxınlıqda mərmi partlayır. Mübariz ağır yaralanır. Onu döyüş ərazisindən uzaqlaşdırırlar. Lakin göstərilən yardımlar nəticə vermir. O, şəhidlik zirvəsinə ucalır. O, Sabirabad rayonunun Qaratəpə kəndində Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Sabirabad rayonunda büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 saylı fərmanı ilə Əhmədov Mübariz Əlizadə oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

10 Yanvar – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Qasımov Muxtar Cahid oğlunun 60 illiyi, (1958-1992)

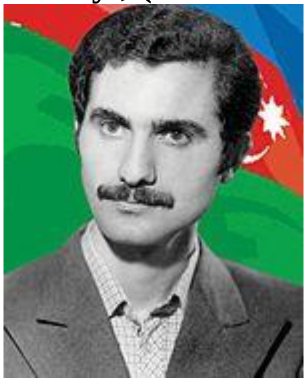

Qasımov Muxtar Cahid oğlu 10 yanvar 1958-ci ildə Beyləqan rayonunun Kəbirli kəndində dünyaya göz açmışdır. Ağdam şəhər 5 saylı məktəbi 1974-cü ildə bitirmişdir. Elə həmin il Nəriman Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutuna daxil olmuşdur. Tibb təhsilin başa vurduqdan sonra işləmək üçün təyinatla Xankəndinə yola düşmüşdür. Orada işləyərkən ermənilər arasında separatizmin, millətçi ünsürlərin təbliğinin şahidi olmuşdur. Müxtəlif təzyiqlərə baxmayaraq işinə davam etmiş, milliyətindən asılı olmayaraq insanlara tibbi yardım göstərmişdir. 1988-ci ildə vəziyyət nəzarətdən çıxandan, kiçik qarşıdurmalar baş verəndən sonra Ağdama qayıdıb həkim kimi hospitalda çalışmışdır.
Ağdamda gedən bütün döyüşlərdə yaralıları xilas etmək üçün qəhrəmanlıq göstərmişdir. Xocalı faciəsindən sonra isə həyatını tamamilə cəbhəyə bağlayır. 1992-ci ilin iyun ayında Aranzəmin, Pircamal, Ağbulaq kəndlərinin azad edilməsi uğrunda gedən döyüşlərdə həkim olaraq öz bilik və bacarığını nümayiş etdirir. 16 iyun 1992-ci ildə Naxçıvanlı kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə xidməti borcunu yerinə yetirərkən həlak olmuşdur. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Rejissor Rəşad Qasımov Milli Qəhrəman Muxtar Qasımovdan bəhs edən “Vətən sevgisi” adlı sənədli film çəkmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli 457 saylı fərmanı ilə Qasımov Muxtar Cahid oğlu ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

10 Yanvar – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Eldar Harun oğlunun 50 illiyi, (1968-1993)

Məmmədov Eldar Harun oğlu 10 yanvar 1968-ci ildə Bakı şəhərində dünyaya göz açmışdır. 1974-cü ildə Bakıda 189 saylı orta məktəbin birinci sinfinə getmiş, 1982-ci ildə həmin məktəbin səkkizinci sinfini bitirmişdir. O, uşaqlıqdan hərbiçi olmaq arzusu ilə yaşayırdı. Bu arzu ilə də o, 1982-85-ci illərdə C.Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbdə oxumuşdur.

Sonra hərbi biliyini artırmaq üçün 1985-1989-cu illərdə Riqadakı Qırmızıbayraqlı Ali Hərbi-Siyasi Məktəbdə təhsil almışdır. Ali məktəbi bitirdikdən sonra SSRİ Silahlı Qüvvələrində qulluq etmişdir. Gənc leytenant E.Məmmədov, erməni işğalçıları Azərbaycana hücuma başlayanda, raport yazaraq Vətənə qayıdır. O, yenicə yaradılan Sərhəd Qoşunlarında xidmətə başlayır. Özünü bacarıqlı və peşəkar zabit kimi göstərdiyinə görə ona baş leytenant rütbəsi verilir. O, 1993-cü ildə Sərhəd Qoşunları İdarəsinin könüllülərdən ibarət batalyonu tərkibində Ağdərə istiqamətində gedən döyüşlərin iştirakçısı olur. Ağdərədə mərdliklə vuruşan E.Məmmədov Mehmanə kəndinin müdafiəsi zamanı düşmənə ağır zərbələr vurmuşdur. 1993-cü il fevral ayının 24-də Kasapet kəndi yaxınlığındakı yüksəkliyin müdafiəsində də cəsur döyüşçü düşmənə ağır zərbələr endirmişdir. Həmin gün azğınlaşmış erməni quldurları bu yüksəkliyi ələ keçirmək üçün güclü hücuma keçdilər. Eldar yüksək döyüş bacarığı göstərərək, düşmən hücumlarının qarşısını ala bildi. Ancaq çox keçmədi ki, düşmən qüvvə toplayaraq yüksəkliyi almaq üçün yenidən hücuma keçdi. Baş leytenant vəziyyəti düzgün qiymətləndirərək, düşmənin istiqamətini özünə cəlb etdi. Ağır yaralı olmasına baxmayaraq, erməni quldurlarının əsas qüvvələrimizin arxasına keçməsinə imkan vermədi. Bu qeyri-bərabər döyüşdə Eldar Məmmədov əsl igidlik nümunəsi göstərərək, düşmənin xeyli canlı qüvvəsini məhv etdi. Bu onun son döyüşü idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 dekabr 1994-cü il tarixli 247 saylı fərmanı ilə baş leytenant Məmmədov Eldar Harun oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

Fevral

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Fevral – Ümumrespublika Gənclər Günü, (1997)

4 Fevral – Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü, (2005)

7 Fevral – Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü, (2004)

8 Fevral – Beynəlxalq nənələr və babalar günü, (2008)

14 Fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü, (1992)

14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü, (2012)

17 Fevral – Təmənnasız Xeyirxahlıq İfadəsi Günü

21 Fevral – Beynəlxalq Ana Dili Günü, (1999)

27 Fevral – Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü

Bu tarixi unutmayaq

26 fevral – Xocalı faciəsi, (1992)

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

Publisist, coğrafiyaşünas Budaq Budaqovun 90 illiyi, (28.02.1928-01.11.2012)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı, publisist Şamil Süleymanovun 80 illiyi, (03.02.1938)

Ədəbiyyatşünas Esmira Şükürovanın 60 illiyi, (03.02.1958)

Şair, dramaturq Mərkəz Qacarın 70 illiyi, (05.02.1948)

Yazıçı Cəmşid Əmirovun 100 illiyi, (10.02.1918-29.12.1982)

Şair, publisist Əbülfəz Naxçıvanlının 70 illiyi, (11.02.1948-2014)

Şair, dramaturq İslam Səfərlinin 95 illiyi, (12.02.1923-06.11.1974)

Şair, dramaturq Əliağa Kürçaylının 90 illiyi, (20.02.1928-11.02.1980)

Ədəbiyyatşünas Feyzulla Qasımzadənin 120 illiyi, (22.02.1898-29.03.1976)

Şair, publisist Səyavuş Sərxanlının 75 illiyi, (23.02.1943-2005)

Yazıçı Ənvər Məmmədxanlının 105 illiyi, (29.02.1913-19.12.1990)

Xarici ədəbiyyat

Fransız yazıçısı Jül Vernin 190 illiyi, (08.02.1828-24.03.1905)

İncəsənət

Xalq artisti, bəstəkar Qara Qarayevin 100 illiyi, (05.02.1918-13.05.1982)

Xalq artisti, aktyor Rafiq Əzimovun 80 illiyi, (06.02.1938)

Xalq artisti, xanəndə Arif Babayevin 80 illiyi, (20.02.1938)

Xalq artisti, aktrisa Sofiya Bəsirzadənin 100 illiyi, (28.02.1918-04.01.2000)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İbrahimov Mübariz Ağakərim oğlunun 30 illliyi, (07.02.1988-19.06.2010)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Əfqan Qaraxan oğlunun 55 illiyi, (24.02.1963-01.11.1992)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rzayev Canpolad Yaqub oğlunun 50 illiyi, (26.02.1968-26.02.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Fevral – Ümumrespublika Gənclər Günü, (1997)

“Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

“Gənclik, əlbəttə, başqa nemətdir,
Unudulmaz böyük səadətdir...”

Hüseyn Cavid

1 fevral 1997-ci ildə Respublika Gənclər Forumunun ildönümü münasibətilə gənclərin bir qrupunu qəbul edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev “2 fevral – Azərbaycan Gənclər Gününün elan edilməsi haqqında” Sərəncam imzalamışdır. Həmin vaxtdan etibarən hər il 2 fevral Azərbaycanda Gənclər Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd olunur. Azərbaycanda əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlət gənclər siyasəti mövcuddur və indi həmin siyasət daha qətiyyətlə həyata keçirilir. Bu gün ölkəmizin hər yerində Azərbaycan gəncləri öz bayramlarını uğurlarla qeyd edirlər. Ulu öndərin gəncliyə və gənclərə etimadı indi öz təsdiqini tapmaqdadır. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının formalaşması və inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan böyük diqqətin nəticəsidir. İndi ölkəmizdə dövlət qeydiyyatından keçən 170-dən çox gənclər təşkilatı fəaliyyət göstərir, minlərlə gənc lider yetişir. Yeni Azərbaycan Partiyası Gənclər Birliyinin gördüyü işlər də diqqəti xüsusilə cəlb edir. Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təşkilatlanması da uğurla gedir. Bu gün gənclərimiz Avropa və dünyanın otuzdan çox nüfuzlu beynəlxalq gənclər təşkilatında təmsil olunur və bununla da beynəlxalq gənclər hərəkatının fəal tərkib hissəsinə çevrilirlər. Beləliklə, Azərbaycanda gəncliyə dövlət qayğısı sabaha və uğurlara hesablanan bir siyasətdir, bu siyasət sağlam və intellektual nəslin formalaşmasına xidmət edir. Bütün bunlar isə Azərbaycan gəncliyinin sabahına daha böyük inamla baxmağa əsas verir.

İnternetdə: www.books.google.com

4 Fevral – Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü, (2005)

Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü 2005-ci ildə Xərçəng Əleyhinə Beynəlxalq İttifaq (UİCC) tərəfindən təsis edilmişdir. Əsas məqsəd dünya ölkələrinin diqqətini bu qlobal problemə yönəltmək, onun nə dərəcədə təhlükəli olduğunu və mübarizənin yalnız birlikdə aparıldıqda səmərə verdiyini bir daha dünya ictimaiyyətinə xatırlatmaqdır. Əsas məqsəd ayrı-ayrı fərdlərin, təşkilat və hökümətlərin birgə fəaliyyəti ilə 2025-ci ilə qədər xərçəng və digər qeyri-infeksion xəstəliklər nəticəsində vaxtından əvvəl ölüm hallarının sayını 25% azaltmağın mümkünlüyünü göstərməkdir. Dünyada xərçəng xəstəliyindən hər il 7 milyondan çox insan həyatını itirir. Hazırda bu diaqnozla 20 milyon insan yaşayır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə 2030-cu ildə onkoloji xəstələrin sayı iki dəfə artacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Fevral – Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü, (2004)

Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü (İnternational Safer Internet Day) Avropa Komissiyasının qərarı ilə 2004-cü ildə təsis edilib. Bu əlamətdar hadisə dünyanın 60-dan çox ölkəsində müxtəlif şüarlar altında ("İnternet və uşaqlar", "Qlobal şəbəkədə kibercinayət: qanunsuz kontentlərdən müdafiə", "İnternet adi bir oyun vasitəsi deyil, İnternet bizim həyatımızdır" və s.) qeyd olunur. Tədbirlər qeyri-hökümət təşkilatı olan INSAFE (European Safer Internet Network – Avropa Təhlükəsiz İnternet Şəbəkəsi) tərəfindən koordinasiya edilir.

INSAFE – Avropa Komissiyasının iştirakı ilə yaradılan milli təşkilatlar şəbəkəsidir. Təşkilatın əsas missiyası təhlükəsiz interneti təbliğ etmək, xüsusən də gələcək nəsilləri qlobal şəbəkədəki mövcud təhdidlərlə bağlı məlumatlandırmaq, maarifləndirmə işləri aparmaqdır. Ənənəvi olaraq hər il fevral ayının ikinci həftəsinin çərşənbə axşamı günündə təşkil edilən və bu il "Təhlükəsiz rəqəmsal texnologiyalar dünyasını birlikdə kəşf edin" şüarı ilə keçirilən müxtəlif səpkili tədbirlərdə – "Təhlükəsiz internet-mədəniyyət: uşaq və yeniyetmələr üçün pozitiv və təhlükəsiz İnternet", "Təhsil və informasiya təhlükəsizliyi", "Təhlükəsiz internetin yaradılmasında peşəkar cəmiyyətlərin rolu", "İnternetdə neqativ kontentdən texniki müdafiə metodları", "İnternet məhdud fiziki imkanlı insanlar üçün", "İnternet nəsilləri birləşdirir və insanları maarifləndirir" və s. mövzularda məruzələr dinlənilir, müzakirələr aparılır, müxtəlif fikirlər səsləndirilərək təklif və tövsiyələr verilir. **İnternetdə: www.books.google.com**

8 Fevral – Beynəlxalq nənələr və babalar günü, (2008)

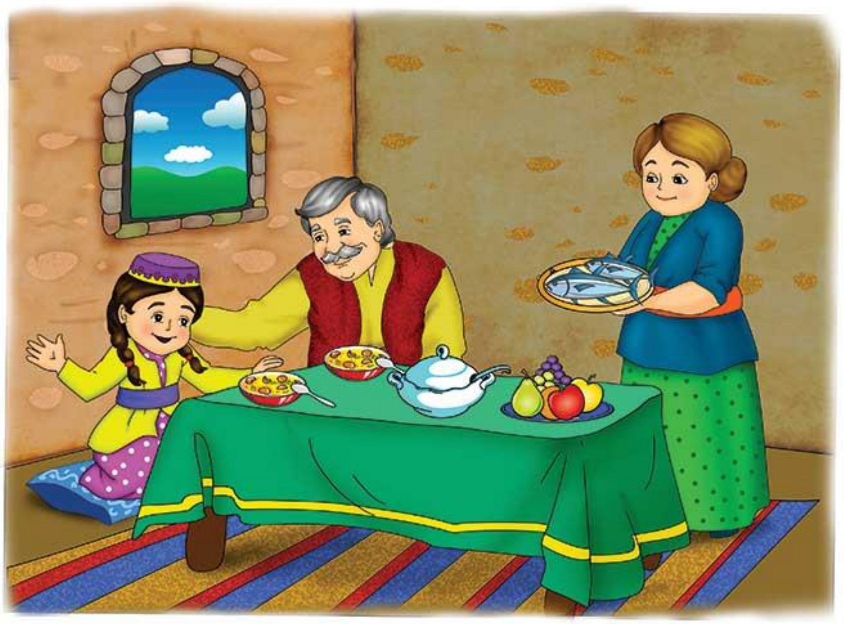

Bir çox Avropa ölkələrində "Nənələr və babalar" günü qeyd olunur. Fransada martın ilk bazar günü, İtaliyada oktyabrın ilk bazar günü, Estoniyada sentyabrın ikinci bazar günü, Polşada isə ayrıca nənələr günü (21 yanvar) və babalar günü (22 yanvar) qeyd olunur. 2008-ci ildən 8 fevral günü Beynəlxalq nənələr və babalar günü kimi qəbul olunub və bu təşəbbüsü həm YUNESKO, həm də Avropa Birliyinin mədəniyyət üzrə komissiyaları dəstəkləyib. Həmin gün yaşından asılı olmayaraq nənə və babası olan hər kəs onların ziyarətinə gedir.

Azərbaycanın Ahıl Ziyalılara Qayğı İctimai Birliyinin rəhbəri Nəsrulla Nurullayev isə bildirib ki, Azərbaycan xalqının mentalitetinə uyğun olaraq yaşlı insanlara qayğı göstərməyi cavan nəsil hər zaman özünə borc bilir və "Nənələr və babalar" gününün təsis olunması bunun bir daha sübutu ola bilər. Onun sözlərinə görə, bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da oktyabrın 1-i Beynəlxalq ahıllar günü kimi qeyd olunur, lakin nənə və baba olan insanlar üçün ayrıca bir gün qeyd etmək cavan nəslin onlara qarşı münasibətini daha da yaxşılaşdıracaq.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü, (1992)

Azərbaycanın ilk hərbi pilotu Fərrux ağa Qayıbov olub. O, Birinci Dünya Müharibəsində almanlara qarşı keçirilən hava əməliyyatlarında fəal iştirak edib və indiki Belarus ərazisində gedən döyüşlərdən birində həlak olub. 1992-ci ildən Azərbaycanda Hərbi Hava Qüvvələri ilə (HHQ ilə) bağlı islahatlar dövrü başlanıb. Həmin il bu qurumun strukturu milliləşdirilib. General-mayor Rail Rzayev HHQ-nin komandanı təyin edilib. Bir qədər sonra Hərbi Hava Qüvvələri Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunları ilə birləşdirilib. General-leytenant rütbəsi alan Rail Rzayev Hərbi Hava Qüvvələri və Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunlarının (HHQ və HHMQ) komandanı kimi fəaliyyətini davam etdirib. Atəşkəs müqaviləsi imzalandıqdan sonra Azərbaycanda başlanan hərbi islahatlar prosesinin özəyini məhz HHQ və HHMQ təşkil edib. Səbəb aydındır – işğal altında olan Azərbaycan əraziləri yüksək relyefə malikdir və bu əraziləri işğaldan qurtarmaq işində qırıcıların, hərbi təyyarələrin və hava hədəflərini vuracaq texnikaların əvəzi yoxdur. 1997-ci ildə Azərbaycanın Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi ilk milli hərbi təyyarəçilərimizin buraxılışına başlayıb. Beləliklə, 2005-ci ildən Azərbaycanda müdafiəyə ayrılmış vəsaitlərin əhəmiyyətli hissəsi məhz HHQ və HHMQ-nin dirçəldilməsinə sərf edilib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan və NATO arasında imzalanmış Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı (İPAP) çərçivəsində H. Z. Tağıyev qəsəbəsindəki hərbi aerodrom modernləşdirilib. Eyni zamanda hərbi aerodromlarda uçuşların təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə xüsusi avadanlıqlar quraşdırılıb, texniki təminat binaları yenidən tikilib və təmir edilib, aerodromun texniki təminatı, paraşüt-desant xidməti və əyləc paraşütlərinin yığılması binalarının inşasına başlanılıb.

Hazırda Azərbaycan HHQ-nin pilotları MDB məkanında ən çox uçuş keçirmiş pilotlar sayılır. Pilotlarımız, əsasən, Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbində hazırlanır, Türkiyə, Ukrayna, ABŞ və digər ölkələrin müvafiq ixtisasartırma kurslarında və təlimlərdə iştirak edirlər.

1992-ci ilin sentyabrında verilən fərmana əsasən 14 fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü, (2012)

14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü (International Book Giving Day) – təqvimdə ən gənc bayramlardandır. Bu gün uşaqlara kitab bağışlayan və onlarda kitaba məhəbbət yaradan bütün insanları birləşdirir.

Bu bayram 2012-ci ildə özünün meydana gəlməsində ABŞ-da məşhur Delightful Children’s Books uşaq kitabı saytının yaradıcısı Emmi Brodmura borcludur. Bu ideyanı ona balaca oğlu vermişdir. O, anasından soruşmuşdur ki, niyə insanların bir-birinə kitab bağışladığı xüsusi gün yoxdur.

Öncə Emmi Brodmur internet şəbəkəsində müxtəlif insanlara bu təşəbbüsə qoşulmağı təklif etmişdir. İki il ərzində bu təşəbbüs dünyada dəstək qazanmış və indi də yeni iştirakçılar cəlb etməkdə davam edir.

Bu əlamətdar günün yayılmasında məşhur müəlliflərin, bloqqerlərin və uşaq yazıçılarının dəstəyi mühüm rol oynamışdır. Hər il minlərlə həm oxunmuş, həm də yeni kitablar dünyanın bütün istiqamətlərinə yola salınır və uşaqlarda kitaba məhəbbət, böyüklərdə isə bağışlamaq, hədiyyə etmək sevinci yaradır.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Fevral – Təmənnasız Xeyirxahlıq Günü

Hər il fevralın 17-də bütün dünyada qeyd olunan Təmənnasız Xeyirxahlıq İfadəsi Günü (Random Acts of Kindness Day) beynəlxalq xeyriyyə təşkilatlarının təşəbbüsü ilə təsis olunmuşdur. Bu bayram ABŞ-da yaransa da, lakin bu gün artıq ümumdünya əhəmiyyətli bayrama çevrilmişdir və vətəndaşlıqdan, milliyyətdən və dini inanclardan asılı olmayaraq qeyd olunur.

Bu bayram daha çox Qərbi Avropa və ABŞ-da məşhurdur. Həmin gün bir çox şəhərlərdə ənənəvi olaraq məşhur aktyorların, ictimai və siyasi xadimlərin iştirakı ilə xeyriyyə tədbirləri və marafonları keçirilir.

Əgər insan öz yaxşılığı müqabilində təşəkkür gözləyirsə, bu həqiqi yaxşılıq, xeyirxahlıq hesab olunmur. Siz xeyirxahlıq etdiyiniz insanların sevincini görməyi və tərifini eşitməyi gözləməməlisiniz. Xeyirxah əməllər özlüyündə sizə zövq verməlidir, buna görə tərif gözləməməlisiniz. Əsl xeyirxahlıq budur!

İnternetdə: www.books.google.com

21 Fevral – Beynəlxalq Ana Dili Günü, (1999)

“Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük sərvətidir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

“Ey türk oğulları, vətənin bir ovuc torpağını dünyanın var-dövlətinə, dilimizin bir sözünü ləl cavahirata dəyişməyin”.

Şah İsmayıl Xətai

Beynəlxalq Ana Dili Günü YUNESKO-nun 1999-cu il noyabr tarixində keçirilən Baş konfransının 30-cu sessiyasında təsis edilib və 21 fevral 2000-ci ildən dünyada dil və mədəniyyət rəngarəngliyini qoruyub saxlamaq üçün qeyd edilir.

Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumalıdır. Çünki Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır. Dünyada məhv olmaq təklükəsi ilə üzləşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana dili Günü hər kəsə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır. Dil ünsiyyət vasitəsidir, millətin simasını səciyyələndirən amillərdən biri, bəlkə də birincisidir. O, hər hansı bir xalqın varlığının təzahürü, onun milli sərvəti, qan yaddaşıdır. Xalqın taleyi, onun mənliyi, mənəviyyatı və mədəniyyəti olan dil cəmiyyətin təşəkkülü və inkişafı ilə birgə yaranır, tərəqqi edir. Millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi isə tarixi hadisə, milli dövlətçilik, tarixin qızıl səhifəsidir. Bu məqam millətin millət olaraq təsdiqidir.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Fevral – Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü

Hər il fevralın 27-də dünyada Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü (International Polar Bear Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasının əsas məqsədi ictimaiyyətin onlar haqqında məlumatını artırmaq və bu heyvanların qorunmasının vacibliyini vurğulamaqdır. Həmin gün ənənəvi olaraq təbiətin müdafiəsi ilə məşğul olan ekologiya təşkilatları tərəfindən müxtəlif aksiyalar və maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilir.

Qütb ayılarının yoxolma təhlükəsinin əsas səbəblərindən biri olan qütb buzlaqlarının ərinməsidir. Ağ ayıların məhv olmasının daha bir səbəbi ətraf mühiti çirkləndirən neft quyularının işlənməsidir.

Son illərdə əldə olunmuş məlumatlar sübut edir ki, Qütb ayısı təqribən 5 milyon il əvvəl təkamülə başlamışdır. Onun əcdadı qonur ayı olmuşdur. Lakin ağ ayı, qonur ayıdan fərqli olaraq, uzaq Şimalda, dəniz buzları arasında yaşamağa uyğunlaşmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq
26 Fevral – Xocalı faciəsi, (1992)

Xocalı soyqırımı 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri, Rusiyanın Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayının zirehli texnikası və hərbi heyətinin köməkliyi ilə, Xocalı şəhərini işğal edərkən, azərbaycanlılara qarşı törədilmiş kütləvi qırğındır. Bu faciə xalqımıza qarşı dəhşətli soyqırımıdır. Hücumdan əvvəl, yəni fevralın 25-i axşam şəhər toplardan və ağır artileriyadan şiddətli atəşə tutulmuşdur. Nəticədə, fevralın 26-sı səhər saat 5 radələrində Xocalı tam alova bürünmüşdür. Mühasirəyə alınan şəhərdə qalmış təqribən 2500 nəfər xocalılı Ağdam rayonunun mərkəzinə çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etmişdir. Amma bir günün içində yer üzündən silinən şəhəri tərk edən sakinlərdən 613-ü düşmən gülləsinə tuş gələrək qətliamın qurbanı olmuşdur. Bu soyqırım nəticəsində 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca və qarı olmaqla, 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirilmiş, 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmişdir. Düşmən gülləsinə tuş gəlib yaralanan 487 nəfərdən 76-sı uşaq olmuşdur. 1275 xocalılı əsir, 150 insan itkin düşmüşdür. Dövlətin və əhalinin əmlakına 1 aprel 1992-ci il tarixinə olan qiymətlərlə 5 mlrd. rubl dəyərində ziyan vurulmuşdur.

1994-cü ildən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan hökuməti və parlamenti erməni millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri cinayətlər, o cümlədən Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətləri bütün miqyası və dəhşətləri ilə dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq, bunların soyqırımı siyasəti kimi tanınmasına nail olmaq üçün ardıcıl tədbirlər görmüşdür. Məqsəd Xocalı faciəsinə beynəlxalq hüquqi, siyasi qiymət verilməsinə, onun təşkilatçılarının, ideoloqlarının və icraçılarının dünya ictimaiyyətinin gözündə ifşasına və cəzalandırılmasına nail olmaqdır. Bu, Xocalı müdafiəçilərinin və şəhidlərinin ruhu qarşısında bizim insanlıq və vətəndaşlıq borcumuzdur.

İnternetdə: **www.books.google.com**

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

28 Fevral – Publisist, coğrafiyaşünas Budaq Budaqovun 90 illiyi, (1928-2012)

Budaq Budaqov 1928-ci il 28 fevralda Qərbi Azərbaycanda Zəngibasar bölgəsinin Çobankərə kəndində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirmişdir. Yerevanda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji məktəbində təhsilini davam etdirmişdir (1943-1947). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun coğrafiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Moskvada SSRİ EA Coğrafiya İnstitutunda aspiranturanı bitirdikdən sonra (1951-1955) "Cənubi-Şərqi Qafqazın şimal yamacının geomorfologiyası" adlı namizədlik (1955) və "Azərbaycanın Böyük Qafqaz hissəsinin geomorfologiyası və yeni tektonikası" adlı doktorluq (1967) dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü (1976) və akademik (1989) seçilmişdir. Onun yaradıcılığında elmi-kütləvi, elmi-publisistik məzmunlu məqalələr geniş yer tutur. Onun "Ən yüksək zirvələrdə", "Canlı adalar", "Qərq olmuş dağlar", "İki mərtəbəli çay", "Üzən su anbarları", "Coğrafı adlar tarixi abidədir", "Toxunulmaz müqəddəslər" və s. bu səpkidə yazdığı 180-dən artıq elmi-kütləvi və publisistik məqalələri "Elm və həyat", "Azərbaycan təbiəti", "Azərbaycan məktəbi", "Ulduz" jurnallarında, "Sovet Ermənistanı", "Vətən səsi", "Ədəbiyyat və incəsənət" və s. qəzetlərdə dərc edilmişdir. Budaq Budaqov coğrafi təkanın, sel ocaqlarının təsnifatını vermiş, təbiətin dağıdıcı hadisələrini sistemləşdirmiş, Böyük Qafqazın Azərbaycan hissəsinin geomorfologiyasını, yeni tektonik hərəkətlərini, qədim buzlaşmasını öyrənmiş, ərazinin xəritələrini tərtib etmişdir. İlk dəfə (1956) Qafqazda 3600 m mütləq yüksəklikdə Üst Sarmaq yaşlı dəniz faunasını aşkara çıxarmışdır. Azərbaycanın təbii və antropogen landşaftını, orada baş verən səhralaşmanı, landşafın geokimyasını öyrənmişdir. İlk dəfə Azərbaycanda təbii-dağıdıcı hadisələrin intensivliyinə görə ekoloji-coğrafi şəraiti tədqiq etmiş və ərazinin 1:500000 xəritəsini tərtib etmişdir.

Kitabları: "Dağların həyatı" (1965), "Əfsanəvi dağlar" (1973), "Cənub-Şərqi Qafqazın geomorfologiyası və yeni tektonikası" (1973), "Təbiəti qoruyun" (1977), "Elim, obam mənim" (1984), "Azərbaycanın müasir təbii landşafları" (1988), "Təbiət və poeziya" (1992), "Türk uluslarının yer yaddaşı" (1995) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

3 Fevral – Yazıçı, publisist Şamil Süleymanovun 80 illiyi, (1938)

Şamil Süleymanov 1938-ci il fevralın 3-də Azərbaycanda Zərdab rayonunun Ləläağacı kəndində anadan olmuşdur. Şəmkir rayonundakı Səməd Vurğun adına orta məktəbi bitirdikdən sonra ordu sıralarında xidmət etmişdir. M. F. Axundov adına Dövlət Pedoqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda qiyabi təhsilini davam etdirmişdir (1963-1968). Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçilmişdir (1980). Azərbaycan dəmiryolunda tədris müəssisəsində şöbə rəisi, eyni zamanda "Dəmiryolçu" qəzetinin baş redaktoru (1991), Azərbaycan Respublikasının Prezident Aparatı yanında Ali Nəzarət İnspeksiyasında şöbə müdiri (1992), "Yazıçı" nəşriyyatının direktoru (1992), Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti "Qərarlar məcmuəsi"nin redaktoru olmuşdur (1992-1995). Ədəbi fəaliyyətə 60-cı illərdən başlamışdır. Hekayə, povest və publisist əsərləri dövri mətbuatda vaxtaşırı çap olunmuşdur. Rus dilində tərcümələr etmişdir.

Kitabları: "Hünər meydanı" (1970), "Nəğməli ürək" (1979), "Qan izləri" (1996), "Qürbətdən gələn səda" (povest və hekayələr)(1998), "İnsanın yaxşı adı" (1998), "Qibləsiz məzar" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

3 Fevral – Ədəbiyyatşünas Esmira Şükürovanın 60 illiyi, (1958)

Şükürova Esmira Seyfəl qızı 1958-ci il fevralın 3-də Azərbaycanda Xaçmaz rayonunun Xudat kəndində anadan olmuşdur. Göyçay rayonundakı Qarabaqqal kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1977-1983). Əmək fəaliyyətinə Göyçayda Nizami adına narçılıq sovxozunda fəhlə kimi başlamışdır. ADU-nun nəşriyyatında korrektor, redaktor (1988-1992), Azərbaycan Ali Diplomatiya kollecində elmi metodist, sonra "Azərbaycan diplomatiyası" jurnalında baş redaktorun birinci müavini olmuşdur (1993-cü ildən). "Respublika" qəzetində mədəniyyət şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışır (1996-cı ildən). "Məhəmmədhüseyn Şəhriyar (həyatı, mühiti, yaradıcılığı)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1998). Ədəbi fəaliyyətə 90-cı illərdən başlamışdır. "Ədəbiyyat", "Respublika", "Şəhriyar" qəzetlərində "Altay dünyası" jurnalında çıxış etmişdir.

Kitabları: "Şəhriyar poeziyasında xalq həyatı" (1996), "Məhəmmədhüseyn Şəhriyar (həyatı, mühiti, yaradıcılığı)" (1998), "Əgər bir ömrüm də olsaydı" (2004), "Hər ömürdən bir yarpaq" (2004), "Ədəbi düşüncələr" (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

5 Fevral – Şair, dramaturq Mərkəz Qacarın 70 illiyi, (1948)

Quliyev Mərkəz Mikayıl oğlu 1948-ci il fevral ayının 5-də Azərbaycanın Füzuli şəhərində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra 1971-1976-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsində təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə 1976-cı ildən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında başlamışdır. Ədəbi fəaliyyətə isə orta məktəbdə oxuyarkən başlamışdır. İlk şeirləri 1958-ci ildə Füzuli rayonunda çıxan "Qızıl Araz" qəzetində dərc edilmişdir. Lirik şeirlər yazsa da, yaradıcılığında təmsil başlıca yer tutur. 16 mindən çox təmsil, 10 alleqorik pyesi vardır. O, publisistika ilə də ardıcıl məşğul olur. Əsərləri rus, ingilis, alman, ispan, fransız, fars dillərinə tərcümə edilmişdir.

Kitabları: "Şirin səhvi" (1989), "Təmsillər" (1994), "Satqın tülkü" (1995), "Qarışqadan filədək" (1997), "Sallaqxana keçisi" (1997), "Xilaskar" (1998), "Qeybdən gələn səs" (2000), "Rübai və bayatılar" (2001), "Qəzəllər" (2003), "Təklik məni təklədi" (2003), "Düyünlənmiş yumruq" (2004), "Kömürçü oğlu" (2004), "Acgözlükdən bəla" (2004), "Təqib" (2004), "Metroda terror" (2004).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

10 Fevral – Yazıçı Cəmşid Əmirovun 100 illiyi, (1918-1982)

Cəmşid Əmirov Azərbaycan ədəbiyyatında detektiv janrının banisidir. Cəmşid Əmirov 1918-ci il fevralın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirib Əzizbəyov adına Azərbaycan Sənaye İnstitutuna daxil olmuş (1934), eyni zamanda respublika qəzetləri ilə əməkdaşlıq etmişdir. Son kursda institutu tərk etdiyinə görə öz ixtisası üzrə (mühəndis-geoloq) işləməyə həvəs göstərməmişdir. “Azərbaycan gəncləri” qəzetində məsul katib (1937-1940), “Gənc işçi” qəzetində şöbə müdiri (1940-1941), “Bolşevik” qəzetində məsul katib (1941), “Əzizbəyovneft” şirkətində mühəndis-geoloq (1941-ci ilin mayından dekabrınadək) işləmişdir. İkinci Dünya müharibəsi zamanı ön cəbhədə Sovet Ordusu tərkibində zabit kimi Almaniya, Polşa, Çexoslovakiya, Avstriya və Çində olmuşdur. Ordudan tərxis ediləndən sonra “Amustral”ın tikintisində fəal iştirak etmişdir. Sonra “Azərbaycan gəncləri” qəzetində şöbə müdiri, “Sovet ticarəti” (Moskva) qəzetində xüsusi müxbir, Neftnəşrdə baş redaktor, “Azərbaycan neft təsərrüfatı” jurnalında redaktor müavini, “Bakı” qəzetində şöbə müdiri işləmişdir. Bir müddət Bakı Maliyyə-kredit texnikumunda direktor (1969-1972) olmuşdur. Sonra fərdi təqaüdə çıxmışdır. “Vətən müharibəsi” (I dərəcəli), “Qırmızı ulduz” ordenləri, “Döyüşdə fərqlənməyə görə”, “Köniqsberqin alınmasına görə”, “Berlinin alınmasına görə”, “Almaniya üzərində qələbəyə görə”, “Yaponiya üzərində qələbəyə görə” medallarına layiq görülmüşdür. Ədəbi yaradıcılığa 1940-cı illərdən oçerk, felyeton və hekayələrlə başlamışdır. Onun ilk mətbu oçerki “Dəqiqələr, saniyələr...” “Azərbaycan gəncləri” qəzetinin 28 avqust 1946-cı il tarixli sayında dərc edilmişdir. Cəmşid Əmirov 1982-ci il dekabrın 29-da vəfat etmişdir.

Kitabları: “Sahil əməliyyatı” (1958), “Brilliant məsələsi” (1963), “Qara Volqa” (1969), “Şəhər yatarkən” (1982) və s.

Filmoqrafiya: “İstintaq davam edir” (film, 1966), “Qara Volqa” (film, 1994).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

11 Fevral – Şair, publisist Əbülfəz Naxçıvanlının 70 illiyi, (1948-2014)

Əbülfəz Naxçıvanlı 1948-ci ildə Naxçıvanda anadan olub. Naxçıvan şəhər 7 nömrəli orta məktəbi bitirib. 1972-ci ildə BDU-nun filologiya fakültəsini bitirib. “Qatar gedir” adlı ilk şeiri 1965-ci ildə Naxçıvanda çıxan “Şərq qapısı” qəzetində dərc edilmişdir. Əbülfəz Naxçıvanlı Hüseyn Cavidin böyük qardaşı Şeyx Məhəmmədin nəvəsidir. 1992-ci ildən “Maarif” nəşriyyatının redaktoru olmuş Ə.Naxçıvanlı çoxsaylı dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiya və bədii kitabları redaktə edib, onların ideya-məzmun, dil-üslub cəhətdən qüsursuz çapında əməyini əsirgəməyib. Ə.Naxçıvanlının 400-dən çox publisistik məqalədən, şeir və poemadan ibarət 11 kitabı, 2 monoqrafiyası nəşr edilib. Əsərləri özbək, türkmən, rus, gürcü dillərinə çevrilmişdir. Bir sıra şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir. Şair, publisist Əbülfəz Naxçıvanlı 2014-cü ildə dünyasını dəyişib.

Kitabları: “Toy günü” (1972), “Yadına düşəcəyəm” (1980), “Səyavuşun faciəsi” (1993), “Qırılmaz ədəbi əlaqə” (1997), “Sevda yoxuşları” (2003), “İşığım ol gözümdə” (2003), “Sönməyən ulduzların işığında” (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Fevral – Şair, dramaturq İslam Səfərlinin 95 illiyi, (1923-1974)

İslam Səfərli 12 fevral 1923-cü ildə Naxçıvanın Babək rayonunun Şəkərabad kəndində dünyaya göz açmışdır. Müharibə illərində qələmə aldığı "Ordumuza ithaf", "Ədəbi gənclik", "Onüçlər", "Əmin ol ata!", "Qoşa söyüd", iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, general-mayor Həzi Aslanovun əziz xatirəsinə həsr ediyi "Təzə çiçəklər", "Üçüncü hərb istəmirik" və s. şeirləri onun hafizəsində buraxdığı dərin izlərin təsirindən yaranmışdır. Müharibə mövzusu gənc şairin poemalarında da öz əksini tapmışdır. "Sınaq gecəsi", "Çex qızının məhəbbəti", "Yaralı nəğmə", "Qığılcım", "Fırtınalar adası", "Dəfinə", "Ələsgər", "Birinci katib", "İnsan ləpiri", "İki bacı", "Qeyrət qapısı", "Abşeron yatağı" və s. biri-birindən maraqlı poemaları diqqəti çəkmiş, yaddaqalan olmuşdu. İslam Səfərli dramaturq kimi də böyük uğurlar qazanmışdır. "Göz həkimi", "Ana ürəyi", "Yol ayrıcı", "Xeyir və Şər", "Dədəgünəş əfsanəsi" və s. müxtəlif vaxtlarda, ayrı-ayrı bölgələrdə tamaşaya qoyulmuş, tamaşaçı rəğbəti qazanmışdır. İslam Səfərli oçerk, novella, libretto və kinossenari, məqalələr müəllifi kimi də tanınmışdır. Onun "İki könül bir olanda" (1947) balet-librettosu, "İki qardaş" (1950), "Badamlı kəndinin qızı" (1955) oçerkləri, "Şərqin qalibləri" (1960), "Bir stəkan çay" (1971) kinossenariləri, "Təzə qəsəbədə gülüş", "Məzhəkli itki" (1973) novellaları, və xeyli sayda məqalələri dövrünün nəbzini tutmaq baxımından çox əhəmiyyətlidir. İslam Səfərli tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olmuşdur. O, A. S. Puşkin, M. M. Svetlov, S. Marşak, M. Kərim, M. Tursunzadə, K. Koladze, Y. Dolmatovski və b. kimi tanınmış sənətkarların əsərlərindən müvəffəqiyyətlə tərcümələr etmişdir. Şairin "Bakı, sabahın xeyir", "Zərif gülüşlüm", "Bir könül sındırmışam", "Qonaq gəl bizə", "Bakılı qız", "Nə vaxta qaldı", "Ay qaşı, gözü qara qız", "Ağ xalatlı həkimlər", "Gəncliyimi gəzirəm", "Aylı gecələr" və s. bu kimi yüzlərlə mahnısı dillər əzbəri olmuş, klassikaya çevrilmiş və indinin özündə də sevilə-sevilə dinlənilir. Şair 6 noyabr 1974-cü ildə uzun sürən xəstəlikdən sonra əbədiyyata qovuşmuş və Fəxri Xiyabanda dəfn olmuşdur.

Kitabları: "Bahar nəğməsi" (1954), "Qığılcım" (1963), "Qağayılar yorulanda" (1964), "Qoşa söyüd" (1965), "Göz həkimi" (1980) və s.

Filmoqrafiya: "Ulduzlar sönmür" (film, 1971), "Göz həkimi" (film, 1985).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 Fevral – Şair, dramaturq Əliağa Kürçaylının 90 illiyi, (1928-1980)

Əliağa Kürçaylı 1928-ci il fevralın 20-də Salyan rayonu Kür Qaraqaşlı kəndində doğulmuşdur. O, orta məktəbin 9-cu sinfindən çıxaraq, Zaqafqaziya dəmir yolu idarəsinin Salyan şöbəsində mühasib işləmişdir. Bakı dəmir yolu texnikumunda birillik mühasiblər kursunda oxuduqdan sonra baş mühasib olmuş, Salyan dram teatrında eyni vəzifəyə dəyişilmişdir (1946-1947). Bu dövrdə onda poeziyaya güclü maraq oyanmışdır. “Sənin gözlərin” adlı ilk şeiri ilə (“Azərbaycan gəncləri”, 1946) ədəbiyyata gəlişi uğurlu olmuş, mərkəzi və respublika dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Salyan radio qovşağında redaktor işləmiş, gənc yazıçıların I Respublika müşavirəsində iştirak etmişdir (1947). Bakıda fəhlə gənclər orta məktəbinin son sinfini bitirib ADU-nun filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Onu M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna təhsil almağa göndərirlər, ab-havası düşmədiyindən geri qayıdıb universitetdə təhsilini davam etdirir (1949-1954), eyni zamanda “Kommunist” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində şöbə müdiri (1953-1955) işləyir. Moskvada ali ədəbiyyat kursunun dinləyicisi (1955-1957), “Azərbaycan gəncləri” qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri (1959-1965), “Azərbaycan” jurnalı redaksiyasında məsul katib, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı nəşriyyat şöbəsinin rəisi (1965-1966), “Literaturnıy Azerbaydjan” jurnalı redaksiyasında məsul katib, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1966-1967) işləmiş, sonra bir müddət yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, Yazıçılar İttifaqında dramaturgiya bölməsinə rəhbərlik etmiş (1975), “Yazıçı” nəşriyyatında (1978-ci ilin mayından ömrünün axırınadək) baş redaktor olmuşdur. Ə.Kürçaylı 30.07.1979-cu ildə Azərbaycan SSRİ əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görülmüşdür. Əliağa Kürçaylı 1910-ci il fevralın 11-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Arifin bağçası” (1953), “Səfərə çıxıram” (1956), “Cavabsız məktublar” (1960), “Nargindən əsən külək” (1961), “Səfərə çıxmıram” (1965), “Durnalar cənuba uçur”, “Həyatın dolayları” (1973), “Dünya ovcumdadır” (1976), “Ülkər”(1980), “Qəlbin sıxılsa əgər...” (1987), “Seçilmiş əsərləri” (2004) və s.

Tərcümələri: Sergey Yesenin “Şeirlər və poemalar” (1965), Dante Aligyeri “İlahi Komediya” (1973).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

22 Fevral – Ədəbiyyatşünas Feyzulla Qasımzadənin 120 illiyi, (1898-1976)

Feyzulla Qasımzadə Azərbaycanda, Abşeron yarımadasının Mərdəkan kəndində 1898-ci il fevral ayının 22-də dindar ailədə doğulmuşdur. Gənc Feyzulla 1912-1916-cı illərdə Bakı Rus-tatar ali ibtidai məktəbini bitirib "Kazyonnaya palata" müəssisəsində əmək fəaliyyətinə başlayır və təhsilini davam etdirmək arzusu ilə axşam gimnaziyasına daxil olur. Feyzulla Qasımzadə 1929-cu ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsinə daxil olur. Burada təhsil illəri şərqşünas alim P.Juzenin rəhbərliyi ilə "Quranın estetikası" diplom işini rus dilində yazıb uğurla müdafiə edir. 1962-ci ildə Feyzulla Qasımzadə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, dörd ildən sonra isə həqiqi üzvü seçilmişdir. Bu müddət ərzində Feyzulla Qasımzadənin – "XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında realist demokratik cərəyanlar" (1955), "Abbasqulu ağa Bakıxanov Qüdsi" (1956), "XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" (1956), "M. F. Axundovun həyatı və yaradıcılığı" (1962), "XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi oçerkləri" (1962), "XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" (1874) irihəcmli monumental əsərləri kütləvi tirajla nəşr edilmişdir. Feyzulla Qasımzadə "Müxtəsər Azərbaycan ədəbiyyatı" tarixi iki cilddə (1944), Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi (üç cilddə), II cild (1960) kitablarının müəlliflərindən biri idi. Onun mindən artıq elmi, elmi-kütləvi məqalələri jurnal və qəzetlərdə dərc edilmişdir. Feyzulla Qasımzadənin elmi kadrların hazırlığında misilsiz xidmətləri olmuşdur. 35 elmlər doktoruna məsləhətçi, 125 elmlər namizədinə rəhbər olmuş, 100-dən çox müdafiədə opponentlik etmişdir. Feyzulla Qasımzadə uzun sürən xəstəlikdən sonra 1976-cı il mart ayının 29-da 69 yaşında Bakı şəhərində əbədiyyətə qovuşmuş, öz vəsiyyətinə görə Mərdəkan qəsəbəsinin qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Kitabları: "Xalq aşıq poeziyası" (1950), "Tənqidi realizm" (1952), "Vaqifin ədəbi məktəbi" (1954), "XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" (1974) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 Fevral – Şair, publisist Səyavuş Sərxanlının 75 illiyi, (1943-2005)

Sərxanlı Səyavuş Əli oğlu 1943-ci il fevralın 23-də Şəmkir rayonunun Sərxan kəndində dəmirçi ailəsində anadan olmuşdur. Nizami adına Şamxor şəhər orta məktəbini qızıl medalla bitirib. ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır. Ədəbi fəaliyyətə orta məktəbdə oxuduğu illərdən başlamış, ilk qələm təcrübələrini "Qırmızı Şamxor" rayon qəzetində çap etdirmişdir. Lakin 1961-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində Xalq şairi Nəbi Xəzrinin təqdimatı ilə "Cığır" və "Səslədi məni" şeirlərinin dərc olunması onun poetik yaradıcılığında dönüş yaratmışdır. Poetik tərcümə ilə də məşğuldur. "Ulduz" jurnalında ədəbi işçi, nəsr, poeziya şöbəsinin müdiri işləmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin göndərişi ilə Moskvaya – SSRİ Yazıçılar Birliyinin M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində olan ali ədəbiyyat kurslarına təhsil almağa getmişdir (1980). O, "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasının əməkdaşı (1983-2005) olub. Yazıçılar Birliyinin oçerk və bədii publisistika şurasının üzvü idi. SSRİ Yazıçılar İttifaqının Bədii Publisistika Şurasının Üzvü olub. Gənc şairlərin Alma-Atada keçirilən Ümumittifaq poeziya festivalında (1969), Sibirdə Sovet ədəbiyyatı günlərində (1975), Pribaltikada Azərbaycan poeziya günlərində (1976) iştirak etmişdir. Sovet jurnalistləri dəstəsində İtaliyada səfərdə olmuşdur (1978). SSRİ-Kampuçiya Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycan Şurasının üzvü olmuşdur. "Molodaya qvardiya" jurnalının xüsusi mükafatına layiq görülmüşdür (1981). Səyavuş Sərxanlı 2005-ci ildə vəfat edib.

Kitabları: "Qayıt" (1968), "Dünya sevənlərindir" (1971), "Anamın səsi gəlir" (1978), "Yormaz bu yollar məni" (1979), "Mənim nərgizli dünyam" (1980), "Duz-çörək" (şeirlər və poemalar) (1986), "Məni soruşan olsa..." (seçilmiş lirika, ədəbi portretlər, esselər) (2003) və s.

Tərcümələri: Zəki Nuri "Qovaqlı sahillər" (1979), Muetdin Çarinov "Dağlı sevgisi" (1984), Muetdin Çarinov "Ömrün şirin günləri" (şeirlər və poema) (1987), A.Aripov "Bir cüt qara göz" (şeirlər və poema) (1988), Nodar Dumbadze "Əbədiyyət qanunu" (roman) (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

29 Fevral – Xalq yazıçısı Ənvər Məmmədxanlının 105 illiyi, (1913-1990)

Ənvər Məmmədxanlı 1913-cü il fevralın 29-da Göyçay şəhərində doğulmuşdur. Burada ibtidai məktəbi bitirdikdən sonra Bakıda N. Nərimanov adına Sənaye Texnikumunda təhsil almışdır (1926-1931). Ədəbi fəaliyyətə 1930-cu illərdən başlamışdır. Böyük Vətən müharibəsinin başlaması ilə əlaqədar olaraq, əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Onun müharibə illərində qələmə aldığı hekayələrdə, ümumən, o dövr publisistikamızda olduğu kimi, zamanın, günün tələbləri, adamlarımızın müqəddəs vəzifəsi canlı boyalarla öz əksini tapırdı. Ədibin üslubunda təmkinli hekayəçiliklə, mübariz, döyüşkən, odlu publisistika vəhdət təşkil edirdi: "Qərb cəbhəsindən məktub", "Analar yollara çıxdılar", "Yeni ilin hökmü", "Silahlı dağlar", "Qanlı möhür", "Buz heykəl", "Haralısan əsgər qardaş?", "Ananın ölümü", "Ulduz" (1947), "Od içində" (1951) pyesləri və "Şirvan gözəli" (1957) lirik komediyası tamaşaya qoyulmuşdur. "Şirvan gözəli" Zaqafqaziya teatr baharında birinci dərəcəli diploma layiq görülmüşdür.

1957-ci ildə onun Akademik Dram Teatrında tamaşaya qoyulan "Şərqin səhəri" əsəri SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülüb. Amma mükafat alanların siyahısında müəllifin adı olmayıb. Kuba (1967), Türkiyə (1968), İspaniyada (1980) Sovet nümayəndə heyəti tərkibində səfərdə olmuşdur. İki dəfə "Şərəf nişanı" (1946-1949), "Qırmızı Əmək bayrağı" (1980-1983) və "İkinci dünya müharibəsi" (ikinci dərəcəli) ordenləri, döyüş medalları ilə təltif olunmuşdur. Ənvər Məmmədxanlı 1990-cı il dekabrın 19-da Bakıda vəfat etmişdir. Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Kitabları: "Burulğan" (1934), "Bakı gecələri" (1936), "Ayna" (1939), "Qərbə atəş" (1943), "Analar və yollar" (1943), "Dirilik çeşməsi" (1944), "25 bahar" (1945), "And" (1947), "Hekayələr" (1954), "Balaca Nərgiz" (1955), Seçilmiş əsərləri (iki cilddə) (1985), "Qızıl qönçələr" (1988) və s.

Tərcümələri: M.Qorki "Özgə qapılarında"(1981), M.Qorki "Uşaqlıq" (1982) və s.

Filmoqrafiya: "Sovqat" (1942), "Bəxtiyar" (1942), "Fətəli xan" (1947), "Leyli və Məcnun" (1961), "İntizar" (1970), "Babək" (1979) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici ədəbiyyat

8 Fevral – Fransız yazıçısı Jül Vernin 190 illiyi, (1828-1905)

Ona dünya şöhrəti gətirmiş əsərlərindən "Yerin mərkəzinə səyahət" (1864), "Kapitan Qrantın uşaqları" (1867), "20 000 lye su altında" (1870), "80 gün dünya ətrafında" (1873) misal göstərmək olar. Kosmik və sualtı gəmilərin hələ ixtira olunmadığı bir dövrdə əsərlərində bir qayda olaraq kosmosa uçuş, Yerin dərinliklərinə səyahət və bu səpgili macəraları qələmə almışdır. Elə buna görə də Ayın yerdən görünməyən hissəsindəki kraterlərdən birinə onun adı verilib. Bu krater Arzular dənizinin yanında yerləşir. O, YUNESKO-nun Index Translationum adlı, bütün dövrlərin ən çox tərcümə edilmiş müəllifləri siyahısında ikinci yerdə qərarlaşıb. Bir çox əsərlərinin motivləri əsasında filmlər çəkilmişdir. Jül Vern Hüqo Vernbak və Herbert Uellslə birgə elmi fantastika janrının "atası" sayılır. 8 fevral 1828-ci il də Fransanın Nant şəhərində doğulub. Jul Vern qısa hekayələr və şeirlər yazmağa başladığı internat məktəb dövrünün ardından 1846-cı ildə atasının işini davam etdirə bilmək üçün hüquq təhsili almaq üzrə Parisə getdi. Yazıçılığa yoldaşı musiqiçi Jean Louis Aristide Hignard ilə birlikdə teatr oyunları yazaraq başladı. İlk teatr əsəri 12 İyun 1850-ci ildə səhnəyə qoyuldu. 1852-1855-ci illərdə Paris teatrlarından birində katiblik etdi; komediyalar, operettalar yazdı; qısa hekayələr qələmə alıb jurnallarda yayınlamağa başladı. Jül Vern ümumilikdə 66 romanın (bunlardan üçü – "Keşiş 1839-cu ildə", "Robinzon dayı" və əfsanəvi "Paris XX əsrdə" ölümündən sonra nəşr edilmişdir), 20-dən artıq povest və hekayənin, 30-dan artıq pyes və bir neçə elmi və sənədli işin müəllifidir. Səfərlərinin bir çoxu sonradan onun bir sıra məşhur əsərlərinin süjet xəttini təşkil etmişdir – "Üzən şəhər" (1870), "Qara Hindistan" (1877), "Yaşıl şüa" (1882) və s. Onun "Klodius Bombarnak" əsərində Azərbaycan, Bakı və Xəzər dənizi təsvir olunmuşdur.

Kitabları: "Yerin mərkəzinə səyahət" (1864), "Yerdən Aya" (1865), "Kapitan Haterasın səyahət və macəraları" (1865), "Kapitan Qrantın uşaqları" (1867), "Ay ətrafında" (1869), "80 gün dünya ətrafında"(1872), "Sirli ada" (1874), "On beş yaşlı kapitan" (1878) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

İncəsənət

5 Fevral – Xalq artisti, bəstəkar Qara Qarayevin 100 illiyi (1918-1982)

Qarayev Qara Əbülfəz oğlu 1918-ci il fevralın 5-də Bakı şəhərində məşhur həkim – pediatr Əbülfəz Qarayevin və Sona xanım İskəndər qızının ailəsində anadan olmuşdur. 1926-cı ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası yanında musiqi məktəbinə qəbul edilmiş, 1935-ci ildən isə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında bəstəkarlıq və Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları siniflərinin tələbəsi olmuşdur.

1937-ci ildən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqına üzv qəbul edilmişdir. 1941-ci ildə Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının bədii rəhbəri vəzifəsini tutmuşdur. 1946-cı ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında bəstəkarlıq sinfində müəllim kimi işə başlamış, elə həmin il Cövdət Hacıyevlə birlikdə yazılmış "Vətən" operasına görə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur. 1948-ci ildə "Leyli və Məcnun" simfonik poemasına görə Dövlət mükafatı laureatı olmuş və Azərbaycan Elmlər Akademiyasının memarlıq və incəsənət İnstitutunun musiqi bölməsinə rəhbərlik etməyə başlamışdır. 1949-1953-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının direktoru olmuşdur. 1952-ci ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı idarə heyətinin sədri seçilmişdir. 1953-cü ildə Leninqrad Dövlət Kiçik ("Malıy") opera teatrında "Yeddi gözəl" baletinin ilk tamaşası qoyulmuşdur. 1955-ci ildə Azərbaycan SSRİ-nin əməkdar incəsənət xadimi, 1958-ci ildə Azərbaycan SSR xalq artisti adlarını almışdır.1959-cu ildə SSRİ xalq artisti, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq kafedrasının professoru, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir. 1982-ci il mayın 13-də Moskva şəhərində dünyasını dəyişmişdir. Bakıda dəfn olunmuşdur.

Operalar: "Vətən" (1945) – Cövdət Hacıyevlə birgə, "Zəriflik" (1972);

Baletlər: "Yeddi gözəl" (1952), "İldırımlı yollarla" (1958), "Leyli və Məcnun" (1969); **Orkestr üçün əsərləri:** "Azərbaycan süitası" (1939), "Leyli və Məcnun" simfonik poeması (1947), "Yeddi Gözəl" simfonik süita (1949), "Don Kixot" simfonik qravürləri (1960), Üç simfoniya (1943, 1946, 1965), "Vyetnam süitası"; **Filmoqrafiya:** Xəzər dənizçiləri (film, 1944), Bakının işıqları (film, 1950), Xəzər neftçiləri haqqında dastan (film, 1953) Doğma xalqıma (film, 1954), Bir məhəllədən iki nəfər (film, 1957), Leyli və Məcnun (film, 1961), İnsan məskən salır (film, 1967) və s.

İnternetdə: **www.az.wikipedia.orq**

6 Fevral – Xalq artisti, aktyor Rafiq Əzimovun 80 illiyi, (1938)

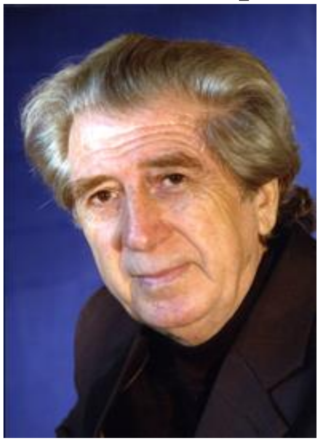

Rafiq Əzimov 6 fevral 1938-ci ildə Bakıda anadan olub. 10 sentyabr 1962-ci ildə Azərbaycan Akademik Milli Dram Teatrının truppasına qəbul olunub. O, dövrdən fasiləsiz olaraq bu teatrın səhnəsində çalışır. Azərbaycan Dövlət Televiziyasında hazırlanan S. Saninin "Dibdat bəy" (Dibdat bəy), İ. Səfərlinin "Göz həkimi" (İvanov), Ü. Hacıbəyovun "Ordan-burdan" (İsmayıl) teletamaşalarında oynayıb. Sənətdə qazandığı nailiyyətlərə görə Rafiq Əzimova 1982-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Artisti və 2000-cı ildə Xalq Artisti fəxri adı verilib. Prezident təqaüdçüsüdür. Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təsis etdiyi Sənətkar ordeninə layiq görülüb. 2010-cu ildə Cəfər Cabbarlı mükafatına layiq görülüb. 2013-cü ildə rejissor Sənan Sultanovun quruluşunda Azərbaycan Televiziyasında Rafiq Əzimovun həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş “Sənət sevgisi” filmi çəkilmişdir.

Filmoqrafiya: Dağlarda döyüş (film, 1967), Uşaqlığın son gecəsi (film, 1968), Bir cənub şəhərində (film, 1969), Yeddi oğul istərəm... (film, 1970), Göz həkimi (film), Qatır Məmməd (film, 1974), Arxadan vurulan zərbə (film, 1977), Babək (film, 1979), Topal Teymur (film, 1983), Bəyin oğurlanması (film, 1985), Cazibə qüvvəsi (film, 1985), Bircəciyim (film, 1986), Ordan-burdan (film, 1987), Unudulan adam (film, 1987), Bir anın həqiqəti (film, 2003), Bir ovuc torpaq (film, 2009), Cavad xan (film, 2009), Buta (film, 2011).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

20 Fevral – Xalq artisti, xanəndə Arif Babayevin 80 illiyi, (1938)

Arif İmran oğlu Babayev fevral ayının 20-si 1938-ci ildə Ağdam şəhəri yaxınlığındakı Sarıhacılı kəndində anadan olmuşdur. Xanəndə, xalq artisti (1988), professor (1996), “Şöhrət” (1998) və “İstiqlal” (2008) ordenlərinə layiq görülmüşdür. Arif Babayev XX əsrin ikinci yarısında Qarabağ xanəndəlik məktəbinin görkəmli nümayəndələrindən biridir. O, Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Zülfi Adıgözəlov kimi sənətkarların ənənələrinə əsaslanaraq, özünəməxsus ifaçılıq üslubu yaratmışdır. 1960-cı ildən başlayaraq Arif Babayevin yaradıcılıq yolu Bakı şəhəri ilə bağlı olmuşdur. O, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində təhsil almışdır. Əvvəl Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasına, sonra isə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrına solist kimi dəvət olunan Arif Babayev bu teatrın səhnəsində muğam operalarında Məcnun, Kərəm, Aşıq Qərib, Camal kimi yaddaqalan obrazlar yaratmışdır. Arif Babayevin ifasında bütün muğam dəstgahları səslənmiş və lentə alınaraq AzTR Fonduna daxil olmuşdur. Onun yaradıcılığında “Şur”, “Seygah” muğam dəstgahları, “Arazbarı”, “Qarabağ şikəstəsi” zərbi muğamları xüsusi yer tutur. Xüsusilə “Seygah” muğamını Arif Babayev təkrarolunmaz bir üslubda oxumuşdur. Xanəndə həm də təsnif və xalq mahnılarının ifaçısı kimi də çox sevilir. Arif Babayevin 70 illik yubileyi münasibətilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən xanəndənin səsyazılarından, həyat və yaradıcılıq yolunu əks etdirən şəkillərdən ibarət CD-albomu nəşr olunmuşdur. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında (1963-1966), Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında (1966) çalışmışdır. 1982-ci ildə Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində ilk muğam müəllimi kimi çalışmağa başlayıb. Daha sonra – 1984-cü ildə ilk muğam müəllimi kimi Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına işə qəbul olmuşdur. 1990-cı ildə tarixdə ilk dəfə muğam professoru adı almışdır. Xalq artisti Arif Babayev hazırda Milli Konnservatoriyanın muğam kafedrasının müdiridir. O, eyni zamanda Xəzər Universitetində muğam dərsi də verir.

Filmoqrafiya: Üzeyir ömrü (film, 1981), Ver sözə ehya ki... (film, 1989), Havalansın Xanın səsi (film, 2001), Muğamat var olan yerdə... (film, 2009).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

28 Fevral – Xalq artisti, aktrisa Sofiya Bəsirzadənin 100 illiyi, (1918-2000)

Sofiya Bəşir qızı Bəsirzadə (Vəzirova) 28 fevral 1918-ci ildə Kazan quberniyasının köhnə Çukan kəndində doğulub. İki yaşında olanda ailəsi Bakıya köçüb və Sofiya xanım azəri türkcəsini mükəmməl öyrənib. Yuxarı siniflərdə oxuyanda dram dərnəyinə üzv olub. 1936-cı ildə Mirzə Fətəli Axundzadə adına Bakı Teatr Məktəbinə daxil olub. Həmin ilin noyabrından başlayaraq AMDT-nin tamaşalarında kütləvi səhnələrdə, epizod rollarda səhnəyə çıxıb. Üçüncü kursda, 1 sentyabr 1938-ci ildə tələbə-aktrisa AMDT-nin aktyor truppasına qəbul edilib. Yüzdən çox obrazın ifasında səhnəyə çıxan Sofiya Bəsirzadənin Nisə xanım ("Lənkəran xanının vəziri", Mirzə Fətəli Axundzadə), Sevər, Gülgün, Tanya, Gülsabah, Gülnisə ("Oqtay Eloğlu", "Od gəlini", "Yaşar", "Dönüş" və "Solğun çiçəklər", Cəfər Cabbarlı), Nina, Rübabə ("Şeyx Sənan" və "Səyavuş", Hüseyn Cavid), Məryəm, Tamara, Tatyana ("Fərhad və Şirin", "Vaqif" və "İnsan", Səməd Vurğun), Səadət ("Müsibəti-Fəxrəddin", Nəcəf bəy Vəzirov), Xanın qızı, Pəri cadu ("Köhnə dudman" və "Pəri cadu", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Tərlan xanım ("Yalan", Sabit Rəhman), Qlumova ("Müdriklər", Aleksandr Ostrovski), Toni xala ("Füsunkar qız", Mikolaş Dyarfaş), Səadət xanım ("Unuda bilmirəm", İlyas Əfəndiyev), Nihal ("Qəribə adam", Nazim Hikmət), Aliyə ("Təhminə və Zaur", Anar), Mariya Xosefa ("Dişi canavar", Federiko Qarsiya Lorka), Dayə ("Medeya", Jan Anuy), Aybəniz ("Cavanşir", Mehdi Hüseyn), Peyanira ("Mehmanxana sahibəsi", Karlo Haldoni) rolları ifadə vasitələrinin zənginliyi baxımından seçilirlər. Sofiya Bəsirzadə ondan artıq bədii filmə çəkilib. Ömrünün son illərini o, Bakı Bələdiyyə teatrında çalışıb. Aktrisa 4 yanvar 2000-ci ildə Bakıda vəfat edib.

Filmoqrafiya: Telefonçu qız (film, 1962), Romeo mənim qonşumdur (film, 1963), Şərikli çörək (film, 1969), Od içində (film, 1978), Mən mahnı qoşuram (film, 1979), Yol əhvalatı (film, 1980), Qorxma, mən səninləyəm (film, 1981), Musiqi müəllimi (film, 1983), Ötən ilin son gecəsi (film, 1983), Park (film, 1984), Pəncərədə işıq (film, 1987), Sarıköynəklə Valehin Nağılı (film) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

7 Fevral – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İbrahimov Mübariz Ağakərim oğlunun 30 illliyi, (1988-2010)

Mübariz İbrahimov 1988-ci il fevralın 7-də Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndində anadan olub. 1994-cü il şəhid M. Piriyev adına Əliabad kənd orta məktəbinə daxil olmuşdur. 2005-ci ildə orta təhsilini başa vurub, hərbi xidmətə çağrılmışdır. Hərbi xidmətini Daxili Qoşunların "N" saylı hərbi hissəsinin Xüsusi Təyinatlı Bölüyündə keçirib. Hərbi xidmətini 2007-ci ildə çavuş rütbəsində başa vurub. Bir müddət "İnter Sekyuriti" MMC-də mülki işlərdə işlədikdən sonra 2009-cu ilin avqust ayında yenidən gizir rütbəsində hərbi xidmətdə çalışmağa başlayıb. Bir müddət sonra öz arzusu ilə cəbhə bölgəsindəki hərbi hissələrdən birində xidmət etməyə başlayıb. 18 iyun 2010-cu il tarixində gecə saat 23:30 radələrində gizir Mübariz İbrahimov təkbaşına iki ordu arasındakı bir kilometrlik minalanmış sahəni keçir. Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin çox sayda əsgər və zabitini gözlənilməz birinci həmlədə məhv edir. Sonra isə düşmənin öz silahlarını özünə qarşı istifadə edərək 5 saat onlarla təkbətək döyüşür. Azərbaycan döyüşçüsü səhər saatlarında qeyri-bərabər döyüşdə qəhrəmancasına şəhid olur. Həmin ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev İbrahimov Mübarizə "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adının (ölümündən sonra) verilməsi barədə sərəncam imzalamışdır. Biləsuvar şəhərində lisey-məktəb kompleksi və küçə onun adını daşıyır. 2016-cı ildə Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində heykəli ucaldılmışdır.

Filmoqrafiya: 2010-cu ildə rejissor Etibar Məmmədov Mübariz İbrahimova həsr edilən "Müqəddəs zirvə" adlı film çəkmişdir.

Kitablar: Fəxrəddin Mustafayev "Mübarizlər yolu", Maarif Köçkün "Mübariz cəsarəti", Zaur Ustac "Oriyentir Ulduzu", Elxan Elatlı "Qisas gecəsi" romanı, Balayar Sadiq "Hünər simfoniyası" romanı, Asif Rüstəmli "Turan Mübarizi", Baxşeyiş Abbasoğlu "Ölüm son deyil... və yaxud əbədiyyət nəğməsi" romanı, Mustafa Çəmənli "Mübariz" romanı, Çingiz Qacar "Turan bahaduru" və s.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Fevral – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Əfqan Qaraxan oğlunun 55 illiyi, (1963-1992)

Mayor Əfqan Qaraxan oğlu Hüseynov 24 fevral 1963-cü ildə Bakı şəhərində keçmiş "Tələbələr" indiki "Çobanzadə" küçəsi 46 saylı evdə fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. 1970-ci ildə 109 saylı orta məktəbə getmiş, 1980-cı ildə C.Naxçıvanski adına hərbi təmayüllü orta internat məktəbində təhsilini başa vurmuş, sonra Bakı Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinə qəbul olmuş və tağım komandirinin müavini təyin edilmişdir. 1984-cü il tarixdə SSRİ Müdafiə Nazirinin əmrinə əsasən leytenant hərbi rütbəsi verilmişdir. 11 oktyabr 1985-ci ildən 25 iyun 1987-ci ilə kimi Əfqanıstan Demokratik Respubllikasında gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmiş və ağır yaralanmışdır. Onun döyüş xidməti yüksək qiymətləndirilmiş, "Qırmızı ulduz" ordeni ilə təltif edilmişdir. 1986-cı ildə ona baş leytenant rütbəsi verilmişdir. Bacarıqlı igid komandir Milli Qvardiyanın adını yüksəyə qaldırmışdır. Lakin özü 1 noyabr 1992-ci ildə alayın düşmən üzərinə yeni hücumu zamanı başına dəyən düşmən gülləsindən əbədi olaraq gözlərini yummuşdur. Mayor Hüseynov Əfqan Qaraxan oğlunun bu igidliyi Milli Qvardiyanın zabit və əsgərlərini heç də məyus etməmiş sonrakı döyüşlərdə onun intiqamını almaq arzusu ilə ağır döyüşlərə girmiş, belə döyüşlərdə itkilər versələr də, döyüşdən şərəflə çıxmışdılar. Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti rəisinin 9 mart 1995-ci il tarixli 63 saylı əmri ilə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı mayor Hüseynov Əfqan Qaraxan oğlu əbədi olaraq Milli Qvardiyanın şəxsi heyətinin siyahısına salınmışdır. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. C.Naxçıvanski adına Liseydə və Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti Milli Qvardiyada onun büstləri qoyulmuşdur. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 1995-ci il tarixli 262 saylı fərmanı ilə Hüseynov Əfqan Qaraxan oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Fevral – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rzayev Canpolad Yaqub oğlunun 50 illiyi, (1968-1992)

Canpolad 5 sentyabr 1969-cu ildə Ağdam rayonunun Çuxurmərhələ kəndində anadan olmuş, 1985-ci ildə Əhmədavar kənd orta məktəbini bitirmişdir. Daha sonra Sovet Ordusu sıralarında hərbi xidmətdə olmuşdur. Erməni qəsbkarları növbəti dəfə torpaq iddiası ilə təcavüzə başlayarkən, Vətənin ağır günündə ilk özünmüdafiə dəstəsi yaradanlardan biri, sonralar "Qatır Məmməd" ləqəbi ilə məşhurlaşmış Yaqub Ələsgər oğlu Rzayev oldu. 1988-ci ildə hərbi xidmətə çağırılan Canpolad raket qoşunlarında xidmət edirdi və leytenant rütbəsi almışdı. Qarabağ müharibəsi başlayanda o, könüllü olaraq Vətənə döndü. Xramort, Xanabad, Əsgəran, Qarakənd uğrunda gedən döyüşlərdə rəşadətlə vuruşmuşdu. 26 fevral 1992-ci il Xocalıdan gələn xəbər ona yaman təsir etmişdi... erməni vəhşiləri Xocalı şəhərində Rusiyaya məxsus 366-cı moto-atıcı alayla birlikdə dinc sakinləri vəhşicəsinə öldürür, uşaqların, körpələrin başlarını kəsir, evləri yandırırdılar. Bu xəbəri alan Canpolad tankına oturaraq Qaraqaya kəndinə üz tutdu. Burada xeyli erməni quldurunu sərrast atəşlərlə məhv edən cəsur döyüşçü yüzlərlə dinc sakinin mühasirədən çıxmasına şərait yaratdı. Hər tərəfdən atəşə məruz qalan Canpolad döyüş meydanında qəhrəmancasına həlak oldu. Ağdam şəhərinin şəhidlər xiyabanında dəfn olunub.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 saylı fərmanı ilə Rzayev Canpolad Yaqub oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

Mart

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Mart – Azərbaycan Respublikasının BMT-nin Üzvlüyünə Qəbul Olunduğu Gün, (1992)
2 Mart – Ümumdünya Ucadan Oxu Günü
3 Mart – Ümumdünya Yazıçı Günü, (1921)
3 Mart – Ümumdünya Vəhşi Təbiət Günü, (1973)
5 Mart – Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü, (2005)
8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü, (1910)
9 Mart – Barbi Gəlinciyinin Yaranma Günü
10 Mart – Milli Teatr Günü, (1873)
12 Mart – Daxili Qoşunlar Günü, (1995)
14 Mart – Ümumdünya Yuxu Günü, (2008)
20-25 Mart – Novruz bayramı
20 Mart – Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü, (2012)
21 Mart – Beynəlxalq Meşə Günü, (2013)
21 Mart – Beynəlxalq Poeziya Günü, (1999)
21 Mart – İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü, (1966)
21 Mart – Beynəlxalq Kuklaçı Günü, (2000)
22 Mart – Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü, (1992)
23 Mart – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1950)
25 Mart – “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adının təsis edildiyi gün, (1992)
27 Mart – Beynəlxalq Teatr Günü, (1962)
31 Mart – Yer Saatı Günü

Bu tarixi unutmayaq

31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, (1918)

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

Biblioqraf Zöhrab Əliyevin anadan olmasının 85 illiyi, (22.03.1933)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair, dramaturq Miryusif Mirnəsir oğlunun 80 illiyi, (05.03.1938)
Yazıçı, publisist Əliağa Yasinzadənin 85 illiyi, (09.03.1933-2005)
Xalq şairi Cabir Novruzun 85 illiyi, (12.03.1933-12.12.2002)
Şair Adil Qasımovun 80 illiyi, (12.03.1938)
Xalq yazıçısı Anarın (Rzayev) 80 illiyi, (14.03.1938)

Xalq yazıçısı Mövlud Süleymanlının 75 illiyi, (18.03.1943)
Şair Mahir Rəfizadənin 80 illiyi, (18.03.1938)
Şair, publisist Kələntər Kələntərlinin 85 illiyi, (20.03.1933-22.11.2012)
Şair, publisist Ağacavad Əlizadənin 90 illiyi, (21.03.1928-25.04.1995)
Yazıçı, ədəbiyyatşünas Mirzə Müştağın 105 illiyi, (22.03.1913-2001)
Yazıçı Sabir Azərinin 80 illiyi, (22.03.1938-28.01.2010)
Yazıçı Qəhrəman Qəhrəmanzadənin 105 illiyi, (22.03.1913-1990)
Dramaturq, yazıçı Məhərrəm Əlizadənin 105 illiyi, (22.03.1913-1983)
Şair Rüfət Əhmədzadənin 85 illiyi, (25.03.1933-15.12.1988)
Yazıçı, ədəbiyyatşünas Vaqif Sultanlının 60 illiyi, (26.03.1958)
Şairə Fəridə Hacıyevanın 65 illiyi, (30.03.1953)

Folklor

Aşıq Şəmşirin 125 illiyi, (15.03.1893-10.02.1980)

Xarici ədəbiyyat

Rus şairi Sergey Mixalkovun 105 illiyi, (13.03.1913-27.08.2009)
Rus yazıçısı Maksim Qorkinin 150 illiyi (28.03.1868-18.06.1936)
Rus yazıçısı Aleksandr Ostrovskinin 195 illiyi, (31.03.1823-14.06.1886)

İncəsənət

Xalq artisti, aktyor İsmayıl Talıbzadənin 120 illiyi, (21.03.1898-23.07.1967)
Xalq artisti, aktyor Əliağa Ağayevin 105 illiyi, (21.03.1913-13.11.1983)
Xalq artisti, müğənni Rübabə Muradovanın 85 illiyi, (22.03.1933-28.08.1983)

Milli Qəhrəmanlıq Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əhədov Elşad Saday oğlunun 50 illiyi, (04.03.1968-11.12.1993)
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mürsəlov Vüqar Mirəzbər oğlunun 55 illiyi, (10.03.1963-09.06.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Mart – Azərbaycan Respublikasının BMT Üzvlüyünə Qəbul Olunduğu Gün, (1992)

"Azərbaycan Respublikası dünya birliyi ilə tam hüquqlu inteqrasiyaya istiqamət götürmüşdür və bunun üçün bütün imkanlara malikdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Mühüm geosiyasi məkanda yerləşən Azərbaycan Respublikasının 1991-ci il oktyabrın 18-də öz dövlət müstəqilliyini bəyan etməsi milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsini ən vacib məsələ kimi ön plana çəkdi. Qısa müddət ərzində dünyanın bir sıra dövlətləri tərəfindən rəsmi surətdə tanınmış Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul edildi. Bu dövrdə yeni formalaşmağa başlayan Azərbaycanın müstəqil xarici siyasəti, ilk növbədə, ölkənin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tezliklə bərpa edilməsi, qonşu dövlətlərlə mehriban və qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, yeni dünya nizamı çərçivəsində regional və qlobal proseslərdə ölkənin fəal iştirakının təmin edilməsi, regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin gücləndirilməsi, Avropa və Trans-Atlantik strukturlarına inteqrasiya məsələlərinə və s. yönəldilmişdi. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dövlətçiliyini inkişaf etdirərək möhkəmləndirmək üçün tarixi fürsət əldə etmiş oldu. Belə bir şəraitdə milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun olaraq yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsi ən vacib məsələ kimi qarşıda dururdu. Əsas prioritet istiqamət isə hərbi işğal, etnik təmizləmə, bir milyona yaxın azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünün hüquqlarının kobudcasına pozulması, ölkənin böyük bir hissəsində tarixi və mədəni irsimizin ermənilər tərəfindən dağıdılması faktlarını özündə cəmləşdirən Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü ölkənin təhlükəsizlik mühitinin əsas təyinedici amili oldu və bu da, öz növbəsində, Azərbaycanın təhlükəsizlik və xarici siyasətinin formalaşdırılmasında əsas rol oynadı.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Mart – Ümumdünya Ucadan Oxu Günü

Ümumdünya Ucadan Oxu Günü Söz, Kitab, Mütaliə bayramıdır. Bu gün LitWorld şirkətinin təşəbbüsü ilə hər il mart ayının birinci həftəsinin çərşənbə günü qeyd olunur. Bu günü qeyd etmənin məqsədi mütaliəni ətraf dünya ilə qarşılıqlı təsir üsulu və öz emosiyalarını başqa insanlara səslənən söz vasitəsilə çatdırmaq imkanı kimi göstərməkdir. Bu aksiyada iştirak etməklə, insanlar dünyadakı bütün uşaqların savad alması hüququnu dəstəkləyirlər.

Son illər Ümumdünya Ucadan Oxu Günü 80-dən çox ölkədə, bir milyondan çox insan tərəfindən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Mart – Ümumdünya Yazıçı Günü, (1921)

Maraqlı tarixi olan bu bayram 1921-ci ildən PEN klub tərəfindən (bu ad ingiliscə üç sözün poets (şair), essayists (oçerkçi) və nvelists (novella, roman müəllifi) – ilk hərflərindən yaranan qısaltmadır) qeyd olunmağa başlayıb. PEN klubun ilk beynəlxalq konqresi isə 1923-cü ildə Londonda keçirilib. 1986-cı il yanvarın 12-dən 18-dək PEN klubun sayca 48-ci beynəlxalq konqresi baş tutub. Məhz həmin tədbirin iştirakçıları mart ayının 3-nü "Yazıçı"nın "Ümumdünya Sülh Günü" elan edilməsi barədə qərar qəbul ediblər. Həmin vaxtadək artıq dünyanın yüzdən çox ölkəsində PEN mərkəzləri fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra ölkələrdə bu bayram sadəcə "Yazıçı Günü" adlanır və bir növ daha çox fərqlənmiş ədibləri təbrik etmək və mükafatlandırmaq üçün münasib gün kimi qeyd olunur.

Bayramı keçirməkdə məqsəd "Dördüncü hakimiyyət"in – demokratik mətbuatın mənfi aspektlərinə qarşı çıxmağa, yalan yazılara, məqsədli təhriflərə, faktların bilərəkdən saxtalaşdırılmasına, yaxud siyasi, qrup və şəxsi maraqlar naminə gerçəyin vicdansızcasına yozulmasına yol verməməyə çağıran peşə bayramıdır. Qeyd edək ki, eyniadlı təşkilat – PEN klub bizim ölkəmizdə də yaradılıb. Üzvləri də kifayət qədər tanınmış adamlardır. Bu təşkilat ölkəmizdə 2011- ci ildə yaradılıb və prezidenti postuna yazıçı Çingiz Abdullayev seçilib. Bütün dünyada fəaliyyət göstərən PEN klubun məqsəd və vəzifələri bizdə də hədəf götürülüb. Ölkəmizdə PEN klubun digər məqsədi Azərbaycan yazıçılarını dünya ölkələrində tanıtmaqdır. Bu da təbii ki, tərcümə vasitəsilə mümkündür. Klubun üzvləri ən istedadlı, görkəmli və fəal yazıçılardır.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Mart – Ümumdünya Vəhşi Təbiət Günü, (1973)

20 dekabr 2013-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası vəhşi flora və fauna məsələləri ilə bağlı geniş ictimaiyyətin məlumatlılığını artırmaq məqsədi ilə martın üçünü Vəhşi Təbiət Günü (World Wildlife Day) elan etmişdir (A/RES/68/205 saylı qətnamə ilə). Həmin il təbii müxtəlifliyin qorunması sahəsində digər bir mühüm sənədin qəbul edilməsinin 40 illiyi qeyd olunmuşdur. Həmin sənəd "Məhv olmaq təhlükəsi qarşısında qalan vəhşi fauna və flora növlərinin beynəlxalq ticarəti haqqında" Konvensiya adlanırdı. Sənəd 3 mart 1973-cü ildə qəbul olunmuşdur.

Bu bayramın BMT-də qəbulundan öncə 2013-cü ilin yazında Tailandda keçirilən SİTES Tərəfdarları Konfransı iştirakçılarının bu haqda təşəbbüsü olmuşdur. Məhz bu konfransda martın 3-nü Vəhşi Təbiət Günü kimi qeyd etmək təklif olunmuşdur. Konfrans iştirakçıları bu təkliflə bağlı BMT-yə müraciət etmişlər. 180 ölkə Konvensiyaya qoşulmuşdur. Bu bayramın yaranması Yer üzündəki bioloji müxtəlifliyin mühafizəsinin zəruriliyini göstərir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Mart – Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü, (2005)

"İdman, bədən tərbiyəsi xalqın sağlamlığı ilə bağlı olan mühüm sosial sahədir. Azərbaycan bayrağı dünyada, demək olar ki, iki dəfə qaldırılır. Bu, bir Azərbaycanın dövlət başçısı hər hansı ölkəyə gələrkən və bir də idmançılarımız beynəlxalq yarışlarda çempion adını qazanarkən baş verir. Azərbaycan himni səslənir, dövlət bayrağı qaldırılır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu tarix Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü"nün təsis edilməsi haqqında 4 mart 2005-ci il tarixli Sərəncamına əsasən qeyd olunur. Ölkəmizdə idmanın inkişafı isə ildən-ilə geniş vüsət alır. Azərbaycanda Bədən Tərbiyəsi və İdman Gününün martın 5-də qeyd olunması təsadüfi deyil. Məhz 1995-ci il martın 5-də ulu öndər Heydər Əliyev Bakı İdman Sarayında dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşüb, İdman Fondunu təsis edib, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoyub. Prezident İlham Əliyevin 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinin rəhbər seçilməsindən sonra ölkəmizdə idmana, bədən tərbiyəsinə diqqət daha da artdı. İdmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən qayğı isə tezliklə öz müsbət nəticəsini verdi. 2008-ci ilin avqustunda Pekində keçirilən Olimpiya oyunlarında Azərbaycan idmançılarının qazandığı qələbəni xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Bu yarışlarda Azərbaycan idmançıları 7 medal qazandı və dünyanın iki yüzdən çox ölkəsi arasında 38-ci yeri tutdu. Olimpiya oyunlarında qazanılan bu qələbə də, heç şübhəsiz, dövlətin idmana münasibətinin nəticəsi idi. Azərbaycan idmançılarının müxtəlif səviyyəli beynəlxalq yarışlarda beş mindən artıq medala layiq görülməsi, Olimpiya oyunlarında qazanılan 4 qızıl, 3 gümüş və 9 bürünc medal böyük tarixi nailiyyətdir.

Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Azərbaycanın Birinci xanımı, Azərbaycan Gimnastika Federasiyasının Prezidenti, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın ölkəmizdə idmana qayğısı da bu sahənin inkişafına böyük töhfələr verir və Azərbaycan idmanı əsl yüksəliş dövrünü yaşayır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə idmanın və bədən tərbiyəsinin inkişafı sahəsində ardıcıl olaraq görülən tədbirlər Azərbaycanı həm də idman dövləti kimi tanıdır. "Sağlam bədəndə sağlam ruh olar" pirinsipinə söykənərək demək olar ki, Azərbaycan həm də sağlam gəncliyi və sağlam gələcəyi olan bir dövlətdir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü, (1910)

"Qədim zamanlardan bəri Vətənə və torpağa sədaqəti ilə seçilən qadınlarımız milli məfkurəyə sadiq qalaraq bu gün də suveren Azərbaycan Respublikasının güclənməsi naminə töhfələr verirlər. Onlara xas olan işgüzarlıq, müdriklik, yüksək daxili mədəniyyət və xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış zəngin milli-mənəvi sərvətlərinə sədaqət müasir Azərbaycan qadınının ictimai həyatımızda mövqeyini və simasını müəyyən edir".

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Qadınların kişilərlə bərabərhüquqlu olmaq uğrunda apardığı mübarizə başlanğıc kimi 8 mart 1857-ci ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində, geyim sektorunda çalışan yüzlərlə qadının aşağı maaşa, uzun çalışma saatlarına, eyni zamanda pis iş şəraitinə etiraz olaraq tətil etməsi qəbul edilir. 1908-ci ildə Nyu-Yorkda 15000 qadın, daha qısa çalışma saatı, daha yaxşı gəlir və səsvermə hüququ üçün nümayiş keçirdi. Nümayişdə ilk dəfə olaraq dekret icazəsi istəyən qadınların şüarı "Çörək və Gül" idi. Çörək həyat eşqini, qarın toxluğunu, gül isə daha yaxşı həyat tərzini ifadə edirdi. 1909-cu ildə isə Avropadaki qadınlar fevral ayının son bazar gününü (fevralın 28-ni) ilk qadın günü olaraq qeyd etmişlər. 1910-cu ildə (1857-ci il hadisələrdən 52 il sonra) Danimarkanın Kopenhagen şəhərində keçirilən Qadın Sosialist İnternasionalının qurultayında Klara Setkin adlı bir alman sosialist qadını 1857-ci ilin 8 martında Nyu-Yorkda başlayan mübarizənin, qadın hüquqlarının genişləndirilməsi və qadın həmrəyliyinin simvolu olaraq, Amerikada 8 martda yandırılaraq öldürülən 129 qadın işçinin xatirəsinə hər il 8 mart gününü Beynəlxalq Qadınlar Günü olmasını təklif etdi və bu təklifi qəbul edildi. Məhz qadınların kütləvi şəkildə savadlanması, müəyyən hüquqlara malik olması həmin dövrə təsadüf edir. Bəlkə də, buna görədir ki, 8 Mart digər sosializm mənşəli bayramlardan fərqli olaraq, artıq müstəqillik qazanmış keçmiş SSRİ respublikalarının təqvimindən bu günə qədər silinməyib. 1998-ci ildə Azərbaycanda Ailə, Uşaq və Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Azərbaycan həm də Avropa Şurasının qadınlarla bağlı bürosunda təmsil olunur, BMT-nin qadın məsələləri üzrə komissiyasının tam hüquqlu üzvüdür. 1995-ci ildə isə Azərbaycan rəsmi şəkildə qadınlara qarşı münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq konvensiyaya qoşulub. Hər il bayram günü ərəfəsində dövlət başçısı 8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrik ünvanlayır, onların bir qrupuna fəxri adlar verir, digər bir qrupu isə orden və ya medallarla təltif edir.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Mart – Barbi Gəlinciyinin Yaranması Günü

Dünyada ən məşhur olan gəlincik Barbinin anası və onun əsas yaradıcısı Rut Hendler hesab olunurdu. Rut Elliot düşündü və qərara gəldi ki, nəyə görə istifadə etdikləri ağac parçalarının qırıntılarını atsınlar? Çünki belə qırıntılardan da gəlir əldə etmək olardı. Rut irəli bir təklif sürdü və bildirdi ki, həmin ağac parçalarından gəlinciklər üçün mebel hazırlansın. 1956-cı ildə Rut Hendler İsveçrəyə istirahət məqsədi ilə getmişdi. Orada o, çox qəribə bir gəlincik gördü və hamı bu gəlinciyi Lilli adlandırırdı. Bu gəlincik özündən çox əmin görünürdü, həmçinin açıq sarı rəngində saçları və çox gözəl formada olan paltarları var idi. Rut bu gəlinciyə baxdıqdan sonra özlüyündə düşündü ki, bəlkə də artıq uşaqlar "ana – qız" formasında evcik qurub oynamaqdan beziblər. Rut buna əsasən uşaqlar üçün tamamilə böyüklərin həyatına bənzər bir yeni gəlincik yaratmaq qərarına gəldi. Bu düşüncələr içində yanan Rut Lilli gəlinciyinin bütün səlahiyyətlərini öz əli altına aldı və tamamilə yeni texnika ilə işləməyə başladı. İş prosesində onun yoldaşının firması Mattelin çox saylı mühəndisləri və rəssamları da iştirak edirdi. Rut Lilli gəlinciyini bütün hissələrinə qədər ən gözəl formaya salmaq istəyirdi. Barbini yaradaraq Rut sosial sorğu keçirdi. Bütün qız uşaqları bir ağızdan məhz belə gəlincik istədiklərini bildirdilər. Nəticədə Rut uşaqların sözünə qulaq asmaq qərarına gəldi, çünki "uşaqlar həmişə sözün düzünü deyirlər". Barbi üçün ilk paltarlar tanınmış modelyer olan Jivanşi və Dioradan sifariş edilmişdi. 1958-ci ildə Hendler rəsmi yollarla bu gəlinciyin bütün patentlərini öz üzərinə aldı. Gəlincik bütün dünyada hazırlanmış heç bir oyuncağa bənzəmirdi. Gəlincik hazırlayan şəxslərin qızının adı olan Barbaranın şərəfinə Barbi adlandırıldı və beləcə Barbi dünyaya gəldi. Hazırda bu gəlinciklər dünyanın 150 müxtəlif ölkəsində bir dənəsi 25-70 dollara satılır. Tədqiqatçıların fikrincə, dünyada daha çox tələbat yaradan 20 mal içərisində bu gəlincik də yer alır. Hazırda amerikan ailələrin çoxunun evində ən azı 10 ədəd Barbi gəlinciyinə rast gəlmək mümkündür. Bu vəziyyət İtaliya, Fransa ailələrində də belədir, üstəlik İngiltərədə bu say orta hesaba görə 5 gəlincikdən ibarətdir. Havay adalarında Barbi muzeyi yaradılmışdır. İngilətərədə Mançester adını daşıyan qəsəbədə "Barbisayağı" adını daşıyan evlərdən ibarət olan küçə hazırlanmışdır. Hazırda bütün dünya Mattel kompaniyasını Disney kimi nəhəng formada tanıyır. Mattek firması ekskuliziv icazəyə sahibdir, yəni öz oyuncaqlarını Disneyləndə satır, həm də məşhur fiqurlar olan Tom və Cerrini də hazırlayıb buraxır.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Mart – Milli Teatr Günü, (1873)

"Çox sevindirici haldır ki, Azərbaycanın böyük tarixə malik olan incəsənəti hər il yeni istedadlar yetişdirir. Bu, xalqımızın mədəniyyətinin, incəsənətinin zənginliyini nümayiş etdirir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

XIX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda milli teatrın yaranması mədəniyyətimizin tarixində çox böyük hadisə oldu. 1873-cü il martın 10-da Bakı Realnı Məktəbinin teatr həvəskarları truppası tərəfindən Mirzə Fətəli Axundzadənin "Sərgüzəşti - vəziri - xani Lənkəran" komediyası tamaşaya qoyuldu. Bu şərəfli işdə Həsən bəy Zərdabi və Nəcəf bəy Vəzirov mühüm rol oynamışlar. Bu tamaşa ilə Azərbaycanda milli teatrın əsası qoyulmuşdur. Qeyd edək ki, Azərbaycanda teatr sənəti qədim ənənələrə malikdir. Xalq arasında müxtəlif meydan tamaşaları, kukla teatr tamaşaları ("Maral oyunu", "Kilimarası"), bayram tamaşaları ("Kos-Kosa"), dini səciyyəli tamaşalar ("Şəbih") və s. geniş yayılmışdı. Hələ XVII əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda olmuş fransız səyyahı Şarden, Çuxursəd bəylərbəyisinin İrəvan şəhərindəki iqamətgahında qonaq olarkən, burada ona üç hissəli bir tamaşa göstərmişlər. Bu tamaşa Şardenə o qədər xoş təsir bağışlamışdı ki, onu "Şərqin operası" adlandırmışdı. Milli teatrın inkişafında məşhur xeyriyyəçi-mesenat H. Z. Tağıyevin böyük xidməti olmuşdur. O, Bakı şəhərində ilk teatr binası inşa etdirmişdir. Tezliklə Azərbaycan səhnəsinin Cahangir bəy Zeynalov, Hüseynqulu Sarabski, Mirzağa Əliyev, Hüseynqulu Ərəblinski, Ülvi Rəcəb, Abbas Mirzə Şərifzadə, Mustafa Mərdanov və başqaları kimi yüzlərlə simaları yetişdi. Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında Hacıbəyov qardaşlarının da böyük əməyi olmuşdur. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması milli teatrın fəaliyyətində də canlanma yaratmışdır. Cümhuriyyət hökümətinin bu sahədə məqsədyönlü addımlarından biri də Azərbaycan Dövlət Teatrının təşkili olmuşdur.

Bu, Azərbaycan professional teatrının dövlət teatrı statusu alması demək idi. Bu teatrın pərdələri ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 4-də N. Nərimanovun "Nadir şah" faciəsinin tamaşası ilə açılmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda teatr sənəti daha da inkişaf etmişdir. Məhz martın 10-nu Azərbaycan milli teatrının əsası qoyulan günü teatrsevərlər Milli Teatr Günü kimi qeyd edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Mart – Ümumdünya Yuxu Günü, (2008)

İlk dəfə Ümumdünya Yuxu Günü 2008-ci il martın 14-də qeyd edilib. Həmin ildən başlayaraq Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatının yuxu və sağlamlıq problemləri üzrə layihəsi çərçivəsində hər il mart ayının ikinci həftəsinin cümə günü qeyd olunur. Bu gün çərçivəsində tədbirlər hər il müəyyən mövzuya həsr edilir.

Yuxu orqanizmin sağlamlığı üçün çox vacibdir. Düzgün yuxu zamanı orqanizm gündüz sərf etdiyi qüvvəsini bərpa edir. Buna görə də sağlam insan gümrah və enerjili şəkildə yuxudan oyanır.

Ümumdünya Yuxu Günündə sosial reklamlar fəallaşır, yuxu və onun pozulmasının insan sağlamlığına və bütövlükdə cəmiyyətə təsirləri problemlərinə həsr olunmuş simpoziumlar təşkil olunur.

İnsan həyatının üçdə birini yuxuda keçirir. Sübut olunub ki, uzun müddətli yuxusuzluq insanın həyat fəaliyyətinə çox mənfi təsir göstərir. Yuxunun cəmi 4 saat itirilməsi insan reaksiyasını 45% aşağı salır. Yaddaş pisləşir, insanda müxtəlif xəstəliklərin əmələ gəlməsinə şərait yaranır. Lakin çox yatmaq da yuxusuzluq qədər zərərlidir. Həkimlər belə hesab edirklər ki, böyüklər üçün ideal yuxu müddəti gündə 7-8 saatdır. Bəzi mütəxəssislər belə hesab edirlər ki, qadınlara bir saat artıq yuxu lazımdır, çünki onlar daha emosionaldırlar. Uşaqlar isə gündə 10 saatdan az yatmamalıdırlar.

Qoy bu bayram öz yuxumuza, yəni həm də sağlamlığımıza daha da diqqətli olmağımıza əlavə bir səbəb olsun.

İnternetdə: www.books.google.com

20-25 Mart – Novruz bayramı

"Novruz bayramı xalqımızı tarixən bütövləşdirən, onun varlığını birlik, böyüklük və yaşam gücü ilə qidalandıran fenomendir. Böyük mənəvi gücə malik olan Novruz bayramı ulu əcdadlarımızın bizə verdiyi ən gözəl yadigar olub, Azərbaycan xalqının milli ruhunu və yaddaşını, onun daxili aləmini bütün zənginliyi ilə yaşadır. Təbiətin oyanışının, varlığın yenidən canlanmasının müjdəsini verən Novruz bayramı ən qədim zamanlardan bəri həyat və məişətimizə daxil olmuş, insanlara aydın və işıqlı sabaha, xoşbəxt gələcəyə inam duyğusu bəxş etmişdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Novruz bayramı Şimal yarımkürəsində astronomik yazın başlandığı, gecə-gündüz bərabərliyi günündə (martın 20-si, 21-i və ya 22-sində) keçirilir. Bir sıra xalqlar ta qədimdən yaz fəslinin gəlməsini təbiətin canlanması ilə bağlamış, bu münasibətlə şənliklər keçirmiş, onu yeni ilin başlanğıcı kimi bayram etmişlər. Qədim zamanlardan başlayaraq Azərbaycan, İran, Əfqanıstan, Tacikistan, Özbəkistanda və bir çox Şərq ölkələrində baharın – yeni ilin gəlişini şənliklərlə qarşılayırlar. Martın 21-i İran və Əfqanıstanda rəsmi təqvimin ilk günü sayılır. 2009-cu il sentyabrın 30-da Novruz YUNESKO tərəfindən qeyri-maddi mədəni irs siyahısına daxil edilmiş, 23 fevral 2010-cu ildə isə BMT Baş Assambleyasının 64-cü sessiyasının iclasında mart ayının 21-i Beynəlxalq Novruz Günü elan edilmişdir. Novruz Azərbaycan xalqının zəngin maddi və mənəvi dəyərlərinin mühüm bir hissəsini özündə ehtiva edən böyük mədəniyyət hadisəsidir. Müasir dövrümüz üçün bu bir milli bayramdır. Bu bayrama tarixi inkişaf boyunca baxdığımız zaman onun qədim mədəni köklərə və mənəvi qaynaqlara bağlı olduğunu görürük. Keçmişdə olduğu kimi, bu gün də Azərbaycanda, digər türk dövlətlərində və bir çox qonşu ölkələrdə Novruz Bahar bayramı kimi qeyd olunmaqdadır. "Novruz" – hərfi mənada "yeni gün" deməkdir. Amma ifadə etdiyi mərasim semantikasına görə keçidin bitməsi və yeni nizamın başlanğıcıdır. Novruza Bozqurd, Çağan, Ergenekon, Nevruz, Sultan Nevruz, Mart Doqquzu, Novruz və s. də deyilmişdir. "Novruz" anlayışı bəzi deyiliş fərqlərilə bir çox türk xalqlarının dillərində işlənməkdədir. Novruz haqqında məlumatlara Ömər Xəyyamın "Novruznamə", Nizamülmülkün "Siyasətnamə", Nizami Gəncəvinin "İsgəndərnamə" və b. əsərlərində rast gəlirik. Qədim dövrlərdə Novruz təkcə xalq bayramı kimi deyil, eyni zamanda, dövlət bayramı kimi qeyd olunmuşdur. Tarixi məlumatlara görə, Novruz bayramı bir ay davam edirdi. Novruz bayramı şənliklərində kütləvi gəzintilər, xalq oyunları, nəğmələr oxunması, məzhəkəçilərin və kəndirbazların çıxışları olurdu. **İnternetdə: www.books.google.com**

20 Mart – Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü, (2012)

BMT 2012-ci ildə martın 20-ni Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü (International Day of Happiness) elan etmişdir. Burada məqsəd xoşbəxtliyə can atmağın planetimizdəki bütün insanların ortaq hissi olması haqqında ideyanı dəstəkləməkdir.

Beynəlxalq Xoşbəxtlik Gününün təsisçilərinin fikrincə, bu bayram xoşbəxtliyin bəşəriyyətin əsas məqsədlərindən biri olduğunu göstərmək və xatırlatmaq üçün təsis olunub. Bununla əlaqədar təsisçilər bütün ölkələri öz səylərini hər bir insanın rifahına yönəltməyə çağırırlar. BMT hər bir üzv dövlətə, beynəlxalq və regional təşkilatlara, həmçinin mülki şəxslər və qeyri-hökumət təşkilatları da daxil olmaqla, vətəndaş cəmiyyətinə Beynəlxalq Xoşbəxtlik Gününü, maarifləndirmə tədbirləri də daxil olmaqla, lazımı qaydada qeyd etməyə çağırır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Meşə Günü, (2013)

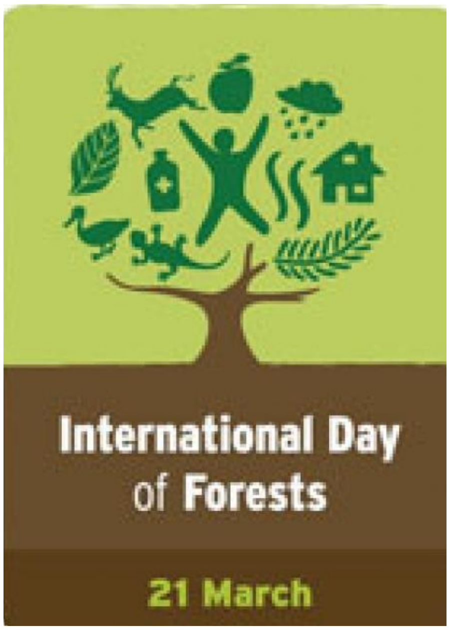

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyasının qərarı ilə martın 21-i Beynəlxalq Meşə Günü elan edilmişdir və 1971-ci ildən qeyd olunur. BMT Baş Məclisinin 6 yanvar 2013-cü il qərarı ilə həmin ildən etibarən hər il martın 21-i qeyd edilir. Beynəlxalq Meşə Günü meşələrin və meşə sahələrinin Yer kürəsində davamlı inkişaf və təhlükəsizlik üçün böyük əhəmiyyət daşımasına diqqəti cəlb etmək məqsədi güdür. BMT Baş Məclisin bu qərarını Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı alqışlamış və üzv dövlətləri həmin gün xüsusi tədbirlər, o cümlədən ağacəkmə kampaniyaları keçirilməsini dəstəkləməyə çağırmışdır.

Yer kürəsi ərazisinin quru hissəsinin 31 faizi meşələrlə örtülmüşdür. Haqlı olaraq meşələri planetimizin ağciyərləri adlandırırlar. Yerin ekoloji sistemləri və atmosfer arasında karbon qazı mübadiləsi prosesində meşələr mühüm yer tutur. Dünyadakı meşələrin 13 faizi xüsusi qorunan təbii ərazilərə aiddir. Son illərdə meşələrin qırılması, deqradasiya və yanğınlar nəticəsində Yer kürəsində meşələrin təhlükəli dərəcədə azalması meyilləri bütün beynəlxalq birliyi ciddi narahat edir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Ümumdünya Poeziya Günü, (1999)

"İnsanlara şeir qədər, ədəbiyyat qədər güclü təsir edən, insanların mənəviyyatına, əxlaqına, tərbiyyəsinə, fikirlərinin formalaşmasına bu qədər güclü təsir göstərən başqa bir vasitə yoxdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1999-cu ildə YUNESKO-nun baş konfransının 33-cü sessiyasında hər il martın 21-də Ümumdünya Poeziya Gününü (World Poetry Day) qeyd etmək qərara alınmışdır. İlk Ümümdünya Poeziya Günü, YUNESKO-nun mənzil-qərargahının yerləşdiyi Parisdə keçirilmişdir. YUNESKO-nun qərarında deyilir: "Poeziya müasir insanın ən dərin və kəskin mənəvi suallarına cavab ola bilər, lakin bunun üçün ona daha çox ictimai diqqəti cəlb etmək zəruridir". Bundan başqa, Ümumdünya Poeziya Günü kiçik nəşriyyatlara özlərini göstərmək imkanı verir, çünki məhz onların səyi ilə müasir şairlərin əsərləri oxuculara çatır. Bu bayram canlı poetik söz ənənələrini dirildən poeziya klubları üçün də bir imkandır. YUNESKO hesab edir ki, bu gün kütləvi informasiya vasitələrində poeziyanın insanlara açıq, əsl müasir sənət nümunəsi kimi pozitiv obrazının yaradılmasına xidmət edir. Belə hesab olunur ki, ən qədim şeir-himnlər e.ə. XXIII əsrdə yaranmışdır. Şeirlərin müəllifi şairə En-hedu-ana olmuşdur. O, akkad çarı Sarqonun qızı olmuşdur. En-hedu-ana Ay tanrısı Nann və səhər ulduzu tanrıçası İnann haqqında yazmışdır. Bu günlə əlaqədar təhsil, mədəniyyət müəssisələrində, yaradıcı kollektivlərdə müxtəlif tədbirlər keçirilir. Bu ocağın neçə-neçə unudulmaz söz sahiblərindən biri olan sevimli Şəhriyar qəlbini, ruhunu şeirə, sözə, poeziyaya bağışlayaraq deyib:

Şeir mədəniyyət, incəsənətdir,
İncə ruh, incə zövq, incə sənətdir.
O da musiqi tək qəlbin səsidir,
Həyatın ən böyük möcüzəsidir.

Fransız yazıçısı Anatol Frans haqlı olaraq qeyd edib ki, şeirlə insan ruhu arasında qədim bir ünsiyyət var. Buna görə də insanın sevincli və kədərli anlarında şeir həmişə onunladır. Bu məqamlarda Livan yazıçısı və rəssamı Xəlil Cübranın sözləri yada düşür: "Şeir qanı axan yaranın və ya gülümsəyən dodaqların nəğməsidir". Rus şairi, Nobel mükafatı laureatı İosif Brodski isə bildirib ki, poeziya ən yaxşı sözlərin ən yaxşı düzümü deyil, poeziya dilin adi mövcudluq formasıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü, (1966)

İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü (İnternational Day for the Racial Discrimination) BMT-nin Baş Assambleyasının 1966-cı il 26 oktyabr tarixində keçirilən XXI sessiyasının qərarı hər il martın 21-də keçirilir. 1960-cı ilin həmin günü polis Şarpevildə (Cənubi Afrika) aparteid rejiminin Cənubi Afrika Respublikasında afrikalıların məcburi pasportlaşdırılması haqqında qanunun əleyhinə dinc nümayiş zamanı atəş açmış və 69 nəfəri öldürmüşdür. BMT-nin Baş Assambleyası bu günü elan edərək beynəlxalq birliyi, irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması üçün səylərini birləşdirməyə çağırmışdır. Bununla BMT təsdiq etmişdir ki, irqi ayrı-seçkiliyi insan hüquqlarının, əsas azadlıqların və ədalətin inkarı hesab etmək olar və o, insan ləyaqətinə qarşı cinayətdir. BMT ayrı-seçkiliyin sosial və iqtisadi inkişafa, həmçinin beynəlxalq əməkdaşlığa və sülhə maneə olduğunu da qəbul edir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Kuklaçı Günü, (2000)

21 Mart Beynəlxalq Kuklaçılar Gününün (İnternational Day of Puppetry) qeyd olunması ideyası məşhur İran kukla teatrı xadimi Civad Zülfaqarihoya məxsusdur. 2000-ci ildə Maqdeburqda, Beynəlxalq Kukla Teatrı Xadimləri İttifaqının XVIII Konqresində o, bu məsələni müzakirəyə çıxarmışdır. İki ildən sonra UNİMA-nın Beynəlxalq Şurasının iclasında bayramın tarixi müəyyən olunmuşdur. Bütün dünyadan olan kuklaçıların bayramı ənənəsi 2000-ci ilin 21 martında yaranmışdır. Məhz həmin gündən başlayaraq kukla teatrlarının bütün peşəkarları və pərəstişkarları tərəfindən Beynəlxalq Kuklaçı Günü qeyd olunur. Ənənəyə görə, həmin gün kukla teatrı və yaradıcı qruplarının əməkdaşları maraqlı kukla tamaşaları, görüşlər, konsertlər təşkil edirlər.

Ölkəmizdə də kuklaların, kukla tamaşalarının yaranmasının öz tarixi vardır. Kuklalar səhnədə görünəndə həmişə bayram olur. Kukla tamaşaları uşaqlara xeyirxahlığı, yaxşıları dəyərləndirməyi və sevməyi öyrədir. Əgər kuklalar balacalar üçün bir oyun, əyləncədirsə, böyüklər üçün bir eyham, bir mesajdır. Oyuncaqlar, bir tərəfdən körpə üçün əyləncəli anlar yaradar, digər tərəfdən tərbiyəvi və çox təsirli vasitə kimi önəm daşıyar. Kukla oyunlarını üç tipə bölmək olar: kilimarası; kukla oyunu; kölgə oyunu. Kukla oyunu tamaşalarının eyni kökdən olan bir neçə forması var. Bunlardan ən geniş yayılanı “Bəbək”, “Keçəl pəhləvan”, “Maral oyunu”, “Kilimarası” qədim kukla oyunlarındandır. İllər ötdükcə mədəniyyətin hər bir sahəsi kimi kukla teatrı da inkişaf etmişdir. Xalqımız ta qədimdən, təbii vasitələrdən istifadə olunmaqla, kuklalar düzəltmiş, xalq oyunları təşkil etmişdir. Min illər boyu azərbaycanlıların yaşadıqları geniş ərazidə kukla oyunları da yayılmışdır. Bu oyunlar üçün kukla düzəldənləri oyuqçular adlandırıblar.

Azərbaycanda körpə balaların kuklalarla əsas görüş ünvanı Abdulla Şaiq adına Kukla Teatrıdır. Kukla Teatrında həm milli, həm də dünya xalqlarının nağıl qəhrəmanlarının iştirakı ilə “Turpun nağılı”, “Qoçaq Əhməd”, “Cik-Cik xanım”, “Ələddin”, “Cırtdan”, “Quşcuğaz”, “Göyçək Fatma”, “Qırmızı Papaq”, “Məlikməmməd” və başqa tamaşalar nümayiş olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Mart – Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü, (1992)

Ümumdünya Su Ehtiyatları Gününün keçirilməsi ideyası ilk dəfə BMT-nin Ətraf mühitin qorunması və inkişafı üzrə 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda təşkil olunan konfransında səslənmişdir.

Su bəşəriyyət üçün zəruridir. Su damlası çox böyük gücə malikdir, su damlası hamıya lazımdır. Yer səthinin 70%-i su ilə örtülsə də, onun 97,5%-i duzlu sudur. Yerdə qalan 2,5% şirin suyun 68,7%-i buzlaqların donmuş suyudur. Planetin su ehtiyatının ümumi həcminin cəmi 1 faizi insanlar tərəfindən istifadə üçün əlçatandır. XX əsrdə suyun istifadəsi 6 dəfə artmış, əhalinin artım tempini 2 dəfə üstələmişdir. İnkişaf etmiş ölkələrdə şirin su ehtiyatlarının 30%-ə qədər sızma nəticəsində itirilir, bəzi böyük şəhərlərdə isə bu itki 70%-ə qədər artır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası 1993-cü il 22 fevral tarixli 47/193 saylı qətnaməsini qəbul edərək martın 22-ni Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü elan etmişdir. Bu əlamətdar gün 1993-cü ildən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Mart – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1950)

Ümumdünya Meteorologiya Günü 1950-ci ildən, yəni bu təşkilatın yaradılması barədə konvensiya qüvvəyə minəndən bəri ənənəvi olaraq hər il bir deviz altında keçirilir. Azərbaycan 1993-cü il sentyabrın 3-dən Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının üzvüdür. 1873-cü ilin sentyabrında Vyana şəhərində yaradılmış Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatı ən qədim beynəlxalq təşkilatlardan biri olan Beynəlxalq Meteorologiya Təşkilatının sələfidir. 1951-ci ildən isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Xüsusi Agentliyidir. Artıq Ümumdünya Meteorologiya Gününün hər il bir deviz altında keçirilməsi ənənəyə çevrilib. 2012-ci ilin mövzusu olan "Hava, iqlim və su gələcəyimizin aparıcı quvvəsidir" devizi isə hava, iqlim və su ilə əlaqədar təqdim olunan məlumatların sosial-iqtisadi sektorlar üçün müstəsna rolunu göstərmək üçün seçilmişdir. "Hava, iqlim və su gələcəyimizin aparıcı quvvəsidir" devizi Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının 16-cı Konqresində 2012-ci ildən başlayaraq İqlim Xidmətlərinin Qlobal Çərçivə Sisteminin (İXQÇS) yaradılmasına dair qəbul edilmiş qərarın icrası ilə bağlıdır. Bu Konqresdə İqlim Xidmətlərinin Qlobal Çərçivə Sisteminin 4 prioritet istiqaməti müəyyən edilmişdir: təbii fəlakət təsirlərinin minimuma endirilməsi, su resursları, səhiyyə və qida təhlükəsizliyi. Operativ və rejim xarakterli hidrometeoroloji məlumatlardan, proqnoz və xəbərdarlıqlardan iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrində, kənd təsərrüfatı, tikinti, aviasiya, gəmiçilik, energetika və s. sahələrdə istifadə edilməsi böyük səmərə verməklə, dayanıqlı inkişafı təmin edən amillərdəndir. Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Departamenti tərəfindən müşahidə şəbəkələri yeni cihaz və avadanlıqlarla, o cümlədən avtomat meteoroloji stansiyalarla təmin olunur. Bu da müşahidələrin keyfiyyət göstəriciləri ilə bərabər onların operativ ötürülməsini və istifadəsini təmin edir. Hava şəraitini idarə etmək mümkün olmasa da, mütəmadi olaraq müşahidələrin aparılması və daha yüksək dəqiqliklə qabaqcadan verilən proqnoz və xəbərdarlıqlar nisbətən əlverişli və təhlükəsiz həyat üçün zəmin yarada bilir. Bununla da təbii fəlakətlərin təsirlərinin nisbətən yumşaldılması məqsədilə iqtisadiyyatın bütün sahələrində keyfiyyətli hidrometeoroloji xidmətə tələbatın artması müşahidə olunur. Bu baxımdan da hidrometeorologiya xidmətlərinin rolu əvəzsizdir.

İnternetdə: **http://news.milli.az**

25 Mart – "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adının təsis edildiyi gün, (1992)

"Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi tarixi hadisədir, Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyətidir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, əbədidir və bizim borcumuz dövlət müstəqilliyini, əldə etdiyimiz milli azadlığı daim qoruyub saxlamaqdır. Bizim vəzifəmiz bu müstəqilliyi möhkəmləndirməkdən və gələcək nəsillərə müstəqil, qüdrətli Azərbaycan dövləti çatdırmaqdan ibarətdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının ən yüksək fərqlənmə dərəcəsi olan "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adının müəyyən olunması haqqında" Azərbaycan Respublikasının 25 mart 1992-ci il tarixli, 331-XII nömrəli Qanunu ilə müəyyən olunmuşdur.

"Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və tərəqqisi naminə xalq qarşısında müstəsna xidmətlərə və rəşadətə görə verilir. "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən onun öz təşəbbüsü ilə və ya irəli sürülmüş vəsatətlərə əsasən verilir. "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı eyni şəxsə bir dəfə verilir. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanı – "Ay-Ulduz" medalı "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanını təsis etmək haqqında" Azərbaycan Respublikasının 7 iyul 1992-ci il tarixli, 201 nömrəli Qanunu ilə təsis edilmişdir. "Ay-Ulduz" medalı "Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 6 fevral 1998-ci il tarixli, 429-IQD nömrəli Qanununa əsasən "Qızıl Ulduz" medalı ilə əvəz edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Mart – Beynəlxalq Teatr Günü, (1962)

Bu günün hər il dünyada keçirilməsi ilə bağlı qərar YUNESKO yanında Beynəlxalq Teatr İnstitutunun 1962-ci ildə Vyanada keçirilən konqresində qəbul olunub. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü münasibəti ilə nüfuzlu incəsənət xadimləri dünya ictimaiyyətinə müraciət edirlər. Bu ənənənin əsasını qoyan və ilk dəfə dünya ictimaiyyətinə Teatr Günü münasibətilə mesaj göndərən fransalı yazıçı Jan Kokto (1962-ci il) olub. Ölkəmizin rəhbərliyi bütün sahələrdə olduğu kimi, teatr sənətinin də inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət yetirir. Teatr binalarının əsaslı təmiri, incəsənət ustalarının sosial-rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində atılan addımlar bunun bariz nümunəsidir. Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan teatrı 2009-2019-cu illərdə" Dövlət Proqramı bu gün uğurla həyata keçirilir. Proqrama uyğun olaraq Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla, Dövlət Rus Dram, Dövlət Gənc Tamaşaçılar, Dövlət Akademik Milli Dram teatrlarının binalarında yüksək səviyyədə təmir-bərpa, yenidənqurma işləri aparılmışdır. Hazırda bu istiqamətdə işlər uğurla davam etdirilir. Ötən illər ərzində respublika teatrları dünyanın 20-dən artıq ölkəsində, o cümlədən Almaniya, Türkiyə, Rusiya, Belarus, Gürcüstan, Fransa, Mərakeş, Finlandiya, İran, Misir, Hollandiya, Estoniya, Bolqarıstan, Ukrayna və İsveçrədə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə ölkəmizi ləyaqətlə təmsil ediblər. Eyni zamanda, xarici dövlətlərdən tanınmış rejissorlar, baletmeysterlər, xoreoqraflar, teatr rəssamları tamaşa hazırlamaq üçün Azərbaycana dəvət olunublar. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü ilə əlaqədar ölkə teatrlarında müxtəlif tədbirlər keçirilir, tamaşalar göstərilir.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Mart – Yer Saatı Günü

Yer saatı (ing. Earth Hour) – Ümumdünya vəhşi təbiət fondu tərəfindən hər il keçirilən beynəlxalq tədbir. Hər ilin mart ayının axırıncı şənbə günü keçirilir və hər kəsi, dövlət və kommersiya təşkilatlarını həyati əhəmiyyət daşımayan bütün elektrik cihazlarını bir saatlığa keçirməyə çağırır. Bununla da dünyada iqlimin dəyişməsinə diqqət ayırmağa çalışır. İlk dəfə bu tədbir (WWF) tərəfindən The Sydney Morning Herald qəzeti ilə birgə 2007-ci ildə Avstraliyada keçirilib. Artıq gələn il dünyada tərəfdarları tapıldı, 2009-cu ildə isə geniş hərəkata çevrildi. WWF-nin məlumatına görə onu hər il 1 milyard əhali keçirir.

Azərbaycan rəsmi olaraq 2011-ci ildən "Yer saatı" kampaniyasına qoşulub. Elə həmin il keçirilən ilk tədbirdə Bakıda Qız Qalasının ışıqları 1 saat müddətinə söndürülüb. 2012-ci ildə 31 Mart tarixində Azərbaycan ikinci dəfə kampaniyada iştirakı edib. 2013-cü ildə "Yer saatı" kampaniyası Bakı şəhəri ilə yanaşı, ölkənin regionlarında Gəncə və İsmayıllı şəhərlərində keçirilib.

2014-cü ildə "Yer saatı" kampaniyası "İrəli" İctimai Birliyi və “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin təşkilatçılığı ilə həyata keçirilib. "Yer saatı" kampaniyasının Azərbaycanda əsas təşkilatçısı "İrəli" İctimai Birliyidir. Rauf Mərdiyev kampaniyanın ölkə üzrə koordinatorudur.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq
31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, (1918)

Bu gün 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında Bakı şəhərində və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə Bakı Soveti və daşnak erməni silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qırğınlarla bağlıdır. Rəsmi mənbələrə əsasən soyqırımın nəticəsində 12 minə yaxın azərbaycanlı qətlə yetirilmiş, on minlərlə insan itkin düşmüşdür. Tarix boyu azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilmiş soyqırımı lap əvvəldən rus-erməni işbirliyinin nəticəsi olub. Sovet dönəmində üstündən sükutla keçilən mart qırğınları 1998-cı ildən etibarən ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 26 mart tarixli fərmanına əsasən hər il martın 31-i Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi qeyd olunur. Tarixi faktlar göstərir ki, 31 mart əslində, 1918-1920-ci illər ərzində zaman-zaman Azərbaycanın ən müxtəlif bölgələrində həyata keçirilən soyqırımların anım günüdür. 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında ermənilərlə ruslar Azərbaycan türkünü qanına-qəltan ediblər. Bundan əvvəl və sonra bu cür soyqırımlar çox törədilsə də, 1918-ci il martın 31-də baş verən qətl öz miqyasına görə bunların hamısından fərqlənir.

Qeyd edək ki, hələ martın 31-nə qədər, daha dəqiqi, martın 18-21-də də Bakıda dəhşətli hadisələr baş vermişdi. Dörd gün ərzində şəhərin müsəlman əhalisi top atəşinə tutulur, güllələnir, diri-diri yandırılırdı. Bəzi məlumatlara görə, həmin günlərdə çox sayda müsəlman qətlə yetirilmişdi. Qırğının törədilməsinin başlıca səbəbi Azərbaycanın müstəqilliyinin qarşısının alınması, Bakının mühüm iqtisadi və siyasi əhəmiyyəti ilə bağlıydı. İngilis arxivlərini öyrənən türk tarixçisi Salahi Sonyel elə qənaətə gəlib ki, 1918-ci ilin martında 8-12 min azərbaycanlı qətlə yetirilib. ABŞ tarixçiləri C. və K. Makkartilər də 1918-ci il martın 30-dan aprelin 1-dək Bakıda ermənilərin 8 mindən 12 minədək müsəlman öldürdüyünü və şəhərin türk əhalisinin yarısının qaçdığını yazırlar.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

22 Mart – Biblioqraf Zöhrab Əliyevin 85 illiyi (1933)

Böyük insan, görkəmli biblioqraf alim, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi, BDU-nun biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasının müdiri, professor Zöhrab Hüseyn oğlu Əliyevin bütün mənalı ömrü Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi ilə bağlıdır. 1949-1954-cü illərdə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin kitabxanaşünaslıq şöbəsində ali təhsil alıb. 1954-1957-ci illərdə M. F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında biblioqraf və Mədəniyyət Nazirliyinin kitabxanalar üzrə metodisti vəzifəsində çalışıb. 1957-ci ildə Zöhrab Əliyev respublikamızda kitabxanaşünaslıq-biblioqrafiya ixtisası üzrə ilk əyani təhsil alan aspirant olub. 1963-cü ildə "Azərbaycanda biblioqrafiya işinin tarixi (1920-1958-ci illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edib. Zöhrab müəllim 10 ildən artıq müddətdə kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanı işləmiş, biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasının müdiri olmuşdur. Zəngin elmi axtarışların bəhrəsi olan bir neçə dəyərli dərs vəsaitinin, monoqrafiya və dərsliyin müəllifi olan Zöhrab Əliyevin yalnız müstəqillik illərində 30 adda əsəri çap olunmuşdur. "Azərbaycanda elmi-köməkçi biblioqrafiya müasir mərhələdə", "Azərbaycanda biblioqrafiyaşünaslıq sahəsində elmi tədqiqatların əsas istiqamətləri", "Milli biblioqrafiyanın yaranması", "Kitabxanaçılıq fakültəsində biblioqrafiya fənlərinin tədrisi", "Beynəlxalq biblioqrafik əməkdaşlıq və Azərbacanın orada iştirakı məsələsi", "Biblioqrafik informasiya və onun elmi mahiyyəti", "Biblioqrafik işin kompüterləşdirilməsinin nəzəri və praktiki əhəmiyyəti", "Milli biblioqrafiya biblioqrafik resursun tərkib hissəsi kimi", "1920-1930-cu illərdə Azərbaycanda xüsusi biblioqrafiya", "Azərbaycan biblioqrafiyasını zənginləşdirən dəyərli töhfə (Heydər Əliyev: biblioqrafik məlumat kitabı haqqında)", "Biblioqrafik informasiya sənəd informasiya tələbatının ödənilməsində mühüm vasitədir", "Biblioqrafik vəsaitlər sənəd axını və kütləsini inteqral şəkildə əks etdirən biblioqrafik informasiya mənbələridir", "Qeyri-müstəqil biblioqrafik informasiya mənbələri" və s. elmi əsərləri müstəqillik illərində fəaliyyətinin nəticəsidir. Professor Z. Əliyev biblioqrafiyaşünaslıq elminin tarixində ilk dəfə Azərbaycan dilində "Ümumi biblioqrafiyaşünaslıq" adlı dərsliyin ərsəyə gəlməsi üçün uzun illər elmi axtarışlar aparmış, onu tələbələrin istifadəsinə vermişdir.

Kitabları: “Azərbaycanda biblioqrafiya işinin vəziyyəti və inkişafı tarixindən”, “Biblioqrafiyanın nəzəriyyəsi və metodikası” və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Yubilyar yazıçı və şairlər

5 Mart – Şair, dramaturq Miryusif Mirnəsir oğlunun 80 illiyi, (1938)

Manafov Miryusif Mirnəsrulla oğlu 1938-ci il martın 5-də Azərbaycanda Hacıqabul rayonunun Qarasu kəndində anadan olmuşdur. Burada səkkizillik məktəbi, Bakıda 132 saylı orta məktəbi bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Quba Dövlət Dram Teatrında aktyor kimi başlamışdır (1958). Sonra İsmayıllı rayon mədəniyyət evində bədii rəhbər, Hacıqabul Dəmiryol klubunda bədii rəhbər, Bakıda Gənc Tamaşaçılar teatrında aktyor, Sabirabad rayonunda səkkizillik məktəbin direktoru, mədəniyyət və istirahat parkının direktoru, Hacıqabul şəhər Xalq teatrının rejissoru olmuşdur (1958-1989). Sankt-Peterburq Ali Həmkarlar İnstitutunun mədəni-maarif fakültəsində təhsil almışdır (1961-1965).

Bədii yaradıcılığa 50-ci illərdən başlamış, dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1972-1974). Dövri mətbuatda şeirlər və publisist məqalələri dərc olunmuşdur. On iki pyes yazmışdır. "Süsən-sünbül" mənzum dram əsəri tamaşaya qoyulmuşdur (1973).

Kitabları: "Süsən-sünbül" (1973), "Xocalıda görüşərik" (1996), "Pəhpəhnamə" (1997), "Dünyadan böyük eşqim" (2001), "Ata yolu" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

9 Mart – Yazıçı, publisist Əliağa Yasinzadənin 85 illiyi, (1933-2005)

Əliağa Yasinzadə 1933-cü ildə Quba rayonunun Qarxun kəndində anadan olmuşdur. İbtidai məktəbi Xaçmaz rayonundakı Ağarəhimoba kəndində, yeddiillik məktəbi Əbilyataq kəndində tərifnamə ilə bitirib (1953), Bakı statistika texnikumuna daxil olmuş, bir neçə aydan sonra Sovet ordusu sıralarına hərbi xidmətə çağırılmışdır. Yeddiillik məktəbdə oxuyarkən "Azərbaycan pioneri" qəzetində kiçik həcmli məqalələrlə çıxış etmişdir. Əsgəri xidmət dövründə isə "Qvardeyets" və "Vo slavu Rodinı" hərbi qəzetlərinin xüsusi müxbiri kimi fəaliyyət göstərmişdir. Ordudan tərxis edildikdən sonra 1956-1959-cu illərdə texnikumda təhsilini davam etdirmiş, 1962-1968-ci illərdə ADU-nun filologiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır. Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi Hərbi-Elmi Tədqiqatlar Mərkəzinin zabiti olmuşdur.

Əliağa Yasinzadə həyatının müxtəlif dövrlərində bir sıra mətbu orqanlarda çalışmış, tez-tez ədəbi-bədii və publisistik yazılarla çıxış etmişdir. 20-dək kitabın, çoxsaylı məqalələrin müəllifidir.

Kitabları: "Yollar" (1966), "Kuban çiçəkləri" (1974) "Əsgər ürəyi" (1983), "Yaşıl xiyaban" (1985), "Mərdlik rəmzi" (1988), "Qızıl tacın şərəfi" (1999) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Mart – Xalq şairi Cabir Novruzun 85 illiyi, (1933-2002)

Cabir Mirzəbəy oğlu Novruzov 1933-cü il mart ayının 12-də Xızı rayonunun Upa kəndində anadan olmuşdur. O, orta məktəbi bitirdikdən sonra M. Ə. Sabir adına Bakı Pedaqoji Texnikumunda təhsil almış və 1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinə daxil olmuşdur. Bir il sonra Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının tövsiyəsi ilə təhsilini davam etdirmək üçün Moskvaya, Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna göndərilmiş və 1957-ci ildə oranı bitirmişdir. 1958-ci ildə "Bakı" axşam qəzetinin ədəbiyyat şöbəsində ədəbi işçi kimi əmək fəaliyyətinə başlayan Cabir Novruz 1967-1970-ci illərdə "Azərbaycan" ədəbi-bədii jurnalının, 1991-1993-cü illərdə isə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin baş redaktoru vəzifələrində çalışmışdır. O, 1970-1997-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi olmuşdur. Cabir Novruzun poeziyası XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq səhifələrindən birini təşkil edir. Onun əsərlərində Milli irsimizin zəngin ənənələri müasir ədəbi cərəyanların tələbləri ilə üzvi şəkildə birləşir. Ədəbiyyat aləminə gəldiyi ilk illərdən şair yüksək bəşəri-mənəvi dəyərləri tərənnüm edən şeirləri ilə oxucuların dərin məhəbbətini qazanmışdır. Şairin poetik təfəkkürü onun lirikasının tarixiliyini qüvvətləndirmiş və bu poeziyanı daha həyati etmişdir. Şairin əsərləri dünyanın müxtəlif xalqlarının dillərinə tərcümə edilərək nəşr olunmuşdur. Onun bədii tərcümələri sayəsində isə Azərbaycan oxucusu dünya poeziyasının bir sıra qiymətli nümunələri ilə tanış olmaq imkanı qazanmışdır. Cabir Novruz 1995-ci ildə Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı seçilmişdir. Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü, xalq şairi Cabir Mirzəbəy oğlu Novruzov (Cabir Novruz) 2002-ci il dekabrın 12-də ömrünün 70-ci ilində vəfat etmişdir.

Kitabları: “Mənim muğamatım” (1959), “İnsan məhəbbəti” (1963), “İllərin ömrü” (1965), “Taleyin töhfələri” (1972), “Anam vardı, dünyam vardı” (1989), “Vətən əbədi qoruqdur” (1992), “Özünü qoru xalqım” (2002) və s.

Şeirlərinə yazılmış mahnılar: “Məhəbbət”, “Bakının qızları”, “Mənim duyğularım”, “Cavanlığım”, “Bulaq suyu, dağ havası”, “Dünya düzələn deyil”, “Böyüməyə tələsmə”, “Bu nə cür məhəbbətdir”, “Ömür keçir” və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Mart – Şair Adil Qasımovun 80 illiyi, (1938)

Adil Qasımov 1938-ci il 12 mart tarixində Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Orada Cəlil Məmmədquluzadə adına 2 saylı şəhər məktəbini bitirdikdən sonra APİ-nin pedaqogika və ibtidai təhsil metodikası fakültəsində təhsil almışdır (1958-1962). "Pambıqçı qızlar" adlı ilk şeiri 1958 ci ildə "Şərq qapısı" qəzetində dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir.

Əmək fəaliyyətinə Ə. Ağayev adına Naxçıvan internat məktəbində müəllim kimi başlamışdır (1962). Sonra Naxçıvan rayonu kənd istehsalat komsomol komitəsində şöbə müdiri, Nehrəm kənd orta məktəbində müəllim, Myasnikovabad kənd məktəbində müəllim, Naxçıvan Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda metodist, Naxçıvan pedaqoji məktəbində müəllim, (1963-1970), Naxçıvan Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində (1971-ci ildən) böyük redaktor vəzifəsində işləmişdir. "Aylı gecənin qaranlığında" adlı pyesi C. Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur (1988).

Kitabları: “Pıçıltılar” (1968), “Biz görüşəndə” (1974), “Dağlar, qalalar, babalar” (1981), “Qaranquş ömrü” (1988), “Sənə dönərəm” (2004), “Salam sevgi” (2009).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

14 Mart – Xalq yazıçısı Anarın (Rzayev) 80 illiyi, (1938)

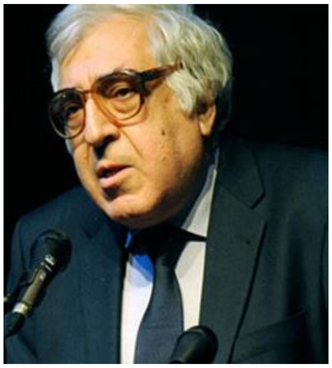

Rzayev Anar Rəsul oğlu 1938-ci il martın 14-də, Bakıda anadan olmuşdur. Anar 1945-ci ildə indi Bülbülün adını daşıyan musiqi məktəbinin Azərbaycan sektoruna daxil olmuş, 1955-ci ildə həmin məktəbi Gümüş medalla bitirmişdir. Elə həmin ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin rus sektoruna daxil olmuşdur. 1964-1967-ci illərdə Dövlət Radio və Televiziya komitəsində Uşaq şöbəsinin, daha sonra İncəsənət şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Azərbaycan dilində və başqa dillərdə 120 dən artıq nəsr, dram, publisistika, esse, şeir və bədii-bioqrafik kitabları nəşr edilmişdir. "Ağ liman", "Beş mərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi", "Macal", "Dantenin yubileyi", "Əlaqə", "Otel otağı", "Ağ qoç,qara qoç", "Göz muncuğu", "Keçən ilin son gecəsi", "Asqılıqda işləyən qadının söhbəti", "Mən, sən, o və telefon", "Gürcü familiyası", "O gecənin səhəri", "Qırmızı limuzin", "Vahimə", "Yaxşı padşahın nağılı" adlı povest, roman və hekayələri, "Molla Nəsrədin 66" satirik hekaylər silsiləsi qırxa yaxın dilə çevrilmişdir. Anarın səkkiz pyesi; "Keçən ilin son gecəsi", "Qaravəlli", "Adamın adamı", quruluşunu Tofiq Kazımov verdiyi və Azərbaycanın Dövlət mükafatına layiq görülmüş "Şəhərin yay günləri" tamaşası, "Səhra yuxuları", "Sizi deyib gəlmişəm", "Təhminə və Zaur", "Telefon gecələri" Milli Akademik Dram Teatrında və Azərbaycanın bütün Dövlət teatrlarında səhnəyə çıxmışdır. Anarın ssenariləri əsasında 15 tammetrajlı bədii film çəkilmişdir. ("Torpaq.Dəniz.Od.Səma", rejissoru Şamil Mahmudbəyov, "Gün keçdi", rejissoru Arif Babayev, ilk iki seriyalı Azərbaycan filmi "Dədə Qorqud", rejissoru Tofiq Tağızadə, "Ötən ilin son gecəsi", "İmtahan" rejissoru Gülbəniz Əzimzadə, "Əlaqə" rejissoru Cahangir Zeynalov, "Təhminə", "Otel otağı", rejissoru Rasim Ocaqov, "Cavid ömrü", "Sübhün səfiri" rejissoru Ramiz Həsənoğlu). "Dantenin yubileyi" filmini öz ssenarisi əsasında Anar özü və Gülbəniz Əzimzadə çəkmişlər, iki seriyalı "Üzeyir ömrü" və iki seriyalı "Qəm pəncərəsi" filmlərinin həm ssenari müəllifi, həm quruluşçu rejissoru Anardır.

Kitabları: "Bayram həsrətində" (1963), "Yağış kəsdi" (1968), "Ağ liman" (1970), "Adamın adamı" (1977), "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" (1982), "Dünya bir pəncərədir" (1986), "Sizsiz" (1992), və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

18 Mart – Xalq yazıçısı Mövlud Süleymanlının 75 illiyi, (1943)

Mövlud Süleymanlı 1943-cü il mart ayının 18-də Qərbi Azərbaycanda doğulmuşdur. M. Süleymanlı Qızıl Şəfəq kənd 7 illik məktəbindən sonra qonşu İlməzli kənd orta məktəbinin X sinfini (1960) bitirmişdir. 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinə daxil olub, 1967-ci ildə oranı bitirmişdir. 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Radiosuna işə qəbul edilmiş, əvvəlcə "Gənclik", sonra "Ədəbiyyat və İncəsənət" baş redaksiyasında redaktor kimi çalışmışdır. Ədəbi yaradıcılığa 1964-cü ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində çap olunan "Əllərim" adlı ilk şerilə başlamışdır. Hazırda efir ömrü 40 ili haqlayan "Bulaq" verilişinin, 1969-ci ilin oktyabrında ilk müəllif nömrəsini yazmışdır. Verilişin uzun illər Azərbaycan folklorunun, etnoqrafiyasının, dilinin, məişətinin təbliğində əhəmiyyətli rol oynadığı əsas götürülərək 1974-cü ildə Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm" mükafatına layiq görülmüşdür. 1974-cü ildə Cəfər Cabbarlı adına Azərbaycanfilm kinostudiyasına ssenarist kimi qəbul edilmişdir. Ssenarisi əsasında "Bəyin oğurlanması" və Moskva Dövlət Kinematoqrafiya Komitəsinin sifarişi ilə "Çətirimiz buludlardır" bədii televizya filmləri çəkilmişdir. 1976-cı ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqına işə dəvət edilmişdir. 1974-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1976-1980-ci illərdə Yazıçılar İttifaqının orqanı olan "Ulduz" jurnalında nəsr şöbəsinin müdiri olmuş, 1980-1988-ci illərdə "Azərbaycan" jurnalında nəsr şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. 1992-1993-cü illərdə baş redaktorluğu ilə "Oğuz eli" adlı müstəqil qəzet nəşr olunmuşdur. 1992-ci ildə Azərbaycan Dövlət Televiziyasına işə dəvət edilmiş və televiziyanın "Xalq yaradıcılığı" redaksiyasına baş redaktor vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Redaksiyada onun rəhbərliyi ilə folklor, etnoqrafiya yönündə yeni "Sizə hardan deyim?", "Təbriz gözəlləməsi", "Şirvan gözəlləməsi", "Yurd yeri" və s. kimi verilişlər hazırlanmışdır. 1992-ci ilin sonlarında Azərbaycan Dövlət Tele-Radio Şirkətinin Radio üzrə sədr müavini vəzifəsinə gətirilmiş, 17 il bu vəzifədə çalışmışdır (1992-2009).

Kitabları: “Bir ünvan” (1969), “Ayın aydınlığında” (1979), “Köç”(1984), “Şəhər toylarının səsi” (1985), “Səs”(1988) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

18 Mart – Şair Mahir Rəfizadənin anadan olmasının 80 illiyi, (1938)

Rəfizadə Mahir Bəşir oğlu 1938-ci il martın 18-də Gəncənin Bağbamlar qəsəbəsində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Burada 16 saylı şəhər orta məktəbini bitirmişdir. Kənd təsərrüfatı texnikumunda təhsil almışdır (1957-1960). ADU-nun hüquq fakültəsinin axşam şöbəsində təhsil almışdır (1965-1973). Bakı şəhəri Abşeron xalq məhkəməsində iclas katibi (1964-1972), "Bilik" cəmiyyətində müvəkkil (1972-1973), Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi yanında Respublika Notariat və Vətəndaşlıq vəziyyəti Aktları İdarəsində məsləhətçi (1974) işləmişdir. Bədii yaradıcılığa 50-ci illərdən başlamış, "Hacıkənd" adlı ilk şeiri 1958-ci ildə çap olunmuşdur. "Azərbaycan", "Göyərçin" jurnallarında, "Ədəbiyyat və incəsənət", "Gəncənin səsi" qəzetlərində lirik və satirik şeirlərini müntəzəm dərc etdirmişdir. Bir sıra şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir.

Kitabları: "Təbiətin mahnıları" (1990), "Taleyimiz" (1996), "Nəvəli dünyam" (1999), "Yağan yağış deyildi" (2001) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 Mart – Şair, publisist Kələntər Kələntərlinin 85 illiyi, (1933-2012)

Kələntər Kələntərli 1933-cü ildə mart ayının 20-də Qusar rayonunun Sudur kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Atasını erkən yaşlarından itirən K.Kələntərli burada orta məktəbin 7-ci sinfini bitirdikdən sonra 5 il kolxozda işləmişdir. Sonra o, 1950-1954-cü illərdə Quba Pedaqoji Texnikumunda təhsil almağa başlamışdır. O, 1954-1958-ci illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun Ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır. Lakin ağır, çətin ailə vəziyyətinə görə ali təhsili başa vura bilməmiş və dördüncü kursdan çıxıb işləməyə məcbur olmuşdur. 1959-cu ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Kitabxanasında şöbə müdiri, 1960-cı ildə "Mübariz keşikdə" qəzetində şöbə müdiri, 1961-1962-ci illərdə "Azərbaycan gəncləri" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində işləmişdir. K.Kələntərli 1962-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1963-1964-cü illərdə Natəvan klubunun direktoru olmuşdur. 1966-1968-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında İncəsənət şöbəsinin redaktoru, 1984-1986-cı illərdə "Qızıl Şərq" mətbəəsində korrektor, 1990-1992-ci illərdə "Amal" qəzetində şöbə müdiri işləmişdir. K. Kələntərli 1959-cu ildən 1966-cı ilin axırına kimi, "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin Sabir adına Kitabxanada təşkil etdiyi "Ədəbi məclisin" rəhbəri olmuşdur. 1993-cü ildən Azərbaycan Respublikası Dövlət Televiziya və Radio verilişləri şirkətində radionun Ləzgi Redaksiyasının Baş redaktoru vəzifəsində çalışır. Əsərlərini Azərbaycan və ləzgi dilində yazır. Bədii yaradıcılığa 50-ci illərdən başlamışdır. Şeirləri, poemaları, ədəbi-tənqidi və publisist məqalələri "Azərbaycan", "Qobustan", "Ulduz" və s. jurnallarda, eləcə də qəzetlərdə müntəzəm çap olunur. "Dağlar silkələndi", "Şöhrət axtaran xanım" və "Lənət şeytana, yaxud belə-belə işlər" mənzum pyesləri xalq teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. "Şuşam geri alınmasa" və "Ağ atlı oğlan" poeması xüsusilə diqqəti cəlb edir. 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə "Tərəqqi" medalına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Dəniz nəğmələri" (1963), "Öz qitəmi axtarıram" (1968), "Qatar gedir" (1968), "Dəniz və məhəbbət" (1972), "Şirin nübar" (1979), və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

21 Mart – Şair Ağacavad Əlizadənin 90 illiyi, (1928-1995)

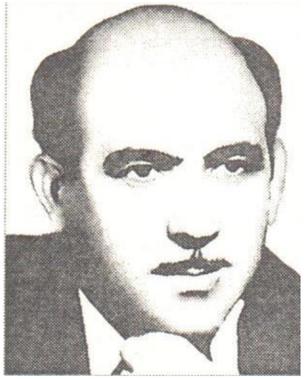

Ağacavad Əlizadə 1928-ci il martın 21-də Azərbaycanın Salyan şəhərində anadan olmuşdur. Bakıda 40 saylı fəhlə-gənclər orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-1958). Əmək fəaliyyətinə Salyan mərkəzi kitabxanasında kitabxanaçı kimi başlamışdır (1942-1944). Sonra Salyan Dövlət Dram teatrında aktyor və rejissor müavini (1944-1948), Salyan rayonu 2 saylı uşaq evində pioner baş dəstə rəhbəri, radio qovşağında ədəbi müvəkkil və direktor (1948-1949), yenə kitabxanaçı, mədəniyyət evində təlimatçı, eyni zamanda pioner və məktəblilər evinin direktoru, "Qələbə" qəzeti redaksiyasında məsul katib olmuşdur. O, universitetdə tələbəlik dövründə "Lenin tərbiyəsi ugrunda" çoxtirajlı qəzet redaksiyasında məsul katib, təyinatla "Bakı" axşam qəzeti redaksiyasında məsul katibin müavini və tərcüməçi (1958-1960), "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, tənqid və biblioqrafıya şöbəsinin müdiri, məsul katib, "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında məsul katib (1960-1976), "Yazıçı" nəşriyyatında böyük redaktor (1978-1987) işləmişdir. İlk mətbu şeiri "9 May" 1946-cı ildə Salyan rayonunun "Sosializm yolu" qəzetində çap olunmuşdur. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Oçerk, publisistika və bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olmuşdur. Bir sıra televiziya filmlərinin ssenari müəllifıdir. Onun sözlərinə bir neçə mahnı bəstələnmişdir. Hekayə və oçerkləri müsabiqələrdə mükafata layiq görülmüşdür. Bədii qiraət ustasıdır. Ən yaxşı şeir oxumaq müsabiqələrində dəfələrlə festivalların laureatı olmuşdur. O, ədəbiyyat üzrə ümumittifaq tədbirlərində (poeziya bayramlarında, ədəbiyyat günlərində və s.) Azərbaycanı təmsil etmişdir. Fəal ictimaiyyətçidir. Bir sıra ədəbi dərnəklərə rəhbərlik etmişdir (1950-1987). Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında yerli komitənin sədri olmuşdur (1962-1975). "Azərbaycan" jurnalındakı fəaliyyətinə görə respublika Jurnalistlər İttifaqının Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdür. Bir medalla təltif olunmuşdur. 1995-ci il aprelin 25-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Çinarın söhbəti" (1961), "Sovet ittifaqı qəhrəmanı Məhərrəm Dadaşov" (sənədli povest) (1975), "Hələ söhbətim var" (1977), "Sən yanımda olanda" (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

22 Mart – Yazıçı, ədəbiyyatşünas Mirzə Müştağın 105 illiyi, (1913-2001)

Mirzəyev Mirzə Bağır oğlu 1913-cü il martın 22-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Mirzə Fətəli Axundov adına Müəllimlər İnstitutunda təhsil almışdır (1938-1940). Eyni zamanda Bakı orta məktəblərində müəllimlik etmişdir. "Pioner" jurnalı redaksiyasında pioner və məktəblilər şöbəsinin müdiri (1946-1948), Azərbaycan Radio Verlişləri Komitəsində son xəbərlər redaksiyasında müdir, bədii verlişlər redaksiyasında redaktor işləmişdir (1948-1953). 50-dən artıq ədəbi-bədii kitabı redaktə etmişdir. İşlədiyi dövrlərdə ictimai fəaliyyəti ilə seçilmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1939-cu ildə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə çap etdirdiyi "Qara əlcəkli" adlı ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. "Dərsdən sonra" və S. Axundovla şərikli yazdığı "İradə" adlı pyesi gənc tamaşaçılar teatrında səhnəyə qoyulmuşdur. Mirzə Müştaq 2001-ci il dekabrın 11-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Şəfalı əllər" (1955), "Bakı" (1957), "Məni bağışla" (1958), "O mənim dostumdur" (1964), "Bu quyular mənimdir" (1966), "Aydın yollarda" (1967), "Nil pərisi" (1973), "Qönçələr arasında" (1984), "Kimdir müqəssir" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

22 Mart – Yazıçı Sabir Azərinin 80 illiyi, (1938-2010)

Sabir Əli oğlu Azəri 1938-ci ildə martın 22-də Azərbaycanın Ağstafa rayonunun Dağkəsəmən kəndində anadan olmuşdur. Orada orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1956-1961). Sonra "Azərbaycan gəncləri" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi (1961-1962), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində redaktor (1962-1966), "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında publisistika şöbəsinin müdiri (1967-1968), "Ulduz" jurnalında nəsr şöbəsinin müdiri (1968-1973), məsul katib (1973-1976), "Ulduz" jurnalında baş redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir (1976-1993). Tələbəlik illərindən ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. "Duman çəkilir" pyesi tamaşaya qoyulmuş, onun əsasında "Köhnə bərə" fılmi çəkilmişdir. "Dalanda" romanı Moskvada "Sovetski pisatel" jurnalında və onun əlavəsi "Roman-qazeta"da (1990, N 22) kütləvi tirajla buraxılmışdır. Bu romanın rus dilində 3 milyon 500 min nüsxə ayrıca kitab halında nəşri onun yaradıcılığına ciddi maraq oyatmış, "Molodaya qvardiya" və "Sovetski pisatel" nəşriyyatları povest və hekayələrini dönə-dönə kütləvi tirajla buraxmışlar. "Qorxu" povesti "Karvan" jurnalında (1990, N7), "Sonsuzluq" romanı "Azərbaycan" jurnalında (1990, Nll-12) dərc olunmuşdur. Yazıçı otuza yaxın kitabın müəllifidir. Əsərləri keçmiş sovet xalqlarının, habelə ingilis, alman, ispan, fin, hind, türk dillərinə tərcümə edilib. Əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. "Karqaya" povestləri (trilogiya) "Qızıl oraq" ədəbi mükafatına layiq görülmüşdür (1972). Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Reyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1988). 2010-cu ilin yanvarında infarkt keçirən və ağır vəziyyətdə Neftçilər Xəstəxanasına yerləşdirilən yazıçı iki həftə sonra – yanvarın 28-də elə ordaca dünyasını dəyişib. Həkimlərin cəhdlərinə baxmayaraq, reanimasiya şəraitində saxlanan S. Azərinin həyatını xilas etmək mümkün olmayıb. Yazıçı ilk dəfə 1992-ci ildə ağır infarkt keçirmişdi.

Kitabları: "Nişan üzüyü" (1969), "Yol üstündə toy" (1970), "Sarı at" (1971), "Kar qaya" (1972), "Boz dağın nağılı" (1977), "Gecə məşəl yanır" (1977), "İlk təkan" (1978), "Duman çəkilir" (1979), "Darıxan səhər" (1981), "Dalanda" (1984), "Günəşə sarı gedəndə" (1988), "Ovçunun xatirələri" (1989), "Qorxu" (1989), "Sonsuzluq" (1980-1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

22 Mart – Yazıçı Qəhrəman Qəhrəmanzadənin 105 illiyi, (1913-1990)

Qəhrəmanzadə Qəhrəman Rüstəm oğlu 1913-cü il martın 22-də İranın Qaradağ mahalında, Əhər deyilən yerdə Vərdin kəndində doğulmuşdur. Kiçik yaşında ikən ailəliklə Azərbaycanın Gəncə şəhərinə köçmüşlər. Burada 6 saylı məktəbi bitirib, Bakı Pedaqoji Texnikumunda təhsil almışdır (1928-1933). Sonra APİ-də təhsilini davam etdirmişdir (1935-1937). Azərittifaqda işləmişdir (1963-1990). Bədii yaradıcılığa 1935-ci ildə "Qızıl Gəncə" qəzetində dərc etdirdiyi ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Hekayələri dövri mətbuatda müntəzəm çap olunmuşdur. Qəhrəman Qəhrəmanzadə 1990-cı il yanvarın 22-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Mühacirlər dastanı" (1944), "İftira" (1963), "Tozlu palto" (1965), "Ayrılıq" (1971), "Qırmızı başmaq" (1974), "Bayraqsız adam" (1981) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

22 Mart – Dramaturq, yazıçı Məhərrəm Əlizadənin 105 illiyi, (1913-1983)

Əlizadə Məhərrəm Cəlal oğlu 1913-cü il martın 22-də Şuşa şəhərində doğulmuşdur. İbtidai təhsilini Şuşada birinci dərəcəli məktəbdə almışdır. 1930-cu ildə Bakıda ikiillik Hüquq İnstitutunu bitirib Azərbaycan Ali Məhkəməsində katib müavini, 1933-1936-cı illərdə isə Masallı və Ağcabədi rayonlarında kənd müəllimi olmuşdur. 1936-cı ildə təhsilini davam etdirmək məqsədilə Azərbaycan Dövlət Universitetinin biologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Eyni zamanda Bakı Teatr Texnikumunda dərs hissə müdiri, incəsənət işləri idarəsində təlimatçı vəzifələrində işləmişdir. 1945-ci ildə "Azərbaycanfilm"də kinoxronika şöbəsinin rəisi, ssenari şöbəsinin baş redaktoru olmuşdur. 1954-cü il martın 1-də satirik "Kirpi" jurnalı fəaliyyətə başladığı gündən orada əməkdaşlıq etmişdir. Bədii yaradıcılığa "İftira" (1937) komediyası ilə başlamışdır. Onun qələmə aldığı "Toy kimindir? (1939), "Qızıl gül" (1941), "Gözün aydın"(1943), "Nazxanım naz eyləyir", "Rəisin arvadı" (1959), "Altı qızın biri Pəri" (1964), "Səndən mənə yar olmaz", "İki könül bir olsa" (1966), "Dağ çiçəyi" (1967), "Qığılcım" (1970) və s. komediyaları teatr repertuarına daxil olmuş, ölkəmizdən xeyli uzaqlarda tamaşaya qoyulmuşdur. Bu əsərlərin çoxu keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir. Onun "Papiros qutusu" (1955) əsəri respublika müsabiqəsində mükafata layiq görülmüşdür. Musiqili komediyaları və satirik pyesləri xarici ölkələrdə də tamaşaya qoyulmuşdur. Ədib 300-dən artıq satirik hekayə və povest, yumoristik novellalar, oçerklər yazmış, dövri mətbuatda çap etdirmişdir. Məhərrəm Əlizadə 1983-cü il avqustun 31-də Bakıda vəfat etmişdir. **Kitabları**: "Mühəndis Fətəliyev" (1949), "Qılınc dağında" (1952), "Papiros qutusu" (1956), "Hekayələr" (1961), "Kədər və sevinc" (1962), "Artıq tikə" (1964), "Gözəllik axtarıram" (1978), "Qara brilyant" (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

25 Mart – Satirik şair, yazıçı Rüfət Əhmədzadənin 85 illiyi, (1933-1988)

Rüfət Əhmədzadə 1933-cü ildə Bakıda anadan olmuşdur. Atası Zülfüqar Əhmədzadə xalq düşməni kimi həbs edilir və ailə Azərbaycanın Balakən rayonuna köçür. Elə əmək fəaliyyətinə də erkən yaşlarında orada başlayır. 13 yaşında səyyar kinomexanik vəzifəsində çalışır. Bakıya döndükdən sonra pionerlər evində direktor vəzifəsində çalışır və mətbuatda müxtəlif şeirləri ilə çıxış edir. "Kirpi" satirik jurnalının redaktoru Əvəz Sadıq onu jurnala dəvət edir və o, ömrünün sonuna qədər bu jurnalda çalışır. Korrektor vəzifəsindən baş redaktorun müavini vəzifəsinə qədər yüksələn Rüfət Əhmədzadə 1988-ci il dekabrın 15-də 55 yaşında vəfat edib. SSRİ Yazıçılar İttifaqının və SSRİ Jurnalistlər İttifaqının üzvü olmuşdur. 11 kitab, 4 musiqili komediya ("Sizin ilə, gülə-gülə", "Bildirçinin bəyliyi", "92 dəqiqə gülüş", "Hələlik"), 3 televiziya tamaşası ("Sonuncu məhəbbət", "Gülüş sanatoriyası", "Şirbalanın məhəbbəti") və yüzlərlə satirik televiziya novella-səhnəciklərin müəllifidir. Bir çox tanınmış mahnılar onun şeirlərinə bəstələnmişdir. Sonuncu "Sizin ilə gülə-gülə" kitabı 2012-ci ildə dərc olunub.

Kitabları: "Özündən demir", "Qəribə yuxu", "Hansımız hündürük", "Sizin ilə, gülə-gülə" və s.

Filmoqrafiya: Sonuncu məhəbbət (film, 1985), Gülüş sanatoriyası (film, 1989), Şirbalanın məhəbbəti (film, 1991).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

26 Mart – Yazıçı, ədəbiyyatşünas Vaqif Sultanlının 60 illiyi, (1958)

Vaqif Soltan oğlu Verdiyev 1958-ci il martın 26-da Kürdəmir rayonunun Şahsevən kəndində anadan olmuşdur. Köhnəbazar kənd orta məktəbini bitirmişdir (1964-1974), Kürdəmir rayon elektrik şəbəkəsində fəhlə işləmişdir (1974-1976). Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (1981). Əmək fəaliyyətinə təyinatla göndərildiyi İsmayıllı rayonunun Qalacıq kəndində dil-ədəbiyyat müəllimi kimi başlamışdır. Sonra isə ADU-nun Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. "Azərbaycan dramaturgiyasında xarakter problemi (1970-1980)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1984). BDU-da müəllim, baş müəllim, dosent işləmişdir (1984-1991). Ədəbi yaradıcılığa çox erkən başlasa da "Yovşan ətri" adlı ilk hekayəsi 1980-ci ildə "Azərbaycan qadını" jurnalında nəşr olunmuşdur. Həmin dövrdən başlayaraq hekayələri, tərcümələri, elmi-publisistik məqalələri ilə müntəzəm olaraq mətbuatda çıxış edir. Vaqif Sultanlının "Dərviş", "Mağara", "Nəvai-Qumru", "Qütb gecəsi", "Vətən", "Ada", "İlğım", "Tərs axın", "Lal həlqə" və digər hekayələri özünəməxsus dil və üslub xüsusiyyətləri ilə seçilməkdədir. Vaqif Sultanlı tərcümə fəaliyyəti ilə də məşğul olmuş, Rəşad Nuri Güntəkinin "Yarpaq tökümü" və "Dəyirman" romanlarını, Sergey Jitomirskinin "Sirakuzlu alim" tarixi povestini, habelə E.Ştritmatter, Y.Haşek, V.Meri, Q.Stopka və başqalarının əsərlərini doğma dilə çevirərək nəşr etdirmişdir.

Çoxlu sayda publisistik yazıların, tənqid və ədəbi proseslə bağlı elmi-publisistik məqalənin müəllifidir. Bir sıra əsərləri İngiltərə, Amerika Birləşmiş Ştatları, Türkiyə, Danimarka, Misir, İran, Rusiya, Ukrayna və başqa ölkələrdə nəşr olunmuşdur.

Kitabları: "Sönmüş ulduzlar" (1988), "İnsan dənizi" (1992), "Ağır yolun yolçusu" (1996), "Azadlığın üfüqləri" (məqalələr toplusu) (1997), "Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı" (dərs vəsaiti) (1998), "Qul bazarı" (hekayələr, miniatürlər, sərgüzəştlər, esselər). (1999), "Ədəbi-nəzəri illüstrasiyalar" (nəzəri fraqmentlər) (2000), "Ölüm yuxusu" (povest, hekayə və esselər) (2002) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

30 Mart – Şairə Fəridə Hacıyevanın 65 illiyi, (1953)

Hacıyeva Fəridə Məcid qızı 1953-cü ildə Sumqayıt şəhərində anadan olub. 1971-cı ildə N. K. Krupskaya adına kitabxanaçılıq texnikumunu bitirib. 1971-1976-cı illərdə də Azərbaycan Dövlət İncəsənət Universitetini bitirib, daha sonra 1972-ci ildə M.F.Axundov adına Dövlət Kitabxanasında kitabxanaçı işləyib. 1983-1992-ci illərdə Mədəniyyət Nazirliyi Aşıqlar Birliyində metodist və daha sonra folklor şöbəsinin müdiri işləyib. 1992-ci ildən M.F.Axundov adına Dövlət Kitabxanasında bu günə qədər Dövri Mətbuat bölməsinə rəhbərlik edir. 1982-ci ildən Azərbaycan televiziya, radio və dövri mətbuatda müntəzəm olaraq şeirləri ilə çıxış edib. Poeziya almanaxı "Yeni səslər"də şeirləri çap olunub, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən "Gül açan xatirələr", "Ümid çırağı", "İtirilmiş yurd yeri" pyesləri qəbul olunub. "Azərbaycan poeziya almanaxı-3"də silsilə şeirləri, "Məni məndən alan dünya" kitabı, "Dünyama qovuşacağam" kitabı, "Azərbaycan harayı" antologiyasında vətənpərvər ruhlu şeirləri, "Göylər pənahım mənim" kitabı, "Azərbaycan qadın şairləri" kitabında şeirləri, "Bağışla vətən, bağışla" kitabı, "Qaytaram Tanrı Sevgisin" kitabı, "Hu Mevlam hu" kitabı çapdan çıxıb. Görkəmli Rumın şairi Mixay Emineskunun şeirlərinin tərcüməsində "Ulduzlardan pay istərəm" adlı şeir kitabı çap olunmuşdur. Rumıniyanın Konstansiya şəhərində "Ulduzlardan pay isətərəm" kitabının təqdimatı keçirilib. 2013-cü ildə 60 illik yubileyi ilə bağlı biblioqrafiyası tərtib olunub və çapdan çıxıb. 2015-ci ildə Türkiyənin Əskişəhər şəhərində yerləşən Osmanqazi Universitetinin professoru Tamilla xanım Abbasxanlı tərəfindən Fəridə Hacıyevanın seçilmiş şeirləri tərcümə edilib nəşr olunub. Eyni zamanda Türkiyədə Fəridə xanımın vətənpərvərlik mövzusunda şeirləri bir çox almanaxlarda çap olunub.

Kitabları: "Məni məndən alan dünya" (1998), "Dünyama qovuşacağam" (2000), "Göylər pənahım mənim" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Folklor

15 Mart – Aşıq Şəmşirin 125 illiyi, (1893-1980)

Aşıq Şəmşir 15 mart 1893-cü ildə Kəlbəcərin Dəmirçidam kəndində görkəmli el sənətkarı, şair Qurbanın ailəsində dünyaya gəlib. Dədə Şəmşir qələmə aldığı qoşma, gəraylı, təcnis, divani, bayatı, rübai, qəzəl və müxəmməslərlə Kəlbəcər ədəbi mühitini, eləcə də yazılı və şifahi poeziyamızın ən önəmli cəhətlərini ustalıqla mənimsəyən söz sənətkarı kimi öz məktəbini yaratmışdı. Onun 40-dan artıq şəyirdi vardı. Professorlardan M.Arif, H.Araslı, M.H.Təhmasib, M.Quluzadə, M.Vəkilov, V.Vəliyev, P.Əfəndiyev, Q.Xəlilov, Q.Namazov, İ.Abbas, S.Paşayev, T.Bünyadov, C.Abdullayev, görkəmli şair-yazıçılarımızdan S.Vurğun, O.Sarıvəlli, N.Xəzri, M,Rahim, T.Bayram, Q.İmamverdiyev, M.Aslan, M.İsmayıl, N.Həsənzadə, Z.Yaqub, Ş.Əsgərov, İ.Tapdıq, S.Rüstəmxanlı, Z.Cabbarlı, F.Sadıq, A.Babayev, Ə.Qurbanov, A.Əlizadə, B.Vətənoğlu, İ.Coşqun, S.Sərxanlı kimi qələm sahibləri ilə yanaşı cild-cild romanlar, povestlər müəllifləri Ə.Vəliyev, B.Bayramov, İsa Muğanna, İ.Məlikzadə, Ə.Qasımov, C.Əlibəyli, S.Əhmədov kimi sənətkarlar ayrı-ayrı illərdə dövri mətbuatda Dədə Şəmşirin sənət dünyasından, şeirlərinin poetik vüsətindən, sanbal-siqlətindən söz açıblar. İlk dəfə musiqişünas Əminə Eldarova Aşıq Şəmşirin ifasında 75 aşıq havasını lentə köçürüb. İndi Azərbaycan Dövlət Radiosunun qızıl fondunda mühafizə olunan bəzi lent yazıları aşığın Əminə xanım tərəfindən 1958-ci ildə yazılan saz havalarıdır. Aşıq Şəmşirin "Şeirlər" adlı ilk kitabı 1959-cu ildə "Akademiya" nəşriyyatı tərəfindən buraxılıb. Sonralar müəyyən fasilələrlə ustad sənətkarın "Qoşmalar", "Seçilmiş əsərləri", "Dağ havası", "Şeirlər", "Öyüdlər" və s. kitabları işıq üzü görüb. Aşıq Şəmşirin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş "Aşıq ürəkli şair, şair ürəkli Aşıq Şəmşir" (Osman Sarıvəlli, 1973), "Saxla izimi, dünya" (Məmməd Aslan, 1989), "Dədə Şəmşir yaddaşlarda" (Qənbər Şəmşiroğlu, 2000) kitabları vardır. Aşıq Şəmşir 1980-ci ildə, 87 yaşında dünyasını dəyişib.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri", "Qoşmalar", "Dağ havası" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzilliklərdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici ədəbiyyat

13 Mart – Rus şairi Sergey Mixalkovun 105 illiyi, (1913-2009)

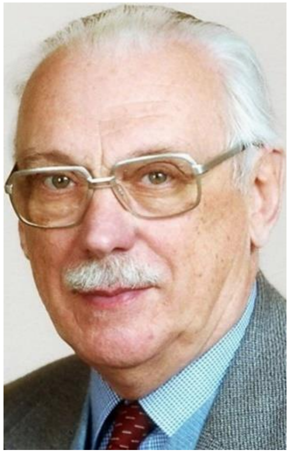

Böyük şair, yazıçı, dramaturq, publisist, hərbi müxbir, ssenarist, ictimai xadim Sergey Vladimiroviç Mixalkov 13 mart Moskva şəhərində anadan olmuşdur. S.Mixalkovda poeziyaya sevgi artıq 9 yaşında başlamışdır. Atası onun şeirlərini şair Aleksandr Bezımenskoya göndərmiş və o, şeirləri çox bəyənmişdir. 1928-ci ildə Mixalkovun ilk dəfə "Yol" şeiri jurnalda dərc olunmuşdur. Daha sonra "Pioner", "Həqiqət" jurnallarında onun şeirlər toplusu çapdan çıxmışdı. Uşaqlar üçün canlı, maraqlı dildə yazdığı şeirlərində ("Styopa dayı", Bəs sizdə nə var" və s.) və pyeslərində ("Qırmızı qalstuk" 1946, "Qiymətli oğlan" 1971) vətənə məhəbbət, nəcib mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlər aşılanır. Böyük Vətən müharibəsi illərində hərbi müxbir kimi oçerk, hekayə, satirik şeir və felyetonlar yazmışdır. Mixalkovun aktual mövzulu təmsilləri məşhurdur. Böyüklər üçün yazdığı "İlya Qolovin" pyesi (1950), "Ovçu" (1956), "Vəhşilər" (1958), "Özünə abidə" (1959), "Xərçənglər" (1960) satirik komediyaları əhali arasında böyük rəğbət qazanmışdır. Onun gənc nəslin tərbiyəsindən bəhs edən "Hər şey uşaqlıqdan başlanır" (1968), "Zamanın əlamətləri" (1976) adlı kitabları vardır. Əsərləri bir çox dillərə, o cümlədən Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir. "Xərçənglər", "Qiymətli oğlan" pyesləri Azərbaycan səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Özünün avtobioqrafik əsərində "Mən sovet yazıçısı idim" (1995) Mixalkov 1991-ci il hadisərindən danışmışdı. S.V.Mixalkov SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi, PSFSR Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri, 1962-ci ildən "Fitil" satirik jurnalının baş redaktoru vəzifələrində çalışmışdır. 1973-cü ildə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı almış, 3 dəfə Lenin ordeni, Oktyabr İnqilabı ordeni, 3 başqa orden və medallarla təltif olunmuşdur. Mixalkov 1971-ci ildən SSRİ Pedoqoji EA-nın həqiqi üzvü olmuşdur. Sergey Mixalkov SSRİ-nin, eləcə də müstəqil Rusiyanın himninin müəllifidir. Daha çox uşaq şeirlərinin müəllifi kimi tanınan şair populyar kino və cizgi filmlərinə də ssenarilər yazmışdır. Sergey Mixalkov təxminən 20 il ərzində PSFSR Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etmişdir. RSFSR və SSRİ Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. Sovet ədəbiyyatının klassiki Sergey Mixalkov 27 avqust 2009-cu ildə 96 yaşında vəfat etmişdi.

Kitabları: "Hər şey uşaqlıqdan başlanır", "Zamanın əlamətləri" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

28 Mart – Rus yazıçısı Maksim Qorkinin 150 illiyi, (1868-1936)

Aleksey Maksimoviç Peşkov (Maksim Qorki) 1868-ci il mart ayının 28-də Rusiyanın Novqorod əyalətində anadan olmuşdur. 8 yaşında əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Gəmilərin birində qab-qacaq satmaqla məşğul olan yazıçının istedadı məhz bu illərdə ortaya çıxmışdır. Tüfeyli həyat tərzi keçirən, yoxsulluğa məhkum olan yazıçı "Qorki" təxəllüsünü də məhz rus dilindən tərcümədə ağrılı-acılı həyat mənasını ifadə etdiyinə görə götürmüşdür. 1895-ci ildə Peterburqda nəşr olunan jurnalların birində çıxan "Çelkaş" adlı məqaləsiylə məşhurluğun qapılarını açan Qorki, sonradan yazdığı "26 kişi və 1 qız" hekayəsiylə daha da tanınmışdır. O, həyatın sərt həmlələrinə, taleyin şıltaqlıqlarına səbrlə dözmüşdü. Uşaqlığı ondan çox şeyləri almışdı. Atasını, anasını… Amma o, bu mübarizədən əliboş çıxmamışdı. Bu çətinliklər ona zəngin həyat materialları qazandırmışdı. "Uşaqlıq" romanını onun avtobioqrafik yaradıcılığının ilk cücərtiləri saymaq olar. Əsər oxucunu yormur, çünki tərcümə olduqca keyfiyyətlidir. Oxunaqlı, səlis tərcüməyə görə Ənvər Məmmədxanlını yad etməyə dəyər. Çünki o, bu tərcümədə dilimizin koloritindən, zənginliyindən ustalıqla istifadə edib. Təsadüfi deyil ki, Qorki yaradıcılığında avtobioqrafik əsərlər çoxluq təşkil edir. "Uşaqlıq"dan başqa onun "Özgə qapılarında" və "Mənim Universitetlərim" romanları da avtobioqrafik səciyyə daşıyır. Bu üç roman bir-birinə möhkəm tellərlə bağlıdır, trilogiyanı andırır və Qorkinin həyatı barədə bizdə kifayət qədər təsəvvür yaradır. Qorki gənclik illərini Kazanda keçirmişdir. Yazıçının ilk hekayələri Tiflisdə olduğu müddətdə jurnalda dərc olunmuşdur. 1902-ci ildə ABŞ-a səyahət edən Qorki, sonradan Rusiyadan ayrılmış, Kapri adasındakı malikanəsində yaşamağa başlamışdır. Yazıçı 1913-cü ildə yenidən Rusiyaya qayıtmış və 1936-cı il iyun ayının 18-də burada vəfat etmişdir.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri", "Uşaqlıq", "Özgə qapılarında", "Mənim Universitetlərim" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

31 Mart – Rus yazıçısı Aleksandr Ostrovskinin 195 illiyi, (1823-1886)

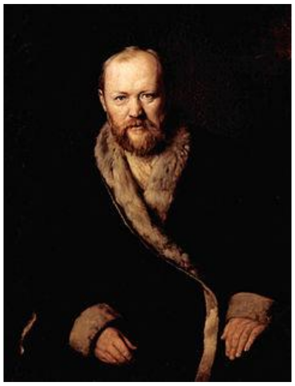

Aleksandr Ostrovski 1823-cü ildə Kostroma Vilayətinin Ostrovski rayonunda anadan olmuşdur. 1840-1843-cü illərdə Moskva Universitetinin hüquq fakültəsində təhsil almış, 1843-1851-ci illərdə Moskva məhkəmələrində işləmişdir. Estetik görüşləri V. Q. Belinskinin təsiri altında formalaşmışdır. İlk əsərləri 1847-ci ildə dərc olunmuşdur. 1850-ci ildə tamaşaya qoyulan "Öz adamlarımızdır, düzəlişərik" satirik komediyası 1-ci Nikolayın göstərişi ilə qadağan edilmişdir. Pyeslərində mühüm sosial və əxlaqi problemlərə toxunmuş, pulun hakim kəsildiyi cəmiyyəti və despotizmi kəskin tənqid atəşinə tutmuşdur. "Yoxsulluq eyib deyil" (1853), "Gəlirli yer" (1856), "Tufan" (1859) və s. pyeslərində məmur, tacir və mülkədarların tamahkarlığı, acgözlüyü ifşa olunur. Onun dramaturgiyası rus teatr sənətinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. O, Azərbaycan dramaturgiyasına, xüsusilə də Nəcəf bəy Vəzirov yaradıcılığına ciddi təsir göstərmişdir. Abbas Səhhət onun "Yoxsulluq eyib deyil" komediyasından iqtibas olaraq eyni adlı ikipərdəli mənzum pyes yazmışdır. Onun əsərləri hələ keçən əsrdə Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdur. Pyesləri Azərbaycan səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Ostrovski 1883-cü ildə Bakıda olmuş, gündəliyində Bakı səfəri haqqında maraqlı qeydlər etmişdir. Aleksandr Ostrovski 1886-cı ildə Moskvada vəfat etmişdir. A. N. Ostrovskinin Moskvada heykəli qoyulmuşdur.

Kitabları: “Seçilmiş əsərləri”, “Yoxsulluq eyib deyil”, “Gəlirli yer”, “Tufan” və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

21 Mart – Xalq artisti, aktyor İsmayıl Talıbzadənin 120 illiyi, (1898-1967)

İsmayıl Məmmədəli oğlu Talıblı 21 mart 1898-ci ildə Bakıda sadə qulluqçu ailəsində doğulub. 1924-cü ilin sonuna qədər o, Milli Dram Teatrında qırxa yaxın müxtəlif xarakterli, hətta estetik prinsiplərin psixoloji mahiyyəti baxımından bir-birinə zidd olan obrazlara səhnə ömrü verib. Bakıda yaşayan və dövlət idarələrinin mühüm ideoloji sahələrində yüksək vəzifələr tutan əcnəbi millətlərin nümayəndələrinin fitnəkarlığı ilə 1932-ci il dekabrın 28-də Bakı Türk İşçi Teatrının Gəncə şəhərinə köçürülməsinə qərar verildi. Halbuki həmin dövrdə Gəncədə yerli gənclərdən, maarifpərvər ziyalılardan ibarət güclü teatr truppası vardı və onların qüvvəsi ilə şəhərdə Dövlət teatrı yaratmaq mümkün idi. Yanvar ayında 1933-cü ildə İşçi Teatrının bütün kollektivi Gəncəyə köçdü. İsmayıl Talıblı doğma kollektivdən ayrılmadı. O, ömrünün sonunadək Cəfər Cabbarlı adına Gəncə Dövlət Dram Teatrında aktyorluq edib. Hətta 1942-1943-cü illərdə teatrda direktor da olub. İsmayıl Talıblı Gəncə teatrında yaradıcılığının yetkinlik və müdriklik dövrünün parlaq nümunələrini yaradıb. Onların daha sanballıları və yaradıcılıq baxımından daha zənginləri bunlardır: Hacı Səməd ağa ("Bəxtsiz cavan", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Jorj Danden ("Jorj Danden", Jan Batist Molyer), Şeyx Nəsrulla ("Ölülər", Cəlil Məmmədquluzadə), Yaqo ("Otello", Vilyam Şekspir), Səttarxan ("Dumanlı Təbriz", Məmməd Səid Ordubadi), Əbdüləli bəy, Aqşin, Hacı Əhməd, Rəhim xan, İmamyar, Balaxan ("Sevil", "Od gəlini", "Almaz", "Nəsrəddin şah", "Yaşar" və "Aydın", Cəfər Cabbarlı), Bələdiyyə rəisi ("Müfəttiş", Nikolay Qoqol), Azər baba, İbrahim xan ("Fərhad və Şirin" və "Vaqif", Səməd Vurğun), Süleyman ("Həyat", Mirzə İbrahimov) və s.

Məşhur aktyor sənətdəki nailiyyətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti (4 dekabr 1938) və xalq artisti (23 fevral 1940) fəxri adları ilə təltif olunub. İsmayıl Talıblı 23 iyul 1967-ci ildə Gəncə şəhərində vəfat edib və oradakı qədim Səvzəkar (Sərdabəli) qəbiristanlığında torpağa tapşırılıb.

Filmoqrafiya: Onu bağışlamaq olarmı? (film, 1959), Telefonçu qız (film, 1962)

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

21 Mart – Xalq artisti, aktyor Əliağa Ağayevin 105 illiyi, (1913-1983)

Əliağa İsmayıl oğlu Ağayev 21 mart 1913-cü ildə Bakıda doğulub. Erkən yaşlarından atasını itirib. 1930-cu ildə yeddinci sinfi bitirərək Paris kommunası adına gəmi təmiri zavodu nəzdindəki sənət məktəbində oxuyub. İki il sonra oranı bitirərək zavodun özündə gəmi çilingəri işləyib. Bəm və şirin zümzüməli səslə işdə də dodaqaltı oxuyan Əliağa zavodun dram dərnəyinə yazılıb. İlk rolu Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara" komediyasında Hacı Qaradır. Əliağa Ağayev 1936-cı ildə Gənc Tamaşaçılar Teatrının kollektivinə daxil olub. Müxtəlif çeşidli rolları, xüsusən "O olmasın, bu olsun" bədii filmindəki Məşədi İbad obrazı ilə respublikadan kənarda da şöhrətlənən Əliağa Ağayev 1961-ci ilin payızında Akademik Milli Dram Teatrının kollektivinə qəbul olunub. Televiziyanın fondunda aktyorun iştirak etdiyi tamaşaların və satirik səhnəciklərin lentləri saxlanır. Həmişə populyar və sevilən aktyor olmuş Əliağa Ağayev 17 iyun 1943-cü ildə respublikanın əməkdar artisti, 27 fevral 1954-cü ildə xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. Səhnə görkəmicə ağır olan Əliağa Ağayev obrazın ifasında çox sərbəst, hərəkətlərində çevik, danışığında duzlu və məzəli idi. Yaradıcı aktyor obrazın xarakterini ilk əvvəl danışıqda tapır, sonra onun bədii məzmununa uyğun formanı dəqiqləşdirirdi. Əliağa Ağayev ilk növbədə komik xarakter aktyoru idi və buna görə də komizmi zahiri əlamətlərdə deyil, surətin təbiətində, daxili varlığında, düşüncə tərzində canlandırmağa üstünlük verirdi. Həm zahiri əlamətlər cəhətdən, həm də daxilən rolun ifasında istifadə etdiyi vasitələrin məntiqi ahəngdarlığına çalışırdı. Həyatda da şuxluğu xoşlayan Əliağa Ağayev 13 noyabr 1983-cü ildə pərəstişkarları və dostları ilə süfrə arxasında lətifə söyləyib güldüyü yerdəcə gözlərini əbədi qapayıb. Məzarı Bakıda, Yasamal qəbristanlığındadır.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1965), Bir məhəllədən iki nəfər (film, 1957), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), Bizim küçənin oğlanları (film, 1973), Dəli Kür (film, 1969), Dərviş Parisi partladır (film, 1976), Evlənmək istəyirəm (film, 1983), Əhməd haradadır? (film, 1963), Görüş (film, 1955), Qanun naminə (film, 1968), Qara daşlar (film, 1956), Papaq (film, 2007) Sehrli xalat (film, 1964), Telefonçu qız (film, 1962), Üzeyir ömrü (film, 1981) və s.

İnternetdə: **www.az.wikipedia.orq**

22 Mart – Xalq artisti, müğənni Rübabə Muradovanın 85 illiyi, (1933-1983)

Rübabə Muradova 22 mart 1933-cü ildə İranın Ərdəbil şəhərində anadan olmuşdur. Sabirabadda dram teatrında təhsil almışdır. Ələsgər Ələkbərov təsadüfən onu görüb Bakıya Filarmoniyaya dəvət etmişdir. 1954-cü ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. A.Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbini (Seyid Şuşinskinin sinfini) bitirmişdir (1955). 1971-ci ildə Azərbaycan SSRİ Xalq Artisti adına layiq görülmüşdür. Güclü, təsirli və müxtəlif çalarlı səsə, orijinal ifaçılıq üslubuna malik müğənni idi. 1954-cü ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir. 28 avqust 1983-cü ildə Bakıda vəfat etmişdir. Yasamal rayonunda yerləşən qəbristanlıqda dəfn edilib.

Əsas partiyaları: Leyli ("Leyli və Məcnun" – Üzeyir Hacıbəyov), Əsli ("Əsli və Kərəm" – Üzeyir Hacıbəyov), Xanəndə qız ("Koroğlu" – Üzeyir Hacıbəyov), Ərəbzəngi ("Şah İsmayıl" – Müslüm Maqomayev), Şahsənəm ("Aşıq Qərib" – Zülfü Hacıbəyli), Sənəm ("Gəlin qayası" – Ş. Axundova) və s. Muğam, təsnif və xalq mahnılarının mahir ifaçısı idi.

Filmoqrafiya: Muğamlar (film, 1965), Ölümdən 24 saat əvvəl (veriliş, 2007), Rübabə Muradova (film, 2007), Üzeyir ömrü (film, 1981)

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

4 Mart – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əhədov Elşad Saday oğlunun 50 illiyi, (1968-1993)

Əhədov Elşad Saday oğlu 4 mart 1968-cı ildə Masallı rayonunun Təzə Alvadı kəndində dünyaya göz açıb. Orta məktəbin birinci sinfinə 1975-ci ildə gedib, 1982-ci ildə yeddinci sinfi bitirərək birbaşa Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi liseyə daxil olub. Əhədov Elşad liseyi müvəffəqiyyətlə bitirərək Ukraynanın Kamenets-Podolsk Ali Komandirlər məktəbinə qəbul olunub. 1989-cu ildə baş leytenant rütbəsi ilə Volqoqrad vilayətindəki hərbi hissələrdən birinə rota komandiri vəzifəsinə göndərilib. Gənc zabit bir müddətdən sonra doğma Vətəninə dönür. Əvvəlcə, Bakının Güzdək qəsəbəsində, sonra isə Lənkəran rayonunda rota komandiri kimi fəaliyyət göstərir. O, erməni işğalçılarının Azərbaycan torpaqlarına hücumundan hiddətə gələrək bir komandir kimi qazandığı hərbi təcrübəni öz xalqının bu təcavüzdən qorunmasına sərf etmək istəyirdi. Beləliklə, Elşad döyüş bölgəsinə üz tutur. Gənc zabitin döyüş yolu Füzuli rayonu ərazisindən başlayır. Həmçinin Daşburun, Nərgiztəpə, Aşağı Veysəlli, Şişqaya və Beyləqanda da mərdliklə vuruşur, böyük rəşadət göstərir. Onun minaladığı sahəyə 8 düşmən tankı və onlarla erməni yaraqlısı düşərək məhv olur. Qəhrəmanın son döyüşü Ağdaş yüksəkliyi uğrunda olur, 11 dekabr 1993-cü il Ağdaş yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşdə Elşad Əhədov şəhidlik zirvəsini fəth edir. Azərbaycan Resbublikası Prezidentinin 14 dekabr 1993-cü il tarixli fərmanı ilə Əhədov Elşad Saday oğlu ölümündən sonra “Azərbaycan Bayrağı” ordeni ilə təltif edilmişdir. Elşad Əhədov doğma kəndində dəfn olunub. Öz kəndində orta məktəb və park Milli Qəhrəmanın adını daşıyır.

Azərbaycan Resbublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 saylı fərmanı ilə Əhədov Elşad Saday oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

10 Mart – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mürsəlov Vüqar Mirəzbər oğlunun 55 illiyi, (1963-1992)

Mürsəlov Vüqar Mirəzbər oğlu 10 mart 1963-cü ildə Cəlilabad rayonunun Göytəpə şəhərində dünyaya gəlmişdir. 1980-ci ildə 1 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakı texniki peşə məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. Sonra Bakı Politexnik Texnikumuna daxil olaraq oranı əla qiymətlərlə başa vurur. Hərbi xidmətini Belarusiyanın Brest şəhərində keçirir və qvardiya baş çavuşu, tankçı adları ilə ordudan tərxis olunur. Göytəpə Avtomobil Təmiri Zavodunda öz ixtisası üzrə əmək fəaliyyətinə başlayır. 1991-ci ildə Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsinə qəbul edilir və torpaqlarımızın müdafiəsinə qalxır. Füzuli, Ağdam, Xanlar, Laçın, Şuşa, Goranboy, Ağdərə istiqamətində gedən döyüşlərdə ölüm-dirim mübarizəsinə qalxır. Vüqar Mürsəlov 9 iyun 1992-ci ildə Tərtər rayonunun Cəmilli kəndi istiqamətində gedən döyüşdə vuruşmuş və qəhrəmanlıqla həlak olmuşdur. Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Göytəpə şəhərində təhsil aldığı məktəbə onun adı verilmiş, şəhərin mərkəzində büstü qoyulmuşdur. Tərtər, Göytəpə və Cəlilabad şəhərlərində adına küçə var.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 saylı fərmanı ilə Mürsəlov Vüqar Mirəzbər oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Aprel

Əlamətdar və tarixi günlər

1 Aprel – Ümumdünya Gülüş Günü, (1564)
1 Aprel – Beynəlxalq Quşlar Günü, (1894)
2 Aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, (1967)
4 Aprel – Ümumdünya İnternet Günü, (1998)
5 Aprel – Qar Qızın Ad Günü, (2009)
6 Aprel – Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü, (2002)
6 Aprel – İlk Olimpiya Oyunlarının Keçirildiyi Gün, (1896)
7 Aprel – Ümumdünya Sağlamlıq Günü, (1950)
12 Aprel – Ümumdünya Aviasiya və Kosmanavtika Günü, (1962)
13 Aprel – Ümumdünya Rok-N-Roll Günü, (1954)
15 Aprel – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü, (1935)
17 Aprel – Ümumdünya Hemofiliya Günü, (1964)
18 Aprel – Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü, (1983)
21 Aprel – Beynəlxalq Sirk Günü
22 Aprel – Ümumdünya Yer Kürəsi Günü, (1970)
23 Aprel – Ümumdünya Kitab və Müəllif Hüquqları Günü, (1996)
23 Aprel – Ümumdünya İngilis Dili Günü, (2010)
24 Aprel – Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü, (1957)
28 Aprel – Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1997)
29 Aprel – Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü, (1962)
29 Aprel – Beynəlxalq Rəqs Günü, (1982)
30 Aprel – Beynəlxalq Caz Günü, (2011)

Bu tarixi unutmayaq

3-4 Aprel – Kəlbəcər rayonunun işğalı günü, (1993)

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

Alim, ictimai xadim Heydər Hüseynovun 110 illiyi, (03.04.1908-15.08.1950)
Akademik Zərifə Əliyevanın 95 illiyi, (28.04.1923-15.04.1985)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Aqil Abbasın 65 illiyi, (01.04.1953)
Yazıçı Salam Qədirzadənin 95 illiyi, (10.04.1923-15.11.1987)
Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vüqar Əhmədin 55 illiyi, (17.04.1963)
Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vaqif Yusiflinin 70 illiyi, (20.04.1948)
Yazıçı, ədəbiyyatşünas Mir Cəlalın 110 illiyi, (26.04.1908-28.09.1978)
Şair, dilçi, publisist Adil Babayevin 80 illiyi, (28.04.1938)

İncəsənət

Xalq artisti, aktyor Əli Zeynalovun 105 illiyi, (04.04.1913-1988)

Xalq artisti, opera müğənnisi Lütfiyar İmanovun 90 illiyi, (17.04.1928-22.01.2008)

Xalq artisti, aktyor Həsənağa Turabovun 80 illiyi, (24.04.1938-23.02.2003)

Milli Qəhrəmanlıq Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Xasıyev Samir Zirəddin oğlunun 45 illiyi, (20.04.1973-17.03.1995)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Aprel – Ümumdünya Gülüş Günü, (1564)

Hər il aprel ayının 1-də Avropada və bir çox Asiya ölkələrində Gülüş Günü keçirilir. Bu gün rəsmi bayram kimi heç bir ölkənin təqviminə daxil edilməsə də, dünyanın bir çox dövlətlərində qeyd olunur. Həmin günü Böyük Britaniyada "Səfehlər günü", Fransada isə "Aprel balığı günü" adlandırırlar.

Gəlin əvvəla bu günün tarixçəsinə bir nəzər salaq. Bəzi mənbələrə görə 1 aprel zarafatının yaranması belə olub: Təqribən 5 əsrlik tarixi olan Gülüş Günü ilk dəfə Fransada təşəkkül tapıb. 1564-cü ildə Fransa Kralı IX Çarles, il başlanğıcının yanvar ayının birinci günü olması barədə qərar verib. Amma bundan əvvəl də Fransada yeni ili 1 apreldə qeyd ediblər. O zamankı rabitə şərtlərində IX Çarlesin bu qərarı ölkədə çox da yayılmayıb. Məsələdən xəbərdar olanlar isə protest məqsədilə köhnə adətlərinə davam edərək, 1 apreldə şənliklər keçiriblər. Digərləri onları "aprel axmaqları" adlandırıblar. 1 aprelə isə "bütün axmaqların günü" adını veriblər. Uzun illər sonra yanvarın ilk ay olmasına öyrəşiblər və 1 aprel gününü mədəniyyətlərinin bir parçası sayaraq Gülüş Günü kimi qeyd ediblər.

İndi bütün dünyada 1 Aprel Ümumdünya Gülüş Günü kimi qeyd olunur. Başqa rəvayətə görə, qədim Romada 17 fevralı "Avamlar bayramı kimi" keçirirmişlər. Şərqi Hindistanda isə bu bayram martın 31-nə təsadüf edib. Rəvayətə görə, belə qeyri-adi ənənəyə təbiətin özü səbəb olub. Havanın yaz şıltaqlıqlarını əhali gülüş və zarafatlarla qarşılamaq məqsədilə bu günü özlərinə xoş ovqat yaratmaq üçün seçib. Azərbaycanda isə bu gün daha çox insanların bir-birlərini aldatması ilə müşayiət olunur. Hətta həmin gün televiziya kanallarında gedən bəzi xəbərlər, dövri nəşrlərdə dərc olunan informasiyalar da yanlış olur. Özü də bundan heç kəs incimir. Amma hamı çalışır ki, aprelin 1-i aldanmasın.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Aprel – Beynəlxalq Quşlar Günü, (1894)

Hər il bütün planet Beynəlxalq Quşlar Gününü (International Bird Day) – beynəlxalq ekoloji bayram kimi qeyd edir. Bu bayram 1894-cü ildə ABŞ-da meydana gəlmişdir. Kütləvi informasiya vasitələrinin sayəsində populyarlıq qazanan bayram tezliklə bütün ştatlarda qeyd edilməyə başlanıb, sonradan Avropaya keçib. İndi isə YUNESKO-nun "İnsan və biosfer" bioloji proqramı çərçivəsində dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur.

Hər ilin bu günü təbiətsevərlər quşlar üçün yuvalar düzəldir, suda yaşayan quşların məskunlaşdığı yerləri yaxşılaşdırır və s. tədbirlər görürlər. Quşlarla bağlı daha bir məşhur bayram may ayının ikinci bazar günü keçirilən Ümumdünya Miqrasiya Edən Quşlar Günüdür.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, (1967)

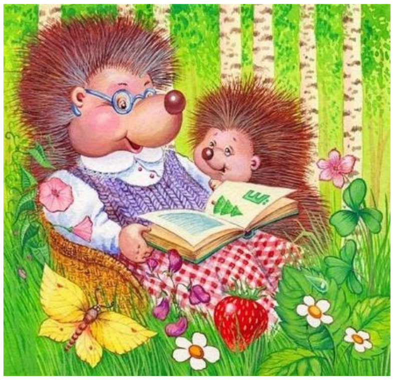

Uşaqların tərbiyəsində kitablar xüsusi yer tutur. Kitab onları zəngin mənəvi zövqə malik bir insan kimi tərbiyə edir, öz xalqının zəngin tarixi keçmişinə dərindən bələd olmasına imkan yaradır. Uşaq Kitabı Gününün məhz bu tarixə təsadüf etməsinin maraqlı bir tarixçəsi vardır. Məşhur nağılçı Hans Xristian Andersen 1805-ci il aprelin 2-də anadan olmuşdur. Beynəlxalq Uşaq Kitabı Gününün bu tarixdə qeyd olunmasını alman yazıçısı Yella Lepman təklif etmişdir. 1967-ci ildə Beynəlxalq Uşaq Kitabları Şurası tərəfindən isə Danimarka yazıçısı, uşaqların sevimlisi Hans Xristian Andersenin dünyaya gəldiyi gün – aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü kimi təsis edilmişdir. Nağılları 100-dən çox dilə tərcümə edilmişdir. Y.Lepman 1953-cü ildə uşaq ədəbiyyatı üzrə "balaca nobel mükafatı" – H.X.Andersen mükafatının təsis edilməsini də təklif edib. Həmin ildən bu mükafat dünya uşaq ədəbiyyatının ən maraqlı incilərinin müəlliflərinə, dünyanın 20 ölkəsindən 23 yazıçı və uşaq kitabları üçün rəsm çəkən 17 illüstrasiyaçı-rəssama təqdim olunub. İlk dəfə bu, 1956-cı ildə ingilis nağılçısı E.Fardkona, 1958-ci ildə isə İsveç yazıçısı A.Lindqrene verilib. Sonra E.Keçtner, C.Kryuss, italyan C.Rodari də bu mükafata layiq görülüb. Başqa bir mükafat isə son illər nəşr olunan uşaq kitablarının illüstrasiyası və onların dünyanın müxtəlif dillərdə tərcüməsinə görə təqdim edilən Fəxri Diplomdur. Ümumiyyətlə, uşaq kitablarının tarixi 1477-ci ildən, antik yunan müəllifi Ezopun mahnılarının yazılı kitab şəklində çap edilməsi ilə başlayır. 1658-ci ildə çex maarifçisi və pedaqoqu Y.A.Komenski uşaqlar üçün dünyanı anlatmaq məqsədilə rəsmlərin yer aldığı kitab nəşr etdirmişdir. D.Defo və C.Sviftin – böyüklər üçün yazılmış – "Robinzon Kruzo" və "Qulliverin səyahəti" romanları ideal formada uşaqların oxu dairəsinə adaptasiya olunmuşdur. 1846-cı ildən başlayaraq H.X.Andersenin qələmə aldığı nağılları uşaqlar bu gün də çox sevirlər. Son illər "Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanasının 50 cildliyi", "Macəra və fantastika kitabxanasının 25 cildliyi" və "Kiçik yaşlı uşaqlar üçün" seriyasından çoxlu kitablar çap edilmişdir. Azərbaycanda uşaq kitabxanaları üzrə elmi metodik mərkəz sayılan F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2012-ci ildən Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının üzvüdür. Hazırda Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü ölkəmizdə də özünəməxsus şəkildə qeyd olunur. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası hər il Milli Uşaq Kitabı Sərgisi təşkil etməklə, Azərbaycanda çap olunan uşaq ədəbiyyatı nümunələri ilə oxucuları tanış edir, kitabın və kitabxananın imicinin yüksəlməsinə zəmin yaradır. Bu tarix cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə cəlb etmək üçün təsis olunmuşdur.

İnternetdə: http://www.clb.az

4 Aprel – Ümumdünya İnternet Günü, (1998)

Bu bayramın dərin, bir qədər mübahisəli tarixçəsi var. Belə ki, 4 aprel şagirdlərin, tələbələrin himayəçisi olan və tarixdə ilk "Etymologiae" ensiklopediyasının yaradıcısı Sevilyalı müqəddəs İsidorun ölüm günüdür. Məlumat üçün qeyd edək ki, katolik kilsəsi 1998-ci ildə ümumdünya internet şəbəkəsini insan bilikləri xəzinəsi adlandırıb. Uzun müddət namizədlər arasında seçim edən Vatikan 2000-ci ildə belə qərara gəlib ki, internetin ən yaxşı himayəçisi müqəddəs İsidor ola bilər. Öz qərarını şərh edən II İoann Pavel bildirib ki, insan biliklərinin xəzinəsi internetdir, buna görə də o, bu missiyanı müqəddəs İsidora həvalə edib. Qeyd edək ki, internet himayəçisi ilk dəfə olaraq çarpaz istinad sistemindən istifadə edib. Bu sistem qlobal şəbəkədə istifadə edilən hiper istinadları xatırladır.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Aprel – Qar Qızın Ad Günü, (2009)

Qar qız – Yeni il və nağıl qəhrəmanı, Şaxta babanın nəvəsi, onun daimi yol yoldaşı və köməkçisidir. Bayramlarda uşaqlar və Şaxta baba arasında vasitəçi kimi çıxış edir. Qar qızın yaşı balaca qızcığaz və gənc qız arasında dəyişilir. Ən çox isə gənc qız obrazında təsvir edilir, çünki həm ədəbi obraz kimi, həm də Şaxta babanın müşayiətçisi kimi daha uyğun gəlir. Şaxta babanın və Qar qızın ilk birgə rəsmi çıxışı 1937-ci ildə Moskva İttifaqlar Evində olmuşdur.

Qar qız rus folklorunda qardan düzəldilmiş və canlanmış qız haqqında xalq nağılının personajıdır. Bu süjet 1869-cu ildə A.Afanasyev tərəfindən işlənmiş və "Slavyanların təbiətlə bağlı poetik görüşləri" adlı kitabının ikinci cildində dərc olunmuşdur.

1873-cü ildə A.N.Ostrovski Afanasyevin nağıllarının təsiri ilə "Qar qız" pyesini yazır. Burada Qar qız Şaxta baba və Günəş tanrısı Yarilanın şərəfinə yay ritualı zamanı həlak olan Qırmızı Baharın qızı kimi təqdim olunur. O, gözəl, solğun bənizli, açıq rəngli saçlara malik olub, xəzlə haşiyələnmiş ağ-mavi kürk, papaq və əlcəklər geyinib. Əsər ilk əvvəl uğur qazanmasa da, 1882-ci ildə N.A.Rimski-Korsakov pyes əsasında eyniadlı operanı tamaşaya qoyduqdan sonra böyük şöhrət qazanmışdır.

1968-ci ildə "Qar qız" filminin çəkilişləri zamanı Mera çayının kənarında ağac dekorasiyalarından bütöv kənd yaradılıb. Məhz burada A.N.Ostrovski öz əsərini yazmışdır. Çəkilişlər başa çatdıqdan sonra ağac dekorasiyalar Kostromaya köçürülüb, burada "Berendeyevka" parkı salınıb. 2008-ci ildə Kostromada Qar qızın köşkü tikilmişdir və orada Qar qız ilboyu qonaqlarını qəbul edir. 2009-cu il aprelin 4-də ilk dəfə rəsmi şəkildə Qar qızın ad Günü qeyd olunmuşdur. Həmin vaxtdan Qar qızın ad Günü Kostromada hər il keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Aprel – Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü, (2002)

Dünya Cizgi Filmi günü 2002-ci ildə Beynəlxalq Animasiya Filmləri Dərnəyi tərəfindən təsis edildi. 1906-cı ilin aprelin 6-da Con Stuart Blekton və Albert Smit Amerikanın kinoteatr birliyi ilə Vitage təsisçiləri ilk cizgi filmləri "Gülməli üzlərin gülməli mərhələləri" adlı film çəkmişdir. Bunlar animasiya tarixində ilk cizgi filmləri idi.

Dünya Cizgi Film Gününü qeyd etmək fikri yalnız 2002-ci ildə yaranmışdır və həmin gündən dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur. Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü öncəsi dünyanın hər yerindən animasiya kinosu peşəkarları və həvəskarları öz filmlərinin proqramlarını bir-birləri ilə bölüşür və bu hadisəni bütün il gözləyən tamaşaçılar üçün əsərlərinin ilk nümayişini göstərirlər. Cizgi filmlərinin belə seansları artıq dünyanın 104 ölkəsində keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Aprel – İlk Olimpiya Oyunlarının Keçirildiyi Gün, (1896)

Qədim Yunanıstanda mövcud olmuş Olimpiya Oyunlarının bərpa olunması təşəbbüsünü XIX əsrin sonlarında fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten təklif etmişdir. Onun dövründə Yay Olimpiya Oyunları kimi tanınan bu beynəlxalq tədbir 1896-cı ildən etibarən hər 4 ildən bir keçirilir. (Bura dünya müharibələrinin baş verdiyi illər daxil deyil.) 1924-cü ildə Qış Olimpiya Oyunları təsis edildi. Əvvəllər yay və qış oyunları eyni ildə keçirilirdi, lakin 1994-cü ildə Qış Olimpiya Oyunlarının keçirilməsi yay oyunlarına nəzərən iki il irəli çəkildi. Olimpiya Oyunları dedikdə yalnız idman yarışlarını, idman həyatının insanlara bəxş etdiyi dəyərləri dar mənada yox, geniş, fəlsəfi anlayış kimi qəbul etmək lazımdır. Olimpiya Oyunlarının böyüklüyü idmançıların təkcə yarışlarda göstərdikləri idman nəticələri deyil, bu oyunlarda idmançı mənəviyyatı, onun kamil bir insan kimi formalaşması prosesinin reallaşdırılması, onun müqəddəs ideyalara xidmət etməsindən irəli gəlir. Olimpiya hərəkatı sülh və əmin-amanlıqla daim yanaşı durmuşdur. Qədim Yunanıstanda Olimpiya Oyunlarının yaranmasından söz gedərkən oyunların əsası, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Orada stadion, teatr və məbəd müqəddəs yer sayılmışdır. Burada iki şəhərdə – Olimpiya və Delfidə hər 4 ildən bir xoş məramlı oyunlar keçirilirdi. Bu şəhərlərdə keçirilən oyunlardan əlavə, şeir, mahnı, ədəbiyyat və incəsənət üzrə istedadlı şəxslər bilik, bacarıq və qabiliyyətlərini nümayiş etdirirdilər. Olimpiya oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyatla, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Olimpiya antik dövrdən başlayaraq uzun, enişli-yoxuşlu yol keçmiş, zəmanəmizə gəlib çatmış və bu yolda müxtəlif maneələrlə rastlaşsa da, öz əzəli mahiyyətini qoruyub saxlamışdır. Olimpiya Oyunları ümumbəşəri nüfuz sahibi olmaqla, dünya xalqlarının dərin məhəbbətini də qazanmışdır. Müasir Olimpiya oyunlarını bərpa edərkən baron Pyer de Kuberten olimpiya ideyalarını dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana dəxli olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Aprel – Ümumdünya Sağlamlıq Günü, (1950)

"Sağlam bədəndə sağlam ruh olar".

1948-ci ildə I Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) yaranmasını qeyd etmək üçün Ümumdünya Sağlamlıq Gününün təsis edilməsi təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq Ümumdünya Sağlamlıq Günü hər il 7 aprel tarixində qeyd edilir.

Hər il Ümumdünya Sağlamlıq Gününün mövzusu ÜST üçün prioritet sayılan bir problemi diqqət mərkəzinə gətirir. Ümumdünya Sağlamlıq Günü diqqəti səhiyyə sahəsində beynəlxalq ictimaiyyətə təsir göstərən başlıca problemlərə yönəltmək üçün dünya səviyyəsində bir imkandır. Sağlamlıq ÜST-ün Nizamnaməsində yalnız xəstəliklərin, yaxud fiziki qüsurların olmamağı ilə deyil, tam fiziki, psixi və sosial sağlamlıq vəziyyəti kimi müəyyən edilir. ÜST özünün Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası vasitəsi ilə 193 üzv dövlət tərəfindən idarə olunur.

Sağlam yaşlanmaq beynəlxalq ictimai səhiyyə proqramının gündəliyində prioritet məsələyə çevrilir. Bu həyatın ilkin mərhələlərindəki sağlamlıqla əlaqədardır və sağlam yaşlanma bir çox amillərdən asılıdır. Fərdin bioloji sisteminin funksional imkanları ömrün ilk illərində formalaşır, ilkin yetkinlik dövründə ən yüksək səviyyəyə çatır və bundan sonra təbii olaraq zəifləməyə başlayır. Yaşlanma harada yaşamasından, cavan və ya qoca, kişi və ya qadın, zəngin və ya kasıblığından asılı olmayaraq, hər bir insanı düşündürür. İqtisadiyyatın qloballaşdığı, texnologiyanın sürətlə inkişaf etdiyi, urbanizasiyanın artdığı, ailə modellərinin dəyişdiyi XXI əsrdə ən böyük sosial dəyişikliklərdən biri də əhalinin yaşlanması məsələsidir. Tezliklə dünyada həm yaşlı insanların ümumi sayı bütün həyatı boyu davranışları və məruz qaldığı təsirlərlə müəyyən edilir. Buraya onun qidalanması, fiziki aktivlik səviyyəsi və sağlamlıqla bağlı risklərə məruz qalması (məsələn, siqaret çəkmək, spirtli içkilərdən sui-istifadə və ya zəhərli maddələrin təsirinə məruz qalmaq) halları da daxildir.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Aprel – Beynəlxalq Aviasiya və Kosmonavtika Günü, (1962)

12 aprel 1962-ci il Beynəlxalq Kosmonavtika günü elan olunub. Bu bayram əvvəllər ancaq Rusiyada keçirilirdi. Amma artıq belə deyil. Belə ki, BMT-nin Baş Assambleyasının 65-ci sessiyasında yekdilliklə qəbul edilən qətnaməyə əsasən 12 Aprel Beynəxalq Kosmosa Uçuş Günü (Space Probe Day) kimi bütün dünyada qeyd olunur.

1961-ci il aprelin 12-də SSRİ vətəndaşı Yuri Qaqarin "Vostok" kosmik gəmisində Yer kürəsinin ətrafında orbital uçuş həyata keçirərək, kosmik uçuş dövrünün əsasını qoydu. Cəmi 108 dəqiqə davam edən bu uçuş kosmosun tədqiqinin və mənimsənilməsinin başlanğıcı oldu. Başlanğıcda kosmosun tədqiq edilməsi, ABŞ və SSRİ arasında strateji yarış şəklini alsa da, sonralar bu əməkdaşlığa çevrildi. SSRİ dağıldıqdan sonra bunu Rusiya davam etdirir. Ancaq ABŞ kosmonavtlarının Aya uçmasını çıxmaqla, bütün digər ilk addımlar SSRİ tərəfindən atılıb. Bu günə qədər kosmosa təqribən 517 insan uçub, onlardan 55-i qadındır. Təəssüf ki, indiyədək 22 kosmonavt müxtəlif şəraitdə həyatını itirib. Vətəndaşları kosmosa uçuş keçirən ölkələr SSRİ, Rusiya, ABŞ, Çexoslovakiya, Polşa, Almaniya Demokratik Respublikası, Bolqarıstan, Macarıstan, Vyetnam, Kuba, Monqolustan, Rumıniya, Fransa, Almaniya Federativ Respublikası, Hindistan, Kanada, Səudiyyə Ərəbistanı, Niderland, Meksika, Suriya, Əfqanıstan, Yaponiya, Böyük Britaniya, Avstriya, Qazaxıstan, Belçika, İtaliya, İsveçrə, Ukrayna, İspaniya, Slovakiya, Cənubi Afrika Respublikası, İzrail, Çin, Braziliya, İsveç, Malayziya və Koreya Respublikasıdır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

13 Aprel – Ümumdünya Rok-N-Roll Günü, (1954)

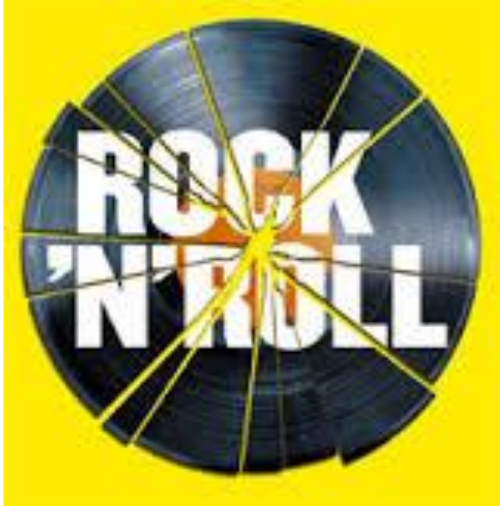

Əslində bayramın qeyd olunmasına səbəb olan tarixi hadisə aprelin 12-də baş vermişdir. Belə ki, 1954-cü il aprelin 12-də Bill Xeyli adlı musiqiçi bu sahədə yeni istiqamətin başlanğıcını qoyan "Rock Around The Clock" sinqlini yazmışdır. Bu musiqi cəmiyyətə və ənənlərə meydan oxuyaraq ABŞ-ın sərhədlərini aşmış və bütün ölkələrə və qitələrə yayılmışdır. Musiqidə bu istiqamətin yaradıcılarından biri də əfsanəvi Elvis Presli olmuşdur. Onun geyim üslubu, hərəkətləri və davranışları onu yeniyetmə və gənclərin kumirinə çevirmişdir. 1960-cı illərin əvvəllərində rok-n-rollun yeni üslubu – pop-rok meydana gəlmişdir. Onun əsas nümyəndələri "Bitlz" qrpunun üzvləri, Liverpullu dördlük olmuşdur. Ötən illərin geniş yayılan rok musiqisi daha çox texniki, sürətli, güclü səslə müşayiət olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Aprel – Ümumdünya Mədəniyyət Günü, (1935)

Mədəniyyət dünyasının bütün sferalarının əhəmiyyətini bir daha qeyd etmək üçün xüsusi bayram – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (International Day of Culture) təsis edilmişdir. Hər il dünyanın bir çox ölkələrində 15 Aprel Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram 1935-ci il aprelin 15-də beynəlxalq hüquq təcrübəsində Rerix Paktı kimi tanınan, "İncəsənət və elm müəssisələrinin və tarixi abidələrin qorunması haqqında" beynəlxalq müqavilənin qəbul olunmasının şərəfinə təsis edilmişdir.

Bu Paktın imzalandığı günün Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunması təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə Rerix Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təsis olunan Beynəlxalq Mədəniyyətin Qorunması Liqası çıxış etmişdir. Bu ictimai təşkilatın fəaliyyəti mədəniyyət, incəsənət, elm və dinin nailiyyətlərinin qorunması və artırılmasına yönəlmişdir. 2008-ci ildə Rusiya, İtaliya, İspaniya, Argentina, Meksika, Kuba, Latviya və Litvanın ictimai təşkilalarının təşəbbüsü ilə 15 aprelin Ümumdünya Mədəniyyət Günü kimi təsdiq edilməsi üçün Beynəlxalq hərəkat yaradılmışdır. Hal-hazırda bu bayram dünyanın müxtəlif ölkələrində qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Aprel – Ümumdünya Hemofiliya Günü, (1964)

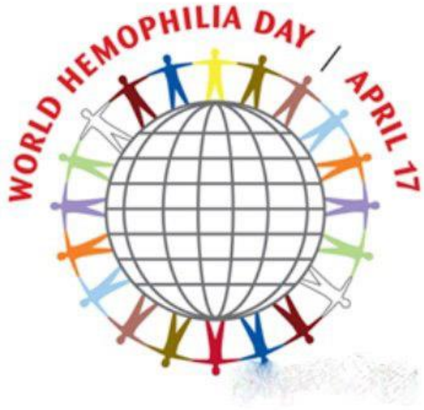

Dünyanın 102 ölkəsində aprelin 17-si Ümumdünya Hemofiliya Günü kimi qeyd olunur. Təbabətdə bu xəstəliyə kral xəstəliyi deyirlər. Belə ki, Fransada kral Lüdoviklər nəslində əsasən oğlan uşaqları bu xəstəlikdən əziyyət çəkmişlər. Bu gün isə qan çatışmazlığı dünyada bir problem kimi yaşanan hemofiliya xəstəliyinin yaranmasına səbəb olmuşdur. İrsi qan xəstəliyi olan hemofiliya dünyanın bir çox ölkələrində əsasən Asiya və Afrika qitəsində, Aralıq dənizi hövzəsində daha çox yayılmışdır. Xəstəliyin əsas səbəbləri kimi mütəxəssislər yaxın qohumların nigahı, radiasiyalı ətraf mühit, qida və tütün məmulatlarının təsirini göstərirlər. İndi dünyada 400 min hemofiliyalı xəstə var. Azərbaycanda Səhiyyə Nazirliyinin qeydiyyatında minə qədər talassemiyalı və hemofiliyalı irsi qan xəstəsi var. Əhalinin hər 12 nəfərindən biri talassemiyanın əlamətlərini özündə daşıyır. Hər il talassemiya xəstəsi olan təqribən 200 uşaq dünyaya gəlir, bu, kiçik bir ölkə üçün böyük göstəricidir. 2005-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Hemofiliya və talassemiyalı irsi qan xəstəliyinə düçar olmuş şəxslərə dövlət qayğısı" haqqında fərman imzalanmışdır. Bununla əlaqədar 2006-cı ilin yanvarında Nazirlər Kabineti Səhiyyə Nazirliyinin hazırladığı "Hemofiliyalı və talassemiya irsi qan xəstəlikləri üzrə Dövlət Proqramı"nı təsdiq etmişdir. Məqsəd ictimaiyyətin diqqətini hemofiliyalı xəstələrin problemlərinə cəlb etmək və onların həyat tərzlərinin yaxşılaşdırılmasına və ömürlərinin uzadılmasına dəstək olmaqdır. Proqramda hemofiliya və talassemiyanın fəsadlarından əmələ gələn əlilliyin və ölüm hallarının azaldılması, bu fəsadların profilaktikasının təşkili və belə xəstə uşaqların doğulmasının qarşısının alınması sisteminin yaradılması əsas yer almışdır. Nəzərdə tutulan digər tədbirlər hemofiliya və talassemiyalı xəstələrə göstərilən tibbi xidmət strukturunun təkmilləşdirilməsi, bu xəstəliyə düçar olan şəxslərin qeydiyyatının aparılması, xəstələrin müalicəsi və profilaktikası üzrə tibb mütəxəssislərinin hazırlanması, onların ixtisaslarının artırılmasıdır. Dövlət proqramı çərçivəsində xəstələrin dərman preparatları ilə pulsuz təmin olunması nəzərdə tutulmuşdur. Heydər Əliyev Fondu, fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban Əliyevanın talassemiyalı uşaqlara diqqət və qayğısı isə həmin insanlar üçün böyük mənəvi dəstəyə çevrilmişdir. Fond 2005-ci ildən "Talassemiyasız həyat naminə" layihəsi çərçivəsində bir sıra mühüm işlər görüb və görməkdədir. Fond tərəfindən talassemiyalı xəstələr üçün paytaxtda beş mərtəbəli Talassemiya Mərkəzi istifadəyə verilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Aprel – Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü, (1983)

“Biz öz milli mənəvi dəyərlərimizlə, dini dəyərlərimizlə, adət ənənələrimizlə fəxr etməliyik. Əgər hansısa dağ kəndində tarixi abidə varsa, ona sadəcə qədim tikili kimi yox, milli sərvət kimi yanaşmalıyıq”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu gün YUNESKO-nun abidələrin və diqqətəlayiq yerlərin mühafizəsi məsələləri üzrə Beynəlxalq Şurasının 1983-cü ildə qəbul edilmiş qərarı əsasında qeyd olunur. Məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini maddi-mədəniyyət abidələrinin qorunmasına yönəltməkdir. Tarixi abidələr – məqbərələr, saraylar, məbədlər, məscidlər, qəbiristanlıqlar, körpülər, ovdanlar, günbəzlər, minarələr və s. tarixi keçmişimizin maddi yadigarlarıdır. Onlar zamanın sərt sınaqlarına sinə gərərək bu günümüzə gəlib çatmışlar. Hər bir ölkənin tarixinin qədimliyi onun maddi-mədəniyyət yadigarlarının çoxluğu və qədimliyi ilə ölçülür. Bu sahədə ölkəmizin bəxti gətirmişdir. Qobustan, Gəmiqaya, İstisu qayaüstü təsvirləri, Çıraqqala, Oğlanqala, Cavanşir, Gülüstan, Əlincə, Buğurd, Gələrsən-Görərsən kimi qalalarımız, Möminə xatın, Yusif ibn Küseyr, Olcaytu Xudabəndə məqbərələrimiz, Göy məscid, Şah Abbas məscidi, Gövhərağa məscidi, Cümə məscidi, Təzəpir məscidi kimi dini ibadətgahlarımız, Həşt behişt, Şirvanşahlar, İrəvan sərdar sarayı, Şəki xan sarayı kimi nadir memarlıq abidələrimiz bu qəbildəndirlər. Hazırda işğal altında olan dünya əhəmiyyətli mədəni-tarixi abidələrimiz – Azıx və Tağlar mağaraları dünyanın ən qədim insan yaşayan məskənlərindəndir. YUNESKO-nun siyahısına düşmüş bu mağaralardan tapılmış maddi mədəniyyət nümunələri hələ 1981-ci ildə Parisin İnsan muzeyində “Avropanın ilk sakinləri” adlı sərgidə nümayiş etdirilmişdi. Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası ilə Azərbaycan hökuməti arasında imzalanmış “Mədəni irsin qorunmasına yardım haqqında” sazişə uyğun olaraq, Bakıda Şirvanşahlar saray-kompleksində, Naxçıvanda Möminə Xatın və Qarabağlar türbələrində, Şəki Xan sarayında bərpa və yenidənqurma işləri aparılmışdır. 2002-ci ildə respublikamız Abidələrin Bərpası və Tədqiqi Beynəlxalq Mərkəzinə üzv qəbul olunmuşdur. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Şirvanşahlar saray-kompleksi və Qız qalası da daxil olmaqla, İçərişəhər Dövlət Tarixi-Memarlıq Kompleksi YUNESKO-nun “Dünya mədəniyyəti irsi” siyahısına daxil edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Aprel – Beynəlxalq Sirk Günü

Sirk (lat. Circus – "çevrə" deməkdir) – bir qrup artist və ya müəssisə tərəfindən akrobatika, kloun, sehrbazlıq, heyvan oyunları kimi müxtəlif səhnələrlə həyata keçirilən sənət növüdür. Sirk peşəsi heyvanlarla işləməklə bərabər müxtəlif akrobatika və gimnastika kimi sahələri də özündə cəmləşdirir. Buraya, həmçinin tamaşaçılar üçün maraqlı olan havada kəndir üzərində yerimək, velosiped sürmək, janqlyorluq etmək və yerdə idman növləri yerinə yetirilir. Kloun daha mürəkkəb sirk janrıdır. O, bir neçə ixtisasa yiyələnmiş olur və başqa "nömrələrdə" onun çıxışı böyük maraq doğurur. Klounun mənası gülməli çıxış deməkdir. Sirkin yaranmasının qədim tarixi vardır. Onun kökü antik Romadan başlayır. Keçən zaman ərəfəsində sirk sənəti də inkişaf etmiş və istər xarici görünüşündə (çevik karvan və teatrsəhnələri), istərsə də atraksiyonların aparılmasında (at teatrı, pantomima) müəyyən dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Sirk sənəti adətən ailə sülaləsi şəklində mövcud olmuşdur. Klassik sirkin atası ingilis Filip Astli (1742–1814) sayılır. İllər keçdikcə sirkin inkişafına müxtəllif xalqların təsiri nəticəsində bu və ya digər sahədə öz üstünlüyünə malik milli sirklər yaranmağa başlamışdır. Avropada hələ də közəri halda fəaliyyət gösətərən sirklər mövcud olsa da bir çox Şərq ölkələrində sirk teatrları tikilmiş və burada mütəmadi olaraq öz proqramları ilə çıxış edirlər. Köçəri sirk ustaları avtomobil karvanlarında şəhər-şəhər gəzərək öz sənətləri ilə tamaşaçıları heyran edirlər. Azərbaycanda milli sirk sənətinin tarixi çox qədimdir. Hələ qədim zamanlardan "Kovkan", "Zorxana" kimi milli xalq oyunlarında, cıdır yarışlarında, kəndirbazların və pəhləvanların çıxışlarında bugünkü peşəkar sirkin güc jonqlyorluğu, kəndirbazlıq, akrobatika, cigitlər və digər janrlarının elementləri mövcud olmuşdur. İlk peşəkar sirk – heyvanxana isə Azərbaycanda XIX əsrin 90-cı illərində məşhur Nikitin qardaşları tərəfindən tikilmişdir. Taxtadan tikilmiş həmin sirk binası az sonra yanır. 1905-ci ildə yeni şəhərin başqa ərazisində sirk binası tikilərək istifadəyə verilmişdir. 1945-ci ildə ilk dəfə olaraq Azərbaycanın milli sirk truppası yaradılmışdır. Truppa yalnız sirk nömrələrindən ibarət olmayıb, tərkibinə estrada və balet artistlərinin çıxışları salınmışdı. 1967-ci ildə Bakı Dövlət Sirkinin memarı E.İsmayılov və F.Leontyev olan hazırkı binası istifadəyə verilmişdir. Həmin dövr üçün texniki imkanlarına görə çox müasir sayılan bina memarlıq baxımından bu gün də əksər dünya sirkləri ilə rəqabət aparmağa qadirdir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Aprel – Ümumdünya Yer Kürəsi Günü, (1970)

Təbiət bir ahəngdir, ritmlə döyünən həssas bir ürəkdir.

Ümumdünya Yer Kürəsi Gününün və ya "Ağac Günü"nün tarixi XIX əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. ABŞ-da senator Heylord Nelsanın təşəbbüsü ilə keçirilən bu bayramda məqsəd insanların diqqətini ətraf mühitin çirkləndirilməsi və canlı aləmin qorunub saxlanması problemlərinə cəlb etmək idi.

Yer Kürəsi Günü ilk dəfə 1970-ci il aprelin 22-də qeyd olunub. 20 milyona yaxın amerikalı müxtəlif tədbirlərdə iştirak edərək hökuməti ekoloji problemləri həll etməyə çağırıb. Həmin vaxtdan etibarən başlanan kütləvi ekoloji hərəkat təbii ehtiyatların qorunmasına və sənaye istehsalı üzərində ekoloji nəzarətə istiqamətlənib. Məhz XX əsrin 70-ci illərindən etibarən şirkətlər ətraf aləmin mühafizəsinə nə qədər vəsait ayırmaları barədə rəsmi məlumat verməyə başlayıblar.

Son illər Ümumdünya Yer Kürəsi Günü ilə bağlı müxtəlif layihələr və tədbirlər həyata keçirilir. 2003-cü ildə Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə Bakı şəhərinin Qaradağ rayonu, Salyan və Neftçala rayonlarını əhatə edən Şirvan Milli Parkı, Ağcabədi və Beyləqan rayonlarını əhatə edən Ağ göl Milli Parkı yaradılmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Aprel – Ümumdünya Kitab və Müəllif Hüquqları Günü, (1995)

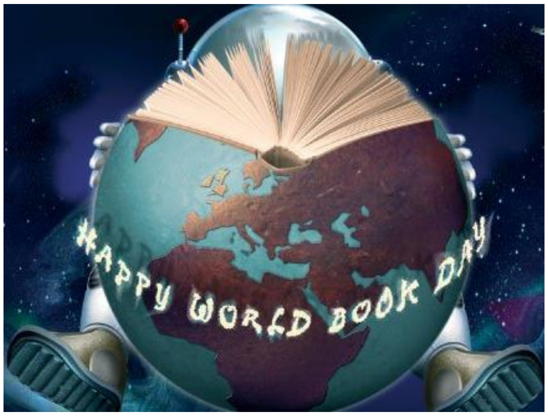

1995-ci ilin bu günündə Parisdə YUNESKO-nun Baş konfransı keçirilib. Konfransda nümayəndələr həmin gün kitab və müəlliflərə ehtiram göstərilməsini qərara alaraq, hər kəsi, əsasən də gənc nəsli mütaliədən həzz almağa, eləcə də bəşəriyyətin ictimai və mədəni inkişafında böyük rolu olmuş insanların zəhmətinə hörmət bəsləməyə çağırıblar. Elə həmin konfransda Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü, həmçinin uşaq və yeniyetmə ədəbiyyatında dözümlülük ideallarının təbliğinə görə YUNESKO mükafatı təsis edilib.

Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü Azərbaycanda 1997-ci ildən başlayaraq ənənəvi şəkildə qeyd edilir. Müəlliflik hüququnun kitabla bağlı olması, başqa sözlə, "Yaradıcıdan – Kitaba, Müəllifdən – Müəlliflik Hüququna" yolu heç də təsadüfi deyil. Məşhur Volterin kəlamı ilə desək, "onlar ocaqlarımızdakı oda bənzəyir: onu qonşudan götürüb, özümüzdə yandırıb, digərlərinə veririk və beləliklə, onlar hamıya məxsusdur".

Azərbaycan müasir müəllif-hüquq sisteminə malikdir. Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Gününə həsr olunan tədbirlərin keçirilməsinin məqsədi kitab və müəlliflik hüququnun mədəni irsimizlə bağlı əhəmiyyətini bir daha açıqlamaq, davamlı iqtisadi inkişafda və informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında rolunu diqqətə çatdırmaq, yaradıcı şəxslərə öz hörmət və ehtiramlarımızı bildirmək və mədəni ənənələrimizin qorunub saxlanmasının vacib olduğunu bir daha təsdiqləməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Aprel – Ümumdünya İngilis dili Günü, (2010)

Ümumdünya İngilis Dili Günü ilk dəfə 2010-cu ildə qeyd olunmuşdur. Belə təkliflə təşkilatın ictimaiyyətlə əlaqələr departamenti çıxış etmişdir. Bayramın məqsədi dünyada çoxdillilik ənənələrini möhkəmləndirməkdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı təqvimdə altı gün – hər bir rəsmi dil üçün bir gün ayırmışdır. İngilis Dili Gününün qeyd edilməsi böyük ingilis şairi, yazıçısı, dünyanın ən məşhur dramaturqu Vilyam Şekspirin anadan olduğu günlə bağlıdır. Bu gün ingilis dili "dünya dili" hesab olunur, bu dildə dünyanın onlarla ölkəsində bir milyarddan çox insan danışır. Bu dil yalnız ingilislərin deyil, həm də ABŞ, İrlandiya, Kanada, Malta, Avstraliya, Yeni Zelandiya sakinlərinin dilidir. İngilis dili Asiya və Afrikanın bir neçə dövlətinin rəsmi dilidir.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Aprel – Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü, (1957)

Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyasının qərarı ilə 1957-ci ildən hər il aprelin 24-də Beynəlxalq Gənclərin Həmrəylik Günü (International Day of Youth Solidarity) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunması dövlət orqanlarının, ictimaiyyətin və kütləvi informasiya vasitələrinin diqqətini gənclərin problemlərinə yönəltməyə xidmət edir. Eyni zamanda bu bayrama gənclər birliklərinin, ictimai təşkilatların, geniş əhali kütlələrinin, öz uşaqlarının və nəvələrinin gələcəyinə laqeyd olmayan insanların səylərinin birləşdirilməsi, cəmiyyətin gənclərin hüquqlarına əməl edilməsinə nəzarət etməsinə, cəmiyyətin iqtisadi, sosial, elmi-texniki və mənəvi problemlərinin reallaşdırılmasında gənclərin mütəşəkkilliyinin və yaradıcı fəallığının yüksəldilməsinə, nəsillərin varisliyinə, qanunların və hüquq qaydalarının qorunmasına yardım edir.

1955-ci ildə gənclərin həmrəylik gününün hansı günə təyin olunması ilə bağlı Asiya və Afrika ölkələrinin Bandunq konfransında yekun iclas keçirilib. Beləliklə, Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü ilk dəfə 1957-ci ildə müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizədə, sülh şəraitində yanaşı yaşama uğrunda Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü kimi qeyd olunub. Sözügedən tarixdə gənclər üçün konfranslar, konsertlər və bayram tədbirləri təşkil olunur. Lakin Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra beynəlxalq gün öz əsas sponsorunu itirdiyi üçün arabir qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

28 Aprel – Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1997)

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cünhuriyyəti müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 1919-cu il martın 28-də Azərbaycanda ilk milli təhlükəsizlik orqanı yaradıldı. Lakin azadlıq çox çəkmədi və 1920-ci ildə sovet ordusu tərəfindən Azərbaycan yenidən işğal edildi.

Sovet İttifaqı süquta uğrayandan sonra 1991-ci il noyabrın 1-də Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi yarandı. Prezident Heydər Əliyevin 1997-ci il 23 mart tarixli fərmanı ilə 28 mart – Milli təhlükəsizlik orqanları işçilərinin peşə bayramı günü elan olunub.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Aprel – Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü, (1962)

Bu gün 1962-ci ildə Beynəlxalq Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyası tərəfindən təsis olunub və aprel ayının axırıncı bazar günü qeyd olunur.

Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyası beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olub, 1957-ci il aprelin 29-də Parisdə yaradılmışdır. Bu təşkilatın əsası Eks-le-Bendə (Fransa) qardaşlaşmış şəhərlərin nümayəndələri tərəfindən qoyulmuşdur. Onlar 1970-ci ildə Avropa, Asiya, Afrika və Amerikanın 50-dən çox ölkəsinin minə qədər şəhərini birləşdirdilər. Hitlərə qarşı koalisiyanın müttəfiq ölkələrinin şəhərləri arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında ilk saziş hələ 1942-ci ildə müharibə nəticəsində tamamilə dağılmış SSRİ-nin – Stalinqrad və İngiltərənin Koventri şəhərləri arasında imzalanmışdır. Beləliklə, hər il aprelin 29-da, aprel ayının sonuncu bazar günü dünyada, ənənəvi olaraq, Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Aprel – Beynəlxalq Rəqs Günü, (1982)

29 aprel peşəkar və ya həvəskar rəqslə məşğul olan, rəqsi sevən hər kəsin bayramıdır. Beynəlxalq Rəqs Günü 1982-ci ildən bəri YUNESKO-nun qərarı ilə qeyd olunur. Bu tarix Fransız baletmeysteri Jan Jorj Noverin doğum gününə, yəni aprelin 29-na təsadüf edir. Jan Jorj Nover müasir baletin nəzəriyyəçisi hesab olunur. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da Beynəlxalq Rəqs Günü təsis olduğu tarixdən hər il qeyd olunur. Azərbaycanda rəqsin tarixi olduqca zəngin və qədimdir. İncəsənətin bir qolu olan rəqslərimiz ülvilik, gözəllik və birlik rəmzi sayılır. Hələ eramızdan 2-3 min il əvvəl Azərbaycan ərazisində rəqslər insanların həyatında müəyyən yer tutmuşdur. Bu baxımdan Qobustan qayaüstü təsvirləri arasında “Yallı” oynayan insanların təsviri xüsusilə maraq doğurur. Bu təsvirlər Azərbaycan xalqının qədim dövrdən rəqsə olan marağından xəbər verir. Bir-birindən maraqlı, məzmunlu xalq rəqslərimiz nəinki Vətəndə, dünyanın böyük konsert salonlarında da sevilir. Onların simasında Azərbaycan milli xoreoqrafiya sənəti inkişaf yolunu tapmışdır. İncəsənətin ayrılmaz hissəsi olan milli rəqslərimiz gözəlliyi, bədiiliyi və zərifliyi ilə seçilir. Folklor, qədim xalq oyunları, rəqs havaları milli incəsənətimizin qızıl fonduna həmişəlik daxil olmuşdur. “Tərəkəmə”, “Naz eləmə”, “Turacı”, “Uzundərə”, “Qoçəli”, “Heyvagülü”, “Vağzalı” xalq rəqslərinə tamaşa etmək kifayətdir ki, xalqımızın zəngin musiqiyə, köklü adət-ənənəyə bağlı olduğunu duyasan. Filmlərimizdə də rəqslərdən elementlərə rast gəlmək olar ki, bu da milli rəqs sənətinin inkişafı və təbliğində mühüm rol oynayır.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Aprel – Beynəlxalq Caz Günü, (2011)

Birinci Beynəlxalq Caz Günü (International Jazz Day) ilk dəfə 2012-ci ildə keçirilib. Yeni bayramın təqvimə daxil edilməsi və onun 30 aprel tarixində qeyd olunmasını YUNESKO-nun Baş konfransı 2011-ci ilin noyabrında elan etmişdir. Bu bayramın əsas məqsədi kimi onun təsisçiləri “caz haqqında, sülh, birlik, insanlar arasında dialoq və əlaqələrin genişlənməsinə yardım edən qüvvə kimi beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlılıq dərəcəsinin artırılması”nı nəzərdə tutmuşdur. Dünyanın beş qitəsinin musiqiçiləri və caz həvəskarları artıq adət halını alan həmin günü əsl bayram əhvali-ruhiyyəsi ilə qeyd edirlər. Cazın vətəni kimi tanınan Yeni Orleanda isə demək olar ki, hər gün bütün caz həvəskarları müxtəlif musiqilər səsləndirir, insanlara xoş əhvali-ruhiyyə bəxş edirlər. Caz XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Amerikada Afrika və Avropa mədəniyyətlərinin sintezi kimi meydana gəlsə də, musiqi aləmində irqi ayrı-seçkiliyin aradan qalxmasında böyük rol oynamışdır. Hal-hazırda bir çox ictimai təşkilatlar, təhsil müəssisələri və ayrı-ayrı şəxslər, o cümlədən dövlət orqanları cazın inkişafına yardım edirlər.

Azərbaycan cazı dünyada özünəməxsus yeri ilə seçilir. Bunu ölkəmizdə keçirilən Beynəlxalq Caz Festivallarına olan maraq bir daha sübut edir. Amerika cazı və muğam musiqisi üzərində qurulan Azərbaycan cazının bünövrəsi isə 30-cu illərin sonunda Niyazi və Tofiq Quliyevin yaratdığı "Dövlət Cazı" adı ilə tanınan Dövlət estrada Orkestri tərəfindən qoyulub. Azərbaycanda estrada və caz musiqisinin ikinci həyatı Rafiq Babayevin yaratdığı “Qaya” ansamblı ilə başlayır. Bu ansambl keçmiş SSRİ-də böyük şöhrət qazanıb. Vaqif Mustafazadə dövrü isə Azərbaycanda sözün əsl mənasında cazın intibah dövrü hesab edilə bilər. Belə ki, virtouz musiqiçi muğamla cazın sintezini yaradıb. Özündən sonra onun yolunu qızı Əzizə Mustafazədə davam etdirir. Böyük təməllər üzərində qurulan Azərbaycan cazı indi gənc ifaçıların timsalında inkişaf dövrünü yaşayır. Bir sıra tanınmış ifaçılarla yanaşı, Montreyö caz festivalının qalibi İsfar Sarabskinin adını çəkmək yetərlidir ki, Azərbaycanda caz ənənəsinin necə yaşadığının şahidi olasan.

Caz millətləri birləşdirən və insanlar və dövlətlər arasında sərhədləri aşan unikal musiqi sənətidir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Bu tarixi unutmayaq

3-4 Aprel – Kəlbəcər rayonunun işğalı günü, (1993)

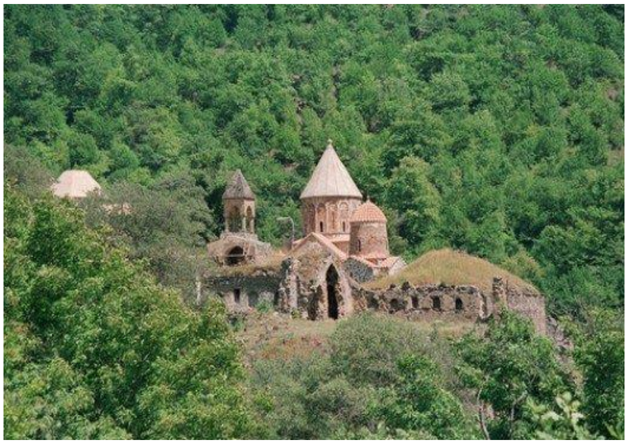

Kəlbəcər şəhəri 1993-cü il aprel ayının 2-də Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Rayon mərkəzi olan Kəlbəcər şəhəri respublikanın paytaxtı Bakıdan 458 km aralı, Tərtər çayı dərəsindədir.

Kəlbəcər rayonunun ərazisi 1936 kv.km, əhalisinin sayı işğala kimi 53.962 nəfər idi. Rayonun gözəl və zəngin təbiəti, yeraltı və yerüstü sərvətləri, münbit torpaqları vardır. 1998-ci ildən başlayan elan olunmamış müharibədə Kəlbəcər əhalisi qeyrətlə vuruşaraq təpədən dırnağacan silahlanmış və havadarlarına arxalanan erməniləri torpaqlarına yaxın qoymadılar. Lakin 1992-ci ilin aprelin 8-də Ağdaban kəndi ermənilərin amansız hücumlarına dözə bilməyib, işğal olundu. Düşmən Təkəqaya, Zağalar, Çıraq kəndlərinə də soxulub evləri və dinc əhalini diri-diri yandırdılar. Ən əhəmiyyətli Keçiliqaya yüksəkliyini ələ keçirdilər. Aprelin 2-də Kəlbəcər artıq erməni quldurlarının əlinə keçdi. İşğal nəticəsində Kəlbəcərdə 511 nəfər şəhid oldu, 231 nəfər itkin düşdü, yüzlərlə insan şikəst oldu.

İşğaldan sonra Kəlbəcər şəhərindəki məscid Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən dağıdılıb, 900 kv.metr sahəsi və geniş kitabxanası olan, eksponatlarla zəngin Kəlbəcər tarix-diyarşünaslıq muzeyinin bütün maddi və mənəvi sərvəti ermənilər tərəfindən talan edilərək Ermənistana daşınıb.

Kəlbəcərin işğalından sonra BMT Təhlükəsizlik Şurası 3205 saylı iclasda 822 saylı Qətnamə qəbul edib. Qətnamədə bütün işğalçı qüvvələrin Kəlbəcər və Azərbaycanın digər işğal olunmuş rayonlarından dərhal çıxarılması tələb olunur. Lakin indiyədək həmin qətnamədən irəli gələn tələblər yerinə yetirilməyib.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

3 Aprel – Alim, ictimai xadim Heydər Hüseynovun 110 illiyi, (1908-1950)

Heydər Hüseynov 1908-ci il aprelin 3-də İrəvanda tacir Hacı Nəcəf Kərbəlayi Hüseyn oğlunun və Məşədi Gülsümün ailəsində anadan olmuşdur. Heydər Hüseynov Bakının 18 saylı məktəbinin şagirdi olmuşdur. O, 1927-1931-ci illərdə Lenin adına Pedaqoji Universitetin həm şərqşünaslıq, həm də pedaqoji fakültələrinin tələbəsi olmuş, ərəb və fars dillərinə mükəmməl yiyələnmişdir. Əmək fəaliyyətinə 1924-cü ildən başlamış, pedaqoji texnikumun kitabxanasında işləmişdir. Heydər Hüseynov 1931-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun ictimai elmlər fakültəsinin qiyabi şöbəsini bitirmişdir. 1931-1932-ci illərdə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspirantı olmuşdur. 1936-1940-cı illərdə Heydər Hüseynov SSRİ Elmlər Akademiyası Azərbaycan filialı Ensiklopediya və Lüğətlər İnstitutunun direktoru olmuşdur. 1939-1945-ci illərdə SSRİ Elmlər Akademiyası Azərbaycan Filialı sədrinin müavini, 1945-1950-ci illərdə Azərbaycan SSRİ Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti olmuşdur. Akademiyanın eyni zamanda ictimai elmlər bölməsinin sədri olmuşdur. Heydər Hüseynov 1930-cu illərdə fəlsəfə elmini tədris etməklə bərabər Azərbaycan dilində fəlsəfəyə aid "Dialektik materializm", "Dialektika və metafizika", "Dialektika və tarixi materializm" adlı ilk dərsliklərini filosof Əhməd ağa ilə birlikdə yazmışdı. Heydər Hüseynov 15 iyun 1939-cu ildə Tiflis şəhərində "M.F.Axundovun fəlsəfi görüşləri" adlı dissertasiyasını müdafiə etmişdir. O, 1944-cü ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, həmin il professor elmi adını almışdır. Heydər Hüseynov tarix və fəlsəfə elminin inkişafına böyük töhfə verib. O, Azərbaycan tərcümə məktəbinin əsasını qoyub, ilk azərbaycan-rus və rus-azərbaycan lüğətinin redaktorlarından olub. O, 100-dən çox elmi məqalə yazmışdır. Bəhmənyar, Nizami Gəncəvi, Füzuli, Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Kazım bəy, Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi haqqında ciddi tədqiqat işi aparıb. Həmin dövrdən Heydər Hüseynov 733 səhifəlik " XIX əsrdə Azərbaycan fəlsəfi və ictimai-siyasi fikrin tarixi haqqında" fundamental əsər yazmışdır.

İnternetdə: **www.books.google.com**

28 Aprel – Akademik Zərifə Əliyevanın 95 illiyi, (1923-1985)

Zərifə Əziz qızı Əliyeva 1947-ci ildə N. Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda elmi işçi, 1969-cu ildən isə Ə.Əliyev adına Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda göz xəstəlikləri kafedrasının dosenti, professor, görmə orqanlarının peşə patologiyası laboratoriyasının müdiri, oftalmologiya kafedrasının müdiri (1982-1985) vəzifələrində çalışmışdır. Z.Əliyevanın Azərbaycanda oftalmologiya elminin inkişafında müstəsna xidmətləri vardır. O, vaxtilə Azərbaycanda geniş yayılmış traxomanın, dünya təcrübəsində birincilər sırasında peşə, xüsusilə kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və müalicəsinə, habelə oftalmologiyanın müasir problemlərinə dair bir çox sanballı tədqiqatların, o cümlədən "Terapevtik oftalmologiya", "İridodiaqnostikanın əsasları" kimi nadir elmi əsərlərin müəlliflərindən biri, 12 monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitinin, 150-yə yaxın elmi işin, 1 ixtira və 12 səmərələşdirici təklifin müəllifidir. Z.Əliyeva yüksək ixtisaslı səhiyyə kadrları hazırlanmasına böyük əmək sərf etmişdir. Akademik Zərifə Əliyeva Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin, Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin, Azərbaycan Oftalmologiya Cəmiyyəti İdarə Heyətinin, "Vestnik oftalmoloqu" (Moskva) jurnalı redaksiya heyətinin üzvü idi. Yüksək elmi nailiyyətlərinə görə SSRİ Tibb Elmlər Akademiyasının M.İ.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür (1981). 1985-ci il aprel ayının 15-də Moskva şəhərində vəfat edən Zərifə xanım Əliyevanın cənazəsi 1994-cü ildə Moskvanın Novo-Deviçye qəbiristanlığından Bakıya gətirilərək, Fəxri Xiyabanda, atasının qəbri yanında dəfn olunmuşdur. Fəxri xiyabanda məzarı üstündə tuncdan heykəli ucaldılmışdır. Bakıda Göz xəstəlikləri İnstitutu, Naxçıvan şəhər poliklinikası onun adını daşıyır. Bakının Binəqədi rayonu ərazisində adına istirahət parkı salınmışdır. Bakı və Naxçıvanda küçə Zərifə Əliyevanın adını daşıyır.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Aprel – Yazıçı Aqil Abbasın 65 illiyi, (1953)

Abbasov Aqil Məhəmməd oğlu – Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı, Azərbaycanın əməkdar jurnalisti, 1986-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü, Azərbaycan komsomolu mükafatı laureatı (1987) ("Ən yaxşı adam" kitabına görə), Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin "Qızıl qələm" mükafatı laureatı (1993), "Məmməd Araz" adına ədəbi mükafat laureatı (1994), "Dan ulduzu" (1993), "Yaddaş" və "Zeynalabdin Tağıyev" mükafatları laureatı.

Aqil Abbas 1953-cü il aprelin 1-də Ağcabədi rayonunun Kolalı kəndində doğulub. 1955-ci ildə 2 yaşında olarkən ailəsi ilə birlikdə Ağdama köçüb. Ağdam 1 saylı orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirib (1970-1976). Əmək fəaliyyətinə Ağsu rayonundakı internat məktəbində müəllim (1976-1977) kimi başlayıb, "Elm və həyat" jurnalında fotomüxbir, şöbə müdiri (1977-1987), "Sovet kəndi" qəzetinin xüsusi müxbiri (1987-1990) işləyib. Hazırda "Ədalət" (1990-cı ildən), "Boz qurd" (1993-cü ildən) qəzetlərinin baş redaktorudur. Bədii yaradıcılığa 1970-ci ildən başlasa da, ilk mətbu hekayəsi "Şirinlik" 1976-cı ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində dərc olunub. Bunun ardınca 1977-ci ildə "Şəbədə Nazim" hekayəsi "Ulduz" və "Azərbaycan" jurnallarında işıq üzü görüb. Həmin dövrdən mətbuatda müntəzəm çıxış edir. "Qiyamət gecəsi" və "Qapqara uzun saçlar" povestlərinin müəllifidir (2003).2005-ci ildə Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı seçilmişdir.

Kitabları: "Evləri köndələn yar" (1983), "Ən xoşbəxt adam" (1987), "Batmanqılınc" (1994), "Çadırda Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz" (2001), "Dolu" (2008) və s.

Filmoqrafiya: Biz qayıdacağıq (veriliş, 2007) (II), Dolu (film, 2012)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

10 Aprel – Yazıçı Salam Qədirzadənin 95 illiyi, (1923-1987)

Salam Dadaş oğlu Qədirzadə 1923-cü ilin aprel ayının 10-da Bakı şəhərində anadan olub. Hələ uşaq illərindən ədəbiyyata böyük həvəsi olan S. Qədirzadə şeir və hekayələr yazır, ədəbi dərnəklərdə iştirak edir, məktəbdən sonra məhz bu sahədə təhsil almağı planlaşdırırdı. 1948-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin qiyabi şöbəsinə daxil olur və eyni zamanda Mərkəzi radionun yerli verilişləri üzrə məsul redaktoru vəzifəsində çalışmağa başlayır. 1960-cı ildə S. Qədirzadə "Kirpi" satirik jurnalının məsul katibi təyin olunur və 1966-cı ilədək həmin vəzifədə çalışır. 1975-1976-cı illərdə Salam Qədirzadə Yazıçılar İttifaqının Dramaturgiya üzrə məsləhətçisi kimi çalışır. 1976-cı ildə isə "Kirpi" satirik jurnalının baş redaktoru təyin olunur və 1980-cı ilədək həmin vəzifəni icra edir. Bir qədər sonra həmin dövrdə Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Heydər Əliyevin iştirakı ilə keçirilən Azərbaycan yazıçılarının qurultayında Yazıçılar İttifaqının İdarə heyətinə üzv seçilir. Salam Qədirzadə 35-ə qədər kitab müəllifidir. Onun "Qış gecəsi", "46 Bənövşə", "Kəndimizdə bir gözəl var", "Sevdasız aylar" kimi romanları gənclərin masaüstü kitabına çevrilmişdir. Oxucular tərəfindən səbirsizliklə gözlənilən əsərləri hər zaman ən yüksək tirajlarla nəşr olunurdu. Salam Qədirzadə dramaturq kimi də tamaşaçıların rəğbətini qazanmış, onun pyesləri təkcə Azərbaycanda deyil, Ukrayna, Moldova və digər ölkələrdə səhnəyə qoyulmuşdur. "Hardasan, ay subaylıq", "Həmişəxanım", "Gurultulu məhəbbət", "Şirinbala bal yığır" kimi komediyaları isə elə indi də gündəmdədir. Salam Qədirzadə güclü satira və yumor ustasıdır. Onun satirik əsərləri müasir Azərbaycan ədəbiyyatında yeni bir səhifə açdı, yeni məktəbin bünövrəsini qoydu. Salam Qədirzadə yaradıcılıq baxımından çox dolgun, təqvimi hesabla isə qısa bir həyat yaşadı. O, 1987-ci ilin noyabrın 15-də 64 yaşında dünyasını dəyişmişdi.

Kitabları: "Qış gecəsi", "Yarpaqlar pıçıldaşır", "46 bənöşvə", "Sevdasız aylar", "Ülkər Aytəkin", "Kəndimizdə bir gözəl var" və s.

Filmoqrafiya: Biri vardı, biri yoxdu... (film, 1967), Təşəkkür (film, 1978)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

17 Aprel – Ədəbiyyatşünas Vüqar Əhmədin 55 illiyi, (1963)

Əhmədov Vüqar Mikayıl oğlu 1963-cü il aprel ayının 17-də Bakı şəhərində hərbiçi-dənizçi, ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1984-1987-ci illərdə Şamaxı rayonu Dərəkənd kəndində dil-ədəbiyyat müəllimi işləyib. Müxtəlif illərdə "Novruz" qəzeti və "Azərbaycan dünyası" nəşriyyatlarında baş redaktor, Azərbaycan Kütləvi İnformasiya Vasitələri Həmkarlar Komitəsinin sədr müavini vəzifəsində, 1987-ci ildən 2006-ci ilə kimi Azərbaycan Teleradiosunda məsul vəzifələrdə çalışıb. Hazırda AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisidir. 2005-2011-ci illərdə AMİ-nin professoru olmuşdur. Rəhbərliyi altında gənc ailimlər yetişməkdədir. 1980-ci ildə Bakıdakı M.Müşfiq adına 18 saylı orta məktəbi, 1984-cü ildə indiki ADPU-nu fərqlənmə diplomu ilə, 1990-cı ildə Pedaqoji Universitetin aspiranturasını bitirib. 1992-ci ildə filologiya elmləri namizədi, 2005-cü ildə isə filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi alıb. "Rus uşaq ədəbiyyatı və Azərbaycan" (Bakı, 1992), "Mircəfər Pişəvərinin həyat mühiti və yaradıcılığı" (Bakı, 1998), "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı" (Bakı, 2006), "Ədəbiyyatşünaslıq" (Bakı, 2007), "Anam mənim" (Tehran.2008), "Ş.M.Xiyabani" (Bakı 2010) və s. kimi 30 kitab və 300-dən çox elmi, publisistik məqalə müəllifidir. Nəğməkar şair kimi 500-dən çox mahnının söz, eləcə də musiqi müəllifidir. Üç roman və 10 şeir kitabının, yüzlərlə teleradio verilişinin müəllifidir. İki dərslik, iki tədris proqramı çap olunub. Filologiya elmləri doktoru, professor, eləcə də AMEA-da ədəbiyyatşünaslıq üzrə dissertasiya şurasının üzvüdür. "Qızıl Qələm", AHİK-nın (2 dəfə) və AMEA-nın "Fəxri Fərman"ları ilə təltif olunmuşdur. 50 illiyi ilə əlaqədar "Vüqar Əhmədin yaradıcılıq yolu" adlı monoqrafiya yazılmış, telekanallar tərəfindən silsilə verilişlər və filmlər lentə alınmışdır. Müxtəlif illərdə Moskva, Tehran və İsveçdə yaradıcılıq gecələri keçirilib. Dəfələrlə Asiya və Avropa ölkələrində beynəlxalq elmi konfranslarda məruzələr edib. Eyni zamanda "Azad Azərbaycan" teleradio şirkəti Bədii şurasının üzvüdür.

Kitabları: “Səyavuşun faciəsi” (1993), “Hər kəsin öz səsi” (1993), “Şahnaz sədası” (1994), “Səsi Quran sədasıdı” (2002) və s .

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 Aprel – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vaqif Yusiflinin 70 illiyi, (1948)

Vaqif Yusifli 1948-ci ildə Masallı rayonunun Ərkivan kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi həmin kənddə bitirmiş (1966), ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1967-1972). 1968-ci ildən dövri mətbuatda çıxış edir. Universiteti bitirdikdən sonra üç il (1972-1975) Masallı rayonunda, orta məktəblərdə dil-ədəbiyyat müəllimi işləmişdir. 1975-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun əyani aspiranturasına daxil olmuş, 1979-cu ilin oktyabr ayında "Müasir Azərbaycan nəsrində konflikt və xarakter" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Həmin ilin dekabr ayından "Azərbaycan" jurnalının tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri kimi fəaliyyətə başlamış, 1997-ci ilin noyabrından həmin jurnalın baş redaktor müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir. 2002-ci ildən 0,5 ştat vahidi ilə Ədəbiyyat İnstitutunda aparıcı elmi işçi kimi də çalışmaqdadır. 2011-ci ildə "Müasir Azərbaycan poeziyasında ənənə və novatorluq" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Vaqif Yusifli müasir ədəbi prosesdə fəal iştirak edən görkəmli tənqidçilərdən biridir. Onun ədəbiyyatın müxtəlif problemlərinə həsr olunmuş 1000-ə qədər irili-xırdalı məqaləsi vardır. Bu məqalələr keçən əsrin ikinci yarısından başlayaraq Azərbaycan nəsrinin, poeziyasının, dramaturgiyasının və ədəbi tənqidinin inkişaf prosesini, mənzərəsini əks etdirir. O, tənqidin müxtəlif janrlarında (problem məqalə, esse, resenziya, ədəbi məktub, icmal və s.) qələmini sınamışdır. Məqalələri Azərbaycanın hüdüdlarından kənarda – Türkiyədə və Almaniyada da çap olunmuşdur. Respublikanın Əməkdar Mədəniyyət işçisi fəxri adına layiq görülmüşdür (2003). Beynəlxalq Rəsul Rza mükafatı və Məmməd Araz ədəbi mükafatı laureatıdır.

Kitabları: "Yolun düşsə Şirvana" (1993), "Ürəyimi sərdim günəşə" (1997), "İlhamın kitabı" (1999), "Yollar hayana aparır" (1999) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

26 Aprel – Yazıçı, ədəbiyyatşünas Mir Cəlalın 110 illiyi, (1908-1978)

Mir Cəlal Paşayev 1908-ci ildə İranın Ərdəbil şəhərinin Əndəbil kəndində doğulmuşdur. Kiçik yaşlarında atası Gəncəyə köçdüyündən uşaqlığı burada keçmişdir. 1918-ci ildə atası vəfat etmiş, böyük qardaşının himayəsində yaşamışdır. 1918-1919-cu illərdə xeyriyyə cəmiyyətinin köməyi ilə ibtidai təhsil almışdır. Kazan Şərq Pedaqoji İnstitutunun ədəbiyyat şöbəsində (1930-1932), Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspiranturasında təhsilini davam etdirməklə yanaşı, müəllimlik etmişdir (1932–1935). "Füzulinin poetikası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası (1940), "Azərbaycanda ədəbi məktəblər" mövzusunda doktorluq dissertasiyası (1947) müdafiə etmişdir. Onun ədəbiyyat nəzəriyyəsinə dair araşdırmaları, xüsusilə məşhur "Ədəbiyyatşünaslığın əsasları" dərsliyi Azərbaycan filoloji mühitində diqqətəlayiq yer tutur. Ədibin "Klassik irs və müasirləri"mizə dair məqalələri, monoqrafik tədqiqatları, "Azərbaycanda ədəbi məktəblər" mövzusunda yazdığı doktorluq dissertasiyası, "Füzuli sənətkarlığı", "Cəlil Məmmədquluzadə realizmi haqqında" və sair bu kimi əsərləri onun ədəbi-nəzəri düşüncə ilə ardıcıl və sistemli şəkildə məşğul olmasını təsdiqləyən çox ciddi faktlardır.1928-ci ildən ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. "Kommunist" qəzetində şöbə müdiri, "Gənc işçi" qəzetində məsul katib, həm də Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda elmi işçi olmuşdur (1932-1935). Azərbaycan Dövlət Universitetində dosent, 1948-ci ildən professor kimi fəaliyət göstərmişdir. Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının müdiri olmuşdur (1961-ci ildən). 1978-ci il sentyabrın 28-də vəfat etmiş, ikinci Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir. Bakı küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

Kitabları: Sağlam yollarda (oçerklər). (1932), Boy (novellalar və oçerklər). (1935), “Dirilən adam” (1936), “Bostan oğrusu” (1937), “Axundun iştəhası” (1938), “Gözünaydın” (1939), “Füzulinin poetik xüsusiyyətləri” (1940), “Vətən” (hekayələr). (1942), “İlyas” (1942), “İsrafil” (1942), “Şərbət” (1943), “Vətən yaraları” (1943), “Həyat hekayələri” (1945), “İki rəssam” (1947), “Yeni kəndin adamları” (1948), “İlk vəsiqə” (1949), “Təzə şəhər” (1951), “Söyüd kölgəsi” (1951), “Fitnə” (1955), “Yaşıdlarım” (1955), “Yuxu və külək” (1956), “Dirilən adam” (1978), “XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı” (1982), “Bir gəncin manifesti” (1984), “Seçilmiş əsərləri (iki cilddə). I c.(1986), “Seçilmiş əsərləri” (iki cilddə). II c. (1987), “Ədəbiyyatşünaslığın əsasları” (dərs vəsaiti). (1988) və s.

Filmoqrafiya: Bir ailə (film, 1943), Mətbuat fədaisi (film, 2007), Üç zirvənin fatehi (film, 2008).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

28 Aprel – Şair, dilçi, publisist Adil Babayevin 80 illiyi, (1938)

Adil Məhəmməd oğlu Babayev 28 aprel 1938-ci ildə Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ordubad rayonunun Dırnıs kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1957-1962). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Pedoqoji Xarici Dillər İnstitutunda baş laborant kimi başlamışdır. Burada Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kafedrasında müəllim, baş müəllim (1962-1973), dosent (1973), professor (1997) olmuş, kafedra müdiri seçilmişdir (1997-ci ildən). 1969-cu ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. "Azərbaycan dilçiliyinin inkişaf yolları" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1996). "Dilçiliyə giriş" (1992), "Azərbaycan dilçiliyi tarixi" (1996), "Azərbaycan dili" (2000), "Müasir Azərbaycan dilinin funksional üslubları" (2001), "Dilçiliyin məbədi" (2002) kitabları kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur. Elmi-pedoqoji fəaliyyəti ilə yanaşı bədii yaraıcılıqla da ardıcıl məşğul olmuşdur. Dövri mətbuatda hekayə, şeir, poema və publisistik yazılar çap etdirmişdir. "O qızı hər gün görürəm", "Sarı gəlin" əsərləri əsasında televiziya tamaşası çəkilib nümayiş etdirilmişdir. Krım-Azərbaycan ədəbi əlaqələrinə görə ilk dəfə olaraq Krım mədəniyyət fondunun Bəkir Çobanzadə mükafatına layiq görülmüşdür. Dövlət Dil Komissiyasının üzvüdür (2001).

Kitabları: "Koroğlunun Çənlibelə qayıdışı" (1997), "Bəkir Çobanzadə" (1998), "Elimizin və elmimizin soyqırımı" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

İncəsənət

4 Aprel – Xalq artisti Əli Zeynalovun 105 illiyi, (1913-1988)

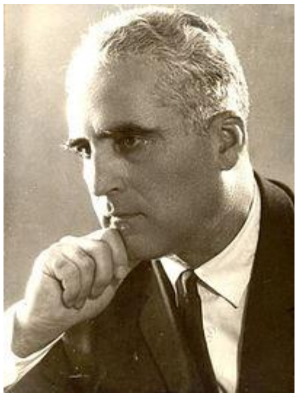

Xalq artisti Əli Zeynalov Azərbaycan teatr və kino sənətində səhnə və ekran hadisələrini real həyat faktı kimi təqdim edən, yaratdığı maraqlı, dolğun rolları tamaşaçıların həmsöhbətinə çevirən istedadlı aktyorlarımızdan biri olub. Əli Yusif oğlu Zeynalov 4 aprel 1913-cü ildə Salyanda anadan olub. Atası Yusif Zeynalov (1887-1965) ilk əlifba kitabının müəllifidir. Uzun illər pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub. Əli Zeynalov da öz atasının yolunu davam etdirib. Pedaqoji təhsil alıb. Aktyorluğa marağı böyük olduğundan müxtəlif dərnəklərə üz tutub. 1928-ci ildə Biləsuvar kənd cavanlarının hazırladığı "Şeyda" tamaşasındakı baş rolu ilə çoxlarının rəğbətini qazanıb. Bakı Pedaqoji və Teatr Texnikumlarını (1933) bitirdikdən sonra o, bir müddət Moskva teatrlarında istehsalat təcrübəsi keçib, geri döndükdən sonra Şəki Dövlət Dram Teatrında işləyib. İrəvan Tearında (1934-1935), Dram Teatrında (1945-1975) işləyib. Əli Zeynalovun uzun illər rejissor Tofiq Kazımovla fəal yaradıcılıq əlaqəsi ona gözəl sənət uğurları gətirib. İlyas Əfəndiyevin "Sən həmişə mənimləsən" pyesində bu iki sənətkar – quruluşçu rejissor Tofiq Kazımov və Həsənzadə rolunun ifaçısı Əli Zeynalov böyük uğur əldə ediblər. Yumşaq tembrli gözəl səsə, aydın diksiyaya malik olan Əli Zeynalov bədii qiraət ustası kimi də tanınmışdı. İncəsənət İnstitutunda "səhnə danışığı" fənnindan dərs deyib. Əli Zeynalov "İki ömrüm olsaydı..." kitabının müəllifidir. Əli Zeynalov 1988-ci ildə dünyasını dəyişib.

Filmoqrafiya: Axşam konserti (film, 1948), Bəxtiyar (film, 1955), Qara daşlar (film, 1956), Uzaq sahillərdə (film, 1958), Bir qalanın sirri (film, 1959), Əsl dost (film, 1959), Aygün (film, 1960), Qəribə əhvalat (film, 1960), Bizim küçə (film, 1961), Leyli və Məcnun (film, 1961), Telefonçu qız (film, 1962), Möcüzələr adası (film, 1963), Yenilməz batalyon (film, 1965), Qaraca qız (film, 1966)(film, kinoalmanax), Dağlarda döyüş (film, 1967), Qanun naminə (film, 1968), Uşaqlığın son gecəsi (film, 1968), Mən ki gözəl deyildim (film, 1968), Birisigün, gecəyarısı... (film, 1981), Üzeyir ömrü (film, 1981) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Aprel – Xalq artisti Lütfiyar İmanovun 90 illiyi, (1928-2008)

Lütfiyar İmanov 1929-cu il aprelin 17-də Sabirabadda anadan olmuşdur. İlk dəfə məktəbli olarkən 1943-cü ildə Sabirabad Dövlət Dram Teatrında aktyor kimi özünü sınamışdır. 18 yaşıdaykən dram dərnəyinin rəhbəri olmuşdur. 1948-ci ildən Sabirabad şəhər mədəniyyət evində bədii rəhbər işləmişdir. 1957-ci ildə Asəf Zeynallı adına Bakı musiqi məktəbinin vokal şöbəsini bitirmişdir. 1968-ci ildə Azərbaycan Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin teatrşünaslıq fakültəsini bitirmişdir.

1954-1956-cı illərdə Azərbaycan televiziya və radiosunun xor solisti olmuş, 1956-1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Estrada Orkestrinin solisti, 1956-1959-cu ildə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında işləmişdir. İlk dəfə 1957-ci ildə Moskvada Üzeyir Hacıbəyovun "Koroğlu" operasında baş rolda debüt etmişdir. 1958-ci ildən ömrünün sonuna qədər Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. 1965-ci ildə Moskvada Böyük Teatrda, 1975-ci ildə İtalyanın Milan şəhərində "La Skala" teatrında təcrübə keçmişdir. 1968-ci ildən başlayaraq 30-dan çox operada baş rolda çıxış etmişdir. Konsertlərdə Azərbaycan və dünya xalqlarının mahnılarını və s. ifa edirdi. İran, İtaliya, Almaniya, Hindistan, Kanada, ABŞ, Türkiyə, bir sıra ərəb öləkələrində və s. qastrol səfərlərində olub. Pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub. Sovet dönəmində Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında (professor), 1991-1995-ci illərdə İstanbul və İzmirin opera teatrlarında dərs demişdir. 1996-cı ildə İtaliyada Vivaldinin xatirəsinə həsr edilən konsertdə, Almaniyada "Milleniumun mahnısı" festivalında çıxış etmişdir. "Karmen", "Faust", "Otello", "Trubador", "Aida", "Riqoletto" və s. klassik opera əsərlərində rollar oynayıb. 1987-1991-ci illərdə Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının sədri olmuşdur. 1980 və 1985-ci illərdə Azərbaycan SSRİ-nin Ali Sovetinin deputatı seçilmişdir. 21 yanvar 2008-ci ildə Bakı şəhərində rəhmətə getmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Filmoqrafiya: Görüş (film, 1955), Koroğlu (film, 1960), Səhər (film, 1960), Ulduz (film, 1964), Sevil (film, 1970), Səni tərənnüm edirəm, Vətən! (film, 1975), Azərbaycan elləri (film, 1976), Xalq nəğməkarı (film, 1979), Nəğməkar torpaq (film, 1981), Əzablı yollar (film, 1982), Lütfiyar İmanov (film, 2002), Maestro (film, 2002) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Aprel – Xalq artisti, aktyor Həsənağa Turabovun 80 illiyi, (1938-2003)

Həsənağa Səttar oğlu Turabov 1938-ci il aprelin 24-də Bakı şəhərində anadan olub. 31 saylı orta məktəbdə təhsil alıb. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan İncəsənət İnstitutuna daxil olub və 1960-cı ildə aktyorluq ixtisası üzrə ali təhsilini başa vurub. Elə həmin ildən Azərbaycan Dram Teatrında aktyor kimi fəaliyyətə başlayıb və ömrünün sonuna qədər bu teatrda çalışıb. 1987-2001-ci illərdə teatrın direktoru və bədii rəhbəri vəzifələrində işləyib. Onun rəhbərliyi dövründə teatr əsaslı təmir edilmiş, neçə-neçə klassik və müasir əsərlər səhnəyə qoyulmuşdur. Səhnə fəaliyyətinə başladığı ilk illərdən lirik-psixoloji üslubu ilə seçilib, Azərbaycan və dünya dramaturqlarının əsərlərində baş rolları ifa edib. Ağasadıq Gəraybəyli, İsmayıl Dağıstanlı, İsmayıl Osmanlı, Mehdi Məmmədov, Adil İsgəndərov və neçə-neçə başqa sənətkarlarla tərəf-müqabil olub. Səhnədə yaratdığı rollar arasında Vahid ("Kəndçi qızı"), Azər ("Yaxşı adam"), Hamlet ("Hamlet"), Lionel ("Orman qızı"), İsgəndər ("Ölülər") Xəyyam ("Xəyyam") xüsusilə seçilir. Həsənağa Turabov bir sıra bədii filmlərdə, o cümlədən, televiziya filmlərində maraqlı və yaddaqalan surətlər yaradıb. "Yeddi oğul istərəm" filmindəki Gəray bəy obrazı onun ən yaddaqalan rollarındandır. Onun digər bir yaddaqalan rolu "Babək" filmində yaratdığı Afşin roludur. Həsənağa Turabovun "Axırıncı aşırım", "Çarvadarların izi ilə", "Ürək... Ürək...", "Sevinc buxtası", "Dantenin yubileyi", "Qəm pəncərəsi", "Bəyin oğurlanması" və başqa filmlərdəki rolları da öz ifa tərzilə seçilir. "Qanlı zəmi" filminin isə rejissoru olmuşdur.

H.Turabovun son çəkildiyi filmlər isə Rüstəm İbrahimbəyovla Ramiz Həsənoğlunun "Ailə" və Eldar Quliyevin "Nə gözəldir bu dünya..." filmləri olmuşdu. Həsən Turabovun Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru kimi pedaqoji fəaliyyəti də səmərəli olub. O, zəngin təcrübəsinə əsaslanaraq, gənclərin bu nəcib, eyni zamanda mürəkkəb sənətin incəliklərinə yiyələnməsi və Azərbaycan teatrının ənənələrini davam etdirə biləcək sənətkarların yetişdirilməsi işində əlindən gələni edib. Həsən Turabov 2003-cü ildə vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: Yeddi oğul istərəm... (film, 1970), Babək (film, 1979), Mən mahnı qoşuram (film, 1979), Qızıl uçurum (film, 1980), Anlamaq istəyirəm (film, 1980), Gözlə məni (film, 1980) , Xeyir və Şər (film, 1980).

İnternetdə: **www.books.google.com**

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

20 aprel – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Xasıyev Samir Zirəddin oğlunun 45 illiyi, (1973-1995)

20 aprel 1973-cü ildə Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1980-ci ildə Bakının Nərimanov rayonundakı 82 saylı orta məktəbin birinci sinfınə getmişdir. 1988-ci ildə ailəsi Gəncə şəhərinə köçdüyü üçün, orta təhsilini 14 saylı beynəlmiləl orta məktəbdə tamamlamışdır. O, məktəbi bitirib Bakıya qayıdır. 1991-ci ildə Bakı Soyuducular Zavodunda işləməyə başlayır. Elə həmin il Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinin axşam şöbəsinə daxil olur. Birinci kursda oxuyarkən hərbi xidmətə çağırılır. O, əvvəlcə Dərnəgüldəki tikinti batalyonunda xidmət edir. 1992-ci ildə isə Vətənin çağırışına səs verərək rəhbərlikdən döyüş bölgəsinə göndərilməsini xahiş edir. S.Xasıyev qısa təlim keçdikdən sonra ön cəbhəyə yola düşür. İlk döyüşü Ağdam rayonunun Mərzili kəndindən başlayır. 1993-cü ildə Füzuli, Ağdərə bölgələrində aparılan əməliyyatlarda fəal iştirak edir. Samir bir neçə dəfə yaralansa da, döyüş bölgəsini tərk etmir, yoldaşlarının yanında qalmağı üstün tutur. Samirin gərgin döyüşlərinin biri də Tərtər cəbhəsində oldu. Ölümün gözünə dik baxan cəsur döyüşçü bir neçə dəfə mühasirəni yararaq yoldaşlarını xilas etdi. Bacarığını, səriştəsini nəzərə alıb onu iki aylıq zabitlər kursuna göndərdilər. O, leytenant rütbəsi alandan sonra yaratdığı bölüyün komandiri oldu. Samir 1994-cü ildə Gəncə qiyamının yatırılmasında fəal iştirak etdi, "Hərbi xidmətlərə görə" medalı ilə təltif edildi. Subay idi. Bakı şəhərində 2-ci Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Bakının Nərimanov rayonundakı keçmiş Montin adına Mədəniyyət və İstirahət parkına Samir Xasıyevin adı verilmiş və parkda büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 saylı fərmanı ilə leytenant Xasıyev Samir Zirəddin oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

May

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

3 May – Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü, (1993)
3 May – Türk Dünyasının Həmrəylik Günü, (1944)
3 May – Beynəlxalq Günəş Günü, (1994)
5 May – Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1992)
8 May – Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günü, (1953)
9 May – Faşizm üzərində Qələbə Günü, (1945)
15 May – Beynəlxalq Ailə Günü, (1994)
15 May – Beynəlxalq İqlim Günü, (1992)
18 May – Beynəlxalq Muzeylər Günü, (1977)
20 May – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1875)
21 May – Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Naminə Mədəni Müxtəliflik Günü, (2002)
22 May – Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü, (2000)
23 May – Ümumdünya Tısbağa Günü, (2000)
28 May – Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi, (1918)
31 May – Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü, (1988)

Bu tarixi unutmayaq

8 May – Şuşa şəhərinin işğalı günü, (1992)
17-18 May – Laçın rayonunun işğalı günü, (1992)

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

10 May – Ümummilli lider Heydər Əliyevin 95 illiyi, (10.05.1923 - 12.12.2003)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Eyvaz Borçalının 80 illiyi, (05.05.1938)
Xalq yazıçısı, dramaturq, tənqidçi Elçin Əfəndiyevin 75 illiyi, (13.05.1943)
Şair Əli Qurban Dastançının 90 illiyi, (14.05.1928-27.03.2004)
Şair, ədəbiyyatşünas Bəkir Çobanzadənin 125 illiyi, (15.05.1893-1937)
Şair Əhməd Mahmudun 90 illiyi, (17.05.1928)
Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, biblioqraf Əmin Əfəndiyevin 85 illiyi, (18.05.1933)
Dramaturq Rauf İsmayılovun 95 illiyi, (20.05.1923-1980)
Yazıçı Rəşid bəy Əfəndiyevin 155 illiyi, (24.05.1863-1942)
Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Mustafa Quliyevin 125 illiyi, (24.05.1893-1938)
Ədəbiyyatşünas, publisist Əli Mirzəyevin 85 illiyi, (24.05.1933)
Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Elmira Axundovanın 65 illiyi, (26.05.1953)

İncəsənət

Xalq artisti, aktyor Kamal Xudaverdiyevin 80 illiyi, (03.05.1938-23.04.2008)

Teatrşünas, tənqidçi Mehdi Məmmədovun 100 illiyi, (22.05.1918-28.01.1985)

Xalq aristi, aktyor Fuad Poladovun 70 illiyi, (24.05.1948)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mirzəyev Yusif Vəli oğlunun 60 illiyi, (23.05.1958-19.02.1993)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

3 May – Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü, (1993)

1991-ci il mayın 3-də Namibiyanın paytaxtı Vindhukda regional seminara toplaşmış jurnalistlər azad və müstəqil informasiya vasitələrinə yardımçı olmaq məqsədilə bütün dünya hökumətlərinə mətbuat azadlığının və demokratikliyinin təminatına yardımçı olmağa çağıran Vindhuk Bəyannaməsini qəbul ediblər. Buna görə, BMT Baş Məclisi 1993-cü ildə mayın 3-nü Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü elan edib. Söz və mətbuat azadlığı demokratiyanın meyarı olaraq tanınır. Söz azadlığının olmadığı ölkələrdə insan hüquqlarının pozulması hallarına daha çox rast gəlinir. Bu gün bir çox beynəlxalq qurumlar ölkələrdə söz və mətbuat azadlığını diqqət mərkəzində saxlayırlar.

İnternetdə: www.books.google.com

3 May – Türk Dünyasının Həmrəyliyi Günü, (1944)

Türk millətinin bayrağı onun müqəddəslik simvoludur.

Bu tarixi gün ilk dəfə 1944-ci ilin 3 mayında Topxana hərbi həbsxanasında 10 nəfər məhkum tərəfindən qeyd olunub. Azərbaycanda Türkçülük Günü 1992-ci ilin may ayının 3-dən etibarən qeyd edilir. Türkçülük Günü Türkiyədə daha geniş qeyd olunur. Azərbaycanda isə bu günü əsasən milliyyətçilər qeyd edirlər. Hər bir xalq öz keçmişini, tarixini bilməli, özünü tanımalı və mirası yaşatmalıdır. 3 May tarixinin Türkçülük Günü kimi tarixə yazılmasında, türkçülük uğrunda mübarizə aparan insanlar uzun illər təqiblərə məruz qalmışlar. Türkçülük Günü əslində Türkiyədən qaynaqlanır. Türk dünyası bütün dünyaya ədalət, hürriyyət gətirdi. Sonradan türkü məhv etmək üçün müəyyən qüvvələr hərəkətə gəldi. Türk dövlətləri sıradan çıxarıldı, 1918-ci ildə Birinci Dünya müharibəsi bitənə kimi Osmanlı imperiyasını da çökdürdülər. Bundan sonra meydana Atatürk gəldi və türk millətini, türk milliyyətçilərini qalibiyyətə apardı. Atatürkdən sonra baş verən proseslər yenidən Qərb dünyasının istəyi ilə getməyə başladı. Bu dövrdə milliyətçilər təqiblərə məruz qaldılar və bunun kuliminasiya nöqtəsi isə 3 may 1944-cü ildə baş verdi. **İnternetdə: www.books.google.com**

3 May – Beynəlxalq Günəş Günü, (1994)

Bu gün YUNESKO-nun qərarı ilə təyin olunmuşdur. Yer kürəsinə ən yaxın ulduz Günəşdir. Yaşayışın mənbəyi olan Günəşi nə qədər tanıyırıq? Beynəlxalq Günəş Günü artıq on ildən çoxdur ki, may ayının 3-də qeyd edilir. Günəş Günü Milli Uçuş və Kosmos İdarəsi tərəfindən qeyd edilir. Günəş bitki və heyvanlar aləminə lazım olan istiliyi, işığı verir. Yer Kürəsinin atmosferini formalaşdırır. Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, böyük şairimiz Məmməd Araz hələ 1982-ci ildə maraqlı bir şeir yazmışdır: "Günəş günü". Bu şeir təbiəti, işığı, yerin və göyün gözəlliklərini, eləcə də insanın ruhundakı nuru, xeyirxah əməlləri qorumaq üçün bir çağırış idi:

Əkinçi, səpinçi gününə yaxın,
Dəmirçi, kömürçü gününə yaxın,
Bu günü qoparaq il budağından,
Elə adisinin, elə bozunun.
Süpürüb qarını, silib tozunu
Yuyub gözümüzdə, sözümüzdə biz
Sərib qurudub da sinəmizdə biz,
O günə ad verək, ad – Günəş günü,
Əkək ağlımıza, yaddaşımıza.
Bir gün salam verək, - İşığın aydın!
Töhfəmiz olmasın işıqdan ayrı...

Bu şeir yazılandan xeyli sonra – 1994-cü ildə beynəlxalq təqvimlərdə əlamətdar günlər sırasına biri də əlavə olundu: Günəş Günü. Beynəlxalq Günəş Enerjisi Cəmiyyətinin Avropa bölməsinin təşəbbüsü ilə insanların diqqətini bərpa olunan enerji mənbələrinə cəlb etmək üçün hər il mayın 3-də dünyada Günəş Günü qeyd olunur. Həmin gündə alimlər, ictimai təşkilatlar və şirkətlər günəş enerjisinin imkanlarını nümayiş etdirmək üçün müxtəlif tədbirlər təşkil edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

5 May – Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1992)

1992-ci ildən BMT Baş Assambleyasının qərarı ilə hər il 5 may Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycanda bu qəbildən olan insanların sayı 450 mindən çoxdur. Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsi ilə bağlı dövlət proqramı mövcuddur. Həmin proqramda əlilliyin qarşısının alınması, əlillərin reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında qanunun bütün müddəaları öz əksini tapıb. Əlillərin sosial müdafiəsi isə ildən-ilə daha da gücləndirilir, bu istiqamətdə genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. Bu işlər onların cəmiyyətə inteqrasiyasına xidmət edir. Dövlət hər ay əlillik qruplarına uyğun olaraq, onlara pensiya və sosial müavinətlər verir. Onların sağlamlığının bərpası üçün paytaxtda və bölgələrdə reabilitasiya mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar əlilliyin qarşısının alınmasında, əlillərin reabilitasiyasında mühüm rol oynayır.

BMT-nin nüfuzlu strukturlarından biri olan Uşaq Fondunun (UNİCEF) Azərbaycandakı nümayəndəliyi tərəfindən ölkəmizin Prezidentinə ünvanlanmış 2008-ci il 12 dekabr tarixli müraciətdə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyanın yerli və mərkəzi səviyyədə müxtəlif dövlət qurumları arasında əlaqələndirməni təmin etmək məqsədilə hökumətdə əlaqələndirici şəxsin təyin olunması və əlaqələndirmə mexanizminin yaradılması (maddə 33.1), Konvensiyanın həyata keçirilməsinin təşviqi və monitorinqi (maddə 33.2) məqsədilə Ombudsman Aparatında müvafiq bazanın yaradılması üçün adekvat tədbirlərin görülməsi təklif edilmişdir. Bu UNİCEF-in həmin istiqamətdə hökumətimizə dəstək vermək niyyətində olduğunun ifadəsidir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 May – Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günü, (1953)

Bu gün 1828-ci il may ayının 8-də anadan olmuş İsveçrə vətəndaşı, humanist ictimai xadim, "Nobel" sülh mükafatı laureatı Anri Dünanın şərəfinə təsis edilmişdir və 1953-cü ildən qeyd olunur.

Anri Düna 1859-cu ildə İtaliyanın Solferino əyalətində Avstriya və Fransa orduları arasında baş vermiş döyüşün şahidi olmuş və müharibənin dəhşətlərini öz gözləri ilə gördükdə, yerli əhalini yardım üçün səfərbər etmişdir. 1863-cü ildə Anri Dünanın təşəbbüsü ilə yaralılara yardım göstərən Beynəlxalq Komitə (gələcək Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi) yaradılmışdır. 1864-cü il avqust ayının 22-də İsveçrədə keçirilən Diplomatik Konfransda emblem – ağ fonda qırmızı xaç qəbul olunmuşdur. Belə fərqləndirici nişan, qırmızı fonda ağ xaçı əks etdirən İsveçrə dövlətinin bayrağına olan hörmətin əlamətidir.

1876-cı ildə Osmanlı imperiyası rus-türk müharibəsində iştirak edən tibbi işçilərinin müdafiəsi üçün Qızıl Aypara emblemini təklif etmişdir. O vaxtdan adı çəkilən emblem, ağ fonda qırmızı xaç emblemi ilə yanaşı, bərabər hüquqlu nişan kimi qəbul olunub. Hazırda həmin emblem bir sıra ölkələr tərəfindən istifadə edilir. Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı tərkibində 183 milli Qızıl Xaç və Qızıl Aypara cəmiyyətlərini, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsini və Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyasını birləşdirir.

İnternetdə: www.books.google.com

9 May – Faşizm Üzərində Qələbə Günü, (1945)

"Tarix bu gün də, gələcəkdə də bilməlidir ki, II Dünya müharibəsində, Böyük Vətən Müharibəsində Azərbaycan Respublikasının fəaliyyəti, rolu çox böyük olmuşdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Müharibədə Azərbaycanın 600 mindən çox oğul və qızının amansız düşmənlə döyüşlərdə göstərdikləri misilsiz şücaət və igidlik, arxa cəbhədə çalışanların isə əmək rəşadəti dillər əzbəridir və bugünki nəsillər üçün daim örnək olaraq qalacaqdır.

Azərbaycan xalqının İkinci Dünya Müharibəsində göstərdiyi qəhrəmanlıq nümunələri haqqında çoxlu sayda şeirlər, kitablar yazılmış, bədii və sənədli filmlər çəkilmiş, qəhrəmanların şərəfinə abidələr ucaldılmış, onların adları əbədiləşdirilmişdir. 9 may – Faşizm Üzərində Qələbə Günü təntənəli surətdə qeyd olunur. Bu qələbə heç də asan başa gəlməyib. Yüzlərlə, minlərlə həmvətənlərimiz bu qələbə naminə canlarından keçiblər. Onlar doğma Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda mərdliklə, hünərlə vuruşaraq və həm də doğma Azərbaycan torpağını qoruyublar. 170 mindən çox azərbaycanlının orden və medallarla təltif edilməsi, 130 nəfər həmyerlimizin isə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülməsi buna əyani sübutdur. Əgər o vaxt Azərbaycan nefti cəbhəyə göndərilməsəydi, bu müharibə qələbə ilə bitməzdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1995-ci ildə Qələbənin 50 illiyi ilə bağlı keçirilən təntənəli tədbirdə demişdir: "Bu qələbənin çalınmasında Azərbaycanın xüsusi rolu bir də ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Respublikasının nefti o vaxtlar həmin müharibənin uğurla aparılması üçün ən mühüm amillərdən biri olmuşdur". Müharibənin ilk illərində faşist Almaniyası işğal etdiyi Avropa ölkələrinin iqtisadi və hərbi potensialını öz əlində cəmləşdirmişdi. Lakin "Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə üçün" şüarı altında bütün Sovet xalqlarını birləşdirdi. Bununla da düşmənin hücumları, nəinki dayandırıldı, faşistlər Moskva, Stalinqrad, Kursk və başqa döyüşlərdə ən ağır və sarsıdıcı məğlubiyyətə uğradı, 1945-ci ildə isə tamamilə məğlub edildi.

İnternetdə: www.books.google.com

15 May – Beynəlxalq Ailə Günü, (1994)

"Ən gözəl təmir olunan uşaq evi, ən müasir internat məktəbi heç vaxt ailəni, ailə mühitini əvəz edə bilməz".

Mehriban Əliyeva,
Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Ailə Azərbaycan dövləti, Azərbaycan cəmiyyəti üçün həmişə müqəddəsdir. Dövlətimiz cəmiyyətin əsas atributu olan ailənin rifah halının gündən-günə daha da artmasının qayğısına qalmaqla, onun müqəddəsliyini bir daha təsdiq edir.

BMT Baş Assambleyası 1993-cü ilin sentyabrında 15 may tarixini 1994-cü ildən etibarən hər il Beynəlxalq Ailə Günü kimi qeyd etməyi qərara almışdır. Ailənin cəmiyyətin əsas elementi, kiçik demokratiyanın təməli olduğunu nəzərə alaraq, BMT demokratik ideyaları dəstəkləyən, sülh və demokratik millətlər birliyini qurmağa səy göstərən bütün dünya ailələrini birləşdirməyə çalışır. Azərbaycanda ailə bütün zamanlarda cəmiyyətimizin ən müqəddəs təməl daşı hesab olunub. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayırdı. Bu münasibət indi də dövlət başçımız İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Bu gün ölkəmizdə ailə cəmiyyətin əsas özəyi kimi dövlətin xüsusi himayəsindədir və dövlət öz siyasətində ailənin sosial müdafiəsi, gənc ailələrə qayğını əsas tutur. Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayan ulu öndər Heydər Əliyev cəmiyyətdə qadınların rolunun artırılması, qadınlarla kişilər arasında bərabərliyin gerçəkləşdirilməsi, qadın, ailə problemlərinin həlli istiqamətində də böyük işlər görmüşdür. 1998-ci il yanvarın 14-də Azərbaycanda Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Bu məsələyə böyük həssaslıqla yanaşan Prezident İlham Əliyev 2006-cı il fevralın 6-da Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalamışdır. Hazırda bu komitə dövlətin ailə siyasətini həyata keçirən bir qurum olaraq mövcud problemlər üzərində işləyir, onların həlli istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirir. Ölkənin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, millət vəkili Mehriban Əliyevanın ailə, qadın və uşaq məsələlərinə, bu sahədə aktual problemlərə həssas münasibəti bunu bir daha təsdiq edir. M. Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi nəhəng proqram və layihələr ailələr üçün, sözün əsl mənasında, böyük dayaqdır. "Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı proqramı" çərçivəsində görülən işlər də əslində, Azərbaycan ailəsinin rifahına, möhkəmlənməsinə xidmət edir.

İnternetdə: www.books.google.com

15 May – Beynəlxalq İqlim günü, (1992)

İqlimin qorunması bəşəriyyətin qarşısında duran qlobal problemlərdən biridir. Hər il mayın 15-də dünya Beynəlxalq İqlim Gününü qeyd edir. Bu qeyri-rəsmi bayramın təsis olunması, meteoroloqların iqlimin indiki və gələcək nəsillərin rifahı üçün vacib resurs kimi qorunub saxlanması çağırışına cavab olmuşdur. Qlobal istiləşmə, atmosfer qatında ozonun yüksək səviyyədə olması, planetdə hava şəraitinin dəyişilməsi – Yer kürəsində iqlimin pisləşməsinə səbəb olur və nəticə etibarilə insanların həyat, ərzaq və mülkiyyət təhlükəsizliyinə, təbii ehtiyatların vəziyyətinə və dövlətlərin balanslaşdırılmış inkişafına mənfi təsir göstərir. Müasir elmlər Yer kürəsində temperaturun getdikcə qalxması halında iqlimin fəlakətli dəyişikliyinin vaxtını dəqiq deyə bilmirlər. Lakin ekoloq və meteoroloqların fikrincə, bu dəyişiklikləri təxirə salmaq olar. Geridönməz iqlim dəyişikliklərinə səbəb olan əsas problemlərin sırasına atmosferdə parnik qazlarının toplanmasının çoxalmasıdır. Bu təzahür dünya səviyyəsində ilk dəfə 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda Yer Sammitində müzakirə olunmuşdur. Dünyanın 180-dən çox ölkəsinin nümayəndələri BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Haqqında Çərçivə Konvensiyasını imzalamışlar. 1997-ci ildə bu konvensiya tərəfdarlarının Kiotoda (Yaponiya) keçirilən üçüncü konfransında konvensiyaya əlavə kimi məşhur Kioto protokolu qəbul olunmuşdur. 2007-ci ilin dekabrında Balidə (İndoneziya) BMT-nin iqlim dəyişikliyi məsələlərinə həsr olunan başqa bir konfransı keçirilmişdir.

Yer üzündə iqlimin qorunması planetin hər bir sakinindən asılıdır. Bunun üçün avtomobillərdən az istifadə etmək, ağac əkmək, yaşıllıqları qorumaq və s. lazımdır. Bu kiçik işləri hər bir insan həyata keçirsə, əslində çox böyük müsbət nəticələrə səbəb olar.

İnternetdə: www.books.google.com

18 May – Beynəlxalq Muzeylər Günü, (1977)

“Muzey maddi - mədəniyyət abidələrinin komplektləşdirilməsi, mühafizəsi, öyrənilməsi, kütləvi nümayişinin və təbliğinin həyata keçirildiyi mədəniyyət, elmi tədqiqat müəssisəsidir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

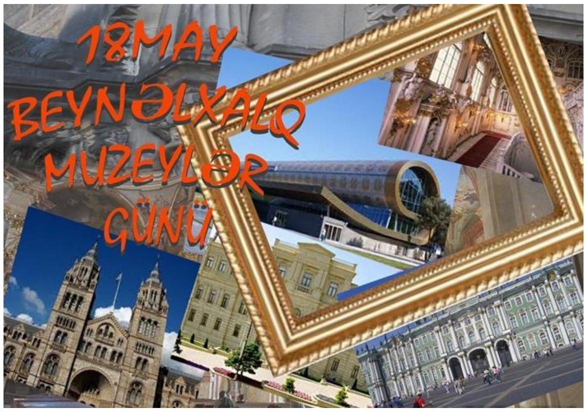

2000-ci il martın 24-də qüvvəyə minmiş “Muzeylər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ölkəmizdə muzeylərin fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi əsaslarını və müvafiq münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli lider tərəfindən muzey işinin inkişafı üzrə müəyyən edilmiş prioritetlər bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və ölkəmizin birinci xanımı, YUNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən uğurla davam etdirilir. Muzeylər dünyada mədəni proseslərin fəal iştirakçısına, eyni zamanda, qloballaşmanın mənfi nəticələrinə qarşı dura bilən mədəniyyət ocaqlarıdır. Hər il mayın 18-i dünyada Beynəlxalq Muzeylər Günü kimi geniş qeyd edilir. Beynəlxalq Muzeylər Şurasının (İCOM) təşəbbüsü ilə 1977-ci ildə təsis olunmuş bu əlamətdar günün məqsədi muzeylərin cəmiyyətin həyatında nə dərəcədə mühüm rol oynadığını göstərməkdir.

Dünyanın 100-dən çox ölkəsində qeyd edilən Beynəlxalq Muzeylər Günü qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik Azərbaycanda da geniş miqyasda bayram edilir. Ölkəmizdə muzey işinin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun təşəbbüsü ilə respublika Mədəniyyət Nazirliyinin Muzeylər İdarəsi, Muzey işi üzrə Elmi-Metodiki Mərkəz, Muzey Ekspozisiyalarının Bədii Tərtibatı Emalatxanası, Muzey Sərvətləri və Xatirə Əşyalarının Bədii Bərpa Mərkəzi təşkil olunmuşdur. Azərbaycan mədəniyyətinin Üzeyir Hacıbəyli, Hüseyn Cavid, Cəlil Məmmədquluzadə, Məmməd Səid Ordubadi, Cəfər Cabbarlı, Bülbül, Səməd Vurğun, Niyazi və digər nəhəng simalarının memorial – xatirə, mənzil, bölgələrdə tarix-diyarşünaslıq muzeyləri məhz ulu öndər Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə yaradılmışdır. 1994-cü ildə “Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində “İstiqlal” Muzeyinin yaradılması və İstiqlal abidəsinin ucaldılması haqqında” 2006-cı il 18 dekabr, “Müasir İncəsənət Muzeyinin yaradılması haqqında” 2006-cı il 19 dekabr, “Azərbaycanda muzey işinin yaxşılaşdırılması haqqında” 2007-ci il 6 mart tarixli sərəncamları, 2009-cu il 22 may tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycanın regionlarında fəaliyyət göstərən muzeylərin müasir standartlara

uyğun təmirinə, yeni avadanlıq və zəruri eksponatlarla təchizatına dair xüsusi tədbirlər planı", həmçinin "Azərbaycan Xalça Muzeyinin yeni binasının maddi-texniki təminatı haqqında" 2013-cü il 29 dekabr tarixli sərəncamları bu sahəyə göstərilən qayğıya bariz nümunələrdir. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasını həyata keçirmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin 2013-cü il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunan "Daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair 2014-2020-ci illər üzrə Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq, milli mədəni irsimizin qorunması dövlət əhəmiyyətli prioritet məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük zəhməti sayəsində "Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi", Qız qalası və Qobustan Milli Tarix-Bədii Qoruğu YUNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilmişdir. Fondun həyata keçirdiyi müxtəlif layihələr çərçivəsində Qarabağ muzeyləri haqqında məlumatlar mötəbər beynəlxalq təşkilatlara çatdırılır. Azərbaycan dövlətinin uğurlu mədəniyyət siyasəti nəticəsində son illər muzeylərimizin dünyanın nüfuzlu muzeyləri ilə əlaqələri genişlənmiş, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində yeni nailiyyətlər əldə edilmişdir. Ümummilli liderimizin siyasi irsinin öyrənilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin formalaşdırılaraq inkişaf etdirilməsi məqsədilə yaradılan Heydər Əliyev muzeyləri isə respublikada muzey şəbəkəsinin genişləndirilməsi sahəsində mühüm hadisə kimi qiymətləndirilməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 May – Ümumdünya Metrologiya Günü, (1875)

Ümumdünya Metrologiya Gününün tarixi 1875-ci ilin 20 mayından – Parisdə Beynəlxalq Diplomatik Konfransda 17 inkişaf etmiş ölkənin hökumət nümayəndələrinin məşhur Metrik Konvensiyasını imzalamaqla başlayıb. Konvensiyaya uyğun olaraq Çəkilər və Ölçülər üzrə Beynəlxalq Büro (BİPM) yaradılıb, ölçmələr üzrə elm sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasları və onun sənayedə, ticarətdə, cəmiyyətin mənafeyi naminə praktiki tətbiqi mexanizmləri işlənib hazırlanıb. Belə ki, məhz bu sənəddən sonra ölçmələrin metrik sistemi və beynəlxalq vahidlər sistemi tətbiq edilib, onun əsasında Beynəlxalq Ölçmələr Sistemi yaradılıb. Metrik Konvensiyanın ən başlıca məqsədi olan ölçmələrin vəhdətinin bütün ölkələrdə təmin edilməsi bu gün də çox vacib məsələdir. Müasir cəmiyyətin bütün həyat və fəaliyyət istiqamətləri – səhiyyə, ekologiya, müdafiə və təhlükəsizlik, ən yeni elm həcmli texnologiyaların inkişafı və tətbiqi, energetika, ticarət və s. ölçmələrin dəqiqliyindən, vəhdətindən və doğruluğundan asılıdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 13 iyun 2000-ci ildə təsdiq olunmuş "Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, daha sonra 13 iyun 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş eyni adlı, lakin müasir dövrün tələblərinə uyğun hazırlanmış yeni Qanun bu sahənin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirib və metrologiyanın inkişafına ciddi təkan olub. Azərbaycanda metrologiya sahəsi üzrə dövlət siyasətini Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi həyata keçirməkdədir. Bu sahənin beynəlxalq tələblər səviyyəsində inkişafına nail olmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 2012-ci il tarixli Fərmanı ilə Komitə yanında Dövlət Metrologiya Xidməti yaradılıb. Hazırda Azərbaycanda ölçmələrin vəhdətini və dövlət etalonlarından ötürülməsini təmin etmək məqsədilə milli etalon bazasının təkmilləşdirilməsi üzrə işlər aparılır. Belə ki, Komitənin Milli Etalon Mərkəzində kütlə, təzyiq, sıxlıq və özlülük, temperatur, elektrik, vaxt və tezlik, dozimetriya dövlət etalonları saxlanılır və adıçəkilən sahələr üzrə ölçmələr digər ölçmə vasitələrinə ötürülür.

İnternetdə: www.books.google.com

21 May – Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Naminə Mədəni Müxtəliflik Günü, (2002)

Bu gün BMT Baş Məclisi tərəfindən 2002-ci ilin dekabrında təsis edilmişdir. Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dünya Mədəni Müxtəliflik Günü ilk dəfə 2003-cü il mayın 21-də keçirilmişdir. Hazırda dünya mədəniyyətini çox müxtəlif amillər təhdid edir – bir halda milli özünəməxsusluğun həddən artıq qorunması müxtəlif azlıqların mədəniyyətləri üçün təhlükə yaradır, digər halda din mədəniyyətə təzyiq göstərir, üçüncü halda praktik olaraq dünyanın bütün ölkələrində qloballaşmanın təsiri altında dillər yox olur, ənənələr itirilir, zəif mədəniyyətlər kənarda qalır, bəzən də tamamilə yox olur. Bütün bu faktların nəzərə alınması və onların əhəmiyyətinin dərk edilməsi 2001-ci ildə YUNESKO-nun "Mədəniyyətlərin müxtəlifliyinə dair" bəyannaməsinin qəbul olunmasını zəruri etmişdir. Bu bəyannamənin həyata keçirilməsi üçün iyirmi əsas istiqamətdən ibarət Fəaliyyət Planı qəbul olunmuşdur. Bəyannamədə müxtəliflik, dialoq və inkişaf arasında əlaqənin yeni anlayışı irəli sürülmüşdür. Qeyd etmək lazımdır ki, BMT konvensiyalarına qoşulan Azərbaycan mədəni müxtəlifliyin tanınmasına əsaslanır və mədəniyyətlərarası mübadiləni dərk edərək, daha çox həmrəyliyin bərqərar olmasına cəhd göstərir. Milli-mədəni müxtəliflik mədəni zənginlik deməkdir. Azərbaycan dövləti ölkədəki milli-mədəni müxtəlifliyin qorunub saxlanmasında, inkişafında maraqlıdır və buna dəstək verir.

Dünya cəmiyyəti bununla mədəni müxtəlifliyin inkişafına töhfələr verməklə, mədəni irsin qorunması, müxtəlif mədəniyyətlərin nümayəndələri arasında münasibətlərin qurulması vacibliyini həmişə yadda saxlamalıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

22 May – Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü, (2000)

Məşhur bioloq E. Vilson biomüxtəlifliyi – "həyatın məğzi" adlandırmışdır. Biomüxtəliflik Yer üzərində mövcud olan genlərdən ekosistemlərə qədər bütün canlıların əmələ gətirdiyi müxtəlifliyin məcmusu deməkdir.

Bioloji müxtəliflik bütün yaşayış mühitlərində, o cümlədən quruda, dənizdə və digər su ekosistemləri və ekoloji komplekslər də daxil olmaqla, bütün canlı orqanizmlərin növ müxtəlifliyi deməkdir. 2000-ci il dekabrın 20-də BMT-nin Baş Assambleyası 55/201 nömrəli qətnaməsi ilə 22 may tarixini Bioloji müxtəliflik üzrə Konvensiyanın qəbul olunması, həmçinin "Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü" elan etmişdir. Azərbaycanda biomüxtəliflik üzrə Konvensiyaya 2000-ci ildə qoşulmuşdur. Bizim taleyimiz ekosistemin məhsuldarlığından və sağlamlığından asılı olduğundan dünyada biomüxtəlifliyin qorunması, irqindən, dinindən, rəngindən asılı olmayaraq, hər birimizin borcudur. Bu baxımdan təbiətdə canlıların qorunması təbliğinə istiqamətlənmiş 22 May – Beynəlxalq Biomüxtəliflik Gününü Avropanın bir çox ölkələri qeyd edirlər. 1992-ci ildə BMT-nin təşəbbüsü ilə Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş konfransda qeyd edildiyi kimi, "dünyanın gələcəyi, inkişafı ekoloji problemlərin həll ediləcəyindən asılı olacaqdır".

Azərbaycan Respublikası Qafqaz regionunda ən zəngin təbii sərvətlərə malik ölkədir. Bioloji müxtəlifliyinə görə Azərbaycan dünyada özünəməxsus yerlərdən birini tutur. Burada zəngin bitki və heyvan növləri cəmlənmişdir. Müasir Azərbaycan faunası 18.000 canlıdan ibarət olub, məməlilərin 97 növünü əhatə edir, bunlar 7 dəstəyə, 22 ailəyə və 39 cinsə daxildir. Təkcə onurğalılar faunamızda 700 növlə təmsil olunmuşdur. Respublikanın quş faunası 357 növ və yarımnövü əhatə edən 17 dəstəni təmsil edir. Azərbaycanın su hövzələrində balıqların 10 dəstəyə, 16 ailəyə aid olan 100-ə yaxın növ və yarımnövü yaşayır. Azərbaycanın həşəratlar aləmi də, son dərəcə zəngin olub, 25 minə yaxın növü əhatə edir. Azərbaycan florasının biomüxtəlifliyinə isə dərman, efiryağlı, dekorativ, meyvə, texniki və digər faydalı bitkilər daxildir.

İnternetdə: www.books.google.com

23 May – Ümumdünya Tısbağa Günü, (2000)

Tısbağa müdriklik, sərvət və uzunömürlülük rəmzi daşıyan heyvandır. 23 may bir çox ölkələrdə Ümumdünya Tısbağa Günü (World Turtle Day) qeyd olunur. Bu qeyri-adi bayram 2000-ci ildə Amerika Tısbağaların Qorunması Cəmiyyətinin (American Tortoise Rescue) təşəbbüsü ilə keçirilir. Bu təşkilat 1990-cı ildə Malibuda (ABŞ, Kaliforniya ştatı), şəhərin ətrafında yaşayan tısbağaların populyasiyasının qorunması üçün yaradılmışdır.

Bayramın məqsədi tısbağaların insanlarla qonşuluqda yaşamaları səbəbindən kütləvi şəkildə tələf olmalarına ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməkdir. Hər il bu gün tısbağaların məskunlaşdığı bütün ərazilərdə könüllülər miqrasiya və ya digər təhlükəli yerlərdə hərəkətin intensiv olduğu şosselərdə bu heyvanlar üçün keçidlər yaradaraq onları xilas edirlər. Aksiya iştirakçıları, həmçinin dəniz tısbağalarının yumurta qoyduğu dəniz sahillərinə qanunla qorunan ərazilər statusunun verilməsinə nail olurlar.

İnternetdə: www.books.google.com

28 May – Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi, (1918)

“Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bizim tarixi nailiyyətimizdir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu gün müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzu və şöhrəti durmadan artmaqdadır. Azərbaycan Respublikası bütün dünyada demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət nüfuzu qazanıb. Heydər Əliyev zəkasının məhsulu olan təməl qanunumuz dünyanın ən demokratik, ən mükəmməl konstitusiyalarından biridir və beynəlxalq aləmdə Vətənimizə böyük rəğbət qazandırır. Azərbaycanda hökm sürən sabitlik, həyata keçirilən daxili islahatlar xarici ölkələrlə əlaqələrimizin genişlənməsinə müsbət təsir göstərir. Özünün xarici siyasətini bərabərlik və qarşılıqlı mənafe prinsipləri əsasında quran Azərbaycan Respublikası dünya dövlətləri üçün açıq ölkəyə çevrilib. 28 May – Respublika Günü 1918-ci ildə müsəlman Şərqində ilk dünyəvi demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gündür. 1990-cı ildən Respublika Günü dövlət bayramı kimi qeyd edilir. 1917-ci ildə Rusiyada baş vermiş Fevral inqilabı nəticəsində Çar imperiyası dağıldı. Ölkədə çarizmin məzlum vəziyyətə saldığı xalqların milli hərəkatı başlandı. 1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920) yaradıldı. Bu respublika azərbaycanlıların tarixi yaddaşında Azərbaycan dövlətçiliyinin ilk təcrübəsi kimi iz qoymuşdur. Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti qısa ömründə böyük nailiyyətlər və qalibiyyətlər əldə etmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini rəsmi surətdə tanıyan ilk dövlət Osmanlı olmuşdur. (4 iyun 1918-ci ildə) 1918-ci ilin 9 noyabrında M.Ə.Rəsulzadənin təklifi əsasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı qəbul edilmişdir. O zamana qədər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bayrağı qırmızı rəngdə idi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti gərgin və mürəkkəb ictimai-siyasi şəraitdə cəmi 23 ay fəaliyyət göstərə bildi. Təəssüf ki, müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti iki yaşına çatmadan bolşeviklərin hücumuna məruz qalıb devrildi. Sovetlər Birliyi Azərbaycanı məcburi surətdə öz tərkibinə daxil etdi. Amma xalqimizin azadlıq arzusu heç vaxt sönmədi və 1991-ci ildə Azərbaycan yenidən öz müstəqilliyini elan etdi.

İnternetdə: www.books.google.com

31 May – Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü, (1988)

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Assambleyası 1988-ci ildə 31 may tarixini Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü elan edib. O vaxtdan etibarən hər il dünyanın müxtəlif ölkələrində insanları tütün məhsullarından istifadədən çəkindirmək məqsədi ilə bu tarixi gün qeyd olunur. Azərbaycan 2005-ci ildə Tütünlə mübarizə haqqında ÜST-ün Çərçivə Konvensiyasını ratifikasiya edib. Bəşəriyyət XXI əsrin əvvəllərindən başlayaraq daha bir problemlə – ağciyərin xroniki xəstəliklərinin kəskin artması ilə üz-üzə qalmışdır. Ekologiyanın pisləşdiyi, qlobal tütün epidemiyasının genişləndiyi bir şəraitdə bu növ xəstəliklər təkcə sürətlə yayılmır, həm də bu səbəbdən ölüm halları kütləvi şəkildə artır.

21 may 2003-cü ildə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Assambleyası bütün dünya dövlətlərinin tam hüquqlu nümayəndələrinin işləyib hazırladıqları Tütünə qarşı Mübarizə üzrə Çərçivə Konvensiyasının bitmiş mətnini təsdiq etdi. Konvensiya 2003-cü il iyunun 30-dan 2004-cü il iyunun 29-na qədər BMT-nin Nyu-Yorkdakı mənzil qərargahında bütün dünya dövlətlərinin imzalaması üçün açıq idi. Bu müddətdə sənədi dünyanın 167 dövləti imzaladı. Bu gün onların sayı 192-yə çatır və bu sırada Azərbaycan Respublikası da var. Çərçivə Konvensiyasının iştirakçı dövlətləri, həmçinin Azərbaycan öz üzərinə bir tərəfdən tütün məhsullarına tələbatın və istifadəsinin azalması ilə digər tərəfdən isə tütün məmulatlarının idxalına nəzarətlə bağlı siyasət və qanun işləyib hazırlamaq və qəbul etmək öhdəliyi götürmüşlər.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

8 May – Şuşa şəhərinin işğalı günü, (1992)

1992-ci il may ayının 8-nə keçən gecə işğalçı erməni hərbi birləşmələri keçmiş sovet ordusunun 366-cı alayının hərbi qulluqçularının və 40 zirehli texnikasının köməyi ilə Şuşa şəhərinə hücuma keçmişlər. Uzun sürən artilleriya atəşindən və qeyri-bərabər qanlı döyüşlərdən sonra şəhər işğal olunmuşdur.

Şuşanın işğalı nəticəsində şəhərdə 195 nəfər Azərbaycan vətəndaşı xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmiş, 165 nəfər yaralanmış, onlardan 150 nəfəri əlil olmuş, 552 körpə valideynlərini itirmiş, 20 mindən artıq əhali isə doğma yuvasını tərk edərək məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Əsir və girov götürülmüş 58 azərbaycanlının taleyi barədə bu günədək məlumat yoxdur. Şuşa şəhərində azərbaycanlıların tarixi izlərini silmək məqsədilə düşmən 600 yaxın tarixi memarlıq abidəsini, o cümlədən Pənahəli xanın sarayını, Cümə məscidini, Aşağı Gövhər Ağa məscidi, Xurşud Banu Natəvanın evini, Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini yerlə-yeksan etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evinin, 22 klubu, 31 kitabxananı, 2 kinoteatrı, 8 muzeyi, Şuşa tarix muzeyi, Dövlət Xalça Muzeyinin filialı və Xalq Tətbiqi Sənəti Muzeyi, Qarabağ Dövlət Tarix Muzeyi, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərq musiqi alətləri fabrikini dağıtmış, buradakı nadir sənət incilərini talamış və məhv etmişdir. Ermənilər insanlığa sığışmayan vəhşiliyə də əl atmış: Üzeyir Hacıbəyov, Bülbül, Natəvan kimi tarixi şəxsiyyətlərin heykəllərini güllələmişlər. Şəhərin tarixi muzeyinin 5 minədək əşyası, Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyinin Şuşa filialı, Dövlət Qarabağ Tarixi muzeyinin 1000-dək əşyası, professional Azərbaycan musiqisinin banisi, bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin (300-dən çox əşya), vokal sənətimizin əsasını qoymuş böyük müğənni Bülbülün (400-dək əşya), görkəmli musiqiçi və rəssam Mir Mövsüm Nəvvabın (100-dən çox əşya) xatirə muzeylərinin fondları qarət edilmişdir. İşğal olunmuş ərazilərdə erməni işğalçılarının özbaşınalığı, tarix və mədəniyyət abidələrimizin dağıdılması və qəsdən korlanması "Silahlı münaqişə baş verdikdə mədəni dəyərlərin qorunması haqqında" 1954-cü il Haaqa Konvensiyasına, "Ümumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında" YUNESKO-nun 1972-ci il Konvensiyasına ziddir.

İnternetdə:www.google.az

17-18 May – Laçın rayonunun işğalı günü, (1992)

Azərbaycanın qala qapısı sayılan Laçının Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilməsindən 25 il keçir. İşğal nəticəsində 1835 kv.kilometrlik ərazi zəbt edilmiş, yüzlərlə maddi mədəniyyət nümunəsi erməni vandalizminə tuş gəlmiş, 65 min laçınlı doğma yurd yerlərindən didərgin düşmüşdür.

1992-ci ilin mayında Ermənistan silahlı qüvvələri Qarabağın dağlıq hissəsində Azərbaycanın qədim mədəniyyət və musiqi mərkəzi Şuşanı ələ keçirtməklə bütün yuxarı Qarabağı işğal etmişdir. Bundan sonra erməni hərbi birləşmələri qəsb etdikləri torpaqlarda möhkəmlənmək və Qarabağın dağlıq hissəsi ilə Ermənistanı birləşdirmək üçün Laçın rayonuna aramsız hücumlara başlamışdır. Şuşa kimi Laçın da mühüm hərbi-strateji əhəmiyyət kəsb edirdi. Məhz bunu nəzərə alan düşmən mayın 13-ü və 14-də zirehli texnikalar, Mi-24 vertolyotlarının müşayiəti ilə Qayğı qəsəbəsi və Laçın şəhərini bombardman etmişdir. 1992-ci il mayın 16-dan 17-nə keçən gecə Şuşa şəhərinin Turşsu deyilən ərazisindən və Ermənistanın Gorus rayonu istiqamətindən hücuma keçən erməni silahlı birləşmələri mayın 18-də rayonu işğal etmişdir.

Laçının düşmən əlinə keçməsi müharibənin Dağlıq Qarabağ hüdudlarından çıxdığını, Ermənistanın işğalçılıq niyyətlərinin daha böyük olduğunu göstərdi. Sonralar Laçın dəhlizi ilə Qarabağa gətirilən silah, döyüş sursatı və hərbi qüvvələr erməni təcavüzünün miqyasını daha da genişləndirdi, ətraf rayonların taleyini təhlükə altında qoydu. Azərbaycanın qala qapısı sayılan Laçının süqutu nəticəsində 1835 kvkilometr ərazi işğal olundu. 262 nəfər həlak oldu, 67 nəfər itkin düşdü, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 217 mədəniyyət, 103 təhsil, 142 səhiyyə ocağı dağıdıldı, talan edildi. 65 min laçınlı doğma yurdlarından didərgin düşdü. Bu gün respublikamızın 58 şəhər və rayonunda məskunlaşan laçınlılar dövlət qayğısı ilə əhatə olunublar. Ağcabədi rayonunun "Taxtakörpü" ərazisində 552 məcburi köçkün ailəsi üçün yeni salınmış qəsəbə istifadəyə verilib.

İnternetdə:www.google.az

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri
10 May – Ümummilli lider Heydər Əliyevin 95 illiyi, (1923-2003)

"Azərbaycan üçün Heydər Əliyevin varlığı yalnız Tanrı payıdır".

Mehriban Əliyeva,
Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Heydər Əliyev – Azərbaycanın görkəmli siyasi və dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının üçüncü Prezidenti (1993-2003), "Ulu öndər" və "Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri" titullarının rəsmi daşıyıcısıdır. Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkə universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. O, dörd dəfə "Lenin" ordeni, "Qırmızı Ulduz" ordeni və çoxlu medallarla təltif edilmiş, iki dəfə "Sosialist Əməyi Qəhrəmanı" adını almışdır.

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. 1941-ci ildən Heydər Əliyev Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş və 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. Heydər Əliyev iyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı, beş il isə SSRİ Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. O, 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev əvvəl Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin ildə də Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. O, 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçilmiş, iyulun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlamışdır. 1993-cü

il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir. Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi bu dövr ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu və gələcək nəsillərinin taleyi üçün düşündüyü doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır. Azərbaycan xalqı milli dövlətçiliyinin dağılmaq təhlükəsi qarşısında qaldığını gördüyü və artıq ən ağır günlərini yaşadığı bir zamanda – 1993-cü ilin iyununda mövcud hakimiyyətin dəyişilməsini təkidlə tələb etmiş və həmin vaxtdan taleyini yenə Heydər Əliyevə etibar etmişdir. Xalq Heydər Əliyevin bu qayıdışını ümid və sevinclə qarşılamış, həmin günü isə Milli Qurtuluş Günü kimi müstəqil Azərbaycanın tarixinə yazmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 12 dekabr 2003-cü ildə, 80 yaşında vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

Yubilyar yazıçı və şairlər

5 May – Şair Eyvaz Borçalının 80 illiyi, (1938)

Eyvaz Borçalı 1938-ci il mayın 5-də Gürcüstanın Borçalı (Marneuli) rayonunun Ağaməmmədli kəndində anadan olmuşdur. Burada Qaçağan onbirillik məktəbini bitirdikdən sonra M. F. Axundov adına Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutuna daxil olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının zəmanəti ilə həmin institutun VI kursundan Moskvaya, M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna, bədii tərcümə bölməsinə keçirilmişdir. Buranı bitirdikdən sonra Azərnəşrdə redaktor kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır (1964). "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında ssenari redaksiya heyətinin üzvü (1970), "Mozalan" satirik kino-jurnalının baş redaktoru (1971-1984), C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının direktoru (1984-1986) vəzifəsində işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1960-cı ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çıxan "Əbədi məşəl" şeirilə başlamışdır. Bundan sonra dövri mətbuatda vaxtaşırı şeirlərini və bədii tərcümələrini çap etdirmişdir. Bakı şəhər Oktyabr rayonu xalq deputatları Sovetinə üç çağırış deputat seçilmişdir. "Kirpi" jurnalının baş redaktoru olmuşdur (1986-1993). Respublika mədəniyyət işçiləri həmkarlar komitəsinin üzvüdür. Şərəf nişanı ordeni (1980), Azərbaycan SSRİ Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı (1978-1988) və bir medalla təltif edilmişdir.

Kitabları: "Üfüq yananda" (1964), "Sevgi radiusu" (1967), "Şah və qoca" (1968), "Qızıl anlar" (1970), "İllər...pillələr" (1975), "Dünyanın tərkində" (1986), "Durnalı göylər" (1991) və s.

Tərcümələri: N.Barataşvili "Şeirlər və poemalar" 1968, A.Blok "Şeirlər və poema" 1972, M.Kərim "Dağlar da insan kimidir" 1975, M.Kərim "Məhəbbətin dörd fəsli" 1982 və s.

Filmoqrafiya: Tülkü həccə gedir (film, 1971), Yoxlanılmış, inanılmış... (film, 1971), Telefon sərgüzəştləri (film, 1973), Alıcının sərgüzəşti (film, 1976), Təşəkkür (film, 1978), Atamın sənəti (film, 1980), Günlərin bir günü... (film, 1981), Tikən də biz, sökən də (film, 1981), Toxunma, partlayar! (film, 1982), Altı duru, üstü quru (film, 1983), Hamam hamam içində (film, 1983), Torpağa düşməsin havayı bir dən (film, 1983), Zərbə (film, 1983), Gözəyarı (film, 1984), Tənha narın nağılı (film, 1984) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzilliklərdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

13 May – Xalq yazıçısı, dramaturq, tənqidçi Elçinin 75 illiyi, (1943)

Elçin Əfəndiyev 13 may 1943-cü ildə Bakı şəhərində XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının böyük nümayəndələrindən biri, Azərbaycanın xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin ailəsində dünyaya gəlib. Uşaqlıq çağlarından etibarən ədəbi mühitin içində, kitabların əhatəsində olub. Bir tərəfdən milli ədəbiyyat, folklor, o biri tərəfdən isə dünya ədəbiyyatı Elçinin daimi mütaliəsinin əsasına çevrilib. İlk hekayəsi 16 yaşı olarkən, 1959-cu ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunub. Bakı şəhərində orta məktəbi (1960), Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini (1965), Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun ədəbiyyat nəzəriyyəsi üzrə aspiranturasını (1968) bitirib, "Azərbaycan bədii nəsri ədəbi tənqiddə" mövzusunda namizədlik, "Ədəbiyyatda tarix və müasirlik problemi" mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə edib. "Min gecədən biri" adlı ilk hekayələr kitabı 1965-ci ildə çapdan çıxıb. 2015-ci ildə Cəfər Cabbarlı mükafatına layiq görülmüşdür.

Elçinin dünyanın müxtəlif dillərində 100-ə yaxın kitabı nəşr olunub. Yazıçının əsərləri ingilis, rus, fransız, alman, ispan, türk, macar, bolqar, ərəb, fars, çin, xorvat, gürcü, litva, moldovan, türkmən, özbək, tacik, serb və sairə dillərə tərcümə edilib. Kitablarının ümumi tirajı 5 milyondan çoxdur. Azərbaycan SSRİ Ali Sovetinin deputatı olub. Hazırda Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini, eləcə də Xarici Ölkələrlə Mədəni Əlaqələr Cəmiyyəti – "Vətən" Cəmiyyətinin sədri vəzifələrində çalışır. Bakı Dövlət Universitetinin professorudur. Bir sıra Dövlət Komissiyalarının sədri, nüfuzlu Azərbaycan və beynəlxalq ədəbi, ictimai qurumların üzvüdür. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Təhsil üzrə Komissiyanın üzvüdür.

Kitabları: “Min gecədən biri” (1966), “Açıq pəncərə” (1969), “Mahmud və Məryəm” (1984), “Ölüm hökmü” (1989), “Humayın yuxusu” (1989), Dəlixanadan dəli qaçıb (1996), “Klassik aşıq poeziyasında dünya obrazı”(1996) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

14 May – Şair Əli Qurban Dastançının 90 illiyi, (1928-2004)

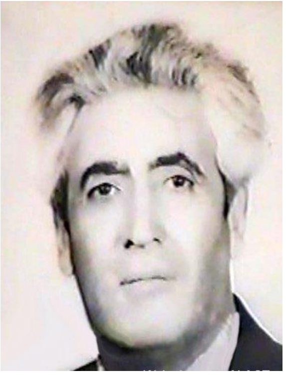

Əli Qurban Dastançı (Əli Abdulla oğlu Qurbanov) 1928-ci il may ayının 14-də Qərbi Azərbaycanın Basarkeçər rayonunun Ağkilsə kəndində dünyaya gəlmişdir. Ədəbiyyata 13 yaşında yazdığı "Hanı dağlar" (1943) şeiri ilə gəlib. 1948-ci ildə orta məktəbi bitirən gənc şair bir il həmin məktəbdə kitabxanaçı işləmişdir. Sonra Həsən bəy Zərdabi adına Kirovabad Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsinə daxil olmuş və 1953-cü ildə ali təhsilini tamamlamışdır. Kəlbəcər rayonu Maarif şöbəsində inspektor kimi əmək fəaliyyətinə başlayan Əli müəllim (artıq onu belə çağırırdılar) 1989-cu ilə qədər burada qalıb işləməli olur, Oktyabr kəndində məktəb direktoru, rayon maarif şöbəsində inspektor, metodist, 1979-cu ildən 1986-cı ilə qədər rayon "Yenilik" qəzetinin redaktoru vəzifəsində çalışır. Onun özünə "Dastançı" təxəllüsü götürməsi də təsadüfi deyildi. Artıq "Koroğlu" dastanının bir hissəsi hesab edilən "Mərcan xanımın Çənlibelə gəlməyi" qolunu da o toplayıb işləmiş, araya-ərsəyə gətirmişdir. Bundan əlavə "Yetim Hüseyn dastanı", "Səməd ağa dastanı", "Məşdisə dastanı", "Dəli Alı dastanı", "Dəmirçi Abbas", "Allahverdi", "İsmayıl və Pəri", "Molla Umud" kimi dastanlar yaratmışdır. Ə.Dastançı bir sıra lirik poemalar da yazmışdır. Bunların içində ən çox diqqəti cəlb edən 1955-ci ildə dahi şair Səməd Vurğunun məşhur Kəlbəcər səfəri ilə bağlıdır. "Tanış səs" adlanan bu poemada böyük sənətkara ümumxalq məhəbbəti tərənnüm edilir. 1966, 1988, 2003-cü illərdə çap olunmuş "Deyişmələr, dərdləşmələr" ədəbiyyatımızın çağdaş və gələcək tədqiqatçıları üçün qiymətli mənbədir. Bu kitablarda Əli Qurban özü ilə bərabər, dövrün az və çox tanınmış el şairləri haqqında məlumatlar vermiş, orijinal tərzdə onların çoxlu şeirlərini çap etdirmişdir. 2003-cü ilə qədər "Balasıyam bu dağların" (1989), "Beş dastan" (1996), "Koroğlular uzaqlardan gələn yolda" (1998), "Çıraqqala dastanı" (1999), "Müdriklik mücəssəməsi" (2003), "Kürən köhlən" (2003), "Qaxın möcüzələri" (2003) və s. kimi 22 kitab nəşr etdirmişdir. Əli Qurban Dastançı 1976-cı ildə Bakıda keçirilən "Bədii söz ustası" festival-müsabiqəsinin laureatı olmuş, birinci yeri tutmuşdur. Dərin hafizəyə malik olan bu şəxs gözəl şair olmaqla bərabər, gözəl insani keyfiyyətlərə malik olmuşdur. Böyük şairin Göyçə, Kəlbəcər, Qarabağ həsrətinə dözməyən ürəyi 2004-cü ilin mart ayının 19-da əbədi dayandı. Gəncə şəhərində dəfn edilmişdir.

Kitabları: “Yetim Hüseyn dastanı”, “Səməd ağa dastanı”, “Söz dəyirmandakıdı”, “Çıraqqala dastanı” və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

15 May – Şair, ədəbiyyatşünas Bəkir Çobanzadənin 125 illiyi, (1893-1937)

Bəkir Çobanzadə 1893-cü il mayın 15-də Krımda, Tavrida vilayəti Simferopol qəzasının Qarasubazar şəhərində anadan olmuşdur. Burada ibtidai təhsil almışdır. 14 yaşında ikən qeyri-adi zəkası ilə diqqəti cəlb etmişdir. Dini Xeyirxahlar Cəmiyyəti onu Türkiyəyə Qalatasaray liseyi – "Sultaniyyə"yə təhsilini davam etdirməyə göndərmişdir (1908-1918). İlk şeirlərini, "Anan harda?" poemasını tələbəlik dövründə qələmə almışdır. İstanbul Universiteti nəzdində olan üçillik ali kursda ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənmişdir. Türkiyədə "Müstəqil tatar Krımı" ideyaları ilə yaşayan gənclərdən ibarət "Krım-tatar tələbə cəmiyyəti"nin yaradıcılarından və rəhbərlərindən olmuşdur. Sonra Budapeşt universitetinin tarix-filologiya fakültəsində türk, ərəb və macar filologiyası ilə yaxından tanış olmuş, doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Budapeştdə türk dilində çıxan "Şərq" qəzetinin redaktoru olmuşdur (1919). "Krım", "Göy kitab" (İstanbul) məcmuələrində və "Şərq" qəzetində şeirləri dərc edilmişdir (1918-1919). Sonralar "Türk ensiklopediyası"nda "Çoban oğlu", "Bəkir Baybək", "Bəkir Cavbək", "Bəkir Yaybək", "Çoban oğlu Bəkir Sidqi" imzaları ilə məqalələri dərc olunmuşdur. Krım Universitetinin rektoru olmuşdur. S.Ağamalıoğlunun dəvəti ilə Azərbaycanda yeni əlifba komitəsinin sədri, Yeni türk əlifbası Ümumittifaq Mərkəzi Komitəsinin rəhbəri təyin edilmişdir. Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspirantura şöbəsinin müdiri işləmişdir (1929). Bir sıra Avropa yazıçıları onun tədqiqat və elmi maraq dairəsinə vüsət vermişdir. Nəzəri-filoloji irsi zəngin və çoxcəhətli idi. Sovet Şərqində yaşayan türk xalqlarının bədii ədəbiyyatının, müasir ədəbi prosesin nəzəri problemlərinin tədqiqinə və dil tarixinin yaranmasında təqdirəlayiq xidmətləri olmuşdur. O, bir sıra monoqrafik əsərlərlə yanaşı, "Türk dilinin metodikası" (1932), "Elmi qramerin əsasları" (1932) kitablarını şərikli tərtib etmişdir. Elmi məqalələri və bədii əsərləri dövri mətbuatda müntəzəm çap olunmuşdur. İlk şeirlər məcmuəsi özbək dilində kütləvi tirajla buraxılmışdır (1971). 1938-ci il, 13 oktyabrda qətlə yetirilmişdir.

Kitabları: “Qumik dili və ədəbiyyatı tədqiqləri” (1926), “Türk dili və ədəbiyyatının tədrisi üsulu” (1926), “Türk ədəbiyyatı” (1929), “Seçilmiş əsərləri” 4 cilddə (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

17 May – Şair Əhməd Mahmudun 90 illiyi, (1928)

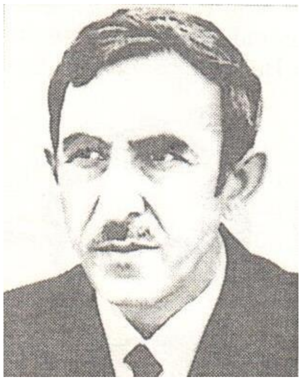

Mahmudov Əhməd Məmməd oğlu 1928-ci il mayın 17-də Naxçıvan şəhərində qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun tarix-ədəbiyyat fakültəsində və APİ-nin filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. "Şərq qapısı" qəzeti redaksiyasında partiya həyatı şöbəsinin müdiri (1950-1967), redaktor müavini (1967-1980) vəzifələrində işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1945-ci ildə "Şərq qapısı" qəzetində çıxan "Qalibiyyət bayrağı" şeirilə başlamışdır. İlk dəfə Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1962-1981), Naxçıvan Ali Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1978) və medalla təltif edilmişdir.
Kitabları: "Yağış kəsir" (1964), "Qatar gedir"(1974) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

18 May – Ədəbiyyatşünas, biblioqraf Əmin Əfəndiyevin 85 illiyi, (1933)

Əmin Əfəndiyev 1933-cü il mayın 18-də Qax rayonunun İlisu kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. 1941-1952-ci illərdə Qax rayon orta məktəbində təhsil almış, 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universiteti Filologiya fakültəsinin "Kitabxanaşünas-biblioqraf" ixtisasını bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Universitetin kitabxanasında başlamış, sonra M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanasında (1958-1976) baş biblioqraf, məlumat-biblioqrafiya şöbəsinin müdiri, elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifələrində çalışmışdır. 1959-cu ildə müəllifin ilk biblioqrafik oçerki – "Amerika ədəbiyyatı Azərbaycan dilində" dövri mətbuatda çap olundu. Azərbaycan ədəbiyyatının ayrı-ayrı xalqların dillərində nəşri vəziyyətini işıqlandıran silsilə biblioqrafik oçerkləri – "Azərbaycan ədəbiyyatı özbək dilində", "Azərbaycan-özbək ədəbi əlaqələri", "S.Vurğunun əsərləri SSRİ xalqlarının dillərində", "M.Ə.Sabir A.Tukayın tərcüməsində" və s. – mətbuat səhifələrində dərc edilir. Ədəbi əlaqələrin tədqiqatçısı olan marağı onu 1968-1971-ci illərdə Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasına aparır. 1972-ci ildə "Azərbaycan-latış ədəbi əlaqələri tarixindən" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edir. Ə.Əfəndiyev 1973-1984-cü illərdə Azərbaycan dövlət İncəsənət Universitetində baş müəllim, dosent, kafedra müdiri, dekan müavini vəzifəsində çalışmışdır. Ə.Əfəndiyev 1997-ci ildən 2000-ci ilə qədər Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Ə.Əfəndiyevin tərtib etdiyi "Nəsimi" (1973), "İlyas Əfəndiyev" (1985), "Kamal Talıbzadə" (2000), "Ağamusa Axundov" (2002), "Yaşar Qarayev" (2002), "Azadə Rüstəmova" (2003), "İlyas Əfəndiyev" (2005), "Bəkir Nəbiyev" (2005), "Qələmə sarılmış ömür – İsmayıl Qarayev" (2008), "Həmid Araslı" (2009), "Yaqub Mikayıl oğlu Mahmudov" (2011), "Anar. Ömür yolu. Yaradıcılığı" (2011), "M.F.Axundzadə – 200 (2012), çapa hazırlanan "Nizaməddin Şəmsizadə", "Həsən Həsənov" və s. şəxsi biblioqrafiyalar çox dəyərlidir.

Kitabları: "İmadəddin Nəsimi" (1973), "İlyas Əfəndiyev" (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 May – Dramaturq, publisist Rauf İsmayılovun 95 illiyi, (1923-1980)

Publisist, dramaturq İsmayılov Rauf Əbdülbaqi oğlu 1923-cü il mayın 20-də Bakıda müəllim ailəsində anadan olmuşdur. 3 yaşında ikən atasını itirmiş, anasının himayəsində böyümüşdür. Orta məktəbi bitirdikdən sonra "Azərbaycan idmançısı" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, məsul katib vəzifələrində işləmişdir (1939-1940). ADU-nun filologiya fakültəsinə daxil olmuş, lakin İkinci Dünya müharibəsi başlanan il könüllü orduya getmişdir. Tbilisidə topçuluq məktəbini bitirib Şimali Qafqaz cəbhəsində batareya komandiri kimi döyüşlərdə iştirak etmişdir (1941-1942). Ağır yaralanmış, hərbi xəstəxanadan çıxandan sonra Sovet Ordusu tərkibində İrana göndərilmiş, orada batareya komandiri olmuşdur (1943-1946). Xəstəliyinə görə ordudan tərxis edildikdən sonra "Azərbaycan gəncləri" qəzetində şöbə müdiri, məsul katib, redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir (1946-1953). Azərbaycan radiosu baş idarəsində təbliğat redaksiyasının baş redaktoru, sonra Azərbaycan nazirlər Soveti yanında Radio və Televiziya Verlişləri İdarəsinin rəis müavini (1953-1956) işləmişdir. 1957-ci ildə Bakı şəhəri rayon zəhmətkeş deputatları Sovetinin deputatı seçilmişdir. Onun "İkinci ailə", "Son məktub" pyesləri Gənc Tamaşaçılar Teatrında səhnəyə qoyulmuşdur. Rauf İsmayılov 1980-ci il yanvarın 26-da vəfat etmişdir.

Kitabları: "Gənc qəhrəman" (1949), "Kiçik yaşlı təbiətşünaslar" (1950), "Kiçik bağbanlar" (1951), "Neft uğrunda" (1952), "Məktəb yollarında" (1956), "Sənan və yoldaşları" (1959), "Buruqlar arasında" (1960), "Son məktub" (1972) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

24 May – Yazıçı Rəşid bəy Əfəndiyevin 155 illiyi (1863-1942)

Rəşid bəy İsmayıl oğlu Əfəndiyev 1863-cü il may ayının 24-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Hələ XIX əsrin 80-cı illərində Qori müəllimlər seminariyasında oxuyarkən dram ilə maraqlanmış, ilk "Qan ocağı" pyesini yazıb məktəb səhnəsində tamaşaya qoymuşdur. O, M. F. Axundzadədən sonra ilk dram yazanlardan sayılır. İlk əsərinin müvəffəqiyyətindən ruhlanan müəllif sonralar da ardıcıl olaraq bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. On il Qutqaşendə müəllimlik etdiyi, 8 il Tiflis idareyi-ruhaniyyəsində katib müavini vəzifəsində çalışdığı və nəhayət, 16 il Qori seminariyasında müəllim olduğu zamanlarda, heç vaxt yazıçılıqdan uzaqlaşmamış, xüsusilə təlim-tərbiyəyə aid səhnə əsərləri yazmağa səy etmişdir. Rəşid bəy Azərbaycanın məşhur və çalışqan müəllimlərindən olmuş, ömrünü məktəb, tərbiyə işinə, dərs kitablarının, uşaqların marağını oxşayan pyeslərin yaranmasına sərf etmişdir. Onun "Uşaq bağçası" adlı əlifba kitabı və "Bəsirətül-ətfal" adlı qiraət kitabı Azərbaycanda şöhrət qazanmış ilk dərs kitablarındandır. O, varlı ailədən olan qadının maddi köməyindən istifadə etməklə dəfələrlə İstanbula getmiş, dərs kitablarını min zəhmət ilə çap etdirmişdir. Bununla yanaşı səhnə əsərləri yazmış, birinci növbədə məktəb səhnələrində qoyulmasını təşkil etmiş, hətta şəxsən artist kimi iştirak etmişdir. Rəşid bəyin "Qan ocağı"ndan başqa, "Saqqalın kəraməti", "Qonşu-qonşu olsa, kor qız ərə gedər", "Pul dəlisi", "Bir saç telin qiyməti", "Tiflis səfirləri", "Diş ağrısı", "Təbiətdə əhvalimaişət" adlı dramları vardır. Rəşid bəy elmi, maarifi, məktəbi təbliğ edən bir sıra mənzumələr yazmış, rus klassiklərindən (Puşkin, Lermontov, Kırılov) dərs kitablarına münasib parçalar seçib tərcümə etmişdir. Eləcə də farscadan Firdovsidən "Rüstəm və Söhrab" əhvalatını, Şillerdən "Cam" adlı mənzuməni tərcümə etmişdir. Rəşid bəy istər şeir tərcümələrində və istərsə müasir mövzularda yazdığı şeirlərində klassik şeir üslubu və yolu ilə getmişdir. Görkəmli maarif xadimi, nasir Rəşid bəy Əfəndiyev 1942-ci il avqust ayının 31-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Pul dəlisi", "Qonşu qonşu olsa kor qızı ərə gedər", "Uşaq bağçası", "Qan ocağı", "Tiflis səfərləri", "Saqqalın kəraməti", "Qonşu qonşu olsa kor qız ərə gedər", "Bir saç telinin qiyməti" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

24 May – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Mustafa Quliyevin 125 illiyi, (1893-1938)

Mustafa Zəkəriyyə oğlu 1893-cü il mayın 24-də Azərbaycanın Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Tiflisdə gimnaziyanı bitirmişdir (1913). Kiyev Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsində təhsil almışdır. Lənkəran qəza inqilab komitəsinin sədri (1920), Qaraşəhər Rayon Komitəsinin katibi (1921-1922), Azərbaycan SSR Xalq Maarifi Komissarı (1922-1928), "Maarif və mədəniyyət", "İnqilab və mədəniyyət" jurnallarının (1923-1926; 1929-1932) məsul redaktoru vəzifəsində işləmişdir. 1938-ci ildə cəza tədbirləri dövründə həbs edilib ölümə məhkum olunmuşdur.

Kitabları: "Azərbaycanda Oktyabr düşmənləri" (1927), "Mədəni inqilab və islam" (1928), "Türk qadınının yolu" (1930), "Oktyabr və türk ədəbiyyatı" (1930), "Cinayət nədir və hardan baş verir" (1935).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

24 May – Ədəbiyyatşünas, publisist Əli Mirzəyevin 85 illiyi, (1933)

Mirzəyev Əli Sarı oğlu 1933-cü il mayın 24-də Azərbaycanda Kəlbəcər rayonunun Başlıbel kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd yeddiillik məktəbi bitirdikdən sonra Laçın pedoqoji məktəbində təhsilini davam etdirmişdir (1939-1948). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsil almışdır (1959-1990). Təyinatla Kəlbəcər rayonunun Qılınclı kənd orta məktəbinə müəllim göndərilmişdir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuş, namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Ədəbi fəaliyyətlə 60-cı illərdən ciddi məşğul olmşdur. Dövri mətbuatda elmi-pedaqoji məqalələri, rəyləri ilə yanaşı publisist yazıları, təmsilləri çıxmışdır. “Klassik poeziya və müasirlik” (1991), “Folklor və Azərbaycan uşaq poeziyası” (1991), “Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı” (1990) monoqrafiyaları, dərs vəsaitləri, eyni zamanda “Kəlbəcər faciələri” (1993), “Qanlı yanvardan əsən küləklər” (1997), “Vətən harayları” (1997), “Alı babanın nağılları” (1998), “Çal qılıncın, babam Qazan” (1990) şeir və poemalar topluları kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Kitabları: “Klassik poeziya və müasirlik” (1991), “Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı” (1990), “Çal qılıncın, babam Qazan”(1990), “Folklor və Azərbaycan uşaq poeziyası” (1991), “Vətən harayları” (1997), “Alı babanın nağılları” (1998), və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

26 May – Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Elmira Axundovanın 65 illiyi, (1953)

Elmira Axundova 1953-cü il mayın 26-da Moskva vilayətinin Ramensk rayonunda anadan olmuşdur. Bakı xoreoqrafiya məktəbi yanında ümumtəhsil məktəbini bitirdikdən sonra şəhər 3 saylı texniki məktəbində stenoqrafiya ixtisasına yiyələnmişdir. Sonra ADU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. İlk bədii tərcüməsini Hüseyn İbrahimovun "Nəcibənin ürəyi" hekayəsini 1978-ci ildə, ilk elmi məqaləsini isə 1979-cu ildə "Literaturnıy Azerbaydjan" jurnalında çap etdirmişdir. Əmək fəaliyyətinə stenoqrafçı kimi başlamışdır (1971), sonra Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində kiçik redaktor (1977-1980) olmuşdur. "Literaturnaya qazeta" nın (1990-1998), "Azadlıq" radiostansiyasının Azərbaycan üzrə müxbiri (1993-2000), "Türk dünyası" jurnalının publisistika şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi katibliyi heyətinə (informasiya məsələləri üzrə katib) seçilmişdir (1991). Azərbaycan Prezidenti yanında əfv komissiyasının üzvüdür (1995-ci ildən). Onun tərtib və tərcümə etdiyi "Azərbaycanın gənc nəsri" antologiyası 1984-cü ildə "Yazıçı" nəşriyyatında kütləvi tirajla buraxılmışdır. Burada gənc Azərbaycan nasirlərinin seçmə hekayələri toplanmışdır. Son illər bədii publisistika janrında məhsuldar yaradıcılığı ilə seçilir: Rus dilində "Fərmanla əfv edilmişdir..." (2000), "Poliqrafçının ölümü" (2001), "Həqiqət anı" (2003), "Əlövsət Quliyev: o tarix yaradırdı" (2003, şərikli), "Bu bizik" (2003), "Yaşamaq əyyamı" (2003) kitabları kütləvi tirajla buraxılmışdır. Moskvada 1984-cü ilin mayında keçirilən gənc yazıçıların 8-ci Ümumittifaq müşavirəsində olmuş, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının bir sıra ədəbi tədbirlərinin təşkilati hazırlığında və keçirilməsində bilavasitə iştirak etmişdir. Xarici və rus mətbuatında müntəzəm çıxış edir. Xidmətlərinə görə H.Zərdabi adına mükafata layiq görülmüş, "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir (2003). 2005, 2010 və 2015-ci illərdə Azərbaycan Milli Məclisinin üzvü seçilmişdir. 30 oktyabr 2011-ci il tarixində "İslahatçı Gənclər" İctimai Birliyi Elmira Axundovanı hər il ənənəvi olaraq təqdim etdiyi "Xəzər" Milli Mükafatının növbəti qaliblərindən biri elan etmişdir.

Kitabları: "Naşirin ölümü" (2001), "Həqiqət anları" (2001), "Şüşə saray" və s.

Tərcümələri: V.Babanlı "Rastrevojnaya tişina", B.Bayramov "Karavannaya doroqa", M.Süleymanov "Dni minuvşiye";

Filmoqrafiya: Bir anın həqiqəti (film, 2003)

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

İncəsənət

3 May – Xalq artisti, aktyor Kamal Xudaverdiyevin 80 illiyi, (1938-2008)

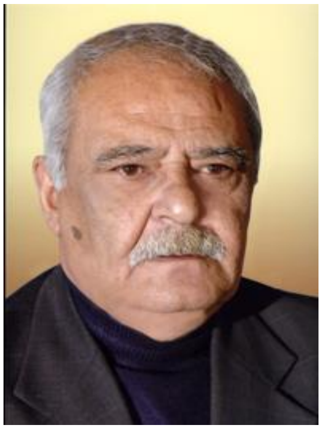

Xudaverdiyev Kamal Ağahüseyn oğlu 3 may 1938-ci ildə Bakıda doğulub. 1965-ci ildə ali təhsilini başa vuran Kamal Xudaverdiyev Akademik Milli Dram Teatrının baş rejissoru Tofiq Kazımovun təklifi ilə oktyabr ayının 1-də truppaya ştata götürülüb. Arada qısa fasiləni çıxmaqla yalnız Akademik teatrda işləyib. Aktyor teatrdan əlavə Azərbaycan Dövlət Televiziyasında da hazırlanan tamaşalarda çoxlu obrazlar ifa etmişdir: İlyas Əfəndiyevin "Atayevlər ailəsində" (İldırım), Ənvər Məmmədxanlının "Şərqin səhəri" (Cavanşir bəy), Mehdi Hüseynin "Alov" (Qaşqay), Əlibala Hacızadənin "Yadigar" (Müəllim), Nazim Hikmətin "Bayramın son günü" (Firuz) və "Şöhrət və ya unudulan adam" (doktor), Elçin Mehrəliyevin "Yurd yeri" (Mahal kişi) və s. Müxtəlif illərdə "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında "İstintaq davam edir" (Çingizov), "Ən vacib müsahibə" (Həsənov), "Dağlarda döyüş" (Rüstəmov), "Nəsimi" (Yusif), "Abşeron" (Əli), "Üzü küləyə" (kombinat müdiri), "Adanı özünlə apara bilməzsən" (ata), "Otel otağı" (alim), "Dədə Qorqud" (ata) filmlərində xaraktercə fərqli obrazlara çəkilib. Kamal Ağahüseyn oğlu Xudaverdiyev teatr və kino yaradıcılığındakı səmərəli fəaliyyətinə görə 1 dekabr 1982-ci ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 22 may 1991-ci ildə xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. 23 aprel 2008-ci ildə ürək çatımazlığından həyata gözlərini yumdu. Prezident təqaüdçüsü idi. Kamal Xudaverdiyev aktyor kimi geniş mənada lirik psixoloji üslublu məktəbin nümayəndəsi idi. Aktyor ən parlaq rollarını məhz həmin janrlı əsərlərin tamaşalarında qazanıb.

Filmoqrafiya: Dağlarda döyüş (film, 1967), Səmt küləyi (film, 1973), Nəsimi (film, 1973), Dədə Qorqud (film, 1975), Od içində (film, 1978), Alov (Qaşqay), Atayevlər ailəsi (film) (İldırım), Bayramın Son Günü (Firuz), Sarıköynəklə Valehin nağılı (film, 1980), Birisigün, gecəyarısı... (film, 1981), Özgə ömür (film, 1987), Qəzəlxan (film, 1991), İtkin gəlin (film, 1994), Dağıdılmış körpülər (film, 1996), Otel otağı (film, 1998), Son arzu (film, 2003), Bizim qəribə taleyimiz (film, 2005), Əlvida, cənub şəhəri (film, 2006), Oyunçu (film, 2008) və s.

İnternetdə: **www.az.wikipedia.orq**

22 May – Teatrşünas, tənqidçi Mehdi Məmmədovun 100 illiyi, (1918-1985)

Mehdi Əsədulla oğlu Məmmədov 1918-ci il may ayının 22-də Şuşada doğulsa da, məktəb təhsilini Bakıda alıb. Yeddinci sinifdən Bakı Türk İşçi Teatrının tamaşalarında kütləvi səhnələrə çıxan Mehdi Məmmədov Bakı Teatr Məktəbini bitirib (1935), həmin il Moskvada ali rejissor təhsili almağa getmişdi. Ayrı-ayrı illərdə Gəncə Dövlət Dram Teatrında (1942-1945), Milli Dram Teatrında (1960-1963), Opera və Balet Teatrında (1956-1960), Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında (1978-1982) baş rejissor kürsüsünü tutub. Sıravi quruluşçu rejissor kimi ən çox Milli Dram Teatrında quruluşlar vermişdi. Mehdi Məmmədov həm romantik, həm də realist səpkili tamaşalara quruluşlar verib. O, rejissor-pedaqoq kimi aktyorun rol-obraz üzərində analitik təhlilini əsas, mühüm prinsip kimi götürürdü. 1968-ci ildə "Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdiı. 1960-cı ildən professor vəzifəsini tutan, sənətşünaslıq doktoru Mehdi Məmmədov "Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri", "Teatr düşüncələri", "Teatrlar. Aktyorlar. Tamaşalar", "Hüseyn Ərəblinski", "Onun sənət ulduzu", "Moskva Akademik Bədaye Teatrı", "Aleksandr Tuqanov" (rus dilində), "Rejissor sənəti", "Sabit Rəhman" və digər kitabların müəllifidir. Zəngin elmi təfəkkürə malik olan Mehdi Məmmədov milli teatrşünaslıq elmimizin inkişafında, resenziya janrının formalaşmasında səmərəli fəaliyyət göstərib. 1971-1976-cı illərdə Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinin (hazırki Teatr Xadimləri İttifaqı) sədri seçilmişdi. Görkəmli alimin yazdığı və dərslik kimi keçilən "Rejissor sənəti", "Həyat və sənət yollarında" kitabları elmi dəyərlərini bu gün də saxlamaqdadır. Mehdi Əsədulla oğlu Məmmədov 1985-ci il yanvar ayının 8-də qəflətən vəfat edib. Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Kitabları: “Böyük vətəndaş, dahi sənətkar”, “Həyat və sənət yollarında”, “Estetika haqqında söhbətlər”, “Rejissor sənəti” və s.

Filmoqrafiya: Onu bağışlamaq olarmı? (film, 1959), Azərbaycan teatrının ustaları (film, 1966), Cavidi xatırlarkən (film, 1982), Qayıdış (film, 1992), Dahilərin dostluğu və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

24 May – Xalq aristi, aktyor Fuad Poladovun 70 illiyi, (1948)

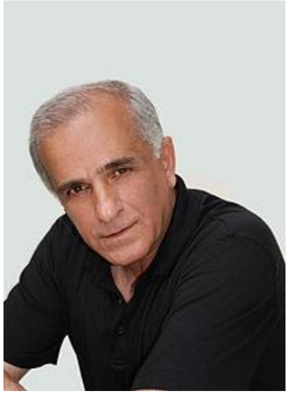

Fuad Ağarəhim oğlu Poladov Azərbaycanın görkəmli teatr və kino aktyoru, lirik-psixoloji üslublu aktyorluq məktəbinin qabaqcıl sənətkarlarından biri, fəlsəfi-dramatik və faciə rollarının mahir ifaçısıdır. Fuad Poladov 1948-ci il may ayının 24-də Bakıda doğulub. 132 saylı orta məktəbi bitirib. Sənətə 1966-cı ildə "İstintaq davam edir" filmində çəkildiyi Səlim rolu ilə gəlib. ADİİ-nin Dram və kino aktyorluğu fakültəsini bitirib (1967-1972). Sənət müəllimi Tofiq Kazımovun dəvəti ilə tələbə ikən Akademik Milli Dram Teatrında hazırlanan İlyas Əfəndiyevin "Məhv olmuş gündəliklər" pyesinin tamaşasında Savalan rolunu oynayıb. Premyerası 1969-cu il noyabrın 29-da göstərilən tamaşadan sonra teatrın aktyor truppasına daxil olub. İyirmi il bu kollektivdə işləyib. 20 mart 1987-ci ildə Azərbaycan SSR-nin xalq artisti fəxri adını alıb. 1989-cu ildən Səməd Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının aktyorudur.

Filmoqrafiya: Ad günü (film, 1977), Qayınana (film, 1978), Atayevlər ailəsi (film, 1980), Qırmızı qatar (film, 1993), Qara "Volqa" (film, 1994), Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi (film, 1996), Ailə (film, 1998), Qırmızı terror və ya Mircəfər Bağırov (film, 1999), Küçələrə su səpmişəm (film, 2004), Arxada qalmış gələcək (film, 2005), Aktrisa (film, 2011), Dolu (film, 2012), Mən evə qayıdıram (film, 2014), Axırıncı dayanacaq (film, 2014) və s.

İnternetdə: **www.az.wikipedia.orq**

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

23 May – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mirzəyev Yusif Vəli oğlunun 60 illiyi, (1958-1993)

1958-ci il 23 may Babək rayonunun Böyükdüz kəndində anadan olmuşdur. 1975-ci ildə İ.Səfərli adına 1 saylı məktəbi bitirmişdir. 1988-ci illərdə Xalq Hərəkatına qoşulur. 1991-ci ildə könüllü olaraq cəbhəyə yollanır. Yusif tez bir zamanda taborun ən ad-sanlı döyüşçülərindən birinə çevirilir. Yusif 14 nəfərlik dəstə ilə bütün əməliyyatlarda iştirak edirdi. Döyüşlərin birində mühasirəyə düşən bölüyü itkisiz azad edə bilmişdi. Yusif Mirzəyev 1993-cü il 19 fevralda Ağdərədə gedən qanlı döyüşlərdə mühasirəyə düşmüş döyüşçüləri xilas edərkən qəhrəmancasına həlak oldu. Ailəli idi, bir övladı qalıb.

Naxçıvan şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Naxçıvan şəhərində büstü qoyulmuşdur. Bakının Nəsimi rayonundakı 44 saylı məktəbə qəhrəmanımızın adı verilmiş, qarşısında büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27 mart 1993-cü il tarixli 495 saylı fərmanı ilə Mirzəyev Yusif Vəli oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

İyun

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, (1950)
1 İyun – Ümumdünya Süd Günü, (2001)
3-4 İyun – Beynəlxalq Su Hövzələrinin Təmizlənməsi Günü, (1955)
4 İyun – Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü, (1982)
5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü, (1972)
8 İyun – Ümumdünya Okeanlar Günü, (1992)
14 İyun – Beynəlxalq Blogger Günü, (2004)
15 İyun – Milli Qurtuluş Günü, (1993)
15 İyun – Ümumdünya Külək Günü
17 İyun – Tibb İşçiləri Günü, (2001)
18 İyun – Beynəlxalq Atalar Günü, (1909)
20 İyun – Ümumdünya Qaçqınlar Günü, (2000)
21 İyun – Dünya Yoqa Günü
23 İyun – Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü, (2006)
23 İyun – Beynəlxalq Olimpiya Günü, (1948)
26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günü, (1918)
26 İyun – Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Mikayıl Müşfiqin 110 illiyi, (05.06.1908-06.01.1937)
Şair, dramaturq Tofiq Ağayevin 85 illiyi, (06.06.1933)
Şair Əli Vəkilin 80 illiyi, (10.06.1938)
Xalq yazıçısı İsa Hüseynovun (Muğanna) 90 illiyi, (12.06.1928-01.04.2014)
Şair, yazıçı Əminə Tuncayın 75 illiyi, (14.06.1943)
Yazıçı Bayram İsgəndərlinin 75 illiyi, (17.06.1943)
Şair Qasım Qasımzadənin 95 illiyi, (23.06.1923-28.07.1993)
Şair Nigar Rəfibəylinin 105 illiyi, (23.06.1913-10.07.1981)
Şair Vaqif Məmmədovun 70 illiyi, (28.06.1948-06.02.2016)

İncəsənət

Xalq artisti, aktrisa Hökümə Qurbanovanın 105 illiyi, (11.06.1913-02.11.1988)

Xalq artisti, aktyor Hacıbaba Bağırovun 85 illiyi, (12.06.1933-04.10.2006)

Xalq artisti, kinodramaturq Oqtay Mirqasımovun 75 illiyi, (12.06.1943)

Xalq artisti, bəstəkar Hacı Xanməmmədovun 100 illiyi, (15.06.1918-07.04.2005)

Xalq artisti, aktyor Hacıağa Abbasovun 130 illiyi, (16.06.1888-07.05.1975)

Xalq artisti, aktyor Əli Qurbanovun 120 illiyi, (20.06.1898-14.10.1962)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Axundov Səfa Fətulla oğlunun 60 illiyi, (19.06.1958-1992)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hacıyev Əlif Lətif oğlunun 65 illiyi, (24.06.1953-25.02.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, (1950)

"Uşaqlar bizim gələcəyimizdir, gələcəyimizi nə cür tərbiyə edəcəyiksə, ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin sabahı bundan asılı olacaqdır!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Gününün (International Children's Day) qeyd olunması 1950-ci ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən qərara alınıb. Həmin gün təşkil olunan Qadınların Beynəlxalq Konfransında uşaq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər səslənib və elə həmin tədbirdə də 1 iyun tarixini uşaqların beynəlxalq müdafiəsinə həsr etmək qərarı verilib. Bu gün dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda da qeyd edilir. Bu bayramla yanaşı, BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 20 noyabr tarixində Ümumdünya Uşaqlar Günü də qeyd olunur. Ümumdünya Uşaqlar Günü 1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyasının № 836 (IX) saylı qətnaməsində 1956-cı ildən bütün dövlətlərdə uşaqların şərəfinə keçirilməsi tövsiyə edilən bayram kimi qeyd olunub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında uşaqlara dövlət qayğısının gücləndirilməsi, uşaq problemlərinə vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının diqqətinin artırılması və ölkənin uşaqlarla bağlı demoqrafik perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə 22 dekabr 2008-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Sərəncama görə 2009-cu il "Uşaq ili" elan olunmuşdur. 1924-cü ildə ilk dəfə olaraq Uşaqların hüquqlarını təmin edən Bəyənnamə qəbul edilmişdir. Bu bəyənnamədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin". Həmin bəyənnamənin qəbul edilməsi ilə bağlı ilk işlər Eglantyne Djebb tərəfindən görülmüşdür. O, bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919-cu ildə uşaqlara yardım göstərmiş, onların müdafiəsini təmin etmək üçün Londonda Uşaqlara Yardım Fondunun əsasını qoymuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

1 İyun – Ümumdünya Süd Günü, (2001)

Ümumdünya Süd Gününün məqsədi uşaqların müdafiəsində, sağlamlığında südün rolunun aşılanmasıdır. Süd məhsullarının faydası çoxdan təsdiq olunmuş bir faktdır. Süd məhsulları mədə şirəsinin ifraz olunmasını stimullaşdırır, bağırsaqların fəaliyyətini və maddələr mübadiləsini yaxşılaşdırır, orqanizm tərəfindən çox tez və asan mənimsənilir. Bundan əlavə, insan orqanizminə düşdükdə südturşulu bakteriyalar C, B1, B2, B12, D vitaminlərini və hətta təbii antibiotikləri istehsal edir ki, onlar xəstəlikləri törədən mikrobların (o cümlədən, mədə-bağırsaq və vərəm xəstəlikləri törədən mikrobların) inkişafını dayandırır və ya onları məhv edir. Süd məhsullarının tərkibində orqanizm üçün vacib olan çoxlu miqdarda kalsium və fosfor mikroelementləri var ki, bu da insanın dişləri və sümükləri tərkibinə daxildir. Bundan əlavə, kalsium insanın ürək əzələsinin, gözlərin, sinir sisteminin sağlamlığında böyük rol oynayır. Digər süd məhsulları ilə müqayisədə, kalsium daha çox miqdarda bərk pendirlərin tərkibində olur. Lakin süd məhsullarının, bəlkə də, ən əsas dəyəri ondan ibarətdir ki, onlar bağırsaq mikroflorasını yaxşılaşdırırlar.

Pis ekologiya, stresslər, antibiotik və s. dərmanlarının tez-tez qəbul edilməsi, düzgün olmayan qidalanma bağırsaqların mikroflorasına güclü zərbə vurur. Nəticədə, orada "yaşayan" xeyirli mikroorqanizmlərin sayı kəskin surətdə azalır və əksinə zərərli mikroorqanizmlərin sayı artır. Bu balans pozulduqda disbakterioz inkişaf edir, nəticədə isə insanın immun sistemi zəifləyir. İmmun sistemin zəiflənməsi isə orqanizmdə müxtəlif xəstəliklərin və pozğunluqların əmələ gəlməsinə səbəb olur.

Qatıq və yoqurt mədə şirəsinin ifrazını çoxaldır, mədəaltı vəzin fəaliyyətini yaxşılaşdırır. Onlar qəbizlik, kolit, qastrit, qaraciyər və öd yollarının xəstəlikləri, piylənmə, ateroskleroz, hipertoniya, qanazlığı, miokard infarktı zamanı çox xeyirlidir.

İnternetdə: **www.books.google.com**

3-4 İyun – Beynəlxalq Su Hövzələrinin Təmizlənməsi Günü, (1955)

Beynəlxalq Su hövzələrinin Təmizlənməsi Gününün (International Cleanup Day) ideya müəllifləri və təşkilatçıları dalğıclardır. Bu bayramın əsas hadisəsi kütləvi iməclikdir. Bu əlamətdar gün 1955-ci ildən dünyanın bir çox ölkələrində PADI – Dayvinq təlimatçılarının peşəkar assosiasiyasının himayəsi altında keçir. Həmin gün regional yeraltı üzgüçülük klubları yerli su hövzələrinə gedir, onların diblərini və sahillərini təmizləyirlər. Bəzi şəhərlərdə bu tədbirlər yerli hökumət orqanlarının dəstəyi ilə aparılır. Bu günə marağı artırmaq üçün çox zaman tədbirlər komandalar arasında yarış halında keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

4 İyun – Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü, (1982)

1982-ci il avqustun 19-da BMT-nin Baş Assambleyası özünün Fələstin məsələsi üzrə xüsusi sessiyasında ES-7/8 nömrəli qətnaməsi ilə hər il iyunun 4-nü Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü (International Day of Innocent Children Victims of Aggression) kimi qeyd etməyi qərara almışdır.

Hərbi münaqişələr zonasında yaşayan uşaqlar – gələcəyi olmayan uşaqlardır. Bütün dünyada lokal münaqişələr zamanı nə qədər uşağın həlak olması haqqında dəqiq statistika aparan yoxdur. Müharibələrdə yalnız əsgərlərin deyil, uşaqların da həlak olduğunu unutmamaq üçün BMT bu günü təsis etmişdir. Bu günün əsas məqsədi dünyanın fiziki zorakılığa, mənəvi-psixoloji və ruhi təsirə məruz qalan bütün uşaqlarının ağrılarını və əzablarını hiss etmək cəhdidir. Bu gün həm də BMT-nin həmin uşaqların qorunması haqqında məsələdə öhdəliklərini təsdiq edir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü, (1972)

Başımın üstündə çətirli meşə,
Yuyunmuş, daranmış, ətirli meşə,
O yazda yaşıldı, payızda əlvan.
Bir ağac kəhrəba, bir ağac mərcan.
Bir yarpaq günəşin şöləsində zər,
Bir yarpaq buludun gözünü silər.
Dinim, ya dinməyim, dinməyim əlbət,
Qoy danışsın təbiət!
Xalq şairi Qabil

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Gününün qeyd olunması 16 dekabr 1972-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 27-ci sessiyasında elan edilib. Həmçinin Baş Assambleyanın bu sessiyasında BMT sistemində yeni təşkilat – BMT Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) qəbul edilib. Hər il bu təşkilat tərəfindən Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü keçirilir. Belə bir günün keçirilməsinə 11 may 1971-ci ildə dünyanın 23 ölkəsinin 2200 elm və mədəniyyət xadiminin imzası ilə BMT-nin Baş katibinə ünvanlanan müraciət səbəb olub. Onlar “ya biz çirklənməni qurtarırıq, ya da çirklənmə bizi qurtarar” adlı müraciətləri ilə bəşəriyyətə ətraf mühitin çirklənməsi barədə xəbərdarlıq etmişlər. Baş Assambleya bu günün qeyd edilməsi ilə bağlı qətnaməsində BMT-yə daxil olan ölkə və təşkilatları hər il həmin gün ərəfəsində ətraf mühitin qorunması və yaxşılaşdırılmasına yönələn işlər həyata keçirməyə çağırır. Hər il Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Gününün Avropa regionunda qeyd edilməsi üçün Avropa ölkələrindən baş şəhərlər elan edir. 2010-cu ildə İtaliyanın Genuya, İsveçrənin Cenevrə şəhərləri ilə bərabər Azərbaycanın Bakı şəhəri də mərkəz şəhər seçilib. Bakının bu statusa layiq görülməsi Azərbaycanda ətraf mühitin mühafizəsi, ekologiya sahəsində görülən işlərin, həyata keçirilən dövlət və milli proqramların uğurlu nəticəsi kimi qiymətləndirilir və beynəlxalq qurumların Cənubi Qafqaz regionunda Azərbaycana böyük əhəmiyyət verməsindən irəli gəlir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 İyun – Ümumdünya Okeanlar Günü, (1992)

Ümumdünya Okeanlar Günü 8 iyun 1992-ci ildə Rio-de Janeyroda BMT-nin "Ətraf mühit və inkişaf" Konfransında elan edilib. Rəsmi olaraq 2009-cu ildən qeyd olunur. Zoopark, akvariumlar və delfinariyalar əsasən bu gündə okean heyvanlarının qorunması, mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər keçirməklə ictimaiyyətin diqqətini cəlb edirlər. BMT bu bayramı elan etməklə, okeanların planet üçün həyatı vacibliyini xüsusi qeyd edib. Yer kürəsinin 70%-i okeanlar təşkil edir. Bu bayram bir çox Avropa ölkələrində (Belçika, Böyük Britaniya, Almaniya, Hollandiya, İrlandiya, İspaniya, İtaliya, Norveç, Portuqaliya, Fransa), Cənub-Şərqi Asiya dövlətlərində (Vyetnam, İndoneziya, Sinqapur, Filippin), Cənubi Asiyada (Hindistan, Şri-Lanka), Uzaq Şərqdə (Çin, Yaponiya), Latın Amerikası ölkələrində (Argentina, Ekvador, Kuba), Avsraliya və Afrikada (Əlcəzair, Qabon, Marokko, Mavritaniya, Keniya, Kamerun), həmçinin Şimali Amerika ölkələrində (Kanada, ABŞ, Meksika) qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

14 İyun – Beynəlxalq Blogger Günü, (2004)

Bu bayramın keçirilməsi ideyası 2004-cü ildə yaranmışdır. 40-dan çox ölkədən 500 insan eyni vaxtda birləşərək qərara gəlmişlər ki, onlara – bütün dünyanın şəbəkə bloggerləri arasında dostluq münasibətlərinin simvolu kimi özlərinə aid gün lazımdır. 2007-ci il iyunun 14-də Beynəlxalq Blogger Gününün üçüncü ildönümündə ümumdünya şəbəkəsinin öz bloqu olan hər bir üzvü bütün bloggerlər arasında həmrəylik haqqında qısa bildiriş yazmışlar.

İnternetdə: www.books.google.com

15 İyun – Milli Qurtuluş Günü, (1993)

"Azərbaycan xalqı birləşməli, öz müqəddəs torpaqlarını göz bəbəyi kimi qorumalıdır. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır..."

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olmuş 1993-cü ilin 15 iyun günü onu qiymətləndirənlər, dərindən dərk edənlər üçün çox əzizdir. Vətənini, xalqını sevən həmin çətin, ağrılı günlərin dəhşətlərini yaşayan, hadisələri gözləri ilə görən insanlar üçün 15 iyun əsl qurtuluş tarixi, Azərbaycanda ölüm-dirim mübarizəsinin tarixidir. Bu tarixi yaradan isə yenə də Azərbaycanın inkişafında, müstəqilliyində, gələcəyində müstəsna rol oynayan, daim xalqına arxalanan və xalqa arxa olan bir insandır – Heydər Əliyev. Heydər Əliyevin müstəqil, tarazlı və cəsarətli siyasət yeritməsi bütün Azərbaycan xalqının diqqətini cəlb edir, ona ümidləri artırırdı. İqtidar isə onun siyasətini separatçılıq kimi qiymətləndirir və Naxçıvan Muxtar Respublikasında hakimiyyət çevrilişi etməyə, qeyri-demokratik yolla Xalq Cəbhəsini hakimiyyətə gətirməyə cəhd edirdi. Azərbaycanın görkəmli oğlu, böyük vətənpərvər Heydər Əliyev xalqın bu ağır günündə xalqın və respublikanın hakim dairələrinin təkidli dəvətini qəbul edib, iyunun 9-da Bakıya gəldi. Bununla da daxili və xarici düşmənlərimizin bütün planları iflasa uğradı. Bütün Azərbaycan xalqı bu gəlişi böyük ümid və sevinclə qarşıladı. 1993-cü il iyunun 15-də Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri seçildi. Bu gün tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Xalqın tələbi ilə Milli Məclis 1997-ci ilin iyununda bu günü bayram elan etdi. Heydər Əliyevin xalqımızın və tariximizin qarşısında ən böyük xidmətləri kəskin geosiyasi ziddiyyətlərin mövcud olduğu bir şəraitdə Azərbaycan dövlətçiliyini xilas etməsində, Azərbaycan varlığını parçalanıb yox olmaq təhlükəsindən qurtarmaqda idi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə milli-mənəvi dəyərlərimiz bərpa edilmiş, onun qətiyyəti, apardığı uğurlu daxili və xarici siyasət sayəsində ölkəmiz xaosdan xilas olmuş, sivil demokratik inkişaf yolu ilə inamla irəliləyərək böyük nailiyyətlər qazanmışdır. Heydər Əliyev öz gücünə, təcrübəsinə güvənən dahi siyasətçi kimi dəfələrlə söylədiyi məşhur kəlamına sadiq qaldığını sübut etdi ki, "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, sarsılmazdır, dönməzdir".

İnternetdə: www.books.google.com

15 İyun – Ümumdünya Külək Günü

Bu qeyri-adi bayramın keçirilməsi Avropa Külək Enerjisi Assosiasiyası və Ümumdünya Külək Enerjisi Şurası tərəfindən təklif olunmuşdur. Həmin günü keçirməkdə məqsəd dünya ictimaiyyətini maarifləndirmək, diqqətini bu məsələyə yönəltməkdir. Külək enerjisi küləyi meydana gətirən hava axınının sahib olduğu hərəkət (kinetik) enerjisidir. Alternativ enerji (bərpa olunan) mənbələrindən biri hesab olunur. Bu enerjinin bir hissəsi faydalı olan mexaniki və ya elektrik enerjisinə çevrilə bilər. Külək enerjisi digər alternativ enerji mənbələri olan günəş, hidroenergetika, geotermal və biokütlə enerjilərdən özünün maya dəyərinə, ekoloji təmizliyinə və tükənməzliyinə görə ən sərfəlisidir. İnsanlar küləyin gücündən çox qədim dövrdən bəri faydalanırlar. Buna misal olaraq yelkənli gəmilər və yel dəyirmanları göstərilə bilər. Daha sonra taxıl dənüyütmə, nasosla suvurma, ağackəsmə işləri üçün də külək gücündən faydalanılmışdır. İndiki vaxtda daha çox elektrik enerjisi almaq məqsədilə istifadə edilməkdədir.

Elektrik enerjisi istehsalı üçün daha səmərəli texnologiyalardan biridir. Külək qurğularının inşasına ənənəvi elektrik stansiyalarının qurulmasına nisbətən daha az vaxt sərf olunur. Bundan başqa, külək, əslində, istənilən ölkənin malik olduğu daimi təbii enerji mənbəyidir. Külək enerjisindən istifadə olunması energetikanın daha tez inkişaf edən sahələrindən biridir. Azərbaycan ərazisində əsasən Abşeron yarımadası, Xəzər dənizi və digər ərazilər külək enerjisindən istifadə etmək üçün daha məqsədəuyğun sayılır. Azərbaycanın külək rejimi mürəkkəb xarakterə malikdir. Bu da ölkə ərazisinin 60%-nin dağlıq zonalardan ibarət olması ilə əlaqədardır.

İnternetdə: www.books.google.com

17 İyun – Tibb İşçiləri Günü, (2001)

Yaxşı sağlamlıq ən böyük var-dövlətdən bahadır.

Latın atalar sözü

İnsan üçün çox qiymətli olan, lakin çox vaxt qayğısına qalmadığı ən böyük sərvət sağlamlıqdır. İnsan sağlamlığının keşiyində isə tibb işçiləri durur.

Azərbaycanda tibbin inkişafı daha çox XX əsrlə bağlıdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra onun həyata keçirdiyi sosial-mədəni tədbirlərdən biri də sağlamlığın mühafizəsi ilə bağlı olmuşdur. Bununla əlaqədar olaraq, Nazirlər Şurasının 17 iyun 1918-ci il tarixli sərəncamı ilə Səhiyyə Nazirliyi təşkil olunmuşdur. İndi Azərbaycanda öz sənətinin sirlərinə dərindən bələd olan, insanların sağlamlığının keşiyində duran minlərlə səhiyyə işçisi vardır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin yaradılmasını nəzərə alaraq, "Tibb işçilərinin peşə bayramı gününün təsis edilməsi haqqında" 4 iyun 2001-ci il tarixli sərəncamına əsasən hər il 17 iyun Tibb İşçiləri Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

18 İyun – Beynəlxalq Atalar Günü, (1909)

Dünyanın bir çox ölkələrində iyunun üçüncü bazar günü Atalar Günü (Father's Day) kimi qeyd olunur. Onu ilk dəfə ABŞ-da qeyd etməyə başlamışlar. Sonora Smart Dodd 1909-cu ildə kilsədə Analar Gününə həsr olunmuş ibadət zamanı düşünmüşdür ki, anasının ölümündən sonra onu və daha beş uşağı atası böyüdüb tərbiyə etmişdir. Sonra atasının özü üçün necə xüsusi insan olduğunu, onu necə sevdiyini və qiymətləndirdiyini bilməsini istəmişdir. Bu ənənə bir çox ölkələrə yayılmışdır və hər kəs atasına öz sevgisini bildirmək üçün bu günü əlavə bir fürsət hesab edir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 İyun – Ümumdünya Qaçqınlar Günü, (2000)

BMT Baş Assambleyası 4 dekabr 2000-ci ildə iyunun 20-nin Ümumdünya Qaçqınlar Günü kimi qeyd edilməsinə dair qətnamə qəbul edib. BMT-nin açıqlamasına görə hazırda dünyada 15.4 milyon insan qaçqınlıq həyatı yaşayır və onların sayı artmaqda davam edir. Beynəlxalq Qaçqınlar Günü Azərbaycanda da hər il geniş qeyd edilir. Bu isə heç də təsadüfi deyil. Belə ki, Azərbaycan xalqı bir əsrdə dörd dəfə ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalıb, tarixi torpaqlarına təcavüz edilib, nəticədə minlərlə soydaşımız qaçqına çevrilib. Sonuncu dəfə 250 min etnik azərbaycanlı Ermənistandakı tarixi torpaqlarından qovulub, Azərbaycana pənah gətirib, 700 minə yaxın soydaşımız isə Dağlıq Qarabağdan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal etdiyi 7 rayondan didərgin salınaraq ölkənin 67 rayonunda 1600 məntəqədə müvəqqəti məskunlaşıblar.

Bundan başqa, ölkəmizdəki qaçqınların təxminən 50 mini Fərqanə hadisələri vaxtı Orta Asiyadan gələn Ahıska türkləri, 11 minə yaxını isə sığınacaq axtaranlardır. Ermənistan Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlayandan Azərbaycanda mövcud olan 12 çadır düşərgəsinin 5-i 2003-cü ildə, 7-si isə sonrakı 4 ildə ləğv olunub. 2007-ci il dekabrın 24-ü Azərbaycan tarixinə, həm də son çadır düşərgələrinin ləğvi kimi düşüb. Prezident İlham Əliyevin 2004-cü il 1 iyul tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilən "Qaçqınların və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və məşğulluğunun artırılması üzrə Dövlət Proqramı" nın və sonradan həmin Dövlət Proqramına 31 oktyabr 2007-ci il, 21 fevral 2011-ci il tarixli sərəncamlarla təsdiq olunmuş əlavələrin icrasında uğurlu işlər görülüb. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən Heydər Əliyev Fondu da məcburi köçkünlərin üzləşdikləri çoxsaylı problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına çalışıb. Dövlət proqramına uyğun olaraq, məcburi köçkünlərin "böyük qayıdışı" layihəsi də artıq hazırdır. Bu proqram müxtəlif nazirliklər, dövlət komitələri və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən razılaşdırıblar. Layihə işğal altında olan Azərbaycan torpaqlarının azad olandan sonra həyata keçiriləcək. Qaçqın o şəxsdir ki, vətəndaşı olduğu ölkənin himayəsindən istifadə edə bilmir. İrqi əlamətinə, milliyyətinə, müəyyən sosial qrupa mənsubluğuna, siyasi əqidəsinə və dini etiqadına görə təqiblərə məruz qalır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 İyun – Dünya Yoqa Günü

Yoqa – ənənəvi Asiya sisteminə əsaslanan fiziki tapşırıqların (tətbiqlərin, məşqlərin) sırasıdır. Yoqanın ən aydın, şəffaf mənası onun etimoloji mənşəyində saxlanılır. Yoqa sözü – Sanskrit dilində yuj sözündən götürülüb. Mənası, "birlik", "ittifaq" deməkdir. "Yoqa" sözü öz mənşəyini sanskrit dilindəki "yuq" sözündən götürür ki, o da tərcümədə "birləşmə", "qovuşma", "tövhid" mənasını verir. Yoqa – altı əsas ortodoksal hind fəlsəfi sistemindən birini təşkil edir. Bu təlim ilk dəfə sistemli şəkildə qədim hind müdriki Patacalinin (e.ə. I əsr) "Yoqa sutra" əsərində təsvir edilir. Ümumi halda, yoqa sistemi – xatxa-yoqa, raca-yoqa, karma-yoqa, jnani-yoqa, bxakti-yoqa və s. kimi mərhələlərə bölünür ki, bu mərhələlərin hamısından uğurla keçənlər müasir yoqlar kimi havada uçmağı, özgələrin fikirlərini oxumağı və s. bacarırlar. Yoqa təlimi bugünkü elmə təsir etmiş ən güclü mistik cərəyandır və bugünkü alimlər mistikanı, fövqəltəbii qabiliyyətləri analiz etmək üçün ən çox hind yoqları üzərində təcrübə, müşahidə aparırlar. Demək olar ki, fövqəltəbii qüvvələrin sirrini bugünkü günə qədər yaşadan yeganə mistik təriqətdir. Yoqa səkkiz hissədən meydana gəlir. Bu hissələr Ashta-Anga olaraq adlandırılar.

- Yama – müsbət yönlərin inkişaf etdirilməsi
- Niyama – mənfi yönlərin aradan qaldırılması
- Asana – fiziki duruşlar
- Pranayama – nəfəs və enerji texnikaları
- Pratyahara – bioenerji və çakra texnikaları
- Dharana – konsentrasiya texnikaları

Yoqanın tarixi öz kökləri ilə qədim zamanlara gedib çıxır. Hind çayı boyunca tapılmış və Hind sivilizasiyasına (b.e.ə. 3300-1700 illər) aid olan bəzi əlyazmalarda meditativ və yoqa pozalarında olan fiqurlar təsvir olunmuşdur.

- Dhyana – Meditasyiya texnikaları
- Samadhi – süpermeditasiya texnikaları

İnsanlığın başlanğıcından bəri Yoqa tətbiq olunmaqdadır. İlk başlarda Ustaddan şagirdə şifahi köçürülən məlumatlar zaman içində başqa təlimlərlə qarışdırıldığı üçün günümüzdən 2000-3000 il əvvəl Ustad Patancali tərəfindən təkrar orijinal halına sadələşdirilib kitab halına gətirilmişdir. Yoqanın bu orijinal halını izah etdiyi kitab Yoqa Sutradır. Yoqa bütün dünyada populyarlaşmaqdadır. 2014-cü ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) üzv dövlətləri 21 iyunun Beynəlxalq Yoqa Günü elan olunması haqqında qətnamə qəbul ediblər. Həmin tarixdən etibarən 21 iyun Beynəlxalq Yoqa Günü dünyada milyonlarla insan tərəfindən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyun – Beynəlxalq Olimpiya Günü, (1948)

Bu gün Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi tərəfindən təsis edilmişdir. 1947-ci ildə BOK-nin Stokholmda keçirilən 41-ci sessiyasında hər il Dünya Olimpiya Gününü keçirmək təklifi irəli sürülüb. İlk Olimpiya Günü 1948-ci il iyunun 23-də 9 ölkədə qeyd olunub. Olimpiya Gününü daha təntənəli şəkildə və bütün Milli Olimpiya Komitələrinin iştirakı ilə qeyd etmək məqsədi ilə 1987-ci ildə Olimpiya Qaçış Günü keçirilib. Azərbaycanda Beynəlxalq Olimpiya Qaçış Günü ilk dəfə 1996-cı ildə təşkil edilib. Elə həmin ildə Azərbaycan müstəqil dövlət kimi ilk dəfə Olimpiya Oyunlarına qatılıb. Bu gün ölkəmizdə idman sürətlə kütləviləşir. Hər il müxtəlif beynəlxalq yarışların Azərbaycanda keçirilməsi, digər sahələrdə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır.

Hər dörd ildən bir böyük səbrsizliklə izlədiyimiz Olimpiya Oyunlarının qədim olmaqla yanaşı, həm də keşməkeşli tarixi var. Qədim Yunanıstanda əsası qoyulan Olimpiya Oyunları, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Olimpiya Oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyatla, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Bu oyunların bərpası təşəbbüsü 1894-cü ildə fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten tərəfindən irəli sürülüb. Həmin konqresdə ilk Olimpiya Oyunlarının keçiriləcəyi yer də müəyyən olunub. Beləliklə, ilk Oimpiya Oyunları 1896-cı ildə Yunanıstanın paytaxtı Afina şəhərində keçirilib. Üzərində 5 halqa olan Olimpiya bayrağının ideyasına görə halqalar 5 qitəni göstərir: göy, sarı, yaşıl, qara və qırmızı. Rəngli halqaların bir-birinə keçirilməsi bu qitələr arasında dostluğu ifadə edir. Dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana aid olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı, idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul edib.

1992-ci ildə Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi yaradılıb. 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinə İlham Əliyevin sədr seçilməsi isə Azərbaycanda olimpiya hərəkatının güclənməsi üçün böyük təkan oldu.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyun – Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü, (2006)

Bu bayram Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2006-cı il 25 may tarixli sərəncamı ilə təsis edilib. Dövlət xidmətinin demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlətin yaradılmasındakı rolunu və BMT Baş Assambleyası tərəfindən iyunun 23-nün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Azərbaycanda müasir dövlət qulluğu sisteminin formalaşdırılması və inkişafında, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunda ümummilli lider Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri olub. 1995-ci ildə qəbul olunan Konstitusiya ölkəmizdə dövlət quruluşu və idarəçilik prinsiplərini təsbit edir. Ölkəmizdə Dövlət qulluğu sahəsində aparılan islahatların ən mühüm nəticələrindən biri 2000-ci il iyulun 21-də qəbul edilən “Dövlət qulluğu haqqında” Qanundur. Bu qanunla Azərbaycanda dövlət qulluğu sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasının əsası qoyulub, bu sahədə kadr siyasətinin əsas prinsipləri, dövlət qulluqçularının cəmiyyətdəki yeri, onların hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirilib. Respublikamız müasir dünyada qəbul edilmiş dövlət idarəetmə sistemlərinə uyğun milli dövlət quruculuğu istiqamətində islahatları uğurla davam etdirir. Bu islahatlardan məqsəd çevik dövlət idarəçilik sisteminin formalaşdırılması, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək dövlət təminatına nail olunması, bütövlükdə Azərbaycanın beynəlxalq aləmə inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsindən ibarətdir. Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il 19 yanvar tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Qulluğu Məsələləri üzrə Komissiya yaradılıb, onun Əsasnaməsi təsdiq edilib. Komissiyanın əsas məqsədi dövlət qulluğu sahəsində qəbul edilmiş normativ hüquqi aktların tətbiqinin təşkil edilməsi, dövlət qulluğu üçün kadrların müsabiqə əsasında seçilməsi, yerləşdirilməsi, dövlət qulluqçularının ixtisas hazırlığının artırılması, qanunvericilikdə nəzərdə tutulan siyasətin həyata keçirilməsini təmin etməkdir. Ölkədə bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər dövlət qulluqçularının məsuliyyətini artırmaqla yanaşı, sivil, demokratik və vətəndaş cəmiyyətinin tələblərinə cavab verən dövlət idarəçiliyi sisteminin qurulmasında da mühüm rol oynayır. İndi ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müxtəlif nazirlik, komitə və digər qurumlarda 28 minə yaxın dövlət qulluqçusu çalışır. 10 min nəfərdən çox şəxs isə dövlət qulluqçusu kimi pensiya alır.

İnternetdə: **www.books.google.com**

26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günü, (1918)

"Güclü dövlətin güclü ordusu olmalıdır. Azərbaycan güclü dövlətdir və Azərbaycanın güclü ordusu var. Azərbaycan ordusuna eşq olsun! Yaşasın Azərbaycan!"

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Milli Ordumuzun yaradılması hələ Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti dövrünə təsadüf edir. O vaxtlar Rusiya imperiyasının müsəlman xalqlarına həqarətli münasibəti, onların orduda xidmətdən "azad" edilməsi bu xalqların hərbi işləri yadırğamasına gətirib çıxarmışdı. 1917-1918-ci illərdə erməni təcavüzünün güclənməsi Azərbaycan türklərini fiziki cəhətdən məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu. Yaranmış vəziyyət təcili olaraq ordu quruculuğuna başlamağı tələb edirdi. 1918-ci il 26 iyun tarixli fərmanla Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılmasına başlanıldı. Avqustun 1-də AXC-nin Hərbi Nazirliyi təsis edildi. İstedadlı general Səməd bəy Mehmandarov dekabrın 25-də hərbi nazir, general-leytenant Əliağa Şıxlinski nazir müavini təyin edildilər. Qısa müddətdə Milli Ordu Osmanlı dövlətinin Qafqaz İslam Ordusu ilə birlikdə Bakını və ətraf qəzaları erməni-bolşevik işğalından xilas etdi. Bu hərbi birləşmələr Muğanda və Əsgəranda milli hökumətə qarşı baş vermiş qiyamları yatırmaqda yüksək səriştəlilik göstərdi, Qazaxda Azərbaycan sərhəddini pozmuş erməni nizami ordu hissələrini darmadağın etdi. Azərbaycan ordusunun Hüseynxan Naxçıvanski, İbrahim ağa Usubov, Həmid Qaytabaşı, Kazım Qacar, Cavad bəy Şıxlinski, Həbibbəy Səlimov kimi istedadlı generalları var idi. AXC süqut etdikdən sonra bolşevik hökuməti Milli Ordunu ləğv etdi. Onun rəhbərlərinin əksəriyyəti Nargin adasına aparılıb güllələndi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 may 1998-ci il tarixli fərmanına əsasən 26 iyun tarixi Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri Günü elan edilmişdir. Nizami orduya malik olmayan Azərbaycanın qarşısında duran əsas iş Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə vəziyyəti nəzarət altına almaq idi ki, bu da çox çətinliklə həyata keçirilirdi. Ordunun maddi-texniki təminatı problemlərlə müşayiət edilirdi. Ancaq tədricən müharibədəki məğlubiyyətlərin qarşısını almaq üçün ölkənin bütün imkanları milli ordu quruculuğuna səfərbər edildi. Könüllü batalyonlardan nizami orduya doğru ilk ciddi addımlar atıldı. Qismən hərbi səfərbərlik və orduya çağırış işi yoluna qoyuldu. Ölkəmizdə peşəkar ordu quruculuğunun əsası isə 1993-cü ilin sonlarında qoyuldu.

İnternetdə: www.books.google.com

26 İyun – Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü

Narkomaniya “ağ ölümdür”, həyatdan üz çevirməkdir. “Narkomaniya” və “ölüm” sözləri bu gün insanların təsəvvüründə sinonim sözlərə çevrilib. Müasir dövrümüzdə insanlıq üçün böyük bəla olan narkomaniya bütün dünyada geniş yayılmışdır. Bu bəla ilə mübarizə etmək bir o qədər asan deyil. Narkotik maddə alverçiləri uşaqların çox olduğu yerlərdə olur, onlara həmin məhsulları təklif edirlər. Pul qazanmaq naminə onlar insanları, xüsusilə uşaqları ölümə aparan bu pis vərdişə alışdırırlar. Narkotik maddələr müxtəlif çeşidlidir. Daha çox yayılanları isə xaşxaş, tiryək, marixuana, heroin, kokain və s.-dir. Son illər kimyəvi laboratoriyalarda hazırlanan yeni sintetik narkotik maddələr meydana gəlmişdir. Bunlar xüsusilə təhlükəlidir, çünki birinci dəfədən adamı özünə alışdıra bilir. Narkotiklərdən asılılıq ağır xəstəliyə – narkomaniyaya gətirib çıxarır.

Narkotik maddələr insan sağlamlığına bərpaedilməz ziyan vurur, fiziki qüvvələri tükəndirir, bədənin çəkisi birdən-birə azalır, ümumi zəhərlənmə baş verir. Narkomaniya keçici xəstəliklərin sürətlə yayılmasına səbəb olur. Narkotik maddələrin bir çoxu şprislə qana ötürüldüyündən və narkoman qrupları daxilində eyni şprisdən istifadə edildiyindən narkomanlar arasında QİÇS və başqa xəstəliklərə tutulmuş insanlar çoxdur. Narkotik maddə alverçiləri heroin və kokaini yuyucu toz və ya şəkər tozu qatıb satırlar, ona görə də narkomanda şəkərli diabet tez inkişaf edir. Əgər "xalis mal", yəni heç bir qarışığı olmayan narkotik maddə qəbul olunarsa, zəhərin güclü təsirindən o saat ölmək olar. Ən dəhşətlisi odur ki, bir neçə dəqiqə ərzində baş beyin zədələnə və bununla da yaşaya-yaşaya şikəstlik əmələ gələ bilər. Belə halda adam düşünmək, hərəkət etmək, reaksiya vermək qabiliyyətini itirir, danışmaq və müxtəlif əşyalardan istifadə etmək imkanından məhrum olur.

Narkotik maddələrin gənc nəsillər arasında yayılması təhlükəsini nəzərə alaraq, bir çox ölkələr "Narkotiksiz gələcək naminə" milli proqramlar qəbul edirlər. Buraya təhsil ocaqlarında, hüquq mühafizə orqanlarında, təşkilatlarda narkomaniyanın ziyanı haqqında maarifləndirilmə kampaniyaları daxildir. Bu kampaniyalar kütləvi informasiya vasitələri, o cümlədən internet şəbəkəsi vasitəsilə aparılır. Narkomaniya ilə bağlı problemləri daim ictimaiyyətin nəzarəti altında saxlamaq məqsədilə BMT iyun ayının 26-nı Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü elan etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər
5 İyun – Şair Mikayıl Müşfiqin 110 illiyi, (1908-1937)

Azərbaycan poeziyasının yaranmasında və inkişafında böyük rolu olan nadir istedadlı şairlərdən biri olan M.Müşfiq 1908-ci il iyunun 5-də Bakı şəhərində, ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. O, əslən Xızı rayonundan olub. İbtidai təhsilini inqilabdan əvvəl rus-tatar məktəbində almışdır. Azərbaycan Dövlət Darülfünunun dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1927-1931). Məktəb fəaliyyətinə pedaqoq kimi başlamışdır. Bakı orta məktəblərində yeddi il müəllimlik etmişdir. Son iş yeri 18 saylı Bakı şəhər orta məktəbi olmuşdur (bu məktəb indi onun adını daşıyır). Poetik yaradıcılığa 1926-cı ildə "Gənc işçi" qəzetində çap etdirdiyi "Bir gün" şeirlə başlamışdır. Bundan sonra dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. İlk kitabı –"Küləklər" 1930-cu ildə nəşr olunmuşdur. O, bədii tərcümə ilə də ciddi məşğul olmuşdur. 1930-1937-ci illərdə onun beş tərcümə kitabı nəşr edilmişdir. Bunlar A.S. Puşkinin "Qaraçılar" (Ş.Abbasovla birlikdə), Taras Şevçenkonun "Kobzar" (Əhməd Cavadla birlikdə), Yegişe Çarensin "Şeirlər", S.Y.Marşakın "Huşsuza bax, huşsuza", Mirzə Fətəli Axundovun "A.S.Puşkinin ölümünə şərq poeması" kitablarıdır. 1968-ci ildə Bakıda M.Müşfiqin həyat yoldaşı Dilbər Axundzadənin "Müşfiqli günlərim" adlı xatirələr kitabı nəşr olunmuşdur. Kitabın son genişləndirilmiş nəşri 2005-ci ildə "Gənclik" nəşriyyatında işıq üzü görmüşdür. Mikayıl Müşfiq 1938-ci il 6 yanvarda cəza tədbirləri dövründə güllələnmişdir. Xatirəsini əbədiləşdirmək üçün Bakıda büstü qoyulmuş, qəsəbəyə, məktəbə, küçəyə və meydana adı verilmişdir. Mikayıl Müşfiqin Bakıda yaşadığı binanın (Süleyman Rəhimov küç., 108) qarşısına xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Kitabları: “Küləklər” (1930), “Vuruşmalar” (1932), “Pambıq” (1932), “Şəngül, Şüngül, Məngül” (1934), “Kəndli və ilan” (1935), “Duyğu yarpaqları” (1966), “Qaya”(1978), “Ədəbiyyat nəğməsi” (1978), “Könlümün dedikləri”(1988), “Həyat sevgisi” (1988) və s.

Filmoqrafiya:Qızıl gül olmayaydı... (film, 1965), Mikayıl Müşfiq (film, 1978), Yenə o bağ olaydı (film, 2002), Cavid ömrü (film, 2007), Şeirin Müşfiq zirvəsi (film, 2007), Muğamat var olan yerdə... (film, 2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

6 İyun – Şair, dramaturq Tofiq Ağayevin 85 illiyi, (1933)

Ağayev Tofiq Hüseynbala oğlu 1933-cü il iyunun 6-da Azərbaycanda Bakı şəhərində doğulmuşdur. Burada 6 saylı şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin rus şöbəsində təhsil almışdır (1952-1957). Bakıda "Vışka"qəzeti redaksiyasında məsul katibin müavini, məsul katib(1972-1995) vəzifələrində işləmişdir. Onun azərbaycan və rus dillərində yazdığı şeirləri və kiçik həcmli pyesləri "Murzilka", "Kolobok", "Kastyor", "Literaturnıy Azerbaydjan" Göyərçin" və s. jurnallarında dərc olunmuşdur. A.Şaiq adına Azərbaycan Dövlət kukla Teatrında "Cırtdan ayıdan və qurddan yaxasını necə qurtardı", "Cırtdanın yeni sərgüzəştləri", "Cəsur Əhməd" pyesləri rus dilində tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri digər ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Bədii tərcümə ilə də məşğuldur. Azərbaycan Ali Sovetinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1979).

Kitabları: "Rozovıy olen" (1967), "Volşebnıy xorey" (1971), "Krik kukuşki" (2002), "Ya popuqaya ukusil" (2003), "Smelıy Axmed" (2003), və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

10 İyun – Şair Əli Vəkilin 80 illiyi, (1938)

Səfiyev Əli Vəkil oğlu 1938-ci il iyunun 10-da Basarkeçər rayonunun Yuxarı Şorca kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Orada Şişqaya kənd orta məktəbini bitirib Pedaqoji İnstitutun fizika-riyaziyyat fakültəsində təhsil almışdır (1955-1960). Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsini qiyabi bitirmişdir (1970). Əli Vəkil Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin Xəbərlər Baş redaksiyasında redaktor (1972-1975), Azərnəşrdə "Göy qurşağı" redaksiyasının müdiri işləmişdir. Əli Vəkilin "Sona bulağı" adlı ilk kitabı 1963-cü ildə işıq üzü görmüşdür. Göyçə mahalında el arasında məşhur olan Sona bulağına həsr edilmiş poema-əfsanə bədii təxəyyülün və müəllifin mövzuya yanaşma tərzinə görə maraq doğurmuşdur. Əli Vəkilin Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsində təhsil alması onun yaradıcılığına da müsbət təsir etmiş, bir sıra kitabları məhz Bakıda işıq üzü görmüşdür. 1972-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olan şairin "Zəfər çələngi" (1967), "İki günəş" (1971), "Doğma Yollar" (1979), "Ata həsrəti" (1979), "Göyərçinlər" (1983), "Yeddi dağ" (1984), "Şəlalə" (1988), "Ana qayğısı" (1991) kimi kitabları onun sovet dövrü yaradıcılığını əks etdirir.

Kitabları: "Sona bulağı" (1963), "Zəfər çələngi"(1967), "Ata həsrəti" (1979), "Göyərçinlər" (1983), "Yeddi dağ" (1984), "Ana qayğısı" (1991), "Ədəbi dünya" (2003), "Qoşmalar" (2004), "Aqillər, ariflər, alicənablar" (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 İyun – Xalq yazıçısı İsa Hüseynovun (Muğanna) 90 illiyi, (1928-2014)

İsa Hüseynov (İsa Muğanna) 1928-ci ildə Ağstafa rayonunun Muğanlı kəndində dünyaya gəlib. Atası Mustafa məktəb müəllimi olub. Orta məktəbi bitirdikdən sonra N.Nərimanov adına Tibb Universitetinə daxil olsa da, (1945) 4 ay sonra kəndə qayıdıb. Sonradan Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinə daxil olub. 1952-ci ildə Moskvadakı M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirib. Azərnəşrdə Ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru (1952-1954), "Literaturnıy Azerbaydjan" qəzetində nəsr şöbəsinin müdiri (1960-1964), C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında baş redaktor (1964-1968), redaktor (1968-1974), Ssenari şurası üzvü (1974-1979), Azərbaycan SSR Dövlət Kinemotoqrafiya Komitəsində baş redaktor (1979) vəzifələrində çalışıb. 1948-ci ildən ədəbi fəaliyyətə başlamış İsa Muğannanın "Anadil oxuyan yerdə" yazısı ilk dəfə 1949-cu ildə "İnqilab və Mədəniyyət" qəzetində çap edilib. 1950-ci illərdən etibarən kitabları nəşr olunub. Ssenariləri əsasında ("Nəsimi", "Ulduzlar sönmür" və s.) filmlər çəkilmiş, əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Yazıçı İsa Hüseynov 2014-cü il 1 aprel tarixində gecəyarısı qəfildən vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Kitabları: "Bizim qızlar" (1953), "Dan ulduzu"(1955), "Hekayələr" (1957), "Yanar ürək" (1960), "Doğma və yad adamlar" (1962), "Teleqram" (1963), "Yanar ürək" (1965), "Tütək səsi" (1965), "Pyeslər"(1967), "Kollu koxa" (1969), "Ömrümdə izlər" (1971), "Saz" (1971), "Seçilmiş əsərləri" (1972), "Məhşər" (1979), "İdeal" (1985), "Cəhənnəm" (2013), "Seçilmiş əsərləri" (I-VI).

Filmoqrafiya: Dəli Kür (film, 1969), İyirmialtılar (film, 1966), Ulduzlar sönmür (film, 1971), Nəsimi (film, 1973), Tütək səsi (film, 1975), Qərib cinlər diyarında (film, 1977), Od içində (film, 1978), Arvadım mənim, uşaqlarım mənim (film, 1978), Nizami (film, 1982), Zəlimxan dastanı (film, 2007), Liderlik missiyası. 1-ci hissə (film, 2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

14 İyun – Şair, yazıçı Əminə Tuncayın 75 illiyi, (1943)

Abbasova Əminə Abbas qızı 1943-cü il iyunun 14-də Azərbaycanda Bakı şəhəri yaxınlığındakı Nardaran kəndində anadan olmuşdur. Bakı şəhərində 134 saylı orta məktəbi bitirdikdən sonra M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda təhsil almışdır (1963-1969). "Azərbaycanda incəsənətin inkişafı" mövzusunda elmi araşdırmalar aparmış, dissertasiya müdafiə etmişdir. Fəlsəfə elmləri namizədidir (1993). Hazırda Azərbaycan Respublikası hərbi komissarlığının əməkdaşıdır (1994-cu ildən). XX əsrin 70-ci illərindən bədii yaradıcılıqla ardıcıl məşğul olmuşdur. İlk mətbu hekayəsi "Peşmana nə deyim", "Azərbaycan qadını" jurnalının 1973-cü il 9-cu sayında dərc olunmuşdur. "Ədəbiyyat və incəsənət", "Bakı", "Şərq qapısı", "Azərbaycan müəllimi", "Azərbaycan gəncləri" qəzetlərində, "Azərbaycan", "Ulduz", "Kirpi" jurnallarında hekayə, mənsur şeir, oçerk, lirik şeirləri çap edilmişdir. "Günəş və dəniz" (1980) və "Yolunu gözləyirəm" (1984), "Közərən məhəbbət" (2003), "Xatirələr" (2004), "Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri" (2004) kitabları nəşr olunmuşdur. Əminə Tuncayın Üzeyir bəyə həsr etdiyi "Musiqi töhfələri" adlı əsəri öz bədii dəyəri ilə musiqi, incəsənət aləmi üçün çox böyük bir mənəvi töhfədir. Ədəbiyyat tariximizin dəyərli bilicilərindən olan Əminə Tuncayın bir söz adamı kimi ədəbiyyatda özünəməxsus layiqli bir yer tutması da təqdirəlayiqdir. Əminə Tuncay təqdim etdiyi bu yeni əsəri ilə ədəbi-mənəvi irsimizi bir daha zənginləşdirən dəyərli ziyalı, alim-yazar kimi öz sözünü deyib. Qələminə, istedadına hörmətlə yanaşdığımız M.Füzuli yaradıcılığının şah əsəri olan "Leyli və Məcnun" poemasına sənət həyatı verən Üzeyir bəyin "Leyli və Məcnun" operasının mənəvi-psixoloji, ədəbi-estetik dəyərlərini ustalıqla verən Əminə Tuncay böyük Füzulinin, Üzeyir bəyin layiqli tədqiqatçısı, dəyərli davamçısı – xələfi olduğunu bu əsərilə təsdiqləyir. Əminə Tuncayın "Musiqi töhfələri" kitabı elmi mənbələr toplusudur.

Kitabları: "Günəş və dəniz" (1980), "Közərən məhəbbət" (2003), "Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri" (2004), "Xatirələr" (2004), və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

17 İyun – Yazıçı Bayram İsgəndərlinin 75 illiyi, (1943)

İsgəndərov Bayram Məmməd oğlu 1943-cü ildə iyun ayının 17-də Naxçıvan şəhərində doğulub. Burada 1 saylı şəhər orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1962-1967). Uzun illər jurnalist peşəsi ilə məşğul olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığa erkən yaşlardan başlamışdır. İndiyə qədər – "Bir payız günü", "Günəş həmişə olacaq", "Balaca nağılçı", "Yeddi ilin ayrılığı", "Vaxtla üz-üzə", "Sevgi məktubları", "Qorxaq ayı balası Toxmaq" və "Çil xoruzun aqibəti" kitabları işıq üzü görüb. Uşaqlar üçün bir sıra pyeslər yazıb. Onlardan "Cırtdanın yeni sərgüzəşti" və "Xeyirxah kirpi" pyesləri Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrında, "Meşə əhvalatı" və "Sıçanların hiyləsi" pyesləri isə Naxçıvan Dövlət Uşaq Teatrında tamaşaya qoyulub. Hekayələri müntəzəm olaraq "Azərbaycan", "Ulduz", "Göyərçin" jurnallarında, "Ədəbiyyat qəzeti", "Kaspi ", "525-ci qəzet" və digər qəzetlərdə çap olunur.

Kitabları: "Günəş həmişə olacaq" (1984), "Balaca nağılçı" (1987), "Yeddi ilin ayrılığı" (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 İyun – Şair, ədəbiyyatşünas Qasım Qasımzadənin 95 illiyi (1923-1993)

Qasım Xansuvar oğlu Qasımzadə 1923-cü il iyunun 23-də Qubadlı rayonunun Xocamusaxlı kəndində anadan olmuşdur. Şəki pedaqoji texnikumunu bitirdikdən sonra Kəlbəcərdə orta məktəb müəllimi, Yevlax rayon xalq maarifi şöbəsində metodist işləmişdir. ADU-nun filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1945-1950). Eyni zamanda "Azərbaycan gəncləri" qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri (1947-1949) olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1944-cü ildə "Kommunist" qəzetində çap etdirdiyi "Vəfasız olmaz" adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda şeirləri, ədəbi-tənqidi və publisist məqalələri ilə ardıcıl çıxış etmişdir. "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti redaksiyasında tənqid şöbəsinin müdiri, Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspirantı (1950-1953), baş elmi işçi əvəzi (1953-1954), baş elmi işçi (1954-1959), "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin redaktoru (1957-1963) olmuşdur. Yenidən Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutuna qayıtmış, burada baş elmi işçi (1963-1973), sovet ədəbiyyatı tarixi şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləmişdir (1973-cü ildən). Bakıda rayon xalq Sovetinə deputat seçilmişdir (1950). Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanına (1982) və bir medala layiq görülmüşdür. 1993-cü il iyulun 28-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Bizim kənd" (1951), "Bizim şəhər" (1953), "Bizim dağlar" (1955), "Son görüş" (1960), "Kiçik dayə" (1962), "İsmət" (1966), "Aşıq gördüyünü çağırır" (1969), "Daşdan keçən söz" (1981), "Səndən ayrılalı" (1985), "Ədəbiyyatımız və mənəviyyatımız" (1988), "Seçilmiş əsərləri" (2005) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 İyun – Azərbaycanın Xalq şairəsi Nigar Rəfibəylinin 105 illiyi, (1913-1981)

Nigar Rəfibəyli 1913-cü il iyunun 23-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir (1930). Moskvada Pedaqoji İnstitutda təhsilini davam etdirmişdir (1932-1936). Xidmətlərinə görə "Şərəf" nişanı, orden və medallarla təltif olunmuşdur. "Çadra" adlı ilk şeiri 1928-ci ildə "Dan ulduzu" jurnalında dərc edilmişdir. 1934-cü ildə nəşr olunmuş ilk "Şeirlər" kitabı Azərbaycan qadınlarının yeni həyat quruculuğunda iştirakından bəhs edir. "Dolores İbarruri" (1936) şeiri ispan xalqının faşizmə qarşı qəhrəmanlıq mübarizəsinə həsr olunmuşdur. Məhsəti Gəncəvinin rübailərini, Fridrix Şillerin "Məkr və məhəbbət", Anton Çexovun "Vanya dayı", "Albalı bağı" dramalarını, E.L.Voyniçin "Ovod", O.Qonçarın "Bayraqdarlar" romanlarını, Əlişir Nəvai, Aleksandr Puşkin, Mixail Lermontov, Taras Şevçenko, A.Sereteli və başqalarının əsərlərini tərcümə etmişdir. "Cəmilə" şeiri Əlcəzair xalqının milli azadlıq mübarizəsinə həsr olunmuş qüvvətli lirik əsərlərdəndir. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Azərbaycan milli ədəbiyyatını zərif lirikanın dəyərli nümunələri ilə zənginləşdirən Nigar Rəfibəylinin yaradıcılıq qayəsinin əsasını vətənə bağlılıq, insanın mənəvi ucalığı təşkil edir. Nigar Rəfibəyli Azərbaycan ədəbiyyatında öz səsi, sözü olan şairədir. Nigar xanımın həyatının yarım əsrini həsr etdiyi, sevə-sevə yazıb-yaratdığı və sevilə-sevilə oxunan şeirlər külliyyatı vətən torpağının gözəlliyinə, insanlar, onların taleyi, mənəvi aləminə həsr olunub. Daim nikbin olan Nigar Rəfibəylinin ən kədərli şeirində belə ümidli günəşin şəfəqləri duyulur. Nigar xanımın lirikası geniş, vüsətli bir lirikadır. Onun palitrasındakı rənglər yalnız məhəbbətin tərənnümü, hicran yanğısının təsviri üçün deyil. Bu rənglər həyatın daha əlvan hadisələrinin inikası üçün, ictimai həyatda, insanlar arasındakı münasibətlərdə yol verilən haqsızlıqların ifadəsi, köməksizlərin müdafiəsi, ahəngdarlığın qorunması üçündür. 1981-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir. Məzarı II Fəxri Xiyabandadır.

Kitabları: "Qoçaq Kərim" (1937), "Kəndli və qurd nağılı" (1938), "Anaların səsi" (1951), "Pərvanə" (1952), "Dənizin səsi gəlir" (1964), "Bir cüt xurma" (1965), "Məstanın balaları" (1968), "Günəşin cavabı" (1971) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

28 İyun – Şair Vaqif Məmmədovun 70 illiyi (1948)

Vaqif Məmmədov 1948-ci il iyun ayının 28-də Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasının Sədərək kəndində anadan olub. Naxçıvan şəhər pedaqoji məktəbini (1968) və Naxçıvan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini (1975) bitirib. 1970-ci ildən bədii yazıları mətbuatda çap olunur. Şeirləri Türkiyədə, İranda, İraqda, Rusiyada, Ukraynada, Belorusda, Özbəkistanda, Almaniyada, Bolqarıstanda, Yunanıstanda, ABŞ-da çap olunmuşdur. Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin (1992), Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (1995), İLESAM-ın (Türkiyə Elm və Ədəbiyyat Əsəri Sahibləri Məslək Birliyi) və Avrasiya Yazarlar Birliyinin (2010) üzvüdür. 2001-ci ildə "Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Müəllimlər İnstitutunun yaranması və inkişaf yolu" mövzusunda dissertasiya müdafiə edib tarix elmləri namizədi elmi dərəcəsi almışdır.

1995-2000-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin deputatı olub. 1968-1975-ci illərdə Sədərək kənd orta məktəbində müəllim, 1975-1978-ci illərdə Sədərək kənd 1 nömrəli orta məktəbində ibtidai siniflər üzrə direktor müavini, 1978-1982-ci illərdə təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini, 1982-1995-ci illərdə həmin məktəbdə direktor vəzifələrində çalışmışdır. 1998-ci ilin iyun ayından Naxçıvan Dövlət Universitetinin "Qeyrət" nəşriyyatının direktoru, həmçinin universitetin "Elmi əsərlər" jurnalının redaktoru, "Fikir" jurnalının məsul redaktoru, universitetin "Jurnalistika və dünya ədəbiyyatı" kafedrasının müəllimi vəzifəsində çalışır. V.Məmmədov eyni zamanda Sədərək rayon İcra hakimiyyətinin orqanı olan "Oğuz yurdu" qəzetinin nəşrə başladığı vaxtdan (22/III-2000) 2008-ci ilin fevral ayınadək həmin qəzetin redaktoru olmuşdur. 2005-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi fəxri adına layiq görülmüş, 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin "Qabaqcıl təhsil işçisi" döş nişanı ilə təltif olunmuşdur. Vaqif Məmmədov 2016-cı ildə vəfat etmişdir.

Kitabları: "Yaşadacaq bu yol məni" (1987), "Sədərək harayı" (1994), "Qeyrət qalası" (1999), "Erməni xəyanəti" (2000), "Salam oğuz elləri" (2001), "Arazdan keçə bildim" (2003), "Bu dünyanın sevinci nə, qəmi nə..." (2004), "Seçilmiş əsərləri" (3 cilddə) (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

İncəsənət

11 İyun – Xalq artisti, aktrisa Hökümə Qurbanovanın 105 illiyi, (1913-1988)

Hökümə Abbasəli qızı Qurbanova 1913-cü il iyun ayının 11-də Bakıda ziyalı ailəsində doğulub. Hökümə xanım Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirib (1931). Elə həmin il Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olaraq iki il fortepiano sinfində təhsil alıb. Romantik faciə rolları: Hökümə xanımın Hüseyn Cavidin "Şeyx Sənan" (Xumar), "Səyavuş" (Südabə), Vilyam Şekspirin "Antoni və Kleopatra" (Kleopatra), "Qış nağılı" (Hermiona), Fridrix Şillerin "Orlean qızı" (Janna d'Are), Səməd Vurğunun "Fərhad və Şirin" (Şirin və Məryəm), Cəfər Cabbarlının "Od gəlini" (Solmaz) faciələrində oynadığı mürəkkəb obrazların səhnə təfsiri bu bölümə aiddir. Realist faciə rolları. Süleyman Sani Axundovun "Eşq və intiqam"ında Zöhrə, Səməd Vurğunun "İnsan"ında Səhər, Qeybulla Rəsulovun "Qarabağ əfsanəsi"ndə Günəş, Anatoli Boryanovun "O tayda"sında Valentina Nikolayevna rollarının ifası realist faciə janrında köklənib. Romantik-dramatik rollar bölümünə Gülbahar ("Müsibəti-Fəxrəddin", Nəcəf bəy Vəzirov), Xuraman ("Vaqif", Səməd Vurğun), Afaq ("Nizami", Mehdi Hüseyn), Oliviya ("On ikinci gecə", Vilyam Şekspir), Cenevrə ("Dərin köklər", Ceyms Qou və Arno D'Nyusso), Nataşa ("Şərqin səhəri", Ənvər Məmmədxanlı), Reyhan ("Cavanşir", Mehdi Hüseyn) və müəyyən mənada Hermiona ("Qış nağılı", Vilyam Şekspir) obrazlarının ifası daxildir. Realist-dramatik rollar bölümünün estetik prinsiplərini təhlil süzgəcindən keçirəndə nəzərlərimiz önünə ilkin Sona, Yaxşı ("1905-ci ildə" və "Almaz", Cəfər Cabbarlı), Həyat, Məhmənə banu ("Məhəbbət əfsanəsi", Nazim Hikmət), Sevgili ("Ana ürəyi", İslam Səfərli) və s. Aktrisa "Azərbaycanfilm"in istehsal etdiyi "Bir ailə" filmində Leyla, "Onu bağışlamaq olarmı?", "Mən rəqs edəcəyəm" kinolentlərində Laçın, Mahmudun anası, "İnsan məskən salır"da Ana rollarına çəkilib. Hökümə Qurbanova iki çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olub. 17 iyun 1943-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 24 may 1960-cı ildə xalq, 2 mart 1965-ci ildə SSRİ xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb. Hökümə Qurbanova 1988-ci il noyabr ayının 2-də Bakıda vəfat edib. Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Filmoqrafiya: Almaz (film, 1936), Bir ailə (film, 1943), Qara daşlar (film, 1956), Kölgələr sürünür (film, 1958), Onun böyük ürəyi (film, 1958), Uzaq sahillərdə (film, 1958), Onu bağışlamaq olarmı? (film, 1959), Aygün (film, 1960), Bizim küçə (film, 1961), Həyat öyrədir (film, 1961), Böyük dayaq (film, 1962), Əmək və qızılgül (film, 1962), Əhməd haradadır? (film, 1963), İnsan məskən salır (film, 1967) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

12 İyun – Xalq artisti, aktyor Hacıbaba Bağırovun 85 illiyi, (1933-2006)

1932-ci il iyun ayının 12-də Bakı şəhərində, fəhlə ailəsində anadan olub. Kiçik yaşlarından teatr sənətinə olan böyük həvəsi 1947-ci ildə orta məktəbi bitirəndən sonra onu Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrı nəzdindəki aktyor studiyasına gətirib-çıxarıb. Orada sənət korifeylərindən dərslər alıb – nəzəri və təcrübi vərdişlər teatra marağını və məhəbbətini daha da artırıb və 1950-ci ildə Lənkəran Dövlət Dram Teatrında ilk müstəqil yaradıcılıq fəaliyyətinə başlayıb. 1960-cı ildə C.Cabbarlı adına Gəncə Dövlət Dram Teatrının aktyor truppasına qəbul olunub. 1962-ci ildə Musiqili Komediya Teatrına dəvət olunub. Burada fəaliyyət göstərdiyi 26 il ərzində yaratdığı 50-dən çox surətin onun gülüş ustası kimi püxtələşməyində və populyar olmağında böyük təsiri olub. Teatrla yanaşı kino sahəsində də fəaliyyəti uğurlu olub. "Ulduz"da Möhsün, "Mehman"da Arif, "Onun bəlalı sevgisi"ndə Qaraxalov, "Alma-almaya bənzər"də Məmmədəli, "Şirbalanın məhəbbəti"ndə Şirbala rolları kino həvəskarları tərəfindən maraqla qarşılanıb. 1974-cü ildə Respublikanın Əməkdar Artisti, 1982-ci ildə "Azərbaycanın Xalq Artisti" fəxri adlarına layiq görülüb. H.A.Bağırov Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 iyun 1998-ci il tarixli, 717 nömrəli Fərmanına əsasən "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilib. 1989-cu ildən 1996-cı ilədək yaratdığı "Tənqid-təbliğ" teatrının direktoru və bədii rəhbəri vəzifələrində çalışıb. 1996-cı ildən Ş.Qurbanov adına Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının direktoru, bədii rəhbəri və aktyoru olub. 2001-ci ildə E.Sabitoğlu, T.Vəliyevanın "Bankir adaxlı" tamaşasına görə "Qızıl Dərviş" mükafatına layiq görülüb. Hacıbaba Bağırov 6 oktyabr 2006-ci il tarixində vəfat edib. II Fəxri Xiyabanda dəfn edilib.

Filmoqrafiya: Ulduz (film, 1964), Müşavirə (film, 1971), Ömrün səhifələri (film, 1974), Onun bəlalı sevgisi (film, 1980), Salam, Zeynəb! (film, 1982), Sonuncu məhəbbət (film, 1985), Pərdə arxasında (film, 1987), Sehrli çıraq (film, 1987), Gülüş sanatoriyası (film, 1989), Şirbalanın məhəbbəti (film, 1991), Məhəllə 2 Moskvada (film, 2004) və s.

İnternetdə: **www.az.wikipedia.orq**

12 İyun – Xalq artisti, kinodramaturq Oqtay Mirqasımovun 75 illiyi, (1943)

Oqtay Mirqasımov 12 iyun 1943-cı ildə Bakı şəhərində anadan olub. O, 1963-1968-ci illərdə Moskvada ÜDKİ-nin rejissorluq fakültəsində təhsil alıb, Bakıya "Azərbaycanfilm" kinostudiyasına qayıdıb. Bir neçə sənədli, bədii filmlərin quruluşçu rejissoru və ssenari müəllifidir. Filmləri Ümumittifaq festivallarında mükafat alıb. Azərbaycanın xalq artistidir. 1993-2001-ci illərdə "Azərkinovideo" İstehsalat Birliyinin baş direktoru vəzifəsində çalışıb. 2015-ci ildə Cəfər Cabbarlı mükafatına layiq görülmüşdür.

Filmoqrafiya: Əmək və qızılgül (film, 1962), Dəniz (film, 1965), Qobustan (film, 1967), Bu, həqiqətin səsidir. Bəstəkar Qara Qarayev (film, 1968), Cəfər Cabbarlı (film, 1969), Xəzinə (film, 1970), Gecə söhbəti (film, 1971), Rəşid Behbudov (film, 1975), Leylək gözləyir (film, 1977), De ki, məni sevirsən! (film, 1977), Gecəniz xeyrə qalsın (film, 1977), İşgüzar adamlar (film, 1977), Fənd (film, 1978), Kallıq (film, 1981), Günlərin bir günü... (film, 1981), Gümüşü furqon (film, 1982), Qaladan tapılan mücrü (film, 1982), Əhməd haradadır? (film, 1983), Vətəndaş, həkim, alim (film, 1984), Cin mikrorayonda (film, 1985), Cəza (film, 1986), Günah (film, 1989), Kədərimiz... Vüqarımız... (film, 1998), Şəhidlik zirvəsi (film, 2001), Ovsunçu (film, 2002), Günaydın, mələyim! (film, 2008), Qisas almadan ölmə. Keçmişdən məktublar (film, 2014) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

15 İyun – Xalq artisti, bəstəkar Hacı Xanməmmədovun 100 illiyi, (1918-2005)

Hacı Xanməmmədov 1918-ci il iyunun 15-də Dərbənd şəhərində anadan olub. 14 yaşında ikən Bakıya gələn Hacı Xanməmmədovun Üzeyir Hacıbəyovla tanışlığı onun gələcəyini, bütövlükdə taleyini müəyyənləşdirib, bəstəkar və musiqiçi kimi püxtələşməsində həlledici rol oynamışdır. O, Ü.Hacıbəyovun himayədarlığı ilə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdindəki fəhlə fakültəsinə daxil olur və Səid Rüstəmovun tar sinfində təhsil alır. 1934-cü ildə Ü.Hacıbəyov H.Xanməmmədovu özünün rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Dövlət Radiosu nəzdindəki Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinə solist kimi qəbul edir. 1943-cü ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında Üzeyir bəyin təşəbbüsü ilə "Xalq musiqisinin əsasları" şöbəsi açıldıqda H.Xanməmmədov bu şöbəyə qəbul olunur. 1947-ci ildə H. Xanməmmədov öz təhsilini Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq fakültəsində davam etdirir. 1990-cı ildə H.Xanməmmədov yenə də musiqimizdə ilk dəfə olaraq kamança və orkesrt üçün "Konsert" bəstələyir və əsər mərhum sənətkarımız Ədalət Vəzirovun ilk və kamil ifasından sonra tez bir zamanda məşhurlaşır, ifaçıların repertuarına və tədris proqramlarına daxil olur. H. Xanməmmədovun istedadı digər janrlarda da özünü bariz şəkildə nümayiş etdirmişdir. Keçən əsrin 60-cı illərində bəstəkar Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında səhnələşdirilmiş "Bir dəqiqə" (librettosu Məhərrəm Əlizadənin), "Bütün ərlər yaxşıdır" (librettosu Aleksandr Xaldeyevin) musiqili komediyalarını yaradır. Xüsusilə, H.Xanməmmədovun yaradıcılıq tapıntıları onun "Azərbaycan eskizləri" süitasında və "Simfoniyetta"da bariz nəticəsini vermişdir. Onun 150-dən çox mahnısı görkəmli müğənnilərimizin repertuarında layiqli yer tutur. Bu mahnıların mətnini Aşıq Ələsgər, Mikayıl Müşfiq kimi görkəmli şairlərin şeirləri təşkil edir. Xüsusilə, H.Xanməmmədovun lirik mahnıları xalqımız arasında geniş yayılmışdır. Bu baxımdan "Yaşa könül", "Arzuya bax, sevgilim", "Yadıma düşdü", "Gözünə qurban", "Güllü", "Ceyran", "Getmə, amandır", "Oxu, sevgilim" və s. gözəl örnəklərdir. Görkəmli bəstəkar, Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, "Şöhrət" ordenli, Prezident təqaüdçüsü, Bakı Musiqi Akademiyasının professoru Hacı Dadaş oğlu Xanməmmədov 2005-ci il aprelin 7-də ömrünün 87-ci ilində vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

16 İyun – Xalq artisti, aktyor Hacıağa Abbasovun 130 illiyi, (1888-1975)

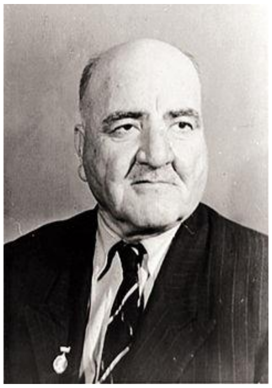

Hacıağa Abbasov 16 iyun 1888-ci ildə Bakının Maştağa kəndində müəllim ailəsində doğulub. İbtidai təhsilini doğulduğu kəndindəki rus-tatar (rus-türk) məktəbində alıb və sonra Bakıda oxuyub. 1906-1909-cu illərdə Petrovsk-Portda (indiki Mahaçqala) pedaqoji təhsilə yiyələnib. Burada oxuyarkən azərbaycanlılardan ibarət teatr dəstəsi yaradıb və həmin truppa ilə Teymurxanşurada (sonra Bunyaksk adlandırıldı) teatr açıb. Təhsilini başa vurduqdan sonra müəllim diplomu ilə Bakıya qayıdıb. Balaxanı kəndində Mirzə Ələkbər Sabirlə birlikdə uşaqlara dərs deyib. Eyni zamanda "Müsəlman artistləri cəmiyyəti"nin, "Nicat", "Həmiyyət" teatr truppalarının fəal üzvü olub. Sonralar "Səfa" cəmiyyətinin teatr truppasında, "Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyov qardaşlarının müdiriyyəti"ndə aktyorluq edib.1920-ci ildə bugünkü Akademik Milli Dram Teatrına üzv olan Hacıağa Abbasov bir müddət burada çalışıb. Həyat və sənət dostu Mirzağa Əliyevlə birgə 1921-ci il noyabrın 13-də Bakı Türk Azad Tənqid və Təbliğ Teatrını yaradıblar, özü direktor olub. Həmin sənət ocağı bu iki aktyorun adı ilə bağlı olduğuna görə tamaşaçılar arasında "Hacımirz" teatrı kimi tanınıb-sevilirdi. 1925-ci ildə Hacıağa Abbasov Akademik teatra direktor təyin olunub. Bakı Teatr Məktəbində direktor işləyib (1929-1937). Repressiya illərində təqib olunduğuna görə bir müddət Orta Asiya respublikalarında yaşayıb. Əsas rolları: Şeyx Nəsrulla ("Ölülər", Cəlil Məmmədquluzadə), Mirzə Mehdi xan, Şamdan bəy ("Nadir şah" və "Şamdan bəy", Nəriman Nərimanov), Ağa Kərim xan, Hacı Qəmbər ("Ağa Kərim xan Ərdəbili" və "Hacı Qəmbər", Nəcəf bəy Vəzirov), Molla İbrahimxəlil ("Molla İbrahimxəlil kimyagər", Mirzə Fətəli Axundzadə), Osip ("Müfəttiş", Nikolay Qoqol). Aktyor Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Məşədi İbad", "Arşın mal alan", "Ər və arvad" operettalarında Məşədi İbad, Soltan bəy, Kəblə Qubad rollarını müxtəlif quruluşlarda dəfələrlə və uğurla oynayıb. Sənətdə qazandığı nailiyyətlərə və teatr sənətinin inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə Hacıağa Abbasova xalq artisti fəxri adı verilib (1932). Hacıağa Abbasov 7 may 1975-ci ildə, 87 yaşında Bakıda dünyasını dəyişib və 2-ci Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.

Filmoqrafiya: Hacı Qara (film, 1929) , Səhnə veteranı (film, 1974) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

20 İyun – Xalq artisti, aktyor Əli Qurbanovun 120 illiyi, (1898-1962)

Əli Qurbanov 1898-ci ildə Tbilisi şəhərində dünyaya gəlmişdir. Əli Qurbanov aktyorluq fəaliyyətinə 1914-cü ildə Tiflisdə teatr həvəskarları truppasında başlamışdır. 1930, 1957 və 1959-cu illərdə Moskvada keçirilən milli teatrlara Ümumittifaq baxışlarında paytaxt tamaşaçıları Əli Qurbanovun Yanardağ, Məmmədəlibəy, Əsgərbəy ("Hacı Qara"), Mor Amurim ("Zaqmut"), Lord Mounten ("Gülən Adam"), Hacı Əhməd və s. rollarda dəfələrlə görmüşlər. 1957-ci ildə Moskvada keçirilən teatr festivalı zamanı V.Komissarjevskaya və Nazim Hikmət, xüsusilə Hacı Əhməd rolunda Əli Qurbanovun böyük bir ifaçılıq məharəti ilə obrazı aça bildiyini qeyd etdilər. "Pravda", "İzvestiya", "Sovetskaya Kultura", "Literaturnaya Qazeta", "Veçernyaya Moskva" və "Trud" qəzetlərində Əli Qurbanovun təqdirəlayiq bir sənətkar olduğu vurğulanır. Əli Qurbanov 50 ildən artıq böyük səhnədə olmuşdur. Bu müddətdə 200-ə yaxın müxtəlif rollarda çıxış etmiş, bəzi rolları bir neçə yüz dəfə oynamışdır. Aktyor 40 ildən artıq C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" Kinostudiyasının filmlərində də çəkilmişdir. İlk dəfə 1928-ci ildə "Hacı Qara" filmində Aşıq roluna çəkilmiş Əli Qurbanov, sonralar "Kəndlilər", "Almaz" (Aftil), "Yeni Horizont", "Səbuhi" (Ağalarov), "Bəxtiyar" (Qurban), "Doğma Xalqıma" (buruq ustası), "Mahnı Belə Yaranır" (Kor aşıq), "Qızmar Günəş Altında" (Əli dayı), "Qara Daşlar" (Usta Ramazan), "Ögey Ana" (çoban), "Bir Qalanın Sirri" (Kamran baba) və s. filmlərdə çıxış edərək yaddaqalan, yüksək səviyyəli obrazlar yaratmışdır. Xalqımız və dövlətimiz Əli Qurbanovun xidmətlərini nəzərə alaraq ona 1938-ci ildə Azərbaycan SSR əməkdar artisti, 1940-cı ildə isə Azərbaycan SSR xalq artisti adı vermişdir. O, "Şərəf Nişanı", "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordenlərinə və bir neçə medallara layiq görülmüşdür.

Filmoqrafiya: Hacı Qara (film, 1929), İsmət (film, 1934), Kəndlilər (film, 1939), Yeni horizont (film, 1940), Vətən oğlu (film, 1941), Səbuhi (film, 1941), Fətəli xan (film, 1947), Doğma xalqıma (film, 1954), Bəxtiyar (film, 1955), Qara daşlar (film, 1956), Qızmar günəş altında (film, 1957), Mahnı belə yaranır (film, 1957), Məhəmməd Füzuli (film, 1958), Ögey ana (film, 1958), Bir qalanın sirri (film, 1959), Koroğlu (film, 1960), Böyük dayaq (film, 1962), Qayıdış (film, 1992), Prima (film, 1992).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

19 İyun – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Axundov Səfa Fətulla oğlunun 60 illiyi, (1958-1992)

19 iyun 1958-ci ildə Masallı rayonunda anadan olmuşdur. İlk təhsilini Saatlı rayonunda almışdır, sonra Cəlilabad rayonuna köçdüklərindən təhsilini burada davam etdirmişdir. Səfa uşaqlıq vaxtlarından Təyyarəçi olmaq arzusunda idi, bu istəyi onu Bakı Aeroportuna gətirir. Daha sonra isə Orenburq Mülki Aviasiya Məktəbinə daxil olur. 1979-cu ildə bu məktəbi bitirərək Yevlax rayonundakı Aeroportda pilot təyin edilir.1987-ci ildə Riqada yaşayan Səfa erməni quldurlarının vətənimizə təcavüzünə biganə qalmayaraq Azərbaycana dönür. 1989-cu ildə Zabrat "Azal-aero" Aviaşirkətinə məxsus Mİ-8 vertolyotuna 2-ci pilot təyin edilir. 1992-ci il 28 yanvar Şuşaya iki uğurlu uçuş etmişdi. Yenidən Şuşa istiqamətində uçuş edərkən Xankəndi istiqamətindən atılan raket vertolyotu parçaladı. Üç heyət üzvü və 47 nəfər sərnişin faciəli surətdə həlak oldu. Evli idi, iki oğlu həyatda yadigar qalıb. Bakıda Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Cəlilabad şəhərinin mərkəzində büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 noyabr 1992-ci il tarixli 337 saylı fərmanı ilə Axundov Səfa Fətulla oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

24 iyun – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hacıyev Əlif Lətif oğlunun 65 illiyi, (1953-1992)

Əlif Hacıyev 1953-cü il iyunun 24-də Xocalı şəhərində doğulmuşdur. 1971-ci ildə ordu sıralarına çağırılmışdır. Hərbi xidməti Minsk şəhərində keçmişdir. 1974-1984-cü illərdə Belorusiya DİN-nin və Azərbaycan SSR DQMV-nin daxili işlər orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. 1976-cı ildə SSRİ DİN-nin Frunze adına Xüsusi Orta Milis Məktəbinə daxil olmuşdur. 1979-cu ildə həmin məktəbi bitirmiş, 1981-ci ildən təhsilini SSRİ DİN-nin Akademiyasında davam etdirmişdir. Hacıyev 1990-cı ildə Xocalıya qayıdaraq və Dağlıq Qarabağ üzrə Təşkilat Komitəsində, Qarabağa Xalq Yardımı Komitəsində fəaliyyət göstərir. O, 1990-cı ilin dekabr ayında daxili işlər orqanlarına yenidən bərpa olunur və Xocalı hava limanı xətt daxili işlər bölməsinə rəis təyin edilir. Eyni zamanda Xocalı hava limanının komendantı olur. Gördüyü işlərinə görə 1991-ci ilin dekabr ayında ona mayor rütbəsi verilir. Xocalı hava limanının strateji əhəmiyyətini başa düşən ermənilər aeraportu zor gücü ilə ələ keçirməyə çalışırlar. O, hava limanı binasındakı otaqların birində səsgücləndiricinin qarşısına keçir və əmr veririr ki, “filan batalyon filan cəbhəyə, filan batalyon filan cəbhəyə və s. keçsin”. Ermənilər elə başa düşür ki, burada azərbaycanlılardan ibarət böyük bir polk var. Buna görə də hava limanını tərk etmək məcburiyyətində qalırlar. 1992-ci ilin fevralın 25-də Əlif Hacıyev və onun dəstəsi səhər saat beşə qədər düşmənə ciddi müqavimət göstərirlər. Əlif Hacıyev yenə gücünə, adamların etibarına və etimadına inanıb geri çəkilmədi. İlk növbədə dinc əhalini nisbətən təhlükəsiz yerə çatdırmağa cəhd göstərdi. Qanlı döyüş gecəsində adamların bir hissəsini Ağdamın Şelli kəndinə çatdıra bildi. Amma hələ də təhlükədə xeyli adam vardı və bu adamlar Əlif Hacıyevin yolunu gözləyirdi. Avtomatın darağını dəyişərkən düşmən gülləsi Əlif Hacıyevin qəlbinə sancılır. Əlif Hacıyev Bakının Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Bakının Nizami rayonundakı küçələrdən biri onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 saylı fərmanı ilə mayor Hacıyev Əlif Lətif oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İyul

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 İyul – Polis İşçiləri Günü, (1998)

4 İyul – Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü, (1960)

11 İyul – Ümumdünya Şokolad Günü, (1995)

20 İyul – Beynəlxalq Şahmat Günü, (1996)

20 İyul – Beynəlxalq Tort Günü

22 İyul – Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü, (1875)

23 İyul – Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü, (1986)

29 İyul – Beynəlxalq Pələng Günü, (2010)

30 İyul – Beynəlxalq Dostluq Günü, (2011)

Bu tarixi unutmayaq

23 İyul – Ağdam rayonunun işğalı günü, (1993)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Məmmədov Sultan İsgəndər oğlunun 70 illiyi, (01.07.1948)

Dramaturq Firudin Aşurovun 85 illiyi, (01.07.1933)

Şair Hüseyn Əzimin 105 illiyi, (05.07.1913-1987)

Tərcüməçi Şəfiqə Ağayevanın 100 illiyi, (06.07.1918-1983)

Tərcüməçi Mehdi Mirkişiyevin 90 illiyi, (15.07.1928-27.09.1992)

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, dramaturq Akif Bayramovun 80 illiyi, (20.07.1938)

Ədəbiyyatşünas Abdulla Surun 135 illiyi, (23.07.1883-08.05.1912)

Folklor

Şair Xəstə Bayraməlinin 120 illiyi, (10.07.1898-1952)

Xarici yazıçılar

Avstriya yazıçısı Frans Kafkanın 135 illiyi, (03.07.1883-03.06.1924)

İngilis yazıçısı Ceyms Oldricin 100 illiyi, (10.07.1918-23.02.2015)

İsrail yazıçısı Aqnon (Çaçkes) Şmuel Yosefin 130 illiyi, (17.07.1888-17.02.1970)

Rus şairi Vladimir Mayakovskinin 125 illiyi, (19.07.1893-14.04.1930)

Rus yazıçısı Çernışevski Nikolay Qavriloviçin 190 illiyi, (24.07.1828-29.10.1889)

İncəsənət

Xalq artisti, Mirzə Babayevin 105 illiyi, (16.07.1913-14.01.2003)

Xalq artisti Ramiz Əzizbəylinin 70 illiyi, (20.07.1948)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycan Milli Qəhrəmanı İsgəndərov Əlabbas Qara oğlunun 60 illiyi, (25.07.1958-04.03.1992)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Yusifov Roman Yasəf oğlunun 45 illiyi, (28.07.1973-17.03.1995)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 İyul – Polis İşçiləri Günü, (1998)

Xidmət etmək sayılır kişilikdən nişana,
Xalqına xidmət etmək bir şərəfdir insana.
Nizami Gəncəvi

Azərbaycanın ilk polis bölüyü 1918-ci il iyulun 2-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq və ictimai təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədilə yaradılıb. Polis bölüyünün yaranmasından 80 il sonra həmin gün polislərin peşə bayramı kimi qeyd olunmağa başlayıb. Belə ki, Prezident Heydər Əliyevin 24 may 1998-ci il tarixli "Azərbaycan Polisi Gününün təsis edilməsi haqqında" fərmanına əsasən iyulun 2-si Azərbaycan daxili işlər orqanları əməkdaşlarının peşə bayramı kimi qeyd olunur. Azərbaycan polisinə verilən bu önəmin səbəbi ondan qaynaqlanır ki, ulu öndər ölkəmizdə daim polisin fəaliyyətinə yüksək qiymət verib. İctimai sabitliyin qorunub saxlanmasında, cinayətkarlıq hallarının qarşısının alınmasında daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilib. Azərbaycan polisi dövlətə və xalqa yüksək sadiqlik nümayiş etdirməklə, mühüm vəzifələrin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlib. Bu siyasət hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu gün Azərbaycan polisi cinayətkarlığa qarşı mübarizədə ictimai qaydanın və təhlükəsizliyin təminində, daxili sabitliyin yaradılması sahəsində qanunla müəyyən edilən vəzifəsini layiqincə yerinə yetirir. Azərbaycan polisi Qarabağ müharibəsi zamanı ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Daxili işlər orqanlarının və daxili qoşunların şəxsi heyətinin 931 nəfəri bu müharibədə şəhid olmuşdur. Polisin sıralarında xeyli sayda "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına, habelə orden və medallarla təltifə layiq görülənlər vardır. Bu gün Azərbaycan polisi öz peşəkarlığını artırmaqla yanaşı, eyni zamanda beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılır.

İnternetdə: www.books.google.com

4 İyul – Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü, (1960)

Bu günün təsis olunması delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin hərbi məqsədlərlə istifadə olunması və onların qapalı yerlərdə saxlanmasına qarşı mübarizə aparanlar tərəfindən irəli sürülmüşdür. Qeyd edək ki, dəniz heyvanlarından hərbi məqsədlərlə istifadə olunması ideyası hələ ötən əsrin əvvəllərində meydana gəlmişdir.

Düşmən gəmilərinin partladılması, minaların aşkara çıxarılması, düşmən üzgüçü-kəşfiyyatçıların zərərsizləşdirilməsi üçün xüsusi delfin dəstələrinin yaradılması təklif olunurdu. Belə layihələr 1960-cı illərdən başlayaraq SSRİ-də və ABŞ-da reallaşdırılırdı. Döyüş delfinləri amerikalılar tərəfindən Vyetnam müharibəsində və İraqda xüsusi əməliyyatların gedişində istifadə olunmuşdur. SSRİ-də isə xüsusi təlim görmüş delfin dəstələri Qara dənizdə minaları axtarırdı. SSRİ-nin süqutundan sonra Rusiyada belə fəaliyyət qadağan olunmuşdur. ABŞ-da isə bu gün də bununla məşğul olan beş mərkəz fəaliyyət göstərir. Dəniz məməlilərinin okeanarium və delfinarilərdə saxlanmasının da mənfi tərəfi var. Delfinlər təbiətdə gün ərzində 100 km-dən çox məsafə qət edirlər və 200 m-dən çox dərinliyə enə bilirlər. Heç bir delfinari əsir delfinlərə belə imkan yarada bilmir. Delfinlərin hərəkət zamanı çıxardıqları səs hovuzda təhrif və dəfələrlə əks olunduğu üçün onlara çox böyük zərər vurur. Xlorlu su onların dərisini və görmə orqanlarını zədələyir. Nəticədə bu heyvanların qapalı yerlərdə saxlanması onların yaşama müddətini 5-6 dəfə azaldır. Buna görə də belə sual yaranır: insanın bu heyvanları əsir etməyə haqqı varmı? Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü bu heyvanların azad və özlərinin təbii mühitlərdə yaşamaq hüquqlarını təmin etmək məqsədilə ictimaiyyətin diqqətini bu problemə cəlb etməyə xidmət edir. Delfinlərin əhliləşdirilməsinə 8 ay vaxt lazım olur. Bu ağıllı heyvan insanı çox tez başa düşmək qabiliyyətinə malikdir. Hovuzlarda bəslənən delfinlər az bir zamanda nimçədən səliqə ilə balıq götürüb yeməyi, yanan şamı söndürməyi, voleybol oynamağı öyrənirlər. Delfinlər balıqları ultrasəslə axtarıb tapır. Yarasalar kimi, delfinlər də şaqqıltılı səslər və ya ucadan qırıq-qırıq fit səsinə oxşar ultrasəslər buraxır və balıqlara toxunub qayıdan bu səsləri tutmaqla ovlarını tapırlar. Delfinlərin beyni insanlara çox oxşardır. Ekoloqlar onların qorunmasında çox israrlıdırlar. Hal-hazırda dünyada delfinlərlə birgə olan üzmə proqramları çox məşhurdur.

İnternetdə: www.books.google.com

11 İyul – Ümumdünya Şokolad Günü, (1995)

Şokolad Günü (World Chocolate Day) ilk dəfə 1995-ci ildə Fransada qeyd edilib. Tez bir zamanda məşhurluq qazanaraq Almaniya, İtaliya, İsveçrə və digər Avropa ölkələrində, eləcə də Avropadan kənarda keçirilməyə başlanılıb. Çox sevdiyimiz şokoladın və şokolad ağacının vətəni Mərkəzi və Cənubi Amerikadır. Əvvəllər içki kimi qəbul edilən bu şirniyyatın adı haqqında müxtəlif versiyalar var. Onlardan birinə görə, şokolad qədim astek sözü olub, "xocolatl" yəni, kakao paxlasından alınan içkinin adını bildirir. Mənası isə "acı su" kimi tərcümə olunur. Avropada "qara qızıl" adı ilə tanınması isə ispanlara məxsus olub. Şokoladın tarixi 3000 il əvvəlki dövrə aid edilən nemətlər sırasına daxildir. Təxminən bizim eradan 1500 il əvvəl Meksika körfəzi sahillərində yeni sivilizasiya meydana gəlmişdir. İrəli sürülən fikirlərə əsasən məhz "kakao" sözü ilk dəfə olaraq onlar tərəfindən dildə "kakava" kimi tələffüz edilib. Dünyada sevgi rəmzi kimi tanınan ilk şirniyyat şokoladdır. Statistikaya əsasən 20 yaşlı əksər gənclər məhz ağ şokolada üstünlük verir. Şokoladın tərkibindəki fenamin maddəsi, insanda sevgi hissi yaradır. Şokolad A, B, C, D, E, kalsium, kalium və natrium vitaminləri ilə zəngindir. Kakao və şokolad antiseptik xüsusiyyətlərə malik olub, dişi bir çox zərərdən qoruyurlar. Şokolad yeməklə qızdırma, soyuqdəymə xəstəliklərini dəf etmək olar. Dünyanın ən kalorili şokoladı südlü şokolad hesab edilir. Dünya qadınlarının 15%-i hər gün şokolad yeyir. İsveçrəlilər dünyada ən çox şokolad yeyən əhali sayılır. Belə ki, hesablamalara əsasən bu ölkədə hər sakinə il ərzində 10 kq şokolad düşür.

Müasir elm şokoladın tərkibində insanı psixoloji rahatladan elementlərin olduğunu göstərir. Tünd şokoladın növləri bədəndən endorfinin – insanda rahatlıq, xoşbəxtlik, məmnunluq və razılıq hissləri yaradan hormonu stimullaşdırır və əhvali-ruhiyyəni yüksəldir. Həmçinin ehtimal olunur ki, şokolad xərçəng əleyhinə effektə malikdir və qocalma prosesini ləngidir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 iyul – Beynəlxalq Şahmat Günü, (1996)

1996-cı ildən 20 iyul dünyanın hər yerində Beynəlxalq Şahmat Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram əsası 1924-cü ildə qoyulmuş Beynəlxalq Şahmat Federasiyasının (FİDE) qərarı ilə keçirilir. Bütün rəsmi yarışlar, o cümlədən kişi və qadınlar arasında dünya çempionatları, kişi, qadın, tələbə və yeniyetmələrin komanda birincilikləri, Avropanın komanda birinciliyi, Avropa Çempionlar kuboku, Panamerikan fərdi yarışları FİDE-nin himayəsi altında keçirilir. FİDE 1950-ci ildən kişilərə, 1976-cı ildən isə qadınlara beynəlxalq qrossmeyster adı verir.

Azərbaycanda şahmat ən populyar idman növlərindən biridir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2009-2014-cü illərdə şahmatın inkişafına dair Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Ölkəmizdə şahmat ötən ilin 70-ci illərində inkişaf etməyə başlamışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə respublikada müasir şahmat məktəbi binaları tikilməyə başlanmış, gənclərin bu idman növünə marağı artmış, gənc və istedadlı şahmatçılar yetişmişdir.

Şahmat oyununun adı farsca "şah" və "mat" sözlərindən yaranıb. Mənası "hökmdar öldü" deməkdir. Şahmatın vətəni Hindistan hesab edilir. Şahmatın sələfi olan "Şətrənc" oyunu V əsrdə Hindistanda yaranıb. Azərbaycanda şahmatın təqribən V-VI əsrlərdə yaranması güman edilir. Şərq poeziyasının klassikləri, Xaqani və Nizaminin (XII-XIII əsrlər), habelə Füzulinin (XVI əsr) və başqa böyük mütəfəkkirlərin əsərlərində şahmatdan bəhs edilir. Böyük yazıçı və filosof Mirzə Fətəli Axundzadə 1864-cü ildə yazdığı "Şətrənc oyunu" şeirində şahmat oyununun qaydalarını poetik dildə şərh edib.

İnternetdə: www.books.google.com

20 İyul – Beynəlxalq Tort Günü

Hər bir ölkənin mədəniyyətinə uyğun reseptlərdən yararlanaraq tortlar bişirilir. Tortları müxtəlif mərasimlərlə əlaqədar hazırladıqlarına görə onların forma və ölçüləri də kəskin surətdə fərqlənir. Tortla əlaqədar çoxsaylı faktlar və maraqlı məlumatlar verilmişdir. Bunların çox hissəsi hətta Ginnesin rekordlar kitabına daxil edilmişdir. Bunlara misal olaraq ABŞ–ın Miçiqan ştatında hazırlanmış tortu göstərmək olar. Bu tort stoldan 13 metr hündür idi və 100 pillədən təşkil edilmişdi. Həmçinin ən ağır tort da ABŞ–da yaradılıb, lakin bu tort Alabama ştatına aid edilir. 50 tondan ibarət olan tort ağırlığına görə seçilir. Bu möhtəşəm tortun bir hissəsini dondurma təşkil edirdi, onun görkəmi isə ştatın coğrafi kartında olduğu kimdir. Dünyada ən uzun toru Peru kulinarları tərəfindən yaradılmışdır. Onun uzunluğu 46 metrdən ibarət idi. Üzəri bolluca şəkərlə qarışdırılmış meyvələrdən və kremdən olan qızılgüllərdən təşkil olunmuşdu. Daha sonra bu tortu 15 000 hissəyə bölərək, Peruda həmin ay ərzində ad günü olan bütün uşaqlarına payladılar. Bizim qonşu Rusiya da bu rekordlardan uzaqda qalmamışdır. Ən böyük formada olan tort Moskvanın tanınmış Mərkəzi Univermağının ad günündə hazırlanmışdır. Tort bol formada cem və marsipanla (badam qurəbiyyəsi; döyülmüş badamla şəkərdən hazırlanan şirniyyat) bəzədilmişdir. Onun hündürlüyü Ginnesin rekordlar kitabında mütəxəssiz kimi işləyən ekspertlər tərəfindən ölçülmüşdür. Üç metrdən və üç tondan ibarət olan bu tort seçilirdi. İlk əvvəl çoxpilləli tortlar Londonda meydana gəlmişdir. Bu kimi tortları zallara gətirərkən öz görkəmi, hündürlüyü, çəkisi ilə mərasim iştirakçılarını heyrətləndirir. Lakin bu tipli proses ilk dəfə olaraq XVIII əsrdə həyata keçirilmişdir. Müasir zamanımızda tortlar beze, marsipan, şokolad, meyvə və merenqa (çalınmış yumurta ağı, qənd və qaymaqdan hazırlanan pirojna) ilə hazırlanır. Tortun bəzədilməsi isə insanın fantaziyasından və onu sifariş verən şəxsin istəklərindən asılı olaraq dəyişir.

Vətənimizdə də çox çeşidli tortlara rast gəlmək mümkündür və hazırkı dövrdə xüsusi kulinarlar tərəfindən hazırlanan şirniyyatlar öz görkəmi, keyfiyyət ilə seçilir. Toy üçün nəzərdə tutulmuş tortların əksəriyyətinə Qədim Romada rast gəlmək olar, lakin burada tortu gəlinin başı ilə bəzəyirdilər. Xüsusən istəkdən asılı olaraq dəyişikliklər də etmək olurdu. Müasir zamanımızda isə toy üçün nəzərdə tutulan tortlar xüsusən seçilir. Əvvəllər tortların görkəmi əhəmiyyət kəsb etmirdi və onlar çox sadə hazırlanırdı. Beləliklə, xüsusi qaydada hazırlanan böyük desertlər bir neçə mərtəbədən təşkil olunur, bol qaydada meyvə və kremlə bəzədilir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 İyul – Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü, (1875)

"Mürəkkəb, lakin şərəfli inkişaf yolu keçmiş milli mətbuatımız həmişə xalqımızın şanlı tarixinin güzgüsü olmuşdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan mətbuatının banisi Həsən bəy Zərdabi böyük çətinliklərdən sonra Bakıda Azərbaycan dilində "Əkinçi" qəzetinin çap olunmasına nail olmuş və qəzetin ilk sayı 1875-ci ilin iyulun 22-də işıq üzü görmüşdür. "Əkinçi" qəzeti xalqımızın milli oyanışında, milli birliyinin möhkəmləməsində böyük rol oynamışdır. Qəzetin müttərəqqi ideyaları Rusiya hakim dairələrini narahat etmiş və iki il sonra qəzet bağlanmışdır. XIX əsrin sonlarında "Ziya", (1879), "Kəşkül" (1880), "Kaspi" (1880-1890-ci illər) qəzetləri nəşrə başlamışdır. XX əsrin əvvələrində C.Məmmədquluzadə, M.Şaxtaxtiniski, S.Hüseyn, Ö.Faiq Nemanzadə, Ü.Hacıbəyov və başqaları yeni demokratik mətbuatın yaranması uğrunda mübarizə aparırdılar. Həmin dövrdə "Həyat", "Açıq söz", "Azərbaycan" kimi demokratik ruhlu, milli qayəli qəzetlər meydana çıxmışdır. 1906-ci ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalının nəşrə başlanması ilə Azərbaycan mətbuatında siyasi satiranın əsası qoyuldu. Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bir çox milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış mətbuat sahəsində də özünü göstərdi. Bu gün ölkəmizdə yüzlərlə mətbu orqanı qəzet və jurnal fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Əkinçi" qəzetinin nəşrə başlandığı gün – 22 iyul Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilən Konstitusiyasının 50-ci maddəsində söz, azad məlumat toplamaq azadlıqları, öz baxışlarının azad ifadə edilməsi və digər azadlıqlar möhkəmləndirilib. Azərbaycanda mətbuatın inkişafına töhfə verən digər vacib amil ölkənin nüfuzlu beynəlxalq təşkilata – Avropa Şurasına daxil olmasıdır. Təşkilata daxil olduqdan sonra ölkədə aparılan demokratik islahatlar söz və mətbuat azadlığının daha geniş təşəkkülünə şərait yaradıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu ilin martın sonunda imzaladığı sərəncamla Prezident yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondu yaradılıb. Fondun yaradılmasında məqsəd Azərbaycanda fikir, söz və mətbuat azadlığı şəraitini yaxşılaşdırmaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyul – Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü, (1986)

1986-cı ildə Beynəlxalq Balinaovlama Komissiyası (International Whaling Comission: IWC) bu heyvanların 200 illik amansız şəkildə qırılmasından sonra balina sənayesinə qadağa qoymuşdur. Bu qadağa indi də qüvvədədir və bütün dünyada balinaların ovlanması, o cümlədən balina ətinin ticarəti qadağan olunmuşdur. Lakin balina sənayesi bu heyvanlar üçün yeganə təhlükə deyil. Balinaların, delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin yox olmasının daha bir səbəbi – onların delfinarilər, okeanariumlar və sirklər üçün tutulmasıdır. Buna görə də bu gün yalnız balinaların deyil, bütün dəniz məməlilərinin qorunması günü hesab olunur. Beynəlxalq Delfinovlama Komissiyası balinaların ovlanmasına qadağa tətbiq etdikdən sonra Yaponiya sanksiyalardan çəkinərək bu sazişə qoşulmağa məcbur olmuşdur. Lakin balinaların elmi məqsədlərlə ovlanması hüququ vardır. 2007-ci ildə balinaların ovlanma kvotası 950 balina təşkil edirdi. Həmin kvotaya görə, hər il Yaponiya ancaq üçə qədər balina ovlayırdı. Lakin həmin il yapon "Nissin-maru" balina ovlama donanmasında yanğın baş verir və "tədqiqat" üçün 508 heyvan öldürülür.

Elmi işlər başa çatdıqdan sonra heyvanların əti əsasən yapon restoranlarında istifadə olunur. Beynəlxalq Balinaovlama Komissiyasının qadağası 19 fevralda qüvvəyə minmişdir.

Hər il fevralın 19-da daha bir bayram – Beynəlxalq Balinalar Günü qeyd olunur. Bəzən müxtəlif ölkələrin ekoloji təşkilatları bu günü birlikdə məhvolma təhlükəsi qarşısında qalan hər bir növ dəniz məməlisinin müdafiəsinə həsr edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

29 İyul – Beynəlxalq Pələng Günü, (2010)

29 iyul – Beynəlxalq Pələng Günüdür. Bu gün 2010-cu ildə Sankt-Peterburqda keçirilən “Pələng sammit”ində təsis olunub.

Pələnglər pişikkimilər fəsiləsinin ən güclü və böyük üzvləridir. Faunanın bu yırtıcı nümayəndələri, əsasən, Banqladeş, Malayziya, Hindistan və Koreyada yaşayırlar. Pələnglərin sayına görə Hindistan dünyada birinci yerdədir. Dünya Vəhşi Təbiəti Müdafiə Fondunun məlumatına görə, Yer kürəsində mövcud olan 3890 pələngdən 2500-dən çoxu Hindistandadır.

Pələnglərin sayının azalmasında əsas faktor brakonyerlik, qanunsuz heyvan ticarəti kimi antropogen amillər, iqlim dəyişikliyi və onların yaşayış areallarını itirməsidir.

Beynəlxalq Pələng Günü bəşəriyyətin diqqətini bu yırtıcıların qorunmasına və onların sayının azalmasının qarşısının alınmasına çəkmək üçün bir çox ölkələrdə qeyd edilir.

İnternetdə: **www.books.google.com**

30 İyul – Beynəlxalq Dostluq Günü, (2011)

Bu gün 24 aprel 2011-ci ildə BMT-nin qərarı ilə təsis olunmuşdur. Bütün planetin marağında olan Beynəlxalq Dostluq Günü əsasən zorakılığa qarşı olmaqla, mədəniyyətlərin dostluğunu nümayiş etdirir. BMT-nin Baş Məclisi Paraqvayın təşəbbüsü ilə iyulun 30-nu Beynəlxalq Dostluq Günü elan etmişdir. Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə bu nəcib təşəbbüsü fəal təbliğ etməyi tövsiyə etmişdir. Bu münasibətlə Baş Məclis tərəfindən yekdilliklə qəbul edilmiş qətnamədə bütün dünya insanlarının ən nəcib və misilsiz hisslərinin təzahürü olan dostluğun aktuallığı və böyük əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə Beynəlxalq Dostluq Gününü öz adət-ənənələrinə uyğun qeyd etməyi məsləhət görmüşdür.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

23 İyul – Ağdam rayonunun işğalı günü, (1993)

“Mənim üçün hər şeydən əziz mənim xalqımdır, mənim Vətənimdir, mənim torpağımdır”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ağdam rayonunun 88.395 hektar ərazisi, 1 şəhəri, 119 kənd və qəsəbəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Rayonda işğaldan əvvəl 1736 hektar dövlət meşəsi, 710 hektar kolxoz meşəsi, 560 hektar yol, su və kanal kənarı, şəhərətrafı meşə sahəsi mövcud idi. Rayonun ehtiyatı 64.863000 kubmetr olan mişar daşı, 140.464000 ton Çobandağ əhəng daşı, 44.708000 ton. Boyəhmədli və 25.197 min ton Şorbulaq gil yataqları işğal olunmuş ərazilərdə qalıb. Rayon ərazisindən keçən ən iri çay olan Xaçınçayın uzunluğu 104 km, sutoplayıcı sahəsi isə 657 kvadratmetrdir. Ağdam şəhərində yaşı 150-250 ilədək olan 14 ədəd, Boyəhmədli kəndi ətrafında isə yaşı 400 ilə çatan 71 ədəd Şərq çinarı təbiət abidəsi kimi qorunurdu. İşğal olunmuş ərazilərdən yaşı 400-ə çatan Şərq çinarı növündən olan ağacların doğranaraq Ermənistana aparılması və irigövdəli ağacların qırılaraq yığıldığı müşahidə edilib. Rayonun işğal altında olan Novruzlu, Yusifcanlı, Kəngərli, Çəlik, Qaradağlı Kəngərlisi, Göytəpə, Gülçülük kəndlərində 6330 hektar otlaq sahəsi erməni hərbçiləri tərəfindən yandırılıb. Yanğın zamanı "Qırmızı kitab"a və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının "Qırmızı siyahısına" düşmüş müxtəlif sayda turac, qırqovul və gürzə məhv edilib. İşğal nəticəsində təhsil, səhiyyə, mədəniyyət ocaqları, yaşayış evləri, inzibati binalar dağıdılaraq yerlə-yeksan edilib. Erməni faşistləri tərəfindən aparılan bu ədalətsiz müharibə nəticəsində çoxsaylı həmvətənlərimiz qətlə yetirilmiş, itkin düşmüş, əsir götürülmüşdür.

Milli Ordumuz son illər möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında daha da güclənmiş, daha da qüdrətli olmuşdur. Xalqımız inanır ki, dövlətimiz tərəfindən aparılan ardıcıl, məqsədyönlü siyasət torpaqlarımızın işğaldan azad olmasına gətirib çıxaracaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər
1 İyul – Şair Məmmədov Sultan İsgəndər oğlunun 70 illiyi, (1948)

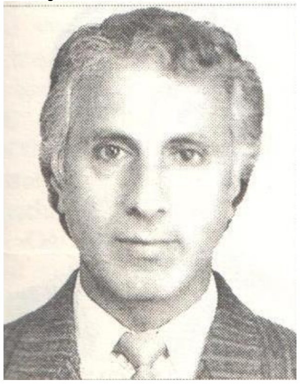

Sultan Mərzili 1948-ci il iyulun 1-də Dağlıq Qarabağda anadan olmuşdur. Soykökü Ağdamın Mərzili kəndindəndir. Orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun fizika fakültəsində təhsil almışdır. Təyinatla Dağlıq Qarabağın Əmiranlar kəndinin səkkizillik məktəbində dərs hissə müdiri işləmişdir. Sonra Qaradağlı kənd orta məktəbində fizika və riyaziyyat müəllimi, Sumqayıt şəhərində 4 saylı orta məktəbdə müəllim, Moskvada sənaye sahələrində qaynaq texnologiyası laboratoriyasında mühəndis, SSRİ Dövlət Təchizat İdarəsində usta, tikinti idarəsində usta, təhlükəsizlik texnikası üzrə mühəndis, polad və dəmir-beton konstruksiyalarının quraşdırıcısı olmuşdur. Sultan Mərzili 1978-ci ildən Moskvada yaşayır. Bədii yaradıcılığa orta məktəbdə oxuduğu illərdən başlamışdır. Lakin ilk mətbu şeiri 1971-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunmuşdur. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. "Dünya bir pəncərədir" adlı ilk şeirlər məcmuəsi 1984-cü ildə "Yazıçı" nəşriyyatında çıxmışdır. "Bir addımlıq ömür..." (2006) "Bəyaz vərəq içində" (2009) kitabının müəllifidir. Yazıçı Əbdül Hüseynovun "Üsyankar Xaqani" romanını rus dilindən tərcümə etmişdir. Klassik və modern şeirlər, hekayələr, ədəbi-tənqidi və elmi-publisistik məqalələr də yazır. Şeirləri Azərbaycan və rus dillərində çap olunmuşdur.

Kitabları: "Dünya bir pəncərədir" (1984), "Bir addımlıq ömür..." (2006), "Bəyaz vərəq içində" (2009)

Tərcümələri: Ə.Hüseynov, "Üsyankar Xaqani", F.Ağamalıyev. "Canəli ay altında" 2011 və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

1 İyul – Dramaturq Firudin Aşurovun 85 illiyi, (1933)

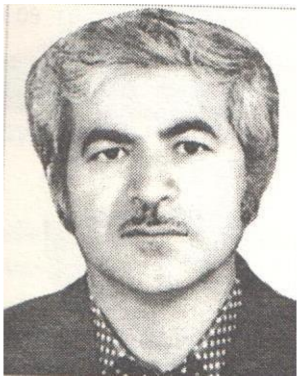

Aşurov Firudin Məmməd oğlu 1933-cü il iyulun 1-də Azərbaycanın Qazax rayonunun Tatlı kəndində anadan olmuşdur. Ağstafa şəhər dəmir yolu orta məktəbini bitirdikdən sonra M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda təhsil almışdır (1956-1959). Əmək fəaliyyətinə “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında rejissor assistenti kimi başlamışdır (1957). Sonra dublyaj qrpunda redaktor, rejissor assistenti, aktyor (1958-1959), Respublika Xalq Yaradıcılığı Evində teatr şöbəsinin metodisti, şöbə müdiri olmuşdur (1960-1974). “Azərbaycan” jurnalı redaksiyasında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri (1974-1976), “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında redaktor işləmişdir. Dramaturji yaradıcılığa “Qanlı çinar” pyesi ilə başlamışdır. Onun “Qanlı çinar” (1960), “Qəribə qız” (1961), “Həyatdan qiymətli” (1962), “Təranə” (1963), “Gözəlin taleyi” (1965), “Səməndər” (1966) və digər pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində ikiillik ali ədəbiyyat kurslarında oxumuşdur (1976-1978). Onun “Nəsimi”, “Qəribə qız”, “Qəz”, “Avqust qayğılar”, “Bağışla, gözəlim” pyesləri mavi ekranda nümayiş etdirilmişdir. “Nəsimi” pyesi Tehranın “Bağban” nəşriyyatı tərəfindən çap olunmuşdur.

Kitabları: “Qanlı çinar” (1960), “Qəribə qız” (1961), “Həyatdan qiymətli” (1962), “Təranə” (1963), “Gözəlin taleyi” (1965) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

5 İyul – Şair Hüseyn Əzimin 105 illiyi, (1913-1987)

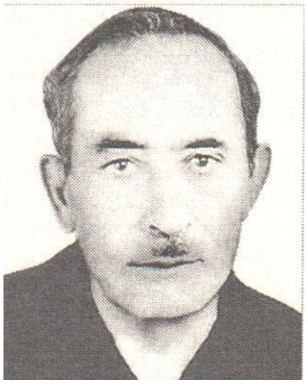

Əzimov Hüseynqulu Qurban oğlu 1913-cü il iyulun 5-də İrəvan quberniyası Ordubad qəzasının Dəstə kəndində doğulmuşdur. Orta təhsili kənddə aldıqdan sonra Ordubad pedoqoji məktəbini bitirib ADU-nun jurnalistika şöbəsində qiyabi oxumuşdur (1955-1960). Poetik yaradıcılığa 1934-cü ildən "Ordubad işçisi" rayon qəzetində dərc olunan "Yaz səhəri" şerilə başlamışdır. Hüseyn Əzim "Ordubad işçisi" qəzeti redaksiyasında məsul katib (1945-1946), Ordubad rayon mədəni-maarif şöbəsinin müdiri (1946-1948), "Şərq qapısı" qəzetinin Ordubad-Culfa rayonları üzrə xüsusi müxbiri (1958-1965), Ordubad rayon mədəniyyət şöbəsində müdir (1965-1974), "Ordubad işçisi" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri (1974-1987) işləmişdir. "Əkbər kimdir" mənzum pyesi xalq teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. Xidmətlərinə görə Naxçıvan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanına və medallara layiq görülmüşdür. Hüseyn Əzim 1987-ci il fevralın 8-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Şeirlər" (1957), "Dübəndi çayı" (1973), "Gəncliyimdən yadigar" (1980), "Mən günəşə borcluyam" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

6 İyul – Tərcüməçi Şəfiqə Ağayevanın 100 illiyi, (1918-1983)

Ağayeva Şəfiqə Əli qızı 1918-ci il iyulun 6-da Azərbaycanın Ağdamda anadan olmuşdur. 1931-ci ildə Ağdamda ibtidai təhsil alıb pedoqoji texnikuma daxil olmuşdur. Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının inkişafında xidmətləri olmuş Şəfiqə Ağayeva uzun illər “Azərbaycan qadını”, “Gənc işçi” və “Azərbaycan pioneri” kimi mətbuat orqanlarında çalışmışdır. Şəfiqə Ağayeva uşaq və gənclərin mütaliəsi üçün etdiyi bədii tərcümə əsərlərinin müəllifi kimi də tanınmışdır. A.P.Çexovun “Hekayələri” (1951), “Vanka” (1977), M.Prilejayevanın “Dostlar səninlədi” (1951), K.Komarovskinin “Sənin yaşıdların” (1951), Y.Koşevayanın “Oğlum haqqında povest” (1951), A.Kononovun “Çapayev haqqında hekayələr” (1952), A.Avdeyenkonun “Tisa üzərində şəfəq” (1955), V.Ardamatskinin “Mən 11-17-yəm” (1958), H.Malovun “Ailəsiz” (1958), A.Vestlinin “Ata, ana, səkkiz uşaq və yük maşını” (1971) və əsərlər Ş.Ağayevanın tərcüməsində işıq üzü görmüşdür. 1944-cü ildə Azərbaycan Baş Mətbuat İdarəsində rəis müavini vəzifəsinə irəli çəkilmiş, 1946-cı ildə “Azərbaycan pioneri” qəzeti redaksiyasında elm şöbəsinin müdiri vəzifəsinə layiq görülmüşdür. Əsasən, 60-70-ci illərin bədii əsərlərini rus dilindən ana dilimizə tərcümə etmiş Şəfiqə Ağayeva gənc oxucuların estetik tərbiyəsində mühüm rol oynamışdır. “Qafqazın müdafiəsinə görə”, “1941-1945-ci illərdə İkinci Dünya müharibəsində əmək igidliyinə görə” medalları ilə təltif olunmuşdur. Ağayeva Şəfiqə 1983-cü il oktyabrın 7-də Bakıda vəfat etmişdir.

Tərcümələri: “Slavyan nağılları” (1951), A.P.Çexov “Hekayələr” (1951), “Vanka” (1977), N.Nosov “Gizlənpaç” (1955) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

15 İyul – Tərcüməçi Mehdi Mirkişiyevin 90 illiyi, (1928-1992)

1928-ci il iyulun 15-də Cəbrayıl rayonunun Mirzəcanlı kəndində anadan olmuşdur. M. Qorki adına Cəbrayıl qəsəbə orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1946-1951). Əmək fəaliyyətinə 1951-ci ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında böyük redaktor kimi başlamışdır. Mehdi Mirkişiyev sonralar "Yazıçı" nəşriyyatı bədii tərcümə redaksiyasının böyük redaktoru vəzifəsində işləmişdir (1982-1988). 1992-ci il sentyabrın 27-də Bakıda vəfat etmişdir.

Tərcümələri: İ.Vazov "Səfillər" (1956), N.Leskov "Gecə adamları" (1957), A.Makarenko. "Valideynlər üçün" (1964), R.Taqor "Seçilmiş əsərləri" (1965), "Polşa hekayələri" (1978), İ.S.Turgenev "Seçilmiş əsərləri" (1968), "Polşa hekayələri" (1978), "Belorus hekayələri" (1982) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 İyul – Ədəbiyyatşünas, dramaturq Akif Bayramovun 80 illiyi, (1938)

Bayramov Akif Əmirxan oğlu 1938-ci il iyulun 20-də Qərbi Azərbaycanda Borçalı rayonunun Arxlı kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Pedoqoji Xarici Dillər İnstitutunun alman dili şöbəsində təhsil almışdır (1956-1961). Əmək fəaliyyətinə müəllim kimi başlamışdır. Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərindən başlamışdır. Dövri mətbuatda elmi-publisistik məqalələrlə vaxtaşırı çıxış etmişdir. "Mirzə Şəfi Vazehin ədəbi irsinin müqayisəli tədqiqi" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir(1978). Sonra "Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı alman dilində" mövzusunda doktorluq elmi tədqiqatını uğurla müdafiə edibprofessor olmuşdur(1989-1993). "Qaytarılmış məhəbbət"pyesi Gəncə Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. "Dost məhəbbəti", "Sevinc", "Mirzə Şəfi Vazeh" televiziya tamaşaları onun ssenarisi əsasında mavi ekranda göstərilmişdir. "Klassik irsimizdən"(1975), "Mirzə Şəfi Vazehin ədəbi irsi" (1980) və "Azərbaycan klassik ədəbiyyatı alman dilində" (1992) kitabları nəşr olunmuşdur.

Kitabları: "Klassik irsimizdən", "Azərbaycan klassik ədəbiyyatı alman dilində" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 İyul – Ədəbiyyatşünas Abdulla Surun 135 illiyi, (1883-1912)

Abdulla Sur 23 iyul 1883–cü ildə Gəncədə doğulmuş, ilk təhsilini Gəncədəki Xeyriyyə Məktəbində almış, burada müxtəlif dünyəvi elmlərlə yanaşı ərəb və fars dillərini də öyrənmişdir. Çox gənc yaşda – 1889-da, təhsil aldığı məktəbin müəllimi olaraq işləməyə başlamışdır. Dərin savadı, ədəbi zövqü və geniş mühakiməsiylə çox qısa zamanda bütün Gəncə ziyalıları arasında tanınmışdır.

İlk məqalələri 1903–cü ildə Tiflisdə nəşrə başlayan "Şərqi-Rus" qəzetində çap olunmuşdur. Həmin ildə Tiflisə köçərək, bu qəzetin təsisçisi işləyir. Onun yazıları qəzetin hər sayında yer alırdı. Abdulla Surun 1903-cü ildə başlayan mətbuat həyatı, qəzetçilik fəaliyyəti onun qısa ömrünün sonuna qədər davam etmişdir. O, Qafqazın müxtəlif mətbuat orqanlarına A.Sur, Məhəmmədzadə, Qafqasiyalı, A.Tofiq, Gəncəli, Abdulla Məhəmmədzadə, Bir Adam və başqa imzalarla məqalələr yazmışdır. Türk qəzetlərində məqalələri çap olunur. Həyatının İstanbul vaxtında ən böyük və ən önəmli əsərini "Türk ədəbiyyatına bir baxış" kitabını yazmağa başlayır. Həcmi min səhifədən artıq olan bu kitabı bitirsə də, çap etdirmir. Əlyazma halındakı kitabın çox hissəsi itmiş, yalnız ayrı-ayrı parçaları qalmışdır. İstanbulda 1908-ci ilin noyabr ayına qədər yaşayan Abdulla Sur burada Osmanlı ədəbiyyatı haqda araşdırmalar aparmış, İbrahim Şinasinin "Şair evlənməsi" əsərini Türkiyə türkcəsindən Azərbaycan türkcəsinə çevirmişdir. Rus dilində yazılmış olan coğrafiyaya dair bir kitabı da türkcəyə çevirmişdir. Bütün bunlardan əlavə üç cildlik bir antalogiya hazırlamağa başlamışdır. Azərbaycana qayıtdıqdan sonra Abdulla Surun vətəninin mədəniyyət həyatına daha böyük qatqısı olmuşdur. XX əsrin tanınmış şairlərindən olan Əhməd Cavad Gəncədə Abdulla Surdan ədəbiyyat dərsləri almış və təsirində qalmışdır. Sur isə Firidun bəy Köçərlini özünün müəllimi saymaqla bərabər "Azərbaycan Ədəbiyyatı" əsərinin yazılmasında ona kömək etmişdir. Abdulla Sur 1912-ci il may ayının 8-də ağır bir xəstəlikdən sonra Tiflis xəstəxanasında dünyasını dəyişmiş və Gəncə Səbiskar qəbiristanlığıda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "Türk ədəbiyyatına bir nəzər", "Ədəbiyyat məcmuəsi" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Folklor

10 İyul – Şair Xəstə Bayraməlinin 120 illiyi, (1898-1952)

Xudiyev Bayraməli Abbasəli oğlu 10 iyul 1899-cu ildə Göyçə mahalının Nərimanlı kəndinə anadan olub. Çox erkən yaradıcılığa başlayıb. Zəngin yaradıcılığı, epik-lirik poema səpgili hekayətləri, əruz vəznində yazdığı qəzəlləri, beşlikləri, doqquzluqları ilə Göyçə ədəbi mühitini aşıq relsindən çıxarıb və ona yeni bir abu-hava gətirib. Yazılı ədəbiyyatla şifahi xalq ədəbiyyatı arasında möhtəşəm bir körpü salıb. O, çox nadir sənətkardır ki, qəzəllərini və hekayətlərini xanəndələr, sözlərinə yazılan bəstəkar mahnılarını müğənnilər, qoşmalarını, gəraylılarını, təcnislərini, müxəmməslərini, divanilərini aşıqlar oxuyur. Bir neçə mövzuda yazdığı silsilə şeirlərinə xanəndələrin, müğənnilərin ifasında yazılan audio-kassetlər bütün Şərq aləminə yayılıb. Şairin "Durnalar" şeirinə yazılan bəstəkar mahnısının çox maraqlı alınan klipi məzmununa görə böyük maraq doğurub. Onun Azərbaycanda, qardaş Türkiyədə və İranda dərc olunan kitabları milyonlarla poeziya həvəskarının stolüstü saxlancına dönüb. 1987-ci ildə "Yazıçı" nəşriyyatında buraxılan "Mənim Göyçəm" adlı şeirlər kitabı neçə illər ərzində öz populyarlığını saxlayır. 2003-cü ildə Cənubi Azərbaycanın Təbriz şəhərindəki "Əxdər" nəşriyyatında fars əlifbası ilə dərc edilən "Mənim Göyçəm" kitabı da o taylı ellərimizin böyük marağına səbəb olub. 2008-ci ildə "Nərgiz" (Bakı) nəşriyyatında Xəstə Bayraməlinin öz misrası ilə ad alan böyük tirajlı "Mən ulu Göyçəmin şair oğluyam" ünvanlı kitabı da geniş oxucu kütləsinin və mütəxəssislərin maraq dairəsindədir. Bunlardan əvvəl və sonra da bir çox almanaxlarda şairin əsərləri özünəməxsus yer tutmuşdur. Hələ sağlığında onun bütün həyatı canından əziz bildiyi doğma Göyçəsinə olan erməni təzyiqləri ilə mübarizələrdə keçib. Və bununla yanaşı möhtəşəm Göyçə epopeyasını yaradıb. 1952-ci ildə vətənpərvər şair, son dərəcə xeyirxah insan Xəstə Bayraməli ana yurdu Nərimanlı kəndində vəfat edib.

Kitabları: “Mənim Göyçəm” və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici yazıçılar

3 İyul – Avstriya yazıçısı Frans Kafkanın 135 illiyi, (1883-1924)

Frans Kafka 1883-cü il iyul ayının 3-də Praqanın keçmiş qetto məhəlləsi olan Yozef rayonunda yəhudi ailəsində anadan olmuşdur. 1889-cu ildən 1893-cü ilə qədər Kafka Praqada Flayşmarktdakı "Alman uşaq məktəbi"ndə təhsil almışdır. Sonra o, atasının arzusu ilə Praqada Humanitar gimnaziyaya getmişdir. 1901-1906-cı illərdə Praqada Karl-Ferdinads-Universitetində təhsil almışdır. Yaşadığı dövrdə Kafka yazıçı kimi tanınmışdır. O, ölüm qabağı bütün əsərlərinin məhv edilməsini vəsiyyət etmişdir. "Hökm", "Çevrilmə", "Cəza koloniyası", "Kənd həkimi", "Ac sənətçi", "Baxış", "Qəsr" kimi əsərləri dünya ədəbiyyatı nümunələri sırasında əhəmiyyətli əsərlərdən sayılır və XX əsr dünya ədəbiyyatına böyük təsir göstərmişdir. Onun ölümündən sonra dostu Maks Brod onun əsərlərini vəsiyyətinin əksinə olaraq çap etdirir. Həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş əsərləri əsasında filmlər çəkilmişdir. Frans Kafka Kirlinq sanatoriyasında 1924-cü il iyun ayının 3-də vərəm xəstəliyindən vəfat etmişdir.

Kitabları: "Müşahidələr" (1913), "Hökm" (1913), "Çevrilmə " (1915), "Qanun qarşısında" (1915), "Qətl" (1918), "Kənd həkimi" (1918), "Cəza koloniyasında" (1919), "Vedrə sürən" (1920), "Ac sənətçi" (1924) və s.

İnternetdə: www.franz-kafka.ru

10 İyul – İngilis yazıçısı Ceyms Oldricin 100 illiyi, (1918-2015)

Görkəmli ingilis yazıçısı Ceyms Oldric 1918-ci ildə Avstraliyada anadan olmuşdur. 1939-1945-ci illərdə hərbi müxbir işləmiş, müxtəlif ölkələrdə, o cümlədən İranda Cənubi Azərbaycanda olmuşdur. Oldric 1942-ci ildə yazdığı "Şərəf işi", 1944-cü ildə yazdığı "Dəniz qartalı" romanlarında yunan xalqının faşizmə qarşı mübarizəsini təsvir etmişdir. Yaradıcılığında Azərbaycan mövzusu əhəmiyyətli yer tutur. Ceyms Oldric 1949-cu ildə yazdığı Yaxın Şərq, o cümlədən İran, Cənubi Azərbaycan və kürd xalqlarının milli azadlıq hərəkatından, imperializmin müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı mübarizəsindən bəhs edən "Diplomat" əsərinin və onun davamı olan 1974-cü ildə yazdığı "Əli silahlılar" romanının, "Qafqaz haqqında nəğmə" (1942) bədii reportajının müəllifidir. "Diplomat" romanında Azərbaycan qəhrəmanlarının Cavad Qoçəli, Mirzə Cahansız və b. obrazlarını yaratmışdır. Müəllifin həmin romanı, bəzi hekayələri Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir. Oldric dəfələrlə SSRİ-də, o cümlədən Azərbaycanda olmuşdur. O, 1953-cü ildə Ümumdünya Sülh Şurasının Qızıl medalını almışdır. 1973-cü ildə isə "Xalqlar arasında sülhü möhkəmlətməyə görə" Beynəlxalq Lenin mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Şərəf məsələsi", "Dəniz qartalı", "Diplomat", "Sonuncu qarış" və s.

Filmoqrafiya: "Sonuncu qarış" (1958).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

17 İyul – İsrail yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı Aqnon (Çaçkes) Şmuel Yosefin 130 illiyi, (1888-1970)

Tam adı Şmuel Yosef Xalevi Çaçkes olan İsrail yazıçısı Şmuel Yosef Aqnon keçmiş Avstriya-Macarıstan imperiyasının Qalitsiya əyalətində, kiçik Buçaç şəhərində ortodoks yəhudi ailəsində doğulmuşdu. Yazıçının ilk bədii əsəri – "Atılmış arvadlar" povesti 1909-cu ildə çap olunmuşdu. Bu əsərin ivritdəki adı "Aqunot" – "atılmışlar" idi. Müəllif bir müddət sonra həmin sözün tək halda mənasını bildirən "Aqnon" – "atılmış" sözünü özünə təxəllüs götürmüşdü. 20-ci illərin sonunda Aqnon məşhur əsərini – iki cildlik "Toy kəcavəsi" romanını tamamlamışdı. 1932-ci ildə uzunmüddətli ayrılıqdan sonra Polşadakı həmvətənlərinin qurduqları yəhudi icmalarını ziyarət edən Aqnon şahidi olduğu dəyişiklikləri özünün "Gecə qonağı" (1937) romanında əks etdirmişdi. Otuzuncu illərdə müəllif daha bir populyar romanını – "Adi əhvalat"ı (1939) oxucularına təqdim etmişdi. Aqnon əsərlərinin bəzilərini alman dilində yazsa da, onun müraciət etdiyi mövzular mütləq yəhudi həyatından alınırdı. Amerika tənqidçisi Edmund Uilson hələ 50-ci illərin sonunda yaradıcılığına yaxşı bələd olduğu Şmuel Yosef Aqnonu fərdi qaydada Nobel mükafatına təqdim etmişdi. Lakin bu niyyəti yalnız 1966-cı ildə gerçəkləşdirmək mümkün olmuşdu. Aqnon həmmilləti – yəhudi əsilli alman şairəsi Nelli Zaksla Nobel mükafatını bölüşmüşdü. O, "yəhudi xalq motivləri ilə aşılanmış dərin və özünəməxsus təhkiyə sənətinə görə" mükafata layiq bilinmişdi. Yazıçının fərqləndirilməsində "Toy kəcavəsi" və "Gecə qonağı" romanlarının mühüm rolu vurğulanmışdı. Aqnon xüsusi Nobel mühazirəsi təklifindən boyun qaçırmışdı. Lakin qısa təşəkkür nitqində yaradıcılığına Zəburun və digər yəhudi müqəddəs kitablarının mühüm təsir göstərməsi faktını qeyd etmişdi. Nobel mükafatı Aqnonu az qala İsrailin milli qəhrəmanına çevirmişdi. Aqnon iki dəfə İsrailin dövlət mükafatını almış, habelə bir sıra digər milli ödüllərə layiq görülmüşdü. O, Yerusəlim və Kolumbiya universitetlərinin fəxri doktoru idi, 1962-ci ildə Yerusəlimin fəxri vətəndaşı seçilmişdi. Aqnon vətənində indi də bütün zamanların ən məşhur yəhudi yazıçısı sayılır. Onun portreti İsrail pul vahidinin – 50 şekelin üzərini bəzəyir. Yerusəlimin mərkəzi küçələrindən birinə isə yazıçının şərəfinə Sderat Şai Aqnon – Aqnon küçəsi adı verilmişdir.

İnternetdə: **www.books.google.com**

19 İyul – Rus şairi Vladimir Mayakovskinin 125 illiyi, (1893-1930)

Mayakovski 1893-cü ildə Gürcüstanın Kutaisi bölgəsindən 20 verst uzaqlıqdakı Bağdadi kəndində doğulmuşdur. Bir müddət sonra ailəsi Kutais şəhərinə köçür və Mayakovski 1900-cü ildə burda Kutaisi Liseyinə getməyə başlayır. Mayokovski bu dövrdə siyasət ilə də maraqlanmağa başlayır. 1905-ci ildə uğursuz inqilab zamanı bacısı gizlicə Moskvaya gedir və Maykovski üçün inqilabla bağlı sənədlər gətirir. Bu vaxtdan etibarən şeir və çevriliş onun üçün bölünməz bir varlığa çevrilir. Maykovski isə özünə sosializm tərəfdarı dostlar tapır və özünü bir sənətçi olaraq Moskvada tanıtmağa başlayır. Marsizm onu öz sehrinə alır. Sosializm xəyalları ilə yaşamağa başlayan Maykovski üçün dərslər artıq əvvəlki əhəmiyyətini itirmişdir. Hələ bu zaman onun on dörd yaşı vardı. Mayakovski məktəbdən qovulur və bir neçə dəfə həbs olunur. Bolşevik partiyasında təbliğatçı, yazıçı olaraq fəaliyyət göstərməyə başlayan Mayakovskinin evinə 29 mart 1908-ci ildə polis tərəfindən basqın edilir və Mayakovski yenidən həbs edilir. Bu vaxtdan etibarən partiya ona daha çox yaxınlaşır. 15 yaşı olanda yenidən polislər evinə basqın edir və onu bilinməyən bir yerə aparırlar. O, bir daha evinə qayıda bilmir. 12 ay həbsdə olur. Həbsdən sonra Moskva Rəsm və heykəl Məktəbinə daxil olur. Burda özünəməxsus və xalq yaradıcılığına aid işləri ilə digər tələbələrdən fəqlənir. 1911-ci ildə futurism hərəkatına qoşulur və Futurist Nizamnaməyə imza atır. Burjua adətlərinə meydan oxuyan ədəbi işlər yaradır. Şair "Faciə" adlı tamaşasını Sank Peterburqda bir parkda səhnələşdirir. Bu tamaşadan sonra daha da məşhurlaşır. Şair 35 qəzet və 57 jurnalda yazılar yazmışdır. Qəzet və jurnallardakı yazıları siyasət və propaqanda qoxsa da, onu digər köşə yazarlarından ayıran çox şey var idi.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri", "Mən", "Şalvarlı Bulud", "Onurğanın Fleytası", "Yüz Əlli Milyon", "Amerikanı kəşfim".

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

24 İyul – Rus yazıçısı Çernışevski Nikolay Qavriloviçin 190 illiyi, (1828-1889)

Nikolay Qavriloviç Çernışevski 1828-ci il iyul ayının 24-də Saratov şəhərində keşiş ailəsində doğulmuşdur. 1853-cü ildə Peterburqa köçmüş, "Oteçestvennıe zapis-ki" jurnalında əməkdaşlıq etmişdir. Nikolay Qavriloviç 1853-1856-cı illərdə "Sovremennik" jurnalının redaktoru və ideya rəhbəri olmuşdur. 1850-ci ildə Peterburq Universitetinin Tarix filologiya fakültəsini bitirmişdir. Çernışevskinin dünya görüşünün formalaşmasında A. I. Gertsen və V.Q.Belinskinin, həmçinin klassik alman fəlsəfəsinin (xüsusilə L.Feyerbaxın), ingilis siyasi-iqtisadının, fransız utopik sosializminin güclü təsiri olmuşdur. Çernışevskinin publisistikası çarizmə, təhkimçiliyə qarşı mübarizəyə həsr olunmuşdur. Onun ədəbi-tənqidi məqalələri qabaqcıl rus ədəbiyyatı və incəsənətinin inkişafına böyük təsir göstərmişdir. Həbsdə olarkən Çernışevski 1862-1863-cü illərdə "Nə etməli?" romanını, 1863-cü ildə "Alferyev" povestini, 1864-cü ildə "Kiçik hekayələr" və sairə ədəbi-bədii əsərlərini yazmışdır. K.Marks və F.Engels Çernışevskinin əsərlərini oxumuş, onu "böyük rus alimi və tənqidçisi" adlandırmışlar. Çernışevski Şərq, eləcə də Qafqaz, o cümlədən Azərbaycan mədəniyyətinə dərin maraq göstərmiş, onu təbliğ etmişdir. 1855-ci ildə Tiflisdə nəşr olunmuş "Zurna" almanaxı haqqında "Sovremennik" jurnalının həmin ilin 7-ci nömrəsində dərc olunmuş resenziyada Çernışevski almanaxın nəşrini müsbət qiymətləndirmiş, onun müəllifləri sırasında M.F.Axundovun adını ikinci çəkmişdir. Tədqiqatçılar S.S.Pencinin 1856-cı ildə rus dilində nəşr etdirdiyi "Koroğlu" eposu haqqında "Sovremennik"in həmin ilin 10-cu nömrəsində imzasız dərc olunmuş resenziyanın da Çernışevskiyə məxsusluğunu göstərirlər. Resenziyada "Koroğlu"dan Azərbaycan xalqının milli ədəbi abidəsi kimi bəhs edilir. Koroğlu xalqın müdafiəçisi kimi qiymətləndirilir, azərbaycanlıların "milli qəhrəmanı", eyni zamanda "milli şairi" adlandırılır. Çernışevski məşhur şərqşünas alim Kazım bəylə tanış olmuş, ondan şərq dillərini öyrənmişdir. Hələ inqilabdan əvvəl qabaqcıl Azərbaycan ziyalıları Çernışevskinin yaradıcılığına dərin hörmət bəsləmiş, onun irsindən, ideyalarından bəhrələnmişlər. Nikolay Qavriloviç Çernışevski 1889-cu ildə oktyabr ayının 29-da Saratov şəhərində vəfat etmişdir.

Kitabları: "Nə etməli?" (1987), "Sənətin varlığa estetik münasibətləri" (1956) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

İncəsənət

16 İyul – Xalq artisti Mirzə Babayevin 105 illiyi, (1913-2003)

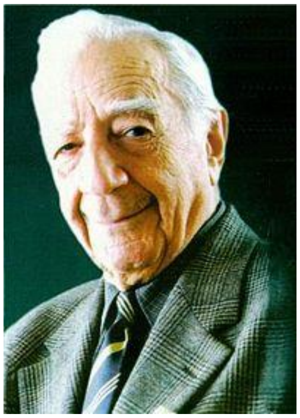

Mirzə Əbdülcabbar oğlu Babayev 1913-cü ilin iyulun 16-da Maştağada anadan olmuşdur. O, 1935-1940-cı illərdə Bakı Sənaye İnstitutunun memarlıq şöbəsində təhsil almışdır. Musiqiyə olan böyük marağı və sevgisi onu 1948-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına gətirib çıxartmışdır. Mirzə Babayev burada professor Bülbülün sinfinə qəbul olmuşdur. 1953-cü ildə konservatoriya təhsilini başa vuran istedadlı müğənni vokal sənətinin incəliklərinə yiyələnərək ürəyəyatımlı səsi, gözəl ifa tərzi, dərin musiqi duyumu və yüksək səhnə mədəniyyəti ilə az bir zamanda tamaşaçıların böyük rəğbətini qazanmışdır. Mirzə Babayevin radionun qızıl fondunda saxlanan xeyli mahnısı var. Xüsusilə o, Mirzə Ələkbər Sabirin sözlərinə yazılmış mahnıları xüsusi ustalıqla oxuyub. Mirzə Babayev bir aktyor kimi Azərbaycan kinosunun inkişafında böyük rol oynamışdır. Onun müxtəlif vaxtlarda çəkildiyi filimlər müğənninin xalq arasında şöhrətini xeyli artırmışdır. Aktyor "Dərviş Məstəli şah"da Dərviş, "Bəyin oğurlanması"nda Mirişin atası, "Dəli Kür"də Dərviş rollarını oynamışdır. Onun "Qorxma, mən səninləyəm", "Telefonçu qız". "Romeo mənim qonşumdur" filmlərində və sənət əsərlərində yaratdığı maraqlı və rəngarəng obrazlar kino sənətimizin ən şərəfli səhifələrinə yazılmışdır. O, 30-dan çox filmə çəkilmiş və filmlərdə mahnı ifa etmişdir. Mirzə Babayevin milli musiqi mədəniyyəti sahəsindəki xidmətləri yüksək qiymətləndirilmişdir. O, "Azərbaycan Respublikasının Xalq Artisti" fəxri adına layiq görülmüş, Azərbaycan Respublikası prezidentinin fəxri təqaüdçüsü olmuş, bir sıra orden və medallarla təltif edilmişdir. O cümlədən 2002-ci ilin may ayının 17-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev tərəfindən "Şöhrət Ordeni" ilə təltif edilmişdir. Mirzə Babayev həmçinin iki dəfə "Humay" premiyasına da layiq görülmüşdür. Böyük sənətkar, qayğıkeş və səmimi insan Mirzə Babayev ömrünün 90-cı ilində 2003-cü il yanvarın 13-də vəfat etmişdir.

İfa etdiyi mahnılar: "Limanlar", "Saçlarına gül düzüm", "Uzaq yaşıl ada", "Kəpənək", "Bir axşam", "Dayan, zaman", "Gəlmədi", "Kimlər gəldi, kimlər getdi", "Möcüzələr adası", "Naxçıvanım", "Çiçək kimi", "Axı niyə danırsan?".

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

20 İyul – Xalq artisti Ramiz Əzizbəylinin 70 illiyi, (1948)

Ramiz Əzizbəyli 20 iyul 1948-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub. M.A. Əliyev adına ADİİ-nun mədəni-maarif fakültəsini bitirib. Aktyor, rejissor. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında işləyir. Respublikanın xalq artistidir. 1987-ci ildə "Debüt" studiyasında çəkdiyi "Pirverdinin xoruzu" qısametrajlı bədii filmi ilə o, rejissorluq fəaliyyətinə başlayıb. Film bir neçə Beynəlxalq kinofestivalda müvəffəqiyyətlə iştirak edib, Kiyev şəhərində keçirilən Ümumittifaq festivalda isə rejissor debütünə görə mükafata layiq görülüb. 1991-ci ildə isə "Bəxt üzüyü" tammetrajlı bədii filmini çəkib. Film kinoteatrlarda nümayiş olunan ən baxımlı kassa filmi və yeni tariximizdə çəkilən ilk ən gəlirli kino işi kimi yadda qalıb. Film Daşkənddə keçirilən Asiya və Latın Amerikası ölkələrinin kinofestivalında xüsusi diploma layiq görülüb. Rejissoru olduğu "Yalan" bədii filmi isə Qarabağ probleminə, onun törətdiyi faciələrə həsr edilib.

Azərbaycan kino sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə 18 dekabr 2000-ci ildə Azərbaycanın əməkdar artisti, 1 avqust 2008-ci ildə isə Azərbaycanın xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Filmoqrafiya: Bir məhəllədən iki nəfər (film, 1957), Alma almaya bənzər (film, 1975), Dərviş Parisi partladır (film, 1976), Əcəmi Naxçıvani (film, 1976), Qərib cinlər diyarında (film, 1977), Qayınana (film, 1978), Əhməd haradadır? (film, 1983), Bağ mövsümü (film, 1985), Bəyin oğurlanması (film, 1985), Cin mikrorayonda (film, 1985), Qəm pəncərəsi (film, 1986), Qəzəlxan (film, 1991), Cavid ömrü (film, 2007).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

25 İyul – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İsgəndərov Əlabbas Qara oğlunun 60 iliyi, (1958-1992)

İsgəndərov Əlabbas Qara oğlu 25 iyul 1958-ci il Ağdam rayonunun Kürdlər kəndində anadan olmuşdur. O, cavanlığında Kolanı obasında ad-san çıxarmış, əyilməzliyi ilə hamının hörmətini qazanmışdır. 18 yaşı tamam olduqda ordu sıralarına çağırılır, tərxis edildikdən sonra isə öz doğma obasına dönərək təsərrüfatla məşğul olur. 1991-ci ildə Ağdamda könüllülərdən ibarət batalyon yarananda ona ilk yazılanlardan biri də Əlabbas oldu.1992-ci ildə Umudlu kəndində mühasirəyə düşmüş 40 döyüşçümüz mühasirədən çıxa bilmirdi erməni yaraqlıları onları hər tərəfdən atəşə tuturdular, məhz Əlabbasın qəhrəmanlığı ilə onlar gizli yollarla hərbi hissəyə dönə bildilər. 4 mart 1992-ci il Qazançı kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə o, qəhrəmancasına həlak oldu. Evli idi, üç övladı yadigar qalıb. Ağdamın Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 13 avqust 1992-ci il tarixli 135 saylı fərmanı ilə İsgəndərov Əlabbas Qara oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

28 İyul – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Yusifov Roman Yasəf oğlunun 45 illiyi, (1973-1995)

28 iyul 1973-cü ildə Dəvəçi rayonunda doğulmuşdur. 1980-ci ildə burada 2 saylı orta məktəbin birinci sinfinə daxil olmuş, 1990-cı ildə onuncu sinfi bitirmişdir. 1992-ci ildə Milli Orduya çağırılmışdır. Bir müddət Naxçıvan şəhərində hərbi təlim keçdikdən sonra Sədərək rayonuna göndərilir. O vaxt erməni qəsbkarları Naxçıvana tez-tez hücumlar edir, hər vəchlə oranı zəbt etməyə çalışırdılar. Ermənistanla həmsərhəd olan Sədərək rayonu əsl döyüş meydanına çevrilmişdi. Roman Yusifov bu döyüşlərdə Vətən qarşısında borcunu mərdliklə yerinə yetirirdi. 1992-ci ilin oktyabr ayında o yaralanır. Əvvəlcə Naxçıvanda, sonra isə Bakı şəhərində müalicə olunur. Müalicədən sonra xidmətini 777 saylı hərbi hissədə davam etdirir.

Gənc əsgər nümunəvi davranışı və yüksək hərbi hazırlığı ilə burada da yoldaşlarına örnək olur. O, komandirin təqdimatı ilə birillik zabitlər kursuna göndərilir. Roman Yusifov kursu müvəffəqiyyətlə başa vuraraq leytenant rütbəsi alır və yenidən hərbi hissəyə qayıdır. Onu taqım komandiri təyin edirlər. 17 mart 1995-ci ildə ölkədə sabitlik yenidən pozuldu. Bakıda az qala vətəndaş müharibəsi başlayacaqdı. Ürəklər həyəcanda idi. Dövlət çevrilişinə cəhd edənlərin məqsədi yeni qurulmuş dövləti devirib, ölkədə anarxiya yaratmaq idi. Milli Ordu vətəndaş müharibəsinin qarşısını məharətlə aldı, qara niyyətlər puç oldu. Qəlbi vətən sevgisi ilə döyünən Roman Yusifov bu hadisələrə biganə qala bilməzdi. O, dövlətçiliyimiz yolunda öz canını qurban verdi. Subay idi. Dəvəçi rayonunun Qalagah kəndində dəfn edilmişdir. Oxuduğu 2 saylı orta məktəb onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 saylı fərmanı ilə Yusifov Roman Yasəf oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Avqust

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Avqust – Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü, (2001)

2 Avqust – Azərbaycan Kinosu Günü, (1898)

3 Avqust – Ümumdünya Qarpız Günü

5 Avqust – Hərbi Donanma Günü, (1996)

5 Avqust – Beynəlxalq İşıqfor Günü, (1914)

8 Avqust – Beynəlxalq Alpinizm Günü, (1786)

12 Avqust – Beynəlxalq Gənclər Günü, (1999)

15 Avqust – "Allo" sözünün ad Günü, (1877)

18 Avqust – Sərhəd Qoşunları Günü, (2002)

26 Avqust – Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü, (2010)

Bu tarixi unutmayaq

23 Avqust – Cəbrayıl rayonunun işğalı günü, (1993)

23 Avqust – Füzuli rayonunun işğalı günü, (1993)

31 Avqust – Qubadlı rayonunun işğalı günü, (1993)

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

Azərbaycan klassik miniatür sənətinin görkəmli nümayəndəsi Nizaməddin Sultan Məhəmmədin 525 illiyi, (21.08.1493-1555)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Ədəbiyyatşünas Hidayət Əfəndiyevin 110 illiyi, (01.08.1908-29.04.1979)

Şair, ədəbiyyatşünas Ənvər Əhmədin 75 illiyi, (08.08.1943)

Ədəbiyyatşünas İntiqam Qasımzadənin 75 illiyi, (12.08.1943)

Tərcüməçi Kamil Məmmədovun 95 illiyi, (12.08.1923-1989)

Ədəbiyyatşünas Kamal Talıbzadənin 95 illiyi, (14.08.1923-20.01.2006)

Şair, yazıçı Qəşəm İsabəylinin 70 illiyi, (14.08.1948)

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Şamil Salmanovun 85 illiyi, (17.08.1933)

Filologiya elmləri doktoru Əliyev Vilayət Hüseyn oğlunun 80 illiyi, (23.08.1938)

Folklor

Şair, ədəbiyyatşünas Məhərrəm Qasımlının 60 illiyi, (05.08.1958)

Xarici ədəbiyyat

Rus şərqşünası Berje Adolf Petroviçin 190 illiyi, (10.08.1828-12.02.1886)

Rus yazıçısı Aleksandr Çakovski Borisoviçin 105 illiyi, (26.08.1913-1994)

İncəsənət

Xalq artisti, aktyor Ramiz Məlikovun 75 illiyi, (04.08.1943)

Xalq artisti, aktyor Rasim Balayevin 70 illiyi, (08.08.1948)

Xalq rəssamı Kazım Kazımzadənin 105 illiyi, (10.08.1913-1992)

Xalq artisti, müğənni İlhamə Quliyevanın 75 illiyi, (17.08.1943)

Xalq artisti, aktyor Şahmar Ələkbərovun 75 illiyi, (23.08.1943-1992)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Cəbrayılov Fəxrəddin Mövsüm oğlunun 60 illiyi, (12.08.1958)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Atakişiyev Aslan Qabil oğlunun 65 illiyi, (16.08.1953-1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Avqust – Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü, (2001)

“Dil hər bir xalqın mənəvi sərvəti, qürur yeridir. Tarixin sınağından çıxıb cilalana-cilalana bu günümüzədək gəlib çatan Azərbaycan dili də bizim hər birimiz üçün ana laylası kimi əziz və müqəddəsdir. Öz ana dilini bilməyən adamlar şikəst adamlardır...”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ulu əcdadlarımız olan albanların 52 hərfdən ibarət əlifbası vardı. Ölkəmizdə İslam dininin yayılması ilə əlaqədar ərəb əlifbasından geniş istifadə olunmuş, yüz illər boyu ərəb dili din, elm və təhsil dili rolunu oynamışdır. Lakin əsrlərlə müxtəlif xalqların mədəni əlaqələrinə xidmət etmiş ərəb qrafikası dilimizin səs sistemini dolğunluğu ilə əks etdirə bilmir, onun quruluşu və xarakteri haqqında tam aydın təsəvvür yaratmırdı. Bu çatışmazlıqlar M. F. Axundzadə başda olmaqla, dövrün mütərəqqi maarifçi ziyalılarında əlifba islahatı keçirmək ideyaları yaratmışdı. Lakin o vaxt bu ideyanı həyata keçirmək mümkün olmamışdı. 1922-ci ildə Azərbaycan hökumətinin qərarı ilə Yeni Əlifba Komitəsi yaradıldı. Bu komitəyə Azərbaycan (türk) dili üçün latın qrafikalı əlifba tərtib etmək tapşırığı verildi. Bu, yeni əlifbaya keçilməsi yolunda atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən latın qrafikalı əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türkoloji Qurultayın tövsiyəsinə əsasən 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycanda kütləvi şəkildə latın qrafikalı əlifba tətbiq edildi. Lakin Türkiyə Cümhuriyyətində də latın qrafikalı əlifbaya keçilməsi və bunun nəticəsində SSRİ-də və xaricdə yaşayan türk xalqları arasında mədəni əlaqələrin güclənməsi qorxusu Sovet imperiyası rəhbərliyində Azərbaycan əlifbasının yenidən dəyişdirilməsi planlarını yaratdı. 1940-cı il yanvarın 1-dən kiril qrafikalı əlifbaya keçmək haqqında qərar qəbul olundu. Sonralar kiril qrafikasının Azərbaycan dilinin fonetik səs sisteminə uyğunlaşdırılması üçün Azərbaycan kiril qrafikasında müəyyən dəyişikliklər aparıldı. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpası üçün tarixi şərait yarandı. Nəticədə 1992-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının tətbiqi barədə Qanun qəbul olundu. 2001-ci ildə isə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid başa çatdırıldı. Latın qrafikalı əlifbanın tətbiqinin Azərbaycan Respublikasının siyasi həyatında, yazı mədəniyyətimizin tarixində mühüm hadisə olduğunu nəzərə alaraq Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 2001-ci il avqustun 9-da fərman imzalamışdır. Bu fərmanla avqustun 1-i Azərbaycan Respublikasında Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan dili Günü elan edilmişdir. **İnternetdə: www.books.google.com**

2 Avqust – Azərbaycan Kinosu Günü, (1898)

Azərbaycan Respublikasının mədəni inkişafı sahəsində kino işçilərinin xidmətlərini və 1898-ci il avqustun 2-də ilk kinosüjetlərin yaranmasını nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamına əsasən qeyd olunur. Bu il Azərbaycan kinosunun 120 yaşı tamam olur. Azərbaycan kino sənətinin tarixi 1898-ci ildən başlayır. Lümyer qardaşları ilk filmi nümayiş etdirdikdən sonra 1898-ci ildə fotoqraf Mişon Bakıda "Balaxanıda neft fontanı" və "Bibiheybət neft mədənində yanğın" adlı xronikal süjetləri lentə almaqla milli kinomatoqrafiyamızın əsasını qoydu. Bundan sonra onlarla film çəkildi. Onlar arasında ən yadda qalanı Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettası əsasında çəkilmiş ilk milli kinokomediya oldu. 1920-ci ildən sonra isə Azərbaycanda sovet kinosu erası başladı. Həmin illərdə çəkilən "Ulduz", "Şərikli çörək", "Bizim Cəbiş müəllim" və digər filmlərin ideoloji xətti olsa da, onları bizə sevdirən milli ruhun, milli adət-ənənələrin özündə əks etdirmələridir. Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra Azərbaycanda çəkilən filmlərin sayında azalma baş verdi. Ötən əsrin sonunda çəkilən filmlər sırasında ən çox yadda qalanları isə Qarabağ münaqişəsindən bəhs edən "Özgə vaxt", "Biz qayıdacağıq", "Fəryad", "Sarı gəlin", "Lal çinar", "Arxada qalmış gələcək" kimi kinolentlər oldu. Son illərdə kino sahəsinə dövlət marağının artması tarixi-vətənpərvərlik mövzularında çəkilmiş nisbətən iribüdcəli "Cavad xan" və "Hökmdarın taleyi" kimi filmlərin meydana gəlməsinə kömək olub. Bu gün Azərbaycanda filmlər dövlət sifarişi ilə yanaşı özəl şirkətlərin xəttilə də çəkilir. Belə özəl qurumlardan biri "BakıFilm" Kinostudiyasıdır. Mövcud olduğu 5 il ərzində "BakıFilm" Kinostudiyasında vətənpərvərlik və Qarabağ müharibəsindən bəhs edən "Qaydasız döyüş", "Seçilən", "Bulağıstan" bədii filmləri, "Qızlar serialı", eləcə də "Yaddaş" filmi hazırlanıb. Bundan başqa "BakıFilm" kinostudiyasının çəkdiyi "Xoca" filmi dünyanın bir çox ölkəsində, habelə kino festivallarında nümayiş olunaraq tamaşaçıların rəğbətini qazanıb. Qeyd edək ki, 2001-ci ildən prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə avqustun ikisi Azərbaycan Milli Kino günü kimi rəsmiləşdirilib.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Avqust – Ümumdünya Qarpız Günü

Qarpız günü ilk dəfə avqustun 3-də Amerikada qeyd olunmuşdur. Bu ölkənin, xüsusən latınamerikalı əhalisi qarpızı çox sevirlər. Orada bu şirin və dadlı meyvə yay pikniklərinin zəruri atributlarından biridir. Ümumiyyətlə, qarpızı kim sevmir ki? Bu böyük, orqanizmin susuzluğunu yatıran, təravət verən meyvə 90% sudan ibarətdir. Şirin olmasına baxmayaraq, kalorisi az olan qarpızın bayramının kim və nə zaman təyin edildiyi məlum deyil.

Qabaqkimilər fəsiləsindən olan qarpız birillik bostan bitkisidir. Qarpızın qabığı müxtəlif rəngdə ola bilər: ağ və sarı rəngdən tünd yaşıla qədər. Üzərində isə ləkə, zolaq və s. formalarda şəkilləri olur. Hazırda dünyanın 90-dan çox ölkəsində qarpızın 1200-dən çox növü becərilir. Qarpızın vətəni Cənubi Afrika hesab olunur. Hətta Qədim Misirdə aparılan qazıntılar sübut etmişdir ki, orada qarpız becərilib. Qədim Misir miflərində və papiruslar üzərindəki qədim reseptlərdə bu meyvənin adı çəkilir. Qarpız Qədim Romada da məlum idi. Qədim Çinə ticarət gəmiləri vasitəsilə aparılan qarpız orada da sevilmişdir. Bu gün də dünyada qarpızın ən çox becərildiyi yer Çindir. Qarpız Rusiya və Avropada təxminən XI-XII əsrlərdə (bəzi faktlara görə, XIII-XIV əsrlərdə), Amerikada isə XVI əsrdə peyda olmuşdur.

Qarpızı sevənlər çox olduğu üçün bu günü qeyd etmək onlara əlavə bayram əhvali-ruhiyyəsi yaşadır.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Avqust – Hərbi Donanma Günü, (1996)

Azərbaycan Hərbi Donanması 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti dövründə yaradılıb. Belə ki, 1919-cu ilin yayında ingilislər Bakını tərk edərkən şəhər limanının idarəçiliyini və hərbi gəmilərin bir hissəsini Azərbaycan hökumətinə təhvil veriblər. Bu gəmilərin əsasında Azərbaycan Xəzər Hərbi Dəniz Donanması təşkil olunub. Azərbaycan hökumətinin bu tədbiri ölkənin dəniz sərhədlərinin qorunmasında mühüm addım oldu. 1919-cu ilin sonlarında general İbrahim ağa Usubovun başçılıq etdiyi Azərbaycan hərbi missiyası donanma üçün xaricdən 6 birtoplu qırıcı kater, 12 qırıcı kater, 6 sualtı qayıq, 92 gəmi topu, 10 sahil topu, simsiz teleqraf qurğuları və s. alıb. Azərbaycan Hökuməti rus donanmasının admiralı, Şimal qütbünə ekspedisiyanın iştirakçısı, türk əsilli İslamovu milli donanmanın yaradılması işinə kömək göstərmək üçün 1919-cu ilin yayında Azərbaycana dəvət edib. "Astrabad", "Qars" və "Ərdəhan" hərb gəmilərinin komandirliyi azərbaycanlı kapitanlara tapşırılıb. Hərbi donanmanın maddi-texniki bazasının və kadr təminatının gücləndirilməsi planları aprel işğalı nəticəsində həyata keçirilməmiş qalıb. Az sonra bolşeviklərin gəlişi ilə Azərbaycan hərbi donanması ləğv olunub. SSRİ dağıldıqdan sonra Azərbaycanda da hərbi-dəniz donanmasının təşkilinə şərait yarandı.1992-ci il aprelin 7-də Azərbaycan Respublikası Hərbi-Dəniz Qüvvələri Qərargahı, mühafizə və təminat rotası yaradıldı. Xəzər Hərbi-dəniz donanmasının 25%-i və Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi Azərbaycan Respublikasının ixtiyarına verildi. 1992-ci il iyunun 26-da "Bakılı" keşikçi gəmisində Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı qaldırıldı. 1996-cı ildə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi əsasında Dəniz Akademiyası təşkil olundu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin fərmanına əsasən hər il avqustun 5-i Azərbaycan Respublikası Hərbi Donanma Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Avqust – Beynəlxalq İşıqfor Günü, (1914)

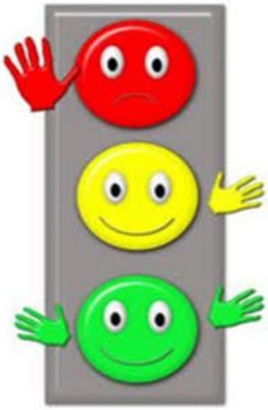

Beynəlxalq İşıqfor Günü 1914-cü il avqustun 5-də baş vermiş bir hadisə ilə əlaqədar qeyd olunur. Belə ki, həmin gün ABŞ-in Klivlend şəhərində müasir işıqfor qurğularının ilk əcdadı meydana gəlmişdir. O, qırmızı və yaşıl fənərlərə malik idi və işıqlar dəyişən zaman səs siqnalı işə düşürdü. Əslində, ilk işıqforu hələ XIX əsrdə britaniyalı Cey Nayt icad etmişdir. Bu qurğu 1868-ci ildə Londonda parlament binası qarşısında quraşdırılmışdır. Üç ildən sonra onun fənəri partlamış və polis işçisini yaralamışdır. Bu hadisədən sonra işıqfor, demək olar ki, 50 il unudulmuşdur. 1910-cu ildə ilk ikirəngli fənərə malik avtomat işıqfor qurğusu hazırlanmış və patentləşdirilmişdir. Müasir işqforlara bənzər üçrəngli qurğuları ilk dəfə 1920-ci ildə Detroyt və Nyu-York sakinləri görmüşlər.

Zaman keçdikcə işıqforlar Amerikanın və Avropanın bir çox şəhərlərində populyarlıq qazanmışdır. İşıqfor – mexaniki nəqliyyat vasitələrinin, həmçinin piyada keçidlərindəki insanların və yol hərəkətinin digər iştirakçılarının hərəkətini tənzimləmək üçün nəzərdə tutulan optik siqnalizasiya qurğusudur. İşıqfor, həmçinin dəmir yollarında və gəmiçilikdə də istifadə olunur. 2010-cu ildə Rusiyanın Perm şəhərində işıqfora abidə qoyulmuşdur.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holidays

8 Avqust – Beynəlxalq Alpinizm Günü (Alpinist günü), (1786)

Avqustun 8-də dünyada Beynəlxalq Alpinizm Günü və ya Alpinist Günü qeyd olunur. Bu bayram sərhəd tanımır, əsl kişiləri və ruhən möhkəm qadınları birləşdirir. Bu bayramın meydana çıxmasında iki cəsur isveçrəli – həkim Mişel-Qabriel Pakkarda və dağ bələdçisi Jak Balmaya borcluyuq. Onlar 1786-cı il avqustun 8-də bütün alpinistlər arasında ilk olaraq Alp dağlarının ən yüksək zirvəsini – Monblan zirvəsini fəth etmişlər. Bu zirvə dəniz səviyyəsindən 4810 metr yüksəklikdə yerləşir. Həmin vaxta qədər Monblan zirvəsini fəth etmək cəhdləri çox olsa da, buna ilk nail olanlar məhz həmin insanlar olmuşlar. O gündən dünya alpinistləri Alp dağlarının ən yüksək zirvəsinin fəth olunmasını öz bayramları kimi qeyd edirlər. Bu günü yalnız dağ zirvələrini fəth edənlər deyil, həm də sənaye alpinizmi ilə məşğul olanlar öz bayramları hesab edirlər. Dünyada hər il göydələnlərin, hündürmərtəbəli binaların sayı daha da artır. Belə mütəxəssislər binaların fasadlarını və pəncərələrini yuyur, rəngləyir, təmir edir, qardan və sırsıradan təmizləyir, kondisionerləri montaj edir və s. Yüksəklikləri fəth edənlər bu bayram günündə görüşlər keçirir, təcrübə mübadiləsi aparır, yeni rekordlar müəyyən edir, təsirli tamaşalar göstərirlər. Dünyanın bəzi şəhərlərində idman klubları həmin gün yarışlar, konsertlər və digər bayram tədbirləri təşkil edirlər.

İnternetdə*:* http://www.calend.ru/holidays

12 Avqust – Beynəlxalq Gənclər Günü, (1999)

1998-ci il avqustun 12-də Lissabonda gənclərlə iş üzrə nazirlərin iştirakı ilə keçirilmiş beynəlxalq konfransda hər il avqustun 12-nin dünyada Beynəlxalq Gənclər Günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Bu gün BMT-nin qərarı ilə gənclərə lazımı diqqət göstərmək, onların nailiyyətlərini təbliğ etmək, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin iştirakına təkan vermək məqsədilə 1999-cu ildə müəyyən edilib və 2000-ci ildən qeyd olunur. Tarixən hər bir xalq özünün xoşbəxt gələcəyə olan ümidlərini ilk növbədə gənc nəslə bağlayır. Savadlı, geniş dünya görüşünə malik gənclərin yetişdirilməsi hər bir ölkə üçün başlıca məsələdir. Bu gün iftixarla demək olar ki, müasir Azərbaycan gəncliyi milli mənəvi dəyərlərini, doğma ana dilimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub yaşadır. Hər bir xalqın tarixində onun uğurlu gələcəyini quran şəxsiyyətlər var. Azərbaycan xalqı bu günü və sabahı üçün ulu öndərimiz Heydər Əliyevə borcludur. Heydər Əliyev dəfələrlə qeyd edirdi ki, Azərbaycanın gələcəyi gənclərimizin əlindədir. Hər bir xalqın, hər bir dövlətin gəncləri onun həm bu günü, həm də sabaha ümididir. Azərbaycanda ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu gənclər siyasətinin bugünkü uğurlu davamı gənclərin hərtərəfli fəaliyyətinə geniş imkanlar yaradıb. Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyi və suverenliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, onun inkişafı, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişafı, əhalinin sosial problemlərinin həlli, ölkəmizin dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda görüləcək bu əzəmətli işlərin həyata keçməsinin əsas ağırlığı bugünkü gənclərin üzərinə düşür. Ölkəmizdə gənclər siyasətinin əsasını qoyan ümummilli lider Heydər Əliyev gəncləri Azərbaycanın gələcək qurucuları adlandırmış, onların imkan və bacarıqlarını yüksək qiymətləndirmiş, problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə xüsusi önəm vermişdir. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini də öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan bu sahəyə böyük diqqətin nəticəsidir. Dövlətimizin başçısının davamlı inkişaf konsepsiyasının uğurla həyata keçirilməsində Heydər Əliyev Fondunun da xidmətləri böyükdür.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Avqust – “Allo” sözünün ad Günü, (1877)

Avqustun 15-i “Allo” telefon müraciətinin ad günü kimi maraqlı bayram qeyd olunur. Bu müraciətin təxminən 140 illik tarixi var. İlk dəfə 1877-ci il avqustun 15-də Tomas Edison bu salamlaşma formasından istifadə etməyi təklif etmişdir. Onun fikrincə, “Hello” telefon müraciətinin bütün variantları arasında ən yaxşısıdır. O, teleqraf şirkətinin prezidentini də buna inandırmağa çalışmışdır. Telefonu icad edən Aleksandr Bell isə “Ahoy” sözündən müraciət forması kimi istifadə etməyi təklif etmişdir. Lakin Tomas Edisonun təklifi zamanın sınağından çıxmışdır. “Hello” sözü “Allo”ya çevrilmişdir. Telefon ünsiyyətində “Bəli”, “Eşidirəm” kimi geniş yayılmış formalar da var.

Bəzi ölkələrdə telefon söhbətinin öz “vizit kartları” da mövcuddur. Belə ki, yunanlar telefon zənginə “Parakalo” – “Xahiş edirəm”, italyanlar “Pronto” – “Eşitməyə hazıram” sözləri ilə cavab verirlər. Almaniyada isə telefona cavab verərkən çox vaxt öz soyadlarını söyləyirlər.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holidays

18 Avqust – Sərhəd Qoşunları Günü, (2002)

"Vətən – Yurdun bütün torpaqlarını birləşdirib vahid, qüdrətli və mərkəzləşdirilmiş Azərbaycan dövləti yaradan, doğma dilimizi Dəmirqapı Dərbənddən İran körfəzinə qədər böyük bir ərazidə – Səfəvi imperatorluğunda dövlət dilinə çevirən Şah İsmayıl Xətayinin əmanətidir bizə!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

18 avqust 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti ölkənin sərhədlərinin mühafizəsi haqqında qanun qəbul edib. Qanuna əsasən Xalq Cümhuriyyəti Hərbi Nazirliyinin tərkibində Azərbaycanın ilk Sərhəd Qoşunları dəstəsi yaradılıb. Prezident Heydər Əliyevin 2000-ci il 16 avqust sərəncamı ilə avqustun 18-i Azərbaycanda Sərhəd Qoşunları əməkdaşlarının peşə bayramı günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Sovet dövründə Sərhəd Qoşunları Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin strukturu kimi mövcud olub, Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra da sərhəd xidməti bir müddət Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərib. Prezident Heydər Əliyevin 2002-ci il 31 iyul tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Sərhəd Qoşunları İdarəsinin əsasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti yaradılıb. Həmin fərmanla Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi – Sərhəd Qoşunlarının komandanı təyin edilib.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Avqust – Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü, (2010)

Avqustun 26-sı Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü və İpək Yolu Üzərində Yerləşən Ölkələrin Musiqisi Günü kimi qeyd olunur. 2010-cu ildə Kanadanın Niaqara şəhərinin meriyası və ənənəvi olaraq hər il keçirilən Beynəlxalq Niaqara Musiqisi festivalının rəhbərliyi tərəfindən qəbul olunan bu qərar xalqımızın milli sərvəti olan muğamın bəşəri musiqiyə çevrildiyini bir daha təsdiq edir. Bu tarix muğamsevərlər, ömrünü bu sənətin yaşamasına və təbliğinə həsr edənlər üçün əziz bayramdır.

Azərbaycan muğamının müasir tarixində ölkəmizin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli silsilə tədbirlər müstəsna rol oynayır. Bu fəaliyyətin nəticəsidir ki, son illər muğam ifaçılığı ən müxtəlif aspektlərdən hərtərəfli dəstək alaraq, sözün əsl mənasında, intibah dövrünü yaşayır.

YUNESKO-nun qərarı ilə dünya mədəniyyətinin qeyri-maddi irsinin bəşəri əhəmiyyətə malik sərvətləri sırasına daxil edilməsi muğamın, tar ifaçılığı sənətinin təkcə xalqımızın deyil, bütün bəşəriyyətin misilsiz mədəni sərvətinin ayrılmaz hissəsi kimi qiymətləndirilməsidir. Ölkəmizdə "Muğam aləmi" Beynəlxalq muğam festivallarının, müsabiqələrin, muğam konsertlərinin, simpoziumların təşkili, "Qarabağ xanəndələri" albomunun buraxılması, "Muğam" jurnalının, "Muğam ensiklopediyası"nın nəşri, müasir texnologiyalara əsaslanan və 8 diskdən ibarət "Azərbaycan muğamı" multimedia toplusunun hazırlanması Heydər Əliyev Fondu və Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun bu sahəyə göstərdiyi diqqətə bariz nümunələrdəndir.

Xalqımızın şərəfli və keşməkəşli tarixini səslərdə əbədiləşdirən muğamlarımız ən ağrılı-acılı günlərimizdə həm də təskinliyimizdir. Heyrətamiz hisslər, düşüncələr, müdriklik mənbəyi olan muğam bütün hallarda – qüssəli, sevincli, anlarımızda ovqatımıza təsir edir, azadlığa və müstəqilliyə qovuşduğumuz anların fərəhini yaşadır və bizləri qələbəyə səsləyir.

İnternetdən: http://liderinfo.az/dunya

Bu tarixi unutmayaq

23 Avqust – Cəbrayıl rayonunun işğalı günü, (1993)

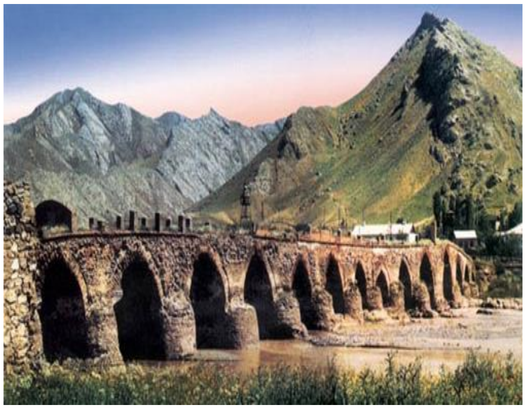

1993-cü il avqustun 23-dən həsrətini çəkdiyimiz rayonlardan biri də Cəbrayıldır. Ərazisi 105 min hektardır. Bu torpaq onlarla tarixi abidənin məskəninə çevrilib. İşğala qədər rayonda tikiş, xalça, cihazqayırma sexləri, səkkiz sənaye obyekti fəaliyyət göstərirdi. Cəbrayıl milli aşıq – ozan sənətimizin baniləri – Dirili Qurbaninin, Aşıq Pərinin, Mücrüm Kərəmin, Aşıq Humayın vətənidir. İşğaldan əvvəl rayonda 72 orta və natamam məktəb, 3 musiqi məktəbi, 12 mədəniyyət evi, 32 klub, 10 mədəni çadır və avtokulub, 78 kitabxana, 3 daimi, 4 səyyar kinoqurğusu fəaliyyət göstərirdi. Zəngin eksponatları olan tarix – diyarşünaslıq muzeyi vardı. Yaşı əsrlərlə hesablanan Xan çinar bu yurdun simvoluna çevrilmişdi. Rayonda irili-xırdalı 90 kənd vardı. Çoxsaylı alimlərimizin, ziyalılarımızın şərəfli, şanlı ənənələri uğurla davam etdirilirdi. O çətin dözülməz günlərdə Cəbrayıl rayonunda kifayət qədər qüvvə yox idi. Çətinliklərə baxmayaraq sərhəddə ermənilərə qarşı müdafiə xətləri yaradılmışdı. Şaqay yüksəkliyi alınmış və orada mövqe tutulmuşdu. Yeddi ay həmin yüksəkliyin hesabına rayona nəzarət edildi. Şaqay yüksəkliyi itirildikdən sonra Cəbrayılın başı üstünü qara buludlar aldı. Rayonun işğalı həmin yüksəklik verilən gündən başladı. Cəbrayıl ərazisini o ağır günlərdə qoruyan ərənlər də az olmamışdı: Yusif Allahverdiyev, Samir Alıyev, Şükür Abdullayev, İnqilab Aslanov, Azər Bayramov, Mais Verdiyev, Mübariz Qasımov, Mehdi İsmayılov və s. Onların hər biri artıq cismən ayrı düşüblər, ruhən həmişə, hər vaxt bizimlədirlər. Ümumiyyətlə, döyüşlərdə 180, atəşkəs dövründə isə 6 nəfər həlak olub. 14 nəfər polis, 60 nəfər mülki şəxs dünyasını dəyişib, 90 nəfərə yaxın isə əsir və itkin düşüb. Cəbrayıllılar içərisində 180 nəfərə yaxın Qarabağ müharibəsi əlili statusu alıb, 6 nəfər isə Azərbaycanın Milli Qəhramanı fəxri adına layiq görülüb. Hazırda cəbrayıllılar arasında 351 nəfər şəhid ailəsi var. İşğaldan sonra cəbrayıllılar ölkənin 58 bölgəsinə səpələniblər. Daha çox Beyləqan, İmişli, Sabirabad, Biləsuvar rayonlarında məskunlaşıblar.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Avqust – Füzuli rayonunun işğalı günü, (1993)

Rayonun əsası 1827-ci ildə qoyulub və ilkin adı Qarabulaq olub. Rayon 8 avqust 1930-cu ildə təşkil olunub və Qaryagin adlandırılıb. 1959-cu ilin aprelində böyük şairimiz Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi şərəfinə Qaryagin rayonunun adı dəyişərək Füzuli rayonu adlandırılıb. Füzuli rayonunun ərazisi 1386 kv.km, əhalisi isə təxminən 105 min nəfərdir. Rayonda 1 şəhər, 1 şəhər tipli qəsəbə, 75 kənd və başqa yaşayış məntəqələri vardır. Rayon ərazisindən axan Quruçay, Köndələnçay, Qozluçay, Çərəkən çayları Araz hövzəsinin çaylarıdır. Rayonun işğaldan azad olunmuş ərazisində 13 qəsəbə və 20 kənd vardır. Qəsəbələrdən 12-si işğaldan azad olunub. Hazırda bu ərazidə 51 min nəfər məcburi köçkün məskunlaşıb.

İşğaldan öncə rayonda taxılçılıq, heyvandarlıq, üzümçülük, qoyunçuluq, quşçuluq, baramaçılıq yaxşı inkişaf etmişdi. Kənd təsərrüfatı ilə yanaşı, rayonda tikinti tresti, 6 nəqliyyat təşkilatı, 13 sənaye müəssisəsi və s. fəaliyyət göstərirdi. İşğala qədər rayonda 70 kitabxana, 20 mədəniyyət evi, 45 klub, xalq və dövlət dram teatrları, 13 xəstəxana, 40 feldşer-mama məntəqəsi, vərəm və dəri və zöhrəvi xəstəlikləri dispanseri, 20 kinoqurğu, texnikum, 2 texniki peşə məktəbi, 38 məktəbəqədər müəssisə, 2 muzey, stadion, 65 kolxoz və sovxoz, 12 fermer təsərrüfatı və s. obyektlər var idi. Rayonda Əcəmi memarlıq məktəbinin təsiri ilə inşa olunan bir sıra memarlıq abidələri mövcud idi. Təəssüf ki, Əhmədalılar və ya Arğalı türbəsi (XIII əsrin sonu), Babı türbəsi (1273-cü il), Aşağı Veysəlli kəndində hamar daşdan tikilən qülləvari Mirəli türbəsi (XV əsr), Qarğabazar kəndində Hacıqiyasəddin məscidi (1682-ci il), Karvansara (1684-cü il), Qoçəhmədli kəndində məscid (XVIII əsr), Füzuli şəhərində Hacı Ələkbər məscidi (XIX əsr), "Məşədi Həbib" hamamı (XIX əsr), Merdinli kəndi yaxınlığında daşdan yonulan at, qoç füquru qədim abidələri (XVIII-XIX əsrlər) və s. bu kimi tarixi əhəmiyyət daşıyan abidələrimiz ermənilər tərəfindən məhv edilmiş, yandırılmışdır. 1988-ci ildən başlayan erməni təcavüzünə qarşı mübarizədə minlərlə füzulili döyüşmüş, çoxlu sayda rayon sakini şəhid olmuş, yaralanmış, itkin düşmüşdür. Füzuli rayonunun 1100-dən çox şəhid və itkini, 113 girovu, 1450 nəfər müxtəlif dərəcəli əlili var. Füzuli rayonuna erməni təcavüzü nəticəsində 36361 nəfər uşaq zərər çəkmiş, onlardan 155 nəfəri yetim qalmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Avqust – Qubadlı rayonunun işğalı günü, (1993)

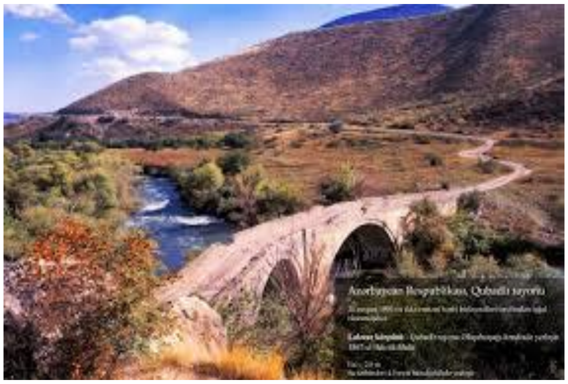

Ərazisi 80.250 hektar olan, Zəngəzur dağları ilə Dağlıq Qarabağ silsiləsi arasında yerləşən Qubadlı rayonu inzibati vahid kimi 1933-cü ildə yaradılıb. İşğala kimi rayon ərazisində müxtəlif növ ağaclardan ibarət 13.160 hektar dövlət meşə fondu mövcud idi. Rayonda 1500-1600-cı illər arasında əkilmiş nadir növlərdən ibarət olan 10-dan artıq ağac təbiət abidəsi kimi qorunurdu. Dəniz səviyyəsindən 1600 metr yüksəklikdə yerləşən və sahəsi 20 min hektar olan, zəngin flora və faunaya malik Qubadlı Dövlət Təbiət Yasaqlığında nəsli kəsilməkdə olan bir çox heyvan və quş növləri mühafizə olunurdu. Erməni işğalçıları rayon ərazisində geniş sahələri əhatə edən qiymətli ağac növlərindən ibarət meşələri, böyük ehtiyata malik yeraltı sərvətləri, mineral maddələrlə zəngin su mənbələrini istismara məruz qoyub, qeyri-adi flora və faunası ilə seçilən təbiət guşələrini dağıdıblar.

Qubadlı rayonunda 61 ümumtəhsil məktəbi, o cümlədən 33 orta, 16 səkkizillik, 12 ibtidai məktəb fəaliyyət göstərib. 180-ə qədər mədəni-maarif müəssisəsi olub. 84 kitabxana, 12 mədəniyyət evi və 44 klub, 7 avtoklub əhaliyə xidmət edib. Rayonda 2 uşaq musiqi məktəbi də fəaliyyət göstərib. Ümumilikdə işğal nəticəsində rayonda olan 6988 yaşayış evi, 1080 kənd təsərrüfatı obyekti, 32 rabitə, 86 səhiyyə, 180 mədəniyyət, 6 sənaye müəssisələri, 650 km avtomobil yolı, 9 körpü, 2 su anbarı, 150 kilometr magistral su xətləri, 4830 km elektrik xətləri, 165 kilometr magistral qaz boru xətti, 146 idarə, müəssisə binaları, 18 dəyirman, 4 su nasos stansiyası, 120 ədəd elektrik yarımstansiyası və transformator dağıdılıb, 13365 hektar meşə sahəsi işğal altında qalıb. Ermənilər 5 mindən çox nadir eksponat saxlanılan Qubadlı Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyini də talan ediblər. IV əsrə aid "Gavur dərəsi"ndəki ibadətgah, V əsrə aid "Qalalı" və "Göyqala" abidələri, XIV əsrdə tikilmiş "Dəmirçilər" Türbəsi, Hacı Bədəl körpüsü, Laləzar körpüsü, eləcə də Əyin, Yusifbəyli, Seytas, Qarağaclı, Xocamsaxlı kəndlərindəki digər tarixi abidələr hazırda işğal altındadır. Erməni təcavüzü zamanı Qubadlı 5 il müddətində 238 şəhid verib, 146 nəfər əlil olub.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

21 Avqust – Azərbaycan klassik miniatür sənətinin görkəmli nümayəndəsi Nizaməddin Sultan Məhəmmədin 525 illiyi, (1493-1555)

Sultan Məhəmmədin Şərq poeziyası klassiklərinin əsərlərinə çəkdiyi miniatürlər, eyni zamanda ayrı-ayrı mövzularda yaratdığı miniatürlər dünyanın ən yaxşı muzeylərində və şəxsi kolleksiyalarda qorunmaqdadır. Dahi sənətkarın özünün və onun məktəbindən olan digər rəssamların əsərləri beynəlxalq hərraclarda yüksək qiymətləndirilir. Onun əsərlərindən "Şahnamə" (1573) hazırda Nyu-Yorkdakı Metropoliten, Nizami "Xəmsə"si Londondakı Britaniya Muzeyinin, Hafiz "Divan"ı Kembricdəki Foqq muzeylərinin bəzəyidir. Londandakı Britaniya Muzeyində saxlanan və Şah Təhmasib üçün məxsusi hazırlanmış Nizami "Xəmsə"si mütəxəssislər tərəfindən bütün dövrlərin və xalqların kitab sənətinin zirvə əsəri kimi qiymətləndirilir. Həmin nadir incinin qazandığı dünya şöhrətini Sultan Məhəmməddən başqa görkəmli Azərbaycan xəttatı Şah Mahmud Nişapuri, haqqında söz açdığımız emalatxananın miniatürçü rəssamlarından Ağa Mirək, Mir Müsəvvir, Mir Seyid Əli, Mirzə Əlivə Müzəffər Əli də bölüşürlər. Əslində bu kitaba Sultan Məhəmmədin cəmi dörd miniatürü? "Xosrovun çimən Şirinə baxıb həzz alması", "Bəhram Gurun şir ovuna çıxması", "Sultan Səncər və qarı" və "Peyğəmbərin meracı" əsərləri daxil edilib. Lakin elə bu dörd əsər də həmin əlyazmanın əbədiləşməsi üçün kifayət etmişdir. XVI əsrdə yaranmış Təbriz miniatür məktəbinin başında durmuş Sultan Məhəmmədin təbii ki, çoxsaylı şagird və ardıcılları vardı. Buna görə də onu "Ustad" deyə çağırmışlar. Ustadın tələbələri arasında onun öz oğlanları Mirzəli və Məhəmməd bəyi, yaxın qohumu Mir Zeynalabdini, habelə Mir Seyid Əli, Müzəffər Əli, Şah Məhəmmədi və başqalarını göstərmək olar. Adlarını çəkdiyimiz rəssamların hər biri böyük sənətkar olmaqla Sultan Məhəmməd ənənələrini davam etdirərək, Azərbaycan miniatür sənətinin gələcək inkişafına təkan vermişlər. Sultan Məhəmmədin tələbələri və onun məktəbinə mənsub rəssamlar Təbriz məktəbinin ənənələrini bütün Şərqə yaymışlar. Təkcə elə Türkiyə və Hindistana getmiş rəssamları xatırlamaq kifayətdir. Bunlar arasında Türkiyənin miniatür sənətinin inkişafında müstəsna rol oynamış Şah Qulunu və imperatorlardan Humayun və Əkbərin sarayında uzun müddət çalışaraq, Hindistanın kitab miniatürü sahəsində silinməz izlər qoymuş Mir Seyid Əlini xüsusi qeyd etmək lazımdır. **İnternetdə: www.books.google.com**

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Avqust – Ədəbiyyatşünas Hidayət Əfəndiyevin 110 illiyi, (1908-1979)

Hidayət Əfəndiyev 1908-ci il avqustun 1-də Bakı quberniyasının Şamaxı şəhərində qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. Atası Ağa Əli Naseh öz dövrünün tannmış şairlərindən idi. Mirzə Ələkbər Sabirin və Abbas Səhhətin yaxın dostu olmuşdur. 6 yaşında ikən atasını itirdiyindən anasının himayəsi altında boya-başa çatmışdır. İbtidai təhsilini Şamaxıda rus-tatar məktəbində, sonra realnı məktəbin hazırlıq sinfində almışdır. Şamaxıda mart hadisələri (1918) başlar-başlamaz ailəlikcə Gəncəyə köçürlər. Orada gimnaziyanın hazırlıq kursuna daxil olur. Azərbaycanda aprel çevrilişindən sonra yenidən doğma yurda qayıdırlar. 1922-ci ildə onu Bakı müəllimlər seminariyasına ezam edirlər, burada üç il təhsil alır. Şamaxıda I və II dərəcəli məktəblərdə müəllimlik edir (1925-1927). Bakı məktəblərində işləməklə bərabər, ali pedaqoji institutda təhsilini davam etdirir. Ağdaş rayon maarif şöbəsinə təlimatçı-metodist təyin olunur. 1932-ci ildə Bakıya qayıdır, pedaqoji və ədəbi fəaliyyətə başlayır. Azərbaycan Baş Mətbuat İdarəsində siyasi redaktor (1932-1935), Azərbaycan Qiyabi Pedaqoji İnstitutunda müəllim (1935-1941) işləyir, Sovet Ordusunda kapitan rütbəsində siyasi işçi kimi xidmət edir (1941-1946). 1946-cı ildən ADU-nun filologiya fakültəsinin Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında baş müəllim, dosent olur. "XX əsr Azərbaycan bədii nəsri tarixindən" mövzusunda namizədlik (1953), "Azərbaycan klassik bədii nəsri tarixi (qədim dövrdən 1905-ci ilədək)" mövzusunda doktorluq (1973) dissertasiyası müdafiə etmişdir. "Qafqazın müdafiəsinə görə" və "Almaniya üzərində qələbəyə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur. 1979-cu il aprelin 29-da vəfat etmişdir.

Kitabları: “Ədəbi oxu kitabı” (1939), “Ədəbiyyat xrestomatiyası” (1938), “Ədəbi qiraət” (1958), “Azərbaycan bədii nəsrinin tarixindən” (1963), “M.F.Axundov realist satirik nəsrinin davamçıları” (1974) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

8 Avqust – Şair, ədəbiyyatşünas Ənvər Əhmədin 75 illiyi, (1943)

Ənvər Əhməd 1943-cü il avqustun 8-də Azərbaycan Respublikasının Ağcabədi rayonunun Salmanbəyli kəndində doğulmuşdur. Ağcabədinin 5 saylı şəhər orta məktəbində orta təhsil alandan sonra Bakı Statistika Texnikumunu bitirmişdir (1961). Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1963-1968). Ağcabədi rayonunun Salmanbəyli kəndində mühasib köməkçisi işləmişdir (1961-1962). "Dağ və mən" adlı ilk şeiri 1962-ci ildə "Ağcabədi pambıqçısı" qəzetində dərc olunmuşdur. Sonra Ağcabədi rayon "Sürət" (indiki "Aran") qəzetində ədəbi işçi, müxbir, məktublar şöbəsinin müdiri (1968-1976), Xankəndi Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kafedrasının müəllimi, sonra dosenti (1976-1994) işləmişdir. Nəsrəddin Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Şuşa filialının direktoru (1994-2000), Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Ağcabədi filialının direktoru (2000-2002) olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Təhsil Problemlər İnstitutunun şöbə müdiri vəzifəsində işləyir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Qarabağ filialının sədri seçilmişdir (1991). Bədii tərcümə ilə ciddi məşğul olur. "M. Ə. Sabirin poetikası" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir (1982). Hazırda AMEA Ədəbiyyat İnstitutunda doktorluq dissertasiyasını tamamlamışdır.

Kitabları: “Nəslimiz” (1968), “Anamın izləri” (1974), “Oğullar və qartallar” (1985), “Od qanı” (1997), “Qanlı torpaq” (1998), “Bu qılınc pas ata bilməz” (2000), “Dünya əlimdən sürüşür” (2007), “Salam, ay anası ölmüş oğullar” (2008) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Avqust – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi İntiqam Qasımzadənin 75 illiyi, (1943)

İntiqam Qazımzadə 1943-cü il avqustun 12-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Bakıdakı 7 saylı şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1960-1965). Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin aspirantı olmuşdur. C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının ssenari-redaksiya heyətinin üzvü (1969-1974), "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, tənqid şöbəsinin müdiri (1976-1979), məsul katib, baş redaktorun müavini (1979-1997) vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda həmin jurnalın baş redaktoru vəzifəsində işləyir (1997-ci ildən). Ədəbi yaradıcılığa erkən başlasa da, 1968-ci ildən dövri mətbuatda ədəbi-tənqidi məqalələri müntəzəm çap olunur. Bədii tərcümə ilə ardıcıl məşğul olur. Kamil Yaşenin pyeslərini, Vasil Bıkovun povestlərini, Şandor Radonun "Təxəllüs "Dora"" romanını rus dilindən doğma dilə çevirmişdir. "Bayatı" ədəbi televiziya almanaxının müəllifidir (1980-ci ildən). Onun ssenarisi əsasında bir neçə animasiya və sənədli film çəkilmişdir.

Tərcümələri: K. Yaşen “Darmadağın; General Rəhimov; Namus və məhəbbət” (1979), Ş. Rado “Dora” (1981) və s.

Filmoqrafiya: Fitnə (film, 1970), Xəzinə (film, 1970), Axırıncı aşırım (film, 1971), Ən vacib müsahibə (film, 1971), Həyat bizi sınayır (film, 1972), Daşkəsən (film, 1973), Nəsimi (film, 1973), Qatır Məmməd (film, 1974), Ömrün səhifələri (film, 1974), Dərvişin qeydləri (film, 2013), Könül mahnıları. (film, 2016).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Avqust – Tərcüməçi Kamil Məmmədovun 95 illiyi, (1923-1989)

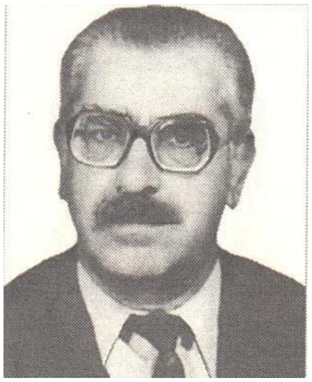

Məmmədov Kamil Həsən oğlu 1923-cü il avqustun 12-də Bakı şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Burada 10 saylı yeddiillik məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan kommunal – inşaat texnikumunun layihə şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1937-1941). Orada müəllim kimi saxlanmışdır (1941-1943). Azərbaycan Dövlət Radio Verlişləri Komitəsində diktor, şöbə müdiri, bədii verilişlər üzrə məsul redaktor, baş redaktor olmuşdur (1943-1949). "Azərbaycan gəncləri" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri olmuş (1949-1951), "Azərbaycan gəncləri qəzeti redaksiyasında təbliğat şöbəsinin müdiri (1955-1957) kimi çalışmışdır. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində Ədəbi dram verlişləri baş redaksiyasında misiqili verlişləri baş redaksiyasında məsul redaktor, baş redaktor olmuşdur.

Tərcümələri (rus dilindən): C. Rodari "Mavi oxun səyahəti" (1961), K. D. Uşinski "Hekayələr və nağıllar" (1977), V. Y. Vita "Qıpqırmızı at" (1980) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

14 Avqust – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Kamal Talıbzadənin 95 illiyi, (1923-2006)

Kamal Talıbzadə 1923-cü il avqustun 14-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1945-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun aspirantı olmuş (1945-1948), filologiya üzrə namizədlik (1949), doktorluq (1965) dissertasiyaları müdafiə etmiş, professor (1972) elmi adı almışdır. 1980-ci ildə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə həqiqi üzvü seçilmişdir. AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri (1952-1969, 1981-1994), elmi işlər üzrə direktor müavini (1960-1981), direktoru vəzifəsini icra etmişdir (1968). 1994-cü ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının elmi məsləhətçisi, eyni zamanda Abdulla Şaiqin Ev Muzeyinin direktoru, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində Dissertasiya Şurasının sədri olmuşdur (2000-2006). 1950-1952-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin, 1984-1986-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin müəllimi olmuşdur. Ədəbiyyatşünaslıq elminin bir çox istiqamətlərinin, xüsusilə ədəbi tənqidin tarixi və nəzəri sahələrinin yaranması və inkişafı K.Talıbzadənin adı ilə bağlıdır. Alim Massik irsin, ədəbi əlaqələrin, ədəbiyyat tarixinin problemlərinə, mətnşünaslıq məsələlərinə həsr olunmuş yüzlərlə məqalə və kitabın müəllifidir. "Abbas Səhhət" (1955), "QorM və Azərbaycan" (1959), "XX əsr Azərbaycan tənqidi" (1966), "Ədəbi irs və varislər" (1974), "Azərbaycan ədəbi tənqidinin tarixi" (1984), "Tənqid və tənqidçilər" (1989), "Seçilmiş əsərləri" (2 cilddə), (1994) və s. kitabları elmi ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Onun üççildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin (1957-1960), ikicildlik "Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi"nin (1967) yazılmasında və nəşrində mühüm xidmətləri vardır. Yeddicildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin müəlliflərindən və redaktorlarından olmuşdur. K.Talıbzadə 1982-ci ildə Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür. 1986-cı ildə elmi işindəki müvəffəqiyyətlərinə, xüsusilə milli tənqidi fikrin tarixi mənzərəsini əks etdirən "Azərbaycan ədəbi tənqidinin tarixi" adlı əsərinə görə Azərbaycan Dövlət Mükafatı laureatı olmuş (1986), "Əməkdə fərqlənməyə görə" medalı (1970), "Şöhrət" ordeni (1998) ilə təltif edilmişdir. Akademik Kamal Talıbzadə 2006-cı il yanvarın 20-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri xiyabanda dəfn edilmişdir.

Kitabları: "Abbas Səhhət" (1949), "Tənqid və tənqidçilər" (1967), "Ədəbi irs və varislər" (1974), "Vətəndaş şair", "Sənətkarın şəxsiyyəti" (1978) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

14 Avqust – Şair, yazıçı Qəşəm İsabəylinin 70 illiyi, (1948)

İsabəyli Qəşəm İsa oğlu 1948-ci il avqustun 14-də Azərbaycanın Kürdəmir rayonundakı Xəlsə kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. ADU-nun geoloji-coğrafiya fakültəsinin coğrafiya şöbəsini bitirmişdir (1967-1972). Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin “Şur” nəşriyyatında direktor vəzifəsində çalışmışdır. Bədii-ensiklopedik “Cik-cik” uşaq qəzetinin təsisçisi, naşiri və baş redaktorudur (1993-cü ildən). Qəşəm İsabəyli “Yazıçı” nəşriyyatında klassik ədəbiyyat və folklor şöbəsində redaktor olmuşdur (1982-1984). Q.İsabəylinin Beynəlxalq Uşaq və Gənclər Kitabı Şurasının "Bookbird" jurnalında "Baba, sabahın xeyir!" hekayəsi ingiliscə çap olunub. Müəllif Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında bədii sözün qüdrətinə dəyər verən, uşaq psixologiyasının ciddi, həm də dərin müşahidəçisi kimi çox maraqlı əsərlər yazan və bütün bunların mayasını həyat gerçəkliklərindən əxz edən qələm sahibidir. Yazıçı bu sahədə araya-ərsəyə gətirdiyi poeziya və nəsr nümunələri ilə yetmişinci illərdən üzü bəri yol gəlir. Bu yollarda mədəni-mənəvi yaddaşımızı “Balaca, bap-balaca”, “Şam nağılı”, “Əkil-Bəkil”, “Ü-ü-ü”, “Nənəm təkdi” kimi əsərləri ilə zənginləşdirib. Q.İsabəylinin yaradıcılığında həyata real baxış, mənəvi-əxlaqi tərbiyə, humanist duyğular, insanpərvərlik başlıca yer tutur. Bədii sözün ifadə tərzinə və sanbalına hər zaman həssaslıqla yanaşan Q.İsabəylinin irili-xırdalı bütün əsərlərinin dəyəri də məhz bundadır. Şeirləri rus, ukrayna, belorus və qırğız dillərinə tərcümə olunmuşdur. 1980-ci ildə “Sovet Azərbaycanı maarifi-60” mahnı müsabiqəsində mükafata layiq görülmüşdür. “Əkil-Bəkil” (poema) kitabı “Ən yaxşı uşaq kitabı” I respublika müsabiqəsində ikinci mükafata layiq görülmüşdür(1989). Aldığı mükafatı şəhidlərin xatirəsinə ucaldılacaq abidə fonduna köçürülmüşdür. “Cin” nağıl povesti Bakıda ingilis dilində (Vaqif Qəmbərovun tərcüməsində) kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Kitabları: “Balaca, bap-balaca” (1982), “Heç nə istəmir ana” (1983), “Şam nağılı” (1984), “Əkil-bəkil” (1987), “Ü-ü-ü...” (1990), “Nənəm təkdi” (1995), “Ay külək nə əsirsən” (2002) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

17 Avqust – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Şamil Salmanovun 85 illiyi, (1933)

Şamil Məmməd oğlu Salmanov 17 avqust 1933-cü il də Bakının Yeni Suraxanı qəsəbəsində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Bülbülədə orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur.

Əmək fəaliyyətinə Bakı yaxınlığındakı Hovsan kənd orta məktəbində müəllim kimi başlamışdır (1958-1960). Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin aspirantı olmuşdur. Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi, sonra baş elmi işçi kimi çalışmışdır (1970-1987). Burada tənqid və ədəbiyyatşünaslığın metodologiyası bölməsinin müdiri vəzifəsində işləmişdir (1987-1992). "Müasir Azərbaycan ədəbi tənqidinin təşəkkülü və inkişaf meylləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1998). Ədəbi yaradıcılığa 1954-cü ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində çıxan "Yeni il" şeiri ilə başlamışdır. Ədəbi-tənqidi məqalələrlə 1959-cu ildən çıxış edir. "Ədəbi proses" məcmuəsinin poeziya və tənqid icmalı ona məxsusdur (1977-1984). Azərbaycan Ali Sovetinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur (1982).

Kitabları: "Sabahınız xeyir, insanlar" (1966), "Poeziyanın kamilliyi" (1985), "Sanma taleyindən küskündür şerim" (1996), "Akademik Kamal Talıbzadə" (1998), "Tənqidçi ədəbi proses" (2001) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 Avqust – Filologiya elmləri doktoru Vilayət Əliyevin 80 illiyi, (1938)

Vilayət Əliyev 1938-ci il avqust ayının 23-də Şəki rayonunun Daşbulaq kəndində anadan olmuşdur. Ailələri dəfələrlə repressiyaya məruz qalmışdır. 1962-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmiş, elə həmin ildə Azərbaycan EA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun türkologiya ixtisası üzrə aspiranturasına daxil olmuşdur. Elmi axtarışlar onu Daşkənd şəhərinə gətirmiş, türk dünyası ilə yaxından tanış olmağa, özbək dilini öyrənməyə imkan yaratmışdır. Daşkənd şəhərində çalışarkən tanınmış və şöhrətli eloğlumuz, şair, dramaturq, alim, professor Maqsud Şeyxzadə ilə yaxından tanış olmuşdur. Sonralar bu tanışlıq dostluğa çevrilmişdir. Maqsud Şeyxzadənin iki cildlik bədii əsərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsində fəal iştirak etmişdir. Bu dostluq və Özbəkistandakı türk mühiti onun bir şəxsiyyət kimi yetişməsinə təkan vermiş və gənc tədqiqatçını türkçülük, azərbaycançılıq ideyaları ilə zənginləşdirmişdir. 1965-ci ildə Daşkənd şəhərində "Özbək və Azərbaycan dillərində feli sifət" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını Maqsud Şeyxzadənin və akademik Məmmədağa Şirəliyevin qatıldığı Müdafiə Şurasında özbək dilində çox böyük uğurla müdafiə etmişdir. 1990-cı ildə isə Bakıda "Azərbaycan dilində felin təsriflənməyən formaları" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1960-cı illərdən dilçilik sahəsində fəaliyyət göstərir. Elmi tədqiqatları Azərbaycan dilçiliyi və türkologiya ilə bağlıdır. 200-dən çox elmi məqalənin, "Azərbaycan dilində felin təsriflənməyən formaları", "Məsdər", "Azərbaycan dilində feli sifət", "Azərbaycan dilində feli bağlama", "Azərbaycan dilində felin perifrastik formaları", "Toponimika", "Azərbaycan toponimiyası", "H.Əliyevin dil siyasəti", "Zəngəzurda qalan izimiz" kimi kitabların müəllifidir. Azərbaycan EA-nın nəşr etdirdiyi 3 cildlik "Müasir Azərbaycan dili" əsərinin müəlliflərindən biridir. "Deportasiya", "Kitabi-Dədə Qorqud – 1300", "Qədim Naxçıvan – 75", "Urud", "Filologiya məsələləri", "Pedaqoji Universitetin xəbərləri" və digər elmi-publisistik əsərlərin elmi redaktorudur. 1997-ci ildən ADPU-nun elmi işlər üzrə prorektorudur. Filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün Azərbaycan MEA-nın Dilçilik İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan MEA-nın Birləşmiş İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının həmsədridir.

İnternetdə: http://adpu.edu.az/gen/html/azl/cv

Folklor

5 Avqust – Şair, ədəbiyyatşünas Məhərrəm Qasımlının 60 illiyi, (1958)

Məhərrəm Qasımlı 1958-ci ildə Tovuz rayonunun Alakol kəndində anadan olub. Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya ixtisasını bitirmişdir. AMEA-nın Ədəbiyyat institutunda işləyir. İnstitutun folklor şöbəsinin müdiridir. 1992-ci ildən Ədəbiyyat institutunda elmi işlər üzrə direktor müavini təyin olunub. 1994-cü ildən "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" oncildliyi hazırlayanlardandır. 2003-cü ildən nəşr olunan "Folklor və etnoqrafiya" jurnalının baş redaktorudur. 2008-ci ildə "Novruz" ensiklopediyasını hazırlamışdır və onun baş elmi redaktorudur. 2010-cu ildə Türkiyədə "Ozan-aşık sanatı" adlı kitabı çap olunub. Orxan Paşa təxəllüsü ilə şeirlər də yazır. "Sənə sözüm var" (2004) adlı şeirlər kitabı çap olunub. "Ozan-Aşıq" ensiklopediyası üzərində işləyir. Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin I katibidir. Azərbaycanda 250-dən çox elmi məqalələri və 2 monoqrafiyası çapdan çıxmışdır. Xaricdə isə 20 məqaləsi çıxmışdır. 2016-cı ildə Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri seçilmişdir. 2015-ci ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Bizim ellər yerindəmi" (1993), "Vətən deyib gecə-gündüz ağlaram" (1993), "El düzgüləri, elat söyləmələri" (1993), "Yəhya bəy Dilqəm" (1994), "Aşıq sənəti" (1996), "Şah İsmayıl Xətainin poeziyası" (2002), "Sənə sözüm var" (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici ədəbiyyat

10 Avqust – Rus şərqşünası Berje Adolf Petroviçin 190 illiyi, (1828-1886)

Tanınmış ədib Adolf Petroviç Berje 1828-ci ildə 10 avqustda (28 iyul) anadan olmuşdur. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında A.Berje adətən rus şərqşünası kimi qələmə verilir (bəlkə də, Sankt-Peterburqda anadan olduğu və həm də rus dilində yazdığına görə), əslində o, mənşəcə fransız olub. A.Berjenin qafqazşünaslıq, eləcə də şərqşünaslıq sahəsində çox böyük xidmətləri olub. Həyatının çox hissəsini Tiflisdə yaşayıb. 1864-cü ildən ömrünün sonuna qədər Qafqaz Arxeologiya Komissiyasının sədri, "Qafqaz Arxeologiya Komissiyasının Aktları"nın redaktoru işləyib. A.Berjenin Azərbaycana, Azərbaycan dilinə marağı hələ onun tələbəlik illərindən başlamışdır. Belə ki, 1847-ci ildə Sankt-Peterburq Universitetinin Şərq dilləri şöbəsinə daxil olduqdan sonra burada o, görkəmli Azərbaycan şərqşünasları Mirzə Cəfər Topçubaşovdan və Mirzə Kazım bəydən dərs almışdır. 1851-ci ilin dekabrında Tiflisə gəlib orada Qafqaz canişinliyinin dəftərxanasında işə başlayan A.Berje elə həmin ərəfədə M.F.Axundzadə ilə tanış olur və ömrünün sonuna qədər onunla dostluq və yaradıcılıq əlaqələri saxlayır. Təsadüfi deyil ki, M.F.Axundzadəyə alman ədəbiyyatını və dilini, eləcə də fransız ədəbiyyatını, dilini sevdirənlər sırasında A.Berje ilkin yer tutur. Cəsarətlə demək olar ki, A.P.Berjenin Leypsiqdə nəşr etdirdiyi ikinci kitab – "Azərbaycan şairlərinin şeirlərinin məcmuəsi" əslində onun M.F.Axundzadə ilə dostluğunun, iki yaradıcı insanın birgə əməyinin məhsulu idi. A.Berjenin həmin məcmuəsində başqa görkəmli Azərbaycan şairləri ilə yanaşı, M.F.Axundzadənin də poeziyasından nümunələr verilmişdir. A.Berje Tiflisdə yaşayıb-yaradan Azərbaycan ziyalıları ilə çox yaxın olub və dostluq münasibətləri saxlayıb. Azərbaycan türkcəsini öyrənib, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, etnoqrafiyası, arxeologiyası ilə yaxından maraqlanıb. Onun 1868-ci ildə Leypsiqdə alman dilində nəşr etdirdiyi "Qafqaz və Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əşarına məcmuə…" kitabı, "Azərbaycan dilində nəğmələr məcmuəsi" adlı əlyazması, "Zaqafqaziya müsəlman şairləri haqqında bir neçə söz" məqaləsi kifayət qədər məşhurdur. O, tarixçi Mirzə Camal Cavanşir Qarabağinin "Qarabağ tarixi" əsərini rus dilinə çevirmiş və müqəddimə ilə "Qafqaz" qəzetində çap etdirmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Avqust – Rus yazıçısı Aleksandr Çakovski Borisoviçin 105 illiyi, (1913-1994)

Rus yazıçısı və jurnalisti Aleksandr Çakovski 26 avqust 1913-cü ildə Sankt-Peterburqda yəhudi ailəsində anadan olub. "Blokada", "Qələbə" və s. romanların müəllifidir. Hüquq fakültəsinin axşam şöbəsində oxumuş, Ədəbiyyat İnstitutunu bitirmişdir. Tədqiqat zamanı "Oktyabr" ədəbi və bədii jurnalında çalışmışdır. 1937-ci ildə tənqidçi olaraq başlamış, daha sonra dramaturq olaraq nəşr olunmuşdur. 1941-ci ildən Yazarlar Birliyinin üzvü. Böyük Vətən müharibəsi dövründə Qırmızı Orduda Front Line həqiqətinin və digər qəzetlərin müxbiri kimi xidmət etmişdir.

Dramaturgiyası: "Siqnalların vaxtı", "Gəlin".
Kitabları: "Seçilmiş əsərlər", "Qələbə", "Blokada" və s.

İnternetdə: https://ru.wikipedia.org

İncəsənət

4 Avqust – Xalq artisti, aktyor Ramiz Məlikovun 75 illiyi, (1943)

Ramiz Məlikov 4 avqust 1943-cü ildə Bakıda doğulub. 1963-cü ildə Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun dram və kino aktyorluğu fakültəsinə daxil olub. Rza Təhmasibdən, Tofiq Kazımovdan, Məlik Dadaşovdan dərs alıb. 1967-ci ildə həmin ali təhsil ocağının məzunu olub. 1967-ci ildə Akademik Milli Dram Teatrının truppasına aktyor götürülüb. Aktyorluq etməklə yanaşı, Leonard Frankın "Yad adam" (quruluşçu rejissor Oruc Qurbanov), İlyas Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" (quruluşçu rejissor Mərahim Fərzəlibəyov) və s. pyeslərinin tamaşaya hazırlanmasında rejissor və rejissor assistenti kimi çalışıb. Ramiz Məlik Azərbaycan Dövlət Televiziyasının hazırladığı Ənvər Məmmədxanlının "Şərqin şəhəri" (Bəhruz), Əlibala Hacızadənin "İnanmırsansa…"(Adil) , Nəriman Həsənzadənin "Kimin sualı var?" (Ədalət) və s. əsərlərin tamaşalarında oynayıb. 1984-ci ildə Ramiz Məlik Respublika Dövlət mükafatına layiq görülüb. 1982-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Artisti, 1998-ci ildə isə Xalq Artisti fəxri adları ilə təltif olunub, Prezident təqaüdçüsüdür. Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təsis etdiyi Sənətkar ordeninə layiq görülüb.

Filmoqrafiya: İstintaq davam edir (film, 1966), Qaraca qız (film, 1966)(film, kinoalmanax), Dağlarda döyüş (film, 1967), Qanun naminə (film, 1968), Bir cənub şəhərində (film, 1969), Yeddi oğul istərəm... (film, 1970), Nəsimi (film, 1973), Bakıda küləklər əsir (film, 1974), Qatır Məmməd (film, 1974), Babək (film, 1979), İstintaq (film, 1979), Günahsız Abdulla (film, 1984), Qapalı orbit (film, 1984), İşarəni dənizdən gözləyin (film, 1986), Qəm pəncərəsi (film, 1986), Qəzəlxan (film, 1991), Bəyaz həyat (film, 2003), Bir anın həqiqəti (film, 2003), Qüdsi (film, 2007) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

8 Avqust – Xalq artisti, aktyor Rasim Balayevin 70 illiyi, (1948)

Aktyor, xalq artisti, Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı Rasim Əhməd oğlu Balayev 8 avqust 1948-ci ildə Ağsu rayonunda anadan olmuşdur. 1965-ci ildə orta məktəbi bitirmişdir. 1969-cu ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunu bitirmişdir. Rasim Balayev ilk dəfə Bakı kinostudiyasında "Ulduzlar sönmür" əsərində kiçik bir rolda çəkilmişdir. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən kinoaktyor teatr studiyasında da çalışmışdır. Böyük və çətin rollardan əlavə Rasim Balayev kiçik rollarda da oynamışdır. "Bu şirin söz, azadlıq", "Sənin birinci saatın", "Xoşbəxtlik səhnəsi", "Mən hələ qayıdacağam", "Birisigün gecəyarısı" kimi filmlərdə o, epizodik rol oynamışdır. "Özbəkfilm"də, "Mosfilm"də, və başqa studiyalarda filmlərə çəkilmişdir. 1990-cı ildən 18 yanvar 2013-cü ilə qədər Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqının katibi olmuşdur. 1986-cı ildə "Qanlı zəmi" filmində Səlim bəy obrazını canlandırdığı üçün Azərbaycan SSR dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. 1998-ci ildə Azərbaycan kino sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. Oynadığı "Nəsimi", "Babək" və "Dədə Qorqud" filmlərindəki rollarda tamaşaçıların sevgisini qazanmışdır.

Filmoqrafiya: Ulduzlar sönmür (film, 1971), Nəsimi (film, 1973), Qatır Məmməd (film, 1974), Tütək səsi (film, 1975), Vulkana doğru (film, 1977), Toral və Zəri (film, 1979), Super ağcaqanad (film, 1981), Üzeyir ömrü (film, 1981), Toxunma, partlayar! (film, 1982), Yağışlı havalarda (film, 1982), Nizami (film, 1982), Uşaq aləmi (film, 1986), Təzə evlənənlər üçün çətir (film, 1986), Sən həmişə mənimləsən (film, 1987), Yaramaz (film, 1988), Lətifə (film, 1989), Varlığa nə darlıq (film, 1990), Zirzəmi (film, 1990), Sizdən hərəkət... (film, 1992), Yarasa (film, 1995) Yük (film, 1995), Otel otağı (film, 1998), Cavid ömrü (film, 2007), Səni axtarırıq... (film, 2013).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

10 Avqust – Xalq rəssamı Kazım Kazımzadənin 105 illiyi, (1913-1992)

1913-cü il avqustun 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1936-cı ildə Azərbaycan Rəssamlıq Texnikumunu, 1960-cı ildə İ.Y.Repin adına Leninqrad Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunu bitirmişdir. İlk dövrdə Nizaminin "İsgəndərnamə" ("İqbalnamə"), "Sirlər xəzinəsi" (1940), "Leyli və Məcnun" (1947), "Xosrov və Şirin" (1948) poemalarına, eləcə də uşaqlar üçün işlənmiş "Fitnə", "Sehrli üzük", "İsgəndər və çoban" kitablarına illüstrasiyalar çəkmişdir. "Cəbhə yollarında" (1943) rəsmlər silsiləsində müharibənin fəlakətlərini əks etdirmişdir. Yaradıcılığında Sovet dövrünə xas olan siyasi plakat və karikaturalar mühüm yer tutmuşdur. Kazımzadə, əsasən, kitab illüstrasiyası və dəzgah qrafikası sahəsində fəaliyyət göstərmişdir. 1942-ci ildən vəfatınadək Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin direktoru, 1954-cü ildən Beynəlxalq Muzeylər Şurası Sovet Komitəsinin əsas üzvü olmuşdur. Bakı şəhərində Səməd Vurğun və Üzeyir Hacıbəyovun ev-muzeylərinin, Qazaxda Səməd Vurğun Poeziya evinin, Lənkəran Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin ilk bədii tərtibatını məhz o vermişdir. 1952-ci ildən "Kirpi" jurnalı ilə əməkdaşlığa başlamış, həmçinin tarixi-inqilabi və məişət mövzularında rəsm silsilələri ("Bakıda inqilabi-tarixi hadisələr", "Tibb işçiləri") və tablolar ("416-cı diviziya döyüşdə", "Azad Kubada", "İraq lövhələri" və s.) yaratmışdır. Kinofilmlərə, dram və opera tamaşalarına, o cümlədən Üzeyir Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun", "Koroğlu" operalarına geyim eskizlərinin, süjetli xalıların müəlliflərindəndir.

Filmoqrafiya: Hədiyyə xalçası (film, 1949), Bir qalanın sirri (film, 1959), Əhməd haradadır? (film, 1963), Qanun naminə (film, 1968), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), Bakıda küləklər əsir (film, 1974), Min bir xəzinə (film, 1976), Üzeyir ömrü (film, 1981), Qanlı zəmi (film, 1985).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

17 Avqust – Xalq artisti, müğənni İlhamə Quliyevanın 75 illiyi, (1943)

İlhamə Quliyeva 17 avqust 1943-cü ildə Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1964-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini bitirmişdirrr. 1965-1970-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Teleradio Verilişləri Şirkəti Estrada Orkestrinin, 1970-1980-cı illərdə isə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti olmuşdur. 1980-cı ildən Azərbaycan Dövlət Qastrol-Konsert Birliyinin (Azkonsert) solistidir. Repertuarına Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının əsərləri daxildir. İlhamə Quliyeva bir sıra xarici ölkələrdə (İngiltərə, İspaniya, Danimarka, Türkiyə, Almaniya və s.) qastrolda olmuşdur. İlhamə Quliyeva 25 fevral 2016-cı ildə tromboemboliyadan vəfat etmişdir. 26 fevral 2016-cı ildə İkinci Fəxri Xiyabanda anası Tükəzban İsmayılova və ögey atası Həbibulla Bayramovun yanında dəfn edilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

23 Avqust – Xalq artisti, aktyor Şahmar Ələkbərovun 75 illiyi (1943-1992)

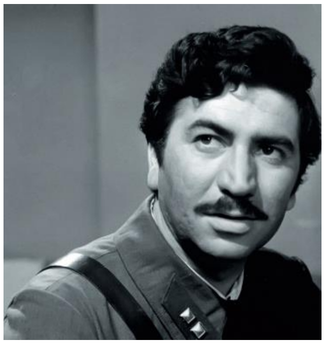

Şahmar Ələkbərov 23 avqust 1943-cü ildə Gəncədə anadan olub. Şahmarın 9 yaşı olanda ailə Gəncədən Bakıya köçüb. Teatr İnstitutunun aktyorluq fakültəsində Rza Təhmasibin kursunda təhsil alıb. 1964-cü ildə Azərbaycan İncəsənət İnstitutunu bitirib. Şahmar Ələkbərov III kursda ikən Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrına işə götürülüb. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında aktyor və rejissor kimi fəaliyyət göstərib. Təhsilini başa vurduqdan sonra müəllim-assistent kimi institutda saxlanılıb. Şahmar Ələkbərov teleradio sahəsində də fəal olub. Onun radioda ilk çıxışı "Ulduz" proqramının aparıcısı kimi olub. Bundan başqa onlarca televiziya tamaşasında yadda qalan obrazlar yaradıb. "Molla Nəsrəddin" radio verilişinin aparıcısı olub. Bir çox filmlərin dublyajında iştirak edib. Xalq artisti, dövlət mükafatı laureatı Şahmar Ələkbərov 1992-ci ilin sonunda vəfat edib. Şahmar Ələkbərovun yaradıcılıq bioqrafiyasında elə filmlər var ki, onlar milli mənəvi dəyərlərimizin ən qiymətli nümunələri sırasındadır. Bunun səbəbi isə bu filmlərin milli-mənəvi dəyərlərimizə söykənərək tariximizin müəyyən dövrünün real ab-havasını canlı əks etdirməsidir. Şahmar Ələkbərov 20 illik yaradıcılığı dövründə müxtəlif rejissorlarla işləmişdir. Bütün bu yaradıcı "ittifaqlar" çox uğurlu alınmışdı. 1990-cı ildə Şahmar Ələkbərov öz ssenarisi əsasında "Qəzəlxan" filmini çəkdi. 1991-ci ildə isə film ekranlara çıxdı. "Qəzəlxan" Azərbaycanın görkəmli şairi Vahidin həyat və yaradıcılığının müxtəlif anlarını canlandırır. Şahmar Ələkbərov 12 avqust 1992-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Filmoqrafiya: Qəzənfər ("Yeddi oğul istərəm"), Oğul ("İntizar"), İman ("Axırıncı aşırım"), Arif ("Həyat bizi sınayır"), Rizvan ("Qızıl qaz"), oğlanlardan biri ("Bizim küçənin oğlanları"), Azad ("Bakıda küləklər əsir"), Qatır Məmməd ("Gəncəbasarlı qisasçı"), Feyzi ("Firəngiz"), Gündüz Kərimli ("Arxadan vurulan zərbə"), Cavidan ("Babək"), Nuru ("Qəribə adam"), Tahir ("Gözlə məni"), Xaliq ("Qocalar, qocalar..."), Cümşüd ("Avqust gələndə"), İbrahim ("Atları yəhərləyin") və s.

İnternetdə: **https://az.wikipedia.org**

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

12 Avqust – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Cəbrayılov Fəxrəddin Mövsüm oğlunun 60 illiyi, (1958)

12 avqust 1958-ci ildə Ermənistan SSR-in Gorus şəhərində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Culfada almışdır. 1975-ci ildə BAÜQKM-nə daxil olur. 1979-cu ildə təhsilini başa vurur. Onu təyinatla Almaniyada yerləşən Sovet ordusuna qrup komandiri göndərirlər. 1984-cü ildə fəaliyyətini Zaqafqaziya Hərbi Dairəsində davam etdirir. Vətənə dönəndən sonra Bakı şəhəri Nəsimi rayon Hərbi Komissarlığında çalışmağa başlayır. 1986-cı ildə Ali Zabitlər Kursunu bitirir. 1992-ci il Müdafiə Nazirliyində Beynəlxalq Əlaqələr İdarəsində müqavilələrin imzalanması şöbəsinin rəisi vəzifəsinə təyin edilir. 1992-ci il "N" saylı taborun komandiri vəzifəsinə təyin olunur. 1993-cü ildə Beyləqan rayonunda vəziyyət olduqca pis idi. Fəxrəddinin hazırladığı plana əsasən onun taboru döyüşlərə girdi buradakı erməni yaraqlıları tam məhv edildi və xeyli silah sursat ələ keçirildi. 1994-cü ildə Füzuli rayonunda və Kəlbəcər rayonunda gedən döyüşlərdə yenidən düşməni ağır itkilərə məruz qoydular. 1996-cı ildən Qaradağ rayonunda Hərbi Komissarlıqda çalışmışdır. 2013-cü ilin oktyabr ayında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Baş İnspeksiyasının rəisi vəzifəsinə təyin edilmişdir. Azərbaycan Respublikası prezidentinin fərmanı ilə 1994-cü ilin oktyabr ayında "Azərbaycan Bayrağı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 saylı fərmanı ilə polkovnik Cəbrayılov Fəxrəddin Mövsüm oğlu "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

16 Avqust – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Atakişiyev Aslan Qabil oğlunun 65 illiyi, (1953-1992)

Aslan Qabil oğlu Atakişiyev 1953-cü ilin 16 avqustunda Qubadlı rayonunun Muradxanlı kəndində anadan olub. 1960-cı ildə burada birinci sinfə getmiş. 1970-ci ildə məktəbi bitirmişdir. 1972-1974-cü illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1977-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinə daxil olur. 1981-ci ildə təhsilini başa vurub Qubadlı rayonunda müəllimliyə başlamışdır. Qarabağ hadisələri başlayanda Aslan Atakişiyev müəllim işləyirdi. Vətən torpaqlarının təhlükə altında olduğunu görən Aslan öz doğma peşəsindən ayrılıb cəbhəyə yollandı. Aslan Atakişiyev torpaqlarımız uğrunda gedən döyüşlərdə həmişə öz cəsarəti və hünəri ilə seçilirdi. Cəbhə rəhbərliyi həmişə onun bu cəsarətini yüksək qiymətləndirirdi. Bu hünər və cəsarət az vaxt içərisində onu tabor komandirinin müavini kimi məsuliyyətli bir vəzifəyə gətirib çıxardı. Lakin tabor komandirinin müavini olmasına baxmayaraq öz əsgərləri içərisində qızğın yerlərdə döyüşə birinci atılırdı. Aslan Qabil oğlu Atakişiyev Laçın rayonu uğrunda gedən döyüşlərdə Mazutlu, Səfiyan, Türklər, Suarası kimi kəndlərdə əsl qəhrəmanlıq göstərir. 1992-ci il 7 avqustda Sussuzdağ yüksəkliyi uğrunda qızğın döyüşlər gedirdi. Elə onun son döyüşü də burada oldu. Yağı düşmən çoxdan idi ki, onu nəzarətə almışdı. Döyüş zamanı Aslan Atakişiyev əsl mənada qəhrəmanlıq göstərib həlak olub. Lakin vətən onun bu igidliyini yüksək qiymətləndirdi və ona Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adını verdi. Ailəli idi, üç övladı yadigar qalıb. Məzarı Bakı şəhərindəki Şəhidlər xiyabanındadır.

Azərbaycan Respublikasası Prezidentinin 7 dekabr 1992-ci il tarixli 350 saylı fərmanı ilə Atakişiyev Aslan Qabil oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

Sentyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

7 Sentyabr – "Google" Şirkətinin Təsis Olunduğu Gün, (1998)
8 Sentyabr – Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü, (1958)
8 Sentyabr – Beynəlxalq Savadlılıq Günü, (1966)
9 Sentyabr – Ümumdünya Gözəllik Günü, (1995)
9 Sentyabr – "Smaylik"lərin Ad Günü, (1982)
12 Sentyabr – Respublika Uşaq Kitabxanasına ədəbiyyatşünas Firidun bəy Köçərlinin adının verildiyi gün, (1967)
15 Sentyabr – Bilik Günü, (2004)
15 Sentyabr – Beynəlxalq Nöqtə Günü, (2009)
15 Sentyabr – Bakı şəhərinin Azərbaycan Respublikasının paytaxtı elan dilməsinin və Bakı Türk Şəhidliyi abidəsinin ucaldılmasının 100 illiyi, (1918)
16 Sentyabr – Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü, (1994)
18 Sentyabr – Milli Musiqi Günü, (1995)
19 Sentyabr – Beynəlxalq Piratlar Günü, (1995)
20 Sentyabr – Neftçilər Günü, (1994)
20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü, (2004)
20-21 Sentyabr – Beynəlxalq Yarasalar Gecəsi
21 Sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü, (1981)
22 Sentyabr – Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü
23 Sentyabr – Saqqız Günü, (1848)
24 Sentyabr – Beynəlxalq Lal-Kar Günü, (1951)
27 Sentyabr – Beynəlxalq Dovşanlar Günü
27 Sentyabr – Ümumdünya Turizm Günü, (1980)
29 Sentyabr – Ümumdünya Dəniz Günü, (1978)
29 Sentyabr – Dünya Ürək Günü, (2000)
30 Sentyabr – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü, (1991)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair, yazıçı Əliağa Mərdanlının 80 illiyi, (01.09.1938)
Tənqidçi, publisist Azər Turanın 55 illiyi, (16.09.1963)
Şair, yazıçı Nurəngiz Xudadat qızının (Günün) 80 illiyi, (21.09.1938-2014)

Xarici ədəbiyyat

Dağıstan şairi Rəsul Həmzətovun 95 illiyi, (08.09.1923-03.11.2003)

Rus yazıçısı Lev Tolstoyun 190 illiyi, (09.09.1828-1910)

Fransız yazıçısı Merime Prosperin 215 illiyi, (23.09.1803-23.09.1870)

İncəsənət

Xalq rəssamı Ağababayev Tofiq Məmmədəli oğlunun 90 illiyi, (08.09.1928)

Xalq artisti, kinorejissor Muxtar Dadaşovun 105 illiyi, (11.09.1913-1998)

Xalq artisti bəstəkar Arif Məlikovun 85 illiyi, (13.09.1933)

Xalq artisti, opera müğənnisi Firəngiz Əhmədovanın 90 illiyi, (23.09.1928-2011)

Xalq rəssamı, heykəltəraş Fuad Salayevin 75 illiyi, (24.09.1943)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Müslümov Valeh Əlizaid oğlunun 50 illiyi, (02.09.1968-14.04.1992)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hümbətov Fərhad Qənbər oğlunun 50 illiyi, (10.09.1968-29.03.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

7 Sentyabr – “Google” Şirkətinin Təsis Olunduğu Gün, (1998)

Google (azərb. Qucl) dünyanın ən böyük axtarış sistemləri, eləcə də reklam sahəsində ixtisaslaşmış transmilli şirkətidir və ABŞ-da yerləşir. "Google" internetdə yerləşən bir çox xidmət və məhsullara sahiblik etməklə yanaşı onları inkişaf etdirir.

1. İnternetdə axtarış, buludlu hesablamalar (CLOUD COMPUTING) və reklam texnologiyaları sahələrinə investisiya qoyan transmilli şirkət. Mənzil-qərargahı Mountain View şəhərində (Kaliforniya, ABŞ) yerləşir. 1998-ci ildə Stenford Universitetinin məzunları Larri Peyc (Larry Page) və Sergey Brin tərəfindən yaradılıb. Sistem və uyğun şirkət öz adını qiyməti 10100 olan "quqol” (googol) riyazi kəmiyyətindən alıb; bu termin ötən əsrin 30-cu illərində amerikalı riyaziyyatçı Edvard Kasner tərəfindən daxil edilib. Şirkət, əsasən, özünün nəhəng Google axtarış sistemi ilə məşhurlaşıb. Şirkətin Gmail poçt xidməti, "Google+" və "Google Buzz" sosial alətlər kimi onlayn məhsulları da vardır. Bundan başqa, "Google" özünün "Google Chrome" brauzeri, fotoqrafiyalarla işləmək üçün "Picasa" proqramı və "Hangouts" ani məlumat mübadiləsi proqramı ilə tanınır. Smartfonlarda istifadə olunan "Android" mobil əməliyyat sistemi də "Google" şirkətinin məhsuludur.

2. İnternetdə ən populyar nəhəng axtarış sistemi. "Google Inc" şirkətinə məxsusdur. 1996-cı ildə Stenford Universitetinin tələbələri Larri Peyc (Larry Page) və Sergey Brin tərəfindən tədris layihəsi kimi yaradılıb. "BackRub" adlanan bu layihənin əsasında onlar 1998-ci ildə yeni "Google" axtarış sistemini yaratmışlar. "Google PDF", "RTF", "PostScript", "Microsoft Word", "Microsoft Excel", "Microsoft PowerPoint" və başqa formatlı sənədlərdə axtarışı dəstəkləyir. Axtarış sisteminin belə populyar olması ingilis dilində yeni sözün yaranmasına səbəb olub: "to google”, yaxud "to Google” – "quqllamaq”. Bu feil İnternetdə "Google" sisteminin köməyi ilə axtarış aparmağı bildirmək üçün istifadə olunur.

İnternetdə: http://anaveusaq.az/tarixde-bu-gun

8 Sentyabr – Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü, (1958)

"Azərbaycan Prezidenti kimi mən mətbuat azadlığının təminatçısıyam. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda söz azadlığı, mətbuat azadlığı tam təmin olunubdur".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü 1958-ci ilin mayından qeyd edilir. Həmin il Buxarestdə keçirilən Beynəlxalq Jurnalistlər Təşkilatının IV konqresində bununla bağlı qərara gəlinib. Dünya mediası üçün əlamətdar sayılan bu gün 1943-cü ilin sentyabrın 8-də hitlerçilər tərəfindən qətlə yetirilmiş çex jurnalisti Yulius Fuçikin xatirəsinə təsis olunub.

Bu gün Azərbaycan dövləti siyasi mövqeyindən asılı olmayaraq, bütün Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin (KİV-in) inkişafında maraqlıdır. Bunun üçün ölkədə KİV-ə dəstək konsepsiyası hazırlanıb və KİVDF (Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu) yaradılıb. KİVDF jurnalistlərin peşəkarlığının artırılması və sosial vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması üçün müxtəlif layihələr həyata keçirir. Bu qurumun layihələrində iştirak edən qəzetlərin maddi-texniki bazası yaxşılaşıb, avadanlıqlar yeniləri ilə əvəz edilib.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Sentyabr – Beynəlxalq Savadlılıq Günü, (1966)

Beynəlxalq Savadlılıq Günü (İnternational Literasy Day) Beynəlxalq Millətlər Təşkilatı sistemində qeyd olunan bayramlardandır. O, 1965-ci ilin sentyabrında Tehranda keçirilmiş Təhsil nazirlərinin savadsızlığın ləğv edilməsi üzrə ümumdünya konfransının tövsiyələri ilə YUNESKO tərəfindən 1966-cı ildə təsis olunmuşdur. Sentyabrın 8-i bu konfransın təntənəli açılışı günüdür.

Bu günün əsas məqsədi YUNESKO-nun fəaliyyətinin əsas sahələrindən biri olan, ayrı-ayrı şəxslərin, icmaların, birliklərin hüquq və imkanlarının genişləndirilməsi aləti kimi savadlılığın yayılması sahəsində beynəlxalq birliyin səylərini fəallaşdırmaqdır.

Savadlılıq bəşəriyyət üçün həqiqətən bayramıdır. Çünki bu sahədə nəhəng uğurlar qazanılmış, Yer kürəsində savadlı insanların sayı 4 milyarda çatmışdır. Lakin bir çox ölkələrin bu sahədəki böyük uğurlarına baxmayaraq, dünyada 860 milyon yaşlı insan hələ də savadsızdır, 100 milyon uşaq isə məktəbə getmir. Saysız-hesabsız uşaq, gənc və böyük isə müasir dövrün tələblərinə cavab verən səviyyədə savada malik deyillər, bu da onları savadlı hesab etməyə imkan vermir.

Bu əlamətdar günün qeyd olunmasında hökumətlər, çoxtərəfli, ikitərəfli və qeyri-hökumət təşkilatları, özəl sektor, birliklər, cəmiyyətlər, həmçinin müəllimlər, bu sahənin mütəxəssisləri, tələbələr iştirak edirlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, hər il Savadlılıq Günü müəyyən mövzuya həsr olunur. Belə ki, o, müxtəlif illərdə aşağıdakı devizlər altında keçirilmişdir: “Qadınlar üçün savadın əhəmiyyəti”, “Savadlılıq şəxsi imkanları genişləndirir”, “Savadlılıq və sağlamlıq”, “Savadlılıq sabit inkişafı təmin edir”, “Keçmişi oxuyaraq, gələcəyi yazırıq” və s.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Sentyabr – Ümumdünya Gözəllik Günü, (1995)

XX əsrdə kosmetologiya sahəsində əsl inqilab baş vermişdir. Beynəlxalq Estetika və Kosmetologiya Komitəsi (SİDESKO) Beynəlxalq Gözəllik Gününün (İnternational Beauty Day) yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir və bu gün hər il sentyabrın 9-da qeyd olunur.

Beynəlxalq Estetika və Kosmetologiya Komitəsi dünyada əsas beynəlxalq gözəllik terapiyası assosiasiyası hesab olunur və 1946-cı ildə Brüsseldə yaradılmışdır. Bir çox ölkələrdə 33 şöbəsi olan komitə bütün dünyada minlərlə həkimi birləşdirir. 1995-ci ildən başlayaraq hər ilin 9 sentyabr günü bütün gözəl olan, estetik və mənəvi həzz bəxş edən hər şey alqışlanır, təqdir olunur.

Dünyada ilk gözəllik yarışması 1888-ci ilin sentyabrında Belçikada, ilk "Dünya gözəli" müsabiqəsi isə 1951-ci ildə Londonda keçirilmişdir.

Kosmetoloqlar, kosmetik vasitələrin istelsalçıları və satıcıları, plastik cərrahlar, model biznesinin nümayəndələri bu günü peşəkar bayramları kimi qeyd edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Sentyabr – “Smaylik”lərin Ad Günü, (1982)

9 sentyabr 1982-ci ildə Karnegi Mellon Universitetinin professoru Skott Falman öz kolleqalarına elektron məlumat göndərir və simvoldan istifadə edir ":-)" Alim belə hesab edir ki, bu işarə gülümsər üzə bənzəyir. Həmin vaxtdan da Smayliklər Günü bütün dünyada qeyd olunmağa başlayır. “Emoji” sözü Yaponcada "şəkilli xarakter" mənasını verir və "e" (şəkil) və "moji" (xarakter) sözlərinin birləşməsindən meydana gəlir. Açıqlama vermək lazım olsa, smayllar müxtəlif duyğu və düşüncələrimizi, ümumiyyətlə, sarı sifətli insan bənzəri ikonlar vasitəçiliyi ilə ifadə edən, mesajlaşmadan istifadə etdiyimiz kiçik şəkillərdir. Bu hörmətcil və şirin insanlar, illər əvvəl smayllardan istifadə etməyə başlayıblar. Hətta bu gün də Yapon bir dostunuz olsa, rahatlıqla smayla olan sevgilərini görə bilərsiniz.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Sentyabr – Respublika Uşaq Kitabxanasına ədəbiyyatşünas, pedaqoq Firidun bəy Köçərlinin adının verildiyi gün, (1967)

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 1965-ci il yanvarın 1-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə M.Qorki adına kütləvi kitabxana fondunun bazası əsasında yaradılmışdır. 12 sentyabr 1967-ci ildən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Komitəsinin 25 saylı (§22) sərəncamına əsasən uşaq ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan, Azərbaycan ədəbi dilinin saflığı uğrunda daim mübarizə aparmış Azərbaycan ədəbiyyatşünası, pedaqoq, maarifpərvər, uşaq folklor antologiyasının banisi Firidun bəy Köçərlinin adını daşıyır. F.Köçərlinin 1912-ci ildə çap etdirdiyi "Balalara hədiyyə" kitabına onun balalarımıza miras qoyduğu folklor nümunələri – xalqın sahib olduğu qədim tarixi-mədəni irs bu gün də qorunub saxlanılaraq yenidən öz orijinallığında olduğu kimi təkrar nəşr edilərək, oxucuların istifadəsinə verilmişdir. Azərbaycanın görkəmli ədəbiyyatşünas alimi, tanınmış maarifpərvər, ictimai xadim, publisist-yazıçı, tənqidçi və tərcüməçi Firidun bəy Əhmədağa oğlu Köçərlinin 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyev 14 fevral 2013-cü ildə Sərəncam vermişdir. F.Köçərlinin "Balalara hədiyyə" kitabı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilati dəstəyi və F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının sifarişi ilə nəfis tərtibatla "Şərq-Qərb" nəşriyyatında təkrar nəşr olunaraq, oxucuların istifadəsinə verildi. Kitabdakı illüstrasiyalar Azərbaycan Xalq rəssamı Arif Hüseynova məxsusdur.

Görkəmli alim və maarifçi F. Köçərlinin adını daşıyan Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması nəticəsində uşaqlara kitabxana xidmətinin ümumrespublika metodik mərkəzi formalaşmışdır. Nəhayət, uşaq kitabxanaları üçün metodik mərkəzin yaradılması ölkədə uşaqlara kitabxana xidmətinin inkişaf perspektivlərinin elmi konsepsiyasının yaradılmasına, bu işə xidmət bütün kitabxanaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə və tam bir sistem kimi fəaliyyət göstərməsinə hüquqi, nəzəri, metodik və təşkilati zəmin yaratmışdır. Kitabxana 1999-cu ildən Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətinin 2012-ci ildən isə mötəbər bir təşkilatın – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının (İBBY) üzvüdür. Firidun bəy Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2013-cü ildən "Uşaq ədəbiyyatı xəzinəsindən" seriyası ilə "Firidun bəy Köçərli. Biblioqrafiya", "İlyas Tapdıq", "Abdulla Şaiq" kimi biblioqrafik göstəriciləri hazırlamış və nəşr etdirmişdir.

İnternetdə: www.clb.az

15 Sentyabr – Bilik Günü, (2004)

"Təhsil xəzinədir, əmək onun açarı".
Seyid Əzim Şirvani

Sentyabrın 15-i Azərbaycanın çoxmilyonlu təhsil ictimaiyyətinin bayramı, Bilik Günüdür. Azərbaycan təhsilinin bugünkü inkişafı öz mənbəyini ötən əsrin 70-ci illərindən ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətdən alıb. O vaxtdan başlayan qlobal miqyaslı təhsil quruculuğu sonrakı inkişaf üçün güclü təməl olub. 1969-1982-ci illərdə məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin sayı 1600-dən 1875-ə çatıb. Heydər Əliyevin imzaladığı "Ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin dərsliklərdən pulsuz istifadə etməyə keçmək haqqında" qərarı da onun xalqına böyük töhfəsi idi. Ötən əsrin 70-80-ci illərində 5 yeni ali məktəb yaradılıb. Cəmşid Naxçıvanski adına ilk hərbi məktəb isə ölkəmizdə milli hərbi kadr hazırlığı üçün baza rolunu oynayıb. Ümummilli liderin Azərbaycana ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra da ölkəmizdə elmin, təhsilin inkişafında böyük işlər görülüb. 1993-2003-cü illərdə 6 yeni akademiya təsis edilib, özəl ali məktəblər yaradılıb. Prezident İlham Əliyevin qayğısı, Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi layihələr ulu öndərin təhsil siyasətinin uğurlu davamının göstəricisidir. Bir faktı xatırlatmaq kifayətdir: ölkəmizdə təhsil sisteminin bütün pillələri üzrə Dövlət proqramları uğurla həyata keçirilir. Azərbaycan təhsilində ən uğurlu nəticələrdən biri məktəb tikintisinin geniş vüsət almasıdır. 2003-cü ildən indiyədək ölkəmizdə iki mindən çox yeni məktəb binası tikilib. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi" və "Ən yaxşı müəllim" mükafatlarının təqdimatı da məktəb və müəllimin statusunun yüksəldilməsinə xidmət edir. Gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində gənclərin dünyanın müxtəlif ölkələrinin nüfuzlu ali məktəblərinə təhsil almağa göndərilməsi istiqamətində də işlər uğurla davam etdirilir. Təhsilin inkişafında Heydər Əliyev Fondu və onun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın müstəsna xidmətləri də xüsusi vurğulanmalıdır. Fondun "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" layihəsi çərçivəsində son illərdə ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən 400-ə yaxın məktəb tikilib və yenidən qurulub, həmçinin 40-a yaxın uşaq evi və internat məktəbi əsaslı təmir və bərpa olunub, lazımi avadanlıqla təchiz edilib. Fondun dəstəyi ilə əyani tədris vəsaitləri çap edilib. Beləliklə, sentyabrın 15-i ölkəmizin bütün ümumtəhsil məktəbləri və ali təhsil ocaqlarında yeni dərs ili başlayır. Ümumilikdə isə, hər yeni dərs ilində bütün təhsil işçilərini, tələbə və şagirdləri yeniliklər gözləyir. Yeniliklər isə həm də uğurların başlanğıcı deməkdir. **İnternetdə: www.books.google.com**

15 Sentyabr – Beynəlxalq Nöqtə Günü, (2009)

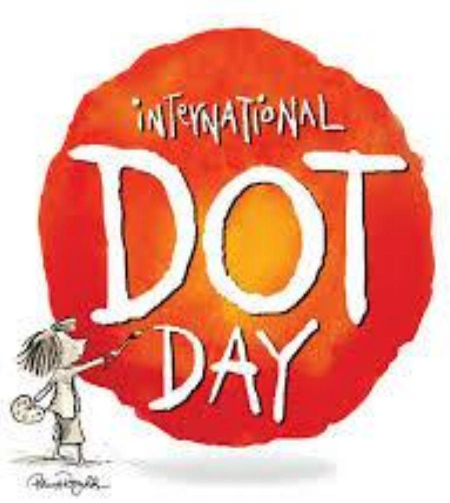

Bu bayramı, əsasən, Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərində, uşaq kitabxanalarında keçirirlər. Beynəlxalq Nöqtə Gününün tarixi ingilis rəssamı Piter Q.Reynoldsun 2003-cü ildə yazdığı "Nöqtə" kitabı ilə bağlıdır. Bu kitabda şəkil çəkməyi bacarmayan balaca qız haqqında danışılır. Daha doğrusu, qıza elə gəlir ki, o, şəkil çəkə bilmir. Rəsm dərsində Vaşti sadəcə kağızı nöqtələyirdi. Lakin müəllimə ondan şəkilin altında imzasını qoymağı xahiş edir və nöqtəni gözəl çərçivəyə salıb divardan asır. "Mən daha yaxşı çəkə bilərəm", – deyə Vaşti qərara gəlir və məlum olur ki, bu, həqiqətən belədir. Bu kitab çoxlu mükafatlar alır, Çikaqo kitabxanasının versiyası üzrə "İlin kitabı" seçilir və bir çox dillərə tərcümə olunur. 2009-cu ildə müəllim Terri Şey ilk dəfə Nöqtə Gününü qeyd edir. O gündən bəri Beynəlxalq Nöqtə Günü hər il qeyd olunur. Nöqtə günündə iştirak etmək üçün təsviri sənət studiyasında olmaq məcburi deyil. Kitabı satın almaq olar. Layihənin saytında qeydiyyatdan keçdikdən sonra isə metodiki vəsaiti və hətta proyektor üçün "Nöqtə"ləri yükləmək olar.

Öz nöqtənizdən başlayın! Ən yaradıcı fikirlərinizi və layihələrinizi həyata keçirin!

İnternetdə: www.books.google.com

15 sentyabr – Bakı şəhərinin Azərbaycan Respublikasının paytaxtı elan edilməsinin və Bakı Türk Şəhidliyi abidəsinin ucaldılmasının 100 illiyi, (1918)

15 sentyabr Bakının işğaldan azad olunduğu gündür. 1918-ci il sentyabrın 15-də Nuru Paşanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz İslam Ordusu və Azərbaycan Korpusu Bakıya daxil olaraq şəhəri erməni-bolşevik işğalından azad edib. Bununla da həm Azərbaycanın müstəqilliyi təmin olunub, həm də ermənilərin və bolşeviklərin Bakı və ətraf rayonlardakı ağalığına son qoyulub. Möhtəşəm və tarixi qələbədən sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin paytaxtı sentyabrın 17-də Gəncə şəhərindən Bakıya köçürülüb. Türk ordusunun Bakını bolşevik-daşnak işğalından azad etməsi şəhərdə əsl bayrama səbəb olub. Məşhur milyonçu və xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyev türk ordusunun şərəfinə təntənəli ziyafət təşkil edib. Ziyafət indiki Dövlət Filarmoniyasının binasında keçirilib. 1918-ci il sentyabrın 15-də Bakının azad olunması Azərbaycan-Türkiyə dostluğu və qardaşlığı zəminində müstəsna əhəmiyyət daşıyan böyük hadisədir. Tarixi qələbədən sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin paytaxtı sentyabrın 17-də Gəncə şəhərindən Bakıya köçürülür. Bununla da erməni daşnaklarının və bolşeviklərin Bakıda və Azərbaycanın digər bölgələrində birgə həyata keçirdikləri qanlı qırğınlara və özbaşınalığa son qoyulur. Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri soyqırımı siyasətinin əsas məğzi Cənubi Qafqazda Azərbaycan türkünün varlığına son qoymaq və "Böyük Ermənistan" xülyasını həyata keçirmək idi. Ancaq bu plan baş tutmadı. Qafqaz İslam Ordusu hissələrinin Bakıya hücumu öncəsi (14 sentyabr) ingilis hərbçilərin son dəstəsi də şəhəri tərk etmişdi. Bakının azad olunması Azərbaycanın istiqlal tarixinin şanlı səhifəsi oldu. Milli hökumət Gəncədən Bakıya köçdü və Bakı Xalq Cümhuriyyətinin paytaxtı elan edildi. Osmanlı qoşunları Bakının azad olunması üçün həyata keçirdikləri hərbi əməliyyatlarda 1130 şəhid veriblər. Azərbaycan növbəti dəfə müstəqillik qazandıqdan sonra hər il sentyabrın 15-də Bakıda, Şamaxıda, Göyçayda və digər rayonlarda ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olan türk əsgərlərinin məzarları ziyarət olunur. Hər il Bakıda türk əsgərlərinin xatirəsinə ucaldılmış abidənin önündə anma mərasimi keçirilir

İnternetdə: http://www.gyf.org.az/index

16 Sentyabr – Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü, (1994)

1994-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası özünün qətnaməsi ilə (A/RES/49/114) sentyabrın 16-nı Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü (International Day for the Preservation of the Ozone Layer) elan etmişdir. Ozon Qatının Qorunması Günü ozon qatını dağıdan maddələr üzrə Monreal protokolunun imzalandığı günlə bağlıdır və 1995-ci ildən qeyd olunur.

1987-ci il sentyabrın 16-da 36 ölkənin imzaladığı və bu sənədə görə iştirakçı ölkələr ozon qatını dağıdan maddələrin istehsalını məhdudlaşdırmalı və tam dayandırmalıdırlar. Həmin gün Monreal protokolu və ona əlavələrdə qeyd olunan vəzifələr və məqsədlərə uyğun təbliğatın aparılması dövlətlərə tövsiyə olunur.

Ozon qatı nazik qaz qalxanı şəklində Yeri Günəş radiasiyasının dağıdıcı təsirindən qoruyur. O, yer üzərində nəhəng örtük kimi sərilmişdir. Əgər bu qat çox zəifləyərsə, bu bütün biosfer və canlı aləm üçün fəlakət olar. Ultrabənövşəyi şüaların insan üzərinə düşməsi nəticəsində dəri xərçəngi, görmənin itirilməsi və başqa xəstəliklər yarana bilər. XX əsrin 80-ci illərində alimlər Antarktidada ozonun ümumi tərkibinin iki dəfə azaldığını aşkara çıxardılar. Məhz o vaxtdan “ozon dəlikləri” ifadəsi yarandı. Ozon qatının nazikləşməsinə sənaye müəssisələrinin, zavodların məhsulu olan xlor oksidi təsir göstərir. Biz ozon dəliklərinin yaranmasının qarşısını almaq iqtidarında deyilik. Lakin məişət səviyyəsində əlimizdən gələni edə bilərik.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Sentyabr – Milli Musiqi Günü, (1995)

"Azərbaycan musiqi sənətinin parlaq inkişaf perspektivləri vardır. Lakin cəsarətli olmaq, yaxşı oxumaq və məhsuldar işləmək lazımdır. Xalqın mənəviyyatını duymaq, onun ümid və arzularının ifadəçisi olmaq, nikbinliyini, əhvali-ruhiyyəsini musiqi vasitəsilə əks etdirmək lazımdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Sentyabrın 18-i Azərbaycan xalqının dahi oğlu, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəyovun doğum günüdür. Üzeyir bəyin doğum gününün musiqi tariximizin ən əlamətdar hadisəsi kimi anılması tez bir zamanda ənənə halını almışdır. 1995-ci ildə isə Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə dahi bəstəkarın anadan olmasının 110 illik yubileyi ərəfəsində 18 sentyabrın Milli Musiqi Günü kimi qeyd edilməsi qərara alınmışdır. Həmin gün təkcə musiqisevərlərin deyil, həm də xalqımızın bayramıdır. Çünki elə bir azərbaycanlı tapmaq olmaz ki, onun qəlbində Üzeyir bəyə məhəbbət, onun ölməz sənətinə hörmət hissi olmasın. Böyük bəstəkarın ad gününün bayram kimi qeyd edilməsi ənənəsinin əsasını maestro Niyazi qoymuşdur.

Üzeyir Hacıbəyov 1908-ci il yanvarın 18-də Bakıda H. Z. Tağıyevin teatrında hazırlanan "Leyli və Məcnun" operası ilə təkcə Azərbaycanda deyil, bütün müsəlman Şərqində opera sənətinin əsasını qoymuşdur. O, həm də Azərbaycanda musiqili komediya janrının yaradıcısıdır. Ü. Hacıbəyovun "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun" , "Arşın mal alan" musiqili komediyalarında o dövr Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri öz əksini tapmışdır. Ü.Hacıbəyov milli musiqi xəzinəsinə yeni janr və formalarla zənginləşdirən bir sıra əsərlər, o cümlədən Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin şah əsəri, dünya musiqi xəzinəsinin incilərindən olan "Koroğlu" operasını, həm də yeni Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnlərinin musiqisinin müəllifidir. Dahi bəstəkarın yaratdığı musiqi inciləri dünya şöhrəti qazanmış, dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fonduna daxil olmuşdur. Azərbaycan və dünya musiqi mədəniyyətinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuş Ü. Hacıbəyovun anadan olmasının 100 illik yubileyi YUNESKO-nun qərarı ilə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur. Milli musiqimiz öz inkişaf zirvəsinə görə Üzeyir Hacıbəyova borcludur.

İnternetdə: www.books.google.com

19 Sentyabr – Beynəlxalq Piratlar Günü, (1995)

19 sentyabr qeyri-rəsmi olaraq Beynəlxalq Piratlar Günü və ya Piratları Təqlid Günü (International Talk Like A Pirate Day) kimi qeyd olunur. Bu gün "Piratlar kimi danış" da adlandırılır. Çox şən keçən bu bayram dünyanın 40-dan çox ölkəsində qeyd olunur. Həmin gün insanlar piratların danışıqlarını təqlid edir, onların məşhur sözlərini işlədir, bəzən hətta onlar kimi geyinirlər. Bayramın vətəni Amerikanın Oreqon ştatının Olbani şəhəridir. Belə ki, 1995-ci il iyunun 6-da Con Baur və Mark Sammers adlı iki dost zarafat üçün piratların işlətdikləri ifadələrdən istifadə edərək söhbət ediblər. Bu bayramın konsepsiyası da belə yaranıb. 2002-ci ilə qədər bu bayram haqqında məlumat geniş yayılmamışdı. Lakin Deyv Berri adlı jurnalistin məqaləsindən sonra bu haqda məlumat yayılır və bayramın çoxlu pərəstişkarları yaranır. Bu qeyri-adi günü qeyd etmək ənənəsi tədricən Avstraliya, Kanada və İngiltərəyə, daha sonra başqa ölkələrə də yayılıb.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Sentyabr – Neftçilər Günü, (1994)

Azərbaycan Prezidentinin 16 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı ilə 20 sentyabr hər il ölkəmizdə Neftçilərin peşə bayramı günü kimi qeyd edilir.

Qeyd olunan tarix Azərbaycanda 1999-cu və 2004-cü ildə, yəni "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının beşinci və onuncu ildönümü rəsmi səviyyədə bayram kimi qeyd edilib. Neftçilər Günündə adətən sənayenin bu sahəsində əldə edilən uğurlar və qarşıda duran əsas məsələlər müzakirə edilir. Həmin gün bu sahədə xüsusi xidmətlər və fədakarlıq göstərən fəhlə və mütəxəssislərə dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə fəxri adlar, orden və medallar verilir.

20 sentyabr 1995-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda, "Respublika" sarayında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının birinci ildönümü münasibətilə neft-qaz sənayesi kollektivlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Hər il 20 sentyabrda Azərbaycan Prezidentinin neft-qaz sənayesi kollektivləri ilə görüşləri mütəmadi xarakter alır.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü, (2004)

20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü BMT-nın Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı FAO-nun təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Əslində bu əlamətdar gün 1950-ci ildə düşünülsə də, bayram 2004-cü ildə BMT-nın Baş Assambleyası tərəfindən təsis olunmuşdur. Düyü bir çox ölkələrdə populyar olsa da, Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya ölkəloridə əsas qida hesab olunur və əkilib becərilir.

Arxeoloji qazıntıların nəticələrinə görə, düyü 7000 il əvvəl Çində məlum idi. O daha sonra Hindistana, Koreyaya, Yaponiyaya və s. ölkələrə yayılmışdır. Düyü Orta Asiyada e.ə. təxminən 500-cü ildə məlum olmuş, oradan isə Cənubi Qafqaza gəlib çıxmışdır. Bu gün düyü dadmayan insan təsəvvür etmək çətindir. Demək olar ki, bütün xalqlar düyüdən yeməklər hazırlayırar. Yalnız Uzaq Şimalda yaşayan xalqlar istisna təşkil edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

20-21 Sentyabr – Beynəlxalq Yarasalar Gecəsi

Yarasa obrazı insanların çoxunda hələ də qorxu yaradır. Bu kiçik gecə heyvanlarının vampir olması haqqında əfsanələr, filmlər insanların onları müxtəlif yollarla məhv etməsinə, nəticədə yarasaların saylarının azalmasına gətirib çıxarmışdır. Bu da, öz növbəsində, təbiətdə tarazlığın pozulmasına səbəb olur. İnsanlara zərər vuran gecə həşəratlarını məhv edən və bir çox bitkilərin tozlanmasında iştirak edən yarasalara xüsusi bir gecə həsr olunmuşdur.

Dünyada hər il sentyabrın 20-dən 21-ə keçən gecə Beynəlxalq Yarasa Gecəsi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfən seçilməmişdir. Məhz həmin vaxt uçan siçanların qış məskənlərinə miqrasiyası başlayır. Bayramın məqsədi onların insanlara zərərliliyi haqqında mifləri dağıtmaq, qorunmağa ehtiyaclarının olduğuna diqqəti cəlb etməkdir.

İnternetdə: calend.ru/holidays

21 Sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü, (1981)

"Kəssə hər kim tökülən qan izini,
Qurtaran dahi odur yer üzünü".
Hüseyn Cavid

BMT bu günü 1981-ci ildə təsis edib. İlk Sülh Günü də 1981-ci ilin sentyabrında qeyd olunub. O vaxtdan Beynəlxalq Sülh Günü sentyabr ayının hər 3-cü çərşənbə axşamı qeyd edilirdi. Lakin 2001-2002-ci ildə BMT Sülh Günü üçün 21 sentyabr gününü müəyyənləşdirib və bu tarixi Ümumdünya Atəşkəs Günü elan edib. Sülh bizim missiyamızdır, gündəlik axtarışlarımızın mövzusudur. Sülh mövzusu bu gün torpaqlarının 20 faizi işğal altında olan, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünü olan Azərbaycan üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təəssüf ki, ən sülhsevər xalqlardan biri olan, dünyanın ən tolerant ölkəsinin vətəndaşları Ermənistanın ölkəmizə təcavüzü nəticəsində öz vətənlərində didərginə dönüblər, uzun illər ərzində qurduqları ev-eşiklərindən, topladıqları sərvətlərindən məhrum olublar. Bu illərdə Azərbaycan həmişə münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması istiqamətində mühüm addımlar atıb. Görkəmli dövlət xadimi, ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdandan sonra hər şeydən əvvəl, böyük müdriklik və uzaqgörənliklə qan tökülməsinin qarşısını alıb, 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında müqavilə imzaladıb, müharibəni dayandırmaqla, ölkədə sabitliyə nail olub. Bu, həm də dövlətimizin sülh arzusunun ifadəsi idi. Ermənistan isə hələ də BMT Təhlükəsizlik Şurasının münaqişənin tezliklə, sülh yolu ilə həlli, işğal olunmuş ərazilərin azad edilməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qaytarılması haqqında 1993-cü ildə qəbul edilən 822, 853, 874, 884 saylı qətnamələrin heç birinə əməl etmir və atəşkəsin pozulması halları tez-tez qeydə alınır. Bu gün qüdrətli və güclü orduya malik Azərbaycan və onun Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev də xalqın sülh arzusunu ifadə edərək, münaqişənin sülh yolu ilə, qan tökülmədən, beynəlxalq hüquq çərçivəsində həlli istiqamətində əməli işlər görür. Sülhün qorunması, insanların əmin-amanlıqda yaşaması, amansız müharibələrin, hər çür zorakılığın dayandırılması arzusu tarix boyu bəşəriyyəti düşündürüb.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Sentyabr – Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü

22 sentyabr bir çox ölkələrdə ekoloji bayramlardan biri olan Ümumdünya Filləri Müdafiə Günü (World Day of Elephants) kimi qeyd olunur. Bu bayram, planetimizdəki quruda yaşayan məməlilərin ən böyüyü olan fillərin sayının azalmasından narahat olan təbiəti mühafizə təşkilatları, ekoloqların təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Fillər qədim xortumluların yeganə nümayəndəsi kimi günümüzədək gəlib çıxmışlar. Hal-hazırda onlar təbiətdə Cənub-Şərqi Asiyanın və Afrikanın tropik meşələrində və savannalarında yaşayırlar.

Qədim zamanlardan fillərə dünyanın bir çox xalqları tərəfindən sitayiş olunub, onlar hakimiyyət və hökmdarların əzəmətinin, xeyirxahlıq və sakitliyin, müdrikliyin simvolu olmuşlar. Hindistan, Tailand və s. kimi Asiya ölkələrində fillər bayramlarda mütləq yer alırlar. Lakin fillərin ən böyük düşmənləri də məhz insanlardır. Bu heyvanların sayının azalmasının əsas səbəbi dişlərinə və ətinə görə ovlanması, onların yaşayış sahələrinin daralması, meşələrin qırılması və ümumiyyətlə ekologiyanın pisləşməsidir. Bu gün Afrika filləri yoxolma təhlükəsi qarşısındadır. Hal-hazırda fillərin iki növü – Hind və Afrika filləri mühafizə olunur. Hind fillərinin hündürlüyü 2,5 metr, çəkiləri 3-5 ton, Afrika fillərinin hündürlüyü 4 metrədək, çəkiləri isə 5-7 tondur. 1989-cu ildə BMT öz qərarı ilə fil dişinin ticarətini tam qadağan etmişdir. Bu günün qeyd olunmasının da məqsədi məhz fillərin qorunmasına diqqəti cəlb etməkdir. Bayram rəsmi statusa malik olmasa da, ekoloji, təbiəti mühafizə təşkilatları, könüllülər tərfindən geniş qeyd olunur, maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilir.

Fillər bədii əsərlərin də qəhrəmanı olurlar. Qriqori Osterin kitabındakı fil balası, Mauqli haqqında kitablardakı müdrik Xatxa və dünyada çox məşhur olan, ingilis yazıçısı və rəssamı Devid Makkinin yaratdığı Elmer adlı rəngbərəng, dama-dama fil buna misal ola bilər.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Sentyabr – Saqqız Günü, (1848)

1848-ci il sentyabrın 23-ü saqqızın yaranma günü hesab olunur. Belə ki, məhz həmin gün amerikalı Con Kurtis öz evində ilk saqqızı istehsal etmişdir. Saqqız yeməli olmayan elastik əsasdan, müxtəlif dad və aromatverici əlavələrdən ibarət konfet növüdür.

İlk saqqızın tarixi e.ə VII-II əsrlər hesab olunur. O, Şimali Avropada qazıntılar zamanı tapılmışdır və üzərində insan dişinin izləri olan qatrandan ibarətdir. Qədim yunanlar saqqız ağacının qatranını çeynəyirdilər. Mayya hinduları isə dişlərini və nəfəslərini təmizləmək üçün sapodilla ağacının donmuş şirəsindən istifadə edirdilər.

1848-ci ildə Con Kurtis şam ağacının qatranından sənaye üsulu ilə saqqız istehsal etmək fikrinə düşür. Sonradan o, öz məmulatına parafin aromatizatorları əlavə edir. Onların istehsalı getdikcə genişlənir, lakin qatranı qatışıqlardan təmizləmək çətin olduğu üçün saqqız satışı aşağı idi.

1869-cu ildə saqqızın yeni həyatı başlayır. Artıq onu qatran deyil, kauçuk əsasda hazırlayırlar. Bu cür saqqızı Tomas Adams icad etmişdir. Yeni saqqız insanların xoşuna gəlir və artıq 1871-ci ildə Adams onun avtomatik istehsalı üçün maşın da icad edir və patentləşdirir. Daha sonra o, saqqızın dadını yaxşılaşdırmaq üçün ona biyan ekstraktı da əlavə edir.

Bu gün saqqızdan əsasən nəfəsi təravətləndirmək, yeməkdən sonra dişlərin təmizliyi üçün geniş istifadə olunur. Lakin saqqızın insan orqanizminə hər hansı faydası haqqında ümumi bir fikir yoxdur.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Sentyabr – Beynəlxalq Lal-Kar Günü, (1951)

Bu gün 1951-ci ildə Beynəlxalq Lal-karlar Federasiyasının yaranması şərəfinə təsis olunub. Statistikaya əsasən, dünyada hər doqquz nəfərdən biri eşitmə qabiliyyətindən məhrumdur. Onlar bu qabiliyyəti travma, xəstəlik və ya anadangəlmə itirirlər. Yer kürəsində 2500 dil var. Lakin bir dil – jestlər dili də mövcuddur. Karlar Federasiyası ötən əsrin əllinci illərində karların beynəlxalq tədbirlərinə xidmət etmək üçün jestlər sistemini də yaradıb. Qeyd edək ki, eşitmə və görmə qabiliyyətini itirmiş insanların içərisində də çox tanınmış, görkəmli şəxslər olub.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Sentyabr – Beynəlxalq Dovşanlar Günü

Beynəlxalq Dovşanlar Günü xeyriyyə təşkilatları tərəfindən ictimaiyyətin diqqətini bu heyvanların problemlərinə cəlb etmək məqsədi ilə yaradılmışdır. Heyvanları müdafiə edənlər, dovşan xəzindən kürklərin hazırlanması və dovşan ətindən restoranlarda istifadə olunmasının ən azı azaldılmasına səy göstərirlər. Beynəlxalq Dovşanlar Günündə həm evdə, həm də təbiətdə yaşayan dovşanlara qarşı daha humanist davranılmasına, onların rahat və sağlam yaşamasına yardım edilməsinə çağırılır. Həmin günün sentyabrın sonuncu şənbəsi keçirilməsi tövsiyə olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Sentyabr – Ümumdünya Turizm Günü, (1980)

“Azərbaycan ən qədim zamanlardan dinlərin, dillərin və mədəniyyətlərin təmas və ünsiyyət yeri olmuşdur. Çünki Azərbaycan xalqı yüksək mədəniyyətə malikdir. Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəli gedəcək”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Beynəlxalq turizm hər bir ölkə üçün sosial-iqtisadi münasibətləri əks etdirir. Bununla da beynəlxalq münasibətlərin tərkib hissəsi kimi fəaliyyət göstərir. Bu prosesin tənzimlənməsi üçün də müəyyən norma və standart nizamlar işləyib hazırlayan beynəlxalq institutlar fəaliyyət göstərir. Bunlardan Ümumdünya Turizm Təşkilatı ən üzdə olan təşkilatlardan biridir. 1979-cu ildə Baş Qərargahı Madrid şəhərində yerləşən Təşkilat 27 sentyabr – Ümumdünya Turizm Gününü təsis edib. Qeyd edək ki, dünyada ilk turizm agentliyi 1841-ci ildə Tomas Kuk tərəfindən açılmışdır. Ümumdünya Turizm Günü 1980-ci ildən bəri BMT-nin Beynəlxalq Turizm Təşkilatı (BMBTT) tərəfindən hər il 27 sentyabr tarixində qeyd olunur. Bu günün məqsədi beynəlxalq aləmdə turizm haqqında məlumatlanmanı artırmaq və bunun sosial, mədəni, siyasi və iqtisadi tərəflərini dünya miqyasında nümayiş etdirməkdir. Ölkəmizdə Ümumdünya Turizm Günü 2001-ci ildən, Azərbaycanın Beynəlxalq Turizm Təşkilatına üzv olduğu vaxtdan qeyd olunur. Dünya ölkələrində qeyd olunduğu kimi, hər il Azərbaycanda da 27 sentyabr - Ümumdünya Turizm Günü kimi qeyd olunur. Həmin gün Ümumrespublika Daxili Turizm Konfransları da keçirilir. Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 2003-cü ildə 26 sentyabr tarixində 1-ci Turizm Filmləri Festivalı keçirilmişdir. 2005-ci ildən başlayaraq məşhur xarici televiziya kanallarında respublikanın turizm potensialını əks etdirən reklam çarxları yayımlanır. 2002-ci ildən başlayaraq Bakıda hər il Beynəlxalq Turizm və Ümumrespublika Daxili Turizm Sərgiləri keçirilir. Son illər ölkəmizdə turizm sektoru sürətlə inkişaf edir. Qeyd edək ki, Azərbaycanın zəngin təbiətə malik olması ölkəmizdə bu sahənin inkişafı üçün əlverişli imkanlar yaradıb.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Sentyabr – Ümumdünya Dəniz Günü, (1978)

Mən çoxdan vurğunam sənə
Böyük arzum budur yenə:
dönüb bir göy göyərçinə
sahilinə qonam, dəniz.

Rəsul Rza

Hökumətlərarası Dəniz Təşkilatı Assambleyasının 1977-ci ilin noyabrında keçirilmiş 10-cu sessiyasında qərara alınmış Ümumdünya Dəniz Günü 1978-ci ildən qeyd olunur. 1980-ci ilə kimi bu gün 17 martda qeyd olunurdu. Hazırki dövrdə isə bu gün sentyabrın axırıncı həftəsi qeyd olunur. Bütün dünyada bu bayramın keçirilməsinin məqsədi ictimaiyyətin, hökumət və özəl strukturların diqqətini dənizlərin və onların bioresurslarının qorunmasına cəlb etməkdir. Ənənəvi olaraq Dəniz Günü dənizlərin və okeanların insanlar üçün əhəmiyyətindən, sualtı dünyanın sərvətlərindən, həmçinin hər bir Yer planeti sakininin onun qorunması üçün nə edə biləcəyindən bəhs edən müsabiqə, festival formasında keçirilir. Adətən ictimai təşkilatlar bu bayramı dənizlərin qorunması, çimərliklərin təmizlənməsi üçün mitinqlərin və yürüşlərin keçirilməsi ilə qeyd edirlər.

Ümumdünya Dəniz Gününün tarixi hər dövlət üçün həmin ölkənin Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının üzvləri tərəfindən təyin olunur. Azərbaycanda bu tarix 29 sentyabra təsadüf edir.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Sentyabr – Dünya Ürək Günü, (2000)

Dünya Ürək Federasiyası dünyanın 100-dən çox ölkəsində ürək cəmiyyətləri və ürək fondlarının birgə səyi sayəsində 200 üzv təşkilatın birləşmiş icması vasitəsi ilə bütün dünyada ürək xəstəliklərinə qarşı mübarizə aparır. Dünya Ürək Federasiyasının təşəbbüsü və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) və BMT-nin Uşaq Fondunun (UNİCEF) dəstəyi ilə hər il 29 sentyabr "Dünya Ürək Günü" kimi qeyd olunur. Bu gün ilk dəfə 2000-ci ildə keçirilib. 2011-ci ilə kimi "Dünya Ürək Günü" sentyabrın sonuncu bazar günü qeyd edilsə də, sonradan bu günün hər il sentyabrın 29-da keçirilməsi qərarına gəlinib. "Dünya Ürək Günü"nün keçirilməsində məqsəd əhalini ürək-damar xəstəliklərinin təhlükəliliyi barədə məlumatlandırmaq, bu xəstəliklərin qarşısının alınması istiqamətində profilaktik tədbirlərin uğurla aparılmasına nail olmaqdır. Dünya Ürək Federasiyası "Dünya Ürək Günü"nü hər il fərqli şüarla qeyd edir. "Həyat üçün ürək" "Dünya Ürək Günü"nün bu ilki şüarıdır. Hər il milyonlarla insan ürək-damar xəstəliklərindən dünyasını dəyişir. Vaxtından tez baş verən ölüm hallarının qarşısı tütün və spirtli içkilərdən imtina etmək, arterial təzyiqin və qanda şəkərin miqdarını normal saxlamaq, ürək-damar sisteminin fəaliyyətini möhkəmləndirən, arterial təzyiqi normallaşdıran və s. qoruyucu dərman preparatlarından istifadə etmək, düzgün qidalanmaq, çəkiyə diqqət etmək və fiziki aktiv olmaqla alına bilər. Belə vəziyyətdə Dünya Ürək Federasiyası dövlət qurumlarını, peşəkar tibb işçilərini, sahibkarları və digər fərdi şəxsləri bu yükün azaldılmasına çağırır. "Dünya Ürək Günü"nü keçirməklə, Dünya Ürək Federasiyası və digər ölkələrin partnyor təşkilatları insanlara ürək-damar xəstəliklərinin profilaktikası ilə məşğul olmağın nə qədər vacib olduğu fikrini aşılayır. Dünya Ürək Federasiyası üzv və partnyor təşkilatlarla birgə bu gün üçün xüsusi tədbirlər planı hazırlayır və bu plana uyğun olaraq, insanları ürək xəstəliklərindən qorunmaq üçün diqqətli olmağa çağırır. Sağlam həyat tərzinin təbliği ilə məşğul olan təşkilatlar tərəfindən "Dünya Ürək Günü"ndə müxtəlif idman yarışları, konsertlər və xeyriyyə tədbirləri həyata keçirilir, əhalinin kütləvi sağlamlıq müayinəsi aparılır, elmi forumlar, sərgilər, festivallar təşkil edilir, filmlər göstərilir, maarifləndirici bukletlər paylanılır. "Dünya Ürək Günü" ölkəmizdə də geniş şəkildə qeyd olunur. Dünya Ürək Günü ilə bağlı Bakıda və ölkənin ayrı-ayrı regionlarında bu qəbildən silsilə tədbirlər, beynəlxalq konfranslar və aksiyalar keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Sentyabr – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü, (1991)

Hər il sentyabrın 30-da şifahi və yazılı tərcümə ilə məşğul olanların peşə bayramı – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü (International Translation Day) qeyd olunur. Böyük rus şairi A.S.Puşkin tərcüməçiləri “tərəqqinin poçt atları” adlandırırdı. Babil qülləsinin dağılmasından bəri bütün bəşəriyyətin həyatında tərcüməçilərin rolu hiss olunmasa belə, çox böyük və əhəmiyyətlidir. Axı tərcüməçilər olmasaydı, ədəbiyyatın və kino sənətinin bütün əsərləri, elm və texnikanın nailiyyətləri əlçatmaz olardı, dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan insanlar öz aralarında ünsiyyət qura bilməzdilər.

1991-ci ildə tərcüməçilərin də peşə bayramı yaranmışdır. Beynəlxalq Tərcüməçilər Federasiyası (FİT) 30 sentyabrı Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü elan etmişdir. FİT 1953-cü ildə Parisdə yaradılmışdır və dünyanın 60-dan çox ölkəsindən 100-dən artıq tərcüməçilər assosiasiyasını birləşdirir. Təşkilatın yaradılmasında məqsəd tərcüməçilər arasında təcrübələrin bölüşülməsi və əlaqələrin möhkəmləndirilməsidir. Bayramın tarixi təsadüfən seçilməmişdir. 420-ci il sentyabrın 30-da Bibliyanı latın dilinə tərcümə edən tərcüməçi, tarixçi, yazıçı Müqəddəs İeronim Stridonski vəfat etmişdir.

Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü münasibətilə hər il keçirilən konqreslər, konfranslar, seminarlar, “dəyirmi masa”lar və s. müəyyən bir mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Sentyabr – Şair, yazıçı Əliağa Mərdanlının 80 illiyi, (1938)

Mirzəyev Əliağa Sulduz oğlu 1938-ci il sentyabrın 1-də İmişli rayonunun Göbəktala kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini İmişli şəhər 2 saylı məktəbində almışdır (1956). Azərbaycan Politexnik İnstitutunun mexanika fakültəsini bitirmişdir (1961). İmişli Texniki peşə məktəbinin direktoru (1982-1987), Əli Bayramlı Pedaqoji Texnikumunun İmişli filialının direktoru (2000-2004) vəzifələrində işləmişdir. "Aram" jurnalının təsisçisidir. "Evin çırağı yandırıldı" adlı ilk mətbu oçerki 1961-ci ildə "Bakı" qəzetində dərc olunmuşdur.

Kitabları: "Ata laylası" (1995), "Tənha bülbülün nəğməsi" (1995), "Sən məni sevsəydin" (1995), "Pərvanə ömrü" (1996), "Dan ulduzu" (1996), "Murad ağacı" (1997), "Dördüncü meyid" (1998), "Sən olmayanda" (1998), "Gəncədən bir az bəri" (2000), "Göy qurşağı" (2000), "Yoluma sən bax" (2000), "Mən səndən ayrılmazdım" (2001), "Kaş səni görməyəydim" (2001), "Mənim cəfakeş anam" (2001), "Ömürdən yarpaqlar" (2001), "Atalı dünyam" (2002), Sənsiz" (2004).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

16 Sentyabr – Tənqidçi Azər Turanın 55 illiyi, (1963)

Əbilov Azər İmamverdi oğlu (Azər Turan) 16 sentyabr 1963-cü ildə Neftçalada anadan olub. Neftçalada 1 saylı orta məktəbdə təhsil alıb (1970-1980). Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunu bitirib (1984). Neftçala İcra Hakimiyyətində müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. "Yeni Azərbaycan" qəzetində humanitar şöbənin müdiri, "Ədəbiyyat" əlavəsinin məsul redaktoru olub (2001-2003). "Ədəbiyyat qəzeti"ndə baş redaktorun müavini (2004), baş redaktor əvəzi (2014) vəzifələrində çalışıb. “Ədəbiyyat qəzeti”nin baş redaktorudur (yanvar 2015). Filologiya üzrə fəlsəfə doktorudur (2010). "Hüseyn Cavid yaradıcılığının ədəbi-fəlsəfi qaynaqları" mövzusunda dissertasiya müdafiə edib (elmi rəhbər akademik Bəkir Nəbiyev). Azərbaycan Universitetinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Azərbaycan Yazıçılar Birliyi ilə birgə təsis etdiyi "Hüseyn Cavid" (2000), Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin "Qızıl Kəlmə" (2015) mükafatlarının laureatıdır. 22 yanvar 2015-ci ildə “Ədəbiyyat” qəzetinin baş redaktoru təyin edilib. Yaradıcılığa 1981-ci ildə başlayıb. İlk yazıları "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində dərc olunmuşdur. 40-dan artıq kitabı nəşr olunub. Əli bəy Hüseynzadə və Hüseyn Cavid irsinin tədqiqatçısı kimi tanınan Azər Turan, əsasən, türk düşüncə tarixini tədqiq edir. Mahmud Kaşqarlı, Əhməd Yəsəvi, İsmayıl bəy Qaspıralı, Əli bəy Hüseynzadə, Əhməd Ağaoğlu, Cəmaləddin Əfqani, Yusif Akçura, Mehmet Akif Ərsoy, Hüseyn Cavid, Yahya Kamal Bayatlı, Fuad Köprülü, Nihal Atsız, Rıza Nur, Zəki Vəlidi Toğan, Bəkir Çobanzadə, Çingiz Dağcı, Çingiz Aytmatov və b. barədə silsilə yazıları Azərbaycanda və xarici ölkələrdə dərc olunub. Ərtoğrol Cavidin bütün əsərlərini ("Yazıları, rəsmləri, bəstələri, məktubları" (Bakı, 2005)), Mişkinaz Cavidin "Cavid haqqında xatirimdə qalanlar" (Bakı, 2005), Əli bəy Hüseynzadənin "Əbədi gözəlliklər" (2007), "Seçilmiş əsərləri" ("Şərq-Qərb" 2007), Hüseyn Cavidin bütün əsərlərini əhatə edən ilk Türkiyə nəşrini (Hüseyin Cavid. Eserleri, İstanbul, Küsena Yayınları, 2013), Təkəzadə M.Səidin "Zurubi-əmsal Türkiyyə yaxud Atalar sözü" (2005) kitablarını hazırlamış, həmin kitablara ön söz yazmışdır.

Kitabları: “Behişt zəvvarı” (1995), “Məkkədən-Mədinəyə” (1997), “Ölüm süvarisi” (2000), “Əbədi Turan” (2002), “İrfan çobanı” (2003), “Cavid əfəndi” (2004).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzilliklərdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

21 Sentyabr – Şair, yazıçı Nurəngiz Günün 80 illiyi, (1938-2014)

Nurəngiz Gün 1938-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1 saylı Bakı Tibb Məktəbini, ADİU-i bitirmişdir. Nurəngiz Gün Azərbaycan Televiziyasında diktor vəzifəsində çalışmış, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində səhnə danışığı və nitq mədəniyyəti kafedrasında müəllim işləmişdir. Prezident təqaüdçüsü olmuşdur. 23 aprel 2014-cü ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) "Natəvan" klubunda Nurəngiz Günün 75 illik yubileyinə həsr edilmiş tədbir keçirilmişdir. Yubiley tədbirində Milli Məclisin deputatları, elm və mədəniyyət xadimləri, sənətkarın ailə üzvləri və ədəbi ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak etmişlər. Nurəngiz Gün 20 dekabr 2014-cü ildə 76 yaşında Bakı şəhərində vəfat etmiş, dekabrın 21-də Yasamal qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Oxucularla ilk görüşə "Ulduz" jurnalında dərc edilən "Tanrı" (1981) povesti ilə gəlmişdir. Şairənin yaradıcılığında ən çox diqqəti cəlb edən məqam onun yalandan, riyadan uzaq olması, həqiqəti yazmasıdır. Daxilən azad bir şairə olan Nurəngiz Gün bütün əsərlərində, hətta ən kiçik şeirlərində belə sərbəstdir, səmimidir. O, cəmiyyətdə baş verən naqislikləri, əyintiləri daxili intellektual bir narahatlıqla, bir vətəndaş həssaslığı ilə ürəyindən qələminə köçürərək onları oxucuya təqdim etmişdir. Şairə Nurəngiz Günün eyni adlı poeması əsasında “Xocalı simfoniyası” filmi çəkilmişdir.

Kitabları : “Tanrı bəşər övladıdır” (1984), “Ağ qanadlar” (1986), “Günəşə dua” (1990), “Yol gedirəm” (2004), “Povestlər və hekayələr” (2004), “Xocalı simfoniyası” (2006) və s.

Filmoqrafiya: “Var olun qızlar” (1972), “Uzaq yaşıl ada”.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici ədəbiyyat

8 Sentyabr – Dağıstan şairi Rəsul Həmzətovun 95 illiyi, (1923-2003)

Rəsul Həmzətov 8 sentyabr 1923-cü ildə Dağıstanın Xunzax rayonunun Sada kəndində, şair Sadasa Həmzətin ailəsində dünyaya göz açmışdır. Milliyyətcə avardır. Onun ilk müəllimi atası olmuşdur. Rəsul Həmzətov özünün ilk şerini 11 yaşında yazmışdır. Kənd məktəbini bitirdikdən sonra pedaqoji məktəbə daxil olmuşdur. R.Həmzətov avar səyyar teatrında rejissor köməkçisi, "Bolşevik qor" qəzetində və radioda işləmişdir. 1943-cü ildə ilk şeirlər toplusu – "Sevgi məşəli və acı ədavət" çap olunur. 1945-1950-ci illərdə Maksim Qorki adına Moskva Ədəbiyyat İnstitutunda oxuyur. 1947-ci ildə rus dilində ilk şeirlər kitabı işıq üzü görür. Bundan sonra rus və avar dillərində Rəsul Həmzətovun 25-dən çox kitabı dərc olunmuşdur: "Слово о старшем брате" (1952), "Дагестанская весна" 1955), "Горянка" (1958), "В горах мое сердце" (1959), "Высокие звезды" (1962), "Четки лет", "Две шали", "Письмена" və s. Bundan başqa şairin avar, rus və bir çox Dağıstan və Qafqaz xalqlarının dillərində poetik onluqları, nəsr və publisistik əsərləri, həmçinin "В горах мое сердце", "Высокие звезды", "Берегите друзей", "Журавли", "У очага", "Письмена", "Последняя цена", "Сказания", "Колесо жизни", "О бурных днях Кавказа", "В полдневный жар", "Мой Дагестан", "Две шали", "Суди меня по кодексу любви", "Сонеты" və s. kitabları ona böyük populyarlıq və oxucu məhəbbəti qazandırır. Rəsul Həmzətovun bir çox şeirlərinə mahnılar bəstələnib. Rəsul Həmzətov Dağıstan Xalq Şairi, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adlarına, eləcə də Lenin mükafatı, Rusiya və SSRİ Dövlət Mükafatı, "XX əsrin ən yaxşı şairi" beynəlxalq mükafatına, Asiya və Afrika yazıçılarının Lotos mükafatına layiq görülüb. Rəsul Həmzətov Dağıstan şairi olsa da, Dağıstanda böyüyüb boya-başa çatsa da Azərbaycana, onun xalqına, poeziyasına çox bağlı olub. O, özünün nə qədər müdrik şeirlərini Azərbaycana həsr etmişdir. Bakıya, neftçilərə, dəniz şəhərimizə və özü "böyük ustadım" deyə çağırdığı Səməd Vurğuna Rəsulun şeirlərinin bir hissəsini Azərbaycan dilinə Tofiq Bayram tərcümə edib. Rəsul Həmzətov 2003-cü il noyabr ayının 3-də vəfat edib. O, Mahaçqalada Tarki-tau dağlarının ətəyindəki qəbiristanlıqda, həyat yoldaşı Patimatın qəbri ilə yanaşı dəfn edilib.

Kitabları: “Dostları qoruyun”, “Mənim Dağıstanım” və s.

İnternetdə: **www.books.google.com**

9 Sentyabr – Rus yazıçısı Lev Tolstoyun 190 illiyi, (1828-1910)

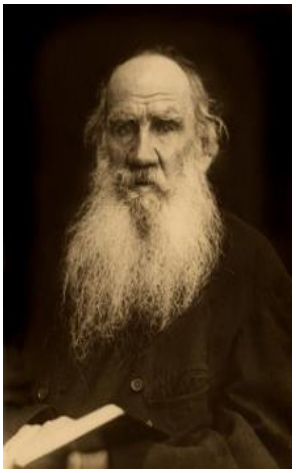

Lev Tolstoy 1828-ci ildə Rusiyanın Tula şəhərindəki Yasnaya Polyana adlı köşkdə dünyaya gəlmişdir. Uşaq ikən valideyinlərini itirmiş, qohumlarının himayəsində böyümüşdür. Oxumaq üçün Moskvaya getmiş, fransız dilini mükəmməl öyrənmişdir. Volteri və J.J.Russonu oxumuş, bu iki yazara çox böyük hörmət bəsləmişdir. İlk əsəri olan "Uşaqlıq"ı bu ərəfədə yazmışdı. Lev Tolstoy yoxsul ailələrin içərisinə qatılmış, onların taleləri ilə yaxından maraqlanmışdır. Avropa ölkələrinə səyahətə çıxmış, Almanya, Fransa, İsveçrədə olmuşdur. Lev Tolstoy doğulub böyüdüyü kənddə məktəb açmışdı. Yazıçı 1862-ci ildə evlənmiş, bu evlilikdən 12 uşağı olmuşdur. Uşaqlarının 5-i tələf olmuş bu ərəfədə yazıçı "Sülh və müharibə", "Anna Karenina" kimi dəyərli əsərləri yaratmışdır. L.Tolstoy xeyirxahlıq edib bütün var dövlətini yoxsullara paylamışdır. L.Tolstoy "Qaranlıqların gücü", "İman nədir", "Kilsə və dövlət", "Diriliş", "Kazaklar", "Gənclik", "Allah bizim içimizdədir", "Hacı Murad", "Təsadüf", "İki atlı" və s. gözəl əsərlərin müəllifidir. L.Tolstoy 1910-cu ildə 82 yaşında dünyasını dəyişmişdir. L.Tolstoy Avropa humanizminin təkamülünə, eləcə də dünya ədəbiyyatında real ənənələrin inkişafına güclü təsir göstərmişdir. Lev Tolstoyun əsərləri bir neçə dəfə nümayiş etdirilmiş, dünyanın hər yerindən səhnələşdirilmişdir. Lev Tolstoy 1918-1986-cı illərdə SSRİ-də ən çox yayımlanan yazıçı idi: 3199 əsərin ümumi dövriyyəsi 436.261 milyon nüsxə idi. Tolstoyun ilk hekayə və povestlərinin bir qismi Qafqaz həyatı ilə bağlıdır. Dünya ədəbiyyatında belə geniş planda yazılmış kamil əsər tapmaq çətindir. G. Plexnov və A. Lunaçarski Tolstoy dühasını yüksək qiymətləndirib, onun "Hərb və sülh" romanını dünya ədəbiyyatında ən gözəl əsər saymışdır. "Hərb və sülh"dən sonra dünya şöhrəti qazanan əsəri "Anna Karenina" romanı olmuşdur. Tolstoy 1880-1890-cı illərdə "İvan İliçin ölümü" (1884-86), "Xolstomer" (1885), "Kreyser sonatası" (1887-1889), "Sergi ata" (1898), "Cəhalət hökmranlığı" (1886), "Maarifin bəhrələri" (1891) əsərlərini yazmışdır. Ömrünün altmış ilini bədii yaradıcılığa həsr etmiş və dünya ədəbiyyatında ən yüksək yerlərdən birini tutan L.Tolstoy 1910-cu il noyabr ayının 22-də Yasnaya Polyanada dəfn olunmuşdur. L.Tolstoyun hekayələri ilk dəfə Azərbaycan dilinə 1882-ci ildə tərcümə olunub. XIX əsrin sonları və XX əsrin əvvəllərində L.Tolstoyun əsərlərinə Azərbaycanda çıxan "Kaspi", "İttifaq", "Səda", "Təzə həyat" qəzetlərində geniş yer verilib.

Filmoqrafiya: Hərb və sülh (film, 1956).

Kitabları: "Sevastopol hekayələri", "Qafqaz əsiri", "Kazaklar", Anna Karenina".

İnternetdə: www.books.google.com

23 Sentyabr – Fransız yazıçısı Merime Prosperin 215 illiyi, (1803-1870)

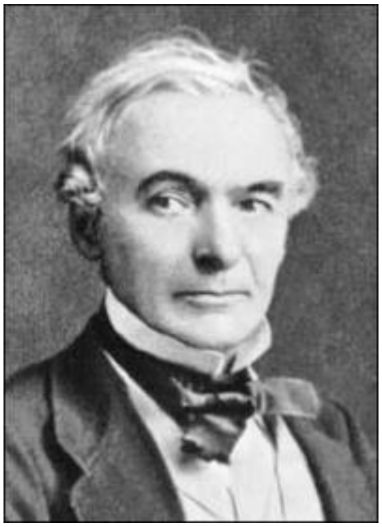

Prosper Merime 1803-cü il sentyabr ayının 23-də kimyaçı alim və rəssam, yenilik tərəfdarı Jan Fransua Leonor Merimenin ailəsində doğulmuşdur. Prosper erkən yaşlarda özündə gözəl zövq və incəsənət sevgisini inkişaf etdirməyə başlamışdır. Parisdə hüquq elmləri kursunu bitirən gənc Prosper əvvəlcə iyul monarxiyası dövrünün nazirlərindən qraf de Arturun katibi olmuş, sonralar isə Fransa tarixi abidələrinin baş inspektoru təyin edilmişdir. 1853-cü ildə P.Merime senator dərəcəsi almışdır. Merimenin ədəbiyyat sahəsində ilk addımı 20 yaşında yazdığı "Kromvel" tarixi dramıdır. Lakin müəllif bu əsərdən razı qalmadığına görə onu nəşr etdirməmişlər. 1825-ci ildə o, özünün bir neçə dramatik pyesini "Klara Qasul teatrı" başlığı altında nəşr etdirmişdi. Realizm dövrünün novella ustadı Prosper Merime hesab edilmişdir. Bu novellalarda güclü və parlaq xarakterli, orijinal naturalar, yüksək hisslərə xas insanlar təcəssüm olunmuşdur. Bunlara "Karmen" (Bizenin operası bu novella əsasında yazılmışdır) "Kolomba", "Falkone" aiddir. Merime həm də pyeslər müəllifidir. Onun "Jakeriya" adlı pyes-xronikasında XI əsrdəki kəndli hərəkatı təsvir edilmişdir. Onun yeganə böyük romanı "IX Karl dövrünün xronikası" adlı əsəridir. Bu əsərdə o, Varfolomey gecəsinin hadisələrinin, katoliklərlə protestantların mübarizəsinin bədii təsvirini vermişdir. 1960-cı ildə yazıçının "Matteo Falkone" əsəri əsasında "Azərbaycanfilm" kinostudiyası eyniadlı film çəkmişdir. Məşhur fransız yazıçısı Prosper Merime 1870-ci il sentyabr ayının 23-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri".

İnternetdə: www.books.google.com

İncəsənət

8 Sentyabr – Xalq rəssamı Tofiq Ağababayevin 90 illiyi, (1928)

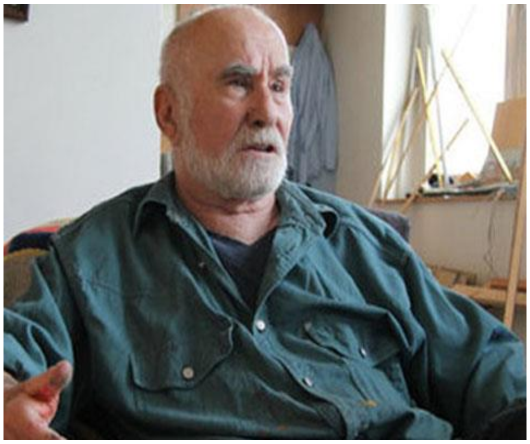

Tofiq Məmmədəli oğlu Ağababayev 1928-ci il sentyabr ayının 8-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. İlk rəssamlıq təhsilini 1946-1951-ci illərdə Ə.Əzimzadə adına Rəssamlıq məktəbində almış, daha sonra isə Sankt-Peterburqda keçmiş V.Muxina adına Ali-sənaye Rəssamlıq Məktəbinin keramika-şüşə fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Yaradıcılığının ilk illərindən özünün fərdi yaradıcılıq üslubu ilə fərqlənən rəssam, dəzgah rəngkarlığı və qrafika növlərində bir çox əsərlərlə bərabər, monumental rəngkarlıq və dekorativ tətbiqi sənət növlərində də əsərlər müəllifi kimi özünü tanıda bilmişdir. O, müxtəlif yerli və xarici ölkə sərgilərinin iştirakçısıdır. Əsərləri Azərbaycan, Rusiya və ABŞ muzeylərində, Kanada, Türkiyə, Fransa, Rusiya və digər ölkələrin nüfuzlu şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır.

Tofiq Ağababayevin yaradıcılığı dövlət tərəfindən daima qiymətləndirilmiş, 1981-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar ali məktəb işçisi, 1992-ci ildə Azərbacan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, 2006-cı ildə isə Azərbaycan Respublikasının Xalq rəssamı adlarına layiq görülmüşdür. Tofiq Ağababayev eyni zamanda 2008-ci ildən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdçüsüdür. T.Ağababayev öz bilik və bacarığını həvəslə gənc rəssamlar nəslinin yetirməsində əsirgəmir. 2000-ci ildən isə Azəbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasında dərs deyir, professordur.

Əsərləri: "Köhnə Bakı mədənləri", "Sufi Həmid", "Qırmızı şlyapa", "Abşeron kəndi", "Azərbaycan lirikası" adlı keramik triptix, "Füzulinin portreti", "Şeyx Şamil", "İzzət Orucova", "İlyas Əfəndiyev"in portretləri, "Narla natürmort" və s.

İnternetdə: **www.books.google.com**

11 Sentyabr – Xalq artisti, kinorejissor Muxtar Dadaşovun 105 illiyi, (1913-1998)

Muxtar Dadaşovun sənədli filmləri Azərbaycan kinosu tarixində əhəmiyyətli yer tutur. Əksər filmlərində ssenari müəllifi kimi çıxış edir. "Sovet Azərbaycanı" sənədli filmi Kannda keçirilən (1951) beynəlxalq kinofestivalda xüsusi mükafata layiq görülüb. Müharibə dövrünün kinoxronikasının yaradılmasında xüsusi xidmətləri olub. 1943-cü ildə hitlerçilərin cinayətlərini tədqiq edən komissiyanın sərəncamına göndərilir. Köməkçisi İsmayıl Əfəndiyev ilə birgə faşistlərin vəhşiliklərini əks etdirən faktları lentə alıblar. Sonralar həmin kadrlar Nürnberq məhkəməsi prosesində sübut kimi nümayiş etdirilmişdir. Yaradıcılığa Cəfər Cabbarlının "Sevil" pyesinin ilk tamaşalarında (1928) pioner Gündüzü oynamaqla başlayan, təşviqat kinojurnallarında çalışmış, 1933-cü ildə vaxtilə Bakı fəhlə gənclər teatrına rəhbərlik etmiş, İ.A.Savçenkonun "Qarmon", "May ayı" filmlərində ixtisasını artırmış, "Arşın mal alan" filminin quruluşçu operatorlarından biri olmuşdur. "Sovet Azərbaycanı" sənədli filminə görə (rej. F.Kiselyovla birgə.1950) IV Beynəlxalq Kann kinofestivalında elmi-kütləvi və pedaqoji filmlər üzrə münsiflər heyətinin xüsusi mükafatını qazanmış (1951), kinorejissor Muxtar Dadaşovun (1913-1998) Süleyman Rəhimovun "Mehman" povestinin motivləri əsasında quruluş verdiyi eyniadlı film (ssenari müəllifləri Maro Yerzini Muxtar Dadaşov. (1968)) ekranlaşdırılmanın uğurlu nümunəsi sayıla bilər.

Filmoqrafiya: Köçərilər (film, 1933), Lökbatan (film, 1933), Neft simfoniyası (film, 1933), Rəqs edən bağalar (film, 1935), Ordenli Azərbaycan (film, 1938), Bakıda Beynəlxalq Gənclər Gününün 25 illiyi (film, 1939), Kəndlilər (film, 1939), Bakı hazırdır (film, 1940), Vətən oğlu (film, 1941), Bəxtiyar (film, 1942), Bakı döyüşür (film, 1944), Arşın mal alan (film, 1945) və s.

İnternetdə: www.books.google.com

13 Sentyabr – Xalq artisti bəstəkar Arif Məlikovun 85 illiyi, (1933)

Arif Cahangir oğlu Məlikov 13 sentyabr 1933-cü ildə Bakı şəhərində anadan olub. O, 1960-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını Qara Qarayevin bəstəkarlıq sinfi üzrə bitirmişdir. Həmin ildən orada dərs deməyə başlamışdır, hazırda orada professor və bəstəkarlıq kafedrasının müdiri kimi çalışır. Bəstəkar Arif Məlikovun yaradıcılığı parlaq istedad və özünəməxsuluq ilə səciyyələnir. O, öz əsərlərində milli musiqi ənənələrini XX əsr musiqisinin nailiyyətləri ilə birləşdirərək mütərəqqi təfəkkürə malik sənətkar kimi çıxış edir. Onun yaradıcılığına yüksək ideya, dolğun məzmun, obrazların dərin emosional-psixoloji ifadəsi xasdır. Görkəmli türk şairi Nazim Hikmətin librettosu əsasında yazdığı ilk böyük əsəri – "Məhəbbət Əfsanəsi" baleti Arif Məlikova dünya şöhrəti qazandırdı. Bəstəkarın sonrakı yaradıcılıq uğurlarından biri özbək yazıçısı Ş.Rəşidovun "İki qəlbin kitabı" əsəri əsasında yaratdığı "İki qəlbin poeması" baleti olmuşdur. Rəqqasə Komde və müğənni Modan haqqındakı qədim Şərq əfsanəsi baletdə əsl fəlsəfi ümumiləşdirmə zirvələrinə qaldırılaraq sənətin əbədliliyinin, qüdrətinin rəmzinə çevrilmişdir. Arif Məlikov öz yaradıcılığının təbiətinə görə simfoniyaçıdır. Arif Məlikovun əsərləri onun yeni formalar, yeni konstruktiv yollar axtarışını əks etdirmklə müəllifin yaradıcılığının genişmiqyaslı olduğunu və rəngarəngliyini nümayiş etdirir. 2016-cı ildə Arif Məlikovun 28 cilddən ibarət "Not əsərlərinin tam külliyyatı" çap olunub. Bəstəkarlıqla yanaşı Arif Məlikov çox gözəl rəssamdır.

Əsərləri: "Məhəbbət əfsanəsi" (1961), "Ölümdən güclü" (balet) (1966), "Yer üzündə iki nəfər" (balet) (1969), "Əlibaba və qırx quldur" (balet, A. Məlikov) (1973), "İki ürək dastanı" (balet) (1981), "Yusif və Züleyxa" (1999).

Simfonik əsərlər: "Simfonik nağıl", Səkkiz simfoniya (1958-2000) – BSO üçün simfonik poemalar: "Nağıl", "Füzuli", "Metamorfozlar", "Axırıncı aşırım".

İnternetdə: www.books.google.com

23 Sentyabr – Xalq artisti Firəngiz Əhmədovanın 90 illiyi, (1928-2011)

Əhmədova Firəngiz Yusif qızı 23 sentyabr 1928-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur. 1955-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirmişdir. 1946-1951-ci illərdə Azərbaycan Radiosu Xorunun, 1951-1988-ci illərdə isə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. Azərbaycan, rus və Qərbi Avropa bəstəkarlarının operalarında müvəffəqiyyətlə çıxış etmişdir. Əsas partiyaları: Nərgiz, Gülzar ("Nərgiz", "Şah İsmayıl", M.Maqomayev), Nigar ("Koroğlu", Ü.Hacıbəyli), Sevil ("Sevil", F.Əmirov), Səriyyə ("Azad", C. Cahangirov), Sona ("Bahadır və Sona", S.Ələsgərov), Maro ("Daisi", Z.Paliaşvili), Aida ("Aida", C.Verdi), Toska ("Toska", C.Puccini) və s. "Sənsiz" (Ü.Hacıbəyli), "Ölkəm", "Sual" (A.Zeynallı), "Arzu" (Niyazi), "Heyran olmuşam" (Ə.Abbasov), "Oxuma gözəl" (A.Rzayeva) və s. Azərbaycan romanslarını, eləcə də klassik rus bəstəkarlarının (P.Çaykovski, S.Raxmaninov, S.Taneyev və b.) romanslarını sənətkarlıqla ifa etmişdir.

Firəngiz Əhmədova 1989-cu ildən Azərbaycan Opera və Balet Teatrında məşqçi-pedaqoq kimi fəaliyyət göstərir. SSRİ Ali Sovetinin (4-cü çağırış) və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin (5-ci çağırış) deputatı olmuşdur. Azərbaycanın "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. Xalq artisti Firəngiz Əhmədova 16 dekabr 2011-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: O olmasın, bu olsun (film, 1956), Konsert (film, 1961), Sevil (film, 1970), Azərbaycan elləri (film, 1976), Firəngiz Əhmədova (film, 2003).

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

24 Sentyabr – Xalq rəssamı, heykəltəraş Fuad Salayevin 75 illiyi, (1943)

Fuad Salayev 1943-cü ildə Bakı şəhərində anadan olub. Fuad Salayev təhsilini öncə Ə.Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbində sonra isə İ.Surikov adına Dövlət rəssamlıq məktəbində almışdır. Almaniya və Yuqoslaviyada keçirilən heykəltəraşlıq üzrə beynəlxalq simpoziumlarının, həmçinin respublikada və xaricdə keçirilən sərgilərin iştirakçısı olmuşdur. Əsərləri ABŞ, Rusiya, Kanada, İngiltərə, Fransa, İtaliya, Almaniya, Avstriya, Türkiyə və Yaponiyada muzey, fond, qalereya və şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır. Əsasən bürünc üzərində işləyir, həmçinin digər materiallardan istifadə edir. Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının prorektoru, xalq rəssamı, professor Fuad Salayevə Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının fəxri akademiki adı verilib. Ekspozisiyada Rəssamın – “Simvol ilə maili qüllə” (bürünc) “Şaquli”(bürünc), “Fəza kompozisiyası” (bürünc) işləri nümayiş olunur. 21 sentyabr 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasında heykəltəraşlıq sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

2 Sentyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Müslümov Valeh Əlizaid oğlunun 50 illiyi, (1968-1992)

Müslümov Valeh Əlizaid oğlu 1968-ci il 2 sentyabrda Lerik rayonunda doğulmuşdur. 1983-ci ildə 2 saylı Lerik rayon orta məktəbini səkkizinci sinfini bitirmiş və Sumqayıt şəhər 17 saylı peşə məktəbində dülgər ixtisasına yiyələnmişdir. Bir müddət Tikinti Trestinin Səyyar Mexanikləşdirilmiş dəstəsində çalışır. 1986-cı ildə hərbi xidmətə çağırılır, 1988-ci ildə ordudan tərxis olunaraq Sumqayıta qayıdır. 1991-ci ilin avqustunda DİN-nin Xüsusi Təyinatlı Milis Dəstəsində xidmətə başlayır. Şuşa, Tovuz və Qubadlıda keçirilən döyüş əməliyyatlarında iştirak edir. 1992-ci il aprel ayının 14-də Marquşevan kəndində gedən döyüşdə qəhrəmanlıq göstərir, qeyri-bərabər döyüşdə yaralanır, çoxlu qan itirdiyindən onun həyatını xilas etmək mümkün olmadı. Subay idi. Lerik rayonunda dəfn edilmişdir. Milli Qəhrəmanın adını daşıyan Lerik şəhər 2 nömrəli orta məktəbdə xatirə muzeyi açılıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 saylı fərmanı ilə Müslümov Valeh Əlizaid oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.orq

10 Sentyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hümbətov Fərhad Qənbər oğlunun 50 illiyi, (1968-1992)

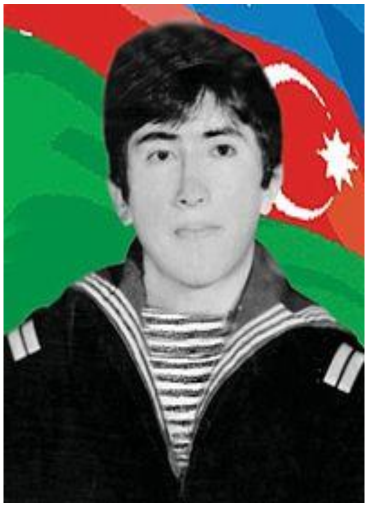

Hümbətov Fərhad Qənbər oğlu 10 sentyabr 1968-ci ildə Qərbi Azərbaycanın Qarakilsə (Quqark) rayonunun Arçut kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə burada orta məktəbin səkkizinci sinfini bitirmiş və Komanlı (Spitak) rayonundakı texniki-peşə məktəbində sürücü-mexanik peşəsinə yiyələnmişdir. Fərhad 1988-ci ildə İrkutsk şəhərində ordudan tərxis olunmuşdur. O zaman Hümbətovun valideynləri də digər azərbaycanlılar kimi tez-tez erməni təcavüzünə məruz qalır, təhlükə içərisində yaşayırdılar. O, bütün çətinliklərə baxmayaraq, doğma kəndinə qayıdır, ailəsini Bakıya köçürür. Bakı şəhəri Məişət Xidməti İdarəsində sürücü kimi əmək fəaliyyətinə başlayır. Fərhad 1990-cı il 20 Yanvar faciəsi zamanı təsadüf nəticəsində sağ qalmışdır. Həmin gecə ağır texnika ilə şəhərə daxil olan Sovet qoşun hissələri heç kimə aman vermədən qarşısına çıxan hər şeyi əzib keçirdi. Fərhad bir az da ləngisəydi, tankın altında qalacaqdı. O, bu hadisədən sonra bir tankçı kimi Vətənin keşiyində durmağı qarşısına məqsəd qoyur və 1991-ci ilin oktyabr ayında cəbhəyə gedir. Könüllülərdən ibarət Şıx batalyonunun sıralarında döyüşə atılaraq, bir neçə kəndin azad olunmasında böyük şücaət göstərir. Fərhadın döyüş yolu çox çətin olmuşdur.

1992-ci il martın 7-də Fərhad Hümbətov çox böyük fədakarlıqla, qəhrəmancasına Şuşa, Kosalar, Xankəndi istiqamətlərində uğurlu döyüş yolu keçmiş və düşmənin 5 postunu dağıtmışdır. Fərhad 1992-ci il 29 martda Xankəndi yaxınlığında sayca üstün olan erməni silahlıları ilə döyüşə girmiş, yaralıları xilas edə bilsə də, özü qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Subay idi. Bakı şəhəri Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Binəqədi rayonunda qəhrəmanımızın adına park salınmış, büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 saylı fərmanı ilə Hümbətov Fərhad Qənbər oğluna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Oktyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Oktyabr – Beynəlxalq Ahıllar Günü, (1992)
1 Oktyabr – Prokurorluq İşçiləri Günü, (1998)
1 Oktyabr – Beynəlxalq Musiqi Günü, (1975)
2 Oktyabr – Elektron Məktubun Yaranması Günü, (1971)
3 Oktyabr – Ümumdünya Memarlıq Günü, (1996)
4 Oktyabr – Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü, (1931)
5 Oktyabr – Beynəlxalq Müəllimlər Günü**, (**1966)
9 Oktyabr – Ümumdünya Poçt Günü, (1874)
10 Oktyabr – Yanğınsöndürənlər Günü, (2002)
11 Oktyabr – Dünya Qız Uşaqları Günü, (2011)
12 Oktyabr – Ümumdünya Yumurta Günü, (1996)
16 Oktyabr – "Uolt Disney" Şirkətinin Təsis Edildiyi Gün, (1923)
16 Oktyabr – Mütaliə bayramı, (1989)
16 Oktyabr – Ümumdünya Çörək Günü, (2006)
17 Oktyabr – Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü, (1992)
18 Oktyabr – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü, (1991)
20 Oktyabr – Beynəlxalq Kulinariya Günü, (2007)
20 Oktyabr – Energetiklər Günü, (2004)
22 Oktyabr – Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü, (1999)
24 Oktyabr – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü, (1945)
28 Oktyabr – Beynəlxalq Animasiya Günü, (2002)
30 Oktyabr – Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü, (1974)

Bu tarixi unutmayaq

2 Oktyabr – Xocavənd rayonunun işğalı günü, (1992)
29 Oktyabr – Zəngilan rayonunun işğalı günü, (1993)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Məsud Əlioğlunun 90 illiyi, (05.10.1928-1973)
Yazıçı, publisist, tənqidçi, tərcüməçi Vəli Həbiboğlunun 70 illiyi, (06.10.1948)
Yazıçı Emil Ağayevin 80 illiyi, (11.10.1938)
Yazıçı Rəhimə Zeynalovanın 100 illiyi, (12.10.1918)
Xalq şairi Məmməd Arazın 85 illiyi, (14.10.1933-2004)
Yazıçı Gülhüseyn Hüseynoğlunun 95 illiyi, (16.10.1923-2013)
Şair, publisist İslam Sadığın 65 illiyi, (16.10.1953)
Ədəbiyyatşünas, Mirəli Seyidovun 100 illiyi, (18.10.1918-1992)

Şair Əhməd Cəmilin 105 illiyi, (20.10.1913-1977)
Yazıçı, publisist, dramaturq Ağarəhim Rəhimovun 70 illiyi, (26.10.1948)
Yazıçı Əli Əmirlinin 70 illiyi, (30.10.1948)

İncəsənət

İtalyan bəstəkarı Cüzeppe Verdinin 205 illiyi, (10.10.1813-1901)
Əməkdar incəsənət xadimi, rəssam Feyzullayev Lətif Əbdülbaği oğlunun 100 illiyi, (13.10.1918-1987)
Xalq rəssamı Hüseynov Yusif İsmayıl oğlunun 90 illiyi, (15.10.1928-2009)
Xalq artisti, aktyor Mirzəağa Əliyevin 135 illiyi, (25.10.1883-1954)
Akademik, sənətşünas alim, rəssam Əfəndiyev Rasim Səməd oğlunun 90 illiyi, (30.10.1928-13.02.2010)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Nofəl Zahid oğlunun 55 illiyi, (04.10.1963-1991)
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Niftəliyev Cəmil Səmədxan oğlunun 50 illiyi, (05.10.1968-29.03.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Oktyabr – Beynəlxalq Ahıllar Günü, (1992)

Yaşadığımız cəmiyyət hamı üçündür. Gənclər, orta nəslin nümayəndələri, hətta ahıllar da cəmiyyətdə gedən inkişaf proseslərində iştirak edirlər. Yaşlıların həyat təcrübəsindən, bilik və bacarıqlarından bəhrələnmək isə nəsillər arasında körpü yaratmaq, varislik əlaqəsini bərpa etmək baxımından çox zəruridir. Cəmiyyətdə yaşayıb ondan kənarda qalmaq olmaz. Ahılların məşğulluğu, onların inkişaf prosesinə cəlb edilməsi, həm də sosial-iqtisadi durumun yaxşılaşması deməkdir. BMT-nin İnkişaf Proqramında son illər ərzində ahıllar problemi geniş yer tutur. 2002-ci ilin aprelində İspaniyanın paytaxtı Madrid şəhərində BMT-nin Ahıllar üzrə II Ümumdünya Məclisində belə bir fikir səslənmişdir ki, yaşlılar da cəmiyyətin bərabər hüquqlu vətəndaşlarıdır, onlara ehtiram göstərmək yüksək insani keyfiyyətdir. Adı-sanı, nəcib əməlləri ilə tanınan, bəlkə də heç tanınmayan, lakin ləyaqətlə yaşayan, həyat təcrübəsi ilə yeni nəsillərə nümunə olan ahıllar, həqiqətən, hörmətə layiqdirlər. Qocaların sərvəti onların həyat təcrübəsidir. Onlara qulaq asıb, dediklərinə əməl etməklə bu sərvətə sahib olmaq mümkündür. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev kimi yaşa dolmuş görkəmli siyasətçi və dövlət xadimi öz ölkəsini müvəffəqiyyətlə idarə etmişdir. Bu fakt bir daha sübut edir ki, yaşlı, ahıl insanların təcrübəsi əvəzolunmazdır. BMT-nin Baş Məclisi 1992-ci ildə ahılların müdafiəsi ilə bağlı Qətnamə qəbul etmişdir. Həmin Qətnamənin prinsiplərinə uğun olaraq hər il oktyabr ayının 1-i Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qəbul edilmiş, həmçinin 1999-cu il Beynəlxalq Ahıllar İli elan olunmuşdur. Bu məsələyə respublikamızda da ciddi diqqət yetirilir. 2001-ci il iyunun 22-də "Ahıllara sosial xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Qanuna əsasən ölkədə 70 yaşına çatmış Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, habelə Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ahıl sayılır. 1993-cü ildən başlayaraq hər il oktyabr ayının 1-i respublikamızda Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq Ahıllar Günü ərəfəsində respublikamızın şəhər və rayonlarında icra hakimiyyətləri, əmək kollektivləri, ictimai təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları rayon ərazisində yaşayan ahıl vətəndaşların ehtiyaclarını öyrənərək, onlar üçün bayram süfrələri, ərzaq bağlamaları təşkil edir, müxtəlif xeyriyyə, şəfqət və mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Oktyabr – Prokurorluq İşçiləri Günü, (1998)

Hər il oktyabr ayının 1-də Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun əməkdaşları öz peşə bayramlarını təntənə ilə qeyd edirlər.

Bu günün qeyd olunması tarixi zərurətdən yaranmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Nazirlər Şurasının 1 oktyabr 1918-ci il tarixli qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində prokurorluq orqanlarının fəaliyyətə başlamasını əsas tutaraq hər il oktyabr ayının 1-nin “Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd edilməsi barədə” 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Məhkəmə orqanlarından fərqli olaraq, bir çox dövlətlərdə prokurorluq müstəqil institut kimi xeyli sonralar yaranmışdır. Dövlət idarəetmə mexanizminin tərkib hissəsi kimi prokurorluğun əsası ilk dəfə XIV əsrin əvvəllərində Fransada kral IV Filip tərəfindən qoyulmuşdur. Onun vaxtında kral mənafelərinin prokurorluq tərəfindən təmsil edilməsi Qanunla (25 mart 1302) təsbit edilmişdi. Həm Qərb ölkələri, həm də Rusiya prokurorluqlarına bir örnək kimi təsiri olan Fransa prokurorluğunun təşkili və fəaliyyəti haqqında qanun isə 1586-cı ildə qəbul olunmuşdur. Müstəqil Azərbaycan dövlətində prokurorluq orqanlarının yaranma tarixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünə (1918-1920) təsadüf edir. 1918-ci il noyabr ayının 18-də Nazirlər Şurası tərəfindən “Azərbaycan Məhkəmə Palatası haqqında Əsasnamə” təsdiq edilmişdir. F.Xoyski, X.Xasməmmədov, A.Səfikürdski, T.Makinski AXC-nin ədliyyə nazirləri, eyni zamanda baş prokurorları olmuşlar. AXC-nin süqutundan sonra dövlət orqanları ilə yanaşı, prokurorluq və istintaq orqanları da ləğv olundu. Sovetləşmənin ilk illərində bütün hakimiyyət orqanlarının fəaliyyətinə nəzarət funksiyasını həyata keçirməli olan xüsusi orqanın yaradılması zəruriliyini nəzərə alaraq, Azərbaycan SSR MİK-in 11 iyul 1922-ci il tarixli "Azərbaycan SSR-nin dövlət prokurorluğu haqqında" Dekreti ilə Azərbaycan SSR-də sovet prokurorluğunun əsası qoyuldu. 1936-cı ilin iyulunda Azərbaycan SSR Prokurorluğu Xalq Ədliyyə Komissarlığının tərkibindən çıxarılaraq, birbaşa SSRİ Prokurorluğuna tabe edilməklə, ayrıca qurum kimi fəaliyyətə başlamışdır. Ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu sinfi mənafelərə xidmət edən orqandan qanunun aliliyinin, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına, cinayətkarlıqla mübarizəyə, qanunçuluğun qorunmasına xidmət edən orqana çevrilməklə, sivil və demokratik inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Oktyabr – Beynəlxalq Musiqi Günü, (1975)

“Bəstəkarlar öz əsərlərini yaradarkən, unutmamalıdırlar ki, bizim yaradıcılığımızı xalq qiymətləndirir. Çünki xalq yalnız yaradıcı, yalnız bəstəkar deyildir, xalq eyni zamanda misilsiz tənqidçi və musiqi əsərlərinin ən yaxşı “istehlakçısıdır”, xalq musiqi əsərlərinə diqqətlə yanaşır, yaxşını pisdən seçir”.

“İlk gözəl nəğmə və rəqs melodiyalarının yaradıcısı xalq özüdür. Bizə bu gün nümunə olan xalq nəğmələri əsrlərdən bəri işlənə-işlənə yaradılmış və yalnız bizim zəmanəmizdə həqiqi bədii formalar almışdır”.

Üzeyir Hacıbəyli,
bəstəkar

Bəşəriyyətin musiqi ilə tanışlığı çox qədim dövrlərdən başlayıb. Musiqi intəhasız, heç bir ölçüyə sığışmayan gücə malikdir...

Bir çox məşhur bəstəkarlar daxili dünyalarını, duyğularını, istək və arzularını ifadə etmək üçün musiqidən istifadə ediblər. Onların adı məhz musiqinin qüdrəti sayəsində tarixə və gələcək nəsillərin yaddaşına yazılıb. Musiqi heç vaxt qocalmır. İnsanlara bəxş edilən bu ilahi nemət bəşəriyyət var olduqca yaşayacaq. Beynəlxalq Musiqi Günü YUNESKO-nun qərarı ilə 1975-ci il oktyabrın 1-də təsis edilmişdir. Bu bayram hər il bütün dünyada ən yaxşı musiqiçilərin və incəsənət kollektivlərinin iştirak etdikləri möhtəşəm konsert proqramları ilə qeyd olunur. Həmin gün dünya musiqi xəzinəsinin qeyri-adi, bənzərsiz inciləri ifa edilir.

2000-ci ildə Çin arxeoloqları 2 min illik tarixi olan musiqi alətləri muzeyini aşkara çıxarmışlar. Azərbaycanda da musiqinin tarixi çox qədimlərə gedib çıxır. Qobustandakı qavaldaş daş dövründə yaşamış insanların istifadə etdikləri musiqi alətidir. Qobustan qayalarında qədim Azərbaycanın “Yallı” rəqs səhnələri təsvir olunmuşdur. Bu rəqsin uğurlu ov üçün ovsun mərasimi olduğu vurğulanmışdır. Görünür, Azərbaycan dilinin musiqi dili olması da buradan qaynaqlanır.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Oktyabr – Elektron Məktubun Yaranması Günü, (1971)

Elektron poçt – (Electronic Mail və ya E-Mail) hazırkı dövrdə insanlar arasında ən çox yayılmış ünsiyyət növüdür. Bu ünvan bir neçə saniyə ərzində İnternet şəbəkəsinin yerləşdiyi istənilən yerə nəinki mətn, veb-səhifə, hətta məktub halında olan istənilən faylı göndərməyə imkan verir. ABŞ və Avropadan başlayaraq bu rabitənin adı "e-mail" və ya "email" formasında yazılır. Elektron poçt – ünvan sahibinin asudə vaxtlarda açıb və oxuduğu rəqəmli poçt qutusuna göndərilən elektron poçt, mətn göndərişləri. İlk elektron poçt da bir çox texnoloji yeniliklərin başlanğıcı kimi əsgəri işlərdən ötəri çıxmışdır. 1960-cı illərin sonlarında hərbi sistem üçün sistemlər inkişaf etdirməyə çalışan Rels Tomlinson ilk olaraq 1971-ci il oktyabr ayında iki kompüter arasında fayl mübadiləsini həyata keçirmişdir. Tomlinson "The Times" qəzetinə müsahibəsində deyirdi: "İlk e-mailimdə nə yazdığımı mən də xatırlamıram. Yalnız aralarında bir metr məsafə olan iki kompüter arasında həyata keçirilən fayl transferi idi. Mesajlaşma üçün kiçik bir addım, insanoğlu üçün isə böyük bir sıçrama idi". E-mail 1990-cı illərə qədər çox inkişaf etdi. İnternetin 90-cı illərdə yayılmasıyla birlikdə e-mail çox əhəmiyyətli bir vasitəyə çevrildi. Belə ki, Amerikanın Kaliforniya Universiteti, Berkeleyin 2001-ci ildə açıqladığı statistik rəqəmlər bizə emailin nüfuzunu göstərdi. Araşdırmaya görə 2001-ci ildə gündə ortalama 31 milyard email göndərilirdi. 2008-ci ildə isə bu rəqəm 170 milyarda qədər çatdı. 2011-ci ildə isə bu rəqəmlər biraz daha artaraq 294 milyarda çatdı. Elektron ünvanla işləyərkən SMTP və POP3 protokollarından istifadə edilir. SMTP protokolu məktubun göndərilməsinə, POP3 protokolu isə məktubun çatdırılmasına cavabdehdir. Göndəriləcək poçt "elektron poçt qutusuna" yazılır. Bu poçt serverin daimi yaddaşında yerləşən kataloqdur və ona yalnız həmin poçt qutusunun abonenti daxil ola bilər. Abonent serverə müraciət edərkən poçtu oradan çıxarır, poçt qutusundan çıxarılan məktub serverdə saxlanılmır. Elektron məktubların ünvanı DNS sistemlərində qəbul olunmuş ünvanlardan fərqlənir. Abonent @ ünvan – @ ("ət" və ya "doq") işarəsi kompüterə məktubun göndərildiyi server ünvanı ilə abonentin adını ayırmağa kömək edir. Abonentin adını istifadəçi özü seçir. Sonra o poçt ünvanının qeydiyyatını keçirir və proqram təminatını nizamlayır. Müasir dövrdə ən geniş yayılmış poçt hostinq serverləri kimi Gmail.com, Yahoo!, Hotmail tanınır. MDB məkanında isə Yandex, Mail.ru, Rambler kimi poçt servisləri məşhurdur. **İnternetdə: www.books.google.com**

3 Oktyabr – Ümumdünya Memarlıq Günü, (1996)

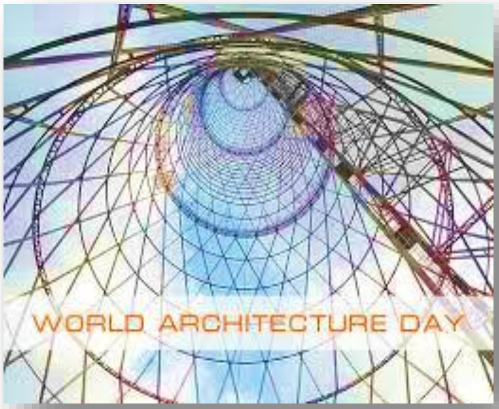

Dünya memarlarının və memarlıq incilərini sevən və dəyərləndirənlərin bayramı hər il oktyabrın ilk bazar ertəsində qeyd olunur. Ümumdünya Memarlıq Günü (World Architecture Day) Beynəlxalq Memarlar Birliyi (BMB) tərəfindən təsis olunmuşdur. BMB-nin 1985-ci ildə keçirilən yığıncağında bu bayramın 1 iyulda qeyd olunması qərara alınıb. Lakin 1996-cı ildə, BMB özünün Barselonada düzənlənən Baş Assambleyasında bayramın hər il oktyabrın ilk bazar ertəsi keçirilməsi haqqında qərar qəbul edib.

Beynəlxalq Memarlar Birliyi II Dünya müharibəsindən dərhal sonra, müharibə nəticəsində dağıdılmış şəhərlərin, yaşayış məskənlərinin və sənaye müəssisələrinin bərpası problemlərini həll etmək məqsədi ilə yaradılıb.

Hər il bayrama həsr olunmuş müxtəlif tədbirlər memarlıq üzrə müəyyən mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

4 Oktyabr – Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü, (1931)

Yaşadığımız dünya bizimlə eyni planetdə həyat sürən heyvanların da evidir. Lakin insan fəaliyyəti nəticəsində onların yaşaması, artması üçün bir çox çətinliklər ortaya çıxır. Müəyyən olunmuşdur ki, hər milyon il bütün bioloji növlərin 9 faizi məhv olur. Başqa sözlə desək, hər il canlı varlıqların 1-dən 5-ə qədər növü yox olur. Yer kürəsinin bütün tarixi boyu yoxolma sürəti beş dəfə artmışdır. Sonuncu dəfə tam kütləvi məhvolma 65 milyon il əvvəl, bütün dinozavrların nəsli kəsilərkən baş vermişdir.

Biz insanlar heyvanların dostu və qonşusu kimi onları qorumağa borcluyuq. İlk dəfə Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Gününü 1931-ci ildə nəsli kəsilməkdə olan növlərin acınacaqlı vəziyyətinə diqqəti cəlb etmək məqsədi ilə qeyd etməyə başlamışlar. Həmin vaxtdan başlayaraq, milli mənsubiyyətindən, dilindən, dinindən asılı olmayaraq, hər kəs tərəfindən oktyabrın 4-ü dünyada yaşayan heyvanların günü kimi qeyd olunur. Bu gün hər hansı insan, təşkilat və ya aksiya ilə bağlı deyil. Bu gün – planetdə yan-yana yaşayan bütün insanların və heyvanların günüdür. Bu gün, heyvanların mövcud problemləri haqqında insanların məlumatlandırılması, onların qorunması üçün maarifləndirilməsi və səylərinin birləşdirilməsi üçün çox önəmli bir gündür. Heyvanların qorunması işində hər bir insan iştirak etməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Oktyabr – Beynəlxalq Müəllimlər Günü, (1966)

"Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi vardır. Məhz müəllim doğma yurdumuzu sevməyi, hamının rifahı naminə vicdanla işləməyi müdrikliklə və səbirlə bizə öyrətmiş və öyrədir. Gələcək gənclərin, gənclər isə müəllimlərin əsəridir!"

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Hər il oktyabrın 5-i Beynəlxalq Müəllim Günü kimi qeyd olunur. 5 oktyabr 1966-cı ildə YUNESKO və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə çağırılan konfransda müəllimlərin peşə fəaliyyətinin şərtlərini təyin edən "Müəllimlərin statusu haqqında" adlı ilk sənəd imzalanmışdır. 1994-cü ildən isə həmin tarix YUNESKO tərəfindən Beynəlxalq Müəllim Günü kimi təsis edilmişdir. Bu günün qeyd olunması müəllimlərin cəmiyyətdəki mövqeyi, təhsil və inkişafdakı roluna diqqət çəkməyi nəzərdə tutmuşdur. Hal-hazırda "Müəllimlər Günü" dünyanın 100-dən çox ölkəsində ümumdünya səviyyəsində qeyd olunduğu halda, bəzi ölkələrdə müxtəlif tarixlərdə ayrıca olaraq milli səviyyədə keçirilir. Məsələn, müxtəlif əlamətdar hadisələr əsasında Müəllimlər Günü Albaniyada 8 mart, Cənubi Koreyada 15 may, Argentinada 11 sentyabr, Çində 28 sentyabr, Özbəkistanda 1 oktyabr, Türkiyədə isə 24 noyabr tarixlərində qeyd olunur. Müstəqil Azərbaycanda isə bu tarix 1993-cü il oktyabrın 5-də rəsmiləşdirilib. Beynəlxalq Müəllimlər Günü həyatını xalqın işıqlı gələcəyinə həsr edən müqəddəs peşə sahiblərinin bayramıdır. "Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi var. Mən dünyada müəllimdən şərəfli ad tanımıram" – deyən ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün illərdə müəllim əməyini yüksək qiymətləndirib, onlara böyük hörmətlə yanaşıb, təhsil işçilərinin maddi vəziyyətinin, rifah halının yaxşılaşdırılmasının qayğısına qalıb. Ölkəmizdə son illərdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən kompleks tədbirlər, Prezident İlham Əliyevin bu amili dövlət siyasətinin mühüm prinsipləri sırasına daxil etməsi, təhsil işçilərinə hərtərəfli qayğı dövlətin öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək əzmindən xəbər verir. İlham Əliyevin "Uşaqlar yaxşı məktəblərdə oxumalı, müəllimlər də yaxşı məktəblərdə işləməlidirlər" fikri artıq realllığa çevrilib. Ən şərəfli sənət müəllim sənətidir. Çünki bu günümüzün həkimini, polisini, vəkilini, kompüter mühəndisini, memarını hətta müəllimini belə müəllim yetişdirir. Əgər müəllim olmasa bu sadalananların heç biri olmaz. Günlər keçir, illər illərə calanır, insan çox şeyi unudur. Lakin heç zaman ilk müəllim yaddan çıxmır, xatirədən silinmir. Axı insana elm qapısının açarını ilk müəllim təqdim edir, onu əsrarəngiz bir dünya ilə müəllim qovuşdurur.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Oktyabr – Ümumdünya Poçt Günü, (1874)

Oktyabr ayının 9-da bütün dünyada poçt sahəsi işçilərinin peşə bayramı – Ümumdünya Poçt Günüdür. Ümumdünya Poçt İttifaqının (ÜPİ) XIV konqresinin qərarı ilə Ümumdünya Poçt Günü 1974-cü ildə ittifaqın yaranması günü qeyd olunur. 9 oktyabr 1974-cü ildə İsveçrədə 22 ölkənin nümayəndəliyi ilə Baş Poçt Birliyinin əsasını qoyan “Bern sazişi” imzalanıb. Bu gün ÜPİ-yə üzv olan 191 ölkənin hamısında qeyd olunur. 1978-ci ildə birliyin adı dəyişdirilərək Ümumdünya Poçt İttifaqı adlandırılıb. Ümumdünya Poçt Günü hər il 9 oktyabr tarixindən etibarən bir həftə ərzində – “Beynəlxalq məktub həftəsi” adı altında keçirilir. Azərbaycan ÜPİ üzvlüyünə 1993-cü ilin aprelində qəbul olunub. Bu hadisə respublikanın poçt sahəsi üzrə fəaliyyətinin genişlənməsinə böyük imkanlar yaradıb. Ölkəmizdə poçt sahəsini “Azərpoçt” Birgə Müəssisəsi təmsil edir. XX əsrin sonunda SSRİ-nin dağılması və respublikamızın müstəqillik əldə etməsi ilə poçt rabitəsinin inkişafında da yeni mərhələyə start verilib. Respublikada poçt və elektrik rabitəsinin təşkili və xidmətlərin göstərilməsi "Azərpoçt" İstehsalat Birliyi tərəfindən həyata keçirilməyə başlayıb. ÜPİ-nın məlumatına görə, beynəlxalq poçt öz müştərilərininin 6800 dilində danışır və dünyada ən böyük ölçüyə malik fiziki poçtdaşıma şəbəkəsidir.

Ümumdünya Poçt Günü çərçivəsində hər il keçirilən tədbirlər (nadir marka və açıqcaların tematik sərgisi, poçt markalarının şəkillərinin müsabiqəsi, müxtəlif maarifləndirici aksiyalar və s.) müəyyən mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Oktyabr – Yanğınsöndürənlər Günü, (2002)

2002-ci il oktyabr ayının 5-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hər il oktyabr ayının 10-nun ölkəmizdə yanğınsöndürənlərin peşə bayramı günü kimi qeyd olunması haqqında Sərəncam imzalamışdır.

Həmin tarixdən etibarən hər il oktyabrın 10-u Yanğınsöndürənlər günü kimi qeyd olunur. XX əsrin əvvəllərində yaradılan Azərbaycan Yanğından Mühafizə Xidmətinin əsas inkişaf dövrü ötən əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə yanğın təhlükəsizliyi sahəsi daha sistemli şəkildə inkişaf etməyə başladı. Yanğından Mühafizə Xidmətinin maddi-texniki və normativ-hüquqi bazası möhkəmləndirildi, kadr ehtiyatının yaradılmasına, şəxsi heyətin peşəkarlığının artırılmasına xüsusi diqqət yetirildi. 1997-ci ildə "Yanğın təhlükəsizliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul olunması yanğın təhlükəsizliyi və dövlət yanğın nəzarəti sisteminin təşkilinin hüquqi əsaslarını və prinsiplərini müəyyən etmişdir. Sonrakı dövrlərdə də Azərbaycanın yanğın təhlükəsizliyi xidməti inkişafda olmuş, yanğından mühafizə sistemləri təkmilləşdirilmiş, şəxsi heyətin sosial-məişət şəraiti yaxşılaşdırılmışdır.

Azərbaycanda Yanğından Mühafizə Xidməti 1918-ci ildə yaradılıb. Böyük tarixi yol keçmiş Azərbaycan yanğınsöndürmə xidmətinin fəaliyyəti indi bütün ölkəni əhatə edir. Qarabağ müharibəsində 24 yanğınsöndürən şəhid olub, onlardan 2-si Milli Qəhrəmandır.

İnternetdə: www.books.google.com

11 Oktyabr – Dünya Qız Uşaqları Günü, (2011)

“Uşaqlarınız arasında fərq qoymayın, fərqli davranacaq olsanız belə, qızlarınızı üstün tutun”. **Məhəmməd peyğəmbər**

Dünya Qız Uşaqları Günü 2011-ci ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən qəbul edilmiş və hər il oktyabr ayının 11-dən qeyd olunmağa başlanmışdır. Əvvəlcə, Türkiyə, Kanada Peru tərəfindən qəbul edilən bu gün getdikcə digər dünya ölkələri tərəfindən də qeyd edilməkdədir. Dünya Qız Uşaqları Gününün məqsədi qız və oğlan uşaqları arasında davam edən ayrı-seçkiliyə diqqət cəlb etmək və bunun qarşısını almağa təşviq etməkdir. 2012-ci ildə başlanılan bu hərəkatın ilk devizi "uşaq nikahları" olmuşdur. 2013-cü ilin əsas mövzusu isə BMT tərəfindən “təhsil” kimi müəyyənləşdirilmişdir. BMT ən nüfuzlu beynəlxalq missiya kimi uşaqlara qarşı ayrı-seçkiliyin bariz şəkildə müşahidə edildiyi təhsil, qidalanma, səhiyyə, şiddət və s. bu kimi sahələrdə müvafiq qurumlar və qeyri-hökumət təşkilatlarının səylərini istiqamətləndirərək qız uşaqlarının həyatı üçün fərqlilik yaratmağa təşviq edir. Qız uşaqlarının həyatı üçün ən böyük ağırlaşdırıcı hallardan biri də erkən evliliklərdir. Qlobal miqyasda 20-24 yaş qrupunda qadınların təxminən üçdə biri, yəni təxminən 70 milyon qadın 18 yaşa qədər ailə qurur. Bu problem, təəssüf ki, bu gün də belədir. 15-19 yaş arası hər 4 qızdan biri şiddət görür. Qız uşaqlarını qorumağın ən yaxşı yolu isə təhsildən keçir. Qız uşaqları təhsil almadıqda cəmiyyətlər çox istiqamətli erroziyaya məruz qalır. Bu vəziyyət ictimai ədalət və bərabərliyin pozulması, cəmiyyətlərin sağlam bir şəkildə gələcəyə köçməməsi, iqtisadiyyatın pozulması, sülh və rifah şəraitinin azalmasına səbəb olur. Bu səbəblərlə, qız uşaqlarımızın təhsil almalarının önündəki bütün maneələr aradan qaldırmalıdır. Çox böyük təəssüf hissi ilə bildirməliyik ki, dünyada üç qız uşağından birinin təhsil haqqı zorakılıq, yoxsulluq və irqçilik səbəbindən pozulur.

Qız uşaqlarının daha yaxşı təhsil almaları və həyat şəraitlərinin yaxşılaşdırılması isə hər ölkənin prioriteti olmalıdır. Dünyada və ölkəmizdə sülhü, firavanlığı, tərəqqini və rifahı ədalətli və bərabər olaraq böyütmək istəyiriksə, əvvəla qız uşaqlarımızın daha çox təhsil almalarına imkan verməli, onları gələcəyin innovativ qız uşaqları olmaları üçün elm və texnologiyalarla daha çox təmin etməliyik. Çünki həyatımızın sağlam və dayanıqlı olması bugünkü qızlarımızın sağlamlıq və təhsil səviyyələri ilə sıx şəkildə bağlıdır. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

12 Oktyabr – Ümumdünya Yumurta Günü, (1996)

Dünyanın bir çox ölkələrində oktyabrın ikinci cümə günü Ümumdünya Yumurta Günü (World Egg Day), deməli, bütün yumurtadan olan yeməkləri, omletləri və s. sevənlərin bayramı qeyd olunur. Yumurta ən universal qida məhsuludur, o bütün ölkələrin və mədəniyyətlərin kulinariyasında istifadə olunur. Kulinariyada yumurtadan ən müxtəlif formalarda istifadə etmək mümkündür.

Bayramın yaranma tarixi belədir: 1996-cı ildə Beynəlxalq Yumurta Komissiyası Vyanada keçirilən konfransında yumurtaya həsr olunmuş günün oktyabrın ikinci cümə günündə keçiriləcəyini elan etmişdir. Bu günlə bağlı yumurta mövzusunda müxtəlif tədbirlər keçirilir: ən yaxşı resept, ən yaxşı şəkil, mühazirələr, aksiyalar, flaşmoblar və s.

Son zamanlar yumurtanın orqanizmə təsiri haqqında müxtəlif fikirlər səslənsə də, yeni tədqiqatlar sübut etmişdir ki, yumurtadan imtina etmək olmaz. Yumurtada yüksəkdəyərli, tez həzm olunan zülal vardır. Dünyada ən çox yumurta Yaponiyada istifadə olunur. Yaponlar gündə ən azı bir yumurta yeyirlər. Amerikalılar isə ildə bir dəfə Nəhəng Omlet Günü keçirirlər.

Bu məhsulun faydası, gərəkliliyi heç kəsə sirr deyil. Yumurta insan qidasının ən universal məhsuludur və onda bir çox zəruri maddələr var. Gündə 1 yumurta nəinki zərərdir, hətta xeyirdir. Toyuq yumurtasından istifadə geniş yayılsa da, tovuzquşu, qırqovul, ördək, qaz yumurtaları da məişətdə istifadə olunur. Amma bu cür quşlar yalnız yay fəslində yumurta verirlər. Bunların içərsində ən böyük yumurta dəvəquşu yumurtasıdır ki, o da qışda olur. İki yumurta 100 qram ətə bərabərdir. Amma bu yumurtalardan həddən artıq deyil, lazımı miqdarda və düzgün qaydada istifadə edilməsi əsas şərtdir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Oktyabr – Mütaliə Bayramı, (1989)

Fransızlar kitabı çox sevirlər, hətta onlar üçün əvəzolunmaz olan kinodan da. Buna görə də məhz Fransada Mütaliə Bayramı yaranmışdır və bu bayram demək olar ki, birnəfəsə keçir. Hər yerdə həm klassik, həm də müasir ədəbiyyata həsr olunmuş konfranslar, görüşlər, seminarlar, mühazirələr keçirilir. İlk dəfə belə ənənə 1989-cu ildə Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilmişdir. Mütaliə edən insanlara təqdim olunan tədbir elə böyük şövqlə qarşılanmışdır ki, heç kəsdə Fransada yeni bayramın yarandığına şübhə qalmamışdır.

Mütaliə Bayramında məşhur yazıçılar öz oxucuları ilə görüşür, onlara özləri, yazdıqları və yazmaq niyyətində olduqları əsərləri haqqında danışır, ümumiyyətlə, ədəbiyyatla bağlı söhbətlər edirlər. Fransa televiziyası isə müxtəlif ədəbi cərəyanlara və onun inkişafında rol oynayan görkəmli şəxsiyyətlərə həsr olunmuş verilişlərə hədsiz geniş efir vaxtı ayırır. Fransada Mütaliə Bayramında çoxlu kitab yarmarkaları keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Oktyabr – "Uolt Disney" Şirkətinin Təsis Edildiyi Gün, (1923)

Uolt Disney müasir Avropa kinematoqrafiyasında hakimlik edən çoxsaylı nağıl və multiplikasiyanın əsl ustadı idi. Ömrünü elə də xoş keçirməyən Uolt Disney 1918-ci ildə hərbi xidmətə getmək istəyir, ancaq yaşının azlığı ona bu istəyini reallaşdırmağa imkan vermir. Belə olan halda o, tibb sahəsinə yönəlir və xaricə göndərilərək, bir il sanitar maşınında sürücü işləyir. Kanzas–Sitiyə qayıtdıqda Uolt kommersiya studiyalarının birində bədii direktor kimi işləməyə başlayır. Burada o, gənc rəssam Ayverksomla tanış olur və onlar bir yerdə studiya açırlar. Qısa zaman ərzində işlənmiş kamera əldə edərək, xronometrajı 2 dəqiqə olan reklam çarxları çəkirlər. Az sonra onlar Hollivud kino sənayesinə yaxın olmaq üçün studiyalarını Los-Ancelesə köçürürlər. Amma Uolt multiplikasiyaya olan həvəsini boğa bilmir. Bir gün o, cibində 40 dollarla şəhərdən çıxıb getmək istədikdə qardaşı Royla rastlaşır. Onlar olan-qalan bütün pullarını toplayıb 500 dollar da borc pul götürür və əmilərinin qarajında Disney Brothers studiyasını açırlar. Və burada "Alisa möcüzələr ölkəsində" ilk multipikasiya filmlərini yaradırlar. 1923-cü il oktyabrın 16-da qardaşlar New York distributoru Marqaritlə filmin çəkilişi üçün müqavilə bağlayır və studiyanın adını Uolt Disney company kimi dəyişirlər. 1948-ci ildə Uolt Disney multiplikasiya ilə yanaşı, özünün məşhur rəngli təbiət filmlərinin istehsalına başlayır. Bununla paralel olaraq o, uşaq filmləri üzərində də işləyir. 1955-ci ildə Disney Kaliforniyada "Attraksionlar parkı" adlı ilk Disneylandi açır. Ötən əsrin 60-cı illərində Disney Amerikada şəhər həyatını yaxşılaşdırmaq məqsədilə bir neçə layihə həyata keçirir. O, Manhettendən iki dəfə böyük ərazi olan istifadəsiz torpaq sahəsi alır. Burada əyləncə mərkəzləri, kurortlar, mehmanxanalar, motellər sənaye kompleksi, gələcəyin aeroportunu yerləşdirərək yeni Disney dünyası yaratmağı planlaşdırır. Ancaq şəhərciyin açılışı Uolt Disneyin ölümündən çox sonra, 1971-ci ildə baş tutur. Kaliforniya İncəsənət İnstitutu da elə onun adı ilə bağlıdır. Daha bir universitet şəhərciyi isə Los-Ancelesin şimal-şərqində, Valensia şəhərində yaradılıb. Sözügedən şəhərcikdə musiqi və təsviri sənətlə yanaşı, kinematoqrafiya, teatr, heykəltaraşlıq və moda tədris olunur. Uolt Disney hər şeydən əvvəl multiplikatordur. Onun filmlərini elə indi də, həm böyüklər, həm də uşaqlar sevə-sevə izləyirlər. Disney 1966-cı ildə dünyasını dəyişib. O, təltif olunduğu Oscarların sayına görə çempion hesab olunur. Uolt 59 dəfə namizədi olduğu bu mükafatın 26-sını əldə etməyi bacarıb.

İnternetdə: http://mid.az/maraq/10973-uolt-disney-shirketinin-tarixi.html

16 Oktyabr – Ümumdünya Çörək Günü, (2006)

Ümumdünya Çörək Günü Beynəlxalq çörək sexlərinin təşəbbüsü ilə 2006-cı ildə keçirilmişdir. Bu gündə 1945-ci il oktyabrın 16-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı yaranmışdır. Tanrı sovqatı olan çörək, milliyyətindən və dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün insanlar üçün müqəddəs nemətdir. Azərbaycanlılar çörəyi hər şeydən üstün tutur, onu duz ilə birlikdə süfrəyə birinci gətirir və süfrədən də axırda aparırlar. Çörək xalqın və bütövlükdə ölkənin sərvəti olmaqla yanaşı, həm də qüdrətidir. Əsl çörək bişirənlər qədim misirlilər sayılır. Sonralar çörəkbişirmə peşəsi qədim yunanlara da keçib. Onlar çörəyi gildən düzəldilmiş formalarda bişirirdilər. Həmin formalara "klibanos" deyirdilər. Qədim qotların çörəyə verdikləri "xlayfs", qədim alman dilində "xlayb", rusların "xleb", ukraynalıların "xlib", estonların "leyb" adları "klibanos" adından törənmiş sözlərdir. Dünyanın bir çox ölkələrinin arxeoloqları sübuta yetirmişlər ki, ilk çörək bitkisi müasir çovdar və buğda yox, şam olub. Misir ehramlarında aparılan axtarışlar zamanı tapılmış heykəlciklər və digər əşyalar göstərir ki, qədim misirlilər dəni üyüdüb un almaqla bərabər, undan çörək bişirməyi də bacarırdılar. Bişmiş çörəyin dadı tərkibindəki üzvi turşuların qədərindən asılıdır. İnsan həyatı boyu digər qida məhsulları ilə birlikdə təqribən 15 ton çörək yeyir. İnsanın sağlamlığı üçün çörək ancaq su ilə müqayisə edilə bilər. Bəlkə də, çoxları çörəyin gənclik vitamini sayılan E vitamininin, habelə PP və B qrupu vitaminlərinin mənbəyi olduğunu bilmirlər. Həmin vitaminlər insan beynini aktivləşdirir, onun yorulmasına və fəaliyyətsizliyinə imkan vermir. Çörəkdə həzm prosesini yaxşılaşdıran və orqanizmin təmizlənməsinə kömək edən sellüloz var. Çörək insan orqanizminin sulu karbonlara sutkalıq tələbatını təmin edir. Çovdar çörəyi çox faydalıdır. Çovdar çörəyi qanda xolesterinin miqdarını azaldır, maddələr mübadiləsini yaxşılaşdırır, orqanizmdən şlakları təmizləyir, onlarca xəstəliyin, o cümlədən onkoloji xəstəliklərin qarşısını almağa kömək edir. Çovdar çörəyi aşağı energetik dəyərə malik olduğu üçün bəzi ölkələrdə pəhriz ərzağı kimi istifadə olunur. Parisdə, Sankt-Peterburqda, Lvovda və sair yerlərdə çörək tarixi muzeyləri yaradılmışdır. Həmin muzeylərdə böyük sayda eksponatlar – qədim avadanlıqlar, müəssisə veteranlarının və onların qohumlarının muzeyə hədiyyə etdikləri sənədlər, şəxsi əşyalar, həbsxana kameralarında məhbusların çörəkdən hazırladıqları əşyalar, arxiv sənədlərinin surətləri, çörəyə aid nadir fotomateriallar saxlanır. **İnternetdə:** **www.books.google.com**

17 Oktyabr – Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü, (1992)

Bu günün tarixi 1987-ci ildən başlayır. 23 il əvvəl oktyabr ayının 17-də yüz minə yaxın insan 1948-ci ildə İnsan Haqları Haqqında Ümumi Deklarasiyanın imzalandığı Parisin Trokadero meydanına toplaşmışdı. Məqsəd bütün dünyadakı yoxsullara, aclıqdan əziyyət çəkən insanlara diqqət çəkməkdən ibarət idi. 1992-ci il 22 dekabr tarixində isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 17 oktyabr tarixini Yoxsulluqla Mübarizə Günü kimi elan etdi. Hal-hazırda bütün dünyada milyonlarla insan yoxsulluqdan, aclıqdan əziyyət çəkir. Dünyada bu qədər aclıq, yoxsulluq olmasının əsas səbəblərindən biri israfın qlobal səviyyədə artmasıdır. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT) və BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) məlumatlarına görə, dünyada istehlak üçün istehsal edilən hər 3 qidadan biri yeyilmədən zibilliyə atılır. Dünya səviyyəsində israf edilən qida miqdarı isə ildə 1.3 milyard tondur. Dünya Bankının hesabatlarına görə, inkişaf etmiş ölkələrin zibilliklərinə atılan qidalar dünyada acından ölən insanların 15 mislini doyuracaq səviyyədədir. Yəni, dünyada aclıq və ya qıtlıq problemi yox, sevgisizlik və laqeydlik problemi var. Yəni uşaqlar əslində acından ölmür, dəhşətli sistemin qorxunc nəticəsi olaraq həyatını itirir. Yaxşı planlama ilə israfın qarşısı alına bilər. Dünyadakı zənginliklər balanslı şəkildə bölüşdürülərək aclıq probleminin həll etmək mümkün olduğu halda, bu gün aclıq "dünyanın ən böyük 10 sağlamlıq riski"siyahısında hələ də birinci yerdədir. Bu mövzuda Fransa hökuməti başqa dövlətlərə də nümumə olacaq bir addım atıb. Parlamentdə qəbul edilən qanuna görə, topdan satışla məşğul olanlar əllərində qalan ərzaq məhsullarını artıq zibilliyə atmayacaq. Satılmamış qidanın istehlak edilə bilməyəcək səviyyəyə gətirilməsi də qadağan edilir. Satılmayıb əldə qalan qida bağışlanmalı, heyvan yemi olaraq və ya gübrə kimi əkinçilikdə istifadə edilməlidir. Fransanın atdığı bu addım, başda inkişaf etmiş ölkələr olmaqla, hər ölkənin həyata keçirməli olduğu vacib siyasətdir. Təəssüf ki, dünyadakı olduqca böyük kütlə öz varlığını hər şeydən önəmli görür. Bunun adı isə eqoizmdir. İsraf bəlasının yer üzündən silinməsi, ancaq insanların eqoizm və acgözlüklərini tərk etmələri ilə mümkün olar. Buna nail olmağın isə bir yolu var: sevgi. Sevgini bilməyən bir insana şəfqəti, qoruyuculuğu, paylaşmağı və paylaşmanın verdiyi xoşbəxtliyi öyrətməyin yolu yoxdur. Dolayısı ilə dünyanın üz-üzə qaldığı bu aclıq və qıtlıq faciəsinə diqqət çəkmək istəyənlər ilk öncə insanlara sevgini öyrətməklə işə başlamalıdırlar. Dünyada aclıqla mübarizə aparan qurumlar ilk öncə şəfqətin gözəlliyini insanlara tanıtmalı, sonra onlara yol göstərməlidirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Oktyabr – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü, (1991)

“Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, dönməzdir və bizim qarşımızda duran vəzifə dövlət müstəqilliyini qorumaqdan, əbədi etməkdən ibarətdir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

XX ərin sonlarında SSRİ-nin dağılması ilə yaranan tarixi şərait nəticəsində Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etmişdir. Nəhayət, 1991-ci il oktyabrın 18-də Ali Sovetin sessiyasında tarixi sənəd – “Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi Haqqında Konstitusiya Aktı” qəbul edilib. 1991-ci il dekabrın 29-da ümumxalq referendumunda məsələ müzakirəyə çıxarılıb və əhalinin 95%-i səsvermədə iştirak edərək ölkənin müstəqilliyinə, suverenliyinə və istiqlaliyyətinə səs verib. Azərbaycanın müstəqilliyi bərpa olunandan sonra dövlət bayrağı, himni və gerbi haqqında da qanunlar qəbul edilib. Tarix sübut edib ki, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq onu qazanmaqdan qat-qat çətindir. Tale elə gətirdi ki, Azərbaycan bir əsrdə iki dəfə müstəqillik əldə etmək, özünün suveren dövlətini yaratmaq imkanı qazandı. Təəssüf ki, birinci imkan xarici müdaxilə, daxili çəkişmələr və beynəlxalq təminatın olmaması səbəblərindən itirildi. 1918-ci ildə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay yaşadı. İkinci tarixi imkan bir də, təxminən, 70 il sonra yarandı. Sovet imperiyasının dağılması Azərbaycan xalqına öz milli müstəqilliyini bərpa etmək imkanı verdi. Müstəqilliyi elan edilmiş Azərbaycan Respublikası çox mürəkkəb tarixi şəraitdə fəaliyyət göstərməyə başladı. Azərbaycan müstəqilliyini ilk olaraq qardaş Türkiyə Respublikası (1991-ci il noyabrın 9-da) tanıdı. Azərbaycan Respublikasının BMT-yə üzv qəbul olunması ilə (2 mart 1992) onun beynəlxalq aləmdə de-fakto tanınmasına başlandı. İndi müstəqilliyimizin siyasi və iqtisadi sütunları getdikcə möhkəmlənir. Xalqın öz dövlətçiliyi sarıdan heç bir narahatçılığı yoxdur. Müstəqilliyin taleyini müəyyənləşdirən əsas amillər qorunub saxlanır, inkişaf etdirilir. Dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, iqtisadiyyatın inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılmasına eyni dərəcədə diqqət yetirilir. Azərbaycan bu gün həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən dünyanın qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilib.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası:25 cilddə.C.1-2.-Bakı, 2009-2010

20 Oktyabr – Beynəlxalq Kulinariya Günü, (2007)

Ümumdünya Kulinariya Təşkilatları Birliyi 2004-cü ildə İrlandiyanın Dublin şəhərində keçirdiyi beynəlxalq konfransda hər il oktyabrın 20-i Beynəlxalq Kulinariya Günü kimi elan edilməsi haqda qərar qəbul edib. Beynəlxalq Kulinariya Günü Azərbaycanda 20 oktyabr 2007-ci ildən etibarən təntənəli şəkildə qeyd olunur. Beynəlxalq Kulinariya Gününün bayram kimi keçirilməsi ona görə əhəmiyyətlidir ki, gənc nəsil Azərbaycanın milli kulinariyasının sirlərinə bələd olur, gələcəkdə ölkənin hüdudlarından kənarda xalqı layiqincə təmsil etmək imkanı qazanır. Hər xalqın özünəməxsus tarixi, ədəbiyyatı, folkloru, milli adət-ənənəsi olduğu kimi, özünəməxsus mətbəxi də mövcuddur. Xalqımızın milli mətbəx mədəniyyətinin öyrənilməsi və təbliği ilə məşğul olan Azərbaycan Milli Kulinariya Mərkəzi (AMKM) isə 1991-ci ildə yaradılıb. Bu təşkilat 1992-ci ildən Ümumdünya Kulinariya Təşkilatları Birliyinin üzvüdür. Ölkəmiz keçmiş SSRİ ərazisindən və Türk dünyasından bu quruma qəbul edilən ilk dövlət olub. 1993-cü ildə Azərbaycan komandası ilk dəfə Maltada keçirilən Dünya kulinariya çempionatına qoşulub və qızıl medalla vətənə dönüb. Çünki Milli Kulinariya Mərkəzi yarandığı gündən aparıcı kulinarları, səliqə-sahmanı və bu sahədə yaradıcılıq fantaziyası olan mütəxəssisləri ətrafında birləşdirib. Qatıldığı bütün yarışlarda birinciliyi əldən verməyən milli kulinariya ustalarımız dünyanın bir neçə ölkəsində xalqımıza məxsus zəngin mətbəx mədəniyyəti nümayiş etdiriblər. Hətta Malta Prezidenti Qvide de Marko, İngiltərə şahzadəsi Anna azərbaycanlı kulinarların əl qabiliyyətinə heyran qalmış, onları qəbul etmiş, mükafatlandırmışlar. Kulinariya özü də bir yaradıcılıqdır. Ölkəmiz 1998-ci ildən YUNESKO-nun Xalq Yaradıcılığı Təşkilatının da üzvüdür. Azərbaycanın mətbəx tarixinə, mədəniyyətinə də qısqanclıqla yanaşan bədnam qonşularımız bir neçə beynəlxalq yarışlarda xalqımıza məxsus xörəkləri, şirniyyatları və süfrəbəzəmə ənənələrini öz adlarına çıxaraq erməni mətbəxi kimi dünyaya tanıtmaq istəmişlər. Lakin həmin yarışlara qatılan, bəzən də həmin tədbirlərdə münsif kimi çıxış edən AMKM mütəxəssisləri isə tezliklə bunun qarşısını almışlar. Nəticədə erməni jurnalistləri və bu sahənin alim və mütəxəssisləri bəzi dünya yarışlarından təcrid edilmişlər.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Oktyabr – Energetiklər Günü , (2004)

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü il 13 oktyabr tarixli sərəncamı ilə hər il oktyabrın 20-si ölkəmizdə energetiklərin peşə bayramı kimi qeyd edilir. Məqsədyönlü enerji siyasəti dövlətin milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsində və iqtisadi inkişafında çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Müstəqillik illərində də ümummilli liderimiz ölkəmizdə enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasını diqqət mərkəzində saxlamış, bu sahənin maddi-texniki təchizatı xeyli gücləndirilmişdir. Bu gün ölkə Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə iqtisadiyyatın bütün sahələri, o cümlədən elektrik enerjisi üzrə proqramlar hazırlanaraq uğurla icra edilir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının uğurla həyata keçirilməsi iqtisadiyyatın hərəkətverici qüvvəsi olan elektrik enerjisi sistemində də böyük nailiyyətlərin əldə olunmasına geniş imkanlar yaratmışdır. Bu ordenli-titullu mütəxəssislər gələcəkdə estafeti gənclərə vermək üçün sabahın daha müasir elektrik avadanlıqlarını bacarıqla idarə edə biləcək gənc energetiklər nəslinin yetişdirilməsinə də xüsusi diqqət və qayğı göstərirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Oktyabr – Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü, (1999)

Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü YUNESKO-nun təşəbbüsü ilə 1999-cu ildən etibarən qeyd olunur. İlk dəfə bu günün qeyd olunmasını Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Birliyinin prezidenti Blanş Vullz elan edib. 2005-ci ildə bu bayramın rəsmi statusunu birliyin yeni prezidenti Piter Cenko təsdiqləyib.

2008-ci ildən bu günün qeyd olunması aylığa çevrilib (22 oktyabr – 22 noyabr). Bu isə hər bir məktəb kitabxanasına ay ərzində ən münasib tarixi seçərək bayramı qeyd etməyə imkan verir.

Kitabı uşaqlara ən yaxşı tanıdan kitabxanalardır. Burada ayrı-ayrı fənlərə aid əlavə materialları, tarixə, ədəbiyyata dair müxtəlif kitabları, ensiklopediyaları, bir sözlə, axtarılan sualların əksəriyyətinə cavab verəcək mənbələri tapmaq mümkündür.

İnternetdə: **www.books.google.com**

24 Oktyabr – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü, (1945)

Millətlər Cəmiyyəti 1927-ci ildə arbitraj və təhlükəsizlik üzrə xüsusi komissiya yaratdı. Həmin dövrdə Millətlər Cəmiyyətinin üzvü olan bütün ölkələr yeni müharibənin alovlanmasına yol verməmək üçün təntənəli şəkildə and içdilər. Ancaq andın mətni son dərəcə qeyri-müəyyən idi: dünyada heç bir ölkə başqa ölkəyə hücum edib müharibəyə başlaya bilməz. Tələb belə idi: bütün müharibələr müdafiə xarakteri daşımalıdır. Buna baxmayaraq, 1939-cu ildə Almaniya Çexoslovakiya və Polşaya soxuldu. Bununla da İkinci Dünya müharibəsi başlandı. Bu, Millətlər Cəmiyyətinin dağılması demək idi. İkinci Dünya müharibəsi (1939-1945) başa çatanda dünya xalqları bir daha qətiyyətlə dedilər: "Müharibə olmasın!" Çünki bu dəfə müharibə 60 milyon insanın həyatına son qoymuşdu. Əbədi sülhü bərqərar edib, möhkəmləndirən yeni beynəlxalq birliyin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, eləcə də dövlətlər arasında dinc əməkdaşlığı inkişaf etdirmək məqsədi ilə müstəqil dövlətlərin könüllü birləşməsi nəticəsində yaranan beynəlxalq təşkilat oldu. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci ilin aprelində ABŞ-ın San-Fransisko şəhərində keçirilən konfransda 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanmış və həmin ilin 24 oktyabrında qüvvəyə minmişdir. Odur ki, 24 oktyabr beynəlxalq aləmdə BMT Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunması üçün əsas məsuliyyət BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının üzərinə düşür. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasından əlavə, əsas orqanları bunlardır: Baş Məclis, İqtisadi və İctimai Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Məhkəmə və BMT Baş katibinin başçılıq etdiyi Katiblik. BMT sistemində 15 ixtisaslaşdırılmış təsisat da vardır. BMT-nin iqamətgahı Nyu-Yorkda yerləşir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul olunmuşdur. 2000-ci ildə BMT üzvlərinin sayı 189-a çatmışdır. BMT yarandığı vaxtdan bəri onun yeddi baş katibi olmuşdur: Treqvi Li (Norveç), Daq Hammarskold (İsveç), U Tan (Birma), Kurt Valdhaym (Avstriya), Havyer Peres de Kuel (Peru), Butros-Butros Qali (Misir), Kofi Annan (Qana). BMT-də rəsmi olaraq ingilis, ərəb, çin, fransız, rus və ispan dilləri işlənir. BMT-nin münaqişə zonalarında yerləşdirmək üçün müxtəlif ölkələrin hərbiçilərindən təşkil olunmuş və "mavi dəbilqəlilər" adlanan sülhməramlı qoşun kontingenti də vardır. Ermənistan ordusunun torpaqlarımızı işğal etməsi məsələsi dörd dəfə BMT-də müzakirə olunmuş, bu işğalı pisləyən və işğal olunmuş əraziləri qeyd-şərtsiz tərk etməyi tələb edən 822, 853, 874 və 884 №-li qətnamələr qəbul edilmişdir.

İnternetdə:www.books.google.com

28 Oktyabr – Beynəlxalq Animasiya Günü, (2002)

Beynəlxalq Animasiya Günü (International Animation Day) 2002-ci ildən etibarən qeyd edilir. Beynəlxalq Animasiya Filmləri Assosiasiyasının Fransa bölməsinin təşəbbüsü ilə, 1892-ci ilin 28 oktyabrında fransız rəssam və ixtiraçı Emil Reynonun icad etdiyi praksinoskopun ilk nümayişinin 110 illik yubileyi münasibətilə təsis olunub. Bu günün 125 illik tarixi var.

İxtiraçı "optik teatr" adlanan bu cihaz vasitəsilə əllə çəkilmiş rəsmləri hərəkətə gətirib. Animasiya sənəti bu gün elə bir dövrünü yaşayır ki, ona nəinki uşaqlar, böyüklər də həvəslə baxırlar. Baxmayaraq ki, Hollivud maraqlı animasiya məhsulu ilə bizi tez-tez sevindirir, lakin milli cizgi filmlərimizin yaddaşımızda öz yeri var.

Azərbaycanda 1969-cu ildən bu günə qədər 92, son 10 ildə isə təxminən 20-yə yaxın cizgi və animasiya filmi istehsal edilib. Filmlərin nümayişinə gəlincə F.Əhmədov bildirdi ki, kinoteatra ən azı 1 saatlıq film verilməlidir. Bizim filmlərin böyük əksəriyyəti 10 dəqiqəlikdir. Səbəb isə animasiyanın böyük vaxt və zəhmət tələb etməsidir. Ona görə də tammetrajlı animasiya filminin istehsalı nəzərdə tutulub və onun prokatı təşkil olunacaq.

İnternetdə:www.books.google.com

30 Oktyabr – Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü, (1974)

Bu günün tarixi 1974-cü il 30 oktyabr tarixində keçmiş SSRİ-də məhkum olunmuş siyasi məhbus Kronid Lyubarski tərəfindən Mordovia və Perm düşərgələrinin digər məhbusları Beynəlxalq Siyasi Məhbuslar Gününü həbsxanada aclıq edərək, siyasi repressiya qurbanlarının xatirəsinə şam yandırmaqla qeyd etməyə başlayıblar. Elə həmin gün Sergey Kavalyov Andrey Saxarovun evində mətbuat konfransı təşkil edərək həbsxanada keçirilmiş bu aksiya barədə məlumat verib, həbsxana düşərgəsindən bəzi sənədləri ictimailəşdirib və siyasi məhbusların sözlərini ictimaiyyətə çatdırıb. Bir neçə aydan sonra bu mətbuat konfransının təşkili Kavalyovun ittihamnaməsinin tərkib hissələrindən birinə çevrilib. Bu hadisədən sonra oktyabrın 30-u Beynəlxalq Siyasi Məhbuslar Günü və Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

2 Oktyabr – Xocavənd rayonunun işğalı günü, (1992)

“Düşmən Azərbaycana məqsədli şəkildə vurduğu bu ziyanın əvəzini mütləq alacaq, Qarabağ torpağı düşmən tapdağı altında qalmayacaq!”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Xocavənd rayonu 1991-ci ildə Martuni və Hadrut rayonlarının bazasında yaradılıb. Ərazisi 1458 kvadratkilometr olan rayonda 1 şəhər, 2 qəsəbə, 81 kənd olub. Xocavəndin azərbaycanlılar yaşayan Tuğ və Salakətin kəndləri 1991-ci il oktyabrın 30-da, Xocavənd kəndi noyabrın 19-da, Naxullu kəndi isə 1992-ci il yanvarın 9-da işğal edilib. 1992-ci il fevralın 17-də isə ermənilər rayonun Qaradağlı kəndinin dinc sakinlərinə qarşı əsl soyqırım aktı həyata keçiriblər. Hər tərəfdən əlaqəsi kəsilən Qaradağlıya hücum edən ermənilər kəndi yandıraraq, dinc sakinlərə amansızlıqla divan tutublar. 800 nəfərdən çox sakini olan kənddə işğal zamanı 118 nəfər əsir götürülüb, 33 nəfər güllələnib. Erməni cəlladları öldürülənləri və yaralıları bir yerdə təsərrüfat quyusuna tökərək üstünü torpaqlayıblar. Ümumilikdə əsir götürülənlərdən 68 nəfər öldürülüb, 50 nəfər böyük çətinliklərlə əsirlikdən azad edilib. Kənddə 200 ev, bir mədəniyyət evi, 320 yerlik orta məktəb binası, 25 çarpayılıq xəstəxana binası və digər obyektlər dağıdılıb. 1992-ci il oktyabrın 2-də rayonun Əmirallar, Muğanlı və Kuropatkin kəndləri, 1993-cü il iyulun 23-də Günəşli, avqustun 20-də Xətai kəndləri ermənilər tərəfindən işğal edilib və yandırılıb. Düşmənə qarşı mərdliklə vuruşan xocavəndlilərin 145 nəfəri şəhid olub. Zəngin təbii sərvətləri, abidələri olan qədim yaşayış məskənlərindən sayılan Xocavənd son 20 ildə ermənilər tərəfindən talanıb, abidələr dağıdılıb, zəngin təbii meşələr qırılaraq məhv edilib, nadir bitki və ağac növlərinin kökü kəsilib.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə Qaradağlı faciəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində son illər xeyli iş görülüb. 2008-ci il oktyabrın 4-də Beyləqan rayonunda xocavəndlilər üçün salınan qəsəbənin açılışında iştirak edən Prezident İlham Əliyev demişdir ki, bu faciə haqqında hamı bilməlidir. Artıq Qaradağlı faciəsindən bəhs edən “Soyqırım – Qaradağlı” adlı film çəkilib, bu istiqamətdə tədbirlər indi də davam etdirilir. Xocavəndlilər inanırlar ki, Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü siyasəti, qətiyyəti sayəsində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunacaq, işğal altında olan bütün ərazilərimiz azad ediləcək, qətlə yetirilən günahsız insanların qanı yerdə qalmayacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Oktyabr – Zəngilan rayonunun işğalı günü, (1993)

"Zəngilanda Azərbaycan xalqının milli mədəniyyətini əks etdirən tarixi abidələr var. Azərbaycan xalqının həyatını əks etdirən tarixi hadisələr baş vermişdir. Zəngilanda keçmiş əsrlərdə də xalqımızın çox hörmətli, dəyərli insanları yaşayıblar, yaradıblar və beləliklə də Zəngilan həm öz təbiətinə görə həm o torpaq üzərində insanların qurduqlarına, yaratdıqlarına görə və bugünkü nəsillərə çatdırdıqları irsə görə Azərbaycanın qiymətli bir diyarıdır, qiymətli bir hissəsidir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Zəngilan ərazisi ən qədim insanların yaşayış məskənlərindən hesab olunur. Bu ərazidə mövcud olan bir neçə mağara (Əsgülüm və Süsən dağlarında) burada ibtidai insanların yaşayışından xəbər verir. Zəngilan rayon kimi 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Rayonun sahəsi 707 kvadratkilometr, əhalisi isə 35.351 nəfər olmuşdur. Rayonda bir şəhər, bir şəhər tipli qəsəbə, bir qəsəbə, 81 kənd var idi. Mərkəzi Zəngilan şəhəridir. XX əsrin sonu Azərbaycan xalqının tarixinə faciələrlə dolu bir dövr kimi yazıldı. Təqvimimizdə daha bir qara günün sayı artdı – 29 oktyabr (1993-cü il) Zəngilan müharibə alovunun qasırğasını 1990-cı ildən daha tez-tez hiss etməyə başladı. Ermənilər dəmir yolunu bağlayır, qatarları saxlayır, adamları girov götürürdülər. Xronoloji ardıcıllığa qısa nəzər yetirək: 1992-ci ilin yanvar ayının sonunda ermənilərin Zəngilana mütəşəkkil hücumları başlayır. Fevralın 1-də Günqışlaq, Qazançı, Dərəli və Vejnəli kəndlərinə basqın edirlər və bu kəndlər düşmənin nəzarəti altına düşür. 2 həftə sonra Qazançı və Dərəli kəndləri azad edilsə də, Seyidlər kəndi mühasirədə qalır. İyulun 6-da düşmən rayon mərkəzini atəşə tutur. Oktyabrın 20-də ermənilərin döyüş təyyarələri rayon mərkəzini bombalayır. Beləliklə də, 1992-ci ilin sonuna Zəngilanın 13 yaşayış məntəqəsi, bir çox strateji yüksəklikləri düşmənin əlinə keçir. Bununla da rayonun işğalının əsası qoyulur...

Zəngilanda nəyimiz qaldı? Zəngilan boyda Vətən! Dünyada ikinci, Avropada birinci nadir çinar meşələri, torpaq üzərində olan bütün var-dövlət, 67 məktəb, 56 kitabxana, 34 klub, 9 mədəniyyət evi, 7 xəstəxana, 6 iri dəmir yol stansiyası, 2 şərab zavodu, konserv zavodu, dəmir yol deposu... Zəngilan rayonunda erməni təcavüzü nəticəsində Milli Ordunun 33 nəfər döyüşçüsü qəhrəmancasına həlak olmuş, 7 nəfər polis işçisi itkin düşmüşdür. Zəngilan 200 nəfərdən çox şəhid vermiş, 12800 uşaq zərər çəkmiş, 395 uşaq yetim qalmışdır. 44 nəfərin aqibəti bəlli deyil, 127 nəfər isə müharibə əlilidir.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər
5 Oktyabr – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Məsud Əlioğlunun 90 illiyi, (1928-1973)

Məsud Əlioğlu 5 oktyabr 1928-ci ildə Qubadlı rayonunun Mahmudlu kəndində dünyaya gəlib. 1946-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olub. Universiteti bitirdikdən sonra elmi fəaliyyətini Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə başlayıb. 27 yaşında "Nəsrimizdə vətəndaş müharibəsi mövzusu" adlı elmi tədqiqat əsərinə görə filologiya elmləri namizədi, 40 yaşında "Azərbaycan sovet nəsrinin inkişaf yolları" mövzusu üzrə yazdığı elmi tədqiqat əsərinə görə filologiya elmləri doktoru dərəcəsinə layiq görülüb. 100-ə qədər məqalənin, monoqrafiyaların, Nizami, Füzuli, M.F.Axundov, N.Vəzirov, S.S.Axundov, Ə.Haqverdiyev, C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, M.Hadi, H.Cavid, Y.V.Çəmənzəminli, Şeyx Məhəmməd Xiyabani, Şəhriyar və digər bu kimi ədiblərin yaradıcılığını, həmçinin yaşadığı dövrün çağdaş ədəbiyyatının mənzərəsini işıqlandıran dəyərli kitabların müəllifidir. Əsərləri sovet dönəmində yasaq olunmuş Hüseyn Cavidə ədəbi bəraət qazandırmış ilk silsilə məqalələrin və fundamental "Hüseyn Cavid" monoqrafiyasının müəllifidir. O, xalq yazıçısı Əli Vəliyevin oğlu, yazıçı Afaq Məsudun atasıdır. Məsud Əlioğlu cəmi 44 il ömür sürərək, 1973-ci ilin 23 iyun ayında Bakı şəhərində vəfat edib.

Kitabları: "C.Məmmədquluzadənin dramaturgiyası" (1954), "S.S.Axundov" (1956), "Məfkurə dostları" (1961), "Ədəbiyyatda yeni insan" (1964), "Məslək qardaşları" (1966), H.Cavidin romantizmi – Azərnəşr, 1975, "Məhəbbət və qəhrəmanlıq" (1979), "Amal və sənət" (1980), "Darıxan adamlar" (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

6 Oktyabr – Yazıçı, publisist, tərcüməçi Vəli Həbiboğlunun 70 illiyi, (1948)

Məcidov Vəli Həbib oğlu 1948-ci il oktyabrın 6-da Bakıda anadan olmuşdur. Burada 201 saylı şəhər orta məktəbini bitirmişdir (1967). Azərbaycan Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq və biblioqrafiya fakültəsində təhsil almışdır (1967-1971). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan mətbuat komitəsində nəzarətçi redaktor kimi başlamışdır (1971-1972). Azərnəşrdə redaktor (1975-1984), məlumat ədəbiyyatı redaksiyasının müdiri (1984-1986), "Gənclik" nəşriyyatında elmi-kütləvi ədəbiyyat redaksiyasının müdiri (1986-1992), Azərbaycan EA-nın Milli Münasibətlər İnstitutunun milli mədəni və etnodil şöbəsində böyük elmi işçi, orada Azərbaycan diasporu şöbəsinin müdiri (1992-1993), millətlərin və milli münasibətlərin tarixi və nəzəriyyəsi şöbəsinin müdiri (1993-1994), həmin institutun direktor müavini (1994-2002) işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1969-cu ildən başlamışdır. Bundan sonra dövrü mətbuatda hekayə, publisistik məqalə, rəy və s. dərc etdirmişdir. Bədii tərcümə ilə ardıcıl məşğuldur. "Dünyamızı yaşadaq", "Əsgər rəşadəti", "Didərginlər", Şahidlər" toplularında publisist yazıları çap olunmuşdur. Uşaqlar üçün bir sıra "Bilgə xaqan" (1993), "Mete xaqan" (1993), Tanrı qılıncı Atilla" (2001) bədii – tarixi kitab yazıb nəşr etdirmişdir. Külli miqdarda elmi, ədəbi-publisistik kitabların redaktoru olmuş, əksəriyyətinə ön söz yazmışdır. 80-ci illərdən türk xalqlarının tarixi, fəlsəfi dünya görüşü, mifik baxışları istiqamətində elmi tədqiqat işləri üzərində çalışır. "Quruluş" və "Respublikaçı", "Açıq fikir" qəzetlərinin baş redaktoru olmuşdur (1992-1994).

Kitabları: "Birgə xaqan" (1993), "Mete xaqan" (1993), "Tanrı qılıncı – Atilla" (2001), "Türk xalqlarının soykökünü və tarixini düşünərkən" (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

11 Oktyabr – Yazıçı Emil Ağayevin 80 illiyi, (1938)

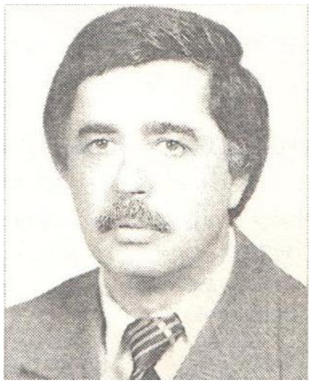

Ağayev Emil Güləli oğlu 1938-ci il oktyabrın 11-də Qazaxıstanın Çimkənd şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-1961). Azərbaycan Dövlət Universitetinin aztirajlı qəzetində ədəbi işçi, "Molodyoj Azerbaydjana", "Vışka" qəzetlərində əvvəlcə mədəniyyət, sonra felyeton və oçerk şöbələrinə rəhbərlik etmişdir. Bədii yaradıcılığında oçerk, esse, publisistik məqalələrlə yanaşı, Azərbaycan ədəbiyyatından rus dilinə tərcüməyə xüsusi diqqət yetirir. Onun ssenariləri əsasında bir sıra sənədli, həmçinin tammetrajlı bədii-publisistik "Semya-semya" (1982), "Ya jivu v Baku" (1985) və bədii "Rıtsari çernoqo ozera" (1984) filmləri çəkilmişdir.

Kitabları: "Atalardan soruşun" (1980), "Oğurlanmış vəzifə" (1993) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

12 Oktyabr – Yazıçı Rəhimə Zeynalovanın 100 illiyi, (1918)

Zeynalova Rəhimə Abutalıb qızı 1918-ci il oktyabrın 12-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1940-1945). Əmək fəaliyyətinə "Azərbaycan qadını" jurnalı redaksiyasında məsul katib kimi başlamışdır (1938). Sonra "Gənc işçi" qəzeti redaksiyasında məktəb şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləmişdir (1939-1944). Ədəbi yaradıcılığa 1940-cı ildə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə çap olunan "Laçın" adlı ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Rəhimə Zeynalova "Azərbaycan müəllimi" qəzetində ədəbi işçi, şöbə müdiri, "Azərbaycan qadını" jurnalının baş redaktoru, "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında məsul katib, ədəbi işçi olmuşdur (1944-1968). İki dəfə Bakı Sovetinin deputatı seçilmişdir (1956-1957). Xidmətlərinə görə "Qırmızı əmək bayrağı" ordeni ilə təltif olunmuşdur (1960).

Kitabları: "Hekayələr" (1956), "İki ürək" (1963), "Qonşular" (1982) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

14 Oktyabr – Xalq şairi Məmməd Arazın 85 illiyi, (1933-2004)

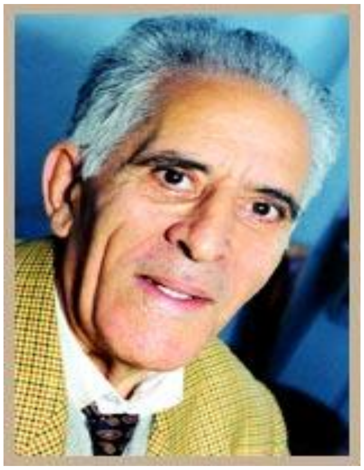

İbrahimov Məmməd İnfil oğlu 1933-cü il oktyabr ayının 14-də Şahbuz rayonunun Nursu kəndində anadan olub. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda təhsil alıb. Tələbəlik illərində institutda yazıçı İsmayıl Şıxlının rəhbərlik etdiyi ədəbiyyat dərnəyinin məşğələlərində fəal iştirak etmişdir. Burada bəyənilən "Yanın, işıqlarım" şeiri 1952-ci ildə çap edilib. 1954-cü ildə ali təhsilini başa vuran Məmməd Araz əmək fəaliyyətinə doğma kəndindəki orta məktəbdə müəllimliklə başlayıb, sonra Bakıya köçüb Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Baş Mətbuat İdarəsində müvəkkil işləyib. 1959-1961-ci illərdə Moskvada Yazıçılar İttifaqı nəzdindəki Ali Ədəbiyyat Kurslarının müdavimi olub. Sonra "Ulduz" jurnalının məsul katibi, "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında baş redaktorun müavini olmuşdur. 1974-cü ildən ömrünün sonuna kimi "Azərbaycan Təbiəti" jurnalının baş redaktoru olub. Uzun müddət Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının poeziya bölməsinə rəhbərlik edib. Xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının İstiqlal ordeni (1995), bir medalla və Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanları ilə təltif edilmişdir. Hacı Zeynalabdin Tağıyev adına milli mükafatın laureatıdır (1992). Onun adına "Məmməd Araz" mükafatı təsis olunmuşdur (1993-cü ildən). 2004-cü ilin 1 dekabrında Bakıda vəfat edib və Fəxri Xiyabanda dəfn olunub. Məmməd Arazın adının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidenti iki dəfə Sərəncam imzalayıb. Bakının "Gənclik" metro stansiyası yaxınlığında, Atatürk prospekti ilə kəsişən Teymur Əliyev küçəsi bundan sonra Məmməd Arazın adını daşıyacaq.

Kitabları: "Sevgi nəğməsi" (1959), "Üç oğul atası" (1961), "Mən səni taparam" (1963), "Araz axır" (1964), "Anamdan yadigar nəğmələr" (1966), "Ömür karvanı" (1967), "İllərdən bəri"(1969), "Qanadlı qayalar" (1973), "Atamın kitabı" (1974), "Həyatın və sözün rəngləri" (1975), "Oxucuya məktub" (1978), "Aylarım, illərim" (1979), "Dünya sənin, dünya mənim" (1983), "Dünya düzəlmir" (1992), "Daş harayı" (1993), "Qayalara yazılan səs" (1994), "Yol ayrıcında söhbət" (1997), "Sənətdə son mənzil olmur" (2001), "Ağlayan qayalar" (2002), "Vətən deyin" (2003), "Əsgər andı" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

16 Oktyabr – Yazıçı Gülhüseyn Hüseynoğlunun 95 illiyi, (1923-2013)

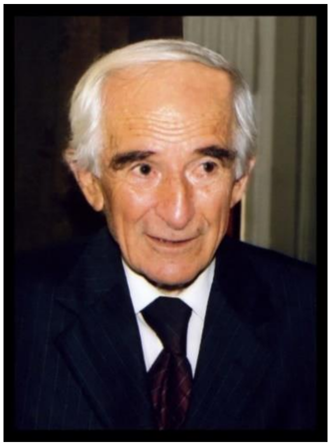

Abdullayev Gülhüseyn Hüseyn oğlu 1923-cü il oktyabrın 16-da Azərbaycanın Masallı rayonunun Mollaoba kəndində anadan olmuşdur. 3-4 yaşında ikən ailəsi Bakıya köçdüyündən orta təhsilini burda almışdır. 1947-ci ildə ADU-nun filologiya fakültəsini bitirmiş, aspiranturaya qəbul olunmuş, lakin şəxsiyyətə pərəstiş dövründə həbs edilmiş, 25 il azadlıqdan məhrum olunmuşdur. 1956-cı ildə ona tam bəraət verilmiş, aspiranturaya bərpa edilmişdir. Universitetdə müəllim saxlanmışdır. Universitetin Azərbaycan sovet ədəbiyyatı kafedrasının professoru, filologiya fakültəsi elmi şurasının üzvü olmuşdur. "Ana" adlı ilk hekayəsi 1944-cü ildə, "Bənövşə əfsanəsi" adlı ilk mənsur şeiri isə 1946-cı ildə işıq üzü görmüşdür. M.Müşfiq barədə elmi monoqrafik əsərin, çoxlu tədqiqat xarakterli məqalələrin müəllifidir. Oçerk, povest və elmi-tədqiqat əsərləri yazsa da, bədii yaradıcılığında mənsur şeir və hekayə başlıca yer tutur. Azərbaycan ədəbiyyatında mənsur şeirin yaradıcısı kimi tanınır. Gülhüseyn Hüseynoğlu 8 iyul 2013-cü ildə vəfat etmişdir.

Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının V qurultayından idarə heyətinin üzvüdür. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin X qurultayında birliyin nəsr bölməsinin rəhbəri seçilmişdir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. İndiyədək otuza yaxın kitabı kütləvi tirajla buraxılmışdır. Mikayil Müşfiq adina 18 N-li məktəbdə dərs demişdir.

Kitabları: “Xəzərin qoynunda” (1957), “Bir ömrün çıraqları”(1958), “Poylunun gənc çobanı” (1958), “Etiraf” (1961), “Nigarançılığın sonu” (1963), “Mənsur şerlər” (1964), “Ay nur çiləyəndə” (hekayələr və mənsur şeirlər) (1964), Yaşatmaq üçün (hekayələr və mənsur şeirlər) (1966), “İtmiş keçi” (1967), “Müşfiq” (həyat və yaralıcılığı) (1968), “İnsan” (mənsur şeirlər) (1968), “Beşincilər” (hekayələr) (1969), “Gözəl” (mənsur şeirlər) (1970), “Sübh çağı” (1970), Mücrü (mənsur şeirlər) (1972), “Simic” (1986), “Çətin yol” (1987), “Kişi kimi” (1992) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

16 Oktyabr – Şair, publisist İslam Sadığın 65 illiyi, (1953)

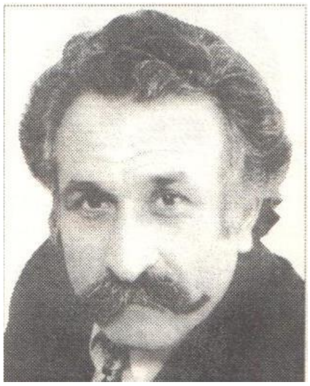

Sadıqov İslam Hüseyn oğlu 1953-cü il oktyabrın 16-da Azərbaycanda Tovuz rayonunun Samanlıq kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda təhsil almışdır (1973-1978). Bir müddət Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində işləmişdir (1978-1983). Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında kiçik redaktor, redaktor, vəzifələrində çalışmışdır (1984-2004). Bədii yaradıcılığa kiçik yaşlarından başlamışdır. Şeirləri dövri mətbuatda və almanaxlarda müntəzəm dərc olunmuşdur. "Səməd Vurğunun aforizmləri"ni (1987) və Aşıq Ələsgər haqqında şeirləri (1999) toplayıb tərtib edib ön sözlə kütləvi tirajla çap etdirmişdir.

Kitabları: "Torpaq səxavəti" (1983), "Dəyişmə havanı" (1986), "Leyla bulağı" (1989), "Susmaq qızıl deyilmiş" (1992), "Analar anar, ağlar" (1993), "Ağrı, ürəyim ağrı" (1995), "Koroğlu kim olub" (1998), "Qanlı saz" (2002), "Qanlı çay daşı" (2003), "Yelimə uçan buludlar" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

18 Oktyabr – Ədəbiyyatşünas Mirəli Seyidovun 100 illiyi, (1918-1992)

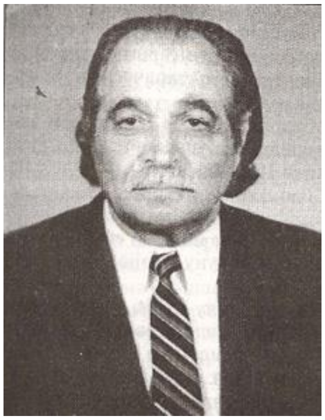

Seyidov Mirəli Mir Ələkbər oğlu 1918-ci il oktyabrın 18-də Qərbi Azərbaycanın İrəvan şəhərində bəy ailəsində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda təhsil almışdır (1938-1944). AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyinin orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri (1945-1953), Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda orta əsrlər şöbəsində baş elmi işçi (1953-1960), ədəbi əlaqələr şöbəsində baş elmi işçi (1960-1967), şöbə müdiri (1967-1980), Azərbaycan mifologiyası və orta əsrlər folkloru şöbəsinin müdiri (1980-1988), institutun xalq yaradıcılığı şöbəsində aparıcı elmi işçi işləmişdir (1987-ci ildən). 1982-ci ildə Türkiyədə keçirilən 4-cü türkoloji konqresdə Sovet nümayəndə heyətinin tərkibində olmuş, "Azərbaycan mərasimlərində teatr ünsürləri" mövzusunda məruzə etmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1941-ci ildə rəy və oçerklərlə başlamışdır. Həmin dövrdən mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. 1968-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. "Azərbaycan mifologiyası Azərbaycan xalqının mənşəyini öyrənməkdə bir mənbə kimi" mövzusunda tədqiqat üzərində çalışırdı. Ümumittifaq türkoloji müşavirə və konfranslarda iştirak etmişdir. 1992-ci il aprelin 26-da Bakıda vəfat etmiş, ikinci Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur. Yaşadığı binanın divarına xatirə lövhəsi vurulmuşdur. Yasamal rayonunda adına küçə vardır.

Kitabları:“Qövsi Təbrizi” (1963), “Yaz bayramı”, “Azərbaycan mifik təfəkkürünün qaynaqları” (1983), “Azərbaycan xalqının soykökünü düşünərkən” (1989) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

20 Oktyabr – Şair Əhməd Cəmilin 105 illiyi, (1913-1977)

Cəmilzadə Əhməd Səttar oğlu 1913-cü il oktyabrın 20-də İrəvan quberniyasının İrəvan şəhərində kustar sənətkar ailəsində doğulmuşdur. Dörd yaşında ikən atasını itirmiş, anasının himayəsi altında boya-başa çatmışdır. İbtidai və orta təhsili Gəncə şəhər məktəblərində almışdır. Orta məktəbin yeddinci sinfində oxuyarkən "Gözəl Qafqaz" adlı ilk şeiri 1928-ci ildə "Qızıl Gəncə" jurnalında dərc olunmuşdur. Azərbaycan Proletar Yazıçıları Cəmiyyətinin Gəncə bölməsində fəal iştirak etmişdir. Onun şeirləri "Qızıl Gəncə", "Dağıstan füqərası", "Gənc bolşevik", "Hücum", "İnqilab və mədəniyyət" qəzet və jurnallarında vaxtaşırı dərc olunurdu. Sonra Bakıda Ali pedaqoji institutun ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Şəmkir rayonunun Zəyəm kəndində (1933-1936), sonra Gəncədə (1936-1940) orta və ali məktəb müəllimi, metodist olmuşdur. 1940-cı ilin sentyabr ayından Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqında şeir bölməsində məsləhətçi, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə ədəbi işçi, məsul katib işləmiş, sonra ittifaqın məsul katibi seçilmişdir (1940-1942). Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin məsul katibi (1944-1947), həm də idarə heyətinin üzvü seçilmişdir. 1948-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqında idarə heyətinin məsul katibi seçilmişdir.

1950-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında məsləhətçi, 1951-ci ildə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə müvəqqəti redaktor işləmişdir. Azərnəşrdə baş redaktor, redaktor (1953-1955), Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyində məsləhətçi (1956-1959), "Azərbaycan" jurnalırının redaktoru (1959-1960), Azərnəşrdə, (1962-1963), Gənclik nəşriyyatında (1964-1967), "Ulduz" jurnalında baş redaktor işləmişdir. Rus, gürcü, Ukrayna, özbək, belorus, tacik dillərdən Azərbaycan dilinə tərcümələr etmişdir. Xidmətlərinə görə iki dəfə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fəxri fərmanı və medallarla təltif olunmuşdur. Əhməd Cəmil 1977-cı il sentyabrın 27-də Bakıda vəfat etmişdir. Bakı şəhərinin Yasamal rayonunda adına küçə var.

Kitabları: “Yadigar” (1942), “Əsgər qardaşıma” (1942), “Şaxta baba” (1942), “Can nənə, bir nağıl de” (1943), “Təməl daşları” (1951), “Balıqçı gəmiləri” (1968), “Vaxtında gəlmişik bu dünyaya biz” (1979), “Xoşbəxt uşaqlara” (1981).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzilliklə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

26 Oktyabr – Yazıçı, publisist, dramaturq Ağarəhim Rəhimovun 70 illiyi,(1948)

Ağarəhim Nüsrət oğlu Rəhimov 26 oktyabr 1948-ci ildə Ucar rayonunun Boyat kəndində anadan olub. 1972-ci ildə Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunu bitirib. 1985-ci ildə namizədlik, 1993-cü ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə edib.1992-ci ildə Bakı Qızlar Universitetini təsis edib. Həmin ildən onun rektorudur. Alimin pedaqoji elmlər sahəsində magistr və doktorantların hazırlanmasında böyük əməyi vardır. A.N.Rəhimov yüksək elmi-təşkilati fəaliyyətinə görə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin fəxri fərmanlarını, Qabaqcıl Təhsil işçisi medalını alıb. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, "Qızıl Qələm", "Qızıl ürək" mükafatlarının laureatıdır. A.N.Rəhimov etik fəlsəfə sahəsində "Allahla ünsiyyət", "Ölüm və ölməzlik", "Zəka simfoniyası" "Düşüncələr", "Qüdrətdən doğan nur" kitabları və fəlsəfi-əxlaqi esselərin müəllifidir. Yazıçı hekayə, povest, roman, esse, pyes və kinossenarilərdən ibarət 31 bədii kitabın müəlifidir. 20 cilddə seçilmiş əsərlərini çap etdirib. Sənətkarın 200-ə qədər hekayəsi, o cümlədən müdrik kəlamlar, portret-oçerk və müsahibələrin müəllifidir. A.N.Rəhimovun "Əsgər anası", "Məhəbbət və cinayət", "Pul hərisləri" əsərləri tamaşaya qoyulub, "Canavar balası" və "Qırmızı qar" əsərləri əsasında film çəkilib. A.N.Rəhimovun bədii yaradıcılığı haqqında "Sözün divanı və vətəndaş yanğısı", "Sənət və şəxsiyyət", "Kökün və sözün yaddaşı", "Bir nəsrin poetikası", "Zamanın üzü, yazıçının sözü", "Qələmin ucu, qılıncın gücü", "Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti", "Dramaturq: sənət və həqiqət", "Ağarəhim Rəhimov bədii nəsrinin dil və üslub özəlliyi", "Yazıçı karyerası: dilin və sənətin işığında" monoqrafiyaları çap olunub. Yaradıcılığında etik fəlsəfə sahəsində tədqiqat xüsusi yer tutur. "Allahla ünsiyyət" (1997), "Ölüm və ölməzlik" (1998), "Zəka simfoniyası" (1999) və s. əsərləri buna sübutdur. "Əsgər anası", "Məhəbbət və cinayət" pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. "Canavar balası", "Qırmızı qar" kinossenariləri əsasında bədii televiziya filmləri çəkilmişdir.

Kitabları: "Allahla ünsiyyət", "Ölüm və ölməzlik", "Zəka simfoniyası" "Qüdrətdən doğan nur", "Əsgər anası", "Canavar balası", "Pul hərisləri", "Uçurum" və "Qəzəb", "Hörümcək toru", "Qana qan", "Kələkbazlar", "Quzğun", "Ala qarğa", "Bazar həngaməsi və ya gicbəsərlər", "Qırmızı qar", "Qızıl əllər", "Namərd körpüsü", "Şərikli uşaq", "Hikkəbaz Gülsənəm", "Bu ki komediyadır".

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

30 Oktyabr – Yazıçı Əli Əmirlinin 70 illiyi, (1948)

Əli Əmirli 1948-ci il oktyabrın 30-da Ağdam rayonunun Novruzlu kəndində anadan olmuşdur. Ağdam şəhərində 1 saylı orta məktəbi bitirəndən sonra Bakıda Elektrik maşınqayırma zavodunda fəhlə işləmiş, eyni zamanda BDU-nun filologiya fakültəsinin axşam şöbəsində təhsil almışdır (1967-1972). Bu dövrdə zavodun çoxtirajlı "Elektrik" qəzetində kiçik oçerk və hekayələrlə çıxış etmişdir. "Qızıl Şərq" mətbəəsində korrektor işləmişdir (1969-1971). "Azərbaycan" jurnalında (1971, N8) çıxan "İrs", "Görüş", "Qağayı" adlı hekayələri ilə ədəbi aləmdə diqqəti cəlb etmişdir. "Meydan" romanı "Azərbaycan" jurnalında (1992, N 1-2, 3-4) dərc olunmuşdur. Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsi Elmi-Tədqiqat Elmi-Texniki İnformasiya və Texniki-İqtisadi Tədqiqatlar İnstitutunda ədəbi işçi olmuş (1971-1973), bir il əsgəri xidmətdən sonra həmin institutda redaksiya-nəşriyyat şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləməyə başlamışdır (1975-ci ildən). Onun "Ərizə", "Meydan", "Cəza", "Bala, bəla sözündəndir?", "Ağqoyunlular və qaraqoyunlular", "Onun iki qabırğası", "Yeddi məhbusə", "İtkin ər", "Səhnədə məhəbbət", "Varlı qadın", "Mesenat" və sairə pyesləri 1990-2003-cü illərdə Bakı teatr səhnələrində tamaşaya qoyulmuşdur. Hekayə, povest və romanlardan ibarət 7 kitabın müəllifidir. 2006-cı ildə "15 pyes" adlı kitabı nəşr edilib. 2000-ci ildə ədəbi uğurlarına görə "Humay İlahəsi" mükafatına layiq görülüb və 30 dekabr 2015-ci ildə Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Kitablari: “Bir qış günü” (1977), “Yeddi hekayə” (1980) “İldırımötürən” (1983), “Haram” (1992), “Axirətdən qabaq gəzinti” (roman) (1989), “Ölü doğan şəhər” (1999), “Meydan” (1992), “15 pyes” (2006) və s.

Filmoqrafiya: Bala-başa bəla! (1995)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

İncəsənət

10 Oktyabr – İtalyan bəstəkarı Cüzeppe Verdinin 205 illiyi, (1813-1901)

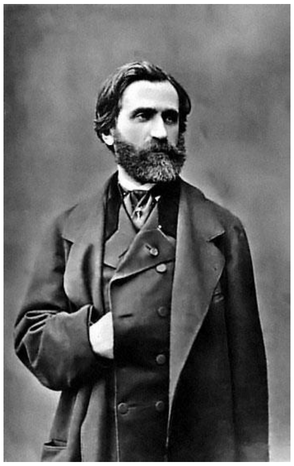

Cüzeppe Verdi 10 oktyabr 1813-cü ildə Şimali İtaliyadakı Ronkole şəhərində, hazırda muzey kimi istifadə olunan evdə dünyaya göz açıb. Ailəsindən heç kim musiqi ilə məşğul olmasa da Verdi musiqiyə çox düşkün idi. O, kilsə orqançısından ilk musiqi dərslərini alıb. 10 yaşından etibarən bazar günləri kilsədə orqan çalmağa başlayıb. Heç vaxt musiqi ilə məşğul olmayan ailəsi onun musiqi təhsili alması üçün böyük səy göstərir, köhnə piano aldıqdan sonra Busetto qəsəbəsinə göndərərək oradakı bədii mühitdən yararlanmasını təmin edib. Busettoda ailəvi tacir dostları Antonio Barezzinin evində qalan Verdi latın dilindən və musiqidən dərslər alır. Milan Konservatoriyasına daxil olmaq istəyən Verdi, piano texnikasından zəif olduğu üçün imtahanlardan keçə bilmir. Bir neçə onillikdən sonra Milan Konservatoriyasına Cüzeppe Verdinin adı veriləcəkdi. Verdi Konservatoriyaya daxil ola bilməsə də, La Skala Teatrının rəhbəri Vinsente Laviqnadan 2 il müddətinə xüsusi dərs almaq fürsətini qazanır. Barezzinin xərclərini ödəməsi sayəsində dərs alan Verdi opera musiqisini öyrənməyə başlayır.Verdi, Busettoya geri gələndə şəhər orkestrinin rəhbərliyini icra etməyə başladı. O, 1838-ci ildə ilk bəstəsini hazırladı. Orkestr şefliyindən ayrılaraq Milanda yaşamağa başladı. 1838-ci ildə yazdığı "Operto" adlı ilk operası Milanda o dövrün məşhur sənətkarları tərəfindən çox bəyənildi. Verdi özü qeyd edirdi ki, məhz bu opera ilə o, əsil yaradıcılığa başlamışdır. Bu opera doğurdan da tamaşaçı kütləsi tərəfindən böyük maraq və heyranlıqla qarşılanmışdır. Dahi bəstəkar 1901-ci il yanvarın 21-də, 88 yaşında Milanda "Grand Hotel"in otağında dünyaya göz yumdu. O, yalnız 20 adamın və kiçik hərbi birliyin qatıldığı səssiz və musiqisiz cənazə mərasimi vəsiyyət etmişdi. İstəyinə uyğun cənazə mərasimi keçirilsə də, bir ay sonra onun və həyat yoldaşı Cüzeppinanın tabutları Milandakı qəbiristanlıqda olan müvəqqəti məkanlarından çıxarılaraq böyük mərasimlə "Casa di Riposo"ya aparıldı. İtalyan kral ailəsi üzvlərinin, millət vəkillərinin, diplomatların da qatıldığı mərasimdə minlərlə adam "Nabukko" operasındakı məşhur ilahini xor halında səsləndirdi.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

13 Oktyabr – Əməkdar incəsənət xadimi, rəssam Feyzullayev Lətif Əbdülbaği oğlunun 100 illiyi, (1918-1987)

1939-cu ildə Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumuna daxil olan Lətif Feyzullayev, buranı bitirdikdən sonra təhsilini Moskvada – V.İ.Surikov adına Dövlət Rəssamlıq İnstitutunun rəngkarlıq fakültəsində davam etdirir. Bu illərdə o, müəllimləri Moçalski, Pokarjevski və Qrabardan təsviri sənətin incəliklərini böyük həvəslə öyrənir. Hələ tələbə ikən gələcək rəssam "Qaçaq Nəbi" və "Qatır Məmməd" kimi tarixi mövzulu əsərləri ilə respublika sərgilərində iştirak edir. Rəssam Böyük Vətən Müharibəsi illərində hərbi vətənpərvərlik ruhunda bir sıra əsərlər yaradır, hərbi hissələrdə təbliğat-təşviqat xarakterli plakatların müəllifi kimi tanınır. O, eyni zamanda Ə. Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda da dərs deyir. 1944-cü ildə Lətif Feyzullayev yarımçıq qalmış təhsilini davam etdirmək məqsədi ilə Moskvaya qayıdır. 1949-cu ildə institutu uğurla bitirən gənc rəssam Lətif Feyzullayev Bakıya qayıdır. Müharibədən sonrakı illərdə qurub-yaradan insanların – müharibə qəhrəmanlarının, kənd zəhmətkeşlərinin, fəhlələrin əməyi rəssamın əsərlərinin əsas mövzusunu təşkil edir. 50-ci illərdən əfsanəvi Neft Daşlarının istismarına başlanılması ilə Lətif Feyzullayevin yaradıcılığında Xəzər neftçilərinə həsr olunmuş yeni, romantik mövzulu silsilə əsərlər dövrü başlanır. "Vaxta" (1951), "Küləkli gün" (1957), "Tufandan qabaq" (1959), "Fontan" (1962) bu silsiləyə aid olan əsərlərdəndir. Abşeronun özünəməxsus, təkrarolunmaz təbiəti rəssamı klassik mənzərə janrından kənara çıxan, sərt kontrastları və parlaq rəng üslubu ilə seçilən bir sıra orijinal mənzərələr yaratmağa sövq edir. "Abşeronda bahar", "Buruqlar", "Yay", "Abşeron qumları", "Qayalar", "Abşeron bağları" əsərləri buna bariz nümunədir. İstedadlı rəssam bir çox maraqlı portretlərin müəllifi kimi də tanınır. Buna misal olaraq "Rəssam Vəcihə Səmədovanın portreti", "Neftçi Gülbala Əliyev", "Fatimə", "Qoca", "Abşeronun qonağı" və "Güclü"nu göstərmək olar.

İnternetdə: az.wikipedia.org/wiki

15 Oktyabr – Xalq rəssamı Hüseynov Yusif İsmayıl oğlunun 90 illiyi, (1928-2009)

Azərbaycan SSR əməkdar rəssamı Yusif Hüseynovun yaradıcılıq axtarışlarına nəzər salsaq, onun ardıcıl və müntəzəm şəkildə iri həcmli akvarel silsilələrinə qüvvətli meyl etdiyini görə bilərik. Yurdumuzun füsünkar təbiətinə həsr olunmuş "Xınalıq" akvarellər silsiləsindən "Yağışdan sonra" lövhəsi bu baxımdan maraqlıdır. Akvareldə dağüstü kənd tərəfdən çay boyu açılan gözəl, şairanə bir mənzərənin təsviri canlanır. Yağışdan sonra yuyulub şəffaflaşan səmada buludlar arasından süzülüb axan günəş şüaları görünür. Sağda, ətəyi yaşıllıqlarla örtülü uca bir dağ var. Gün işığı narıncı rəngə boyanan bu dağın sıldırımlarından, onun yanından burula-burula axıb gedən sakit çay sularında bərq vurur. Dolğun akvarellə çəkilmiş mavi, ağ, yaşıl rənglər çay sularının titrəyişini hiss etdirir. İrəlidə ucalan dumanlı dağlar, yaşıl meşələr, ümumiləşdirilmiş bütöv ştrixlərlə verilmişdir. Bir-birinə qısılmış evlərin damına qalxan kənd sakinlərinin qaməti yumşak akvarel boyalarla çəkilmişdir. Onların işıqlı fonda görünən tünd qəhvəyi siluetləri ifadəlidir. Nəhəng formalarda: sıldırım dağlar, uca göy qübbəsi – zərif fiqurların müqayisəli təsviri, rəssamın ən xırda detalların bədii ifadəsinə də ciddi münasibətinin nişanəsidir. Bütünlükdə açıq-yaşıl, narıncı, tünd boz, bənövşəyi rənglərdən yaranan kolorit, uca dağlar qoynunda düşmüş əfsanəvi Xınalıq kəndinin bədii obrazını qabarıq ifadə etmişdir.

İnternetdə: az.wikipedia.org/wiki

25 Oktyabr – Xalq artisti, aktyor Mirzəağa Əliyevin 135 illiyi, (1883-1954)

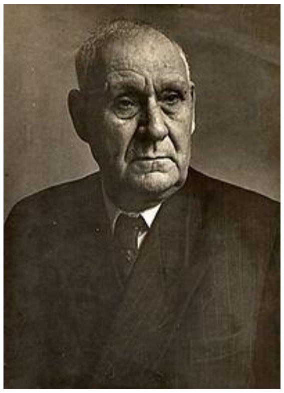

Mirzəağa Əliyev kəndli ailəsində doğulmuşdur. İlk təhsilini mollaxanada almış, Bakıda rus-müsəlman məktəbini bitirmişdir. 1901-ci ildə Nəcəf bəy Vəzirovun "Müsibəti Fəxrəddin" pyesinin tamaşaya qoyulması zamanı Şahmar bəy rolunda ilk dəfə səhnəyə çıxmışdır. Azərbaycan teatr xadimlərindən Nəcəf bəy Vəzirov və Cahangir Zeynalov onun aktyor kimi yetişməsinə təsir göstərmişdir. 1906-1907-ci illərdə "Həmiyyət" teatr truppasının rəhbəri və aktyoru olmuşdur. Bu truppa, əsasən, fəhlə rayonlarında tamaşalar verirdi. 1907-1912-ci illərdə "Nicat" cəmiyyətinin teatr truppasında çıxış etmişdir. 1912-ci ildə mütərəqqi ictimai fəaliyyətinə görə Həştərxana sürgün edilmişdir. 1912-1916-cı illərdə Volqaboyu şəhərlərində, Tbilisidə, İrəvanda, İran və Türkiyənin bir sıra şəhərlərində tamaşalar vermişdi. 1916-cı ildə Bakıda tamaşaya qoyulmuş Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölülər" komediyasındakı İsgəndər rolu onun yaratdığı klassik obrazlar silsiləsinə daxildir. Azərbaycan sovetləşəndən sonra M.Əliyev Bakı Azad Tənqid Təbliğ Teatrının təşkilatçısı olmuş, burada aktual mövzulu kupletlərdə çıxış etmişdir. 1924-cü ildən ömrünün sonuna qədər Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında çalışmış, Azərbaycan səhnə realizmi ənənələrini davam etdirmişdir. Mirzağa Əliyev fitri komediya istedadına, milli koloritə, ifadəli yumor boyaları və zəngin səhnə nüanslarına malik aktyor idi. M.Əliyev kino aktyoru kimi də məşhur olmuş, “Bismillah”, “Hacı Qara”, “Məhəbbət oyunu”, “Almaz” “Bakının işıqları” və s. filmlərdə çəkilmişdir.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1917) – rol: Süleyman bəy, Bismillah (film, 1925) – rol: Molla Mirzə Əbdürrəhim, Müxtəlif sahillərdə (film, 1926) – rol: Amerikan fəhləsi, Hacı Qara (film, 1929) – rol: Hacı Qara, Məhəbbət oyunu (film, 1935) – rol: VVAQ müdiri, Almaz (film, 1936) – rol: məktəb direktoru Səməndər, Mavi dənizin sahilində (film, 1936), Arşın mal alan (film, 1945), Bakının işıqları (film, 1950).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

30 Oktyabr – Akademik, sənətşünas alim, rəssam Əfəndiyev Rasim Səməd oğlunun 90 illiyi, (1928-2010)

Rasim Əfəndiyev 1928-ci il oktyabr ayının 30-da Qazaxda anadan olmuşdur. O, 1944-1950-ci illərdə Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq məktəbində oxumuş, 1950-1955-ci illərdə isə Repin adına Leninqrad Dövlət Rəssamlıq İnstitutunun incəsənət nəzəriyyəsi və tarixi fakültəsində ali təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə 1955-ci ildən Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində Azərbaycan və Şərq incəsənəti şöbəsinin müdiri kimi başlayan Rasim Əfəndiyev 1965-ci ildən etibarən öz taleyini Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə bağlayaraq, 1965-1969-cu illərdə Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda kiçik elmi işçi, 1969-1984-cü illərdə baş elmi işçi, 1984-1995-ci illərdə şöbə müdiri və direktor müavini olmuş, 1996-cı ildən ömrünün sonunadək həmin İnstitutun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Rasim Əfəndiyev 1961-ci ildə namizədlik, 1972-ci ildə isə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. O, 1989-cu ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 2001-ci ildə həqiqi üzvü seçilmişdir. Rasim Əfəndiyev çoxsaylı araşdırmalarında xalqımızın əsrlər boyu yaratdığı nadir sənət nümunələrinin hərtərəfli təhlilini aparmış, həmin əsərlərin bədii sənətkarlıq xüsusiyyətlərini üzə çıxararaq milli mədəni inkişafın tarixi baxımından yeri və əhəmiyyətinin müəyyənləşdirilməsində böyük əmək sərf etmişdir. Alimin Azərbaycanın maddi mədəniyyəti və xalq sənətinin müxtəlif sahələrinə həsr etdiyi 30-dan artıq kitabı və 200-dən çox məqaləsi ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarda elmi ictimaiyyət tərəfindən dərin maraqla qarşılanmış və yüksək qiymətləndirilmişdir. Dünya muzeylərində və kolleksiyalarında qorunub saxlanan sənət abidələrimizin aşkara çıxarılmasında Rasim Əfəndiyevin mühüm xidmətləri vardır. Rasim Əfəndiyev sənətşünasların beynəlxalq miqyaslı mötəbər konfrans və simpoziumlarındakı məzmunlu çıxışları ilə Azərbaycan elmini layiqincə təmsil etmişdir. O, elmi kadrların hazırlanması işinə də xüsusi diqqət yetirmişdir. Rasim Əfəndiyevin yarım əsrdən artıq bir dövrü əhatə edən elmi fəaliyyəti lazımınca qiymətləndirilmişdir. O, Azərbaycan elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatı – "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. Akademik R.Əfəndiyev keçmiş SSRİ Rəssamlar İttifaqının, Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin diplom və mükafatlarına, eləcə də "Soltan Məhəmməd" adına Beynəlxalq mükafata layiq görülmüş, Azərbaycan Respublikasının "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. Rasim Səməd oğlu Əfəndiyev 2010-cu il fevralın 13-də vəfat etmişdir.

İnternetdə: http://www.nkpi.az

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi
4 Oktyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Nofəl Zahid oğlunun 55 illiyi, (1963-1991)

Nofəl Zahid oğlu Quliyev 4 oktyabr 1963-cü ildə Əli Bayramlı şəhərində anadan olmuşdur. 1981-ci ildə orta məktəbi bitirmişdir. 1982-1983-cü illərdə orduda xidmət etmişdir. Xidmətdən sonra 1984-cü ildən 1990-cı ilə kimi Tumen şəhərində işləmişdir. 1990-cı ilin dekabr ayında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunmasında iştirak etmək üçün DİN xüsusi təyinatlı milis dəstəsinə daxil olmuşdur. Nofəl Zahid oğlu Quliyev az bir vaxtda Füzulidə, Goranboyda, Dağlıq Qarabağda Ermənistan silahlı qüvvələri ilə mübarizədə fəqlənmişdir. Hər döyüşdə ən çətin mövqe seçər, düşmən üzərinə şığıyardı. Dostlarına nümunə olmağa çalışar, düşmənə amansız zərbələr vurardı. 1991-ci il iyul ayının 15-də ermənilər güclü qüvvə və texnika ilə Todan kəndinə hücuma keçdilər. Dinc sakinləri döyüş zonasından çıxarmaq lazım idi. Nofəl Quliyev kənd sakinlərini yağış kimi yağan güllələrin altından çıxarıb təhlükəsiz yerə aparırdı. Yorulsa da köməyə ehtiyac olduğundan yenə geri döndü. Bu vaxt düşmən tutduğu mövqedən irəliləmişdi. Nofəl burada da misilsiz qəhrəmanlıq göstərərək kənddə qalan köməksiz adamların xilası uğrunda düşmənlə ölüm-dirim mübarizəsinə girdi. Neçə-neçə adamı ölümün pəncəsindən qurtardı və həmin döyüşdə onun üçün son anlar oldu. Ailəli idi. Bir oğlu yadigar qalmışdır. Vaxtı ilə təhsil aldığı Əli Bayramlı şəhər 9 saylı orta məktəbə onun adı verilmişdir və məktəbin həyatində büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 saylı fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının suverenliyini və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə Quliyev Nofəl Zahid oğluna Azərbaycan Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

İnternetdə: az.wikipedia.org

5 Oktyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Niftəliyev Cəmil Səmədxan oğlunun 50 illiyi, (1968-1992)

Niftəliyev Cəmil Səmədxan oğlu 5 oktyabr 1968-ci ildə Yardımlı rayonunun Şəfəqli kəndində dünyaya göz açmışdır. 1975-ci ildə ailəvi Bakı şəhərinin Lökbatan qəsəbəsinə köçmüşlər. Orta təhsilini Qaradağ rayonunun 233 saylı Lökbatan qəsəbə orta məktəbində almışdır. O, 1986-cı il oktyabrın 11-də hərbi xidmətə çağırılmışdır. Özbəkistanda dörd ay snayperlik kursunda hazırlıq keçdikdən sonra Əfqanıstana göndərilmişdir. Atıcı batalyonunda xidmət edirdi. Müharibənin nə qədər ağır, dözülməz və çətin olduğunu burada başa düşdü. Lakin bu barədə evlərinə bir kəlmə də olsun yazmırdı. Ağır döyüş əməliyyatlarının birində yaralandı. Bir neçə ay hospitalda müalicə olunduqdan sonra yenidən hərbi hissəyə qayıtdı. Xidmət zamanı göstərdiyi şücaətlərə görə bir neçə dəfə medallarla, fəxri fərmanlarla təltif edildi. Cəmil Niftəliyev 27 oktyabr 1989-cu ildə ordudan tərxis olundu və vətənə döndü. Həmin vaxtlar erməni təcavüzü yenicə başlamışdı. Bir peşəkar hərbçi kimi Cəmil Vətənin onun kimi oğullara ehtiyacı olduğunu bilərək, rəhbərliyə raportla müraciət edir. O, 10 mart 1992-ci ildə torpaqlarımızı erməni işğalçılarından müdafiə etmək üçün silah götürür. Cəbhədə ezamiyyət müddəti bitəndən sonra yenidən komandanlığa müraciət edərək döyüş bölgəsində qalmağa razılıq alır.Niftəliyev Cəmil Səmədxan oğlu Ağdam döyüş bölgəsində vuruşur. Bütün əməliyyatlarda rəşadət göstərən cəsur döyüşçü 1992-ci il mart ayının 29-da Ağdamın Şelli kəndində gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına həlak olur.Bakı şəhərində Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Vaxtilə oxuduğu 233 saylı orta məktəb və Yanğından Mühafizə İdarəsinin yanğınsöndürən gəmisi onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 saylı fərmanı ilə Niftəliyev Cəmil Səmədxan oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

İnternetdə: az.wikipedia.or

Noyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

6 Noyabr – Televiziya və Radio Günü, (1926)

8 Noyabr – Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1932)

9 Noyabr – Dövlət Bayrağı Günü, (2009)

10 Noyabr – Ümumdünya Gənclər Günü, (1945)

12 Noyabr – Konstitusiya Günü, (1995)

13 Noyabr – Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü, (1745)

14 Noyabr – Ümumdünya Diabet Günü, (1991)

16 Noyabr – YUNESKO-nun Yaranması Günü, (1946)

16 Noyabr – Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, (1995)

17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü, (1988)

19 Noyabr – Ümumdünya Fəlsəfə Günü, (2002)

20 Noyabr – Ümumdünya Uşaqlar Günü, (1956)

20 Noyabr – Azərbaycan Fotoqraflar Birliyinin (AFB) Yaradılması Günü, (1998)

21 Noyabr – Ümumdünya Televiziya Günü, (1999)

21 Noyabr – Ümumdünya Salamlaşma Günü, (1973)

22 Noyabr – Ədliyyə İşçiləri Günü, (2000)

24 Noyabr – Morj Günü, (2008)

26 Noyabr – Azərbaycan Kəlağayısı Günü, (2014)

26 Noyabr – Ümumdünya İnformasiya Günü, (1994)

30 Noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü, (1988)

30 Noyabr – Ümumdünya Ev Heyvanları Günü, (1931)

Bu tarixi unutmayaq

20 Noyabr – Qarakənd faciəsi, (1991)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair, publisist Muxtar Əhmədin 70 illiyi, (01.11.1948)

Alim, şair və jurnalist Əmin Əhmədovun 120 illiyi, (02.11.1898-1937)

Ədəbiyyatşünas, professor Malik Mahmudovun 80 illiyi, (05.11.1938-1991)

Şair, yazıçı Maqsud Şeyxzadənin 110 illiyi, (07.11.1908-1967)

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Firidun Hüseynovun 85 illiyi, (15.11.1933-1986)

Yazıçı, dramaturq Firidun Ağayevin 85 illiyi, (22.11.1933-16.10.1995)

Yazıçı Əmrah Əmrahovun 95 illiyi, (23.11.1923-1988)

Yazıçı, dramaturq İmran Qasımovun 100 illiyi, (25.11.1918-1981)

Xarici yazıçılar

Rus yazıçısı İ.S.Turgenevin 200 illiyi, (09.11.1818-1883)

İncəsənət

Xalq artisti, aktyor Həsən Məmmədovun 80 illiyi, (20.11.1938-2003)

Xalq artisti, kinorejissor Rasim Ocaqovun 85 illiyi, (22.11.1933-2006)

Xalq rəssamı Tahir Salahovun 90 illiyi, (29.11.1928)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şahbazov Yavər Əlibala oğlunun 45 illiyi (01.11.1973-13.03.1995)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Murtuzəliyev Sergey Murtuzəli oğlunun 55 illiyi, (17.11.1963-30.08.1993)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Şahlar İsa oğlunun 50 illiyi,
(26. 11.1968-10.04.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

6 Noyabr – Televiziya və Radio Günü, (1926)

“Qarabağ müharibəsi dövründə Azərbaycan həqiqətlərini beynəlxalq arenaya çıxırılmasında dövlət televiziyasının müstəsna xidməti olmuşdur”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycanda hər il 6 noyabr – Radio və Televiziya İşçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. 1926-cı il noyabrın 6-da Azərbaycan radiosu fəaliyyətə başlayıb və o gündən sözügedən tarix radio işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Televiziyası yaranandan sonra bu tarix təkcə radionun deyil, həm də teleradionun yaranma günü kimi qeyd olunmağa başlayıb. Bakı Televiziya Studiyası ilk dəfə 1956-cı ilin 14 fevralında efirə çıxıb. İlk veriliş günü ekranda mərhum sənətkarımız Nəcibə Məlikova görünüb və çıxışına “Göstərir Bakı” kəlməsilə başlayıb. Həmin gün ekranda “Bəxtiyar” bədii filmi göstərilib. 60 il əvvəl Zaqafqaziya ölkələri arasında ilk dəfə Bakıda ağ-qara rəngdə göstərən televiziya fəaliyyətə başlayıb. 1956-cı il fevralın 14-də Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, yəni AzTV yayıma başlayıb. Yenicə yayıma başlayan televiziya ilk vaxtlar yalnız Bakı və Sumqayıtda göstərib. Təxminən 1 il sonra isə əhatə dairəsi genişlənib, Salyan, Quba, Kürdəmir və başqa rayonlarda da TV-ni seyr etmək mümkün olub. Bütün rayonlara yayımın gecikməsi isə həmin vaxt teleqüllənin istifadəyə verilməməsi ilə bağlı idi. Sonralar istifadəyə verilən teleqüllə cəmiyyət üçün yenilik oldu və Azərbaycanda televiziyanın simvoluna çevrildi. Hündürlüyü 180 metr olan teleqüllə artıq yoxdur. Yeni televiziya qülləsi inşa edildikdən sonra köhnəsi hissə-hissə söküldü. Dövlət televiziyası Azərbaycan teleməkanına texniki uğurlarla yanaşı, yaradıcılıq və telejurnalistikanın inkişafı baxımından da yeniliklər gətirib. Sovet dövründə dövlət televiziyası Azərbaycan dilinin təbiliğində əvəzsiz rol oynayıb. Azərbaycanın ilk elektron mətbu orqanı müstəqillik illərində də ciddi işlər görüb.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Noyabr – Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1932)

Noyabrın 8-i Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi qeyd olunur. Hələ 1932-ci ildə Bakı şəhərinin inkişafının Baş planının ilkin variantlarında yerüstü nəqliyyatın işini yüngülləşdirmək və şəhərin darısqal küçələrini tramvay, trolleybus və avtobus nəqliyyatından təmizləmək üçün ən sürətli və rahat nəqliyyat növünün – metropolitenin tikintisi qərara alınmışdı. Lakin bir qədər sonra başlanan 1941-1945-ci illər müharibəsi həmin niyyətin həyata keçməsinə mane oldu. Yalnız 1947-ci ildə, dağıdıcı müharibədən 2 il sonra hökumət layihə-axtarış işlərinin aparılmasının başlanması barədə qərar qəbul etdi. 1949-cu ildə metropolitenin tikinti bazasının yaradılmasına, 1954-ci ildə isə birinci xəttin texniki layihəsi təsdiq olunur və metropolitenin 12,1 kilometrlik xəttinin inşasına başlanır. Baş yolun xətləri dəniz sahilindən 500-700 metr aralı keçərək buxtaya paralel surətdə uzanıb gedirdi. 1953-cü ildə tikinti işləri müvəqqəti dayandırılır və yalnız 1960-cı ildə bərpa olunur. Bu da Bakı Metropoliteninin istismara verilməsini xeyli gecikdirir. 1966-cı ildə Bakı Metropoliteni İdarəsi yaradılır. 1967-ci il noyabrın 6-da Bakı şəhərində metropolitenin 5 stansiyası fəaliyyət göstərirdi. 1967-ci il noyabrın 25-dən metropolitenin daimi istismarı və qatarların müntəzəm hərəkəti başlanır. Hazırda Bakı Metropoliteninin 23 stansiyası var – "Həzi Aslanov", "Əhmədli", "Xalqlar dostluğu", "Neftçilər", "Qara Qarayev", "Koroğlu", "Ulduz", "Bakmil", "N.Nərimanov", "Gənclik", "C.Cabbarlı", "Xətai", "28 may", "Nizami", "Emlər Akademiyası", "İnşaatçılar", "20 Yanvar", "Memar Əcəmi", "Sahil", "İçərişəhər", "Nəsimi", "Azadlıq prospekti" və "Dərnəgül". Bu stansityalardan 14-ü ulu öndər Heydər Əliyevin Bakı metrosuna böyük diqqət və qayğısı sayəsində tikilərək istifadəyə verilmişdir. Ulu öndərin daxili və xarici siyasətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də Metropolitenə daim diqqət və qayğı ilə yanaşır. Məhz dövlətimizin başçısının beş il öncə imzaladığı sərəncam əsasında 8 noyabr Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi təsdiq olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Noyabr – Dövlət Bayrağı Günü, (2009)

"Bayrağımız eşidilən səsimiz, duyulan nəfəsimizdir. Bizim bayrağımız qürur mənbəyimizdir. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycanın Dövlət Bayrağı milli suverenliyin simvolu kimi ölkəmizin bütün vətəndaşları üçün müqəddəs dövlətçilik rəmzlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan bu bayraq bizim azadlıq məfkurəsinə, milli - mənəvi dəyərlərə və ümumbəşəri ideallara sadiqliyimizi nümayiş etdirir".

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı Azərbaycan dövlətinin suverenliyi rəmzidir. Bu gün Azərbaycan Respublikası üzərində dalğalanan müqəddəs Dövlət bayrağımız – milli bayrağımız ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 9-da Bakıda, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının yerləşdiyi binada qəbul edilmişdir. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən "Türkçülük, islamçılıq və müasirlik" düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadədir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağından istifadə müstəqil Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 23-cü və 75-ci maddələri, "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, eləcə də həmin Qanunla təsdiq edilmiş, "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında Əsasnamə" əsasında tənzimlənir. Əsasnaməyə görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı eni və uzunluğu bərabər olan rəngli üç üfüqi zolaqdan ibarət, düzbucaqlı parça şəklindədir: üst zolaq mavi rəngdə, orta zolaq qırmızı rəngdə, aşağı zolaq yaşıl rəngdədir. Bayrağın hər iki üzündə qırmızı zolağın ortasında ağ rəngli aypara və səkkizguşəli ulduz təsviri vardır. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən "Türkçülük, islamçılıq və müasirlik" düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadədir.

2009-cu ilin noyabr ayında Dövlət Bayrağı Günü ilə bağlı Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə salınan əlavəyə əsasən, 9 noyabr Azərbaycanda Dövlət Bayrağı Günü elan olunub.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Noyabr – Ümumdünya Gənclər Günü, (1945)

“Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir. Qarşımızda duran vəzifələrdən biri də gəncliyi daha yaxşı hazırlamaqdan, tərbiyə etməkdən ibarətdir. Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu günün qeyd olunması barədə qərar Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyası tərəfindən 1945-ci ilin 29 oktyabr Londonda keçirilən konfransda qəbul edilib. Gənclər təşkilatlarının beynəlxalq birliyi özündə siyasi, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bir çox müxtəlif gənclər təşkilatını birləşdirir. Federasiya bütün dünyada sülh, gənclərin hüquqları, xalqların müstəqilliyi, qabaqcıl gənclərin beynəlmiləl həmrəyliyi uğrunda mübarizə aparır. Bununla belə, müasir dövrdə gənclər bir sıra problemlərlə üzləşirlər. Gənclər Günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda keçirilib. 1996-cı ildən sonra isə bu günü bütün MDB-də geniş şəkildə qeyd edirlər. Dünyadakı əmək qüvvəsinin dörddə birini gənclərin təşkil etdiyi müasir dövrdə işsizlərin yarısı məhz onların payına düşür. Əmək bazarları gənclərin yaxşı perspektivli işlərlə təmin etməkdə böyük çətinlik çəkir. Hazırda dünyada 25 yaşa qədər olan 3 milyard insan var. Gənclərlə bağlı digər mühüm sənəd 2002-ci ilin 9 aprelində qəbul edilən “Gənclər siyasəti haqqında” qanundur. Bu qanun Azərbaycan Respublikasında gənclər siyasətinin məqsəd, prinsip və istiqamətlərini, təşkilati-hüquqi əsaslarını müəyyən edir, bu sahədə yaranan münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dediyi kimi, Azərbaycan gəncləri “Sağlam düşüncəli gənclərdir, vətənpərvər gənclərdir, xalqını, millətini sevən gənclərdir”. İnanırıq ki, bu gənclik böyük azərbaycanlı Heydər Əliyevin ideyalarını ölkəmizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında gerçəkləşdirəcək, inkişaf etdirəcək və daha işıqlı gələcəyə aparacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Noyabr – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Günü, (1995)

“Bizim konstitusiyamız xalqın konstitusiyasıdır. Hər bir vətəndaşın konstitusiyasıdır. Məqsədimiz xalqımızın mənəviyyatını qorumaq və zənginləşdirməkdir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Hazırkı Konstitusiya 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu əsasında qəbul edilmişdir. Bu, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra ilk Konstitusiyası idi. Konstitusiya (lat. constitutio – "quruluş") – ölkənin əsas sənədi, dövlətin ali hüquqi qüvvəyə malik hüquqi-normativ aktıdır, dövlətin siyasi, hüquqi və iqtisadi əsaslarını və vətəndaşın hüquqi statusunu müəyyən edir. Azərbaycanın dövlətinin birinci Konstitusiyası 1921-ci il mayın 19-da I Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 1921-ci il SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış yeni redaksiyası 1925-ci il martın 14-də IV Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR-nin 1978-ci il aprelin 21-də qəbul edilmiş son Konstitusiyası SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış olsa da müəyyən özünəməxsusluğa malik idi. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yeni Konstitusiya layihəsi üzərində ciddi iş başlandı. 1994-cü ildə Prezident Heydər Əliyev sədrliyi ilə Konstitusiya komissiyası fəaliyyətə başladı və layihə 1995-ci ildə ümumxalq müzakirəsinə verildi. 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq referendumu ilə Azərbaycanın Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olundu. Azərbaycanın yeni Konstitusiyası 5 bölmədən, 12 fəsildən və 158 maddədən ibarətdir. Konstitusiyaya ilk əlavə və dəyişiklik 24 avqust 2002-ci ildə, son əlavə və dəyişikliklər isə 18 mart 2009-cu ildə referendum yolu ilə edilib. 1996-cı il fevralın 6-da Prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 12 noyabr Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Günü elan edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

13 Noyabr – Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü, (1745)

13 noyabr 1745-ci ildə anadan olmuş görkəmli fransız pedaqoqu Valentin Hayuinin şərəfinə bir çox Avropa ölkələri 13 noyabr tarixini Beynəlxalq Korlar Günü kimi qeyd etməklə, mövcud ictimayyətin, dövlət qurumlarının və vətəndaş cəmiyyətinin diqqətini görmə qüsurlu insanların problemlərinə və onların inteqrasiya məsələlərinə cəlb etmişlər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və Dünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyəsi ilə 13 noyabr Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü kimi qeyd edilir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının statistik göstəricilərinə əsasən dünya əhalisinin 160 milyonu gözdən əlildir. Azərbaycanda da, beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi, aidiyyatı dövlət orqanları tərəfindən gözdən əlil insanların sosial müdafiəsinə, onların təhsil, səhiyyə, idman, məşğulluq, sosial adaptasiya, istirahət və bu kimi problemlərinə daha çox diqqət yetirilir. 5 dekabr 2014-cü ildə F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında Gənc Ana və Uşaqların Maarifləndirilməsi İctimai Birliyi, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin bilavasitə maliyyə və texniki dəstəyi və TİKA-nın Bakı Ofisinin əməkdaşlığı çərçivəsində görmə qabilliyyəti zəif və məhdud uşaqlar üçün Dil kursları və İnformasiya Mərkəzi açılmışdır. Son illər ölkəmizdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlara dövlət tərəfindən daha çox diqqət artırılıb. Ölkə başçısının imzaladığı sərəncamlar bu təbəqədən olan insanların həyat şəraitinin yaxşılaşmasında və onların cəmiyyətə inteqrasiyasında əhəmiyyətli rol oynayır. Həmçinin bu insanları öz sıralarında birləşdirən, onların problemlərini işıqlandırıb, həllinə çalışan ictimai təşkilatların da fəaliyyətləri üçün geniş imkan yaranıb.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Noyabr – Ümumdünya Diabet Günü, (1991)

Bəşəriyyətin diqqətini şəkərli diabetlə bağlı problemlərə yönəltmək məqsədi ilə 1991-ci ildən Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST-ın) və Beynəlxalq Diabet Federasiyasının (BDF-nın) tövsiyələrinə görə bu tarix Ümumdünya Diabet Günü kimi qeyd edilir. 2007-ci ildən isə 14 noyabr BMT günü elan edilərək bütün üzv dövlətlərdə xüsusi qeyd edilir. Dünya Diabet Gününün (DDG) emblemi olan mavi dairə şəkərli diabet ətrafında hamının birləşməsini simvolizə edir. Hər il müxtəlif şüar altında keçirilən ÜDG-nün dəyişilməz amalı belə səslənir: “Güc birlikdədir!”. Qeyd etmək lazımdır ki, şəkərli diabet xəstəliyini təhlükəli və problemli edən onun müxtəlif yaş həddini əhatə etməsi, əhali arasında geniş yayılması, ağır fəsadların meydana gəlməsi, böyük maddi vəsait tələb etməsidir. Xəstəliyin xoş gedişatı üçün, yəni onun həyat tərzinə çevrilməsi üçün düzgün tibbi xidmətə, sosial-iqtisadi qayğıya, normal psixoloji duruma və bütün bunları tənzimləyə biləcək hüquqi bazaya ehtiyac var. Hazırda dünyada 371 milyon insanda şəkərli diabet diaqnozu qeyd olunur. Güman olunur ki, 50 %-i öz xəstəliyi haqqında məlumatsızdır. Azərbaycanda da bu xəstəlikdən əziyyət çəkənlərin sayı 182 min nəfərdən çoxdur. Bu xəstəliyin yayılma tempinə görə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) ŞD xəstəliyini qeyri-infeksion epidemiya kimi dəyərləndirir.

Azərbaycan dövləti bu xəstəlikdən əziyyət çəkən insanlara xüsusi diqqət ayırır. Belə ki, “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 12 fevral tarixli Fərmanına uyğun olaraq, Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 7 iyun tarixli 101 nömrəli qərarı ilə “2005-2009-cu illər üzrə “Şəkərli diabet üzrə Dövlət proqramı” təsdiq edilmişdir. Növbəti illər üzrə Nazirlər Kabinetinin 2010-ci il 26 noyabr tarixli 222 nömrəli qərarı ilə “2011-2015-ci illər üçün Şəkərli Diabet üzrə Tədbirlər Proqramı” təsdiq edilmişdir. Bu proqram çərçivəsində respublikada ilk dəfə olaraq bütün xəstələrə özünənəzarət vasitələri – qlükometrlər və test sistemlər pulsuz olaraq paylanmış və onların dərman təchizatı ilə bağlı uzun illər davam edən problem aradan qaldırılmışdır. Həmçinin görülən işlərin nəticəsi kimi şəkərli diabetdən ölüm göstəricisi hər 100 min nəfərə 21,7-dən 7,5-ə enmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Noyabr – YUNESKO-nun Yaranması Günü, (1946)

16 noyabr BMT-nin humanitar sahə üzrə ixtisaslaşmış təşkilatı olan YUNESKO-nun təsis edildiyi gündür. Bu qurumun yaranması haqqında Nizamnamə 1945-ci il noyabrın 16-da Londonda imzalanmış, bir il sonra 1946-cı il noyabrın 4-də isə 20 üzv dövlətdən ibarət təşkilat rəsmi fəaliyyətə başlamışdır. Hazırda 195 dövlət YUNESKO-nun üzvüdür. YUNESKO-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafında ən mühüm addım ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin dekabrında Fransaya ilk rəsmi səfəri zamanı qurumun Parisdə yerləşən mənzil-qərargahında baş direktor Federiko Mayorla görüşü zamanı atılmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin 21 fevral 1994-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının YUNESKO üzrə Milli Komissiyası yaradılmışdır. 2005-ci il sentyabrın 15-də isə Prezident İlham Əliyev Milli Komissiya ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Sərəncam imzalamışdır. Azərbaycanla YUNESKO arasında hazırda sıx əlaqələr mövcuddur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın Azərbaycan-YUNESKO münasibətlərinin inkişafında və möhkəmlənməsində məxsusi xidmətləri vardır. Mehriban xanım Əliyevanın ciddi səyləri nəticəsində Azərbaycan muğamı YUNESKO tərəfindən bəşəriyyətin qeyri-maddi irsinin şah əsəri elan edilmiş, Qobustan Dövlət Tarixi Bədii Qoruğu ümumdünya irs siyahısına salınmış, İçərişəhər Qoruğu YUNESKO-nun təhlükədə olan ümumdünya irs siyahısından çıxarılmışdır. Aşıq sənəti və Novruz bayramı da YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahısında özünə yer almışdır. Təsadüfi deyil ki, 2004-cü ilin sentyabrında Mehriban xanım Əliyeva ənənəvi musiqinin, ədəbiyyat və poeziyanın inkişafına verdiyi töhfələrə, musiqi təhsili və dünya mədəniyyətlərinin mübadiləsi sahəsindəki xidmətlərinə və YUNESKO-nun ideyalarına sadiqliyinə görə bu təşkilatın xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüşdür. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə Azərbaycanın ənənəvi klassik musiqisini dünya miqyasında tanıtmaq məqsədilə Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzi tikilərək istifadəyə verilmişdir. 2009-cu ilin martında Azərbaycanda I Beynəlxalq Muğam Festivalı keçirilmişdir. YUNESKO-nun baş direktoru Koişiro Matsura bu münasibətlə ölkəmizə səfər etmişdir. Dünyada savadlılığın dəstəklənməsi üzrə YUNESKO-nun regoinal konfransları silsiləsindən 2008-ci ilin mayında baş tutan "Avropada subregional çərçivədə savadlılıq problemlərinə baxış: tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması və innovativ yanaşmaların tədbiqinə dəstək" və digər tədbirlər bu mərama xidmət edir. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin və əlamətdar hadisələrin yubileylərinin YUNESKO çərçivəsində qeyd edilməsi də bu qurumla əlaqələrin yüksək səviyyəsinin bariz göstəricisi sayıla bilər. **İnternetdə: www.books.google.com**

16 Noyabr – Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, (1995)

“Azərbaycan Qafqazın işıq saçan mayakıdır, tolerant ölkədir və onun nuru dünyanın hər bir tərəfinə yayılır, insanlığa yol göstərir”.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Beynəlxalq Tolerantlıq günü 1995-ci ildə YUNESKO-nun 50 illiyi münasibətilə təsis edilib. Məqsəd qurumun da nizamnaməsində qeyd olunduğu kimi, dünyada hamını bir-birinə dözümlülük nümayiş etdirərək mehriban qonşular kimi yaşamağa çağırışdır. Azərbaycan indi bütün dünyada həm də tolerantlıq örnəyi kimi tanınır. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizdə tolerantlığın qorunub saxlanılması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər Azərbaycanı müxtəlif milli və mədəni dəyərlərin qovuşma müstəvisinə çevirib. Azərbaycan indi dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada bütün millətlər, bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır. Ölkəmizdə dini və milli dözümlülük, tolerantlıq yüksək səviyyədədir. Prezident İlham Əliyevin dindarlarla keçirdiyi görüşlər, Ramazan bayramlarında ənənəvi olaraq din xadimləri ilə iftar süfrələrində birgə iştirakı və bu mərasimlərə Azərbaycanda mövcud digər dini icmaların nümayəndələrinin də qatılması ölkədə tolerant düşüncənin artıq tam bərqərar olduğunu göstərir. Dövlətin gücünü əhalinin çoxmillətli olmasında, müxtəlif dinlərin, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların birgə yaşayışında görən Azərbaycan prezidenti bütün dünyaya göstərir ki, tolerantlıq Azərbaycan xalqının ruhundadır. Xalqlararası və mədəniyyətlərarası dialoqu inkişaf etdirmək, ona dəstək vermək, bütün insanların gələcəyi naminə mədəniyyətlərin və dinlərin qarşılıqlı dialoquna nail olmaq bu gün də dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissəsidir. Tolerantlıq insanlar və icmalar arasında qarşılıqlı hörmətin bünövrəsidir və ortaq dəyərlər ətrafında vahid qlobal cəmiyyətin qurulması üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bu bir məziyyət, mənəvi keyfiyyətdir, lakin, hər şeydən əvvəl, tolerantlıq bir əməldir – başqalarına əlini uzatmaq və mövcud fərqlilikləri maneə kimi deyil, dialoq və anlaşmaya dəvət kimi qəbul etməkdir. Bəli, tolerantlıq insanlar arasında körpülər salmaqla və ünsiyyət üçün yollar açmaqla bu çətinliklərin bir qisminə cavab verir. Tolerantlıq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məğzini təşkil edir. Tolerantlıq öz-özünə meydana gəlmir. O, öyrədilməli, yetişdirilməli və başqalarına ötürülməlidir. Vahid bəşəriyyət insan müxtəlifliyinin möhtəşəm zənginliklərinə qarşılıqlı hörmət əsasında birlikdə yaşamaq və birgə işləmək deməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü, (1988)

"Dirçəliş oyanışdı, yenidən yaranmaq, dünyaya təzədən gəlməkdi. Sözün hər mənasında dirçəliş mübarizə aparmaq və özünü təsdiq etməkdi. Elə bizim xalqın da Milli Dirçəliş günü onun özünü təsdiqi idi. XX əsr xalqımızın yaddaşında dövlətçilik, müstəqillik, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əsri kimi qalacaqdır!"

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

1988-ci ilin ilk günlərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü başlandı. SSRİ-nin o vaxtkı rəhbərliyinin buna biganə münasibətini görən ermənilər planlı şəkildə Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişilə Ermənistanda yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlını öz ata-baba yurdlarından kütləvi surətdə qovdular. Elə həmin ilin fevral ayında Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ixtişaşlar törətdilər. Onlar Azərbaycanın tarixi torpağı olan Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılıb Ermənistana birləşdirməsi haqqında məsələ qaldırdılar. Belə bir vaxtda Azərbaycan xalqı ayağa qalxdı. Xalq öz etirazını sakit şəkildə rəhbərliyə bildirdi. İlk zamanlar Azərbaycan vətəndaşları Moskvaya, yerli hakimiyyət başçılarına inanırdılar. Onların şüarları, gəzdirdikləri portret və bayraqlarda bunu sübut edirdi. 1988-ci ilin noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında Sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiazərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin uzunmüddətli mitinqi başlandı. O, vaxt bütün xalq bir yumruq kimi düyünlənmişdi. Bu, əsl xalq hərəkatı, milli azadlıq hərəkatı idi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıdıldı.

Azərbaycanda bu hadisələr milli azadlıq hərəkatı kimi qiymətləndirilir və Vətənizmin istiqlaliyyət qazanmasında əsas amil sayılır. "Milli dirçəliş" deyəndə buna yalnız siyasi aspektdən yanaşmaq olmaz, çünki milli dirçəliş yalnız ictimai baxımdan yox, həm də mədəni-mənəvi əxlaqi dəyərlərin xalqın özünün təməl prinsipləri üzərində inkişaf edən ənənələrinin təcəssümüdür, onun yaşadılmasıdır və onun yaşaması məhz Milli dirçəlişin təməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

19 Noyabr – Ümumdünya Fəlsəfə Günü, (2002)

Ümumdünya Fəlsəfə Günü YUNESKO-nun qərarına əsasən 2002-ci ildən başlayaraq noyabr ayının 3-cü cümə axşamı günü qeyd olunur. Ümumdünya Fəlsəfə Gününün yaranmasının əsas ideyası dünyada baş verən qlobal ictimai-mədəni dəyişiklikləri müzakirə etmək üçün platforma tapmaq, insanları fəlsəfi irsə yaxınlaşdırmaq, məişət təfəkkürünün aləmini yeni ideyalar üçün açmaq və bu gün cəmiyyət qarşısında duran çağırışlarla bağlı olan ictimai müzakirələri stimullaşdırmaqdan ibarətdir. Mütəfəkkirlərin çoxu qeyd edirdilər ki, fəlsəfənin məğzi təəccüblənməkdədir. Doğurdan da, fəlsəfə insan varlıqlarının özləri və yaşadıqları dünya ilə maraqlanmağa olan təbii istəkdən doğulur. Müdrikliyə olan sevgi qismində çıxış edərək, fəlsəfə bizi düşüncələr haqqında düşünmək, müxtəlif fundmental həqiqətləri dərindən öyrənmək və şəxsi nəticələr çıxarmağı öyrədir. Əsrlər ərzində fəlsəfə müxtəlif konsepsiyalar və ideyalar əmələ gətirmiş və kritik, müstəqil və yaradıcı düşünməyin təməlini qoymuşdur.

Fəlsəfə Günü YUNESKO-nun 70-dən çox ölkəsində qeyd olunur. Hər il fərqli mövzulara həsr olunan bu gündə mütəfəkkirlərin, alimlərin, müəllimlərin, tələbə və şagirdlərin, mədəniyyət və təhsil nümayəndələrinin iştirakı ilə müxtəlif tədbirlər keçirilir: fəlsəfi diskussiyalar, “dəyirmi masalar”, konfranslar, seminarlar, sərgilər, təqdimatlar və s.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Noyabr – Ümumdünya Uşaqlar Günü, (1956)

“Uşaqlar – bizim sabahkı hakimlərimizdir, bizim dünyagörüşümüzün, əməllərimizin tənqidçiləridir”.

M. Qorki,

rus yazıçısı

Ümumdünya Uşaqlar Günü (Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü) (ing. Universal Children's Day) – 1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən (№836, (IX) saylı qətnamə) 1956-cı ildən bütün dövlətlərə uşaqlar şərəfinə keçirilməsi tövsiyə olunan bayramdır.

Baş Assambleya öz qətnaməsində qeyd edirdi ki, Ümumdünya Uşaqlar Gününün ümumi bayram kimi qeyd edilməsi millətlər arasında həmrəyliyin və əməkdaşlığın bərkidilməsinə xidmət edəcək. BMT tərəfindən 1959-cu ilin 20 noyabrında "Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi", 1989-cu ildə isə "Uşaq Hüquqları Konvensiyası" qəbul etmişdir. Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK) uşaqların insan hüquqlarını təsdiq edən ilk icbari hüquqa malik beynəlxalq konvensiyadır. 1989-cu ildən bu günədək BMT-yə və ya Cenevrə Konvensiyasına üzv olan ölkələrin sayını üstələyən 193 ölkə tərəfindən ratifikasiya edilmiş UHK, demək olar ki, bütün dünyada qəbul edilib.

1924-cü ildə ilk dəfə olaraq uşaqların hüquqlarını təmin edən bəyannamə qəbul edilmişdir. Bu bəyannamədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin". Bu bəyannamənin qəbulu ilə bağlı ilk işlər Eglantyne Djebb tərəfindən görülmüşdür. Birinci Dünya müharibəsinin dəhşətlərinin şahidi olan Eglantyne Djebb müharibənin dəhşətlərindən sarsılaraq uşaqların xüsusi müdafiəyə ehtiyac duyduqlarını anlayıb. O, bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919-cu ildə uşaqlara yardım, kömək göstərib, onların müdafiəsini təmin etmək üçün Londonda “Uşaqlara Yardım Fondu”nun əsasını qoyub.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Noyabr – Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi (AFB) yaradılmışdır, (1998)

Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi həvəskar və professional fotoqrafları bir araya gətirən, Azərbaycan Respublikasında fotoqrafiya sənətinin inkişafından, əldə edilən nailiyyətlərin qorunub saxlanması və ölkə daxilində və xaricdə təbliğindən ibarətdir.

Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi (AFB) ictimai, yaradıcılıq, qeyri-kommersiya təşkilatı olub açıq cəmiyyət, könüllülük və özünüidarə prinsiplərinə əsaslanır. Birlik AR-nin konstitusiyasına və təşkilatın Nizamnaməsinə uyğun fəaliyyət göstərir. AFB 1998-ci il noyabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində 1073 nömrəli şəhadətnamə ilə qeydə alınmışdır. 1990-cı ilin əvvəlində SSRİ-nin dağıldığı vaxt işlək strukturlar fəaliyyətdən düşdü və tamamilə aydın bir zərurət yarandı ki, təcrübəli, həvəskar, peşəkar, bir sözlə, fotoqrafiyanı sevən hər kəsi birləşdirmək iqtidarında olan bir təşkilat qurmaq lazımdır. O zamanlar təşkilatlanmaqda Fransanın Nant şəhərində "Azərbaycan fotoqrafları" sərgisinin nümayişi bizim üçün ciddi və səfərbəredici amil rolunu oynadı. Sərgi 1995-ci ilin noyabrında baş tutdu, 24 fotoqrafın 105 əsəri göstərildi. Nümayişin uğuru gözlənildiyindən də artıq oldu, fotoqraflarımız yaradıcıqlarına, özlərinə qarşı böyük maraq hiss etdilər, ictimai rəy, bu gözəl peşəyə münasibət də kökündən dəyişdi. Fransa fotosərgisindən sonra düz 3 il mübahisə-müzakirələr oldu, nizamnamə yazıldı, müxtəlif maneələr dəf edildi, təşəbbüs qrupu yaradıldı ki, o da işi məntiqi sonluğa çatdıra bildi: birlik 1994-cü ildən faktiki olaraq işləsə də, hüquqi statusa malik deyildi, amma indi o rəsmi qeydiyyata alındı.

AFB-nin əsas məqsəd və vəzifəsi milli foto sənətini inkişaf etdirmək, ölkədə və xaricdə onun nailiyyətlərini yaymaq, foto irsimizdən yaradıcılıqla bəhrələnib onu qorumaqdır. AFB foto sənətimizin təbliği və inkişafı məqsədilə sərgilər, müsabiqələr, festivallar, ustad dərsləri və yaradıcılıq seminarları keçirir, Azərbaycan və xarici fotoqrafların iştirakı ilə konfranslar, simpoziumlar təşkil edir, həmçinin həvəskar fotoqraflar hərəkatlarına hər cür dəstək verir.

Bu gün AFB inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoyur. Həm təşkilati, həm də birliyin simasını formalaşdırmaq baxımından hələ çox işlər görülməlidir. Bütün maraqlı tərəflərdə münasibətlər qurulmalı, birlik üzvlərinin yaradıcılıq fəaliyyətləri üçün maddi zəmin və şərait yaradılmalıdır.

AFB-nin yaranmasından 10 il keçir. Yaradıcılıq birliyinin üzvləri bu zaman kəsiyində 100-dən artıq sərginin hazırlanması işində iştirak etmişlər. Sərgilərdən 30-u xaricdə baş tutmuşdur (AFB, Böyük Britaniya, Fransa, Türkiyə, Almaniya, Belçika, Ukrayna, Yunanıstan, Rusiya, Monqolustan, Özbəkistan, Qazaxıstan, Gürcüstan və s.). AFB-nin idarə heyətinin sədri Mirnaib Həsənoğludur.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Noyabr – Ümumdünya Televiziya Günü, (1999)

1999-cu ilin mart ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qəbul etdiyi qərara əsasən 21 noyabr Dünya Televiziya Günü kimi qeyd olunur. İstər dünyada, istərsə də ölkəmizdə aparılan araşdırmalar göstərir ki, uşaqların şəxsiyyətinin formalaşmasında, qazanılan uğurlarda televiziyanın rolu böyükdür. Bəli, televiziya xəbər, əyləncə və düşüncələri ifadə etmək üçün ən gözəl vasitədir. **İnternetdə: www.books.google.com**

21 Noyabr – Ümumdünya Salamlaşma Günü, (1973)

Ümumdünya Salamlaşma Günü (World Hello Day) hər il noyabrın 21-də keçirilir. Onun əsas məqsədi sülhün qorunması üçün şəxsi ünsiyyətin vacibliyini geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. Çünki yalnız xeyirxah ünsiyyət vasitəsilə və güc tətbiq etmədən bütün münaqişələri həll etmək olar. Salamlaşma bayramını 1973-cü ildə, soyuq müharibənin ən qızğın dövründə, Misir və İsrail arasındakı münaqişəyə cavab olaraq iki amerikalı qardaş – Maykl və Brayen Makkomak düşünmüşlər. Salamlaşma günü beynəlxalq gərginliyin güclənməsinə etiraz kimi çox zəruri aksiyadır. “Sadə, lakin təsirli addım atmaq lazımdır” deyə düşünən qardaşlar dünyanın hər yerinə səmimi, mehriban salamlaşma məktubları göndərmişlər. Onlar dünyada sülhün qorunması və gərginliyin azaldılması üçün öz ideyalarını heç kimə məcburi qəbul etdirmirdilər. Makkomak qardaşları məktub ünvanladıqları şəxsdən, sadəcə, daha kimlərisə, heç olmasa on nəfəri salamlamağı xahiş edirdilər. Bu ideya 180-dən çox ölkədə dəstəklənmişdir. Həmin vaxtdan Ümumdünya Salamlaşma Gününü həm müxtəlif yaşlı insanlar, həm də ayrı-ayrı peşə sahibləri, siyasi liderlər, sənaye maqnatları, məşhur kino və televiziya ulduzları qeyd edirlər. Müxtəlif xalqların müxtəlif salamlaşma ənənələri fərqli olsa da, xüsusən beynəlxalq görüşlərdə millətlərarası etiket mahiyyətcə eynidir: görüş zamanı ənənəvi olaraq insanlar bir-birinə xeyir və sağlamlıq, rifah və uğur arzu edirlər. **İnternetdə: www.books.google.com**

22 Noyabr – Ədliyyə İşçiləri Günü, (2000)

22 noyabr 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsi təsis edilib. Prezident Heydər Əliyevin 11 noyabr 2000-ci il tarixli sərəncamı ilə 22 noyabr ədliyyə işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edilib. Ədliyyə orqanları və məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı bir sıra qərarlar qəbul edilmiş, o cümlədən 1918-ci il noyabr ayının 14-də Azərbaycan Məhkəmə Palatasının Əsasnaməsi, noyabrın 22-də isə Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsi təsdiq edilmişdi. Hökumətin 1919-cu il 11 avqust tarixli qərarı ilə əvvəllər Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində olan həbsxanalar Ədliyyə Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdi. ADR-in süqutundan sonra Ədliyyə Nazirliyi ləğv edilmiş, Xalq Ədliyyə Komissarlığı yaradılmışdı. Hazırda ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və idarəetməni həyata keçirən Ədliyyə Nazirliyi normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizasını, uçotunu və dövlət qeydiyyatını aparır; qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində iştirak edir, o cümlədən qanun layihələri hazırlayır və normativ sənədlərin layihələri üzrə rəylər verir, hüquqi maarifləndirmə işi aparır; hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatını və dövlət reyestrini, mətbu nəşrlərin reyestrini aparır; notariat fəaliyyətinə rəhbərlik edir; vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatını həyata keçirir; dövlətlərarası övladlığa götürmə məsələlərini və sənədlərin leqallaşdırılmasını həyata keçirir; məhkəmə qərarlarının icrasının təmin olunmasını təşkil edir; məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatını, məhkəmə statistikasının aparılmasını təmin edir; qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərə münasibətdə qrant müqavilələrinin (qərarlarının) qeydiyyatının aparılmasını həyata keçirir. Bunlarla yanaşı, Azərbaycanda aparılan bütün növ məhkəmə (qeyri-tibb) ekspertizaları Ədliyyə Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən elmi-tədqiqat mərkəzi olan İnstitut tərəfindən həyata keçirilir. Azərbaycanda müşahidə olunan inkişaf meyilləri ədliyyə orqanlarının fəaliyyətində də öz əksini tapmışdır. Dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən dinamik inkişaf, genişmiqyaslı quruculuq işləri, xarici siyasətdə əldə olunan uğurlar Azərbaycanı regionda lider dövlətə çevirmişdir. Hazırda ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və idarəetməni həyata keçirən Ədliyyə Nazirliyi normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizasını, uçotunu və qeydiyyatını aparır. Bununla yanaşı, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində iştirak edir, o cümlədən qanun layihələri hazırlayır və normativ sənədlərə dair rəylər verir, hüquqi maarifləndirmə işi aparır. Ədliyyə Nazirliyinin genişmiqyaslı işi sayəsində ədliyyə strukturlarının, məhkəmələrin və istintaq sahələrinin bərpası təmin olunmuş, gərgin fəaliyyət nəticəsində məhkəmə aparatları tədricən bərpa edilmiş, binalar qaydaya salınmış, hüquq ədəbiyyatı kitabxanası yaradılmışdır. **İnternetdə: www.books.google.com**

24 Noyabr – Morj Günü, (2008)

2008-ci ildə Ümumdünya Vəhşi Təbiət Fondunun (WWF) və Dəniz Məməliləri üzrə Şuranın təşəbbüsü ilə Morj Günü təsis olunmuşdur. Bu heyvanlar – planetimizin şimal yarımkürəsində məskunlaşmış nəhəng kürəkayaqlılardır. Bu bayram təsadüfən noyabrın 24-ə salınmamışdır. Morjlar payızın son günlərində Çukot dənizinin arktik sahillərini tərk edirlər və qışlamaq üçün Berinq boğazına gedirlər. Bu yerdəyişmə zamanı onlar xüsusilə zəif və müdafiəyə möhtac olurlar. Təbiəti qoruyanlar bu bayramı elan etməklə ictimaiyyətin diqqətini morjların problemlərinə cəlb etməyə çalışmışlar. Ən əsas problem ekoloji problemdir. İqlimin istiləşməyə doğru dəyişməsi Yer kürəsində buz örtüyünün azalmasına gətirib çıxarmışdır. Nəticədə morjlar buzdan quruya keçməyə və burada özlərinə yeni yataqlar yaratmağa məcbur olurlar. Bu heyvanların belə yataqlarda kütləvi toplanması gənc morjların tələf olmasına səbəb olur. Morjların ikinci problemi insanların onların ərazilərinə nüfuz etmələridir. Şimal Buzlu okeanının şelfindəki qiymətli karbohidrogen yataqlarının insanlar tərəfindən mənimsənilməsi, gəmilərin hərəkəti morjların məhvinə səbəb olur. Ümumdünya Vəhşi Təbiət Fondunun nümayəndələri insanları okeanın sakinlərinə qayğı ilə yanaşmağa, onların problemlərinə biganə qalmamağa çağırır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Noyabr – Azərbaycan Kəlağayısı Günü, (2014)

26 noyabr Azərbaycan kəlağayısı Günü bütün dünyada beynəlxalq səviyyədə qeyd olunur. 2014-cü il noyabrın 26-da Azərbaycan kəlağayı sənəti UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin keçirilən iclasında "Kəlağayı simvolizmi və ənənəvi sənəti" adı ilə UNESCO-nun "Bəşəriyyətin qeyri-maddi mədəni irs üzrə reprezentativ siyahısı"na daxil edilmişdir.

Kəlağayı faylını birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyevanın dəstəyi ilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi hazırayıb. Heydər Əliyev Fondu, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və ölkəmizin UNESCO yanında Daimi Nümayəndəliyi, UNESCO üzrə Milli Komissiyanın birgə həyata keçirdiyi çoxşaxəli fəaliyyət nəticəsində Komitə kəlağayı sənətinin Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlər sistemində və adət-ənənələrimizdə ən mühüm mədəniyyət nümunəsi olduğunu beynəlxalq səviyyədə təsdiq etmiş olub.

Hazırda Kəlağayıdan başqa, Muğam ifaçılıq sənəti, Azərbaycan aşıq sənəti, Novruz Bayramı, Azərbaycan xalçası, Tar ifaçılıq sənəti UNESCO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ siyahısına, Çövkən-Qarabağ atüstü oyun ənənəsi isə UNESCO-nun Təcili Qorunmaya Ehtiyacı olan Qeyri-maddi Mədəni İrs Siyahısında yer alır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Noyabr – Ümumdünya İnformasiya Günü, (1994)

Hər il 26 noyabr tarixinin məhz bu ad altında qeyd edilməsi təşəbbüsü Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurasında məşvərətçi statusa malik olan Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyası və Ümumdünya İnformasioloji Parlamenti tərəfindən irəli sürülüb. Əlamətdar günün beynəlxalq təqvimə salınması ilə bağlı qərar 26 noyabr 1992-ci ildə Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının təşəbbüsü ilə keçirilən I Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Forumunda verilib.

Ümumdünya İnformasiya Gününün 26 noyabr tarixində qeyd olunmasına dair qərar isə rəsmi olaraq YUNESKO tərəfindən 1994-cü ildə qeydiyyata alınıb. Ümumdünya İnformasiya Gününün əsas məqsədi bu sahədə olan başlıca problemlərə və məsələlərə mütəxəssislərin diqqətini yönəltməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü, (1988)

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Gününün qeyd olunmasının məqsədi kompüterdə saxlanılan informasiyanın təhlükəsizliyinin təmini, bu sahədə mövcud olan müxtəlif problemlərin həllinin önəmliyini istifadəçilərin, proqram vasitələri istehsalçılarının, o cümlədən ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. 1988-ci il noyabr ayının 30-da "Morris soxulcanı" adlanan ilk kompüter virusu elmi-tədqiqat institutları, hərbi idarələr, hətta Pentaqon da daxil olmaqla, ARPANET-in minlərlə qovşağının fəaliyyətini iflic vəziyyətinə saldı. İlk kompüter virusunun vurduğu ziyan isə təxminən 100 milyon dollar dəyərində qiymətləndirilirdi. Bu hadisə bəşəriyyətin kompüter təhlükəsizliyi haqqında təsəvvürlərini dəyişdi. Məhz həmin vaxtda mütəxəssislər informasiya təhlükəsizliyinin təmini məsələlərinə kompleks yanaşmanın zəruriliyi haqqında ciddi düşünməyə başladılar. Müəllifinin adı ilə adlandırılan bu virusun yaradıcısı – Robert Morris proqramın kodunun məxfi saxlanılmasına nail olduğu üçün onun bu işdə əli olduğunu çətin ki, kimsə sübut edə bilərdi. Onun məqsədi isə sırf tədqiqat xarakteri daşıyırdı. Onun atası Milli Təhlükəsizlik Agentliyinin kompüter üzrə eksperti isə hesab edirdi ki, oğlu tutduğu əməlini etiraf etməlidir. R.Morrisi 5 ilədək azadlıqdan məhrumetmə cəzası gözləyirdi. Lakin məhkəmə Kornell Universitetinin "Hesablama texnikası" fakültəsinin aspirantına güzəşt edərək, "alim"ə üç il şərti cəza kəsdi. Həmin ildə Kompüter Avadanlığı üzrə Amerika Assosiasiyası 30 noyabr tarixini Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü (Computer Security Day) elan etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Noyabr – Ümumdünya Ev Heyvanları Günü, (1931)

Hər il noyabrın 30-u bir çox ölkələrdə Ümumdünya Ev Heyvanları Günü (World Day Pets) qeyd olunur. Bu günün təsis olunması ideyası Təbiətin qorunması hərəkatı tərəfdarlarının 1931-ci ildə Florensiyada (İtaliya) keçirilən Beynəlxalq konqresində səslənmişdir. Həmin vaxtdan bu bayram dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur və insanlar tərəfindən ev heyvanlarına çevrilən "balaca dostlarımıza" görə bütün bəşəriyyətin cavabdeh olduğunu xatırladır. Təsadüfi deyil ki, bu günün devizi Antuan de Sent Ekzüperinin məşhur əsərinin qəhrəmanı Balaca Şahzadənin bütün insanlara ünvanlanmış sözləridir: "Sən əhliləşdirdiklərin üçün hər zaman cavabdehsən".

Bu günlə əlaqədar keçirilən tədbirlər çox rəngarəng və müxtəlifdir və hər bir ölkədə fərqli şəkildə düzənlənir. Bu günün hansı şəkildə qeyd edilməsindən asılı olmayaraq, əsas məqsəd insanları ev heyvanlarının problemlərinə biganə qalmamağa çağırmaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

20 Noyabr – Qarakənd faciəsi, (1991)

Qarakənd faciəsi və ya 20 noyabr faciəsi Xocavənd rayonunun Qarakənd yaxınlığında, Ağdam rayonunun Mərzili kəndi ərazisində erməni həbiləşdirilmiş dəstələri tərəfindən vurulan Azərbaycan hərbi helikopter hadisəsidir. Hesablamalara görə, Qarakənd üzərində üç yüz metr yüksəklikdə uçan Mİ-8 N72 helikopteri 1991-ci il noyabrın 20-də, saat 14:42 dəqiqədə vurulub. Həlak olanlar arasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət katibi Tofiq İsmayılov, baş prokuror İsmət Qayıbov, dövlət müşaviri, sabiq daxili işlər naziri Məhəmməd Əsədov, millət vəkilləri Vaqif Cəfərov və Vəli Məmmədov, baş nazirin müavini Zülfü Hacıyev, Prezident Aparatının şöbə müdiri, jurnalist Osman Mirzəyev, Qazaxıstan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini Sanlal Serikov, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının jurnalisti Alı Mustafayev və başqaları var idi. Ümumilikdə qəza nəticəsində 22 nəfər həlak olmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Noyabr – Şair, publisist Muxtar Əhmədin 70 illiyi, (1948)

Əhmədov Muxtar İsmayıl oğlu 1948-ci il noyabrın 1-də Azərbaycanda Biləsuvar rayonunda anadan olmuşdur. Burada 1 saylı şəhər orta məktəbini bitirmişdir. Azərbaycan Dövlət Pedoqoji İnstitutunun tarix fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1970-1975). Biləsuvar rayon təhsil şöbəsində Filmoteka üzrə müdir, inspektor (1995-2003), Biləsuvar Rayon İcra Hakimiyyətinin orqanı "Məhsul" qəzetinin baş redaktorunun müavini (2003-2005), "Region - press" qəzetinin baş redaktoru (2005-ci ildən), "Biləsuvar töhfələri" ədəbi ictimai birliyinin sədri (1999-2009) olmuşdur. Respublika Kitabsevərlər Cəmiyyətinin medalına layiq görülmüşdür. ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərindən başlamışdır. Şeir, oçerk və məqalələri "Qala", "Yol", Məhsul", "Mübarizə", "Qələbə" qəzetlərində, "Ulduz", "Şəfəq", "Azərbaycan" jurnallarında vaxtaşırı dərc edilmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Aran şöbəsi" üzrə əlaqələndiricisi, eyni zamanda "Biləsuvar töhfələri" ədəbi birliyinin sədridir.

Kitabları: "Analar yanar ağlar" (1996), "Fövqəladə uzaqgörücü" (2000), "İçimdən bir haray keçdi" (2000), "Havası gələndə şeirin, sözündə..." (2003).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

2 Noyabr – Alim, şair və jurnalist Əhmədov Əminin (Əmin Abid) 120 illiyi, (1898-1937)

Əmin Abid Gültəkin 1898-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur. İlk təhsilini burada almışdır. Türkiyəyə səfər etmişdir (1919). Türkiyədə pedaqoji məktəbi bitirdikdən sonra İstanbul Universitetinin ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1919-1926). İlk gənclik dövründən sərbəst və heca vəznində şeirlər yazmışdır. "Yeni Qafqaz", "Azəri-türk", "Odlu yurd" və digər jurnallarda Gültəkin təxəllüsü ilə dərc etdirdiyi şeirlərində Azərbaycan Milli Demokratik Cümhuriyyətinin bolşevik ordusu tərəfindən vəhşicəsinə işğalına, Sibirə sürgünlərə, təqib və təhqirlərə qarşı etirazla yanaşı, sabaha – üç rəngli ay-ulduzlu bayrağın müstəqil Azərbaycan üzərində dalğalanacağı günə inam güclü idi. Ona görə də mühacirətdə yaşayan Azərbaycan gənclərinin konfrans və toplantılarında oxunmuş, hamını birliyə, mübarizəyə ruhlandırmışdır. Onun Türkiyədə qələmə aldığı şeirlər siyasi mühacirlərin köməyi ilə "Buzlu cəhənnəm" adı altında ayrıca kitabda nəşr edilmişdir. 1919-cu ildə Azərbaycana qayıtmış, Bakı Dövlət Universitetində çalışmışdır. Tələbəlik dövründə "Azərbaycan türklərinin ədəbiyyat tarixi" monoqrafik əsərini qələmə almışdır. Təhsildən sonra doğma Bakıya qayıtmış, burada qəzet və jurnallarda müasir və klassik ədəbiyyata, şifahi xalq yaradıcılığına dair ədəbi-elmi məqalələrlə çıxış etmişdir. Eyni zamanda Bakı darülfununda, eləcə də Bakı maarif evi ədəbiyyat dərnəyində "Oğuznamə", "Azərbaycan ədəbiyyatının başlanğıcı" mövzusunda məruzələr etmişdir (1927-1928). "Azərbaycan türklərinin ədəbiyyat tarixi", "Türk ədəbiyyatında bayatı-mani növü", "Bayatının türk xalqları ədəbiyyatında mövqeyi", "Azərbaycan ədəbiyyatının qədim abidələrindən" monoqrafik əsərləri, eyni zamanda "Kitabi-Dədə Qorqudun mətni haqqında məlumat", "XVII əsr Azərbaycan ədəbiyyatı", "Ədəbiyyatımız tarixində Sabirin mövqeyi", "Mirzə Şəfi haqqında yapılan tədqiqlərə bir baxış", "Türk el ədəbiyyatına elmi bir baxış (Oğuznamə)" kimi milli ədəbiyyatşünaslıq, folklor və mətbuat tarixi haqqında onlarca məqalələri geniş erudisiyalı alimin zəngin irs yaratdığını sübut edir. Axundovşünaslıq elminin yaranmasında xidmətləri misilsizdir. M.F.Axundov ədəbi irsinə həsr etdiyi məqalələri, monoqrafiya və tərtibləri, eləcə də tərcümələri vardır. Məhəmməd Füzulinin "Söhbətül-əsmar" əsərini aşkara çıxarıb elm aləminə tanıtmışdır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

5 Noyabr – Ədəbiyyatşünas Malik Mahmudovun 80 illiyi, (1938-1991)

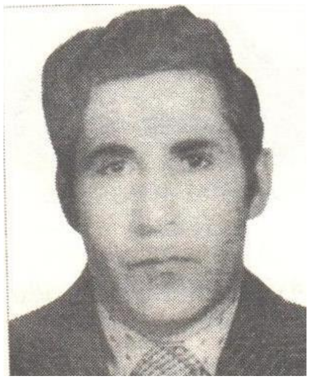

Malik Mahmudov 1938-ci ildə Ordubad şəhərində fəhlə ailəsində doğulmuş, erkən yaşlarında atasını itirmişdir. 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsində yeni açılmış ərəb şöbəsinə daxil olmuşdur. Burada müasir dövrdə ərəbşünaslığın banisi, sonralar ali və orta məktəblər üçün 30-dan çox dərslik yazmışdır. Malik müəllim təcrübə keçmək üçün Bağdad Universitetinə göndərilən ilk iki tələbədən biri olmuşdur. İraqdan qayıtdıqdan sonra M.Mahmudov Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutuna kiçik elmi işçi kimi qəbul olunmuşdur. O, ərəb ədəbiyyatında şərh janrının banilərindən sayılan, Bağdaddakı məşhur "Nizamiyyə" Universitetinin aparıcı müəllimlərindən dahi Azərbaycan alimi Xətib Təbrizinin (1030-1109) həyat və yaradıcılığını dərindən araşdıraraq, 1967-ci ildə bu mövzuda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, həmin vaxtdan 1972-ci ilədək şərqşünaslıq institutunda ərəb ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1972-ci ildə Bakı Dövlət Universiteti şərqşünaslıq fakültəsinin yaxın şərq xalqları ədəbiyyatı kafedrasına baş müəllim kimi dəvət olunmuş, 1975-ci ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək, professor, kafedra müdiri vəzifəsinə qədər yüksəlmişdir. O, dünya şərqşünaslığında ilk dəfə olaraq, VII-XII əsrlərdə yaşamış ərəbdilli azərbaycanlı ədib və şairlərin həyat və yaradıcılığını hərtərəfli tədqiq etmiş, bununla da mədəniyyət tariximizdə az öyrənilmiş bir sahəni öz dəyərli əsərləri ilə zənginləşdirmişdir. Onun orta əsrlərin görkəmli filoloqu haqqında tədqiqatları "Xətib Təbrizinin həyat və yaradıcılığı" (1972) və "Piyada...Təbrizdən Şama qədər" (1982) kitablarında öz əksini tapmışdır. O, Xətib Təbrizinin dövrümüzədək gəlib çatmış əsərlərini dəqiqliyi ilə təhlil edərək, onu IX-X əsrlərdə meydana gəlmiş şərh janrının böyük nümayəndələri Əbu Bəkr əs-Suli, İbn Cinni, Əbu Hilal əl-Əsgəri, Əbülhəsən ibn İsmayıl, Abdullah ibn Əhməd Səmani, əl-Mərzuqi (öl.1030) və başqaları ilə müqayisə nəticəsində belə bir düzgün qənaətə gəlmişdir ki, Xətib Təbrizi özündən əvvəlki alimlərdən fərqli olaraq, "əsərləri həm dilçilik, həm də ədəbiyyatşünaslıq, həm tarixi, ictimai mühitlə, həm fəlsəfə, həm etnoqrafiya, həm də folklorla bağlı şəkildə tədqiq edən ilk şərhçi idi". Müəllif bu iki kitabında alimin ədəbi-tənqidi görüşlərini və yaradıcılığının əsas xüsusiyyətlərini təfsilatı ilə vermişdir. Orta əsrlərin nüfuzlu filoloqu İbn Quteybə (828-889) özünün "Əş-şir va-ş-şuara" adlı məşhur kitabında yazır: "Mədinədə məvalilərdən (yəni islamı qəbul etmiş qeyri-ərəblərdən) elə bir şair yoxdur ki, o, əslən Azərbaycandan olmasın".

Kitabları: Xətib Təbrizinin həyat və yaradıcılığı" (1972), "Piyada... Təbrizdən Şama qədər" (1982), "Ərəbcə yazmış azərbaycanlı şair və ədiblər" (1983).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

7 Noyabr – Şair, yazıçı Maqsud Şeyxzadənin 110 illiyi, (1908-1967)

Məqsud Şeyxzadə 1908-ci ildə keçmiş Yelezavetpol (Gəncə) quberniyası Ərəş qəzasının mərkəzi Ağdaşda, əslən Qazaxın Salahlı kəndindən olan feldşer Məsim Şıxıyevin ailəsində doğulmuşdur. Bütün ədəbiyyat dərsliklərində "Özbək yazıçısı və şairi" kimi tanıdılan qürbət məhkumu Məqsud Şeyxzadənin Azərbaycan 1918-ci ildə müstəqilliyinə qovuşanda hələ 12 yaşı vardı. O vaxtlar atasından aldığı türklük eşqi və müstəqillik duyğuları ilə şeirlər yazırdı. Gələcəkdə bu eşq ona bəxtiyarlıqdan daha çox sürgün, mərhumiyyət və işgəncələr verəcəkdi. Atasının Ağdaşda açdığı məktəbdə oxuyarkən Nəriman Nərimanov bu şəhəri ziyarət edir. Məktəbin əlaçı şagirdi olan Məqsud şeir oxumaq üçün kürsüyə çıxır. Oxuduğu şeirlər Nərimanovun çox xoşuna gəlir. Nərimanov sonralar həmin şeirlərin üçünü 21 dekabr 1921-ci ildə "Kommunist" qəzetində dərc etdirir. Bir müddət sonra Məqsud Şeyxzadə Ağdaşdan Bakıya yola düşür. Bakı Pedaqoji Məktəbində o vaxtların iki sevilən müəllimi dərs deyirdi – Hüseyn Cavid və Abdulla Şaiq. Məqsud onlardan vətən eşqi, millət eşqi, ədəbiyyat eşqi və türklüyün gerçək üzünü öyrənir. Sonralar Özbəkistanda yaşayanda "Mirzə Uluqbəy" əsərini qələmə alarkən Hüseyn Cavidin ona olan təsirlərindən də söz açır. Məktəbi bitirər-bitirməz Dərbəndə göndərilir. Orada həm müəllimlik edir, həm də şeirlər yazır. Qəzetlərdə "Azad dağlar qızına", "Şeyx Şamil", "Bu axşam" və "Sahildə" adlı şeirləri dərc olunur. Həm Bakı Pedaqoji İnstitutunda oxuyur, həm də Mayakovski, Nazim Hikmət kimi şairlərlə tanış olur. 1927-ci ili Məqsud Şeyxzadənin qaranlıq illərinin başlanğıcı saymaq olar. Dağıstanın Sovet İttifaqına daxil olub-olmaması mövzusunda aparılan müzakirələrin ən fəal iştirakçılarından biri də Məqsud Şeyxzadə olur. "Üçüncü kitab", "Cümhuriyyət", "Cəlaləddin Mengüberdi" kimi əsərləri özbək türkcəsində nəşr olunub. Məqsud Şeyxzadə 1952-ci ildə yenidən millətçilikdə günahlandırılaraq həbs edilir. Daşkənd məhkəməsi ona 25 il həbs cəzası kəsir. O, Sibirə göndərilir. Maqsud Şeyxzadə 1967-ci ilə, ölümünə qədər içindəki vətən həsrətini, vətən eşqini yazaraq təsəlli etməyə çalışır. Bəzən Uluq bəyə, bəzən də Xarəzm türklərinin məşhur lideri Cəlaləddin Xarəzmşaha baş vurur. Kitabları həm özbəkcə, həm də türkcə (Azərbaycan Türkcəsi) nəşr edilir. "Mirzə Uluqbəy" adlı əsəri ekranlaşdırılır. Məqsud Şeyxzadənin əsərləri sonuncu dəfə 1971-1974-cü illərdə altı cild şəklində nəşr olunub.

Kitabları: “Üçüncü kitab”, “Ündaşlarım”, “Yeni divan”, “Daşkəndnamə”, “Mirzə Uluqbəy” və s.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Noyabr – Ədəbiyyatşünas Firidun Hüseynovun 85 illiyi, (1933-1986)

Hüseynov Firidun Cəlal oğlu 1933-cü ildə anadan olmuşdur. O, Naxçıvan Dövlət İkiillik Müəllimlər İnstitutunu, Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini (1959) bitirmişdir. ADU-nun Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasında professor, filologiya fakültəsində dekan işləmişdir. "Molla Nəsrəddin" satirik ədəbi məktəbi F.Hüseynovun araşdırmalarının əsas obyektidir. Firidun Hüseynov "Əli Nəzminin həyatı və yaradıcılığı"mövzusunda namizədlik (1964) "Cəlil Məmmədquluzadə nəsrində əsas problemlər"(1978) mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. F.Hüseynov "Əli Nəzmi"(1970), "Adi əhvalatlarda böyük həqiqətlər"(1977), "Satirik gülüşün qüdrəti"(1982), "Molla Nəsrəddin" və mollanəsrəddinçilər"(1986) monoqrafiyalarının və məqalə toplularının, "Molla Nəsrəddin jurnalı", "İdeya-bədii körpü", "C.Məmmədquluzadənin bədii nəsrində ziyalı surətləri", "C.Məmmədquluzadə L.N.Tolstoy haqqında", "Aydınlara doğru", "İntibah carçısı" və s. məqalələrin müəllifidir. Mollanəsrəddinçi şair Əli Nəzminin "Seçilmiş əsərləri"ni (1979) nəşr etdirmişdir. Mollanəsrəddinçilərin əsas yer tutduğu "XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" dərsliyinin (professor Mir Cəlala birlikdə) müəllifidir.

Kitabları: "XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" (1969), "Əli Nəzmi" (1970), "Adi əhvalatlarda böyük həqiqətlər" (1977), "Satirik gülüşün qüdrəti" (1982) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzilliklə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

22 Noyabr – Yazıçı, dramaturq Firidun Ağayevin 85 illiyi, (1933-1995)

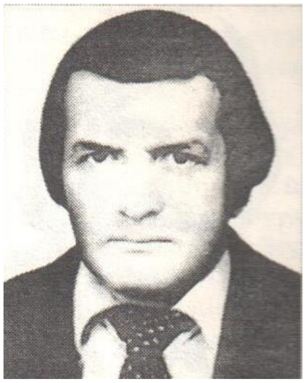

Firidun Ağayev 1933-cü il noyabrın 22-də Lənkəran şəhərində fəhlə ailəsində doğulmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-1958). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor kimi başlamış (1958), sonra radio uşaq verilişləri redaksiyasında baş redaktor (1960-1963), televiziya uşaq verilişləri redaksiyasında baş redaktorun müavini (1963-1966), bədii verilişlər redaksiyasında baş redaktorun müavini (1966-1968), uşaq və gənclər verilişləri redaksiyasında baş redaktor (1968), səhnə verilişləri redaksiyasının redaktoru (1968-1969), "İncəsənət" redaksiyasının baş redaktoru (1969-1970), "Ekran" yaradıcılıq birliyi redaksiya heyətinin üzvü (1970-1971), baş redaktoru (1971-1973), musiqili verilişlər baş redaksiyasının redaktoru (1973-1976), əyləncəli proqram redaksiyasının böyük redaktoru (1976), "Gənclik" redaksiya proqramını hazırlayan qrupun redaktoru (1976-1978) olmuşdur. Ədəbiyyat verilişləri redaksiyasında şöbə müdiri (1978-1991), kinoverilişləri baş redaksiyasının böyük redaktoru (1991-1995) vəzifələrində çalışmışdır. Ədəbi yaradıcılığa 1953-cü ildə universitetin "Lenin tərbiyəsi uğrunda" qəzetində çıxan oçerk və hekayələri ilə başlamışdır. Onun "Ananın məktubu" hekayəsi 1956-cı ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc edilmişdir. Bundan sonra oçerk, hekayə, roman, pyes və ssenari sahəsində fəaliyyət göstərmişdir. Onun "Skripkanın qayıtması", "Həyat, söylə sən kiminsən?", "Leyla və onun dostları" ssenarilərinə telefilm çəkilmiş, "Qayğı", "Səməndər quşu", "Cırtdanın sərgüzəştləri", "Xoruz" pyesləri səhnəyə qoyulmuşdur. Medalla təltif olunmuşdur (1970). Firidun Ağayev 1995-ci il oktyabrın 16-da Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Qayıq dənizə çıxır" (1961), "Qardaşlar", "Səni düşünürəm" (1970), "İldırım dənizə çaxır" (1975), "Mən uşaq olmamışam" (1985), "Skripkanın sərgüzəşti" (1988) və s.

Filmoqrafiya: Quzu (film, 1967), Leyla və onun dostları (film, 1971), Həyat, sən kiminsən? (film, 1972), Skripkanın sərgüzəşti (film, 1972), Ülviyyənin mahnıları (film, 1973), İşarəni dənizdən gözləyin (film, 1986).

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 Noyabr – Yazıçı Əmrah Əmrahovun 95 illiyi, (1923-1988)

Əmrah Əmrahov 1923-cü ildə Bakının Kürdəxanı kəndində anadan olub. Kürdəxanı kənd məktəbinin 1-ci sinfində bir neçə ay oxuduqdan sonra göz həkimləri ona oxumağı qadağan ediblər. Beş il müalicə olunduqdan sonra 1936-cı ildə yenidən məktəbə gedir. 1944-cü ildə 9-cu sinfi bitirərək Azərbaycan Dövlət Universitetinin hazırlıq şöbəsinə daxil olub. 1945-ci ildə ADU-nin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinə daxil olub. Eyni zamanda "Azərbaycan pioneri" qəzeti redaksiyasında xüsusi müxbir işləyib. 1950-ci ildə universiteti müvəffəqiyyətlə bitirib və həyatını həmişəlik "Azərbaycan pioneri" qəzeti ilə bağlayıb. Əmrah müəllim ömrünün sonuna kimi, 38-il bu qəzetdə çalışıb. Əbədi işçi, şöbə müdiri, məsul katib, nəhayət, qəzetin redaktoru. Onun sayəsində "Azərbaycan pioneri" o dövrdə nəinki məktəblilərin, hətta böyüklərin də ən sevimli qəzetinə çevrilib. Əmrah Əmrahov əbədi fəaliyyətə şeirlə başlayıb. İlk şeirləri 1938-ci ildə "Azərbaycan pioneri", "Abşeron kolxozçusu" qəzetlərində çap olunub. Sonra oçerk və hekayələri dövri mətbuatda dərc olunub. Bədii tərcümə ilə də məşğul olub. "Ürək Vətən üçün döyünəndə", "Əbədi şöhrət", "Zastavaya gedən yol", "Sənin həyatının qanunu", "Ulduzlar gecə parlar", "Ölməzlər", "Dağ bənövşəsi", "Gizli aləmlər", "Lalələr apreldə açır", "Tapılmış kitab", "Yaxşıların dünyası" kimi əsərlərində yazıçı-jurnalist illərlə ürəyində gəzdirdiyi, beynində yaşatdığı düşüncələri, vətənpərvərlik duyğularını oxucuya çatdırmağa çalışıb. Ə. Əmrahov Azərbaycan LKGİ-nin bütün qurultaylarında komsomolun Mərkəzi komitəsinin üzvü seçilib. 1960-cı ildən ömrünün sonuna kimi respublika pioneri Mərkəzi Şurasının üzvü olub. Yazıçı Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunub. Əmrah Əmrahov 1988-ci il noyabrın 18-də Bakıda vəfat edib.

Kitabları: “Ürək vətən üçün döyünəndə” (1958), “Əbədi şöhrət” (1961), “Ulduzlar gecə parlar” (1966), “Tapılmış kitab” (1967), “Dağ bənövşəsi” (1968), “Nailənin sevinci” (1978), “Yaxşıların dünyası” (1984), “Gizli aləmlər” (1986) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

25 Noyabr – Yazıçı, dramaturq İmran Qasımovun 100 illiyi, (1918-1981)

İmran Qasımov 1918-ci il noyabrın 25-də Bakıda ziyalı ailəsində doğulub. İmran 1934-cü ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra əvvəlcə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində, sonra Moskvada kinossenaristlər kursunda oxuyub. Vətənə döndükdən sonra Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Kinematoqrafiya Komitəsi sədrinin birinci müavini, "Literaturnıy Azerbaydjan" jurnalının baş redaktoru, 1975-ci ildən ömrünün sonuna kimi (1981) Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının birinci katibi vəzifələrində çalışıb. Xalq yazıçısı fəxri adına, Azərbaycan Dövlət mükafatına layiq görülüb, "Şərəf nişanı" ordenləri ilə təltif olunub. İmran Qasımov Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan ədiblərdən biridir. O, nasir, dramaturq və ssenarist kimi zəngin ədəbi-bədii irsə malikdir. Yazıçı Həsən Seyidbəyli ilə birgə qələmə aldığı "Uzaq sahillərdə" romanı dövrünün ən populyar əsərlərindən olub. Yaradıcılığında dəniz mövzusunun xüsusi yeri var. Buna "Xəzər neftçiləri haqqında dastan", "Dəniz cəsurları sevir" (H.Seyidbəyli ilə birlikdə), "İnsan məskən salır" , "Arzu", "Xəzər üzərində şəfəq" və digər əsərlərini misal göstərmək olar. Ədəbi yaradıcılığında müasirlərinin mənəvi zənginliyini, əxlaqi keyfiyyətini əks etdirib. İmran Qasımov həm də istedadlı ssenarist olub. Onun ssenariləri əsasında bir çox filmlər çəkilib. Həsən Seyidbəyli ilə birgə eyniadlı roman əsasında yazdıqları ssenari üzrə çəkilən "Uzaq sahillərdə" filmi xüsusilə geniş şöhrət qazanıb. Film dünyanın 25 dilinə tərcümə olunub, Asiya və Afrika ölkələrinin festivallarında birinci yer tutub, Kanadada mükafata layiq görülüb. İmran Qasımovun ssenariləri üzrə çəkilən filmlərdə fədakar əmək, məhəbbət parlaq şəkildə əksini tapıb. Müasirlərin və yenilikçilərin hiss və duyğuları aydın şəkildə verilib. "Onun böyük ürəyi", "İnsan məskən salır" və s. filmləri bu gün də sevilərək baxılır. İmran Qasımov 63 il ömür yaşayıb. Bu ömürdə zəngin yaradıcılığı ilə ədəbiyyatımızda və kino sənətimizdə mötəbər yer tutub. Yazıçı 1981-ci il aprelin 20-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Xəzərin şəfəqləri", "Uzaq sahillərdə", "İllər keçir" və s.

Filmoqrafiya: Sovqat (film, 1942), Əbədi odlar ölkəsi (film, 1945), Bakıdan Göygölədək (film, 1947), Xəzər nefti (film, 1948), Qocaman Xəzərin gəncliyi (film, 1972), Zirvə buludu (film, 1972), Yaz harada, biz orada (film, 1984).

Haqqında çəkilən filmlər: Kamillik (film, 1979), Ömür elə qısadır ki... İmran Qasımov (film, 2016).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

Xarici yazıçılar

9 Noyabr – Rus yazıçısı İvan Sergeyeviç Turgenevin 200 illiyi, (1818-1883)

İvan Sergeyeviç Turqenev 1818-ci il noyabr ayının 9-da Rusiya imperiyasının Oryol şəhərində anadan olmuşdur. 1827-ci ildə Sergey Turgenev ailəsi ilə birgə Moskvaya köçmüş, 1833-cü ildə 15 yaşlı Turgenev Moskva Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Bir il sonra onlar Peterburqa köçmüş və buna görə Turgenev təhsilini Peterburq Universitetində davam etdirməli olmuşdur. 1838-ci ildə elmlər namizədi dərəcəsinə yiyələnən şair Almaniyaya köçmüş, Berlində qədim latın və yunan dillərini dərindən öyrənmişdir. 1842-ci ildə vətəninə qayıtmaqla yazıçı, ədəbiyyat sahəsində fəaliyyətə başlamışdır. 1846-cı ildə "Bretter" və "Üç portret" povestlərini, daha sonra "Mumu", "Yakov Pasınkov", "Sakitlik" kimi məşhur əsərlərini qələmə almışdır. O ən böyük romanlarının toplandığı "Nov" adlı kitabını 1860-cı ildə artıq Parisə köçdüyü zaman dərc etdirmişdir. Böyük rus yazıçısı İvan Sergeyeviç Turgenev Puşkin, Lermontov və Qoqoldan sonra XIX əsrin ikinci yarısında realist rus ədəbiyyatı və ictimai-siyasi fikir tarixində özünəməxsus, əzəmətli yer tutmuşdur. Onun mənsur şeirləri, hekayə və povestlərində çar Rusiyasının əsas təzadı-kəndlilərlə mülkədar təsərrüfatının böhranının sərtliklə yox, dünyagörüşünün liberal təbiətinə uyğun bir yumorla göstərmişdir. Turgenevin romanlarında harınlıq, avara həyata aludəçilik, rus dvoryanlarının çürüməkdə olan mənəviyyatını səciyyələndirən əsas əlamətlər kimi pislənilmiş və qarşıya XIX əsr rus mühitinin müsbət qəhrəmanını yaratmaq probleminin həlli məsələsi qoyulmuşdur. İvan Sergeyeviç Turgenev 1883-cü il sentyabr ayının 3-də Parisdə dünyasını dəyişmişdir.

Kitabları: "Atalar və oğullar", "Mumu", "Ovçunun xatirələri", "Seçilmiş əsərləri"
İnternetdə: www.deyerler.org

İncəsənət

17 Noyabr – Azərbaycan musiqiçisi, pianoçu, əməkdar incəsənət xadimi Gülarə Əziz qızı Əliyevanın 85 illiyi, (1933-1991)

Əliyeva Gülarə Əziz qızı 17 noyabr 1933-cü ildə Bakıda anadan olub. 1955-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirmişdir. Səid Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestrində, eləcə də Ə.Dadaşov adına xalq çalğı alətləri ansamblında çalışmışdır. 1966-cı ildən özünün təşkil etdiyi "Dan ulduzu" instrumental ansamblının rəhbəri idi. Eyniadlı muğamlar əsasında "Şüştər" rapsodiyası, "Humayun" süitası, "Bayatı-kürd", "Şur" fantaziyalarının müəllifidir. Ansambl ilə Əlcəzair, Suriya, Livan, Anqola, İtaliya, Bolqarıstan, Efiopiya, İsveçrə, Hindistan, Finlandiya və s. xarici ölkələrdə çıxış etmişdir. Azərbaycan Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, 1966-1988 illərdə musiqi nəzəriyyəsi kafedrasının müdiri olmuşdur. "Dan ulduzu" ansamblına onun adı verilmişdir. 1991-ci ildə həyat yoldaşı, kulturoloq Adil Adilovu, Moskva klinikasına müalicəyə yola salarkən kiçik qızı Nuridə və "Dan ulduzu" ansamblının istedadlı violonçelisti Minirə ilə birgə balkona çıxır və köhnə balkon uçması nəticəsində həlak olur.

Filmoqrafiya:Nəğməkar torpaq (film, 1981), Dan ulduzu, tale ulduzu (film, 2001)

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

20 Noyabr – Xalq artisti, aktyor Həsən Məmmədovun 80 illiyi, (1938-2003)

Həsən Ağaməmməd oğlu Məmmədov 1938-ci il noyabr ayının 22-də Salyan rayonunda doğulmuşdur. 1962-ci ildə Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunu bitirmişdir. H.Məmmədov məşhur səhnə xadimi Mehdi Məmmədovun kursunu 1962-cı ildə bitirib və təyinatla Akademik Milli Dram Teatrına göndərilmişdir. H.Məmmədov 50-dən çox filmdə çəkilmişdi. Həsən Məmmədov 1972-ci il 2 fevralda köçürmə yolu ilə Akademik teatrdan çıxaraq "Azərbaycanfilm" kinostudiyasına işə qəbul edilmişdi. O, 1989-cu il 17 mayda dəvətlə Cəmil Əlibəyovun "Gülüstanda qətl" (quruluşçu rejissor Ağakişi Kazımovdur) dramının tamaşasında İlyas İbrahimov rolunu oynamışdı. H.Məmmədov Akademik teatrın direktoru və bədii rəhbəri Həsən Turabovun dəvəti ilə 1992-ci il 21 noyabrdan ömrünün sonunadək doğma kollektivin aktyor truppasında çalışmışdı. Aktyorun rollar siyahısında milli və Avropa klassiklərinin, çağdaş Azərbaycan və əcnəbi dramaturqlarının əsərlərinin tamaşalarındakı səhnə obrazları var. Kinoda çəkildiyi çoxsaylı rollar Həsən Məmmədovun yaradıcılığında xüsusi yer tutur. O, "Azərbaycanfilm"də istehsal olunmuş "Böyük dayaq" (Qaraş), "Arşın mal alan" (Əsgər), "Gün keçdi" (Oqtay), "Arxadan vurulan zərbə" (Qəmərlinski), "Dədə Qorqud" (Dədə Qorqud), "Axırıncı aşırım" (Abbasqulu ağa Şadlinski), "Sevil" (Balaş), "Yeddi oğul istərəm" (Bəxtiyar), "Bir cənub şəhərində" (Murad), "Qızıl qaz" (Fərman), "İstintaq davam edir" (Əzimov), "Qəm pəncərəsi" (Məmmədhəsən əmi), "Papaq" (Mirzə Səfər) və s. filmlərində aparıcı rollar oynamışdı. H.Məmmədov 2003-cü il 26 avqustda vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir. Həsən (Əbülhəsən) Ağaməmməd oğlu Məmmədov teatr və kino sənətində göstərdiyi xidmətlərə görə 1971-ci il 18 noyabrda Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 1 dekabr 1982-ci ildə isə xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdü. "İstintaq" bədii filmindəki Murad roluna görə 5 noyabr 1981-ci ildə SSRİ Dövlət, "Birisi gün gecə yarısı" kino lentindəki Baba Əliyev obrazı üçün Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatları ilə təltif edilmişdi.

Filmoqrafiya: Böyük dayaq (1962), Arşın mal alan (1965), Sevil (1970), Yeddi oğul istərəm... (1970), Axırıncı aşırım (1971), Gün keçdi (1971), Arxadan vurulan zərbə (1977), Sevinc buxtası (1977), Üzü küləyə (1977) və s.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org

22 Noyabr – Xalq artisti, kinorejissor Rasim Ocaqovun 85 illiyi, (1933-2006)

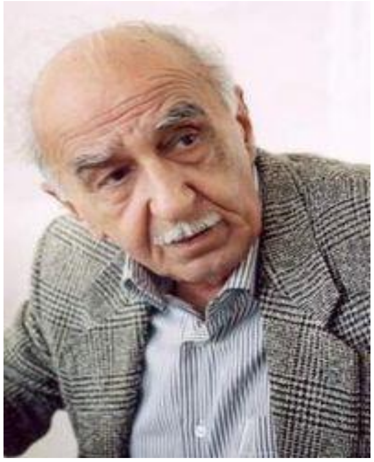

Rasim Ocaqov 1933-cü il noyabr ayının 22-də Azərbaycanın Şəki şəhərində anadan olub. 1951-1956-cı illərdə Moskvada ÜDKİ-nin kinooperatorluq fakültəsində təhsil alıb. Daha sonra M.A.Əliyev adına ADİİ-nun rejissorluq fakültəsini bitirib. 1956-cı ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında quruluşçu-operator, 1973-cü ildən quruluşçu rejissor işləyib. "Onun böyük ürəyi" (1958) filmi R. Ocaqovun ilk sərbəst işi idi. Film Sumqayıt metallurqlarının həyatına həsr olunmuşdu. Bu ağır peşə adamlarının ekran həyatı operatorun kamerası ilə romantik və cəzbedici bir formaya salınmışdır. Bundan sonra lentə aldığı "Əsl dost", "Bizim küçə", "Mən rəqs edəcəyəm", "Sən niyə susursan?" və "Skripkanın sərgüzəşti" filmlərində Rasim Ocaqov Azərbaycan kinosunda operatorluq sənətinin ən layiqli nümunələrini yaratdı. Rejissor kimi ilk işi 1975-ci ildə yarımçıq qalmış "Gəncəbasarlı qisasçı" filmini tamamlamaq olmuşdur. Bu tarixi-qəhrəmanlıq janrında çəkilən filmdə o qəhrəmanların ifaçılarını dəyişdi, ssenarini yenidən işlədi. Qatır Məmmədin obrazını isə görkəmli aktyor Şahmar Ələkbərova tapşırdı. Film ekranlara çıxanda isə müəyyən iradlar deyilsə də, bütövlükdə filmin uğurlu olduğu mətbuatda geniş qeyd edildi. Onun ikinci rejissor işi "Tütək səsi" filmi oldu. "Tütək səsi" öz orijinal səhnələri, çəkiliş manerası, mövzunun bədii həlli baxımından Azərbaycan kinosuna xeyli yeniliklər gətirdi. Bundan sonra çəkdiyi "Ad günü", "Bağlı qapı", "Özgə ömür", "Park", "Ölsəm bağışla", "Həm ziyarət, həm ticarət", "İstintaq" filmlərində R.Ocaqov müasirlərinin əsl obrazını yaratmaqla tamaşaçıları ətrafa diqqətlə yanaşmağa, cəmiyyətdə baş verən neqativ hallara göz yummamağa çağırır. "Təhminə", "Otel otağı" kimi son filmlərində də ciddi mövzulara toxunur, yenə də insanın ətraf aləmə münasibəti mövzusunda söhbət açır. Rasim Ocaqov 2006-cı ildə Bakıda dünyasını dəyişib.

Filmoqrafiya: Qatır Məmməd (film, 1974), Tütək səsi (film, 1975), Ad günü (film, 1977) , Bağlı qapı (film, 1981), Özgə ömür (film, 1987), Ölsəm... bağışla (film, 1989), Qətldən yeddi gün sonra (film, 1991), Təhminə (film, 1993), Həm ziyarət, həm ticarət... (film, 1995), Otel otağı (film, 1998) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

29 Noyabr – Xalq rəssamı Tahir Salahovun 90 illiyi, (1928)

Tahir Salahov 1928-ci il noyabr ayının 29-da Bakı şəhərində anadan olub. 1957-ci ildə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət İncəsənət İnstitutunu rəssam nəqqaş peşəsi üzrə bitirib. 1960-1961-ci illərdə Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının məsul katib vəzifəsində, sonra 1963-74-cü illərdə isə M.Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr institutunda dosent, professor vəzifələrində çalışıb. Sənətkar 20 il Rəssamlıq Atelyesinə rəhbərlik edib, 1980-1992-ci illərdə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutunun rəssamlıq və kompozisiya kafedrasının müdiri olub. Çoxillik pedaqoji fəaliyyətində Azərbaycan İncəsənət İnstitutu, eləcə də V.İ.Surikov adına Moskva Rəssamlıq İnstitutunda gənc rəssamlar yetişdirib. Sənətinə dövlət qayğısı göstərilən bu böyük sənətkar saysız-hesabsız mükafatlar alıb. Fırça ustası Sovet İttifaqının ən yüksək təltifləri və ordenlərinə layiq görülüb, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adını alıb. Rusiyanın "Vətən qarşısında xidmətlərinə görə" ikinci və üçüncü dərəcəli ordenlərinə, müstəqil vətənimiz Azərbaycanın ali mükafatı olan "İstiqlal" ordeninə, Bolqarıstan, Polşa, Monqolustan və başqa ölkələrin ordenlərinə, müxtəlif medallara və mükafatlara layiq görülüb. Tahir Salahov Amerika Birləşmiş Ştatlarının bir neçə şəhərinin və Montana ştatının fəxri vətəndaşıdır. Sənətkarın fırçasının məhsulları olan "Səhər eşelonu" və "Rezervuar parkı" adlı sənaye peyzajları, "Abşeron qadınları" və "Aydan" tabloları, əsrin taleyinə görə məsuliyyət daşıyan insanın fəlsəfi portreti adlandırılan bəstəkar Dmitri Şostakoviçin, şair Rəsul Rzanın, bəstəkar Fikrət Əmirovun portretləri də istər peşəkarlar, istərsə də sənətsevərlər tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb. Tahir Salahovun şah əsərlərindən biri sabiq prezident Heydər Əliyevin portretidir. Bakıda yaşadığı dövrdə isə Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının sədri, respublika Ali Sovetinin deputatı, 1973-cü ildə SSRİ Rəssamlar İttifaqının birinci katibi seçilib. T.Salahov, eləcə də YUNESKO-nun nəzdində Millətlərarası Rəssamlar Federasiyasının vitse-prezidenti, 1997-ci ildə Rusiya İncəsənət Akademiyasının vitse-prezidenti seçilib. Elə buna görə də çox zaman onu "incəsənətin səlahiyyətli səfiri" də adlandırırlar. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 2008-ci il noyabrın 27-də Tahir Salahova "Heydər Əliyev" ordenini təqdim etmişdir. 8 iyul 2011-ci il tarixində Tahir Salahov Avropa Elm və İncəsənət Akademiyasının incəsənət bölməsi üzrə həqiqi üzvü seçilib.

Filmoqrafiya: Əllər və rənglər (film, 1974), Arzuya doğru (film, 1983), Səttar Bəhlulzadə (film, 1988), Ürək nəğməsi (film, 1989), Həsrətli gözlərin rəsmi (film, 2003), Bakı bağları. Buzovna (film, 2007), Qəlbi ilə çəkən rəssam (film, 2011).

İnternetdə: **https://az.wikipedia.org**

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

1 Noyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şahbazov Yavər Əlibala oğlunun 45 illiyi, (1973-1995)

Şahbazov Yavər Əlibala oğlu 1 noyabr 1973-cü ildə Xaçmaz rayonunun Qıraqlı kəndində anadan olmuşdur. 1981-1991-ci illərdə burada orta məktəbdə təhsil almışdır. Vətənpərvərliyi ilə müəllimlərinin və sinif yoldaşlarının diqqətini çəkən Yavər müharibəyə getmək və torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda savaşmaq istəyirdi. 1994-cü il 8 iyunda o, öz arzusuna çatdı. Rayon hərbi komissarlığı tərəfindən Milli Ordu sıralarına çağırıldı. 1995-ci il 13-17 mart hadisələri baş verdi. Silahlı dəstə bir neçə dəfə xəbərdarlığa baxmayaraq silahı yerə qoymadı. Milli Ordu işə qarışmalı oldu Yavər də bu silahlı dəstənin zərərsizləşdirilməsində iştirak edirdi. Güclü atışma başlayanda o, bir neçə yaralı döyüşçünü xilas etdi, özü isə qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi. Xaçmaz rayonunda dəfn edilmişdir. Oxuduğu orta məktəb qəhrəmanımızın adını daşıyır. Məktəbin önündə və Xaçmaz şəhərində qəhrəmanımızın büstü qoyulub. 2003-cü ildə onun xatirəsinə Alekseyevka kəndində Şəhidlər abidəsi ucaldılıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 saylı fərmanı ilə Şahbazov Yavər Əlibala oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

17 Noyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Murtuzəliyev Sergey Murtuzəli oğlunun 55 illiyi, (1963-1993)

Sergey Murtuzəli oğlu 1963-cü il 17 noyabr Bakının Pirallahı qəsəbəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra təyyarəçilər məktəbinə daxil olur. Daha sonra Yeysk Ali Hərbi Aviasiya Məktəbində təhsil alır. Sergey polkovnik-leytenant rütbəsi də almışdır. Qəlbi hər an Vətən eşqi ilə döyünən Sergey Qarabağa ilk uçuş edənlərdən biri oldu. O, dəfələrlə döyüş zonasına uçuşlar etmiş, silah-sursat, ərzaq və dinc sakinlərin daşınmasında rəşadət göstərmişdi. Sergey onlarla erməni faşistini məhv etmiş və zirehli texnikasını sıradan çıxarmışdı. Vətən övladının adı dilləri gəzirdi, əfsanəyə çevirilmişdi. O, havaya qalxanda əvvəlcə təyyarəsini havada oynadar sonra istiqamət alardı hamı onun Sergey olduğunu bilərdi. 30 avqust 1993-cü il təlim uçuşu zamanı kursantlara təyyarənin sirlərini öyrədərkən qəzaya uğradılar faciədən xilas olmaq mümkün olmadı... Evli idi, iki övladı yadigar qalıb. Sergey Murtuzəliyev Suleyman rayonun Darğuş kəndində dəfn edilmişdir. "N" saylı Hərbi Aviasiya alayında qəhrəmanımızın büstü qoyulub.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 202 saylı fərmanı ilə Murtuzəliyev Sergey Murtuzəli oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

26 Noyabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Şahlar İsa oğlunun 50 illiyi, (1968-1992)

Hüseynov Şahlar İsa oğlu 26 noyabr 1968-ci il Qərbi Azərbaycanın Dərəçiçək mahalının Razdan rayonunun Hankavan kəndində anadan olmuşdur. 1985-ci ildə burada təhsilini rus dilində başa vurmuşdur. 1986-1988-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. Şahlar erməni vəhşilərinin 1992-ci il 25-26 fevral Xocalıda törətdikləri hadisədən sonra könüllü olaraq Gəncə batalyonuna daxil olur. O, erməni dilini təmiz bildiyi üçün kəşfiyyata həmişə tək gedər çox mühüm məlumatlarla dönərdi. 10 aprel 1992-ci il Şıxarx (keçmiş Marquşevan) kəndinə hücum edən erməni qəsbkarlarının hücumunun qarşısı alınır, bu döyüşdə Şahlar Hüseynov şücaət göstərərək qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi. Gəncə şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Gəncə şəhərində adına küçə var.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 saylı fərmanı ilə Hüseynov Şahlar İsa oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

Dekabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Dekabr – Ümumdünya QİÇS-lə Mübarizə Günü, (1988)
3 Dekabr – Beynəlxalq Əlillər Günü, (1992)
6 Dekabr – Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçiləri Günü, (2006)
7 Dekabr – Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü, (1996)
10 Dekabr – Ümumdünya Futbol Günü
10 Dekabr – Beynəlxalq İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1950)
11 Dekabr – Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verlişləri Günü, (1994)
11 Dekabr – Beynəlxalq Dağlar Günü, (2003)
12 Dekabr – Ümummilli lider Heydər Əliyevin Anım Günü, (2003)
15 Dekabr – Beynəlxalq Çay Günü, (2004-2005)
25 Dekabr – "Qızıl qələmlər" Ədəbi Cəmiyyətinin Yarandığı Gün, (1925)
28 Dekabr – Beynəlxalq Kino Günü, (1895)
31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü, (1991)

Bu tarixi unutmayaq

26 Dekabr – Xankəndinin işğalı günü, (1991)

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin 100 illiyi, (22.12.1918-1944)

Yubilyar yazıçılar

Şair Zeynalov Zeynalabdin İsmayıl oğlunun (Zeynal Vəfa) 80 illiyi, (02.12.1938)

Yazıçı, tənqidçi Cəlal Məmmədovun 100 illiyi, (09.12.1918-1983)

Şair Ələkbər Cəfərovun (Ələkbər Ziyatay) 105 illiyi, (21.12.1913-1982)

Yazıçı Yasif Nəsirlinin 80 illiyi, (23.12.1938-2012)

Şair İbrahim Kəbirlinin 100 illiyi, (28.12.1918-1995)

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Abbas Səmədovun 85 illiyi, (31.12.1933)

Xarici ədəbiyyat

Rus yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı Soljenitsın Aleksandr İsayeviçin 100 illiyi, (11.12.1918-03.08.2008)

Qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatovun 90 illiyi, (12.12.1928-10.06.2008)

Türk şairi Məhməd Akif Ərsoyun 145 illiyi, (20.12.1873-27.12.1936)

Polyak şairi Adam Mitskeviçin 220 illiyi, (24.12.1798-26.11.1855)

İncəsənət

Xalq rəssamı Xələfov Rasim Həşim oğlunun 90 illiyi, (03.12.1928-2010)
Xalq artisti, aktyor Abbas Mirzə Şərifzadənin 125 illiyi, (12.12.1893-1938)
Xalq rəssamı Xalıqov Qəzənfər Ələkbər oğlunun 120 illiyi, (16.12.1898-1981)
Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Fərəc Qarayevin 75 illiyi, (19.12.1943)
Xalq artisti, xanəndə Tükəzban İsmayılovanın 95 illiyi, (21.12.1923-24.03.2008)
Xalq artisti, aktrisa Safurə İbrahimovanın 80 illiyi, (27.12.1938)

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Arazov Ənvər Talış oğlunun 65 illiyi, (02.12.1953-02.11.1992)
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şikarov Şikar Şükür oğlunun 65 illiyi, (03.12.1953-13.06.1992)
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov İbrahim İsmayıl oğlunun 60 illiyi, (20.12.1958-16.02.1994)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Dekabr – QİÇS-lə Mübarizə Günü, (1988)

Bu gün 1988-ci ildə təsis edilmişdir. HİV – infeksiyası pandemiyası dünya səhiyyəsinin infeksion xəstəliklər sahəsində ən ciddi problemidir. BMT-nin HİV/AİDS üzrə Birləşmiş proqramının və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatına görə, dünyada hər gün 6800-dən artıq insan HİV-ə yoluxur, 5700-dən artıq insan isə AİDS səbəbindən vəfat edir. 2007-ci ilin sonuna yer kürəsində HİV-lə yaşayan insanların sayı 33,2 milyon təşkil etmişdir ki, onlardan da 15,4 milyonu qadın, 2,5 milyonu uşaqdır.

Azərbaycanda da HİV/AİDS problemi ən aktual problem olaraq daim Səhiyyə Nazirliyinin nəzarətindədir. Respublikamızda HİV-ə yoluxma səviyyəsi aşağı olan ölkələr sırasına daxildir və burada epidemiya əsasən yüksək riskli qrupa aid olan inyeksion narkotik istifadəçiləri arasında yayılmışdır. Belə ki, Azərbaycan vətəndaşları arasında təkcə 2009-cu ilin 11 ayı ərzində aşkar olunan HİV-ə yoluxma hallarının 63,3%-i, ümumilikdə isə 1992-01.12.2009-cu il tarixinə olan dövrdə yoluxma hallarının 64,4%-i inyeksion narkotik istifadəsi nəticəsində baş vermişdir. Azərbaycanda ilk dəfə HİV infeksiyasının aşkar edildiyi 1987-ci ildən 2009-cu ilin 1 dekabr tarixinədək Respublika QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzində HİV infeksiyası təsdiq olunmuş 2224 nəfər rəsmi qeydiyyata götürülmüşdür. Onlardan 2138 nəfəri (96,1%) Azərbaycan vətəndaşı, 86 nəfəri (3,9%) isə əcnəbidir. HİV-ə yoluxmuş Azərbaycan vətəndaşlarından 1799-u (84,1%) kişi, 339-u (15,9%) qadındır. AİDS mərhələsində olan Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 448 nəfər, AİDS-dən dünyasını dəyişmiş vətəndaşların sayı 274 nəfər olmuşdur. Azərbaycan vətəndaşında ilk dəfə HİV infeksiyasının aşkar edildiyi 1992-ci ildən 2009-cu ilin 1 dekabr tarixinədək 2138 HİV-ə yoluxmuş insandan 634-ü (29,7%) Bakı şəhəri və Abşeron rayonunda, 1465-i (68,5%) respublikanın digər 54 inzibati ərazisində qeydiyyatda olan şəxslərdir, 39 nəfərin (1,8%) yaşayış yeri naməlumdur.1992-ci ildən 2009-cu ilin 1 dekabr tarixinədək Azərbaycanda 780 ailədə HİV-ə yoluxma faktı qeydə alınmışdır. Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən HİV-lə yaşayan insanlara profilaktika, müalicə, qulluq və dəstəyin göstərilməsinin təmin edilməsi işi Respublika QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzində davam etdirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Dekabr – Beynəlxalq Əlillər Günü, (1992)

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatnın məlumatına görə, dünya üzrə fiziki qüsurlu insanların faiz göstəricisi 10%-dir. Bu göstərici Azərbaycan üzrə 4,4% təşkil edir ki, bu da MDB məkanında ən aşağı göstərici hesab edilir. Respublikamızda dörd yüz mindən artıq əlil insan var. Onların bir hissəsi II Dünya müharibəsi, bir hissəsi erməni təcavüzü nəticəsində əmək qabiliyyətlərini itirən şəxslərdir. Əlillərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi haqqında dövlət proqramına uyğun olaraq, onların xaricdə müalicəsi təşkil edilir. Bu yöndə işlər davam etdirilir.

Əlil insan dedikdə hər kəsin ağlına müəyyən orqanlarını itirmiş insanlar gəlir. Unudulmamalıdır ki, bu onların işləməyinə, həyat fəaliyyətlərinə və ya insani keyfiyyətlərinə əngəl deyil və olmamalıdır. Fiziki deyil, mənəvi cəhətdən qüsurlu olmamaq gərəkdir. İnsanların hamısı eyni olmur. Fiziki cəhətdən sağlam olanlarla yanaşı, əlillər və şikəstlər də vardır. Əlillik və şikəstlik müxtəlif yollarla yaranır: anadangəlmə, müharibələr, yol-nəqliyyat, istehsalat qəzaları, xəstəliklər nəticəsində qazanılmış əlillik və şikəstlik vardır. Əlillik eyib sayılmamalıdır. Çünki bu insanlar fiziki cəhətdən tam olmasalar da, onlarda da nəcib ürək, saf insani keyfiyyətlər, yüksək bilik, bacarıq və intellektual qabiliyyətlər vardır. Bu insanlar hətta maddi cəhətdən təmin olunsalar belə, isti münasibət, doğmalardan və yadlardan qayğı, mərhəmət və diqqət umurlar.

Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu barədə bir sıra dövlət əhəmiyyətli proqramlar həyata keçirilmişdir. Əlillər mənzil, maşın, əlil arabaları ilə təmin olunur, müxtəlif ölkələrdə dövlət vəsaiti hesabına müalicə və bərpa kursları keçirlər.

Beynəlxalq aləm də əlillərə qayğı və diqqəti artırıb. Onların hüquqlarının qorunması sahəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Onlardan ən mühümü BMT tərəfindən 1983-1992-ci illərdə həyata keçirilmiş Əlillər Onilliyidir. 1992-ci il oktyabrın 14-də Onilliyin başa çatması münasibətilə BMT Baş Məclisi dekabrın 3-nü Beynəlxalq Əlillər Günü kimi qeyd olunması haqqında Bəyannamə qəbul etmişdir. Bu günün məqsədi cəmiyyəti əlillik problemlərinin həllinə cəlb etmək, əlilliyi olan bütün insanların hüquqlarını qorumaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Dekabr – Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçiləri Günü, (2006)

Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2 dekabr 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə təsis olunub. O vaxtdan bütün respublikada rabitəçilər və informasiya texnologiyaları sahəsinin işçiləri öz peşə bayramlarını qeyd edirlər. Peşə bayramının məhz bu gündə qeyd olunması Azərbaycanda ilk telefon xəttinin yaradılması ilə bağlıdır. Belə ki, 1881-ci il dekabrın 6-da Bakıda "Nobel qardaşları" cəmiyyəti tərəfindən ilk telefon xətti çəkilmişdir. Azərbaycanda rabitə sahəsi ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində xüsusilə inkişaf etməyə başlayıb. Rabitə sisteminin əsas inkişaf dövrü 70-80-ci illərə təsadüf edir. 1976-cı ildə təkcə Bakı telefon şəbəkəsinin gücü 1927-ci illə müqayisədə, 20 dəfədən çox artmış, telefon Azərbaycan əhalisinin məişətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Həmin illərdə poçt, teleqraf və teleradio proqramlarının yayımı sahələri də diqqətəlayiq inkişaf yolu keçmişdir. 1979-cu ildə Heydər Əliyevin şəxsi rəhbərliyi altında yaradılmış komissiya tərəfindən Bakıda – köhnə teleqüllənin yaxınlığında tikilməsi nəzərdə tutulan 310 metrlik yeni teleqüllənin layihəsi təsdiq edilmiş və 1981-ci ildə obyektin tikintisinə başlanmışdır. Həmçinin 90-cı illərdə Azərbaycanda informasiya kommunikasiya texnologiyaları sektoru da inkişaf etməyə başlamış, ölkədə bu yeni sektorun inkişafı prosesi sürətlənmiş, Azərbaycanın internet seqmenti genişlənmişdir.

Respublikamızda rabitə və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sektorunun hazırkı sürətli inkişafı ümummilli liderin kursunu davam etdirən ölkə Prezidenti İlham Əliyevin şəxsi diqqəti və qayğısı nəticəsində əldə olunmuşdur. 2012-ci il ərzində İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Dövlət Fondunun, Yüksək Texnologiyalar Parkının və Elektron Təhlükəsizlik Mərkəzinin yaradılması haqqında sənədlər imzalanmışdır. Həmin ilin noyabrında illik "Bakutel" sərgi-konfransı ilə yanaşı, Bakıda dünya əhəmiyyətli İnternet İdarəçilik Forumu (IGF 2012) da keçirilmişdir. Bütün bunlar hökumət tərəfindən İKT sektoruna böyük diqqətin yetirilməsini bir daha sübut edir.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Dekabr – Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü, (1996)

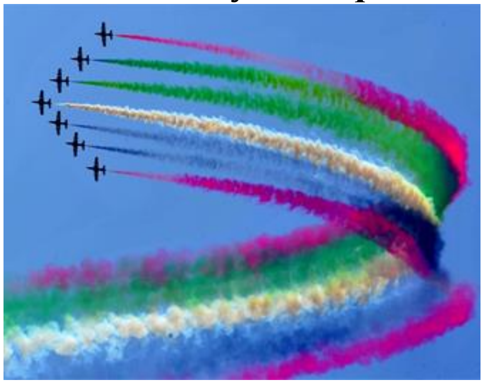

1944-cü il dekabrın 7-də Beynəlxalq Mülki Aviasiya haqqında Konvensiya imzalanmışdır. 6 dekabr 1996-cı ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən 7 dekabr Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü elan olunmuşdur. Azərbaycanda ilk mülki hava reysi 1921-ci ildə poçt-sərnişin təyyarəsində həyata keçirilmişdir. Lakin hələ 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gündən başlayaraq aviasiya sahəsində bir sıra işlər görülmüşdür. Azərbaycan mülki aviasiyasında ilk dəfə 1923-cü il avqustun 8-də "Yunkers" təyyarəsi ilə sərnişin daşınmaları həyata keçirilmişdir. Ölkəmizdə ilk hava limanı 1931-ci ildə Binə qəsəbəsinin yaxınlığında tikilmiş və 2 ildən sonra istifadəyə verilmişdir. 1938-ci ildə Azərbaycanda ilk aviasiya qrupu yaradılıb ki, bu tarix 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ilə Azərbaycan Mülki Aviasiya Günü kimi elan edilib. Sergey Utoçkinin idarə etdiyi uşaqsayağı yöndəmsiz və möhkəm olmayan "Farman-4" sistemli fransız biplanı heyrətdən yerində donmuş tamaşaçıların başı üzərində bir neçə dairə vuraraq, alqışlar altında yerə enib. Azərbaycanın aviasiya ilə ilk tanışlığından sonra hava nəqliyyatının yeni növünün regionda rəsmi status alması üçün on beş il ötüb. 1923-cü ildə "ZAKAVİA" – Zaqafqaziya Mülki Aviasiya Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Artıq 1923-cü ilin aprel ayında "Yunkers" təyyarəsində Bakı-Tiflis-Bakı marşrutu ilə uçuş həyata keçirilib. İki il sonra isə Keşlədə aerodrom tikilib və mülki "Hava stansiyası" yaradılıb. Bu, aviaparkı müasir "Boeing-757" təyyarələri ilə təkmilləşdirməyə, uçuşları idarəetmə vasitələrini yeniləməyə, iyirmiyədək ixtisas üzrə kadrların hazırlanması sistemini yaratmağa və bu gün altmışdan yuxarı aviaşirkətin təyyarələrini qəbul edən beynəlxalq təyyarə vağzalının 1999-cu ildə Bakı şəhərində açılmasına imkan verib. Növbəti illərdə "Naxçıvan" beynəlxalq hava limanı, "Gəncə" beynəlxalq hava limanı və "Zabrat" hava limanında yeni təyyarə vağzalının binası istismara verilib.

2008-ci ildə "Lənkəran" və "Zaqatala" beynəlxalq hava limanları açılıb. Bakı-Zaqatala və Bakı-Lənkəran marşrutları üzrə aviareyslər, müvafiq olaraq 2008-ci ilin sentyabr və oktyabr aylarında açılıb. Qeyd edək ki, hazırda AZAL ölkə daxilində Bakı-Naxçıvan, Bakı-Gəncə və Gəncə-Naxçıvan və Bakı-Qəbələ marşrutları üzrə uçuşlar yerinə yetirir."Azərbaycan Hava Yolları" QSC Avropa, MDB, Yaxın Şərq və Asiya ölkələrinə sərnişin daşımaları həyata keçirir. İndi "Azərbaycan Hava Yolları" QSC Azərbaycanın Milli Daşıyıcısı kimi Beynəlxalq Hava Nəqliyyatı Assosiasiyasında (İATA) layiqli yer və MDB ölkələrinin aviaşirkətləri arasında lider mövqe tutur. **İnternetdə: www.books.google.com**

10 Dekabr – Ümumdünya Futbol Günü

10 dekabr – Ümumdünya Futbol Günü Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qərarı ilə qeyd olunur. Beynəlxalq ictimaiyyət bu idman növünə qiymət verərkən bildirir ki, bu, milyonlarla insan üçün sadəcə oyun deyil, həm də həyat tərzidir. Futbol – “ayaqla top oyunu” haqqında ilk xatırlatmalara bizim eradan əvvəl ikinci minillikdə Çin mənbələrində rast gəlinib. O, çsu-çyu adlandırılıb, mənası “ayaqla itələmək” deməkdir. Bu oyunun ilk dəfə nə vaxt başlanması haqqında dəqiq məlumat yoxdur. Bəziləri iddia edir ki, futbolun ilk sələfləri VIII əsrdə İngiltərədə yaşayan saksonlar olub. Onlar döyüş meydanında vuruşmadan sonra düşmənlərin kəsilmiş başlarını təpikləyirdilər. Futbolu Qədim Yunanıstanda və Romada təxminən 2500 il bundan əvvəl oynayıblar. Yunanıstanda bu oyun “top uğrunda mübarizə” adlandırılıb.

Qeyd edək ki, futbol bütün dünyada ən populyar idman növü sayılır. Futbol Günü idmançıları və idmanın bu növünün sadiq azarkeşlərini birləşdirən bayramdır. Azərbaycanda futbolun əsası 1911-ci ildə qoyulub, ilk çempion isə Bakının "Cənub inşaatçısı" komandası olub.

İnternetdə: **arxiv.az**

10 Dekabr – Beynəlxalq İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1950)

“Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1948-ci ilin 10 dekabrında BMT-nin Baş Məclisi tərəfindən “İnsan hüquqları haqqında ümumi bəyannamə” qəbul edilmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq isə hər il dekabr ayının 10-u bütün dünyada Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü kimi qeyd olunur. İnsan hüquqları, insanların təbii və dərrakədən irəli gələn subyektiv hüquqlarını təsvir edir. İnsan hüquqlarının əsas konsepsiyası ondan ibarətdir ki, bütün insanlar eyni hüquqlara malik olmalıdırlar və bu hüquqlar hər hansı bir izaha ehtiyac olmadan hər kəsə bərabər şəkildə aid edilməlidir. Avropada əsas insan hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu 4 noyabr 1950-ci il tarixli Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası mövcuddur. Bu konvensiyanın beynəlxalq müqavilələrdən başlıca fərqi ondan ibarətdir ki, Avropada bu sənədə əsaslanan və eyni zamanda real işləmə mexanizminə malik əsas insan hüquq və azadlıqlarını qoruyan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi fəaliyyət göstərir. İnsan haqqları çox hallarda bütün insanların eyni haqqa malik olması ideyasına uyğun olaraq aşağıdakı kimi ifadə edilir: “Hər bir insan onun malik olduğu irqdən, cinsdən, dildən, dindən, siyasi və digər baxışlardan, milli və sosial mənşəyindən, mülkiyyətdən, doğum və başqa hallardan asılı olmayaraq, təmin edilmiş insan hüquqlarına malikdir”.

İnternetdə: www.books.google.com

11 Dekabr – Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verlişləri Günü, (1994)

"Uşaqlara qayğı göstərmək, uşaqların təhsili, tərbiyəsi üçün şərait yaratmaq uşaqlara həyatda sərbəst yaşamaq, sərbəst inkişaf etmək adət-ənənələrini aşılamaq uşaqlarla aparılan işin əsas hissəsi olmalıdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ötən əsrin sonlarından BMT tərəfindən hər il dekabrın 11-i Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Günü kimi qeyd olunur. BMT Uşaq Fondunun (YUNİSEF) təşəbbüsü ilə 1994-cü ilin aprelində Kann şəhərində təsis olunmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 1998-ci il mayın 19-da imzalanmış "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsində deyilir: "Uşaqlar barəsində dövlət siyasəti hər bir uşağın zəruri maddi və məişət şəraitində böyüyüb tərbiyə olunmasının, mütərəqqi tələblər əsasında təhsil almasının, layiqli vətəndaş kimi formalaşmasının təmin edilməsinə yönəldilir". Uşaqlara göstərilən qayğının daha bir bariz nümunəsi 22 iyun 1999-cu il tarixdə qüvvəyə minmiş "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum uşuqların sosial müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunudur. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev həmişə uşaqların bu əlamətdar günündə onlarla bir yerdə olmağı çox sevirdi. Heydər Əliyev Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Günü ilə əlaqədar onların hazırladığı mərasimdə iştirak etməkdən böyük zövq alırdı. Fərəhlə demək olar ki, uşaq və gənclərə göstərilən diqqətin, qayğının daha da artırılmasında ölkə Prezidenti İlham Əliyevin xidməti çoxdur.

Təbii ki, uşaqların diqqətini çəkən, onların maraq dairəsinə daxil olan vərdişlərdən biri də televiziyadır. Buna görə də respublikamızda bir telekanalın uşaqlar üçün ayrıca redaksiyası fəaliyyət göstərir. Bu sarıdan Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin ənənələrə söykənərək uşaqlar üçün proqramlar hazırlanması diqqət çəkir. İstər AzTV-də, istərsə də onun "Mədəniyyət" kanalında uşaq və gənclərə həsr olunan verilişlərin təkcə adlarına fikir verək: "Təmas nöqtəsi", "Tələbə dünyası", "Mən də uşaq olmuşam", "Çoxbilmişlərdənsinizmi?", "Mən azərbaycanlıyam", "Müasir Azərbaycan gəncliyi", "Biləyən", "Bəbək", "Ana dili" və s. əlbəttə, bu verilişlərin hər biri haqqında ayrıca danışmaq da olar.

İnternetdə: www.azerbaijan-news.az

11 Dekabr – Beynəlxalq Dağlar Günü, (2003)

BMT-nin 2003-cü ilin yanvarında keçirilmiş 57-ci Baş Assambleyasının qərarı ilə hər il dekabrın 11-də Beynəlxalq Dağlar Günü (International Mountain Day) qeyd olunur.

BMT-nin Baş Assambleyası planetin dağlıq regionlarının inkişaf problemlərinə və onların əhalisinə yardımın zəruriliyinə diqqəti cəlb etmək məqsədi ilə beynəlxalq birliyi həmin gün müxtəlif tədbirlər keçirməyə çağırmışdır. Bu günlə bağlı adətən tematik kitab yarmarkaları, simpoziumlar, mühazirələr, seminarlar, məktəblərdə məşğələlər keçirilir.

Dağlar Yer kürəsinin quru səthinin dörddə birini təşkil edir, dünyanın daimi iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayır və əhalinin demək olar ki, 10%-nin daimi yaşayış məskənidir. Dağlar yalnız dağlıq rayonlarda yaşayan 720 milyon insan üçün mövcudluq və rifah mənbəyi deyil, həm də dağətəyində yaşayan milyardlarla insanın yaşayış tərzinə müsbət təsir göstərir. Dağlar həm də bir çox nadir bitki və heyvan növlərinin qoruğu, Yerin bütün əsas çaylarının su mənbəyidir. Dağlar eyni zamanda populyar turizm və istirahət məskənləridir. Lakin ətraf mühitin vəziyyətinin pisləşməsi dağlarda quraqlığa, sürüşmələrə və digər təbii fəlakətlərə, dağlıq rayonlarda siyasi vəziyyətin kəskinləşməsi isə yerli münaqişələrə, terrorçuluğun, qaçqınların artmasına, aclığa və xəstəliklərə səbəb olur. Bütün bunlar isə dağlıq regionların nadir təbiət və insan potensialının itirilməsinə gətirib çıxarır.

Hər il Beynəlxalq Dağlar Günü üçün mövzu müəyyən olunur. Həmin mövzu çərçivəsində informasiya materialları işlənib hazırlanır və tədbirlər keçirilir.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holiday/

12 Dekabr – Ümummilli lider Heydər Əliyevin Anım Günü, (2003)

Dekabrın 12-si xalqımızın ümummilli lideri, çoxəsrlik Azərbaycan tarixində misilsiz xidmətləri ilə əbədiyaşar mövqe qazanmış ulu öndər Heydər Əliyevin anım günüdür. Dünya tarixi sübut etmişdir ki, şəxsiyyətlərin gücü, ağlı, cəsarəti, siyasi iradəsi və müdrikliyi mənsub olduğu xalqın, onun yaratdığı dövlətin həyatında əvəzedilməz rola malikdir. Bu şəxsiyyətlər arasında müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ulu öndər Heydər Əliyevin özünəməxsus yeri vardır.

Türkiyənin tanınmış dövlət xadimi Bülənt Ecevit siyasət nəhəngi Heydər Əliyevin yalnız Azərbaycan xalqı deyil, bütün türk dünyası qarşısında xidmətlərini qiymətləndirərkən fəxrlə demişdir: "Qüdrətli öndərsiz bir millət heç nəyə nail ola bilməz. Heydər Əlirza oğlu Atatürk qədər qüdrətli bir türkdür. Heydər Əlirza oğlu min ildən bir yetişən dahilərdəndir".

Heydər Əliyev irsinin araşdırılması ilə məşğul olan bir çox müəlliflər ulu öndəri XX əsrin siyasət nəhəngləri, mənsub olduqları xalqlar üçün əvəzsiz xidmətlər göstərmiş Şarl de Qoll, Corc Vaşinqton, Uinston Çörçill, Konrad Adenauer və digərləri ilə bir sıraya qoyurlar. Amma bu şəxsiyyətlərin hər birinə böyük hörmət hissi ilə qeyd etməliyik ki, onlar yaşadıqları bir ictimai-siyasi formasiyanın verdiyi imkanlardan məxsus olduqları xalq üçün maksimum istifadə etməyə çalışmış və buna nail olmuşlar. Heydər Əliyev isə həm keçmiş sovet, həm də müstəqillik dönəmində Azərbaycanın inkişafı, onun dünya dövlətləri cərgəsində layiqli yerini tutması üçün titanik əmək sərf etmiş, mənsub olduğu xalqın və eyni zamanda özünün adını əbədi olaraq tarixə yazmışdır. Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu 30 illik dövr xalqımızın illərlə həsrətini çəkdiyi dövlət müstəqilliyinin əldə edilməsi, onun azad inkişafı və yüksəlişi naminə apardığı mübarizələr və qələbələr tarixidir. Bu parlaq şəxsiyyətin həmin illərdəki fəaliyyətini araşdırdıqda Vətənini hədsiz dərəcədə sevən bir insanın ölkəsinin tarixinə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına son dərəcə böyük sevgi və hörmət ilə yanaşdığını görür və heyrətlənməyə bilmirsən. Heydər Əliyevin

dövlətçilik səriştəsi, dərin zəkası, fenomenal yaddaşı, insanları idarə etmək bacarığı həmin vaxt SSRİ-nin tərkibində olan bütün xalqlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Ümummilli liderimiz böyük uzaqgörənliklə dünyanın enerji tələbatının günbəgün artdığını görür, neft diplomatiyası dövrünün başlandığını və bu diplomatiyada ölkəsinin qazanacağı iqtisadi və siyasi dividendi yaxşı duyurdu. Dünyanın söz sahibi olan ölkələrinin nəhəng neft şirkətləri ilə intensiv danışıqlar başlandı. 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Bunun çox böyük iqtisadi dəyəri ilə yanaşı, siyasi əhəmiyyəti ondan ibarət idi ki, Azərbaycan dünya iqtisadi siyasətinin maraq mərkəzinə çevrildi.

Ulu öndərin neft strategiyasının yeni bir mərhələsi Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəməri layihəsi oldu. Bəzi dövlətlərin qısqanclıqla yanaşdıqları və hətta reallaşacağına şübhə etdikləri BTC 2006-cı ildə işə salınanda bp şirkətinin prezidenti Con Braun onun əhəmiyyətindən danışaraq deyirdi: "BTC-nin fəaliyyətə başlaması dünyanın enerji xəritəsini dəyişdi". Amma dünyanın enerji xəritəsini dəyişən BTC yox, onun yaradıcısı, Azərbaycanın dahi oğlu Heydər Əliyev oldu. Ümummilli lider müstəqil Azərbaycanın iqtisadiyyatının təkcə neft sənayesi üzərində qurulmasının da gələcəkdə arzuolunan nəticələr verməyəcəyini bilirdi. Postsovet məkanında ilk dəfə Azərbaycanda Heydər Əliyevin göstərişi ilə torpaq islahatına başlandı. Kolxoz və sovxozların şəxsi və fermer təsərrüfatlarına çevrilməsi kənd təsərrüfatının inkişafında yeni üfüqlər açdı.

Ulu öndərin təşəbbüskarlığı, qətiyyətli və prinsipial qərarları Azərbaycan iqtisadiyyatını tədricən dirçəltdi, ona yeni nəfəs verdi. Qısa müddətdə bazar iqtisadiyyatına keçidin qanunvericilik bazası formalaşmağa, iqtisadi həyatımızda sahibkarlıq fəaliyyəti yaranmağa başladı.

1995-ci ildə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul edildi. Ümummilli liderin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə hazırlanan bu ali sənəd Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının qorunması və təmin olunmasında yeni mərhələ açdı. 1998-ci ildə Şərqdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda ölüm hökmü ləğv olundu. Heydər Əliyev üçün müstəqil Azərbaycan fəlsəfəsinin təməlində azadlıq, demokratiya, iqtisadi tərəqqi, sosial ədalət və rifah dururdu. Bu fəlsəfə onun memarı olduğu müstəqil Azərbaycanda öz real əksini tapdı.

Ulu öndər özünün başladığı nəhəng işlərin uğurlu icrasını kimin təmin edə biləcəyini də müəyyənləşdirdi. Fiziki imkanlarının tükəndiyi bir vaxtda həmişə inandığı və etibar etdiyi xalqına müraciət ünvanladı: "İnanıram ki, mənim axıra çatdıra bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdıra biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm". Bu uğurların əsasını qoymuş ulu öndər Heydər Əliyevin adı isə qədirbilən Azərbaycan xalqının qəlbində daim yaşayacaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com Mənbə: AzərTAc

15 Dekabr – Beynəlxalq Çay Günü, (2004-2005)

Hər il dekabrın 15-də aparıcı dünya çay istehsalçısı statusuna malik bütün ölkələrdə Beynəlxalq Çay Günü (International Tea Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasının məqsədi – hökumətlərin və insanların diqqətini çay satışı problemlərinə, çay istehsalı sahəsində işləyən işçilərin, kiçik istehsalçıların və istehlakçıların vəziyyətinə cəlb etməkdir. Bayramın bir məqsədi də bu içkinin populyarlaşdırılmasıdır. 15 dekabrda Çay sənayesi işçilərinin hüquqlarının dünya bəyannaməsi elan olunmuşdur. Beynəlxalq Çay Gününün məhz dekabrın 15-də qeyd edilməsi qərarı 2004-cü ildə Mumbayda (Hindistan) və 2005-ci ildə Porte Alleqredə (Braziliya) keçirilmiş Ümumdünya ictimai forumunun gedişi zamanı beynəlxalq təşkilatlarda və həmkarlar ittifaqlarında müzakirələrdən sonra qəbul edilmişdir. Bu günü, əsasən, iqtisadiyyatında çay istehsalının önəmli yer tutduğu ölkələr – Hindistan, Şri-Lanka, Banqladeş, Nepal, Çin və s. qeyd edirlər.

Çayın bir içki kimi ilk dəfə Çin imperatoru Şen Nunq tərəfindən təxminən e.ə 2737-ci ildə aşkar olunduğu hesab olunur. Belə ki, imperator çay yarpağını qaynar su olan fincana salmış və beləcə çay içkisi yaranmışdır. Eramızın 400-600-cü illərində Çində çaya maraq artır və bunun nəticəsində çay bitkisinin kultivasiyası prosesləri inkişaf edir. Rusiya və Avropada çay XVII əsrin birinci yarısında məlum olur. Çay tarixində ən məşhur hadisələrdən biri isə 1773-cü il dekabrın 16-da baş verən "Boston çayiçməsi" olmuşdur. Həmin vaxt Amerika müstəmləkəçiləri Böyük Britaniya tərəfindən çaya tətbiq olunan vergiyə etiraz işarəsi kimi Boston sahilinə çay yeşikləri atmışlar.

Bir çox ölkələr özlərinin çayiçmə ənənələrinə malikdirlər. Bəzi xalqlar çayı süddə dəmləyirlər. Bəzi yerlərdə isə çaya xüsusi ədviyyatlar qatılır. Amma bir fakt danılmazdır ki, çay dünyada ən çox sevilən içki olaraq qalır. Bu bayram da hələ ki, rəsmi olmasa da, çaysevərlər tərəfindən getdikcə daha çox qeyd olunur. Çay günündə müxtəlif sərgilər, reklam aksiyaları və s. keçirilir.

İnternetdə: http://www.calend.ru/holidays

25 Dekabr – “Qızıl qələmlər” Ədəbi Cəmiyyətinin Yarandığı Gün, (1925)

Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı 1934-cü il iyunun 13-də Bakıda Azərbaycan Yazıçılarının I qurultayında yaradılmışdır. O vaxta qədər Azərbaycan yazıçıları ayrı-ayrı ədəbi birləşmələrin tərkibində fəaliyyət göstərirdilər. 1923-cü ildə Azərbaycan yazıçılarını bir təşkilatda birləşdirmək zərurəti meydana çıxarkən bir neçə yazıçı çap etdirdikləri müraciətdə Türk Ədib və Şairlər İttifaqı Dərnəyi təsis etdiklərini bildirdilər. Həmin ədəbi birlik "İldırım" adlanırdı. "Qızıl qələmlər" ədəbi cəmiyyəti də təxminən bu dövrlərdə formalaşmış, öz ətrafına gənc ədəbi qüvvələri toplamışdı. Bu cəmiyyət əsaslı və ədəbi təşkilat kimi 1925-ci il dekabrın 25-də Bakıda yaradıldı, ədəbi dərnəkləri öz ətrafında birləşdirdi. "Qızıl qələmlər" cəmiyyəti tez-tez müşavirələr, ədəbi gecələr, görüşlər, məruzələr təşkil edir, tədbirlər həyata keçirirdi. "Maarif və mədəniyyət" jurnalında, "Kommunist" və "Gənc işçi" qəzetlərində müntəzəm verilən ədəbi materiallar, "Qızıl qələmlər", "Oktyabr alovları" almanaxları və ayrı-ayrı məcmuələr ədəbiyyatın təbliğinə, kütləvi surətdə yayılmasına xidmət edirdi. 1927-ci il iyul ayının əvvəllərində Azərbaycan yazıçılarının birinci ümumi yığıncağında bütün ədəbi qüvvələri bir təşkilat ətrafında birləşdirmək qərara alındı. Beləliklə, Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin müvəqqəti İdarə Heyəti yarandı. 13 yanvar 1928-ci ildə Bakıda Ümumazərbaycan yazıçılarının birinci və 20 oktyabr 1929-cu ildə ikinci qurultayı çağrıldı. Ümumittifaq Kommunist (bolşevik) Partiyası Mərkəzi Komitəsinin ədəbi-bədii təşkilatların yenidən qurulması haqqında 1932-ci il 23 aprel tarixli qərarından sonra Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin yenidən qurulması haqqında təşkilatı tədbirlər görüldü və Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı yaradıldı.

İnternetdə: www.azyb.net

28 Dekabr – Beynəlxalq Kino Günü, (1895)

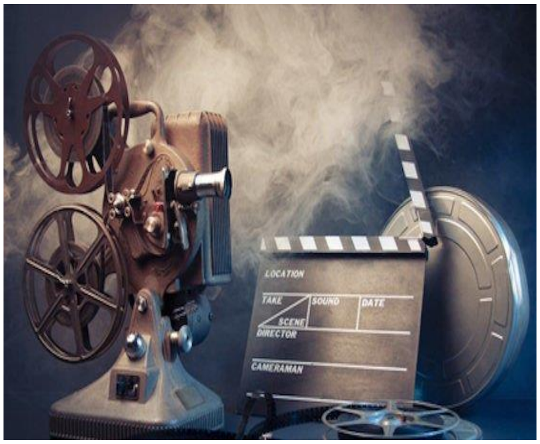

XX əsrin 30-cu illərində kinematoqrafiya inkişaf etməyə başladı. Belçikada Cozef Plato və Avstriyada Simon fon Ştampfer demək olar ki, eyni anda “fenakistoskop” adlı, hərəkət edən rəsm effekti verən fırlanan iki çarxlı cihaz kəşf edirlər. İlk kinematoqrafiya sistemini Tomas Edison və Uilyam Dikson hazırlayıb. 1890-cı ildə ilk dəfə olaraq kinokamera ixtira edilib. 1891-ci ildə ilk çəkilən lenti nümayiş etdirmək üçün kineskop kəşf olunur. Dekabrın 28-də dünyada Beynəlxalq Kino günü qeyd olunur. 1895-ci il dekabrın 28-də Lui və Oqyust Lümyer qardaşları Parisin Kapusin bulvarındakı balaca kafedə ilk dəfə özlərinin çəkdikləri qısametrajlı filmlərin pullu nümayişini təşkil etmişlər. Filmlərin arasında 46 saniyəlik “Fəhlələrin Lümyer fabrikindən çıxması” filmi də var idi. Lümyer qardaşları hesab edirdilər ki, kino həyat səhnələrinin nümayişindən başqa bir şey deyil və olmayacaqdır. Ona maraq tezliklə sönəcəkdir. Lakin bəşəriyyət xroniki sinematoqraf xəstəliyinə tutuldu. Kino körpə uşaq kimi, əvvəlcə danışa bilmirdi. Tamaşaçıları aktyorların hərəkətləri, üz-gözünü büzməsi ilə əyləndirirdi. 1896-cı ildə ilk dəfə montajdan istifadə edərək, fransız rejissoru Jorj Meles “Çaydan xilas” filmini lentə alır. Meles həm də kinoda bir neçə yeniliklərin banisi sayılır. XX əsrin əvvəllərində filmlərin vaxtı uzadılaraq 15-20 dəqiqəyə çatır. Bütün dünyada kino zalları açılmağa başlayır.

Azərbaycan kino sənətinin tarixi isə 1898-ci il iyunun 21-dən başlayır. İlk filmlər fotoqraf və nasir Aleksandr Mişon tərəfindən çəkilmiş xronika süjetləri ("Bibiheybətdə neft fontanı yanğını", "Balaxanıda neft fontanı", "Şəhər bağında xalq gəzintisi", "Qafqaz rəqsi" və s.) və bir bədii kinosüjetdən ("İlişdin") ibarət olub. 1915-ci ildə Qafqazda Pirone qardaşlarının açdığı səhmdar cəmiyyətləri (ticarət evləri) tərəfindən Bakı, Tiflis, İrəvan şəhərlərində prokat kontorları yaradılıb. 1915-ci ildə adı çəkilən cəmiyyət neft sənayeçilərinin pulu ilə İbrahim bəy Musabəyovun "Neft və milyonlar səltənətində" romanı əsasında eyni adlı ilk Azərbaycan bədii filminin çəkilişinə başlayıb. 1916-cı ildə Bakıda Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettası əsasında ilk Azərbaycan kinokomediyası çəkildi. 1919-cu ildə isə Azərbaycanın müstəqilliyinin ildönümü münasibətilə "Təntənə" adlı tammetrajlı film ekranlarda nümayiş etdirildi.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü, (1991)

"Bizim hamımızın bir vətəni var. Bu Azərbaycan dövlətidir. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü – Azərbaycan millətinin birlik şüarının simvolik günüdür. Bu bayram ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr qurmaq, onlar arasında birlik və həmrəylik yaratmaq işində mühüm rol oynayır. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün qeyd edilməsi bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən artıq bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca çevrilmişdir. Azərbaycanlıların yaşadıqları, fəaliyyət göstərdikləri və çoxluq təşkil etdikləri Avropa ölkələrində bu tendensiya özünü yüksək səviyyədə göstərir. Bu da ondan irəli gəlir ki, Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları öz qüvvələrini səfərbər etməkdə ardıcıldırlar və bu ayrı-ayrı cəmiyyət üzvləri üçün bir araya gəlmək, cəmiyyət və qurumlar halında birləşmək baxımından dünyanın sivil nöqtələrindən biri olan Avropada mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı dünyanın 70-dən çox ölkəsində azərbaycanlılar tərəfindən qeyd olunur. Azərbaycanlılar minilliklər boyu özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr vermişlər. Müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanmış, azərbaycanlıların bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınmış, deportasiyalara məruz qalmış, bir-birindən ayrı düşmüşdür. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün əsası 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda sərhədlərin (SSRİ-İran sərhədləri) dağılması zamanı qoyuldu. Şimali və Cənubi Azərbaycan arasındakı sərhəd dirəkləri dağıdıldı. Bu vaxt İstanbulda türkdilli xalqların Konfransı keçirilirdi. Konfransda dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin qeyd olunmasına qərar verildi. 1991-ci ilin 16 dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq, dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 Dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayram edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

26 Dekabr – Xankəndinin işğalı günü, (1991)

Xankəndi Azərbaycan Respublikasının ən gənc şəhərlərindən biridir. Arxiv sənədlərində məlumat var ki, şəhər XVIII əsrin sonunda hökmdarların – Qarabağ xanlığının xanları üçün istirahət yeri kimi salınmışdır. Yaşayış yeri Pənahabaddan (Şuşa şəhərindən) 10 km məsafədə, yalnız bir məqsədlə – Qarabağ xanlarının fəaliyyəti üçün maksimum rahatlığın təmin edilməsi məqsədilə nisbətən yamac yerdə ucaldılmışdır. Şəhərin yeri müəyyən edilərkən onun digər strateji cəhətdən vacib şəhərlərə – Ağdama, Xocalıya, Malıbəyliyə, Kərkicahana və digərlərinə yaxınlığı nəzərə alınmışdır. Digərlərində olduğu kimi, bu gənc yaşayış məntəqəsində də azərbaycanlılar məskunlaşmışdır. Şəhərin yaranmasının ilk illərində şəhərdə yalnız Xan öz ailəsi ilə və dəstəsi yaşayırdı. Xankəndi adı da burdan götürülmüşdür – "Xanın kəndi". Sonradan qəsəbə rəsmi olaraq Xankəndi adını almışdır. Xankəndi respublikanın inkişaf etmiş sənaye mərkəzi idi. Yüngül və yeyinti sənayeləri inkişaf etmişdi. Elektrotexnika, avtotəmir və asfalt-beton zavodları, mebel fabrikləri, tikinti materialları, istehsalat və maariflәndirici istehsalat kombinatları fəaliyyət göstərirdi. Xankəndi şəhəri 1991-ci il dekabrın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistanın Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. İnzibati cəhətdən Xankəndi şəhər əhatə dairəsinə Xankəndi şəhəri və Kərkicahan şəhər tipli qəsəbəsi daxildir. Sahəsi 8 km^2-dir. Paytaxt Bakıdan 329 km aralıda yerləşir. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 1 yanvar 2012-ci il tarixinə olan rəsmi məlumatına əsasən Xankəndi şəhərinin 53,3 min nəfər, Kərkicahan qəsəbəsinin isə 2 min nəfər əhalisi olmuşdur. Hazırda şəhər erməni silahlı qüvvələrinin nəzarəti altındadır. 1988-ci ildə Ermənistan SSR-dən gəlmiş millətçi emissarlarının təşkilatçılığı ilə Xankəndində ermənilər Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılaraq Ermənistana verilməsi tələbi ilə icazəsiz mitinqlərə başladılar. İlk mitinq 13 fevral 1988-ci ildə Xankəndinin mərkəzi meydanında təşkil olundu. Bundan bir həftə sonra, 20 fevralda Dağlıq Qarabağ Ali Sovetindəki erməni deputatlar qanunsuz olaraq vilayətin Azərbaycanın tərkibindən ayrılaraq Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi məsələsini qaldırdılar. Bu, Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı icmasının haqlı narazılığına səbəb oldu. Bundan sonra Sovet rəhbərliyi vəziyyəti stabilləşdirmək üçün Xankəndinə Daxili Qoşunların batalyonunu göndərdi. Həmin aylardan etibarən ermənilərin azərbaycanlılara qarşı terror hərəkatı başlandı. İlk olaraq ermənilər 1988-ci ilin 18 sentyabrında Xocalıya hücum etdilər. Güclü müqavimətlə rastlaşdıqdan sonra onlar Xankəndində olan azərbaycanlıların evlərinə basqınlar təşkil etdilər. 26 dekabr 1991-ci ildən rayon erməni işğalı altındadır. **İnternetdə: www.books.google.com**

Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri

22 Dekabr – Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin 100 illiyi, (1918-1944)

Mehdi Hənifə oğlu Hüseynzadə 22 dekabr 1918-ci ildə Bakının Novxanı kəndində anadan olmuşdur. 1932-ci ildə o, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq məktəbinə daxil olmuş, 1936-cı ildə oranı bitirmişdir. 1937-ci ildə Leninqradda (indiki Sankt-Peterburq) Xarici Dillər İnstitutunda təhsil almışdır. 1940-ci ildə yenidən Bakıya qayıdıb, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda öz təhsilini davam etdirmişdir. Böyük Vətən Müharibəsi başlandıqdan sonra 1941-ci ilin avqustunda Mehdi Qızıl Orduya çağrılmış, 1942-ci ildə Tbilisi hərbi piyada məktəbini bitirdikdən sonra cəbhəyə yollanmışdır. Minomyot tağımının komandiri kimi Stalinqrad döyüşündə iştirak etmiş, 1942-ci ilin avqustunda Kalaç şəhəri ətrafındakı qanlı vuruşmaların birində ağır yaralanaraq, almanlara əsir düşmüşdür. Almaniyaya göndərilən Mehdi Berlində üçaylıq tərcüməçi kurslarında iştirak etmiş və alman dilini öyrənmişdir. 1943-cü ilin sonlarında Mehdi, bir dəstə azərbaycanlı əsir ilə faşist əsarətindən qaçıb, Yuqoslaviya və İtaliya partizanlarına qoşuldu. Mehdi Qradnik adına 31-ci diviziyanın 9-cu qarışıq italyan-yüqoslav körpüsü qərargahının xüsusi təxribat-kəşfiyyat dəstəsini yaratmışdı. Faşistlər kino-filminə baxarkən Mixaylo öz cəsur kəşfiyyatçı dəstəsi ilə birlikdə Opçina kinoteatrının binasını partlatmışdı. Bu əməliyyat zamanı 80 nəfər faşist məhv olmuş, 110 nəfərdən çoxu ağır yaralanmışdı. Bundan bir az sonra Mixaylonun rəhbərlik etdiyi dəstə Triestdə alman hərbi xidmətçilərinin aşxanasını partlatmışdı ki, bunun nəticəsində də 100-dən çox alman zabiti ölmüş və yaralanmışdı. 1944-cü il noyabrın 16-da Mehdi Hüseynzadə, partizan birləşməsi qərargahının tapşırığı ilə faşistlərin böyük hərbi ləvazimat anbarını partladıb geri qayıdarkən faşist keşikçiləri ilə üz-üzə gəlmişdi. Qəhrəman döyüşçü, xeyli faşist öldürür. Lakin döyüşərkən ağır yaralanır. İgid partizan çoxlu qan itirərək həlak olur. 1957-ci il aprelin 11-də SSRİ Ali Sovet Rəyasət Heyətinin Fərmanı ilə Böyük Vətən müharibəsi illərində faşist işğalçılarına qarşı mübarizədə göstərdiyi qəhrəmanlığa görə Mehdi Hənifə oğlu Hüseynzadə ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi. Azərbaycan yazıçıları İmran Qasımov və Həsən Seyidbəyli "Uzaq sahillərdə" povestində Mehdi Hüseynzadənin bədii surətini yaratmışlar. Hər iki müəllifin ssenarisi əsasında isə çəkilmiş "Uzaq sahillərdə" bədii filmi isə Mehdi Hüseynzadənin qəhrəmanlığından bəhs edir. Sloveniyalı yazıçı Peter Amalietti Mehdi Hüseynzadəyə həsr edilmiş “Mixaylonun təkbaşına qisası” (“Jeden za vse Mihajlovo Mascevanje”) ikicildlik romanını yaratmışdır. Sumqayıt şəhərində və Novxanıda Mehdi Hüseynzadə adına idman kompleksləri açılmışdır. **İnternetdə:** https://az.wikipedia.org/wiki/

Yubilyar yazıçılar

2 Dekabr – Şair Zeynalov Zeynalabdin İsmayıl oğlunun (Zeynal Vəfa) 80 illiyi, (1938)

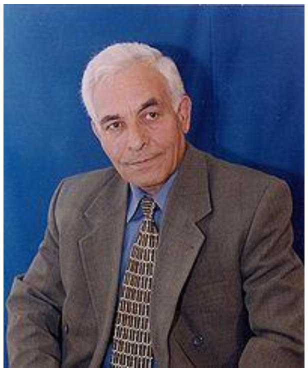

Zeynalabdin İsmayıl oğlu Zeynalov 1938-ci il dekabrın 2-də Naxçıvan şəhərində ziyalı ailəsində anadan olub. M.T.Sidqi adına Naxçıvan şəhər 4 nömrəli orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsində (1957-1962) təhsilini davam etdirib. İlk əmək fəaliyyətinə 1962-ci ildə Naxçıvan Vilayət Partiya Komitəsinin orqanı olan "Şərq Qapısı" qəzetində başlayıb. Sonra Naxçıvan MSSR Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində böyük redaktor (1963-1969) və Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor (1969-1990) işləyib. Arada Azərbaycan Xarici Dillər İnstitutu nəzdində 2 illik ərəb dili kursunu bitirərək tərcüməçi kimi Yəmən Xalq Demokratik Respublikasında çalışıb(1980-1982). Orada savadsızlığın ləğvi sahəsində fəaliyyət göstərib. Sonra yenə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor (1982-1987), Yəmən Ərəb Respublikasında tərcüməçi (1987-1989), "Aydınlıq" qəzetində baş redaktorun birinci müavini (1990-1992), "Meydan" qəzetində baş redaktor (1992-1993) vəzifələrində çalışıb. 1990-1993-cü illərdə açıq fikirli cəsarətli yazılarına görə hakimiyyət tərəfindən ağır təzyiqlərə məruz qalıb. Evi və redaksiyası dəfələrlə mühasirə halqasına düşüb. Zeynal Vəfa 1993-cü ildən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin orqanı olan "Azərbaycan" qəzetində baş redaktorun müavini vəzifəsindədir. Mətbuatda uzun illər səmərəli fəaliyyətinə və yaradıcılıq uğurlarına görə 1995-ci ildə "Qızıl Qələm" mükafatına layiq görülüb. Respublika Prezidentinin 2005-ci il 21 iyul tarixli 924 nömrəli sərəncamı ilə "Tərəqqi medalı" ilə təltif edilib. 2007-ci ildə Milli Müdafiə Nazirliyinin ordu quruculuğu ilə əlaqədar keçirdiyi "Ən yaxşı publisist yazılar" müsabiqəsində birinci dərəcəli mükafatın qalibi olub.

Kitabları: “Mənim körpə çinarım”, “Qəlbimin səsi”, “Körpələrin xatirinə”, “Beşiklərdən gələn səslər” və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

9 Dekabr – Yazıçı, tənqidçi Cəlal Məmmədovun 100 illiyi, (1918-1983)

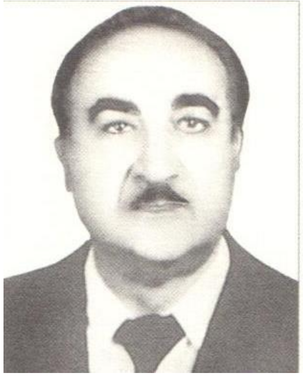

Məmmədov Cəlal Cabbar oğlu 1918-ci il dekabrın 9-da Qərbi Azərbaycanın İrəvan şəhərində qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. Orta məktəbi bitirib Azərbaycan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olmuşdur. Hekayə və məqalələr yazmış, Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrini ruscaya çevirmişdir. Azərbaycan qadınlarının İkinci Dünya müharibəsindəki qəhrəmanlığına həsr etdiyi "Tərlan" pyesi 1943-1944-cü illərdə M.Qorki adına Gənc Tamaşaçılar Teatrında səhnəyə qoyulmuşdur. Bu illərdə dövri mətbuat və almanaxlarda onun tənqidi məqalələri, hekayələri müntəzəm dərc olunmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi illərində bədii tərcümə ilə ciddi məşğul olmuşdur. M.S. Ordubadi, Mehdi Hüseyn, Ə.Məmmədxanlı, S. Rəhimov kimi sənətkarların əsərlərini rus dilinə çevirmişdir. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru (1950-1960), Dövlət Radio və Televiziya Verlişləri Komitəsində sədr müavini (1961-1965), "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru olmuşdur(1966-1975). Xalq artisti Ələsgər Ələkbərov, Adil İsgəndərov, Mərziyə Davudova və Xalq artisti Rza Təhmasib, həmçinin Cəfər Cabbarlı və milli teatr barədə monoqrafiyaları vardır. "Şərəf nişanı" ordeni, üç dəfə Azərbaycan Ali Sovetinin Fəxri fərmanı və medallarla təltif olunmuşdur. Cəlal Məmmədov 1983-cü il fevralın 4-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Mərziyə Davudova" (1949), "Həsən bəy Zərdabi" (1950), "Ələsgər Ələkbərov" (1960), "Nuranə" (1961) , "Rza Təhmasib" (1966) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

21 Dekabr – Şair Ələkbər Cəfərovun (Ələkbər Ziyatay) 105 illiyi, (1913-1982)

Ələkbər Cəfərov (Ələkbər Ziyatay) 1913-cü il dekabrın 21-də Gəncədə qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. Yeddi illik şəhər məktəbini bitirib orada inşaat texnikumuna daxil olmuşdur (1930). Tələbəlik dövründə bədii ədəbiyyata onda güclü meyil oyanır. 1933-cü ildə texnikumu bitirir. Həmin ili APİ-nin ədəbiyyat fakültəsinə daxil olur. İnstitutu qurtaran il "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasında poeziya şöbəsinin müdiri təyin olunur (1937-1940). Qiyabi pedaqoji institutda baş müəllim (1940-1941), Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqının Gəncə şöbəsində məsul katib (1941-1950), eyni zamanda Həsən bəy Zərdabi adına Kirovabad Pedaqoji İnstitutunda baş müəllim, ikiillik və qiyabi pedaqoji institutlarda, respublika partiya məktəbində müəllim işləmişdir. 1940-1950-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Gəncə filialında məsul katib vəzifəsində çalışmışdır. Gəncə şəhər zəhmətkeş deputatları Sovetinin deputatı seçilmişdir (1948). Sonra Bakıda Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1950-1959), "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında poeziya şöbəsinin müdiri (1959-1968) işləmişdir. 1968-ci ilin yanvarından ədəbi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. 1973-cü ilin dekabrında fərdi təqaüdə çıxmışdır. Tatarıstan MSSR Ali Sovetinin Fəxri fərmanı və medallarla təltif olunmuşdur.1982-ci il iyulun 2-də Bakıda vəfat etmişdir. Gəncə küçələrindən biri onun adını daşıyır. O, 1935-ci ildən ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. Onun ilk şeirləri olan “İkibaşlı qartal”, “Berlində yanğın”, “İki cahan” respublika qəzet və jurnallarında dərc olunmuşdur.

Kitabları: “Məhəbbət sınağı” (1946), “Həyat mahnıları” (1954), “Şeirlər” (1961), “Bakı gecələri” (1964), “Şeirə dönən duyğular” (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

23 Dekabr – Yazıçı Yasif Nəsirlinin 80 illiyi, (1938-2012)

1980-ildən SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1964), filologiya elmləri namizədi (1968), filologiya elmləri doktoru (1991), Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının akademiki (1996), Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı (1995), Beynəlxalq mükafatı laureatı (1999), "Qızıl qələm" mükafatı laureatı (1999), "Əbədi prezident" qızıl döş nişanı (2008), Əməkdar İncəsənət xadimi (2008).

Nasir, tənqidçi, publisist, tərcüməçi, tanınmış ictimai xadim, filologiya elmləri doktoru Nəsirli Yasif Mirzə oğlu 1938-ci il dekabrın 23-də Azərbaycanda Cəbrayıl rayonunun Kavdar kəndində anadan olmuşdur. Həmin rayonun Soltanlı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Bakı Mədəni-Maarif texnikumunu (1958) və Azərbaycan Dövlət Universitetini (1963) fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. "Ulduz" ədəbi-bədii və ictimai-siyasi jurnalının məsul katibi və baş redaktoru (1967-1968) olmuşdur. Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsində təlimatçı (1969-1974), Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində şöbə müdiri, İdarə rəisi və orada Kollegiya üzvü (1974-1988) olmuşdur. Qarabağ müharibə veteranıdır. Respublika "Veteran" Xeyriyyə fondunun prezidenti, bir çox xarici ölkə universitetlərinin fəxri doktorudur. Azərbaycan yazıçılarının hərbi vətənpərvərlik komissiyası sədrinin müavinidir. Hazırda "Azərbaycan Dünyası" Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzinin prezidentidir. Ritsumeikan Universitetinin fəxri doktoru (Yaponiya, 2008) seçilmişdir. Ədəbi yaradıcılığa tələbəlik illərində başlamışdır. Xidmətlərinə görə medallar və Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanlari ilə təltif edilmişdir. P.S. Yazıçının "Liftdə hadisə", "Təyyarə geri dönür", "Qan qardaşları", "Dirilən adam" pyeslərinin tamaşaları dəfələrlə Azərbaycan Dövlət televiziyası ilə nümayiş etdirilib. "Cəlil Məmmədquluzadənin ilk əsərlərində sənətkarlıq" və "Azərbaycan şeirinin inkişafı" mövzularında yazdığınız namizədlik və doktorluq dissertasiyaları, çap etdirdiyi monoqrafiyalar ədəbi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanmışdır. Sonralar yazıçının "İnsanlar, görüşlər", "Adsız təpə", "İntizar", "Çinar vüqarı", "Qayıdacağam" (rus dilində), "Görə bilmədin", "Azərbaycan şeiri" və başqa povest, hekayə, pyes və elmi kitablarınız işıq üzü görmüşdür.

Kitabları: "Araz daşan yerdə", "Qırmızı qərənfil", "Adsız təpə", "Bolluq yaradanlar", "Ömür" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

28 Dekabr – Şair İbrahim Kəbirlinin 100 illiyi, (1918-1995)

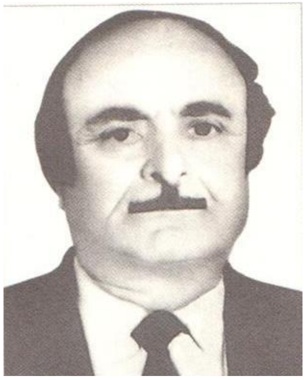

İbrahimov İbrahim İsmayıl oğlu 1918-ci il dekabrın 28-də Azərbaycanın Tərtər rayonunun Kəbirli kəndində doğulmuşdur. Burada ibtidai təhsil aldıqdan sonra Ağdam kənd təsərrüfatı texnikumunu bitirmişdir (1937). ADU-nun tarix fakültəsinə daxil olub, birinci kursu başa vurmuş, ordu sıralarına çağırılmışdır. Baş mətbuat idarəsində şöbə rəisi (1947-1950), M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda müdavim (1950-1954), "Sovetski pisatel" nəşriyyatında redaktor (1957-1962) olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1937-ci ildə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə çıxan şeirləri ilə başlamışdır. Bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. Keçmiş SSRİ xalqlarının poeziyasından bədii tərcümələr etmişdir. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. "Unuda bilmirəm" şeirlər kitabına görə Müdafiə Nazirliyinin mükafatını almışdır (1988).

Kitabları: "Gəncliyim" (1946), "Səadət nəğməsi" (1949), "Şeirlər" (1950), "Səhralar çiçəklənir" (1953), "İmtahan" (1956), "Özümə dost gəzdim" (1960), "Səni səsləyirəm" (1962), "Adsız adam" (1963), "Ürəyimə düşən izlər" (1965), "Ürək pünhan sevinmir"(1967), "Açıq ürək" (1970), "Ürəyinə yatırammı?" (1971), "Sevmək üçün yaşayıram" (1974), "İnsan sevinmir" (1977), "Mənim qismətim", (1979), "Ürəyimlə görürəm" (1981), "Sənə arxayınam" (1984) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

31 Dekabr – Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Abbas Səmədovun 85 illiyi, (1933)

Səmədov Abbas Abbas oğlu 1933-cü il dekabrın 31-də Qərbi Azərbaycanda Krasnoselo rayonunun Əmirxeyir kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd yeddiillik məktəbi bitirdikdən sonra İrəvan Pedqaji Texnikumunda təhsil almışdır (1944-1949). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Dil və Ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1950-1955). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun axşam, əyani və qiyabi şöbələrində dekan işləmişdir. "Azərbaycan məktəblərində ədəbiyyat tədrisinin inkişaf problemləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1993). Ədəbi fəaliyyətə 50-ci illərdən başlamışdır. Dövri mətbuatda elmi, pedoqoji-metodik məqalə və oçerklərini dərc etdirmişdir. Milli pedaqoji fikrin təbliğində əhəmiyyətli işlər görmüş, bədii ədəbiyyatın tədrisi metodikasına dair bir sıra kitablar, dərs vəsaitləri dərc etdirmişdir.

Kitabları: "Fantastik hekayə və povestlər" (1987), "Təbiət hekayələri" (1989), "Alleqoriya və təmsillər" (1990), "Maarifpərvər Gəncə müəllimlərinin ədəbi-pedaqoji fəaliyyəti" (1999), "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının tədqiqi və öyrənilməsi tarixindən" (2003), "Azərbaycan məktəblərində ədəbiyyat tədrisinin inkişaf problemləri" (2003) "Təbiət hekayələri", "Alleqoriya və təmsillər" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : Ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2011.

Xarici ədəbiyyat

11 Dekabr – Rus yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı Soljenitsın Aleksandr İsayeviçin 100 illiyi, (1918-2008)

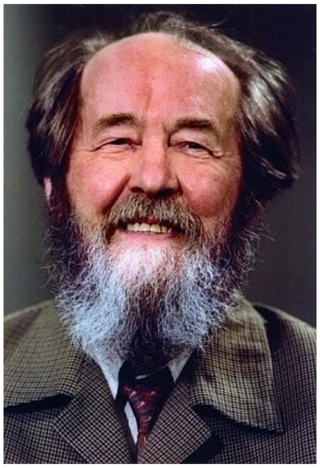

Yazıçı, dramaturq, tarixçi və filosof Aleksandr İsayeviç Soljenitsın müasir rus ədəbiyyatının dünya miqyasında tanınmış nümayəndəsidir. O, Şimali Qafqazda, pravoslav yaşam tərzinə və patriarxal ənənələrə üstünlük verən rus ailəsində doğulmuşdu. Rostov universitetinin riyaziyyat fakültəsində təhsil almış (1936-1941), Moskva fəlsəfə, ədəbiyyat və tarix institutunu qiyabi bitirmişdi. Böyük Vətən müharibəsi başlananda orta məktəbdə riyaziyyat müəllimi işləyən A.Soljenitsın da səfərbərliyə alınmışdı. Öz arzusu ilə zabit hazırlayan qısa müddətli kursları bitirmişdi. Qafqazdan Almaniyaya qədər döyüş yolu keçmiş, kapitan rütbəsinə qədər yüksəlmiş, iki ordenlə təltif edilmişdi. 1962-ci ildə A.Soljenitsın SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvlüyünə qəbul edilmişdi. Dövrün sovet reallığı üçün görünməmiş hadisə sayılan və M.Dostoyevskinin "Ölü evindən qeydlər" romanı ilə müqayisə edilən "İvan Denisoviçin bir günü" qısa müddətdə müəllifi məşhur sovet yazıçısına çevirmişdi. 1969-cu ildə Soljenitsının adı Nobel nominantları sırasına düşsə də, mükafat ala bilməmişdi. Növbəti 1970-ci ildə isə İsveç Akademiyası artıq dissident kimi tanınan müəllifi "böyük rus ədəbiyyatının ənənələri ilə qidalanan əsərlərinin mənəvi qüdrətinə görə" Nobelə layiq bilmişdi və Soljenitsın Novel mükafatını yalnız 1974-cü ildə ala bilmişdir. Yazıçı mühüm əsərlərindən birini – "Qulaq arxipelaqı" epopeyasını artıq 1967-ci ildə başa çatdırmışdı. “Qulaq arxipelaqı” romanına görə isə SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdü. 2006-cı ildə Aleksandr Soljenitsın Rusiya Federasiyasının Dövlət Mükafatı laureatı olmuşdu. Aleksandr Soljenitsın 3 avqust 2008-ci ildə vəfat etmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

12 Dekabr – Qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatovun 90 illiyi, (1928-2008)

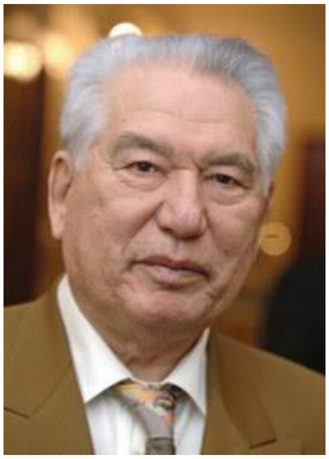

Çingiz Torekuloviç Aytmatov 1928-ci il dekabr ayının 12-də Qırğızıstanın Şəkər qışlağında anadan olmuşdur.1937-ci ildə valideynləri Stalin repressiyasının qurbanları olduğuna görə o, bibisinin himayəsi altında böyümüş, 8-ci sinfi bitirdikdən sonra Cambul Zoo – texnikumuna daxil olmuş, 1948-1953-cü illərdə Aytmatov Bişkekdəki Kənd Təsərrüfatı Universitetində təhsil almışdı. Onun ilk əsərləri 1952-ci ildə dövri mətbuatda qırğız dilindəki çap olunmağa başladı. Aytmatovun Moskvadakı Ali ədəbiyyat kursuna yazılması yalnız 1956-cı ildə, atasının bəraət almasından sonra mümkün oldu. Kursu bitirdiyi ildə "Oktyabr" jurnalında onun qırğız dilindəki "Üz-üzə" hekayəsinin rus dilinə tərcüməsi dərc olundu. Həmin il "Yeni dünya" jurnalında Aytmatovun bir sıra hekayələri və yazıçıya dünya söhrəti qazandıran "Cəmilə" povesti işıq üzü gördü. Yazıçı 1990-1994-cü illərdə SSRİ-nin və sonradan Rusiyanın Benilüks ölkələrindəki səfiri vəzifəsində çalışıb. 2008-ci ilin martınadək Qırğızıstanın Fransada, Belçika, Lüksemburq və Niderlanddakı səfiri olub. 2006-cı ildə "İlin avtoqrafı" kitabının buraxılışında iştirak edib. Ç.Aytmatov SSRİ Ali Sovetinin deputatı, Qırğızıstan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin üzvü, Yazıçılar İttifaqının və Kinematoqrafçılar İttifaqının katibliyinin üzvü, Asiya və Afrika ölkələri ilə Sovet Həmrəylik Komitəsinin rəhbərlərindən biri, "Xarici ədəbiyyat" jurnalının baş redaktoru, "İssıkkul forumu" adlı beynəlxalq intellektual hərəkatın təşəbbüskarı idi. Çingiz Aytmatov 10 iyun 2008-ci il tarixində müalicə keçdiyi Almaniyanın Nürnberq şəhərində yerləşən klinikada vəfat edib.

Kitabları: "Çətinlikli keçid" (1956), "Üz-üzə" (1957), "Cəmilə" (1958), "İlk müəllimim" (1962), "Əlvida, Gülsarı" (1966), "Ağ gəmi" (1970), "Gün var əsrə bərabər" (1980), "Dağlar düşəndə" (2007) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

20 Dekabr – Türk şairi Məhməd Akif Ərsoyun 145 illiyi, (1873-1936)

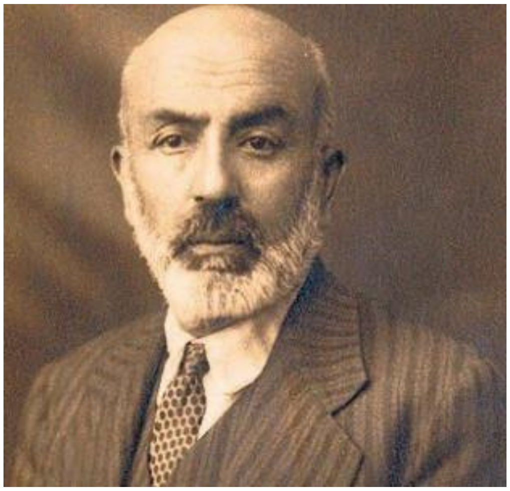

Məhməd Akif Ərsoy 1873-cü ildə İstanbulun Fateh səmtində dünyaya gəlib. M.Akif ilk və orta təhsilini Fatehdə almışdır. Ali təhsil üçün Beynəlxalq Hüquq İnstitutuna girsə də, təhsilini yarımçıq qoyub baytarlıq təhsilinə başlamış, buranı qızıl diplomla qurtarmışdır. Şeir yazmağa baytarlıq məktəbində başlamış, Osmanlı dövlətinin tənəzzül dövründə vətənin işğalçılar tərəfindən tutulması ilə Anadoluya keçərək xalqı milli azadlıq hərbi üçün ruhlandırmış və böyük işlər görmüşdür. Türkiyə Cümhuriyyətinin qurulmasından sonra Misirə getmiş və Misir Universitetində türk dili dərsləri vermiş, 1936-cı ildə ölkəyə qayıtmış və 27 dekabr 1936-cı ildə dünyasını dəyişmişdir. M.Akif 1908-ci ildə ikinci məşrutiyyənin elan edilməsi ilə yanaşı, Əşrəf Ədibin nəşr etdiyi Sırati-Müstəqim, sonra isə Səbilürrəşad jurnallarında məqalələri ilə çıxış etməyə, şeirlər və müasir misirli İslam yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr etməyə başlamışdır. Məhəmməd Akif 20-ci əsrin ən böyük türk şairidir. Bir millətin var olma mübarizəsinin simvolu olan İstiqlal marşını da şair Məhməd Akif Ərsoy qələmə almışdır.

Kitabları: "Süleymaniyə kürsüsündə" (1912), "Fatih kürsüsündə" (1913), "Haqqın səsləri" (1913), "Xatirələr" (1917), "Asım" (1919), "İstiqlal marşı" (1921), "Kölgələr" (1933) və s.

İnternetdə: **https://az.wikipedia.org**

24 Dekabr – Polyak şairi Adam Mitskeviçin 220 illiyi, (1798-1855)

1798-ci il dekabr ayının 24-də Novoqrudka yaxınlığındakı Zaosye kəndində anadan olub. Məktəbdə tarix və ədəbiyyata maraq göstərsə də, Adam Mitskeviç 1815-ci ildə Vilnüs Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuşdur. Mitskeviçin ilk şeirlər toplusu (1822-1823) polyak ədəbiyyatında romantik cərəyanın manifesti olmuş, 1822-ci ildə çıxan ballada və romanslardan ibarət şeirlər kitabı onu Polşanın demokratik düşüncəli insanlarının sevimlisinə çevirmişdi. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin onun istedadını yüksək qiymətləndirmişdir. A.Mitskeviç Peterburqda olarkən polyak əsilli şərqşünas Senkeviçlə görüşmüş, universitetdə çalışan azərbaycanlı alim Azərbaycan şərqşünası Mirzə Cəfər Topçubaşovla da tanış olur. Maraqlıdır ki, avropalı müəllifin şeirlərinin fars dilinə ilk tərcüməsi də Topçubaşova məxsusdur. Şərq ədəbiyyatının bu iki görkəmli bilicisi ilə dostluq və əlaqələr Polşa şairinə Şərq haqqında daha çox məlumat əldə etməyə imkan vermişdi. Digər tərəfdən, azərbaycanlı alim A.Mitskeviçin gənc, ləyaqətli, müdrik və xeyirxah simasında həqiqətən də zəmanəsinin böyük ustadını və öz xalqının seçilmiş sənətkarını görürdü. Şübhəsiz, qarşılıqlı hörmətin nəticəsi olaraq, Mitskeviç 1826-cı ildə Mirzə Cəfərdən xahiş edir ki, onun "Gözlev çöllərindən dağların görünüşü" adlı sonetini fars dilinə tərcümə etsin. Topçubaşov soneti fars dilinə tərcümə edərkən tələbəsi Aleksandr Xodzkonun tərtib etdiyi sətri tərcümədən istifadə edir. A.Mitskeviç yaradıcılığının inkişafına qabaqcıl rus ədəbiyyatı böyük təsir göstərmişdir. Mitskeviçlə Puşkinin əlaqələrini də xüsusi qeyd etmək lazımdır. Puşkinin Mitskeviçə həsr etdiyi "O bizim aramızda yaşayıb", "Fəvvarələrin sərinliyində" şeirlərini xatırlayaq. Bundan əlavə "Yevgeni Onegin", "Dubrovski", "Tunc atlı" "Sərt xasiyyətli Dante sonetə nifrət etmirdi" və s. əsərlərdə onun adı yad edilir. Adam Mitskeviçin bütün yaradıcılığında Polşa sevgisi, onun azadlığı uğrunda mübarizəsi açıq-aydın hiss olunur. O, bütün şeirlərində sevdiyi Vətəninin xilas olması, bütün maneələrə və təhlükələrə qarşı mübarizənin aparılmasını tərənnüm edir. Şeirlərinin böyük əksəriyyətini gəncliyə xitabən yazan şair millətinə daim doğrunu izah etdiyi üçün geniş oxucu rəğbəti qazanmışdır. Ümumiyyətlə, Vətən sevgisi, müstəqillik, azadlıq demək olar ki, zaman-zaman bütün polyak yazarlarının yaradıcılığında özünü qabarıq şəkildə göstərir. 1855-ci il noyabrın 26-da Adam Mitskeviç İstanbulda, Perada (indiki Bəyoğluda) vəfat edib.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

İncəsənət

3 Dekabr – Xalq rəssamı Xələfov Rasim Həşim oğlunun 90 illiyi, (1928-2010)

Rasim Həşim oğlu 1928-ci il dekabrın 3-də anadan olmuşdur. 1949-cu ildə Ə. Əzimzadə adına Bakı Saxsı Qablar Zavodunda baş rəssam kimi fəaliyyətə başlamışdır. Bir müddətdən sonra rəssamlıq təhsilini artırmaq üçün Ukraynaya getmiş, Lvov Dövlət Dekorativ Tətbiqi Sənət İnstitutunun monumental keramika fakültəsinə daxil olmuşdur. 1958-ci ildə ali təhsilli rəssam kimi Bakıya qayıdaraq 1966-cı ilə qədər əvvəlki iş yerində çalışmışdır. 1978-ci ildən o, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının dekorativ tətbiqi sənət fakültəsində baş müəllim vəzifəsində çalışmışdır. Bir sıra iri həcmli əsərlərin müəllifi idi. Bakı metropoliteninin "Gənclik", "Avrora" (indiki Qara Qarayev) stansiyalarının, Bakı Dövlət Sirkinin, Razin (indiki Bakixanov) qəsəbəsində mədəniyyət sarayının Moskvada Ümumittifaq Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisinin Azərbaycana həsr olunmuş bölməsinin qədim tərtibatıda istedadlı sənətkarın fırçasının məhsulu idi. Rəssam eyni zamanda kətan üzərində, keramika naxış (metalda) və mozaika müəllifi də görürdü. Respublikanın bir çox rayonlarında onun monumental işlərinə rast gəlmək olar. Rasim Xələfov 1957-ci ildən başlayaraq bir sıra respublika, Umumittifaq və Beynəlxalq sərgilərin və müsabiqələrin iştirakçısı olmuşdu. Onun əsərlərinin böyük bir hissəsi R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində, Nizami adına muzeydə, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin Rəssamlıq Fondunda saxlanılır. Rasim Xələfov 2010-cu ildə vəfat edib.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

12 Dekabr – Xalq artisti Abbas Mirzə Şərifzadənin 125 illiyi, (1893-1938)

Abbas Mirzə Şərifzadə 1893-cü ildə 12 dekabrda (22 mart) Şamaxının Yuxarı Qala məhəlləsində ziyalı ailəsində anadan olub. Abbas Mirzə Şərifzadə Şamaxıda dünyaya göz açsa da, onun gəncliyi, ümumiyyətlə, bütün ömrü Bakı ilə bağlıdır. Belə ki, 1902-ci ildə Şamaxıda baş verən dəhşətli zəlzələdən sonra bir çoxları kimi onların da ailəsi şəhəri tərk edib Bakıya köçürlər. Abbas Mirzə 1903-cü ildə gimnaziyaya daxil olur. Məhz bu illərdə də səhnə ilə maraqlanmağa başlayır. 1910-cu ildə "Maarif" cəmiyyəti nəzdində yaradılmış teatr kollektivinə qəbul olunur. Qısa müddət ərzində bir neçə rolda çıxış edən Abbas Mirzə 1911-ci ildə, onu bir sənətkar kimi təsdiq edən ilk obrazını yaradır. Bu, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Ağa Məhəmməd Şah Qacar" faciəsinin əsas qəhrəmanı Qacar obrazı idi. Azərbaycan kino sənəti tarixində onun adı birincilər sırasındadır. "Bismillah", "Hacı Qara", "Gilan Qızı", "Məhəbbət Oyunu" filmlərini çəkən Abbas Mirzə ilk kino rejissorumuz olub. Abbas Mirzə 1937-ci ildə dekabrın 4-də öz evində həbs olunub. Onu həbs edərkən, evində ciddi axtarış aparılıb. Bir teatr qılıncı, iki teatr tapançası silah kimi müsadirə edilib. Məhbusun "dindirilmə" üsulu öz nəticəsini verir. Abbas Mirzə Şərifzadə İran dövlətinə casusluq etməsinə dair bəzi ittihamlarla razılaşır. Bu ittihamları təsdiqləmək üçün onunla üzləşdirilənlərin bəzilərinin sözlərini təsdiqləyir. Və 1938-ci il oktyabrın 19-da məhkəmə öz hökmünü verir: "Şərifov Abbas Mirzə Rəsul oğlu casusluq fəaliyyətinə görə güllələnsin, əmlakı müsadirə olunsun!". Ancaq Şərifzadə haqqında çıxarılan bu hökm, təxminən, bir ay sonra – noyabrın 16-da yerinə yetirilir. Bakının Yasamal rayonunda Abbas Mirzə Şərifzadə küçəsi var.

Filmoqrafiya: “Knyaz Dəmir Bulat” (1916), “Azərbaycana səyahət” (1924), Azərbaycana səyahət, “Bayquş” (1924), “Bismillah” (1925), “Əvəz-əvəzə”(1925), “Hacı Qara” (1929) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

16 Dekabr – Xalq rəssamı Xalıqov Qəzənfər Ələkbər oğlunun 120 illiyi, (1898-1981)

Azərbaycan SSR Xalq Rəssamı, Azərbaycan rəssamlıq sənətinin ilk peşəkar nümayəndələrindən biri Xalıqov Qəzənfər Ələkbər 1898-ci ildə anadan olmuşdur. Qəzənfər Xalıqov Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda təhsil almışdır. Uzun illər rəssam "Molla Nəsrəddin" jurnalında karikaturaçı kimi çalışmış, teatr və kino dekorativ sənətkarı kimi fəaliyyət göstərmişdir. Abşeron rayonunun Qobu qəsəbəsində Q.Xalıqovun şərəfinə orta məktəb və küçə vardır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

19 Dekabr – Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Fərəc Qarayevin 75 illiyi, (1943)

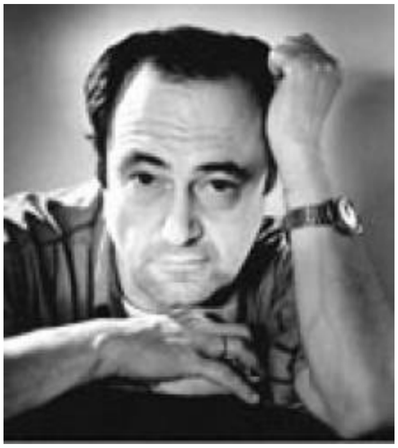

Azərbaycan bəstəkarı, Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi (1982), dosent (1982), professor (1998) Qarayev Fərəc Qara Oğlu 1943-cü il dekabrın 19-da Bakıda anadan olub. 1966-cı ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsini bitirmiş, orada qalıb dərs deməyə başlamışdır. 1999-cu ildən Moskva Konservatoriyasının Nəzəriyyə kafedrasının professorudur. A.Krupp Fondunun təqaüdçüsü olub. 1980-1994-cü illərdə BaKaRaensemble kollektivinin bədii rəhbəri, 1994-1996-cı illərdə Moskvada Müasir Musiqi Assosiasiyasının vitse-prezidenti olmuşdur. 1995-ci ildən Bakıda Yeni Musiqi Cəmiyyətinin prezidentidir. 1999-cu ildə "Humay" mükafatına layiq görülmüşdür. Almaniya istehsalı olan “Qoyya” filminin musiqi müəllifidir (1971, Q.Qarayevlə birlikdə).

Əsərləri: Baletlər "Qobustan kölgələri" (1969), "Kaleydoskop" (1971).

Monoopera: "Journey to love" (1978) – soprano və kamera orkestri üçün XX yüzilliyin şairlərinin şeirləri əsasında.

Filmoqrafiya: Biri vardı, biri yoxdu... (film, 1967), Qanun naminə (film, 1968), İntizar (film, 1969), Bir cənub şəhərində (film, 1969), Həqiqətin özü (film, 2008) Maestro. Özüm və zaman haqqında. Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə (film, 2011).

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

21 Dekabr – Xalq artisti, xanəndə Tükəzban İsmayılovanın 95 illiyi, (1923-2008)

Tükəzban Məhərrəm qızı İsmayılova 1923-cü il dekabrın 21-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-1944-cü illərdə Asəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumunda təhsil almış və peşəkar xanəndə kimi çıxış etməyə başlamışdır. Tükəzban İsmayılova 1948-1956-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti olmuşdur (1939-1946, 1949-1978). Azərbaycan Dövlət Qastrol-Konsert Birliyinin (1978-2008) solisti olmuşdur. 1994–2004-cü illərdə isə İncəsənət Gimnaziyasında pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Milli musiqimizin böyük sənətkarlar nəslinin görkəmli nümayəndəsi olmuş Tükəzban İsmayılova yüksək ifaçılıq qabiliyyəti və səhnə mədəniyyəti ilə fərqlənirdi. Ömrünün altmış ildən artıq bir dövrünü muğama həsr edən Tükəzban İsmayılova musiqimizin inkişafı naminə böyük əmək sərf etmişdir. Müğənninin oxuduğu klassik Azərbaycan muğamları və xalq mahnıları ifaçılıq sənəti tariximizə həmişəlik daxil olmuşdur. Repertuarında muğam, təsnif, xalq mahnıları ("Kürdün gözəli", "Yeri, dam üstə yeri", "Qarabağ şikəstəsi", "Qaragöz" və s.) və Azərbaycan bəstəkarlarının mahnıları əsas yer tutur. Onun özünəməxsus üslubda oxuduğu “Qatar”, “Xaric segah”, “Şahnaz”, digər muğam və mahnılar milli musiqi xəzinəmizi zənginləşdirmişdir. Tükəzban İsmayılova mədəniyyətimizdə öz dəst-xətti ilə seçilən sənətkar olmuşdur. Bir çox mahnı və təsnif məhz onun təkrarsız ifası ilə geniş yayılmışdır. Tükəzban İsmayılova dünyanın bir çox ölkələrinə (Almaniya, Polşa, İraq, İran, Türkiyə, Misir, Əlcəzair və s.) qastrol səfərləri zamanı Azərbaycan mədəniyyətini layiqincə təmsil etmişdir. O, respublikamızda gənc xanəndələr nəslinin yetişdirilməsində də öz qüvvəsini əsirgəməmişdir.

Tükəzban İsmayılovanın Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətləri yüksək qiymətləndirilmişdir. O, Azərbaycan Respublikasının ali mükafatlarından biri olan “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir. 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının xalq artisti 1998-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Şöhrət ordeni" ilə təltif edilmişdir. 2008-ci il mart ayının 24-də Bakıda vəfat etmişdir, məzarı II Fəxri Xiyabandadır.

Filmoqrafiya: O olmasın, bu olsun (film, 1956), Havalansın Xanın səsi (film, 2001), Oxuyan ürəkdir (film, 2003) və s.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

27 Dekabr – Xalq artisti, aktrisa Safurə İbrahimovanın 80 illiyi, (1938)

İbrahimova Safurə Ağabala qızı 1938-ci il dekabr ayının 27-də Bakıda doğulub. Orta məktəbi bitirdikdən sonra dram dərnəyində çalışıb. 1960-cı ildə Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun dram və kino aktyorluğu fakültəsinə daxil olub. Birinci kursda onu Akademik Milli Dram Teatrının repertuarında olan İslam Səfərlinin "Ana ürəyi" dramının tamaşasında Xatirə roluna dəvət ediblər. Bundan sonra daha bir neçə rol oynayan tələbə-aktrisa 1961-ci il noyabr ayının 1-də Akademik teatrın truppasına daxil olub. Həmin vaxtdan indiyə qədər bu kollektivdə çalışır. Xaraktercə lirik-dramatik aktrisadır. Komik personajlarda da məharətlə oynaya bilir. Səhnədə səmimiyyəti, obrazın psixoloji xarakterini həssaslıqla duyması ilə seçilir. Mənalı sifət ifadələrindən və plastik emosional hərəkətlərdən istifadə etməkdə səriştəlidir. Safurə İbrahimova səhnədə Kamalə, İnci ("Toy" və "Xoşbəxtlər", Sabit Rəhman), Əsmər ("Alov", Mehdi Hüseyn), Fernando ("Dəlilər", Lope de Veqa), Gülnar və Tamara ("Vaqif", Səməd Vurğun), Nazlı ("Ölülər", Cəlil Məmmədquluzadə), Ofeliya ("Hamlet", Vilyam Şekspir), Hafizə ("Pəri cadu", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Karola ("Füsunkar qız", Mlkolaş Dyarfaş), Jasmen, Vəfa ("Knyaz" və "Xəyyam", Hüseyn Cavid), Daduno ("Darıxma, ana!", Nodar Dumbadze), Sona ("Xanuma", Avksenti Saqareli), Cen ("Mariya Tüdor", Viktor Hüqo), Maral ("Sənsiz", Şıxəli Qurbanov), Saşa ("Canlı meyit", Lev Tolstoy), Sevil ("Sevil", Cəfər Cabbarlı), Balaxanım ("Adamın adamı", Anar), Mədinə, Tubu xanım ("Sevgililərin cəhənnəmdə vüsalı" və "Hökmdar və qızı", İlyas Əfəndiyev), Durdensiya ("Dişi canavar", Federiko Qarsia Lorka), Zəhra bəyim ("Anamın kitabı", Cəlil Məmmədquluzadə), Mələk ("Köhnə ev", Əli Əmirli) rollarında daha çox sənət uğurları qazanıb. Aktrisanın kino rolları arasında Telli ("Arşın mal alan"), Həbibə ("Qatır Məmməd"), Dilbər ("Sevil"), Gülpəri ("Dərviş Parisi dağıdır"), Mədinə ("Alma almaya bənzər") obrazları daha məşhurdur. Safurə İbrahimova teatr sənətindəki xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti (1 iyun 1974) və xalq artisti (24 dekabr 2002) fəxri adları ilə təltif edilib. Mehdi Məmmədovun quruluşunda Hüseyn Cavidin "İblis" faciəsindəki Rəna roluna görə Dövlət mükafatı laureatıdır. SSRİ dövründə Novruz bayramı keçirilərkən, ilk bahar qızı məhz Səfurə İbrahimova olub.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1965), Bizim Cəbiş müəllim (film, 1969), O qızı tapın (film, 1970), Sevil (film, 1970), Qatır Məmməd (film, 1974), Alma almaya bənzər (film, 1975), Dərviş Parisi partladır (film, 1976), Şir evdən getdi (film, 1977), Qayınana (film, 1978), Əlavə iz (film, 1981), Sən həmişə mənimləsən (film, 1987), Sahilsiz gecə (film, 1989), Hökm (film, 1994) və s. **İnternetdə:** https://az.wikipedia.org

Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi
2 Dekabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Arazov Ənvər Talış oğlunun 65 illiyi, (1953-1992)

Ənvər Arazov 1953-cü il 2 dekabrda Gəncə şəhərində anadan olmuşdu. Həmin şəhərdəki 15 nömrəli orta məktəbin səkkizinci sinfini bitirmişdi. Sonra texniki peşə məktəbində oxumuşdu. Bir müddət əmək fəaliyyəti ilə məşğul olduqdan sonra Gəncə Politexnik Texnikumuna daxil olmuşdu. 1974-cü ildə hərbi xidmətə çağırılan Ənvər Murmansk vilayətində Şimal Hərbi Dəniz Donanmasında xidmət etmişdi. Hərbi xidmətini başa çatdırdıqdan sonra Gəncəyə dönmüş, Büllur Zavodunda işləməyə başlamışdı. Ə.Arazov, eyni zamanda yarımçıq qalmış təhsilini davam etdirərək, 1980-ci ildə texnikumu müvəffəqiyyətlə bitirmiş, zavodda əvvəlcə nizamlayıcı, sonra növbə ustası kimi çalışmağa başlamışdı.

Ənvər 1988-ci ildə ermənilər Dağlıq Qarabağ ərazisində müharibəyə başlayarkən Daxili İşlər Nazirliyində işə qəbul olunaraq cəbhəyə yollanmışdı. 1989-cu ildə Çaykəndin alınması uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib. 1992-ci ildə Gəncədə Milli Müdafiə Qərargahının müdirinin II müavini olub. 1992-ci ilin avqustunda Tərtərdə alay komandiri təyin olunub. Göstərdiyi şücaətlərə görə ona polkovnik rütbəsi verilib. Ağdərə rayonunda bir çox uğurlu əməliyyatlarda iştirak etmişdi. 1992-ci il noyabrın 1-dən 2-nə keçən gecə Ağdam rayonunun Sırxavənd kəndində erməni quldurları ilə qeyri-bərabər döyüşə girərək, mərdliklə həlak olub. Gəncə şəhərində Şəhidlər xiyabanında dəfn olunub.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 noyabr 1992-ci il tarixli 290 nömrəli fərmanı ilə Arazov Ənvər Talış oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülüb.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

3 Dekabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şikarov Şikar Şükür oğlunun 65 illiyi, (1953-1992)

Şikar Şikarov 1953-cü il dekabr ayının 3-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1971-ci ildə Bakı şəhərindəki 46 saylı orta məktəbi bitirmişdir. Elə həmin il SSRİ Müdafiə Nazirliyinin Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinə daxil olmuşdur. 1975-ci ildə təhsilini başa vuraraq, təyinatla Primorsk vilayətindəki hərbi hissələrin birində rota komandiri kimi fəaliyyətə başlamışdır. 1986-cı ildə SSRİ Müdafiə Nazirliyinun Frunze adına Hərbi Akademiyasına daxil olmuş, 1989-cu ildə oranı bitirdikdən sonra podpolkovnik rütbəsində Ukraynanın Luqansk şəhərində yerləşən hərbi hissələrdən birinə qərargah rəisi təyin edilmişdir. 1990-cı il 20 yanvar hadisələrindən sonra Vətənə qayıtmışır. Əvvəl Mülki Müdafiə Baş Qərargahında əməliyyat şöbəsinin rəisi, 1992-ci ildə isə Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargahı rəisinin birinci müavini təyin edilmişdir. 1992-ci ildə Goranboy rayonunda əməliyyatlara bilavasitə rəhbərlik etmiş, uğurlu əməliyyatlar keçirmişdir. 1992-ci il iyunun 13-də Ağdərə uğrunda gedən ağır döyüşlərin birində qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Ailəli idi. İki övladı yadigar qalıb. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Qobustan rayonundakı Sündü kənd orta məktəbi onun adını daşıyır (əslən həmin kənddəndir).

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1992-ci il 23 iyun tarixli, 6 saylı fərmanı ilə polkovnik Şikarov Şikar Şükür oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

20 Dekabr – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov İbrahim İsmayıl oğlunun 60 illiyi, (1958-1994)

Məmmədov İbrahim İsmayıl oğlu 20 dekabr 1958-ci ildə Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1976-cı ildə Naxçıvan şəhər 3 saylı məktəbi bitirmişdir. 1977-1979-cu illərdə hərbi xidmətdə olur. İbrahim xidmət edərkən PDM-də tuşlayıcı-operator ixtisasına yiyələnir. 1988-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə daxil olur, 1993-cü ildə təhsilini başa vurur. 1990-cı il 20 Yanvar hadisəsinin dünyaya çatdırılmasında çox böyük işlər görmüşdür.

İbrahim Məmmədov 1993-cü ildə Milli Ordu sıralarına yazılır və döyüşlərdə iştirak etməyə başlayır. Tezliklə Kəlbəcərə yollanır. 1994-cü il 16 fevral Kəlbəcər rayonunda qızğın döyüşlər gedirdi… İbrahim bu döyüşdə ermənilərin 3 tankını və xeyli canlı qüvvəsini məhv etdi. İbrahim döyüşün qaynar nöqtələrindən birində idi, burada snayper gülləsi onu yaralayır cəsur döyüşçü bu yaradan da həlak oldu. Ailəli idi, iki övladı yadigar qalıb. Naxçıvan şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 20 iyun 1994-cü il tarixli 156 saylı fərmanı ilə Məmmədov İbrahim İsmayıl oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org

2018-ci ildə həmçinin qeyd olunacaq:

– Azərbaycan şairəsi Məhsəti Gəncəvinin 905 illiyi, (XII əsrin əvvəlləri)
– Dövlət xadimi Uzun Həsənin 595 illiyi, (1423-1478)
– Azərbaycan təbiətşünas alimi Siracəddin Urməvinin 820 illiyi, (1198-1283)
Kitabları: “Nurların doğuşları”, “Hikmət incəlikləri” və s.
– Dövlət xadimi Cavad xanın 270 illiyi, (1748-1804)
– Azərbaycan şairi Məhəmmədbağır Xalxalinin 195 illiyi, (1823-1901)
– Şair, ədəbiyyatşünas Mir Möhsün Nəvvabın 185 illiyi, (1833-1918)
Kitabları: “Təzkireyi-Nəvvab”, “Kifayətül-ətfal” və s.
– Azərbaycanın ən iri sahibkarlarından və xeyriyyəçilərindən biri Hacı Zeynalabdin Tağıyevin 195 illiyi, (1823-1924)
– Yazıçı, maarifçi Zeynalabdin Marağayinin 180 illiyi, (1838-1910)
Kitabları: “İbrahim bəyin səyahətnaməsi” və s.
– Aşıq Hüseyn Bozalqanlının 150 illiyi, (1868-1941)
Kitabları: “Aşıqlar”, “Qoşmalar”, “Şeirlər” və s.
– Memar Zivərbəy Əhmədbəyovun 145 illiyi, (1873-1925)
– Şair, ədəbiyyatşünas, “Molla Nəsrəddin” ədəbi məktəbinin görkəmli nümayəndələrindən biri Əli Nəzminin 140 illiyi, (1878-1946)
Kitabları: “Sijimqulunamə”, “Bəlkə bu yaxşı oldu”, “Üç məşədi” və s.
– Şair, pedaqoq Hacı Kərim Sanılının 140 illiyi, (1878-1937)
Kitabları: “Dəli öküz”, “Meymun və ilan”, “Turut qaçaqları” və s.
– Şair, ədəbiyyatşünas Əliabbas Müznibin 135 illiyi, (1883-1938)
Kitabları: “Uşaqlara ibrət”, “Əməl çiçəyi”, “Çəkməsilən”, “Tikan kolu”, “Ürək yanğısı”, “Yusif və Züleyxa” və s.
– Yazıçı Qantəmirin 130 illiyi, (1888-1944)
Kitabları: “Şarlatan”, “Ağıl dəryası”, “Kolxozustan” və s.
– Şair, ədəbiyyatşünas, tənqidçi Əmin Abidin 120 illiyi, (1898-1937)
Əsərləri: “Azərbaycan türklərinin ədəbiyyat tarixi”, “Türk ədəbiyyatında bayati-nami növü”, “Azərbaycan ədəbiyyatının qədim abidələrindən” və s.
– Yazıçı, publisist, tərcüməçi Əvəz Sadığın 120 illiyi, (1898-1956)
Kitabları: “Xatirələr”, “Yeni gün”, “Zərqələm”, “Qərənfil” və s.
– Ədəbiyyatşünas, nasir Əhliman Axundovun 115 illiyi, (1903-1977)
Kitabları: “Yeddi qardaş nağılı”, “İsrafil pəhləvan”, “Qudurğan Qurban”, “Hiyləgər keçi”, “Qarışqa və göyərçin” və s.

– Şərqdə ilk Azərbaycan operası olan “Leyli və Məcnun”un 110 illiyi, (1908)
– Yazıçı, şair Şəmşad Rzanın 80 illiyi, (1938)
  Kitabları: “Düşüncələr”, “Çəkic səsləri”, “Elşən və dovşan” və s.
– “Azərbaycan” jurnalının 95 illiyi, (1923)
– “Göyərçin” jurnalının 60 illiyi, (1958)
– Qurban bayramı. İslam dünyasının ən müqəddəs bayramlarından sayılan Qurban bayramı bütün müsəlman ölkələrində təmtəraqla qeyd olunur. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Milli Məclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli “Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında” Qanununa əsasən Qurban bayramı ölkəmizdə də dövlət səviyyəsində bayram edilir.
– Ramazan bayramı. İslamın müqəddəs bayramları arasında orucluq mühüm yer tutur. Bu bayramın tarixi müsəlman təqvimi ilə hicrinin 2-ci ilindən (miladi 623-cü il) başlanır. Oruc Ramazan ayında tutulduğu üçün ona “Ramazan orucu” da deyirlər.

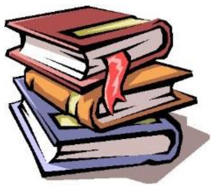

YUBİLYAR KİTABLAR

105 il Hüseyn Cavid **“Ana Tiflis”**, **“Keçmiş günlər”**, (1913)
105 il Yusif Vəzir Çəmənzəminli **“Arvadlarımın halı”**, **“Qanlı göz yaşları”**, **“Həyat səhifələri”**, **“Cənnətin qəbzi”**, (1913)
105 il Əliabbas Müznib **“İstər ağla, istər gül”, “Sibriya məktubları”, “Tikan kolu”**, **“Ürək yanğısı”**, (1913)
105 il Abdulla Şaiq **“Kimdir haqlı”**, **“Murad”**, **“Şələquyruq”**, (1913)
95 il Süleyman Sani Axunov **“Eşqin nəticəsi”, “İki yol, yaxud Məhəmməd Əmin Azəri”**, (1923)
95 il Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev **“Padşahın məhəbbəti”**, (1923)
90 il Tağı Şahbazi Simürğ **“Azadlıq üçün cinayət”**, (1928)
85 il Əbülhəsən **“Dünya qopur”**, **“Yoxuşlar”**, (1933)
85 il Fövzi Əbdülbaqi **“Qaçay”**, (1933)
85 il Mehdi Hüseyn **“Daşqın”**, (1933)
85 il Mirmehdi Seyidzadə **“Neftə doğru”**, (1933)
85 il Məmməd Rahim **“İkinci kitab”**, (1933)
85 il Sabit Rəhman “**Şirin bülbül”**, **“Vəfasız”**, (1933)
85 il Əvəz Sadıq **“Xatirələr”**, (1933)
85 il Tağı Şahbazi Simürğ **“Düşmənlər”**, (1933)
80 il Əyyub Abbasov **“Günəşli yollar”**, (1938)
80 il Cahanbaxış **“Xanəndə eşşək və oynağan dəvə”**, (1938)
80 il Abdulla Faruq **“Qızıl əsgər şeirləri”**, (1938)
80 il Cahangir Gözəlov **“Mollanın kələyi”**, **“Tülkü və dələ”,** (1938)
80 il Dadaş Məmmədzadə **“Sərhəddə”**, (1938)
80 il Mir Cəlal **“Axundun iştəhası”**, (1938)
80 il Əliağa Vahid **“Mollaxana”**, (1938)
80 il Əli Vəliyev **“Qarlı dağlar”**, (1938)
80 il Əbil Yusif **“Zümrüd muzeyi”**, (1938)
80 il Nigar Rəfibəyli **“Kəndli və qurd”**, (1938),
75 il Əhməd Cəmil **“Can nənə, bir nağıl de”**, (1943)
75 il Nigar Rəfibəyli **“Zəfər nəğməsi”**, (1943)

75 il Osman Sarıvəlli **“Şairin hədiyyəsi”**, (1943)
70 il Balaş Azəroğlu **“Şeirlər”**, (1948)
70 il Adil Babayev **“Ürək nəğməsi”**, (1948)
70 il Seyfəddin Dağlı **“Dəniz kəşfiyyatçısı”**, (1948)
70 il Mikayıl Rzaquluzadə **“El gücü”**, (1948)
70 il Manaf Süleymanov **“Yerin sirri”**, (1948)
65 il Həbibə **“Kiçik hekayələr”**, (1953)
65 il Əliağa Kürçaylı **“Arifin bağçası”**, (1953)
65 il Qasım Qasımzadə **“Bizim şəhər”**, (1953)
65 il Salam Qədirzadə **“Gənclik”**, (1953)
65 il Tofiq Mütəllibov **“Bəxtəvər uşaqlar”**, (1953)
65 il Həsən Seyidbəyli **“Kür sahillərində”**, (1953)
65 il Şəhriyar **“Heydərbabaya salam”**, (1953)
65 il Əli Tudə **“Şimal həsrəti”**, (1953)
65 il Bəxtiyar Vahabzadə **“Dostluq nəğməsi”**, (1953)
60 il Eynulla Ağayev **“Dəcəllər”**, (1958)
60 il Aslan Aslanov **“Səni düşünürəm”**, (1958)
60 il Ələviyyə Babayeva **“Kənd yolları”**, (1958)
60 il Cəlal Bərgüşad **“Bozatın belində”**, (1958)
60 il İsgəndər Coşğun **“Gəmidə söhbət”**, (1958)
60 il Xanımana Əlibəyli **“Meşə həkimi”**, (1958)
60 il Cəmil Əlibəyov **“Lənkəran”**, (1958)
60 il Cəmşid Əmirov **“Sahil əməliyyatı”**, (1958)
60 il Bayram Həsənov **“Qardaşlar”**, (1958)
60 il Gülhüseyn Hüseynoğlu **“Bir ömrün çıraqları”**, (1958)
60 il Nəbi Xəzri **“Vətən və qürbət”**, (1958)
60 il Cabbar Məcnunbəyov **“Dostların kələyi”**, (1958)
60 il Davud Ordubadlı **“Ana yurdu”**, (1958)
60 il Hüseyn Razi **“Kəndimizin səhəri”**, (1958)
60 il Reyhan Salamova **“Nədən qorxdular”**, (1958)
60 il Oqtay Salamzadə **“Bizim nəsil”**, (1958)
60 il Hüseyn Şərif **“Qızıl güllü xalça”**, (1958)
60 il Altay Yusifoğlu **“On birinci açar”**, (1958)
60 il Atif Zeynallı **“Sahildə”**, (1958)
55 il Anar **“Bayram həsrətində”**, (1963)

55 il Əzizə Cəfərzadə **"Natəvan haqqında hekayələr"**, (1963)
55 il Əfqan **"Sən tək deyilsən"**, (1963)
55 il Cahan Əfruz **"İki bayram"**, (1963)
55 il Əlibala Hacızadə **"Unutmaq olmur"**, (1963)
55 il Fərman Kərimzadə **"Ömrümüz-günümüz"**, (1963)
55 il Hüseyn Kürdoğlu **"Səhər nəğmələri"**, (1963)
55 il Fikrət Qoca **"Qağayı"**, (1963)
55 il Tofiq Mahmud **"Buzovna qayaları"**, (1963)
55 il Famil Mehdi **"Sadə sətirlər"**, (1963)
55 il Cabir Novruz **"İnsan məhəbbəti"**, (1963)
55 il Fikrət Sadiq **"Cığır"**, (1963)
55 il Nəriman Süleymanov **"Qaraçı qızı"**, (1963)

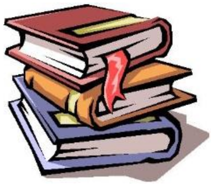

Xarici yubilyar kitablar

20 il Roulinq C.K. **“Harri Potter və sirli otaq”**, (1998)
25 il Boqolomov V.O. **“Krigerdə”**, (1993)
25 il Pelevin V. O. **“Həşəratların həyatı”**, (1993)
30 il Vısoçkiy V. S. **“Zirvədə izim qalıb”**, (1988)
30 il İsgəndər F. A. **“Çeqemalı Sandro”**, (1988)
30 il Orlov V. V. **“Ərzaçı”**, (1988)
30 il Proxanov A. A. **“Əfqanıstanda”**, (1988)
35 il Balaşov D. M. **“Qürurlu Simeon”**, (1983)
45 il Berestov V. D. **“Ailə fotoşəkli”**, (1973)
45 il Vasilyev B. L. **“Ağ quşları vurmayın”**, (1973)
45 il Trifonov Y. V. **“Səbirsizlik”**, (1973)
45 il Şou İ. **“Bizansda gecə”**, (1973)
45 il Şukşin V. M. **“Xarakterlər”**, (1973)
50 il Abramov F.A. **“İki qış və 3 yay”**, (1968)
50 il Driz O.O. **“Rəngli oğlan”**, (1968)
50 il Simenon J. **“Həbsxana”**, (1968)
50 il Heyli A. **“Hava limanı”**, (1968)
50 il Şukşin V.M. **“Orada, uzaqlarda”**, (1968)
55 il Adamoviç A. M. **“Partizanlar”**, (1963)
55 il Qonçar O. **“Bibər”**, (1963)
55 il Dubov N.İ. **“Dəniz kənarında oğlan”**, (1963)
55 il İvanov A.S. **“Kölgələrin gecəyarı yox olması”**, (1963)
55 il Matveyeva N.N. **“Qayıq”**, (1963)
55 il Paustovskiy K.Q. **“Həyat haqqında povest”**, (1963)
60 il Abramov F. A. **“Qardaşlar və bacılar”**, (1958)
60 il Aytmatov Ç. **“Cəmilə”**, (1958)
60 il Andreyev D. L. **“Dünyanın qızılgülü”**, (1958)
60 il Kalinin A. V. **“Şiddətli sahə”**, (1958)
60 il Mixalkov S. V. **“Yırtıcılar”**, (1958)
60 il Tendryakov V. F. **“Möcüzəvi”**, (1958)
65 il Alekseyev M. N. **“Əsgərlər”**, (1953)

65 il Arbuzov A. N. **“Avropa xronikası”**, (1953)
65 il Yefremov İ. A. **“Böyük qövs”**, (1953)
65 il Leonov L. M. **“Rus meşəsi”**, (1953)
70 il Zlobin S. P. **“Adaçayı”**, (1948)
70 il Marşak S. Y. **“Bütün il boyu”**, (1948)
70 il Meterlink M. **“Xoşbəxt xatirələr”**, (1948)
70 il Rıbakov A. **“Kortik”**, (1948)
70 il Fedin K. A. **“Qeyri-adi yay”**, (1948)
70 il Şou İ. **“Gənc aslanlar”**, (1948)
75 il Hesse Q. **“Muncuqlar oyunu”**, (1943)
75 il Sent-Ekzüperi de A. **“Balaca şahzadə”**, (1943)
80 il Kassil L. A. **“Qapıçı”**, **“Qəhrəmanın qardaşı Çeremış”**, (1938)
80 il Kedrin D.B. **“Memarlar”**, (1938)
80 il Ketlinskaya B.K. **“Cəsarət”**, (1938)
80 il Marşak S. Y. **“Naməlum qəhrəman haqqında hekayə”**, (1938)
80 il Nosov N. N. **“İxtiraçılar”**, (1938)
80 il Remark E.M. **“Üç Yoldaş”**, (1938)
85 il Vişnevskiy V.V. **“Optimist faciə”**, (1933)
85 il Şişkov V.Y. **“Qaranlıq çay”**, (1933)
90 il Barto A.L. **“Kiçik qardaşlar”**, (1928)
90 il Belyayev. A. R. **“Amfibiya adam”**, (1928)
90 il İlf İ, Petrov E. **“12 stul”**, (1928)
90 il Mayakovskiy B. **“Hansı sənət yaxşıdır”**, (1928)
90 il Aleşa. Y.K. **“Üç kök”**, (1928)
90 il Çukovskiy K.İ. **“Balaca uşaqlar”**, (1928)
95 il Tolstoy A. N. **“Aelita”**, (1923)
95 il Furmanov D.A. **“Çapayev”**, (1923)
100 il Blok A. A. “12”, **“Skiflər”**, (1918)
100 il Doyl A. K. **“Zəncirli kəmər”**, (1918)
105 il Qorki M. **“İtaliya haqqında nağıllar”**, (1913)
105 il Mandelştam O. E. **“Daş”**, (1913)
105 il Çapıgin A. P. **“Ağ monastr”**, (1913)
110 il London C. **“Dəmir topu”**, (1908)
110 il Meterlink M. **“Mavi quş”**, (1908)
110 il Prişvin M.M. **“Bir sehrli top arxasında”**, (1908)
110 il Uels Q. D. **“Dünyanın savaşı”**, (1908)
110 il Frans A. **“Pinqivinlər adası”**, (1908)

115 il Tolstoy L. N. **“Ziyafətdən sonra”**, (1903)
120 il Uels Q. **“Dünyanın savaşı”**, (1898)
125 il Doyl A. K. **“Şerlok Holms haqqında xatirələr”**, (1893)
125 il Stivenson R. L. **“Katriona”**, (1893)
125 il Uayld O. **“Salomeya”**, (1893)
125 il Haqqard Q. R. **“Montesumanın qızı”**, (1893)
130 il Stivenson R. L. **“Qara ox”**, (1888)
135 il Leskov N.S. **“Axmaq rəssam”**, (1883)
135 il Mopassan Gi De **“Həyat”**, (1883)
135 il Stivenson R. L. **“Xəzinə adası”**, (1883)
135 il Tven M. **“Missisipidə həyat”**, (1883)
140 il Vern J. **“15 yaşlı kapitan”**, (1878)
140 il Hüqo V. **“Bir cəzanın hekayəsi”**, (1878)
140 il Malo Q. **“Ailəsiz”**, (1878)
140 il Ostrovskiy A. N. **“Son qurban”**, (1878)
140 il Pleşeyev A. N. **“Qar yağışı”**, (1878)
145 il Nekrasov N. A. **“Rus xanımları”**, (1873)
145 il Ostrovskiy A. N. **“Qar qızı”**, (1873)
150 il Vern J. **“Kapitan Qrantın uşaqları”**, (1868)
150 il Qaborio E. **“Paris şəhərinin qulları”**, (1868)
150 il Dode A. **“Körpə”**, (1868)
150 il Dostoyevskiy F.M. **“İdiot”**, (1868)
150 il Tolstoy A.K. **“Çar Fyodor İonoviç”**, (1868)
155 il Nekrasov N.A. **“Şaxta, Qırmızı burun”**, (1863)
155 il Tolstoy A. K. **“Gümüş çarı”**, (1863)
160 il Qonçarov İ. A. **“Freqat Pallada”**, (1858)
160 il Ostrovskiy A. N. **“Tərbiyəçi”**, (1858)
160 il Turgenev İ. S. **“Asya”**, (1858)
165 il Hüqo V. **“İntiqam”**, (1853)
165 il Dal V. İ. **“Dənizçilərin istirahəti”**, (1853)
165 il Ostrovskiy A.N. **“Yoxsulluq bir kömək deyil”**, (1853)
170 il Dostoyevskiy F. M. **“Ağ gecələr”**, (1848)
170 il Düma –ata A. **“45”**, (1848)
175 il Andersen X. K. **“Çirkin ördək balası”**, (1843)
175 il Balzak Onore de **“İtirilmiş illuziyalar”**, (1843)
180 il Dikkens Ç. **“Oliver Tvistin macəraları”**, (1838)
185 il Balzak Onore de **“Yevgeniya Qrande”**, (1833)

185 il Hüqo V. **“Mariya Tüdor”**, (1833)
185 il Puşkin A.S. **“Yevgeniy Onegin”**, (1833)
190 il Puşkin A.S. **“Poltava”**, (1828)
195 il Kuper C. F. **“Pionerlər”**, (1823)
195 il Puşkin A.S. **“Baxçasaray fəvvarəsi”**, (1823)
195 il Skot V. **“Kventin Dorvard”**, (1823)
205 il Ostin C. **“Qürur və Qərəz”**, (1813)
210 il Höte İ.V. **“Faust”**, (1808)
210 il Jukovskiy V. A. **“Lüdmila”**, (1808)
665 il Bokaço C. **“Dekameron”**, (1353)

Beynəlxalq onilliklər 2016-2025-ci illər

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bəslənmə ilə bağlı onillik fəaliyyəti

2015-2024-cü illər

Afrika mənşəli xalqların beynəlxalq onilliyi

2014-2024-cü illər

Hər kəs üçün davamlı enerjinin fəaliyyəti

2013-2022-ci illər

Mədəniyyətlərarası əlaqələrin beynəlxalq onilliyi

2011-2020-ci illər

Müstəmləkəçiliyin aradan qaldırılmasının üçüncü beynəlxalq onilliyi

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bioloji müxtəlifliyin beynəlxalq onilliyi

Yol hərəkət qaydalarının təhlükəsizliyinin beynəlxalq onilliyi

2010-2020-ci illər

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının səhra və səhralaşma ilə mübarizəyə həsr etdiyi onillik

Beynəlxalq illər

2018-ci il: Avropanın mədəni irs ili elan edilməsi

2018-ci il : Avropanın mədəniyyət paytaxtı elan edildi – Leuvarden (Hollandiya) və Valetta (Malta)

2018-ci il: Kitabın dünya paytaxtı – Afina (Yunanıstan)

2018-ci il: Rusiya və Yaponiyanın çarpaz ili

Beynəlxalq həftələr

1-7 fevral – Dünya beynəlxalq konfessional əlaqələr həftəsi

21-27 mart – İrqçilik və irqçi ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizə aparan xalqlar ilə həmrəylik həftəsi

19-23 aprel – Qlobal torpaq həftəsi

23-29 aprel – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının yol hərəkət qaydalarının təhlükəsizliyi həftəsi

24-30 aprel – Dünya immunizasiya həftəsi

25-31 may – Qeyri-özünü idarə edən ərazilərin xalqları ilə həmrəylik həftəsi

4-10 oktyabr – Dünya kosmos həftəsi

22-30 oktyabr – Silahsızlaşma həftəsi

6-12 noyabr – Beynəlxalq elm və sülh həftəsi

Bu tarixi unutmayaq!

19-20 yanvar – Qanlı yanvar faciəsi, (1990)

26 dekabr – Xankəndinin işğalı günü, (1991)

26 fevral – Xocalı faciəsi, (1992)

2 oktyabr – Xocavənd rayonunun işğalı günü, (1992)

8 may – Şuşanın işğalı, (1992)

17-18 may – Laçın rayonunun işğalı günü, (1992)

3-4 aprel – Kəlbəcər rayonunun işğalı günü, (1993)

7 iyul – Ağdərə rayonunun işğalı günü, (1993)

23 iyul – Ağdam rayonunun işğalı günü, (1993)

23 avqust – Cəbrayıl rayonunun işğalı günü, (1993)

23 avqust – Füzuli rayonunun işğalı günü, (1993)

31 avqust – Qubadlı rayonunun işğalı günü, (1993)

29 oktyabr – Zəngilan rayonunun işğalı günü, (1993)

Ədəbiyyat siyahısı:

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası : 25 cilddə: Azərbaycan cildi. – Bakı : 2007.- 884s.

Əhmədov T. Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə) : ensiklopedik məlumat kitabı. – Bakı : 2011. - 1056 s.- şəkilli.

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi. - Bakı : BS Polygraphic, 2010. - 252s.

İnternet resursları.

İxtisas redaktoru və buraxılışa məsul:	**Şəhla Qəmbərova** *Əməkdar Mədəniyyət işçisi*
Tərtib edən:	**Məmmədli Ruhiyyə**
Redaktor:	**Ağazadə Könül**